

සූචිය: Index

අ

අක

අකත, 1

අකෘතඥ, 6

අකනිට්ඨගාමි, 1

අකණ්ඩාබ්බ

ලොව, 1

අකර්මත්‍ය, 1

අක්‍ෂාන්තිය, 3

අක්‍ෂණය, 3

අක්කුප්ප, 2

අක්කුප්ප වේතෝ

විමුක්තිය, 3

අක්කුප්ප ඥානය, 3

අක්කුප්ප පුද්ගල, 3

අක්කෝෂ

භාරද්වාජ තෙර, 8

අකුසල, 4

අකුසල ඇතිවීම, 5

අකුසල ධර්ම,

4, 239

අකුසල නවපද, 23

අකුසල ප්‍රභිණය, 4

අකුසලමූල, 4

අකුසලරාශිය, 5

අකුසල

සමාපත්තිය, 6

අකාපුරිසෝ, 8

අකාලික, 2

අක්‍රෝධය, 6

අක්‍රියාවාදය, 8

ආකඨෙඛය, 8

ආකාරපරිච්ඡික, 6

ආකාරවති

ග්‍රද්ධාව, 6, 950

ආකාශ ධාතුව, 7

ආකාසානඤ්ඤායන
නය, 7, 101

ආකිඤ්චඤ්ඤායන
නය, 7, 101

ආක්‍රෝශ පරිභව, 8

අග

අංගන, 17

අංගුලිමාල තෙර,
17

අගනිමග, 9

අගසච්ඡ-අග්‍ර ශ්‍රාවක-
, 9

අගසච්ඡ

පිරිත්වන්පෑම, 10

අගෝචර භූමි, 17

අගෝරවය, 261

අගෝරව ධර්ම, 17

අග්ගිකභාරද්වාජ
තෙර, 9

අග්ගිකභාරද්වාජ-
බ්‍රාහ්මණ, 9

අග්නි, 9

අග්‍ර, 10

අග්‍ර ආත්ම

භාවියා, 13

අග්‍රඅධිපති, 13

අග්‍ර උපාසක

උපාසිකා, 16

අග්‍රකරුණු, 10

අග්‍රගෝත්‍රය, 13

අග්‍රදේ

විනාශවීම, 17

අග්‍ර දැහැමි

දානය, 13

අග්‍රධර්මය, 12

අග්‍රධර්මතා, 12

අග්‍රධර්ම දාන, 12

අග්‍රපුද්ගල, 11

අග්‍රපින, 13

අග්‍ර භික්ෂුව, 13

අග්‍ර මිනිසුන්, 13

අග්‍ර සමුහය, 13

අග්‍ර සිව්පිරිස, 13

අග්‍ර ශිලය, 16

අග්‍රශ්‍රාවක භික්ෂු-
භික්ෂුණි, 14, 15

අග්‍රශ්‍රාවිකා, 10

අගාරික, 9

ආගාඨ

ප්‍රතිපත්තිය, 9

අගාරික, 49

අස

අසමූල, 17

ආසානවත්ථු, 18

ආසානපටිච්ඡනය,
18

අච

අචේලකස්සප

තෙර, 18

අචිත්ත

ධර්මතා, 18

අචිරවතඅග්ගිවෙ

ස්සන සාමණේර,
19

ආවයගාමී ධර්ම,
19, 73

ආචාරශීලීබව, 19

ආචාරියාඅද්භූත
ආශ්වර්ය ධර්මතා,
19

අජ

අංජලිකරණය, 20

අජපාල නුගරුක,
20

අජර, 20

අජිතමානවක

තෙර, 19

අජාත, 20

අජානිය

අශ්වයා, 20

අජාසත් රජ, 20

අජ්ඣන්ත, 20

අජිත

කේසකම්බිලි, 48

ආජීවක, 21

ආජීවකබිය, 21

ආජීවපාරිසුද්ධි

ශිලය, 21

ආජීවාඡ්ථමක

ශිලය, 21

අඤ

අඤ්ඤා, 21

අඤ්ඤාකොණඩ

ඤ්ඤ තෙර, 21

අඤ්ඤාන

වරියා, 21

- අඤ්ඤාතචිත්ති
 ය,22
 අඤ්ඤාචාරාකරණ,
 22
 අඤ්ඤා
 විමොක්ඛ,22
 අඤ්ඤා ඉන්ද්‍රිය,22
 අට
 අටපැන්,22
 අටපිරිස,22
 අටලෝදහම,23
 අටලොස් ධාතු,23
 අටලොස්
 මූලපද,23
 අටලොස්
 මනෝපච්චාර,24
 අටසිල්,24
 අට්ඨංගික
 පුද්ගල,25
 අට්ඨ
 අභිභායතන,26
 අට්ඨකනුචර
 දසමගහපති,26
 අට්ඨ ධම්ම,25
 අට්ඨපුරුෂ
 පුද්ගල,25
 අට්ඨ විමොක්ඛ,26
 අට්ඨික සංඥාව,26
 අට්ඨසත
 ධම්මපරියාය,26
 අට්ඨිකසංඥා
 භාවනාව,26,
 637
 අට්ඨිනං නගරං,25
 ඇටගොඩ,27
 අත
 අතප්ප දේව,27
 අතපනිය ධර්ම,27
 අතවැසියා,27
 අතීත බුදුවරු,28
 අතිමානය,28
 අතිනිවාස,27
 අත්ත,30
 අත්තකිලමනානු
 යෝගය,29
 අත්තන්තප
 පුද්ගල,28
 අත්තන්තප-
 පරන්තප පුද්ගල,
 28
 අත්තවාදී
 උපාදාන,28
 අත්තදීප,28
 අත්තවාද පටි
 සංයුත්ත දිට්ඨි ,28
 අත්තරක්ඛිත,29
 අත්තවධ,29
 අත්ත සංඥාව,29
 අත්ත සම්පදා,29
 අත්තහිත,30
 අත්තපනායික
 ධම්ම පරියාය,30
 අත්ථදස්සි බුදුන්,
 30
 අත්තන්තබ්‍රහ්මචාරි
 ,30
 ආත්මය,30
 ආත්ම දිට්ඨිය,29
 ආත්මාර්ථකාමී,32
 ආත්මප්‍රේමය,33
 ආත්මවිපත්ති,33
 ආත්මසම්පත්,33
 ආතාපි,34
 ඇතා,34
 ඇතා හා
 අන්ධයෝ,35
 ඇත් පියසටහන,
 35
 අද
 අදත්තාදානය,35
 අදන්මග,36
 අදාන්ත,35
 අදළිද්ද,35
 අද්ධව,35
 අද්ධාන මග,36
 අදුහැමි
 දානයය,36
 අදෝස,36
 අද්භූතධම්ම,36
 ආදිත්තඛන්ධු,36
 ආදිත්තපරියාය
 ධර්ම න්‍යායය,36
 ආදීනවය,37
 ආදීනවසංඥා,37
 ආදීබ්‍රහ්මවරියා
 ප්‍රඥාව,37
 ආදීබ්‍රහ්මවරියා
 ශික්ෂාව,37
 ආදේශනා
 ප්‍රාතිහාර්ය,38
 අදුකම සුඛ
 වේදනා,38
 අධ
 අධම්ම වරියාව,38
 අධර්මය
 අනර්ථය,38
 අධාර්මික,38
 අධිකරණ,38
 අධිගමය,38
 අධිගමය
 අතුරුදහන්වීම,38
 අධිදේව ඤාණ
 දස්සන,38
 අධිප්‍රමාන බල,38
 අධිමානය,38
 අධිමානුෂික
 පුද්ගල,40
 අධිවචන,40
 අධිශීලශික්ෂා
 අධිචිත්ත ශික්ෂා
 අධිප්‍රඥාශික්ෂා,40
 ආධ්‍යාත්මික
 ආයතන,41
 ආධ්‍යාත්මික
 ඉන්ද්‍රිය,41
 ආධ්‍යාත්මික
 ධනය,41
 ආධ්‍යාත්මික
 බල,41
 ආධ්‍යාත්මික
 පරිභානිය,41
 ආධ්‍යාත්මික
 පංචඉන්ද්‍රිය,42
 ආධ්‍යාත්මික
 පංචබල,45
 ආධ්‍යාත්මික
 මග,42,45
 ආධ්‍යාත්මික
 වර්ධනය ,45
 ආධ්‍යාත්ම

සංයෝජන බාහිර
සංයෝජන, 46
අන
අනංගණ, 48
අන්‍යආගමික
නිකායන්, 47
අන්‍යආගමික
නායකයෝ, 48
අනඅසාත, 47
අනගාරික, 49
අනඤ්ඤාත-
ඤානස්සාමිති
ඉන්ද්‍රිය, 22, 49
අනත්ත සංඥාව,
49
අනත්තානුපස්සනා
ව, 49
අනත්තානුපස්සි,
50
අනධිගත කුසලය,
47
අනභිනිවෘතිය, 47,
86
අනභිරතිය, 89
අනවජ්ජමල, 47
අනවද්‍ය ධර්ම, 50
අනවද්‍ය සුඛ, 51
අනර්ථය, 47
අනවකාසය, 47
අනාගතභය, 51
අනාගාමී, 1, 47, 50,
51
අනාත්ම: 53
අනාතාපි, 53
අනාථපිණ්ඩිකසිටු,
53
අනාදරය, 54
ආනන්තරික
කම්ම, 54
ආනන්තරික චිත්ත
සමාධිය, 54, 125
ආනන්ද තෙර,
10, 55
අනාපත්ති, 55
ආනාපානසති, 55

ආනාපානසති
භාවනා, 641
අනායුෂ, 55
අනාවරණ
ඥානය, 56
අනාවරණ
ධම්ම, 56
අනාවිල
සඬකප්පො, 56
අනාරියමග, 56,
116
අනාරිය අටමග, 56
අනාරිය ධම්ම, 113
අනාරියධොවනය,
56, 114
අනාරියපරියේෂණ
, 57, 115
අනාරිය වෝහාර,
57
අනාරිය සුඛය, 57
අනාරියසුඛල්ලිකා
නු යෝගය, 57
අනාසව ධම්ම, 58
අනාසවසුඛය, 57
අනතරාපරිනිබ්බාසි
, 50
අනිකේතසාරි, 60
අනිච්ච දුක්ඛ
අනාත්ම, 58
අනිච්ච, 59
අනිච්ච සංඥාව, 59
අනිච්චානුපස්සි, 60
අනීතික ධම්ම, 60
අනිදර්ශන
විඥානය, 60
අනිමිත්ත වෙනෝ
විමුක්තිය, 60
අනිමිත්ත සමාධිය,
61
අනිමිසලෝචන
පුජාව, 61
අනිස්සිත සීලය, 61
අනිස්සිතෝච
විහරනි, 61
අනුකම්පාව, 61

අනුධර්ම, 62
අනුවණ, 62
අනුසතිය, 62
අනුසති භාවනා,
62, 630
අනුසය, 62
අනුසොතගාමී, 66
අනුත්තර ධම්ම, 66
අනුත්තර
පුණ්‍යකෙත, 66
අනුත්තර
යොගකේෂමය, 66
අනුසාසන
ප්‍රාතිභාර්ය, 67
අනුත්පාදයිතවා
ධර්මය, 67
අනුත්පාද ඥානය,
68
අනුපාද
පරිනිර්වානය, 68
අනුපාදිසේස
පරිනිබ්බාන
ධාතුව, 69
අනුපුබ්බ කථා-
අනුපුර්ව කථා, 67
අනුපුබ්බ
නිරෝධ, 69
අනුපුබ්බ විහාර, 69
අනුපුබ්බ සංකාර
නිරෝධය, 67
අනුපුබ්බසිකඛා
අනුපුබ්බ කිරියා
අනුපුබ්බපටිපාදා,
70
අනුරුද්ධතෙර, 70
අනුස්සති
ස්ථානසය, 70
අනුස්සරිතබ්බ
ධර්ම, 70
අන්ඩප්, 71
අන්ත, 70
අන්ත දෙක, 70
අන්ත දිවයි
සතර, 70
අන්තරාමල, 71

අන්තරාකාරී
 ධර්ම,71
 අන්තර්වාසක
 අදනය,71
 අන්තිම
 දේහධාරී,73
 අත්භුසුඛය,71
 අන්ධකරණ හා
 අන්ධනොකරණ,
 71
 අන්ධකාරය,72
 අනොත්තප්ප,72
 අනෝමදස්සි
 බුදුන්,72
 අනේකධාතු
 නුවණ,73
 ආනෙඤ්ඤජාහි
 සංස්කාර,73
 අඳ
 අඳුන්වනය
 මිගදාය,73
 අඳුරෙන් අඳුරට,73
 අඳුරෙන් එලියට,
 73
 අප
 අපවයගාමී
 ධර්ම,73
 අපදාන,73
 අපණ්ණක දහම
 හා පටිපදාව,74
 අපරගොයානය,75
 අපරිජාන,75
 අපරිහානිය
 දහම,75
 අපාය,76
 අපායකුසලය,76
 අපරාපරියවේදනීය
 කම්ම,76
 අපාර හා පාර,76
 අපරාමට්ඨි
 සීලය,77
 ආපාණකොට්ඨක
 සීලය,77
 අපරියන්ත
 සීලය,77
 අපලෝකිත

දහම,77
 අප්පකිච්ච,77
 අප්පබාධා,78
 අප්පට්ච්ඡන්ත
 කම්ම,497
 අප්පණ්හිත
 විමොක්ඛ,78
 අප්පණ්හිත
 සමාධිය,78
 අප්පමානහා
 දේව,78
 අප්පමානසුභා
 දේව,78
 අපුණ්‍යාහිසංස්කාර
 ,78
 අප්‍රමාන සමාධිය,
 82
 අප්‍රසන්න ක්‍රියා,82
 අප්‍රසාදිකපුද්ගලයා
 , 82
 ආපෝ ධාතුව,
 ඇපකාර නොවන
 දහම,83
 අබ
 අබ්‍යාකතාවන්ටු,8
 3,123
 අබ්‍යාපජ්ජ ධම්ම,
 83
 අබ්භවලාභක
 දෙවියෝ,83
 අබ්බහෝකාසික,
 83
 අබ්භූත,83
 අබ්ජ්ජාව හා විෂම
 ලෝභය,83
 අබ්‍රහ්මවරියාව,84
 අභ
 අභය,84
 අභයරාජ කුමාර,
 84
 අභයරාජ කුමාර
 තෙර,84
 අභබ්බ,84
 අභබ්බාගමන,84
 අභවාය,84

අභ්‍යන්තර
 ආකාශධාතුව,90
 අභ්‍යන්තර
 ආයතන සය,90
 අභ්‍යන්තර
 බන්ධන,90
 අභූත,84
 අභිජාන,84
 අභිඤා,86
 අභිඤ්ඤිය ධම්ම,
 86
 අභිනන්දන,86
 අභිරතිය,89
 අභිනිවෙස,86
 අභිනිවාතිය,86
 අභිනිහාර
 කුසලය,88
 අභිභායතන,88
 අභිභූ අගසව්,89
 අභිසංඛාර,89
 අභිසන්ද,89
 අභිසමය,89
 අභිසම්බුද්ධ,90
 අභා,84
 අභාවනිය හා
 භාවනිය,84
 ආභිසමාවරික
 ධම්ම,90
 ආභස්සර දෙවියෝ
 අම
 අමත හා
 අමතගාමීමග,90
 අමනාපය,91
 අමුලිකා
 ශ්‍රද්ධාව,7,92,950
 අමෝභය,91
 අමායාව,91
 අම්බට්ඨි බ්‍රාහ්මණ
 මානවක,91
 අම්බපාලි
 තෙරණිය,92
 ආමගන්ධ,92
 ආමච්ඡ,92
 ආමිෂ,92
 අඹ
 අඹ,92
 අඹ බඳු

පුද්ගලයෝ,93
 අය
 අයෝනිසෝමනසි
 කාරය,93,717
 ආයකුසලය,95
 ආයතන,95
 ආයතන
 කුසලතාවය,96
 ආයතන දෙක,96
 ආයුෂ,96
 ආයුසංඛාර,97
 අර
 අරක ශාස්තෘ,97
 අරතිය,98
 අරණ,98
 අරණවිභංග
 ප්‍රතිපදාව,99
 අරණවිහාර
 ඥාණය,99
 අරහත්,2,99
 අරුප තල,101
 අරුප නිස්සාරණය
 ධාතුව,102
 අරුප භාවනා,648
 අරුපලෝක,7,
 102
 අරුපරාග,102
 අරුප
 සමාපත්ති,102
 අර්ථය හා
 අනර්ථය,101
 අර්ථ සංදර්ශන
 ඥාණය,101
 අරිට්ඨ තෙර,102
 අරිට්ඨ භික්ඛු,102
 ආරඤ්ඤ
 සේනාසන,104
 ආර්ය උපවාදය,
 8,103
 ආරඛ්ඨ විරිය,106
 ආරාම,105
 ආරිය,106
 ආරියඅටමග,106
 ආරිය උතුමා,111
 ආරියකාන්තශිලය
 , 17,112
 ආරිය ඥානය,112

ආරිය
 තුෂ්ඨිමිභාවය,112
 ආරිය දර්ශනය,
 113
 ආරිය ධම්ම,113
 ආරියධෝවනය,1
 14
 ආරිය න්‍යාය,115
 ආරිය ප්‍රඥාව,115
 ආරිය
 පුද්ගලයෝ,116

ආරිය
 පරියෙසනය,115
 ආරියමග,116
 ආරිය විනය,116
 ආරියවිනයේ
 දිළිඳු,116
 ආරියවිනයේ පච්ච
 රෝහිතී,
 116
 ආරියවිනයේ
 පිරිසිදුඅපිරිසිදු,
 116
 ආරිය වමනය,116
 ආරිය වර්ධනය,
 117
 ආරිය විරේචනය,
 102
 ආරිය වෝහාර,
 117
 ආරිය වාසස්ථාන,
 117
 ආරිය වංශය,117
 ආරිය සත්‍ය,119
 ආරිය සමායක්
 සමාධිය,119
 ආරිය ශ්‍රාවකයා,
 120
 ආරෝග්‍ය,120
 ආරෝග්‍යමදය,
 120
 අල
 අලං,120
 අලජ්ජී,120
 අලඛනීය ධම්ම,
 121

අලමරියඤ්ඤාණද
 ස්සනය,121
 අලසකම,121
 අලික:120
 අලින චිත්ත,120
 අල්ප ආයුෂ,
 97,121
 අල්ප අභාර,121
 අල්පභාවය,121
 අල්පග්‍රැත,122
 අලෝභ,122
 ආලාරකාලාම
 තවුසා,122
 ආලෝකය,122
 ආලෝක
 කසිණය,122
 ආලෝක
 ධාතුව,122
 ආලෝක
 සංඥාව,123
 අව
 අවෙරය,123,
 126
 අවකන්ති,123
 අව්‍යාකෘත
 ධම්ම,123
 අවකාසය,123
 අවකාශ ධාතුව,
 124
 අවකාශාධිගම
 මග,124
 අවකාශාධිගමය,
 124
 අවකුජ්ජ
 පඤ්ඤා,124
 අවජානි,124
 අවදඤ්ඤාතාවය,
 125
 අවදිකළයුතු
 ධම්ම,125
 අවදි නොකළයුතු
 ධම්ම,125
 අවබෝධය දුෂ්කර
 ධම්ම, 125
 අවභාසයෝ,125
 අවමන් කිරීම,125
 අවමන්

- නොකිරීම, 125
 අව්‍යාපාද, 127
 අව්‍යාපාදරාම, 127
 අව්‍යාපාද
 චිත්ත, 127
 අව්‍යාපාද
 සංඥා, 127
 අවසාන
 ඥානය, 126
 අවස්සුතපරියාය,
 127
 අවශ්‍ය මග, 128
 අචික්ෂේප
 සමාධිය, 128
 අචිත්ත
 අචිචාර, 128
 අචිච නිරය, 128
 අචිච්ඡාදනුසය,
 128
 අචිච්ඡාදනය, 128
 අචිච්ඡා
 නිවරණ, 128
 අචිච්ඡා
 යෝගය, 128
 අචිද්‍යාව, 128
 අචිධිමත්
 අවධානය, 131
 අචිප්‍රතිසාරය, 131
 අචිරති ශීලය, 132
 අචිරුද්ධ මග, 132
 අචිසාරද, 132
 අචිහ
 බ්‍රහ්මලෝකය, 132
 අචිහිංසාව, 132
 අචුල, 34
 අචුල නිරවුල්
 කිරීම, 132
 අචුල්සිත, 132
 අවෙච්චාසහගත
 ප්‍රසාදය, 132
 ආචරණ ධම්ම, 132
 ආවාස, 127
 ඇවත්, 132
 අස
 අසංඛත, 134
 අසංඛත
 ධාතුව, 134
 අසංඛත මග, 134
 අසංඛාරපරිනිබ්බා
 ය, 134
 අසනිවක්ක, 135
 අසංන්ධේයිය
 පුණ්‍ය, 135
 අසංඥසත්ත, 135
 අසංවරය, 135
 අසත්‍ය, 135
 අසේධ, 135
 අසනිය හා
 අසම්ප්‍රජන්‍යය, 136
 අසත්පුරුෂ, 137
 අසත්පුරුෂ
 දාන, 137
 අසත් පුරුෂ
 ධම්ම, 137
 අසත්පුරුෂ
 භූමිය, 137
 අසද්ධම්ම, 138
 අසන්තුෂ්ටිය, 138
 අසපත්තං, 136
 අසමය හා
 සමය, 137
 අසම්බාධං, 137
 අසමාහිත-
 සමාහිත, 137
 අස්තිසුඛය, 138
 අස්මිමාන, 138
 අස්වැසිල්ල, 138
 අස්සජී (පස්වග
 මහණ) තෙර, 139
 අස්සජී හික්ෂුච
 (කිට්ඨරිය), 138
 අස්සලායන
 බ්‍රාහ්මණ මානවක,
 138
 අස්සාරෝහගාමිණී
 , 138
 අස්සස්සත, 138
 අසාමන්ත
 ප්‍රඥාව, 139
 අස්සුත, 137
 අසිඛන්ධකපුත්ත
 ගාමිණී, 146
 අසිත තවුසා, 138
 අසිපත්ගස්
 නිරය, 146
 අසිලෝම
 ජේත, 146
 අසිසකකවන්ධ
 ජේත, 146
 අසුභ නිමිත්ත, 146
 අසුභ
 භාවනාව, 147
 අසුභ සංඥාව, 147
 අසුර, 147
 අසුරින්දක
 භාරද්වාජ තෙර,
 148
 ආසය අනුසය
 ඥාණය, 140
 ආස්වාදය,
 ආදීනවය,
 නිස්සරණය, 140
 ආසිච්ඡෝපම
 පුද්ගලයෝ, 140
 ආසෙච්චිනිබ්බ
 ධම්ම, 146
 ආසුච හා ආසුච
 ඤයකිරීම, 141
 අශ
 අශ්වයන් බඳු
 පුද්ගලයෝ, 148
 ආශාව, 148
 ආශ්වර්ය
 ධම්ම, 148
 අශාශ්වත
 දිට්ඨිය, 149
 අශ්‍රද්ධාව, 149
 අශ්‍රැතවත්
 පාතග්ජ, 150
 අභ
 අභය ආශ්වර්ය
 අද්භූතගුණ,
 150
 අභය ආශ්වර්ය
 ධම්මගුණ, 150
 අභයගරුධම්ම,
 151
 අභ්ට්ටිද්‍යා ඥාන,
 151
 අභය විමොක්ක,
 152

අශ්ඨ සමාපත්ති,
153
අශ්ටපුද්ගල,153
අභ
අභංකාරය-
මමංකාරය-
මානඅනුසය,153
අභිරිකය හා
අනොත්තප්පය,
153
අභිංසාව,154
අභෝසි කම්ම,154
ආභාර,154
ආභාර දානය,158
අභාර අල්පව
ගැනීම:158
ආභාරයෙහි
පටිකුල සංඥාව,
158
ආභාරයෙහි
පටිකුල සංඥා
භාවනාව,650
ආභාරයේ පමණ
දැනීම,158
ආහුනෙය්‍ය ආදී
ගුණ,158
ආහුනෙය්‍ය
පුග්ගල,159
ඉ
ඉව
ඉච්ඡාව,160
ඉච්චාකථාව,160
ඉඤ
ඉඤ්ජිත,160
ඉත
ඉතාමිහිරි,161
ඉතිවුත්තක,161
ඉත්ථිබන්ධන,161
ඉද
ඉදපච්චයා
න්‍යාය,161
ඉද්දිපාද,161
ඉද්දිබල,93,161
ඉද්දිපාද
භාවනාව,643
ඉන

ඉන්දක යක්‍ෂ,162
ඉන්ද්‍රකිලය,162
ඉන්ද්‍රිය,162
ඉන්ද්‍රිය
අසංවර:163
ඉන්ද්‍රිය ධම්ම,164
ඉන්ද්‍රිය නානකය-
ඵලනානකය-
පුද්ගල නානකය,
164
ඉන්ද්‍රිය
පරෝපරියත්ත
ඥාන,164
ඉන්ද්‍රිය භාවනාව,
165,651
ඉන්ද්‍රිය භූමි,165
ඉන්ද්‍රිය
සංවරය,165
ඉන්ද්‍රිය සංවර
ශීලය,167
ඉන්ද්‍රිය
සම්පන්න,167
ඉන්ද්‍රියෙසු
අගුත්තථා
රොහොති,167
ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තථා
රොහොති,167
ඉණ
ඉණ,167
ඉප
ඉපදවියයුතු
ධම්ම,167
ඉර
ඉරියාපථ,168
ඉරිසියාව,168
ඉර්දි
ප්‍රාතිභාර්ය,168
ඉර්දිබල,168
ඉර්දිවිධ
ඥානය,169
ඉර්දි සම්පත්,169
ඉව
ඉවසීම,169
ඉස
ඉසිදත්ත
තෙර,169
ඉසිදත්ත හා

පුරාණ
උපාසකයන්,169
ඉසිපතනය,169
ඉසිවරු,169
ඉෂ
ඉෂ්ඨධම්ම,170
උ
උක
උක්කන්ටක
රෝගය,170
උකෙබ්පතියකම්ම
,170
උග
උග්ගහ මෙණ්ඩක
සිටුපුත්,
170
උග්ග විසාලානුවර
ගහපති,
170
උග්ග හත්ථිගාම
ගහපති, 170
උග්ගච්ඡිකඤ්ඤ,
170
උඩ
උඩගුකම,170
උව
උච්චාසයන
මහාසයන,171
උච්චේද
දිට්ඨිය,171
උච්ඡඩ
පඤ්ඤා,171
උච්ඡින්න
භවනෙත්තති,171
උජ
උජ්ජපට්ඨිපන්න,171
උට
උට්ඨාන වීරිය,171
උට්ඨාන
සම්පත,171
උත
උත්තම
ආචාරධර්ම,172
උත්තම
ඥානය,172
උත්තම-නිව
පුද්ගල,172

උත්තම-උත්තම
 පුද්ගල,172
 උත්තම
 දසපුද්ගලයෝ,
 172
 උත්තම
 ප්‍රතිපදාව,173
 උත්තම
 පුරුෂයා,172
 උත්තම
 පුරුෂයාගේ
 භාවනාව,635
 උත්තම මග,173
 උත්තරකුරු
 ප්‍රදේශය,173
 උත්තිය-උත්තර
 තෙර,33,173
 උත්තරා
 උපාසිකාව,173
 උත්තර
 දේවපුත්‍ර,173
 උත්තර
 මානවක,173
 උත්තරිය මනුස්ස
 ධම්ම,173
 උත්තරිතර
 මනුෂ්‍ය,174
 උතුම්,174
 උතුම්
 අස්වැසිල්ල,174
 උතුම්
 ගුරුවරයා,174
 උතුම්දේ,174
 උතුම් නුවණ,174
 උතුම් පුද්ගල,175
 උතුම් සිතිවිලි,175
 උතුම් සූපය,175
 උතුම් සෙවීම,175
 උතුපරිණාම,175
 උත්ථාන
 සංඥාව,175
 උත්පාදයිතව්‍ය
 ධර්ම,176
 උත්පත්ති විධි,176
 උත්සහය,176
 උද
 උද්‍යාන,176

උද්දකරාමපුත්‍ර
 තවුසා,176
 උඬුංසොතස්ස,1
 උදයත්තගාමිණී
 ප්‍රඥාව,177
 උදයමානවක
 පුත්‍ර,177
 උදාන,177
 උදාසී තෙර,178
 උද්දව්වය,178
 උද්ධම්භාගිය
 සංයෝජන,
 178
 උද්ධුමානක
 සංඥාව,178
 උදේන-උදේනී
 රජ,179
 උණ
 උණබටගස්,179
 උණ්ණාභ
 බ්‍රාහ්මණ,179
 උණුඅළු නිරය,179
 උප
 උපකතෙර,179
 උපකෙලෙස,179
 උපසාතාක
 කර්ම,180
 උපතිස්ස,9,180
 උපස්ථායක,27
 උපසිවතෙර,7
 උපාදායායා,180
 උපධි,180
 උපනාහ,182
 උපපෑවිදි,182
 උපපිඩක
 කර්ම,182
 උපවනය,182
 උපවාන තෙර,182
 උපසමාය,182
 උපසමානුස්සති
 භාවනාව,635
 උපසම්පදාව,182
 උපස්තම්භක
 කර්ම,182
 උපස්ථායක,182
 උපසේන වංගනාථ
 පුත්ත තෙර,184

උපහච්චරිතිකා
 ය,184
 උපාදානඋපාදානීය
 ධර්ම,184
 උපාදානස්කන්ධය
 ,185
 උපාය
 කුසලය,185
 උපාරම්භ
 චිත්ත,185
 උපාලි මහාතෙර,
 185
 උපාලි ගහපති,185
 උපාසක
 උපාසිකා,185
 උප්පථමනසිකාර
 ය,186
 උප්පාදේතබ්බ
 ධම්ම,186
 උප්පජ්ජවේදනීය
 කර්ම,186
 උප්පලවත්තා
 තෙරණිය,10,
 186
 උපෙක්ඛාව,186
 උපෙක්ඛා
 වේතෝවිමුක්තිය,
 187
 උපොසථ,187
 උපොසථ
 අටසීලය,24,187
 උපමා
 * අජානිය
 අශ්වයා,20
 * අතදරුවා,216
 * අඹඅත්ත,79
 * අයගෝලය,93
 * ඇතා හා
 අන්ධයෝ,34
 * ඇත්පිය
 සටහන,79
 * ඇලුම
 ගිනිගැනීම,639
 * උණබටගස්,179
 * උල,188
 * එළකිරි,193
 * එළදෙන,193

- * ඔඩොක්කුවේ ප්‍රඥාව, 195
- * කකචුපම, 198
- * කඩුවකින් පහරදීම, 201, 639
- * කඩුවනය, 200
- * කුටගාරය, 79, 200, 585
- * කැටකිරිල්ලි හා ගිජුලිහිණියා, 200, 253
- * කඳුමුදුනට වැටෙන වැස්ස, 98, 131
- * කණ කැස්බෑවා, 286
- * කපුටා, 207
- * කලය, 232
- * කලදරනුව, 109, 235
- * කේසකම්බිලි පොරෝනාව, 247, 653
- * කෙසල්ගස, 247
- * කැසබුවා, 247
- * ගංගානම් ගහ, 45, 252, 918
- * ගඩුව, 252
- * ගිතෙල් කලය, 824
- * ගිනිදඬු, 897
- * ගිනිපුපුර, 1, 50, 134, 184, 944
- * ගෝපාල, 259
- * ගොමපිඩුව, 260
- * ගවදෙන, 98, 263
- * ගොවියා, 238
- * ගස, 264
- * ගුහාව, 267
- * ජනපද කලායාණි, 222, 294
- * තැගිදීම, 8
- * තිත්ත ඇට, 306
- * තිත්මුවා, 306
- * තනඟු පිනි බිංදුව, 97, 318
- * තරුණ රුක, 325
- * තල්ගස, 171
- * තාලාවක්කු, 327
- * තෙල් ගැම, 621
- * දක්ෂ දුනුවායෝ, 97, 402
- * දණ්ඩ, 942
- * දාදු කැටය, 360
- * දියෝඇඳි ඉර, 98, 370
- * දාරුක්බන්ධ, 372
- * දියබුබුල, 97, 370
- * දිවඟුගැති කෙළ පින්ඩුව, 98
- * දුට්ඨි, 214
- * දැවකොටය, 232, 383
- * නගරය, 26, 895
- * නබසිබා, 435
- * නදිය, 440
- * නළකලාප, 459
- * නැව, 460, 651
- * නිසරුගස, 164, 468
- * පඨවිය, 505
- * පුත්‍ර මාංශ, 509
- * පුන්සඳු, 525
- * ප්‍රාණින්, 527
- * ප්‍රපාතය, 533
- * පබ්බතය, 535
- * පුළුන්කැටිය, 93
- * පස්බිඳ, 561
- * බිජ, 2, 145, 569
- * බිජු රකින කිකිළිය, 651
- * බට්ටිය, 79
- * බටගාල කැපීම, 132
- * බල්ලා, 256, 588, 942
- * බලිවද්ද, 588
- * බළාල, 589
- * බිළි කටු සය, 589
- * බිළි වැද්දා, 589
- * මේසය, 657
- * මැටි බදුන්, 659
- * මලුවා වැල, 690
- * මළපුඩුව, 691
- * මිලන්ත, 691
- * මසුන් අල්ලන කෙමිණිය 693
- * මුසිකා, 696
- * මහා ඉර්ගි, 697
- * මහාගල, 824
- * මහා රුක, 704
- * මහා සමුද්‍රය, 705
- * මිහිරි ඇට, 707
- * මිහිරි පානය, 708
- * යටිකුරුකල කලය, 713
- * යානය-රිය, 110, 227
- * යවකෙත, 956
- * යවමිට්, 722
- * රුක්, 723
- * රත්වූයකඩ තැටිය, 98
- * රථය, 728
- * රජස්, 726
- * රාජකීය නුගගස, 727
- * රියසක, 731
- * වඩුවා, 651, 759
- * විදුලිඅකුණ, 135
- * වඳුරා හා මස්වැද්දා 773
- * විනාව, 775
- * වේපුල්ල පව්ව, 27, 779, 942
- * වේරමහවානය, 789
- * වළඳ, 790
- * වෙළෙන්දා උපමාව, 790
- * වස්ත්‍රය, 797
- * වෘෂභ, 800
- * සක්විති රජ, 79
- * සාගරය, 150

- * සිභාල, 824
- * සැඩ පහර, 942
- * සුදුගොනා හා කළු ගොනා, 920
- * සඳ, 9, 79, 282, 891
- * සඳුන්ගස, 891
- * සමුද්‍ර තරණය, 911
- * සරුගස, 166, 923
- * සොරකම, 926
- * සල්ගස්, 24, 926
- * සිවලා, 170, 248
- * ගරීර යානය, 956
- * හිමාල කන්ද, 963
- * හැල්නන්ඩුව/උල, 130, 966
- * හිස ගිනි ගැනීම, 967
- උභ
- උභතෝභාග විමුක්තිය, 187
- උභයලෝක අර්ථසිද්ධිය, 188
- උර
- උරුවෙලකස්සප තෙර, 188
- උල
- උල, 189
- උස
- උසස්ඥානය, 189
- සා
- සාජ
- සාප්‍රබව, 189
- සාද
- සාද්ධි, 189
- එ
- එක
- එකග්ගත, 189
- එකධර්මය, 189
- එක පුද්ගලයෙක් පහළවීමේ අසිරිය, 191
- එකම පුත්‍රයා - එකම දියණිය, 191
- එකලා
- විහරණය, 190
- එකලාව හැසිරීම, 191
- එකාරකෙත, 190
- එක රසය, 191
- එකාසනිකයෝ, 192
- ඒක ධර්ම ප්‍රශ්න, 190
- ඒකබ්ජ, 190
- ඒකවිහාරි, 190
- ඒක වෝකාර හවය, 191
- ඒකායන මග, 191
- එජ
- එජා, 192
- එත
- එතෙර හා මෙතෙර, 192
- එද
- එදිරිය හා එදිරිය නැතිබව, 192
- ඒදඩු පාලම්, 192
- එන
- එන්දිත, 193
- එණ
- එණිමුවා, 193
- එළ
- එළකිරි, 193
- එළදෙන, 193
- එස
- එසිකාස්ථම්භයය, 193
- ඒසුකාරි
- බ්‍රාහ්මණ, 193
- එහ
- එහිපස්සිකෝ, 193
- එහි හික්බු, 193
- ඔ
- ඔක
- ඔකය, 194
- ඔකාසාධිගමා, 194
- ඔස
- ඔසය හා ඔස තරණය, 194
- ඔසතිණණන, 194
- ඔසසතර, 194
- ඔඩ
- ඔඩොක්කුවේ ප්‍රඥාව, 195
- ඔත
- ඔත්තප්ප, 196
- ඔද
- ඔදාතකසිණය, 196
- ඔනතොනන පුද්ගල, 196
- ඔනතුන්නන පුද්ගල, 196
- ඔප
- ඔපනයික, 196
- ඔපපාතික, 196
- ඔහ
- ඔහා, 196
- ඔම
- ඔමානය, 196
- ඔර
- ඔරිමතීරය හා පාරිමතීරය, 196
- ඔරම්භාගිය සංයෝජන, 196
- ඔල
- ඔලාරික, 197
- ඔව
- ඔවාද, 197
- ඔස
- ඔසග්ග-වොසග්ගය, 198
- ක
- කක
- කකවූපම, 198
- කක්කට තෙර, 198
- කකුධ
- දේවපුත්‍ර, 198
- කකුසද බුදුන්, 198
- කිකරුපුත්‍ර, 199
- කොකනදා දේවතාවිය, 199
- කෝකාලික හික්සුව, 199

- කුක්කුල
 නිරය, 199
 කුක්කුච්ච, 199
 කුක්කුපාරාමය,
 199
 කභ
 කභවේනා, 249
 කච
 කච්චාන
 මහාතෙර, 199
 කච්චාන ගොත්ත
 තෙර, 199
 කජ
 කජඛනගලා
 තෙරණිය, 199
 කජඛන්ගලා
 නියම්ගම, 199
 කුජ්ජුත්තරා
 උපාසිකා, 199
 කට
 කටත්තා
 කම්ම, 199
 කටුව, 199
 කටුවනය, 200
 කට්ඨස්සභ
 උපාසක, 200
 කිට්ඨගිරිය, 200
 කුටි පුජාකිරීම, 200
 කුට්ඨාරය, 200
 කුට්ඨන්ත
 බ්‍රාහ්මණ, 200
 කැටකිරිල්ලි හා
 ගිජුලිභිණියා, 200
 කය
 කය තෙර, 201
 කයීන විවරය, 201
 කයීම්භ තෙර, 201
 කයීස්සංස
 තෙර, 201
 කඩ
 කඩුවකින්
 පහරදීම, 201
 කොඩිය, 201
 කඩ
 කඩ්ඛාරේවන
 තෙර, 201
 කත
 කෘතඥ, 6
 කෘතඥ හා
 අකෘතඥ, 203
 කෘත ඥානය, 203
 කෘත්‍ය ඥානය, 203
 කෘතවේදී, 203
 කතාව, 201
 කතපුඤ්ඤ, 203
 කතමොරක තිස්ස
 භික්ෂු,
 203
 කධ
 ක්‍රෝධය, 203
 කන
 කන්දරක
 පරිබ්‍රාජක, 205
 කාන්තාව, 205
 කණ
 කණ්ටකිවනය, 20
 5
 කණ්ණකත්ථල
 මීගදාය, 205
 කණ්ඨධර්ම, 205
 කණ්ඨමග, 205
 කණ්ඨසප්ප, 205
 කුණ්ඩධාන
 තෙර, 205
 කුණ්ඩලිය
 පරිබ්‍රාජක, 205
 කොණ්ඩඤ්ඤ
 බුදුන්, 206
 කොණාගමන
 බුදුන්, 206
 කප
 කපය-කල්ප, 206
 කපටිබව-
 කපටිනැතිබව, 206
 කපිලවස්තු
 නුවර, 206
 කප්ප මානවක-
 තෙර, 206
 කාපටික භාරද්වාප
 බ්‍රාහ්ම, 206
 කපුටා, 207
 කිප්පාභිත්ඤා, 207
 කබ
 කබලිංකආහාර,
 207
 කම
 කම්සැපය, 216
 කම්ම-කර්ම, 207
 කම්ම
 ක්‍රියාවලිය, 211
 කම්ම නිදාන, 209
 කම්මපථ, 210, 383
 කම්ම හා භවය,
 214
 කම්ම හා
 විඥානය, 214
 කම්ම විපාක, 212
 කම්ම විපාක
 ඥානය, 214
 කම්ම විවිධ, 214
 කම්ම විෂය, 19
 කම්ම සත්ඤ
 යන්ගේ උරුමය,
 207
 කාමය, 216
 කාමආස්වාදය,
 216
 කාමආසාව, 217
 කාම ඕසය, 217
 කාම ගුණ, 217
 කාමගුණ
 උපධි, 217
 කාමවන්දය, 217
 කාමතණ්හාව, 217
 කාම ධාතුව, 217
 කාම නිබ්ද්දා
 ප්‍රතිපදාව, 217
 කාමපරිදාහය, 218
 කාම
 පර්යේෂණය, 218
 කාමභවය, 218
 කාමභෝගී
 පුද්ගල, 218
 කාම-
 මිථ්‍යාවාරය, 220
 කාමයොගය, 220
 කාම රාගය, 220
 කාමරාගඅනුසය,
 220
 කාමලෝකය, 220
 කාමවිතක්ක, 221

- කාමසංකල්පනා, 221
 කාමසංඥාව, 221
 කාමසුඛය, 221
 කාමසුඛල්ලිකානු යෝගය, 9, 221
 කාමාවචර, 221
 කාමාවචරධර්ම, 221
 කිම්බිල තෙර, 221
 කුම්භ, 221
 කුම්භ වැනි පුද්ගල, 221
 කුමාරකාශ්‍යප තෙර, 222
 කය, 222
 කය, 222
 කායකම්ම, 222
 කායගතා සතිය, 222
 කායගතාසති භාවනාව, 636
 කායගන්ථ, 226
 කායසක්ඛි, 226
 කාය සංඛාර, 227
 කාය සංඛාර පස්සද්දිය, 227
 කාය සංවරය, 227
 කාය සුවරිතක්‍රියා, 227
 කාය දුශ්චරිත ක්‍රියා, 227
 කායානුපස්සනාව, 227
 කයේ ගිලන්බව, 227
 කයේ ස්වභාවය, 228
 කායික ශක්තිය, 228
 කායික සුඛ, 228
 ක්‍රියාවාදය-අක්‍රියාවාදය, 228
 කර කරුණාව, 229
 කරුණා වේතෝ විමුක්තිය, 229
 කර්මන්‍ය, 1
 කර්මන්‍යසිත, 229
 කිරිතිය, 229
 කරු ජනපදය, 229
 කරුරසරවැසිකාලි උපාසිකා, 229
 කොරක්ඛන්තිය නිරුවත් තවුසා, 229
 කල කලය, 232
 කලදරනුව, 235
 කලහ විවාද, 232
 කල්‍යාන කථා, 230
 කල්‍යාන කම්ම, 230
 කල්‍යාන ධම්ම, 230
 කල්‍යාන කථා, 230
 කල්‍යාන ප්‍රඥාව, 230
 කල්‍යාන මිත්‍ර, 230
 කල්‍යාණ මිත්‍රගුණ අනුස්සතිය, 635
 කල්‍යාන ශීලය, 232
 කල්පවිනාශය හා කල්ප ඇතිවීම, 233
 කලිඛග, 232
 කාලය අකාලය, 3
 කාලකඤ්ජ අසුර නිකාය, 233
 කාලදාන, 232
 කාලය, 232
 කාලපරියන්ත සීලය, 232
 කාලසීමා තුන, 35, 233
 කෝලිත, 9, 235
 කොලංකොල, 234
 කේලාමිකීම, 234
 කුලය, 234
 කුලපති, 235
 කළ කෙළෙහිගුණ, 235
 කෙළෙස්, 235
 කෙළෙස් කටු, 237
 කෙළෙස් භූමි, 237
 කෙළේස පරිනිබ්බානය, 237
 කැළල, 237
 කළ කළකම්ම, 237
 කළධම්ම, 237
 කාළදාසි තෙර, 238
 කව කවියෝ, 238
 කෙවඩ්ඩ ගහපති, 238
 කස කසිණ, 238
 කසිණ භාවනා, 645
 කස්සක, 238
 කාසි කෝසල දේශය, 239
 කුසල නවපද, 23
 කුසලතා, 239
 කුසල අකුසල ධම්ම, 239
 කුසලධම්ම ප්‍රතිලාභ, 242
 කුසලනදි, 243
 කුසලමග හා අකුසල මග, 243
 කුසල මූලිකය, 243
 කුසල මුල්-අකුසල මුල්, 243
 කුසල් ලැබීම-නොලැබීම, 243
 කුසල ශීලය-අකුසල ශීලය, 244
 කුසල්පද-අකුසල් පද, 245
 කුසල් භූමිය-අකුසල් භූමිය, 245
 කුසලයේ අපරිමාණවීම, 246
 කුසිතබව, 246
 කුසිනාරා, 246

කිසාගෝතමී
තෙරණිය,247
කේසකම්බිලි
පොරෝනාව,247
කෙසල්ගස,247,
653
කැසබුවා,247
කොසඹුනුවර,
247
කශ
කාශ්‍යප
දේවපුත්‍ර,247
කාශ්‍යප බුදුන්,247
කාශ්‍යප මහා
තෙර,248
කෂ
කෂත්‍රිය,248
කෂණය,3,248
කෂණසම්පත්තිය,3
,248
කෂණික
අභිඤා,248
කෘෂ්ණමග,248
කෂය නුවණ,248
කෞන්තිය,248
කුෂ්ඨ සැදුන
සිවලා,249
කහ
කහවනු,249
කුහකබව,249
බ
බග
බග්ග,249
බජ
බජ්ජනිය,249
බත
බත්තිය,250
බත්තිය රජ,250
බත
බත්ති,250
බත්තිඤානය,250
බන්ධ,250
බිනාසවබල,250
බණ
බිණාසවො,250
බප

බිජ්ජාභිඤ්ඤා,250
බිජ්ජනියන්ති,250
බම
බේම,250
බේම තෙර,250
බේමා
තෙරණිය,10,250
බේමදේවපුත්‍ර,250
බේමකතෙර,250
බේමිය
අභිවනය,250
බෝමදුස්ස
ගම,250
බය
බය-කෂය,251
බයඤ්ඤාණං,251
බයධම්ම,252
බල
බලුපච්ඡාහත්තික
යෝ,252
බීල,252
ග
ගග
ගංගානම් ගග,252
ගව
ගෝවර
කුසලතා,252
ගෝවරනානත්ත
ඤාණය,253
ගෝවර භූමිය,253
ගෝවරසම්පන්න,
41
ගජ
ගිජ්ජකුට
පර්වතය,253
ගඩ
ගඩුව,253
ගත
ගති,254
ගීතස්වරයෙන්
දහම
සජ්ජායනාකිරීම,
254
ගෝත්‍රභූ,254
ගෝත්‍රය,255
ගෝතම

තිර්ථය,255
ගෝතම
ද්වාරය,255
ගෝතම බුදුන්
වහන්සේ,255
ගෝතමී
තෙරණිය,255
ගථ
ගාථා,255
ගුථකුප,255
ගුථබාදී,255
ගුථභාණි,255
ගද
ගොදත්ත
තෙර,256
ගද්දුලබද්ධ,256
ගධ
ගොධික තෙර,256
ගොධා ශාකා හා
කාලි ගොධා,256
ගන
ගන්ථ,256
ගාන්ධර්ව
දේවනිකාය,256
ගන්ධබ්බකායික
දේව නිකාය,256
ගින්න,256
ගින්න-විවිධ,258
ගිනිකන්ද,258
ගින්නේ
ආදීනව,258
ගිනිදෙවියන්
පිදීම,258
ගුන්දාවනය,258
ගණ
ගණකමොග්ග
ල්ලාන බ්‍රාහ්මණ,
259
ගණිකාව,259
ගුණමකුබව,259
ගප
ගෝපක
තෙර,259
ගෝපක
මොග්ගලාන
බ්‍රාහ්මණ,259
ගෝපාල,259

- ගම
ගම්හිර ප්‍රඥාව, 260
ගොමපිඩුව, 260
ගය
ගයාකාශාප
තෙර, 260
ගයිහ, 260
ගර
ගර්භිණිය, 261
ගෞරව ධම්ම, 261
ගෞරවය හා
අගෞරවය, 261
ගරුක කම්ම, 261
ගරු පුද්ගල, 262
ගරුබව-
අගරුබව, 262
ගුරුලා, 262
ගිරිමානන්ද
තෙර, 262
ගල
ගිලන්බව, 262
ගිලාන
උපස්ථානය, 263
ගුලිස්සානි
හික්ෂුව, 263
ගව
ගවදෙන, 263
ගවම්පති
තෙර, 264
ගවේසි හික්ෂුව, 264
ගොවියා, 264
ගස
ගස උපමා, 264
ගෝසිංග සාල
වනය, 264
ගහ
ගහපති, 264
ගිහියන්ට
උපදෙස්, 30, 264
ගිහි උපාසක
උපාසිකා, 265
ගිහිජීවිතය යහපත්
කරගැනීම, 266
ගිහිසාමිච්චපට්ඨාව,
266
ගිහිසුබ, 267
ගුහාව, 267
ස
සට
සට්ඨකාර
බ්‍රහ්ම, 267, 601
සොටමුඛ
බ්‍රාහ්මණ, 267
සොටමුඛ
ශාලාව, 267
සස
සෝසික
ගහපති, 267
සෝසිකාරාමය,
267
ව
වක
වංකම, 267
වංකි බ්‍රහ්මණ, 267
වක්ඛායතන, 267
වක්ඛු, 267
වක්ඛු ඉන්ද්‍රිය, 267
වක්ඛු තුන, 267
වක්ඛුපාල
තෙර, 267
වක්ඛු
විඤ්ඤාණය, 268
වක්‍රවර්ති රජ, 268
වක්‍ර සතර, 269
වග
වාගය, 269
වාගානුසතිය, 269
වට
වාටුකතා, 269
වත
වෛතා, 269
වෛතසික
සුබය, 270
චතුෂාරක්ෂක
භාවනා, 273
චතුර්දිපාද, 273
චතු ඕසය, 273
චතුකොටික
සුඤ්ඤතාව, 274
චතු දිසා, 273
චතු ධාතු, 273
චතුධාතු
වච්චියාන, 274
චතු බ්‍රාහ්මණ
සත්‍ය, 274
චතුරනවජ්ජ, 275
චතුරවෙසාරජ්ජ, 275
චතුරවොකාර
හව, 275
චතුරවොහාර, 275
චතුසතිපට්ඨාන, 27
5
චතුසත්‍යය-
වාතුරාර්ය
සත්‍ය, 34, 276
චතුසත්‍ය හා
දහම, 279
චතුසම්මජ්ජධාන,
276
වාතුර්මහාරාජිකය,
276, 377
චේතනා, 270
චේතෝබ්ල, 270
චේතෝපරිය
ඥානය, 271
චේතෝචිතිබන්ධ,
272
චේතෝ
චිත්‍රිකිතිය, 272
චේතොච්චට්ට,
273
චුතිය හා
උත්පත්තිය, 279
චුතුප්පාතනුවණ,
279
චුතධර්ම පහ, 280
චිත්ත, 280
චිත්ත
ඉද්දිපාද, 280
චිත්ත
එකගතා, 280
චිත්තකමික, 280
චිත්ත ගහපති-
මච්ඡිකාසණ්ඩයේ,
280
චිත්ත පරිදාය, 280
චිත්තලීනත්වය,
281
චිත්තචික්ෂේප,

281
 විත්ත
 විමුක්තිය, 281
 විත්තවිවේකය,
 282
 විත්ත සංඛාර, 282
 විත්ත සමාධි
 ඉද්දිපාද, 282
 විත්තානුපසසනා,
 282
 විත්තසා
 උපකක්ඛිලෙසා, 282
 වද
 වෝදනාකිරිමේ
 ක්‍රමය, 282
 වන
 වන්ධ ගාමිණී, 282
 වන්ධප්‍රදෝත
 රජ, 282
 වන්දනා, 282
 වන්දන
 දේවපුත්‍ර, 282
 වන්දිම, 282, 890
 වන්දිමස
 දේවපුත්‍ර, 283
 වන්දනංගලික
 උපාසක, 283
 වන්දනාගා
 නදිය, 283
 විත්තාමණි, 283
 විත්තාමය
 ප්‍රඥාව, 283
 චුන්ද
 අභිවනය, 283
 චුන්ද කර්මාකාර
 පුත්‍ර, 283
 චුන්දි
 රජකුමරිය, 283
 චුන්ද රාජ
 කුමාර, 283
 චුන්ද
 සාමන්තර, 283
 වණ
 වණ්ඩාල, 283
 වප
 වාපා
 තෙරණිය, 284

වාපාල
 වෛත්‍යය, 284
 වම
 වම්පා නුවර, 284
 වර
 වරණ විත්‍ර, 284
 වරපුරුෂ, 284
 වරියාව, 284
 වරියා කලා, 284
 වරියානානානත්ව
 ඥාණය, 284
 වාරිත්ත සිලය, 284
 වල
 වාල තෙර, 284
 වාලාතෙරණිය,
 284
 චුල්ලකොට්ඨිත
 නියමිගම, 284
 චුල්ලපත්ථක
 භික්ෂුව, 284
 වව
 වීවර, 284
 ජ
 ජජ
 ජ ජකක ධම්මො
 , 285
 ජග
 ඡිග්ගල, 286
 ජන
 ඡන්දය, 286
 ඡන්ද රාගය, 286
 ඡන්ද ඉද්දිපාද, 286
 ඡන්දසමාධි
 ඉද්දිපාද, 286
 ඡන්දසමාධි විමංසා
 ඉද්දිපාද, 287
 ඡන්ත (කපිලවස්තු
 නුවර) තෙර, 287
 ඡන්ත (රජගහ
 නුවර) තෙර, 287
 ඡඵ
 ඡඵස්ස
 ආයතන, 287
 ඡබ
 ඡබ්බිසොධන, 287
 ඡළ

ඡළඞ්ග
 දානය, 287
 ඡළඞ්ගසමන්තාග
 තො, 287
 ඡළඞ්ගිජාති, 288
 ඡව
 ඡවිය, 288
 ඡ
 ඡග
 ඡාගරානුසනිය, 289
 ඡට
 ඡටා, 289
 ඡටිල, 289
 ඡත
 ඡතුකන්ති
 මානවක
 තෙර, 290
 ඡාතරූප, 290
 ඡාතිය ඡරාව හා
 මරණය, 291
 ඡාතිධම්ම, 293
 ඡෝතික
 ගහපති, 293
 ඡෝතිපාල
 බ්‍රාහ්මණ, 293
 ඡෝතිතමපරායන,
 293
 ඡෝතිඡෝතිපරාය
 න, 293
 ඡේතවනාරාමය,
 293
 ඡන
 ඡෛන ආගම, 294
 ඡනකකර්මය, 294
 ඡනපදකල්‍යාණි,
 294
 ඡනප්‍රසාදය, 294
 ඡනවසහ
 දේව, 294
 ඡානඅනාගාමී, 295
 ඡාන-ධ්‍යාන, 294
 ඡානවිෂය, 19
 ඡානවිමොක්ෂ
 සමාධි
 සම්පත්තිය, 296
 ඡානුස්සෝති
 බ්‍රාහ්මණ, 297

ජන්තුදේවපුත්‍ර,
 297
 ජම
 ජම්බුද්වීපය,297
 ජම්බුබාදක
 පරිබ්‍රාජක,297
 ජය
 ජයගැනීම හා
 පැරදීම,297
 ජයසේන
 රාජකුමාර,297
 ජර
 ජරාව,297
 ජරාධම්ම,298
 ජරාමරණ,298
 ජල
 ජලංග
 බ්‍රාහ්මණ,298
 ජලස්නානය,298
 ජලාභූෂ,298
 ජාලිය
 පරිබ්‍රාජක,298
 ජාලිනි
 දෙවද්‍රව,298
 ජව
 ජවන ප්‍රඥාව,299
 ජීවකකොමාරහ
 ච්ච,300
 ජීවිකාව,300
 ජීවිතය,300
 ජීවිතයේ
 කෙටිබව,97,300
 ජීවිත ඉන්ද්‍රිය,300
 ජීවිතය හා
 ශරීරය,300
 ජීවිත මදය,301
 ජීවිතාඉන්ද්‍රිය,301
 ජීවිතා
 විඥාණය,301
 ජෂ
 ජොෂ්ඨ භික්ෂුව-
 භික්ෂුණිය,301
 ඤ
 ඤාන
 ඤානගම,301
 ඤාණ

ඤාණය,301
 ඤාණවක්ඛු,301
 ඤාණවරියාව,301
 ඤාණත්‍රය,301
 ඤාණදර්ශන,302
 ඤාණපඤ්චකය,
 302
 ඤාණරාසිජක්කං,
 302
 ඤාණවත්ථු,302
 ඤාණවාදය,303
 ඥ
 ඥාන
 ඥානපරිඥා,303
 ඥාණ
 ඥාණය,303
 ඨ
 ඨක
 ඨිති කුසලය,303
 ඨිතත්ත
 පුද්ගලයා,303
 ඨන
 ඨාන,304
 ත
 තක
 තක්ෂිලා
 නුවර,304
 තිකභෝජනය,304
 තීක්ෂණ
 ප්‍රඥාව,305
 තග
 ත්‍යාගසම්පත්තව,
 305
 ත්‍යාගානුස්සති
 භාවනාව,305,633
 ත්‍යාගශීලි,305
 ත්‍යාගශීලිනොච්චි,
 306
 තජ
 තේජෝ ධාතු,306
 තේජෝ ධාතු
 සමාපත්තිය,306
 තට
 තුට්ට
 උපාසක,306
 තත

තිත්ත ඇට,306
 තිත්මුවා,306
 තට
 තථාගත,11,306
 තද
 තදංග
 නිබ්බාන,316
 තාදිගුණ,316
 තෙදන්ඨික,316
 තොදෙය්‍ය
 තෙර,316
 තොදෙය්‍ය
 මානවක,317
 තුදු බ්‍රහ්මරාජ,
 317,601
 තන
 තාන,317
 තුන්කාලය,317
 තුන්කාලය දන්තා
 නුවණ,317
 තුන්දොර,317
 තුන් භවය,317
 තුන්ලෝකය,318
 තුන් සමාධිය,318
 තණ
 තණඅග
 පිනිබිදුව,318
 තණ්හාව,318
 තණ්හාකාය
 සය,322
 තණ්හා
 නිස්සය,322
 තප
 තපනීය ධර්ම,323
 තපස්කර්ම,323
 තපස්සු භල්ලුක
 උපාසකයන්,323
 තප්‍රස්ස ගහපති,
 324
 තෘප්තිමත්තව,325
 ත්‍රිපිටකය,324
 ත්‍රිපරිවාත්ත,324
 තඹ
 තුඹස
 ප්‍රභේලිකාව,324
 තම
 තමෝතමපරායන,

324
 තමෝජෝති
 පරායන, 324
 තිම්බරුක
 පරිබ්‍රාජක, 324
 තය
 තායනගාමා, 325
 තායන
 දේවපුත්‍ර, 325
 තර
 තරහ, 325
 තරුණ රුක, 325
 තෙර, 325
 තෙරවාදය, 325
 තෙරුවන්
 සරණ, 326
 තීරණපරිඥා, 326
 තිරිසන් කතා, 326
 තිරිසන්
 ලෝකය, 326
 තිර්ථක, 327
 තිරෝකුඩ්ඩ
 සූත්‍රය, 327
 තල
 තාලපුපුත්‍ර
 තෙර, 327
 තාලාවක්‍ර, 327
 තිලෝක, 328
 තිලෝගුරු, 328
 ත්‍රිලක්ෂණය, 328
 තුලාව, 328
 තව
 තාවතිංස
 දේවලෝකය, 328,
 377
 තෙවෙනි
 ශ්‍රමණ, 328
 ත්‍රිවිද්‍යා, 328
 ත්‍රිවිධ අකුසල
 මූල, 329
 ත්‍රිවිධ අගති, 329
 ත්‍රිවිධ
 අනුමෝදනා, 329
 ත්‍රිවිධ ආසුව, 329
 ත්‍රිවිධ කල්‍යාන
 ශාසනය, 329
 ත්‍රිවිධ කුසල

මූල, 330
 ත්‍රිවිධ ඉන්ද්‍රිය, 330
 ත්‍රිවිධ චක්ෂු, 330
 ත්‍රිවිධ ඥාණ, 330
 ත්‍රිවිධ තණ්හා, 331
 ත්‍රිවිධ දුක, 331
 ත්‍රිවිධ
 ධම්මඅංග, 331
 ත්‍රිවිධ ධම්මතා, 332
 ත්‍රිවිධ නිස්සාරණය
 ධාතු, 332
 ත්‍රිවිධ ප්‍රඥා, 332
 ත්‍රිවිධ පුණ්‍යක්‍රියා
 වස්තු, 333
 ත්‍රිවිධ
 පිරිසිදුබව, 333
 ත්‍රිවිධ භය, 333
 ත්‍රිවිධ භව, 333
 ත්‍රිවිධ මාන, 333
 ත්‍රිවිධ මල, 334
 ත්‍රිවිධ රත්නය, 334
 ත්‍රිවිධ වේදනා, 335
 ත්‍රිවිධ
 සුවරිතය, 335
 ත්‍රිවිධ
 දුෂ්චරිතය, 335
 ත්‍රිවිධ
 සෝතාපන්න
 පුද්ගල, 335
 ත්‍රිවිධ සංඛාර, 336
 ත්‍රිවිධ සමාධි, 336
 ත්‍රිවිධ ශ්‍රමණ
 කාර්ය, 336
 ත්‍රිවිධ ශික්ෂාව, 337
 ත්‍රිවිධ ශිලය, 337
 තස
 තිසරණය, 338
 තිස්ස
 තෙරුන්, 338
 තිස්ස බුදුන්, 338
 තිස්ස බ්‍රහ්ම, 338
 තිස්සනවයක්
 භික්ෂුන්, 339
 තුසිත
 දේවලෝකය, 339,
 377
 ථ

ථන
 ථිනමිද්ධ, 339
 ථප
 ථුප, 340
 ථම
 ථම්භය, 341
 ථර
 ථෙර-ථෙරි, 341
 ථෙර ගාමා ථෙරි
 ගාමා, 341
 ථෙර නම්
 භික්ෂුව, 341
 ථල
 ථුල්ල නිස්සා
 මෙහෙණ, 341
 ථුල්ල නන්දා
 මෙහෙණ, 341
 ද
 දක
 දකඛිණාව, 341
 දකඛිණෙය්‍යා, 342
 දකඛිණෙය්‍ය
 අග්නි, 342
 දක්ෂිණාගර්භ
 ගින්න, 342
 දක්ඛිණගිරිය, 342
 දකඛිණාවිසුඬ්ඛි, 342
 දක්ෂිණ
 දේශය, 343
 දුක, 343
 දුක්ඛානුපස්සි, 348
 දුක්ඛ ආරිය
 සත්‍ය, 348
 දුක්ඛ සමුදය
 ආරියසත්‍ය, 348
 දුක්ඛ නිරෝධ
 ආරියසත්‍ය, 348
 දුක්ඛ නිරෝධ
 ගාමිණි පටිපදා
 ආරියසත්‍ය, 348
 දුකඉන්ද්‍රිය, 348
 දුක්ඛුදය
 ධම්ම, 348
 දුක්ඛධම්ම, 348
 දුක්ඛවේදනා, 349
 දුකින් විසීම-
 සැපෙන් විසීම,

- 349
 දුක්කථා කථා,349
 දුක්කථාපටිපදා දක්වා
 හිඤ්ඤා,349
 දුක්කථාපටිපදා බිජ්ජා
 හිඤ්ඤා,349
 දුක්චිපාක,349
 දග
 දාගැබ,349
 දුගතිය,350
 දුගීඛව,350
 දහ
 දැහැල් නුවණ,350
 දස
 දීප වාරිකා,351
 දීපායු
 උපාසක,351
 දීපජානු කෝලිය
 පුත්‍ර,351
 දීපපරාජන
 යක්සෙනවි,351
 දඩ
 දැඩි ආශාව,351
 දට
 දට්ඨක,351
 දිට්ඨි,352
 දිට්ඨි අනුසය,356
 දිට්ඨි ආසුර,356
 දිට්ඨිගතවිම,356
 දිට්ඨි ඔසය,356
 දිට්ඨිධම්ම,357
 දිට්ඨිධම්ම
 වේදනීය
 කර්ම,357
 දිට්ඨිධම්ම
 නිබ්බාන,357
 දිට්ඨිධම්මසුඛ
 විහරණය,357
 දිට්ඨිනිජ්ජානව
 න්ති,358
 දිට්ඨිනිස්සය,358
 දිට්ඨිප්‍රාජ්න,358
 දිට්ඨි යොගය,358
 දිට්ඨිසම්පන්න,
 358
 දන
 දුත කර්ම,359
 දුත සේවය,359
 දුතිය ජානය,360
 දුතියා,360
 දෙනිස් මහාසුරිස
 ලක්ෂණ,360
 දද
 දාදු කැටය,360
 දන
 දානය,361
 දාන්ත,366
 දන්ඩපාණි
 ශාකය,366
 ද්‍රෝණ
 බ්‍රාහ්මණ,366
 දණ
 දණ්ඩ,366
 දප
 දීප්තිමත්
 කම්ම,367
 දීප්තිමත්
 ධම්ම,367
 දීප්තිමත් මග-
 අභිරු මග,
 367
 දීපය,367
 දීපංකර බුදුන්,367
 දුප්පඤ්ඤ,367
 දුප්පට්ඨිනොදය,
 367
 දෙපිටකාට්ටු,368
 දෙපත් කියත,368
 දබ
 දබ්බමල්ල පුත්ත
 තෙර,369
 දිබ්බවක්ඛු
 ඥාණය,369
 දිබ්බසෝත
 ඥාණය,369
 දුබ්බන්තිය මිටි
 යක්ෂයා,370
 දඹ
 දඹදිව,370
 දම
 දුම,370
 දෝමනස්ස
 ඉන්ද්‍රිය,370
 දය
 දයාව,370
 දායකයා,370
 දියනෑම,370
 දියබුලුල
 උපමාව,371
 දියේඥාදි ඉර
 උපමාව,371
 දර
 දර්ශන
 අනුත්තර,372
 දර්ශනවිසුද්ධි
 ඤාණය,372
 දාරුකම්මික
 ගහපති,372
 දාරුක්ඛන්ධ,372
 දරුණුබව,373
 දුර්භාෂිතය,373
 දුර්ලභ දේ,373
 දුර්වච්ඡාවය,374
 දල
 දෙලොව,374
 දළ
 දළවීර,374
 දළිද්ද,374
 දව
 ද්විපාද,11
 දෙවන ශ්‍රමණ,374
 දෙවහිත
 බමුණා,374
 දේවඅසුර
 සංග්‍රාමය,374
 දේවචාරිකා,375
 දේවතානුසතිය,
 375,634
 දේවවුති,374
 දේවදත්ත
 හික්ෂුර,33,375
 දේවදුතයෝ,375
 දේවධම්ම,376
 දේවධම්මික,376
 දේවනිකාය,376
 දේවපාද,376
 දේවප්‍රසාද,376
 දේවප්‍රිය,376
 දේවලොක,376
 දේවසත්වත
 පද,378

දේවශබ්ද,378	ධර්මය,388	තෙර,
දේවියෝ,379	දස්සනආධිපත්‍ය,	399
දේවයධර්ම,380	388	ධන
දේවයනානුපස්සනා	දාසදාසි,388	ධ්‍යාන,294,401
ව,380	දුසිරිතය හා	ධ්‍යානවිෂය,19,
දේවපාද,380	සුසිරිතය,389	402
දේවිධාපථ,381	දුසිල්වතා හා	ධනංන්ජනි
දේවිදා විතක්ක,381	සුසිල්වතා,389	උපාසිකාව,399
දේවිශය,381	දෝසය,389	ධනඤ්ජානි
දිවකණ,381	දශ	බ්‍රාහ්මණ,399
දිවැස්,381	දශ්සන විසුද්ධි	ධනඤ්ජානි
දිව්‍යයානය,383	ඥානය,390	බ්‍රාහ්මණ,399
දෝවචස්සනාවය,	දේශනා වාර,390	ධනය,399
383	දුශ්චරිත,390	ධනවත්,400
දැවකොටය	දෂ	ධනිය
උපමාව,383	දුෂ්කරදේ,390	ගොපල්ලා,402
දස	දුෂ්කර ක්‍රියා,390	ධනුශිල්පීන්,402
දසඅකුසල,5, 385	දුෂ්ප්‍රඥා,391	ධම
දස කුසල,	දුෂ්ප්‍රතිවිධ්‍යා	ධම්ම
දස අංග හා	ධර්ම,4,391	අනුග්‍රහය,403
385කම්මපථ,383	දහ	ධම්ම
දස	දහම්කතා,391	අනුසාසනා,403
අසේබියධම්ම,19,	දහම් කැඩපත,391	ධම්ම
384	දහර,391	අනුග්‍රවනය,403
දස අසුභභාවනාව,	දහසක් ලෝක	ධම්ම හා
637	ධාතුව,392	අධම්ම,402
දසකටු,384	දැහැටි,393	ධම්ම
දසකතා වස්තු,384	දැහැමි හා	ආයතනය,403
දසකම්මපථ,384	අදැහැමි,393	ධම්මය හා
දස කුමාර	ධ	අර්ථය,402
ප්‍රශ්න,384	ධජ	ධම්ම අසිරිය,403
දසකසිණ,385	ධජය,393	ධම්ම
දසධර්ම,386	ධජ පුජා,394	ඉගෙනීම,404
දස පාරමිතා,386	ධන	ධම්ම
දස පුණ්‍ය ක්‍රියා	ධ්‍යානරාජ්‍ය	උගැන්වීම,403
වස්තු,386	දෙවරජ,394	ධම්මික
දසබලඥාන,387	ධෘතිමත්,394	උපාසක,402
දසබල මාර	ධාතුව,394	ධම්ම කපික,404
සේනාව,387	ධාතුව	ධම්මික තෙර,402
දසවාසස්ථාන,387	කුසලතාවය,396	ධම්මගුණ,2
දස සංඥා,387	ධාතුව	ධම්ම කාමය,405
දස	නානත්වය,398	ධම්මය
සංඥාභාවනා,645	ධාතුවනසිකාර	ක්‍රමානුකූලව
දස	භාවනාව,639	පුහුණුවීම,405
සංයෝජන,387	ධුතාංග	ධම්මානුකූලවාසය
දසසිල්,388	පුහුණුව,398	,408
දසසුත්තර	ධොතක -මානවක	ධම්ම ගුණ,408

ධම්ම ගුරුවරු, 411
 ධම්ම චක්‍රය, 411
 ධම්ම චක්ඛු, 412
 ධම්ම චේතිය, 413
 ධම්ම චරියාව හා
 අධම්ම චරියාව,
 413
 ධම්ම ඥාණය, 414
 ධම්මඤ්ඤ, 414
 ධම්මට්ඨිති
 ඥාණය, 414
 ධම්ම
 තණ්හාව, 414
 ධම්මස්ථ, 414
 ධම්ම
 දුතසේවය, 414
 ධම්මදින්න
 උපාසක, 414
 ධම්මදින්නා
 තෙරණිය, 414
 ධම්මමගේ
 දියුණුව, 414
 ධම්ම දායාදය, 415
 ධම්මදේශනාව,
 415
 ධම්මදස්සි
 බුදුන්, 416
 ධම්ම ධාතු, 416
 ධම්ම
 නානත්වඥානය,
 416
 ධම්මානුසාරි, 416
 ධම්මානුස්සති
 භාවනාව, 417,
 632
 ධම්මානුපස්සනාව,
 417
 ධම්මානුධම්ම
 පටිපන්න, 417
 ධම්මානුධම්ම
 ප්‍රතිපදාව, 417
 ධම්මපරියාය, 418
 ධම්ම පරියාය -
 ඉන්ද්‍රිය, 418
 ධම්මපරියාය
 සෝකසල්ල
 හරණ, 419

ධම්ම ප්‍රවාහය, 419
 ධම්ම යුගල, 419
 ධම්මයෝගි, 419
 ධම්ම යානය, 419
 ධම්මරාජ, 420
 ධම්මරත්නය, 420
 ධම්මාරාම, 420
 ධම්මරසය, 420
 ධම්මය වරදවා
 ගැනීම, 420
 ධම්ම විග්‍රහය, 420
 ධම්මවාදීන්, 421
 ධම්මවේදය, 421
 ධම්මවිනය, 422
 ධම්මයේ
 විශේෂභාවය, 425
 ධම්ම විහාරි, 425
 ධම්ම
 සාකච්ඡා, 425
 ධම්ම
 සංචේතනා, 426
 ධම්ම
 සප්පායනා, 426
 ධම්මපද සතර, 426
 ධම්මයේ යේ
 සද්භාවය, 426
 ධම්ම සෑපය, 427
 ධම්ම
 සමාදානය, 427
 ධම්ම ශ්‍රවනය, 429
 ධය
 ධ්‍යායි, 430
 ධර
 ධර්මය
 අතුරුදහන්වීම,
 430
 ධර්ම දානය, 431
 ධර්මය නිවැරදි හා
 වැරදි, 431
 ධර්මය
 පහළවීම, 431
 ධර්මය පැහැදිලි
 කිරීම, 431
 ධර්මිෂ්ඨ හා
 අධර්මිෂ්ඨ, 431
 ධර්මයේ
 මූලධර්ම, 432

ධාරණස්මෘතිය,
 432
 ධාර්මික, 432
 ධව
 ධුව, 432
 ධෝවන ගම, 432
 න
 නළ
 නළප්පාදේතබ්බ
 ධම්ම, 186, 432
 නඉ
 නොඉපදවියයුතු
 ධම්ම, 167
 නක
 නකුලමානා හා
 නකුල පිතා, 433
 නිකෙළෙස්
 මුණ, 235, 433
 නිකට්ඨ
 පුග්ගල, 433
 නික්කම
 ධාතු, 433
 නික්ඛ
 උපාසක, 433
 නිකේතසාරි, 433
 නෙක්ඛම්මය, 433
 නෙක්ඛම්මධාතු,
 434
 නෙක්ඛම්ම
 විතක්ක, 434
 නෙක්ඛම්මසංක
 ල්ප, 434
 නෙක්ඛම්ම
 සංඥා, 434
 නෙක්ඛම්ම
 සුඛය, 434
 නොකිපීම, 434
 නබ
 නබසිබා, 435
 නග
 නගරය, 435
 නගර
 ශෝභනිය, 435
 නාග, 435
 නාගතිමග, 9, 437
 නාගදත්ත

තෙර,437
 නාගසමාල
 තෙර,437
 නාගිත තෙර,437
 නාගිත කාශ්‍යප
 තෙර,437
 නිගණ්ඨ,437
 නිගණ්ඨනාථ
 පුත්‍ර,48,438
 නිග්‍රෝධකප්ප
 තෙර,438
 නිග්‍රෝධාරාමය,
 438
 නස
 නීස,438
 නව
 නව්වගිත,438
 නවේතනා,439
 නප
 නජිරති,439
 නිජ්ජර,439
 නට
 නටසිහිය,439
 නිට්ඨංගත,439
 නත
 නත්ථි කිඤ්චි,8
 නතුම්භාක,440
 නෙත්තිප්‍රකරන,
 439
 නිත්‍ය,440
 නථ
 නාථ කරණ
 ධර්ම,440
 නාථ පරිඥා,440
 නද
 නදිය,440
 නදීකස්සප
 තෙර,440
 නාදික ගම,441
 නිදිවැරිම,441
 නිද්දානන්දී,442
 නිදාන,442
 නිද්ධමනිය
 ධර්ම,442
 නිද්දස වස්තු,442
 නිද්දේස,443
 නධ

නිධානය,443
 නන
 නන්දක තෙර,443
 නන්ද තෙර,443
 නන්ද ගෝතම
 තෙර,443
 නන්දා
 තෙරනිය,443
 නන්දා ගෝතම
 තෙරණිය,443
 නන්දගෝපාල,
 443
 නන්දාරාමය,443
 නන්ද
 දේවපුත්‍ර,443
 නන්දන
 දේවපුත්‍ර,444
 නන්දමානවක
 තෙර,444
 නන්දමාතා,444
 නන්දිය
 පරිබ්‍රාජක,444
 නන්දක
 ලිච්චවි,444
 නන්දිය
 ශාක්‍ය,444
 නන්දිවිසාල
 දෙවි,444
 නන්දන
 උයන,444
 නන්දිති,445
 නන්දික්‍ෂය,445
 නින්ද,445
 නානතනාකාය,446
 නානතසඤ්ඤා,
 446
 නානාතිත්ථිය,446
 නානාධර්ම,446
 නානාධාතු
 නුවණ,446
 නානාධිමුත්ති
 ඥානය,446
 නප
 නපටිසනඤ්ඤා,
 447
 නිපපඤ්ච,447
 නිපුණ,447

නිපුණතාවය හා
 අනලස්ඛව,447
 නබ
 නිබ්ද්දාව,447
 නිබ්ද්දානුපස්සනා,
 448
 නිබ්බේධභාගිය
 මාර්ගය,448
 නිබ්බේධිකධර්ම
 පරියාය, 449
 නිබ්බේධික
 ප්‍රඥාව,449
 නභ
 නභාවෙනබ්බ
 ධම්ම,450
 නම
 නමස්කාරය,450
 නාමය,450
 නාමරූප,450
 නිමොක්ඛය,
 පාමොක්ඛය හා
 විචේකය,452
 නිර්මාණරති දේව
 ලෝකය,377
 නොමග,452
 නොමළුම්නිසුන්,
 452
 නොමසුරුකම,
 452
 නෑම,452
 නය
 න්‍යායපටිපත්ත,
 453
 නෙය්‍ය පුග්ගල,
 453
 ණය
 ණයගැති,453
 නර
 නාරද තෙර,453
 නාරද බුදුන්,453
 නිරය,453
 නිරයගාමිණි හා
 නිරය ගාමිණි
 නොවන,455
 නිරහංකාර,455
 නිර්මල,455
 නිර්මාණරති

දේවලෝකය,455
 නිර්වාන ධාතු,455
 නිර්වේද
 ප්‍රඥාව,456
 නිරෝගී,456
 නිරෝධය,456
 නිරෝධ ධාතුව,
 456
 නිරෝධ ධම්ම,456
 නිරෝධ
 නිස්සාරණිය
 ධාතුව,457
 නිරෝධ
 සංඥාව,457
 නිරෝධ
 සමාපත්තිය,457
 නිරෝධානුපස්ස
 නාව,457
 නිරාමිසය,458
 නිරාශ සංසයා,458
 නිරුත්තරසිංහ,
 458
 නිරුපධිසුඛ,458
 නල
 නාලක ගම,458
 නාලක තවුසා,458
 නාලන්දා නුවර,
 459
 නිලවාසි තෙර,459
 නළ
 නළකලාප,459
 නව
 නවඅංග
 උපෝසථය,459
 නවාංග
 ශාසනාශාසනය,
 459
 නවකම්මික
 භාරාද්වාජ
 බමුණා,459
 නවබුද්ධගුණ,460
 නව ප්‍රඥා,460
 නව සංඥා,460
 නවසිවථිකා
 භාවනාව,460,
 636
 නිවන,8,460

නිවන දක්වන
 පද,463
 නිවන හඳුන්වන
 පද,1,463
 නිවන හා
 සසර,463
 නිවරණ,464
 නුවණ,468
 නුවණැත්තෝ,468
 නෙවසඤ්ඤානාස
 ඤ්ඤායතනය,101
 , 468
 නැව,460
 නොවැරදිය හැකි
 මග,468
 නස
 නසෙවිතබ්බ
 ධම්ම,146,468
 නොසෙවියයුතු
 පුද්ගලයා,468
 නාස්තික
 දිවයි,468
 නිසරු ගස,469
 නිස්සය,469
 නිස්සයසම්පන්න,
 469
 නිස්සරණය,469
 නිස්සාරණිය
 ධාතු,470
 නිස්සිත සීලය,470
 නෙසජ්ජිකයෝ,
 470
 නුසුදුසු කතා,470
 නශ
 නිශ්චිතබව,470
 නෂ
 නිෂ්ප්‍රිතික
 සුඛය,471
 නිෂ්ප්‍රිතිකාලම්භන
 සුඛය,471
 නිෂ්ප්‍රපඤ්චාරාම,
 471
 නහ
 නහතක,471
 නිහතමානිබව,471
 ප
 පක

පකුධ
 කච්චායන,48,471
 පොක්බරසාතිබු
 භ්මණ,471
 පොකුණු බදු
 පුද්ගලයෝ,472
 පුක්කුසාතිහික්ෂුව,
 472
 පග
 පිංගලකොව්ව
 බ්‍රාහ්මණ,472
 පිංගියමානවක
 තෙර,472
 පිංගියානි
 බ්‍රාහ්මණ,472
 පංච
 පංචඅංග,472
 පංචඅංගික සම්මා
 සමාධිය,472
 පංච ආධ්‍යාත්මික
 ඉන්ද්‍රිය,473
 පංච ආධ්‍යාත්මික
 බල,473
 පංච ආනන්තරික
 කම්ම,473
 පංච ඉට්ඨ
 ධර්ම,474
 පංච
 ඉන්ද්‍රිය,41,474
 පංච
 උපාදානස්කන්ධය
 ,475
 පංචකාම ගුණ,478
 පංච
 වේතෝබ්බිල,479
 පංච වේතෝ
 විනිබන්ධන,479
 පංච ඤාණ,479
 පංච ඥාණ සම්මා
 සමාධිය,479
 පංච ධන,480
 පංච ධම්ම
 පුද්ගලයෝ,480
 පංච නිවරණ,481
 පංච
 ප්‍රාධානිකඅංග,482
 පංච බැමි,483

පංච භය භා
වෛර,483
පංච රාජ,483
පංචාලවන්ධ
දේවපුත්‍ර,483
පංච වග්ගිය
භික්ෂු,483
පංච විමුක්ති
ආයතන,484
පංචසිඛ ගාන්ධර්ව
පුත්‍ර,485
පංච සම්පදා,485
පංචශීලය,485
පංච සේබල,485
පංචස්කන්ධය,485
පච
පචලායමානං
නිසින්නං,485
පචෙකචුඤ්ඤා,486
පච්චේක
බ්‍රහ්ම,487
පච්චේක බ්‍රහ්ම
සුබ්‍රහ්ම,601
පච්චේක බ්‍රහ්ම
සුද්ධාවාස,601
පච්චත්තං
චේදිතඛිබ්බො,487
පච්චනීකසාත
බ්‍රාහ්මණ,487
පච්චචේකඛණ
ඤාණය,487
පච්චාසමණ,487
පච්චොරොහණි,
488
පච්චිම
ජනතාව,488
පාචිනනින්න,488
පජ
පජ්ජාභුමි
බ්‍රාහ්මණ,488
පජ්ජතෝ,489
පජ්ජන
දේවතා,489
පුජනිය
ස්ථාන,489
ප්‍රජාපති
ගෝතමිය,489

පඤ්ඤා
පඤ්ඤාත්ත,489
පඤ්ඤාචරිතපඤ්ඤා
තො,490
පඤ්ඤාචරිත
සමන්තාගතො,
490
පඤ්ඤාපරිචිත,
490
පඤ්ඤා
ප්‍රඤාච,490
ප්‍රඤාකථා,492
ප්‍රඤා
ආලෝකය,492
ප්‍රඤා ඇස,492
ප්‍රඤා ඉන්ද්‍රිය,492
ප්‍රඤාගති,493
ප්‍රඤාගරුක
පුද්ගල,493
ප්‍රඤා ධනය,493
ප්‍රඤාපරිචිත,493
ප්‍රඤා පටිලාභ,493
ප්‍රඤා ප්‍රභේදය,494
ප්‍රඤා පරිභාණි,494
ප්‍රඤාබලය,494
ප්‍රඤා
බහුලත්වය,494
ප්‍රඤා වෘද්ධිය,495
ප්‍රඤා විපුලබව,495
ප්‍රඤා
විමුක්තිය,496
ප්‍රඤාසම්පන්න,
496
ප්‍රඤාවන්ත,497
ප්‍රඤාවන්තයාගෙ
හැසිරීම,497
පඬ
පිඬුසිභායෑම,497
පට
පටාචාරා
තෙරණිය ,497
පාටලියගාමිණි,
497
පාටලීපුත්‍ර
නුවර,497
පට්ඨවසමුප්පාදය,
28

පටිසන්ධාරො,19
පටිසංඥාසය,497
පටිස නිමිත්ත,497
පටිච්ඡන්ත
කම්ම,497
පටිපත්ති
අන්තර්ධාන,498
පටිපදාව,498
පටිපදා විධි
දෙක,499
පටිපදා විධි
තුන,499
පටිනිස්සග්ග,499
පටිනිස්සග්ගානුප
ස්සනාව,499
පටිප්පස්සද්ධ
සීලය,499
පටිභාන,499
පටිභානකතා,500
පටිසම්භිදා
නුවණ,500
පටිච්චසමුප්පාදය,
500
පටිච්චසමුප්පාද
කුසලතාවය,502
පටිසංඛාතබල,
503
පටිසෝතගාමි
පුද්ගලයා,503
පටිසන්ධාරො,
504
පටිසාරණියකම්ම,
504
පටිසල්ලාන,504
පොට්ඨපාද
පරිබ්‍රාජක,504
පඨ
පඨවි,504
පඨවි උපමා,505
පඨවි ධාතු,504
පත
පාතග්ජන,505
පතන දේ ලබා
ගැනීම,505
පත්තිවරියාව,506
පත්තනික්කුප්පන

කම්මය, 506
පත්තපිණ්ඩික, 507
පතිකුලය, 507
පතිතවීම, 507
පතිට්ඨිත, 507
පතිරුපදෙසවාසො
ව, 507

පතිලීන, 507
පානුභාව, 508
පානිමොක්ඛ, 508
පානිමොක්ඛ
සංවර ශීලය, 509
පාතාලය, 509
පුත්‍රයා, 509
පුත්‍ර මාංශ, 509
ප්‍රතිග්‍රාහක, 509
ප්‍රතිභාන, 509
ප්‍රතිසන්ධි
චිත්ත, 509
ප්‍රත්‍යවේක්ෂණ
ප්‍රඥාව, 511
ප්‍රත්‍යසන්තිශ්‍රිත
ශීලය, 511
ප්‍රාතිහාර්ය, 511
ප්‍රීතිය, 512
ප්‍රේත, 512
ප්‍රේතලෝකය, 513
පොතලිය
ගෘහපති, 513
පොතලිය
පරිබ්‍රාජක, 513
පථ
ප්‍රථම ජානය, 513
පුටු ප්‍රඥාව, 513
පද
පද්ධතිය පුග්ගල, 514
පද්ධතිය
උපාසිකා, 514
පද්ධතිය නිරය, 514
පද්ධතිය බුදුන්, 514
පද්ධතියත්තර
බුදුන්, 514
පදෙස විහාර
ඥානය, 515
පුදපුජා, 515
පුද්ගල අයහපත්

කරුණ, 515
පුද්ගල
දෙවර්ගය, 515
පුද්ගල තුන්
වර්ගය, 515
පුද්ගල සිව්
වර්ගය, 518

පුද්ගල පස්
වර්ගය, 519
පුද්ගල සය
වර්ගය, 520
පුද්ගල අට
වර්ගය, 520
පුද්ගල දස
වර්ගය, 520
පුද්ගල
නානකය, 520
පුද්ගලික
ප්‍රසාදය, 520
පුද්ගලික
සත්‍යයන් පහ
කිරීම, 521
පධ
පධාන, 521
පධාන සතර, 521
පධානිය අංග, 521

පන
පන්සිල්-
පංචශීලය, 522
පාන වර්ග, 522
පානාතිපාතා, 522
පින් - පිං -
පුණ්‍ය, 522
පින් කිරීම-
පුණ්‍යක්‍රියා, 523
පින්දීම, 523
පින් වැඩෙන
අන්දම, 523
පින්ගිය තෙර, 524
පුන්තභී තෙර, 524
පුන්තභී
තෙරණිය, 524
පුන්තභීසුක
භික්ෂුව, 524
පුන්තභීසු
යක්ඛ, 524

පුන්සද, 525
පුන්තභවය, 525
පුන්තභී හා
පුන්තභීසු, 525
පුන්තභී, 526

පණ
පණ්ඩිතයා, 526
පණ්ඩිත
ප්‍රඥාව, 526
පාණ්ඩුකම්බල
ශෛලාසනය, 526
පිණ්ඩපාත, 526
පිණ්ඩපාත
පාරිශුද්ධිය, 527
පිණ්ඩොල
භාරද්වාජතෙර,
527
ප්‍රාණසානය, 527
ප්‍රාණිත්, 527
පුණ්‍ය ක්‍රියා, 527
පුණ්‍ය කෙත, 528
පුණ්‍යක්‍රියා හා
පුණ්‍යක්‍රියාවස්තු,
528
පුණ්‍යනදි, 528
පුණ්‍යනිධාන, 529
පුණ්‍ය තෙර, 529
පුණ්‍යමත්තානිපු
ත්ත තෙර, 529
පුණ්‍යක මානවක
තෙර, 529
පුණ්‍යයතෙර, 529
පුණ්‍යාභිසංස්කාර,
529
පුණ්‍යධර්ම නිරය,
529
පුණ්‍ය-පණ්ඩිත, 530
පුණ්‍යඅධිමුක්තිය,
530
පුණ්‍ය කාම, 530
පුණ්‍ය ධාතුව, 530
පුණ්‍ය සීලය, 530

පප
පාපය, 530

පාපික (ලාමක)
ආසාව,530
පාපික (ලාමක)
ර්ථභාව,530
පාපික කම්ම,531
පාපික ධම්ම,531
පාපික පුද්ගල,531

පාපමිත්‍ර
සේවනය,531
පපඤ්චිතය,532
පපඤ්චකේශය,532
ප්‍රපංච,532
ප්‍රපාතය,533පිප්පි
ලි සිටුවරයා,533

පබ

පබ්බජා,533
පබ්බජා
පුහුණුවියයුතු
දසසංඥා,534
පබ්බාජනිය
කම්ම,534
පබ්බතය,535
පුබ්බංගම,535
පුබ්බෙවකතපුඤ්ඤා,535
පුබ්බෙතිවාසානු
ස්සති ඥානය,536
පුබ්බාවිදේහය,
536

පහ

පහංන්භු,536
පහා-ප්‍රභාව,536
ප්‍රහාස්වර,536

පම

පාමොක්ඛය,536
ප්‍රේමය,536
ප්‍රමාදය,78,537
ප්‍රමාදවිහාරි හා
අප්‍රමාදවිහාරි,537
ප්‍රමෝදය,537

පය

පායාසි රජ,537
පියඋරුමය,538

පියක

භාන්ධාගාරික,540
පියදස්සි බුදුන්,538
පියා,537
ප්‍රියංකර,539
ප්‍රියබව හා
අප්‍රියබව,538

පර

පරචිත්ත
පරියාය,539
පරචිත්ත විජානන
ඥානය,539
පරදාරසේවනය,
539

පරම

අස්වැසීම,539
පරම උත්තර
සමාපත්තිය,539
පරම දිට්ඨි ධම්ම
නිර්වානවාදය,539
පරනිර්මිතවසව
ත්ති
දේවලෝකය,377,
540
පරලොච,540
පරවාදය,540
පරවිපත්ති,33
පරවිපත්ති හා
පරසතු මල්
රුක,540

පරසම්පත්,540

පරසම්පත්,33
පරහිත,541
පරික්ඛයාය,541
පරිකුප්ප,541
පරිජාන හා
අපරිජාන,541
පරිඥාය,541
පරිනිබ්බාන
ඥාන,544
පරිනිබ්බානය -
පරිනිර්වාන,
542

පරිප්‍රඥාව,541

පරිපුරක,544
පරිපූර්ණ

අවබෝධය,544

පරිබ්‍රාජික,544
පරිභව
නොකළයුතු සිව්
දෙනා,545
පරියාය,545
පරියොගාහ
ඤාණය,546
පරියත්ති
අන්තරාධාන,546
පරිලාභ,546
පරිවිමංසනය,546
පරිසදුෂණ,546
පරිස ශෝභන,546
පරිස්සාරජ්ජහය,
546
පරිශුද්ධ ධර්ම,546
පරිභානිය
ධර්ම,546
පරිභාණි හා
අපරිභාණි
පුද්ගල,547
පර්යාප්ති බහුල
පුද්ගල,547
පර්යේෂණ,547
පර්යයයෙහි
ඥානය,547
පරාත්ථකාමි,547
පරාමට්ඨි
සිලය,548
පාර,549
පාරමි-
පාරමිතා,549
පාරායන ධර්ම
පරියාය,549
පාරාශරිය
බ්‍රාහ්මණ,173
පාරිවරියා
අනුත්තර,549
පාරිභෝග
වෛත්‍යය,549
පාරිමතිරය,549
පාරිලෙයාක
වනය,549
පරුෂාවාවා,550
පිරිත්
සජ්ජායනා,550

පිරිස-පරිස,551
 පිරිසිදුබව,552
 පිරිසිදු පරිපූරණ
 ආධ්‍යාත්මික
 ජීවිතය,552
 පුරාණ
 උපාසක,552
 පුරාණ
 කාශ්‍යප,48,552
 පුරාණ මග-
 මාවත,108,553
 පුරාණ ශාස්තෘ -
 ආචාර්යවරු,552
 පූර්ව නිමිත්ත,553
 පූර්ව නිවාස
 සිහිකිරීමේ
 නුවණ,553
 පුරිස ඉන්ද්‍රිය,554
 පුරිසඉන්ද්‍රිය
 ඥානය,554
 පුරිස ධර්මතා,554
 පුරිස බන්ධන,554
 පුරිස ලක්ෂණ,554
 පුරුෂ රූපය,554
 ප්‍රාර්ථනා,555
 පෙර ජීවිත,555
 පෙරවිසූ කඳ
 පිළිවෙත දැකීමේ
 නුවන,555
 පෙර බුදුවරු,555
 පැරදීම,555
 පැරණිකම්ම,556
 පැරණි වාරිත්‍ර,556
 පල
 පලගන්වනෙර,
 556
 පලෝක ධර්ම,556
 පාලකයෙක්ගේ
 ගුණ,556
 පිලෝතික
 පරිබ්‍රාජක,556
 පාලම්
 පුජාකිරීම,556
 පළ
 පළතුරු පුජා,557
 පළමු අරහත්
 සංඝ,557

පළමු ශ්‍රමණ,557
 පළාසය,557
 පැළලුප් නුවර,557
 පුළුවක
 සංඥාව,557
 පොළභා වැනි
 පුද්ගල,557
 පොළොව-
 පෘතුච්ඡ,557
 පිළිකුල්භාවනාව,
 557
 පිළින්දුවච්ඡතෙර,
 557
 පිළිවෙල
 කතාව,558
 පිළිකා
 රෝගය,558
 පිළිසිඹියා,558
 පව
 පවිටු දිට්ඨි,558
 පවිත්‍රබව,558
 පවිච්චෙකය,558
 පාවචන,558
 පවාරණ,559
 පාවානුවර,559
 පවිත්‍රියා,559
 පව් සේදීම,559
 පැවිද්ද,560
 පැවිද්ද සත් අවුරුදු
 විශේ,560
 පැවිදි සුඛ,561
 පවුල් හා
 ආශ්‍රය,560
 පස
 පසන්ත
 චිත්ත,561
 පස් ඉන්ද්‍රිය,561
 පස්ගෝරස,561
 පස්කම් ගුණ,561
 පස්කම් සැප,561
 පස්බිඳ,561
 පස්බිය,562
 පස්වග
 තවුසන්,563
 පස්වග
 මහණුන්,562
 පස් ලෝකික

බල,562
 පස්සදිය,562
 පසුකායසංඛාර,
 562
 පසේනදී කෝසල
 රජ,562
 පසේබුදු,563
 පසුතැවිල්ල,562
 පංසුකුලික,561
 පෙස්ස
 හස්ථාරෝහ
 පුත්‍ර,563
 පෝසාලමානවක
 තෙර, 8,563
 ප්‍රසන්න,563
 ප්‍රසාදය හා
 අප්‍රසාදය,563
 ප්‍රසාදික
 පුද්ගල,564
 ප්‍රසංශාව,564
 පශ
 පාශය,564
 පිගුණාවාචා,565
 ප්‍රශ්න ඇසීම,565
 ප්‍රශ්නව්‍යාකරණ,5
 66
 පහ
 පහකරගතයුතු
 දිට්ඨි,566
 පහන,566
 පහළවීම-
 පාතුභාව,566
 පහසු
 විහරණය,566
 පහන් පුජා,566
 පහානබ්බ
 ධර්මතා,567
 පහාන ධර්ම,567
 පහානාය,567
 පහාන
 සංඥාව,567
 පහාස දේව
 සභාව,568
 පහාරද අසුර
 රජ,568
 පාහුණෙයා,568
 ප්‍රහාන ප්‍රඥාව,568

ප්‍රභාණ	බුද්ධ දේශනා,575	පච්චරොහණ,582
පරිඥාව,568	බුද්ධ ධාතු,576	බමුණන්
ප්‍රභාණාරාම,568	බුද්ධ ධජය,576	පිරිසිදුවීම,582
එ	බුද්ධනාම,36,576	බමුණන්ගේ
එග	බුද්ධ භාසිතය,576	මළුවන්
එග්ගුන තෙර,568	බුද්ධ මාතාව,576	අනුස්මරණය,583
එට	බුද්ධවංශ,28,576	බිම්බිසාර
එච්චියබ්බසංචේ	බුද්ධවිෂය,19,577	රජ,20,583
තනා,568	බුද්ධ ශ්‍රාවක,577	බව
එල	බුද්ධසෝප	බවාරිමුහුණ,8
එල ඥානය,568	ආචාරි,577	බඹ
එලනානකය,568	බුද්ධිය,577	බඹ,583
එල ප්‍රඥාව,569	බුද්ධානුස්සති	බඹසර,583
එලුපථිවි,569	භාවනාව,577,	බය
එස	631	බිය-භය,583
එස්ස,569	බුදුන්	බර
එස්ස බුදුන්,569	එහන්සේ,577	බර,584
එසුච්චාර,569	බුදුගුණ,577	බරණස්නුවර,584
බ	බුදුපිළිම,578	බොරුකීම,584
බක	බුදුසසුන,578	බල ධර්ම,584
බක	බුදුන්ගේ ලේ	බල දෙක,585
බුහුම,569,601	සෙලවීම,578	බල සතර,585
බක්කුල තෙර,569	බධ	බල පහ,585
බජ	බෝධිය,578	බල අට,585
බීජ උපමා,569	බෝධිරාජ	බල අතුරින් අග්‍ර
බොජ්ඣංග,569	කුමාර,578	බලය,585
බඩ	බෝධිසත්ව-	බලය දීම,584
බුඩ්ධපබ්බජිත,573	බෝසත්,578	බල විවිධය,586
බත	බෝධි පාක්ෂික	බාලයා හා
බත් කැඳ,574	ධම්ම,579	පණ්ඩිතයා,586
බත්මත,574	බෝධිරුක,580	බල්ලා,588
බද	බද	බලිවද්ද,588
බද්ධවෙරය,574	බිදියාම,581	බලු වුන,588
බෙදාදී	බිදෙන සුළු,581	බෙලුව ගම,589
වැළදීම,574	බන	බළ
බුද්ධ,574	බන්ධන-	බිළාල,589
බුද්ධ	බැදීම,581	බිළි වැද්දා,589
අනුසාසනා,575	බප	බිළි කටු සය,589
බුද්ධ අනුගාමික	බ්‍යාපන්න	බව
දිට්ඨි,575	චිත්ත,582	බාවරි
බුද්ධ අපදාන,575	බබ	බ්‍රාහ්මණ,589
බුද්ධආයුෂ,96	බැබලීම,582	බස
බුද්ධ ගයාව,575	බම	බෝසත් මව, 121
බුද්ධ විවරය,575	බමුණා-	බහ
බුද්ධඥාන,575	බ්‍රාහ්මණ,582	බහු උපකාර
බුද්ධත්වය,575	බමුණු	ධර්ම,590

බහුජනහිත,590
 බහුධාතු,591
 බහුල කම්ම,591
 බහුලකරගතයුතු
 ධම්ම,591
 බහුලකර
 නොගතයුතු
 ධම්ම,590
 බහු වේදනා,591
 බහුභානි,592
 බහුශූන්,592
 බාහිතපාපී,589
 බාහිය තෙර,590
 බාහිය දාරුවිරිය
 රහතුන්,590
 බාහිර අරමුණු,590
 බාහිර ආකාශ
 ධාතුව,590
 බාහිර
 ආයතන,590
 බාහිර දිට්ඨි,590
 බාහිර
 බන්ධන,590
 බාහිර සංයෝජන
 ඇති
 පුද්ගලයා,590
 බ්‍රහ්මවක්‍රය,594
 බ්‍රහ්මචාරි,594
 බ්‍රහ්මචරියාව,592
 බ්‍රහ්මචරිය පංචම
 ශික්ෂා,601
 බ්‍රහ්මචාරියෝගධ,
 601
 බ්‍රහ්මජාලය,600
 බ්‍රහ්මඤ්ඤ,603
 බ්‍රහ්මදණ්ඩනය,
 601
 බ්‍රහ්මදේව
 තෙර,600
 බ්‍රහ්මඛව,594
 බ්‍රහ්මයානය,601
 බ්‍රහ්ම
 රාජයෝ,601
 බ්‍රහ්මලෝක,8,607
 බ්‍රහ්මලෝක
 සංචාරය,614
 බ්‍රහ්මවිහාර,604

බ්‍රහ්ම
 සන්තංකුමාර,11,
 604
 බ්‍රාහ්මණ,614
 බ්‍රාහ්මණයන්ට
 අවවාද,615
 බ්‍රාහ්මණ උදය
 ගාමිණී
 පටිපදාව,615
 බ්‍රාහ්මණ
 ධර්මය,20,615
 බ්‍රාහ්මණ
 ස්වභාවය,615
 බෙහෙත්-
 අවුසද,615
 බෙහෙත් කැඳ
 ,616
 හ
 හක
 හික්කක
 බ්‍රාහ්මණ,616
 හික්බු,
 හික්බුණි,616
 හික්බු හික්බුණි -
 අග්‍ර,616
 හික්බු හික්බුණි
 අපරිභානිය හා
 පරිභානිය
 ධර්ම,616
 හික්බු හික්බුණි
 පිලිබඳ මිනුම්
 දණ්ඩ,617
 හික්බු හික්බුණි
 යනු කවරේද?,617
 හික්බු හික්බුණි
 විහරණ,618
 හික්බු ඕවාද,618
 හික්බුමිත්‍ර,618
 හික්බුණින්ට
 ඕවාද,618
 හික්බුණි සංස
 ස්ථාපනය,618
 හග
 හගිනි,619
 හංගානුපස්සනා
 ඤාණය,619
 හාගාවතුන්

වහන්සේ,619
 හෝග සම්පත්,619
 හජ
 හජිතබ්බ,619
 හෝජන
 පිරිනැමීම,620
 හෝජනයේ
 මාත්‍රවීම,620
 හෝජනයෙහි
 මාත්‍රනොවීම,
 621
 හත
 හත්තාදක,621
 හත්තුද්දේශික
 622
 හාතු,622
 භෞතික
 ආහාර,622
 භෞතික ඇස,622
 හද
 හද්ද උපාසක,622
 හද්ද කවිච්චානා
 තෙරණිය,622
 හද්ද තෙර,622
 හද්දිය තෙර-,622
 හද්දිය
 කාලිගොඨායපු
 ත්ත තෙර,622
 හද්දඪී
 තෙර,10,622
 හද්දිය තෙර-
 පස්වග,622
 හද්දදේව
 තෙර,622
 හද්දවග්ගිය කුමාර
 තෙරුන්,622
 හද්දිය ලිච්චවී,623
 හද්දේකරත්ත,623
 හද්‍ර අජානිය
 අශ්වයා,623
 හද්‍රකල්පය,623
 හද්‍රාකපිලානි
 තෙරණිය,623
 හද්‍රා කුණ්ඩලකේසි
 තෙරණිය,623
 හද්‍රා දේවිය,623
 හද්‍රක ගාමිණි,623

හදාලි
 තෙර,20,623
 හදාවුඩ තෙර,623
 හදුමග,623
 හදුමරණය,623
 හදු ශිලය,624
 හිදුර,624
 හණ
 හණ්ඩන,624
 හණ්ඩුකර්මය,624
 හණ්ඩු
 හික්ෂුව,624
 හම
 හුම්වාල,624
 හුම්නානත්ත
 ඤාණය,624
 හය
 හය,624
 හර
 හාරය,625
 හූරි ප්‍රඥාව,625
 හල
 හල්ලුක
 උපාසක,626
 හල්ලික
 ගහපති,626
 හව
 හවය,626
 හව ආසුව,628
 හවඔසය,628
 හව තණ්හාව,628
 හව දිට්ඨිය හා
 විභව දිට්ඨිය,628
 හව නිරෝධය,629
 හවනෙත්තිය,629
 හව යොගය,629
 හවරාග
 අනුසය,629
 හව
 සංයෝජන,629
 භාවනාව,629
 භාවනා- විවිධ,630
 භාවනාවේ
 නිපුණබව,651
 භාවනාවේ
 වර්ධනය,651
 භාවනාමය

ප්‍රඥාව,651
 භාවනාමය
 බලය,651
 භාවනාවාදය,652
 භාවනාරාම,652
 භාවනිය,652
 භාවෙනබ්බ ධම්ම-
 නභාවෙ තබ්බ
 ධම්ම,652
 හස
 හිසක්ක,653
 හහ
 හිහියෝස
 තෙර,653
 ම
 මක
 මක්බලි
 ගෝසාල,21,48,
 653
 මකුබව,654
 මබ
 මබාදේව රජ,654
 මග
 මංගල
 කරුණු,6,654
 මංගල දාන,655
 මංගල බුදුන්,655
 මග ඵල සතර,655
 මග්ග වරියාව,655
 මග්ග ඤාණය,655
 මගධ දේශය,656
 මාගධ
 දේවපුත්‍ර,655
 මාගන්දික,656
 මාගන්දිය
 තෙර,656
 මාගන්දිය බමුණා
 හා බැමිණිය,656
 මාගන්දියා
 බිසව,657
 මාගම,656
 මිගාරමානා,657
 මිගාර
 සිටුවරයා,657
 මිගජාල තෙර,657
 මිගදාය

අදුන්වනය,657
 මිගසාලා
 උපාසිකාව,657
 මුගපක්බ
 ශාස්තෘ,657
 මස
 මස මානවක,657
 මාස දේවපුත්‍ර,657
 මේසය
 උපමාව,657
 මේසිය තෙර,657
 මොසරාජ
 තෙර,657
 මව
 මව්වරිය,657
 මවුධෙය්‍යා,657
 මුවලින්ද
 නාග,658
 මිච්චාඅටමග,658
 මඤ්ඤ
 මඤ්ඤසුරානං,658
 මඤ්ඤනා,658
 මුඤ්චිතුකමානා
 ඥානය,
 659
 මට
 මුට්ඨස්ස,659
 මැටි බඳුන්,659
 මත
 මතක දාන,659
 මත්වීම,659
 මාතලී
 දේවපුත්‍ර,659
 මාත්‍රය දැනීම,659
 මෙත්තගු
 තෙර,659
 මෙත්තා-
 මෙමත්‍රිය,659
 මෙත්තා වේතෝ
 විමුක්තිය,661
 මෙතෙර,663
 මෙමත්‍රිය
 බුදුන්,663
 මුත්තා
 උපාසිකා,663
 මුත්ති,663
 මිත්‍රයා,663

- මථ
 මථ්‍යාත්වය-
 සමයක්තවය,
 4,664
 මථ්‍යා ආජීවය,666
 මථ්‍යා දිවිය,666
 මථ්‍යා දස
 ධර්ම,668
 මථ්‍යා ප්‍රතිපදාව හා
 සම්මා
 ප්‍රතිපදාව,668
 මද
 මදය-මත්වීම,668
 මුදල්
 පරිහරණය,669
 මුදිතාව,669
 මුදිතා වේතෝ
 විමුක්තිය,
 669
 මුදුවවන,669
 මෘදුබව-මුදු,670
 මධ
 මධ්‍යය,670
 මධ්‍යම කාම
 ආස්වාදය,
 671
 මධ්‍යම ධාතුව,671
 මධ්‍යම
 ප්‍රතිපත්තිය,671
 මධ්‍යම
 ප්‍රතිපදාව,671
 මධ්‍යම ශිලය,671
 මධුහානි,671
 මධුර නගරය,672
 මධුරාපුරය,672
 මධුරාපුර
 අවන්තිපුත්‍ර රජ,
 672
 මන
 මන ඉන්ද්‍රිය,672
 මනස-චිත්ත,672
 මනසිකාර,672
 මනායතනය,672
 මනසානුපෙක්කතා
 ,672
 මනසිකාර
 කුසලතාව,673
 මනුෂ්‍ය
 උපාසිකා,673
 මනුෂ්‍ය
 ලෝකය,673
 මන්ඩිස්ස
 පරිබ්‍රාජක,673
 මන්ධාන-
 මානධාතෘ,13,673
 මනෝමයකය
 ඇති දෙවියන් -
 අනුසති
 භාවනාව,634
 මානත්ථද්ධ
 බමුණා,673
 මානය,673
 මානඅනුසය,675
 මානය, අවමානය
 හා අතිමානය,675
 මනාප දාන,675
 මනාප
 හැසිරීම,676
 මානවගාමිය
 දේවපුත්‍රයෝ,
 676
 මානසික
 සුබය,676
 මානසික
 ශක්තිය,676
 මනෝඋපවිචාර,
 676
 මනෝ කම්ම,677
 මනෝමය
 දේවනිකාය,677
 මනෝ
 නිවාරණය,677
 මනෝ සංඛාර,678
 මනෝසංවේතනා
 ආභාර,678
 මනෝ
 සංවරය,678
 මනෝ
 සුවර්තය,678
 මනෝ
 දුශ්චරිතය,678
 මිනිසත්බව,678
 මිනිස් ආයුෂ,678
 මිනිස් ජීවිතය,678
 මුත්ඛ රජ,678
 මණ
 මණ්ඩ,679
 මණිකා-
 චිත්තාමණි,679
 මණිවුලක
 ගාමිණි,679
 මණිහද්ද
 යක්බ,679
 මුණි,679
 මුණි ධජය,680
 මුණ්ඩසාවක,679
 මම
 මමංකාරය,680
 මය
 මායාව,680
 මියගිය
 ඥාතින්,680
 මර
 මරණය,680
 මරණ බිය,680
 මරණ සංඥාව,680
 මරණසතිය,680
 මරණ සති
 භාවනාව,638
 මරණසන්න,682
 මාරයා,13,682
 මාරආධිපත්‍යය,
 683
 මාර තර්ජන,683
 මාරයාගේ
 දියණියෝ,684
 මාරයා හා බුද්ධ
 පරිනිර්වානය,685
 මාරයා
 වැලපීම,685
 මාරයාගේ
 වසභය,686
 මාරයා විඥාණය
 සෙවීම,
 687
 මාර විෂය,685
 මාරසේනාව,98,
 686
 මාර්ගය ,687
 මාර්ග ඵල,687
 මාර්ග බාධා,688

- මාර්ග
 බ්‍රහ්මචරියාව, 688
 මාරිස, 688
 මුරණ්ඩුව, 688
 මොරනිවාප
 ආරාමය, 689
 මල
 මල, 689
 මල්ලිකා
 දේවිය, 689
 මල් පුජා, 689
 මල් අසුන්
 පුජා, 689
 මල්වතු-උද්‍යාන-
 වනගොමු,
 689
 මල්ලරාජ
 සල්ලයන, 689
 මලුවා වැල
 උපමාව, 690
 මෙලොව හා
 පරලොව, 690
 මුල්, 690
 මූල ධර්ම, 690
 මූල පරියාය, 690
 මෝලිය එග්ගුණ
 හික්ෂුව, 690
 මෝලියසිවක
 පරිබ්‍රාජක,
 690
 මාලුඬකා පුත්ත
 තෙර, 691
 මළ
 මළවුන්
 අනුස්මරණය, 691
 මුළාවු සිහිය, 691
 මළපුඩුව
 උපමාව, 691
 මිලිභික
 උපමාව, 691
 මව
 මව හා පියා, 691
 මව හා පියා
 සාතනය, 693
 මෙවුන්දම්
 සේවනය, 693
 මස
 මසුන් අල්ලන
 කෙමිණය
 උපමාව, 693
 මස් අනුභවය, 693
 මස්පිණිස සතුන්
 මැරීම, 694
 මස්ඇස, 694
 මසුරුකම, 694
 මුසාවාදය, 695
 මුසිකා බඳු
 පුද්ගලයෝ,
 696
 මහ
 මහක තෙර, 696
 මහත්ඵල
 මහාආනිසංස,
 696
 මහද්ගන
 කම්ම, 697
 මහණදම්
 පිරිම, 697
 මහාමුගලන්
 තෙර, 7, 8, 9,
 704
 මහාමායා
 දේවිය, 97, 704
 මහලුචීම, 697
 මහා අභිඥා, 697
 මහා අරටුව, 697
 මහා ඉද්දි, 697
 මහා ඉර්ශි, 697
 මහා උපදේස-
 මහාපදෙස,
 698
 මහා උපාසිකා, 698
 මහා කච්චිවාන
 තෙර, 698
 මහා කොට්ඨික
 තෙර, 698
 මහා කප්පින
 තෙර, 698
 මහාකරුණා
 සමාපත්ති
 ඥානය, 698
 මහා කාශ්‍යප
 තෙර, 698
 මහාගුථ නිරය, 698
 මහා චූන්ද
 තෙර, 698
 මහා දිට්ඨි, 698
 මහා ආනය, 699
 මහාදීප, 699
 මහා දසධර්ම
 ප්‍රශ්න, 699
 මහා නිදානය, 700
 මහා නාම තෙර-
 පස්වග, 700
 මහා නාම
 තෙර, 700
 මහානාම
 ශාකා, 700
 මහා නිරය, 700
 මහා ප්‍රජාපති
 ගෝතමී
 තෙරණිය, 701
 මහා ප්‍රඥාව, 701
 මහාප්‍රඥා
 පණ්ඩිත, 702
 මහාප්‍රඥා
 ආලෝකය, 702
 මහා
 ප්‍රඥාදිස්තය, 702
 මහා පන්ථක
 තෙර, 702
 මහාපුන්තම, 702
 මහා
 පරිනිබ්බානය, 702
 මහා පරිළාභ
 නිරය, 702
 මහා පුරුෂ, 703
 මහා පුරුෂ
 ලක්ෂ, 703
 මහාපුරුෂ
 විතර්ක, 703
 මහා පුරුෂ
 විහරණය, 703
 මහා බ්‍රහ්ම, 703
 මහාභූත, 704
 මහාභිය, 704
 මහා හද්‍රාකපිලාණි
 තෙරණිය, 704
 මහායාගය, 704
 මහා රුක, 704
 මහාලෝභය, 705

මහාලි ලිච්ඡවි, 705
 මහා වන
 ආරණ්‍ය, 705
 මහා වනය-
 කිඹුල්වත්තුවර,
 705
 මහාවිද්‍යා, 705
 මහා සමය, 705
 මහා සමුද්‍රයේ
 අසිරිය, 705
 මහා
 සංවේගය, 705
 මහාසුදස්සන
 සක්විති රජ,
 706
 මහාසාවද්‍ය, 706
 මහා සොරා, 707
 මහා ස්වජන-
 සිහින, 707
 මහා ශ්‍රමණ, 707
 මහාත්වයට
 පත්වීම, 707
 මහෙව්වතාවය,
 707
 මහේශාකා, 707
 මිහිරි ඇට
 උපමාව, 707
 මිහිරි කටහඬ, 707
 මිහිරි පානය -
 උපමාව, 708
 මෝහය, 708
 මෝහ ගින්න, 708
 මෝහවිනය, 708
 මැහුම්කාරිය-
 සිබ්බනය, 708
 ය
 යක
 යක්ඛ-යක්ෂ, 708
 යක්ෂයන් බුදුන්
 වහන්සේ
 හමුවීම, 709
 යක්ෂ ඉන්ද්‍රක, 709
 යක්ෂ සක්ක, 709
 යක්ෂ සතාගිර හා
 හේමවත, 709
 යක්ඛ
 සුවිලෝම, 709

යක්ඛ පුනඛ්බසු හා
 මව් යකින්න, 710
 යක්ඛ ප්‍රියංකර හා
 මව් යකින්න, 710
 යක්ඛ
 මණිහඳ්ද, 710
 යග
 යාග හෝම, 710
 යාගු, 711
 යුගල ධම්ම
 කරුණු, 711
 යුගනද්ධ
 කථා, 712
 යොග, 712
 යොගකේෂමය, 71
 2
 යොගක්ඛෙමි හා
 අයොගක්ඛෙමි, 71
 2
 යොගක්ඛෙමි
 ධම්ම පරියාය,
 713
 යොගානිගා
 මුනී, 713
 යට
 යටිකුරුකල කලය
 උපමාව, 713
 යථ
 යථාභූත
 ඥාණය, 713
 යථා විමුක්ත
 චිත්තය, 715
 යථාසන්ථකයෝ,
 716
 යධ
 යොධාජීව
 ගාමිණී, 716
 යොධාජීව
 හටයෝ, 716
 යන
 යානය-රිය, 716
 යෝනි, 716
 යෝනිසෝ
 මනසිකාරය, 717
 යම
 යමක තෙර, 719
 යමකප්‍රාතිහාර්ය

ඥානය, 719
 යමරජ, 720
 යාමදේවලෝකය,
 377, 721
 යළි
 යළි උපත, 721
 යව
 යෝවන මදය, 722
 යවමිටි, 722
 යස
 යසකුල පුත්‍ර තෙර,
 පවුල හා
 මිත්‍රයෝ, 722
 යසෝධරා
 තෙරණි, 722
 යස හා අයස, 722
 යසෝජ තෙර, 722
 යහ
 යහපත්
 කථාව, 722
 යහපත්
 ගුණධර්ම, 722
 යහපත් හා
 අයහපත්
 හික්ෂුන්, 723
 යහපත්
 ජීවිතයය, 723
 ර
 රක
 රුක්ඛමූලකයෝ,
 723
 රුක් උපමාව, 723
 රුක්ඛර්මය, 727
 රුක්ඛදු
 පුද්ගලයෝ, 723
 රග
 රාගය, 724
 රාගගින්න, 724
 රාග දොස
 මෝහ, 4, 724
 රාගචිතය, 724
 රාගචිරාගා
 වෙනොවිමුත්ති,
 724
 රෝග, 726
 රව

රුවි උපාසිකා,726
 රජ
 රජහගනුවර,726
 රජස්,726
 රජවරු,726
 රජ සලකුණ,727
 රාජ
 අන්තංසුරය,727
 රාජකථා,727
 රාජකීය
 නුගගස,727
 රාජදත්ත
 තෙර,728
 රාජ බටයෝ,728
 රට
 රටිය පිණ්ඩය,728
 රටියපාල
 තෙර,728
 රත
 රත්න හත,728
 රාත්‍රී භෝජනය
 වැලකීම,
 728
 රථ
 රථ උපමාව,728
 රධ
 රාධ තෙර,729
 රන
 රන්රිදී
 පිළිගැනීම,729
 රජ
 රූපය,729
 රූප
 ආයතනය,729
 රූප ජාන
 සමාපත්ති,730
 රූපඤ්චීම,730
 රූප තණ්හාව,730
 රූපධාතු,730
 රූප ධ්‍යානය,730
 රූප නිස්සරණිය
 ධාතුව,730
 රූපය බිඳියාම,730
 රූප
 බ්‍රහ්මලෝක,730
 රූප රාග,730
 රූප ලෝක,730

රූපාවචර,730
 රූපී භෝ අරූපී
 විම,730
 රම
 රමණිය භූමිය,730
 රූමත්බව,731
 රය
 රියට
 සලකුණ,731
 රියසක,731
 රල
 රලුවවන,731
 රව
 රේවත බුදුන්,731
 රේවත තෙර,731
 රේවත බදිරවනිය
 තෙර,731
 රවටීම,731
 රස
 රස,732
 රස ආයතනය,732
 රස තණ්හාව,732
 රාසිය ගාමිණී,732
 රහ
 රහත් මගඵල,732
 රහතන්වහන්සේ,7
 32
 රහොගත,738
 රාහුඅසුර,13,737
 රාහුල
 තෙරුන්,738
 රෝහිතස්ස
 දේවියෝ,738
 ල
 ලක
 ලක්ෂණ
 (ලක්ඛණ),738
 ලක්ඛණකුසලය,7
 38
 ලක්ඛණ
 තෙර,738
 ලකුන්ටක
 හද්දියතෙර,738
 ලෝකය,739
 ලෝකඅන්තය,74
 0

ලෝකවිෂය,19,74
 4
 ලෝකය
 අනන්තවත්ය,
 740
 ලෝකඅවබෝධය,
 740
 ලෝකය
 අවලෝකනය,741
 ලෝක
 ආමිෂය,741
 ලෝක
 කාමගුණ,741
 ලෝක ධාතු,741
 ලෝකාන්තරික
 නිරය,741
 ලෝකෝත්තර
 ධර්මය,742
 ලෝකධර්මතා,
 742
 ලෝකයේ දුර්ලභ
 ධර්මතා,742
 ලෝක පාලක
 ධර්ම,743
 ලෝකවාදීපටිසංයු
 ක්ත දිට්ඨි,
 743
 ලෝකවිජය,743
 ලෝකායතික,743
 ලෝකය
 විනාශය,744
 ලෝකෝත්තර
 ශීලය,744
 ලෞකික,744
 ලෞකික
 ශීලය,744
 ලෞකික හා
 ලෝකෝත්තර
 ජීවිතය,744
 ලොකොත්තර
 ධාතුව,744
 ව
 වක
 වක්කලී තෙර,749
 වකුටු කම්ම,750
 වාක්සත්‍ය,749

වාක් සංඛාර,749
 වික්ඛායිතක සංඥා
 භාවනාව,750
 වික්ෂිප්ත සිත,750
 වික්ෂේපනය,750
 විකාලභෝජනය,7
 50
 වධ
 වේධනස්ස
 පරිබ්බාජක,750
 වග
 වාග්සප්ප්ප,750
 වංගීස තෙර,750
 විග්ගාහිකකථා,75
 0
 වච
 වච්චගොත්ත
 තෙර,32,750
 වංචාව,750
 වච්ච කම්ම,751
 වච්ච සංඛාර,751
 වාචික සුවරිත
 ක්‍රියා,751
 වාචික දුශ්චරිත
 ක්‍රියා,751
 විචිකිච්චාව,751
 විචිකිච්චා
 අනුසය,751
 විචිජ්ජදක
 සංඥාව,751
 වජ්
 වජ්ජී දේශය,751
 වජ්ජියමාහිත
 ගහපති,751
 වජිරා
 තෙරණිය,751
 විජමහිකා,751
 විජය,752
 විජය ගහපති,752
 විජ්ජාවරණ
 සම්පන්න,752
 විජ්ජාභාගීය
 ධර්ම,752
 විජ්ජා
 විමුක්තිය,753
 වඤ්ඤා
 විඤ්ඤාණං

අනිදසුන,753
 විඤ්ඤානඤ්චායත
 නය,101,
 754
 විඤ්ඤාණඤ්චාය
 තන ධාතු,754
 වඤ්ඤා
 විඤ්ඤාණය,754
 විඤ්ඤා ආහාර,755
 විඤ්ඤාන
 කසිණසංඥාව,755
 විඤ්ඤාන
 කායසය,755
 විඤ්ඤාන
 වරියාව,755
 විඤ්ඤාන ධාතු,755
 විඤ්ඤානස්ථාන,7,75
 7
 විඤ්ඤානය
 සකස්වීම,756
 විඤ්ඤානය හා
 නාමරූප,756
 වඩ
 වඩුචා
 උපමාව,759
 වැඩිහිටි
 සංසයා,759
 වැඩිහිටිබව හා
 තරුණබව,759
 වට
 වට්ටමුලක
 තණ්හාව,760
 වට්ටගාමි සුඛ,760
 විවට්ටගාමි
 සුඛ,760
 වුට්ඨානකුසලය,7
 60
 වත
 වත්ථු -වත්ථු,760
 වත්ථුනානත්ත
 ඤාණය,760
 විතක්ක -
 විතර්ක,760
 විත්ථාරේන ධම්ම
 දේශනා,761
 වේතරණි
 තරකය,762

වද
 වාද විවාද,762
 වේදනා,38,763
 වේදනානු
 පසස්නාව,769
 විදර්ශනා-
 විපස්සනා,769
 විදර්ශනා
 ඤානය,769
 විද්‍යාව-විජ්ජා,769
 විද්‍යාවිමුක්ති ඤාන
 දර්ශනය,772
 වේදගු-
 විදිත්තා,763
 වෝදාන
 ඤානය,773
 වධ
 විධා,773
 විධුර තෙර,773
 වද
 වදුරා හා මස්වැද්දා
 උපමාව,773
 වන
 වනගොමු
 සකස්කිරීම,773
 වනපත්ථ,773
 වනස්සේනාසන,10
 5,773
 විනය හා
 අවිනය,773
 විනය කම්ම,774
 විනයධර,774
 විනය
 පැනවීම,774
 විනාව
 උපමාව,775
 විනාශය-
 වැනසීම,775
 විනිපාතය,776
 විනිබන්ධන,776
 විනිලක
 සංඥාව,776
 වෙනසිකො,776
 වණ
 වාණිජ
 කටයතු,776
 වෙණහු

දේවපුත්‍ර, 777
 වජ්‍ය
 වජ්‍ය තෙර
 පස්වග, 777
 වජ්‍ය ශාක්‍ය, 777
 විප්‍රබ්බක සංඥා
 භාවනාව, 777
 විපරිනාම
 දුක්ඛ, 777
 විපුල ප්‍රඥාව, 777
 විපල්ලාස-
 විපරියාස, 778
 විපවිතඤ්ඤ, 778
 විපස්සනා, 778
 විපස්සි බුදුන්, 778
 වේපවිත්ති
 අසුරරජ, 778
 වෙපුල්ල
 පර්වතය, 778
 වෙපුල්ල පව්ව
 උපමාව, 779
 වහ
 විහංග, 779
 විහජ්ජවාදය, 779
 විහජ්ජවාදි, 779
 විහව
 තණ්හාව, 780
 විහව දිට්ඨිය, 780
 වම
 විමානක
 ජේත, 780
 විමංසා, 780
 විමංසා
 ඉද්දිපාද, 781
 විමුක්ති, 781
 විමුක්ති
 ආයතන, 782
 විමුක්ති
 ඥානය, 782
 විමුක්ති ඥාන
 දර්ශනය, 782
 විමුක්ති මග, 782
 විමුක්ති රසය, 782
 විමුක්ති
 සම්පන්න, 782
 විමොක්ඛ, 783
 විමොක්ඛ අට, 783

විමොක්ඛ මාර්ග
 11, 783
 වය
 වයධම්ම, 783
 ව්‍යාධිධම්ම, 783
 ව්‍යාපාදය, 784
 ව්‍යාපාදධාතුව, 784
 ව්‍යාපාද
 නිස්සරණිය
 ධාතුව, 784
 ව්‍යාපාද
 විතක්ක, 784
 ව්‍යාපාද සංඥා, 784
 වායෝ ධාතුව, 785
 වර
 වර්ධනය -
 වඩ්ඩි, 785
 වර්ණාකිරීම, 785
 වැරදි ක්‍රියා, 785
 විරද්ධ, 786
 විරාගය, 786
 විරාග සංඥාව, 787
 විරාතෙරණිය, 787
 විරිය, 787
 විරියආරම්භ
 ඤාණය, 788
 විරිය ඉන්ද්‍රිය, 788
 විරිය ඉද්දිපාද, 789
 විරුඩ්ඛ හා
 විරුපාක්ෂ
 දෙවියෝ, 789
 වෙරෝවන
 අසුරරජ, 789
 වේරම්භවාතය,
 789
 වල
 වලාහක දේව
 නිකාය, 789
 වලාකුළු, 789
 වලාකුළු බඳු
 පුද්ගලයෝ, 790
 විලේපන, 790
 වළ
 වළඳ, 790
 වෙළෙන්දා
 උපමාව, 790
 වැළඳීම, 791

වළ
 වෙළකන්ට
 උත්තරානන්ද
 මාතා
 උපාසිකා, 791
 වේළවනාරාමය, 1
 05, 791
 වේළද්වාර
 ගම්වැසියෝ, 791
 වට
 විවට්ට ඤාණ, 791
 වව
 විවාද, 792
 විවිධ ඥාන, 792
 විවිධ පරිඡේද, 792
 විවේචනය, 795
 විවේකය, 795
 විවේකනිස්සිතං,
 795
 වස
 වසල, 795
 වසවත්ති
 දේවපුත්‍ර, 796
 වස්කාලය -
 වස්සාන, 796
 වස්සකාර
 මහාඥාමනී, 796
 වස්ත්‍රය, 797
 වස්ත්‍ර දානය, 797
 වසුදත්ත
 දේවපුත්‍ර, 797
 වාසෙට්ඨ
 උපාසක, 797
 වාසෙට්ඨ
 බ්‍රාහ්මණ, 797
 වැස්ස, 797
 වැස්ස බඳු
 පුද්ගලයෝ, 797
 වෙසමුනි රජ, 798
 වෙසාරජ්ජ, 798
 වෙස්සභු
 බුදුන්, 798
 වොසග්ගය, 198
 වොසසග්ගපරිණා
 මිං, 799
 විසාරද බව, 798

විසාකා මහා
 උපාසිකා, 799
 විසාක
 උපාසක, 799
 විසාලා
 මහානුවර, 799
 විසල්පුරවැසි
 උග්ග
 උපාසක, 799
 විසිතුරු
 ධර්මකතා, 799
 වෛසයා
 කුලය, 799
 වශ
 වාශිෂ්ඨ තෙර, 799
 විශාඛපංචාලිපුත්ත
 තෙර, 799
 විශිෂ්ඨ මග, 799
 විශිෂ්ඨ රත්න, 799
 විශේෂ
 අවබෝධය, 800
 විශේෂභාගිය
 ධර්ම, 800
 වෂ
 වෘෂභ, 800
 විෂම ලෝභය, 801
 වහ
 විහාරත්ථ
 ඥානය, 801
 විහාර
 සමාප්තාත්ත
 ඥානය,
 801
 විහිංසා, 801
 විහිංසාධාතුව, 801
 විහිංසා
 නිස්සරණිය
 ධාතුව,
 801
 විහිංසාවිතක්ක,
 801
 විහිංසා සංඥා, 801
 වෙහප්ඵලා
 දේව, 801
 ස
 සක
 සකදාගාමී, 802

සක්ක නම්
 යක්ඛ, 802
 සක්දෙවිඳු, 6, 33
 ස්කන්ධ
 පරිනිර්වානය, 9
 සංකේතය, 802
 සංකිලෙසධම්ම,
 802
 සක්කාය
 දිට්ඨිය, 802
 සක්දෙවිඳු, 804
 සක්කාය
 නිස්සරණිය
 ධාතුව, 803
 සක්කවිචකාරි, 803
 සක්මන්
 භාවනාව, 803
 සක්විතිරජ -
 චක්‍රවර්ති රජ, 806
 සාකච්ඡා, 808
 සාක්ෂාත්
 කරගතයුතු ධර්ම,
 808
 සාක්ෂාත්
 නොකරගතයුතු
 ධර්මතා, 808
 සාකෙත
 නුවර, 809
 සකුලුදායී
 පරිබ්‍රාජික, 809
 සුකථා කථා, 809
 සුක්ඛා
 තෙරණිය, 809
 සුක්ෂම ලක්ෂණ
 ප්‍රතිවේධක
 ඥාණ, 809
 සුතුමාල
 ග්‍රමණ, 809
 සැකය-
 සාංකාව, 810
 ස්කන්ධ උපධි, 810
 ස්කන්ධ
 පරිනිබ්බානය, 810
 සික්ඛාපච්චික්ඛාන
 , 810
 සික්ඛා
 අනුත්තර, 810

සික්ඛාමානා, 810
 සෝකසල්ලහරණ
 ධම්ම පරියාය, 810
 සබ
 සංඛතධර්ම, 810
 සංඛත ධාතු හා
 අසංඛත
 ධාතුව, 810
 සංඛිත්ත ධර්ම, 811
 සංඛාර, 811
 සංඛාර අනුපුර්ව
 නිරෝධය,
 813
 සංඛාර අනුපුර්ව
 සංසිද්ධි, 813
 සංඛාරඋත්පත්ති,
 813
 සංඛාර දුක්ඛ, 813
 සිධි බුදුන්, 811
 සුඛ හා දුඛ, 813
 සුඛය-සුවය, 813
 සුඛඅනුපස්සි, 815
 සුඛ ඉන්ද්‍රිය, 815
 සුඛ ධාතුව, 815
 සුඛ ධර්මය, 815
 සුඛ වේදනා, 815
 සුඛපටිපදා, 815
 සුඛ ප්‍රාර්ථනා, 815
 සුඛ මාර්ගය-දුක්
 මාර්ගය, 815
 සුඛවිපාක හා දුක්
 විපාක, 816
 සුඛ
 සෝමනස්ස, 816
 සුඛ සංඥාව, 816
 සුබුද්‍රය ධම්ම, 816
 සුඛල්ලිකානු
 යෝගය, 816
 සේඛ හා
 අසේඛ, 817
 සංස
 සංසගුණ, 20
 සංඝානුස්සති
 භාවනා, 632
 සංගයනා, 822
 සංග්‍රාම, 822
 සංග්‍රාමජිත්

තෙර,822
 සංගාරව
 හදුමුබ,822
 සංගාරාව බ්‍රාහ්මණ
 1 & 2,822
 සංග්‍රහ වත්ථු,822
 සංග්‍රහ වත්ථු
 බල,822
 සුගත,823
 සුගති ගමන,824
 සුගත චිනය,823
 සුගතිය,823
 සාගත තෙර,824
 සොගන්ධික
 නිරය,824
 සහ
 සිභාල,824
 සිභාලමාතා
 තෙරණිය,825
 සිභාලක
 ගෘහපුත්‍ර,825
 සංස
 සංසයා,825
 සංසයාට
 අනතුරු,825
 සංසයාට ඇති
 හය,825
 සංසයා
 අනුපස්සනාකලයු
 තු ධම්ම,825
 සංසයාගේ
 අනුකම්පාව,826
 සංසයාට අවවාද
 අනුසාසනා,826
 සංසයාට
 ආරක්ෂාව,826
 සංසයාට ආහාර
 ගැන උපදෙස්,826
 සංසයා
 උතුම්බව,826
 සංසයාට
 උපසම්පදාව,827
 සංසයායාගේ
 කිකරුබව,827
 සංසයාගෙ කුසල
 ධර්ම පිරිහීම
 දියුණුවීම,827

සංසයාට කැප
 පාන,828
 සංස ගුණ,828
 සංසයාගේ
 ගති,829
 සංස දානය,829
 සංසයා හා ධම්ම
 චිනය,829
 සංසයා ධර්මයේ
 දක්ෂබව හා
 අදක්ෂබව,830
 සංසයාට නින්දා
 කිරීම,830
 සංසයාට
 නිස්සයදීම,830
 සංසාණිකාරාමය,
 830
 සංසයා හා
 පානිමොක්ඛ,830
 සංසයාගේ පාපී
 ගුණ,830
 සංසයාගේ
 පහසුවිහරණය,
 831
 සංසයා
 පරිපූර්ණවීම,831
 සංසයාගේ
 පිරිහීම,831
 සංසයා ගෙ
 පුහුණුව,832
 සංසයා බුද්ධ
 දරුවෝ,832
 සංසයා
 බුදුන්වහන්සේට
 ලංවීම හා
 දුරවීම,832
 සංසයාට
 බාධක,832
 සංසයාගේ
 මිත්‍රයා,832
 සංසයා
 මහත්තයට
 පත්වීම,
 833
 සංසයා හා මුදල්
 පරිහරණය,833
 සංසයා- විවිධ

පර්ෂද,833
 සංසයාගෙ
 වාසස්ථාන සුදුසු
 බව,833
 සංස චිනය,833
 සංසයාගේ
 වර්ධනයට ඇති
 ක්‍රමවිධිය,833
 සංසයා
 සාකච්ඡාවට
 දක්ෂවීම,834
 සංසයා
 සැකකිරීම,834
 සංසයා-
 සත්පුරුෂබව හා
 අසත්පුරුෂ
 බව,834
 සංසයා
 සොහොමානවීම,
 835
 සංස සමගිය හා
 සංසභේදය,835
 සංසයා දිවි
 හානිකරගැනීම,
 835
 සංසයා සිව්පස
 පරිහරණය,836
 සංසයා සිහිපත්
 කළයුතු ස්ථාන
 3,836
 සංසයා
 ශිලසම්පන්නවීම,
 836
 සංසයා ශ්‍රද්ධා
 සම්පන්නවීම,838
 සංසයාට හුදකලා
 වාසය පිණිස
 අවවාද,838
 සංසයා-
 වැඩිහිටි,838
 සංසයා-
 සාමණේර,838
 සංසානුස්සති
 භාවනාව,838
 සිසු ප්‍රඥාව,838
 සව
 සව්වක

අග්ගිවෙස්සන
 නිගන්ධනාට
 පුත්‍ර,839
 සච්ච-සත්‍ය,839
 සච්ච කථා,839
 සච්චඤාණ,839
 සච්ච විභංග,840
 සංචේතනා,840
 සචිත්ත
 පරියාය,840
 සච්ඡිකාතබ්බ
 ධර්ම,840
 සුචරිතය හා
 දුශ්චරිතය,841
 සුවිලෝම
 යක්‍ෂ,842
 සජ්ජ
 සංජය
 බෙලට්ඨිපුත්‍ර,48
 සජ්ජායනා -
 සංගායනා,842
 සජ්ජායනා බහුල
 පුද්ගලයා,842
 සංජීව තෙර,842
 සංජය
 බෙලට්ඨිපුත්‍ර,842
 සුජාතා
 උපාසිකා,842
 සුජාත
 තෙර,72,842
 සුජාත බුදුන්,842
 සුජාතා සේනානි
 දියණිය,842
 සඤ්ඤා
 සුඤ්ඤාතාව-
 ශුන්‍යතාවය,843
 සුඤ්ඤත
 විමොක්ඛය,
 සුඤ්ඤත
 විහරනය,843
 සුඤ්ඤත සමාධිය
 843
 සුඤ්ඤතඵල
 සමාපත්තිය,844
 සඤ්ඤා
 සංඤා,844
 සංඤා තුන,844

සංඤා පහ,844
 සංඤා සය,845
 සංඤා සත්‍ය,845
 සංඤා දහය,845
 සංඤාව කෙරෙහි
 නිබ්දේදාව,
 846
 සංඤාවේදිත
 නිරෝධ
 සමාපත්තිය,847
 සංඤාජ්ඣි බහුල
 පුද්ගලයා,848
 සත්‍ය
 සත්‍යයා,11,848
 සත්‍යයන්
 පහළවන ස්ථාන,
 849
 සත්‍යයෝ යළි
 උපත ලබනා
 තැන්,849
 සත්‍යවාචස,849
 සත්‍ය කාම
 උත්පත්ති හා සුඛ
 උත්පත්ති,850
 සත්‍යයන්ගේ
 විවිධත්වය,850
 සත්‍යසාතන,850
 සත්‍ය අග්‍ර,850
 සත්‍ය
 අග්‍රප්‍රසාද,851
 සත්‍ය අන්ත,851
 සත්‍ය අපාය,851
 සත්‍ය අපරිහානිය
 ධර්ම,851
 සත්‍ය අභිරාජකුල
 නාග,851
 සත්‍ය අයහපත්
 ගුණ,851
 සත්‍ය ආර්ය
 සත්‍ය,852
 සත්‍ය
 අසංඛ්‍යය,852
 සත්‍ය ආහාර,852
 සත්‍ය ආශ්වර්ය
 අද්භූතධර්ම,852
 සත්‍ය ඉද්දිපාද,852
 සත්‍ය ඉරියව්ව,854

සත්‍ය
 කොට්ඨාශ,854
 සත්‍ය ඥාන,854
 සත්‍ය දීප,854
 සත්‍ය ධර්ම,854
 සත්‍ය ධර්ම
 පද,855
 සත්‍ය බ්‍රහ්ම
 විහාර,855
 සත්‍ය බ්‍රහ්ම විහාර
 භාවනාව,
 642,855
 සත්‍ය මග ඵල,856
 සත්‍ය මාර්ග
 ප්‍රතිපදා,856
 සත්‍ය මහා
 භූතයෝ,858
 සත්‍ය යොග,858
 සත්‍යවරම්
 දෙවියෝ,859
 සත්‍ය
 විපල්ලාස,859
 සත්‍ය
 විසංයොග,860
 සත්‍ය
 වොහාරධර්ම,861
 සත්‍ය සංග්‍රහ
 වස්තු,861
 සත්‍ය
 සතිපට්ඨාන,862
 සත්‍ය සතිපට්ඨාන
 භාවනාව,
 643,862
 සත්‍ය සමාධි,863
 සත්‍ය සාන්ද්‍රාෂ්ටික
 දාන ඵල,
 863
 සත්‍ය සමයක්
 ප්‍රධාන වීරිය,
 863
 සත්‍ය ශ්‍රමණ
 ඵල,864
 සතිය-සිතිය,864
 සති ඉන්ද්‍රිය,865
 සතිවරියාව,866
 සතිමත්තාන,866
 සති

සම්ප්‍රජන්‍යය, 866
සති
සම්බෝජ්‍යංගය,
868
සත් ආරිය
පුද්ගලයෝ, 868
සත්කාය
නිරෝධය, 870
සත්කාර, 870
සත්තක පරම, 870
සත්පුරුෂධම්ම හා
අසත්පුරුෂධම්ම,
870
සත්පුරුෂයා හා
අසත්පුරුෂයා, 872
සත්පුරුෂතරයා හා
අසත්පුරුෂතරයා, 872
සත්පුරුෂයා ගේ
ලක්ෂණ,
873
සත්පුරුෂ දාන හා
අසත්පුරුෂ
දාන, 873
සත්පුරුෂ
භූමිය, 137, 873
සත්සතිය, 20, 61
සත්
සම්බුදුවරු, 873
සත්‍ය, 873
සත්‍ය
අවබෝධය, 873
සත්‍ය ඥානය, 874
සාතාගිර යක්ෂ, 868
සතුල්ලජකාශික
දෙවියෝ, 870
සුත ධනය, 868
සොතානුධන
ධර්ම, 874
සොත්ථිය, 875
සෝතය, 875
සෝත ඉන්ද්‍රිය, 875
සෝතාපන්න, 875
සෝතාපන්න
අංග, 879
සේතරාජ
හස්තියා, 879

සේතවාහ
නුවර, 880
සිත- විත, 880
ස්ත්‍රිය-
කාන්තාව, 884
ස්ත්‍රී ඉන්ද්‍රිය, 884
ස්ත්‍රී ඛන්ධන, 884
සුතධරෝ, 884
සුතමය
ප්‍රඥාව, 884
සථ
ස්ථවිර හා
ස්ථවිරි, 884
සට්ඨිභාගික
සමාධිය, 884
ස්ථාන හා අස්ථාන
දන්නා නුවණ, 884
ස්ථාන අස්ථාන
කුසලතාවය, 885
ස්ථුප, 886
සද
සද්ධර්මය හා
අසද්ධර්මය, 886
සද්ධර්මයේ
පැවැත්ම හා
විනාශය, 888
සද්ධර්ම
ශ්‍රවණය, 888
සද්ධා, 888
සද්ධානුසාරි, 888
සද්ධාපබ්බජිතානා,
888
සද්ධාවිමුක්ත, 889
සදාචාරය, 889
සදෙව්ලෝකය,
889
සුදත්ත
සිටුවරයා, 889
සුදස්ස හා සුදස්සි
දේවලෝක, 889
සුද්ධිය, 889
සුද්ධික භාරද්වාර
තෙර, 889
සුද්ධාවාස, 1, 889
සුද්ධෝදන
රජ, 889
සුදුකම්ම, 890

සුදු කසිණ, 890
සුදු කෙළිම, 890
සුදු ධම්ම, 890
සුදුමග-
ශුක්ලමග, 890
සුදුසු කතා, 890
සුදුසුබව-අලං, 890
සිද්ධාර්ථ
ගෝතම, 890
සිද්ධාර්ථ
බුදුන්වහන්සේ,
890
සිදුරු, 889
සධ
සාධු ධර්මය හා
අසාධු ධර්ම,
8912
සුධර්මා
දේවසභාව, 6, 891
සුධර්ම
භික්ෂුව, 891
සංඛ්‍යාන
ගහපති, 891
සද
සද-හද, 890
සද උපමා, 891
සදුන්ගස
උපමාව, 891
සන
සනංකුමාර
බ්‍රහ්ම, 602, 892
සන්තුෂ්ටිය, 892
සන්දක
පරිබ්‍රජික, 892
සන්දිට්ඨිකො, 892
සන්දිට්ඨික
ධම්ම, 892
සන්දිට්ඨික
නිබ්බානය, 892
සානු හා මව, 893
සෙනසුන, 893
සේනිය බිම්බිසාර
රජ, 893
සේනිය
තවුසා, 893
සේනිය (කෝලිය)
තෙර, 893

සේනානිගේ
දියණිය
සුජාතා, 893
සුනක්ඛත්ත
ලිච්චි, 893
සුන්දරිකභාරද්වාජ
තෙර 1 හා 2, 893
සුනිධ මහා
ඇමති, 893
සිතෙරු
කන්ද, 894
සප
සජ්ත
අනුසය, 62, 894
සජ්ත අපරිභානිය
ධර්ම, 894
සජ්ත ධර්මතා, 894
සජ්ත
පුරිසගති, 894
සජ්ත
බොජ්ඣංග, 35, 89
5
සජ්ත විඤාන
ස්ථාන, 895
සජ්ත සද්ධර්ම
ගුණ, 894
ස්පර්ශය, 895
සුපටිපන්න, 898
සුපපටිච්ඡේදා, 898
සුප්පතිට්ඨ, 898
සුපණ්ණ, 898
සෑප විපාක ධර්ම
හා දුක්ඛිපාක
ධර්ම, 898
සෝපාදිශේෂ
නිර්වාන
ධාතුව, 898
සබ
සබ්බ, 899
සබ්බේ ධම්මා, 899
සබ්බ උපධි
පටිනිස්සගය,
899
සබ්බඤ්ඤා
අනාවරණ
ඤාණ, 900
සබ්බ

පරිඤ්ඤා, 900
සබ්බලෝකේ
අනභිරතී
සංඥා, 900
සබ්බ සංඛාරෙහි
අනිච්ච
සංඥාව, 901
සහ
සෝභිත බුදුන්, 901
සුභක්ෂණණ
දේව, 901
සුභධාතුව, 901
සුභ නිමිත්ත, 902
සුභරොච, 902
සුභසංඥාව, 902
සුභාෂිතය, 902
සම
සමචිත්ත, 903
සමථ හා
විපස්සනා, 903
සමණසංඥා, 904
සමන්ත චක්ඛු, 904
සමන්තපාසාදිකා,
905
සමවයසට්ඨස
නො, 905
සමසිසට්ඨ
ඤාණය, 905
සමා පටිපදා, 905
සම්මා දිට්ඨිය, 905
සම්භව
අග්‍රග්‍රාවක, 906
සම්මශ්සන
ඤාණය, 906
සම්මුතිශේභි
ඤාණය, 906
සම්පන්නපාතිමො
ක්ඛා, 906
සම්පරායික
ධර්ම, 907
සම්පප්ප්‍රලාප, 907
සම්ප්‍රජන්‍යය, 909
සම්බෝධිය, 909
සම්මා ඤාණය හා
සම්මා
විමුක්තිය, 909
සම්පත් -

සම්පදා, 910
සම්මා
පටිපදාව, 910
සම්මා ප්‍රධාන
චිරිය, 910
සම්මා
සම්බුද්ධ, 910
සමුදය ධම්ම, 911
සමයක්තවය, 906
සමයක් ප්‍රධාන
චිරිය සතර, 918
සමුද්‍ර තරණය
උපමාව, 911
සුමේධ තාපස, 367
සුමේධ බුදුන්, 912
සුමන බුදුන්, 912
සුලද්ධ ලාභය, 930
සමාධිය, 912
සමාධි ඉන්ද්‍රිය, 914
සමාධි
කුසලය, 915
සමාධිපරිකබාර, 91
5
සමාධි
ප්‍රතිලාභ, 915
සමාපත්ති, 917
සාමණ්ඩකාණි
පිරිවැජියා, 917
සාම්සය, 917
සම්බලි
උල්කටුගස්
නිරය, 919
සය
සය අනුත්තර
ධර්ම, 919
සය අභිඤා, 87, 920
සය ඉන්ද්‍රිය, 921
සයසංඥා, 921
සංයෝජන හා
සංයෝජනීය
ධර්මතා, 921
සර
සරඤ්ඤා
දේවසභාව, 923
සාරය, 923
සාරම්භය, 924
සාරානිය ධර්ම

සය,924
සාරාණිය දස
ධර්ම,925
සර්වආකාර
පරිපූර්ණ,923
සර්වඥතා
ඥානය,923
සර්වඥයන්
වහන්සේ,923
සර්වත්‍රගාමිනීප්‍රති
පාදා ඥානය,923
සරුගස
උපමාව,924
සැරියුත් මහා
තෙර,7,8,9,47,
925
සුර අසුර,925
සුරඅම්බට්ඨ
සිටුවරයා,925
සුරාමෙරය-
සුරාපානය,925
සුර්යා,925
සුර්ය දිව්‍යරාජ,925
සොරකම,926
සොරකම් කිරීමේ
දඬුවම්
උපමාව,926
සොරුන්ගේ
ස්වභාවය,926
සල
සල්ගස්
උපමාව,926
සල්ලාල
හැසිරීම,927
සල්ලේබ
පරියාය,927
සල්ලේබට්ඨ
ඥාණය,928
සිලබ්බත
පරාමාස,928
සිල්වතා හා
දුසිල්වතා,929
සළ
සළායතන,930
සව
සංවර ප්‍රධාන
විරිය,931

සංවිභාග,931
ස්වර්ගය,932
සාවද්‍ය
ධර්ම,50,931
සිවලී තෙර,935
සිව් ඉරියව් -
ඉරියාපට,935
සිව් උපකාර,935
සිව් ඕස,935
සිව් ජාන,935
සිව් පුජනිය
ස්ථාන,938
සිව්පිරිස,9,939
සිව්ජාන භාවනාව,
644,
937
සිව්දහම,938
සිව්පිළිසිඹියා,938
සිව්පසය,939
සිව්මග හා
සිව්ඵල,939
සිව් ශ්‍රමණ,940
සිවුරු,940
සිවුරු හැරීම,940
සෙවිතබ්බ
පුද්ගල,932
සෙවියයුතු ධර්ම-
නොසෙවියයුතු
ධර්ම,932
සේවනය කළයුතු
පුද්ගලයෝ,932
සුවදෙන ධර්ම හා
දුකදෙන ධර්ම,933
සුව නින්ද,934
සුවිදුර විදුර,933
සුවිමුත්ත
චිත්ත,933
සුවිමුත්තප්‍රඥා,934
සොවචස්සතාවය,
940
සෝවාන්,941
සෞචෙය,941
සස
සංසප්පනිය ධර්ම
පරියාය,941
සංසේදිත

උත්පත්ති,941
සසර-
සංසාරය,941
සසර අදන්
මග,944
සසංඛාරපරිනිබ්බා
යි,944
සසස්තවාදය හා
අසස්සතවාදය,944
සසුන,945
සාසව
ධම්ම,58,945
සොසානිකයෝ,
945
සුසිල්වතා,945
සහ
සහකාරයා,945
සහම්පති
බ්‍රහ්ම,601,945
සහෝපකාරී
මග,945
සිංහ නාදය,945
සිංහසෙය්‍යාව,946
සිංහ -සිහ
සාමණේර,946
සිහ
සේනාපති,946
සිහිය-සතිය,946
සිහිකළයුතු
ධර්ම,946
සිහිනොකළයුතු
ධර්මය,946
සිහි මූලාව,946
සොහොන වැනි
පුද්ගල,946
ශ
ශක
ශක්තිය,947
ශාක්‍ය-
කැත්,13,25
ශික්‍ෂාව-ශික්‍ෂාපද-
ශික්‍ෂා අනුසස්,947
ශික්‍ෂා බල,947
ශෝකධම්ම,947
ශෝකය
හැරදමීමේ
පිළිවෙල,948

ගන
 ග්‍රැනවත් ආරිය
 ග්‍රාවක හා
 අග්‍රැනවත්
 පාතග්ජන, 948
 ග්‍රැනවත්
 මහණ, 950
 ග්‍රෝතධතු විසුද්ධි
 ඤාණය, 950
 ගද
 ග්‍රද්ධාව-
 අග්‍රද්ධාව, 6, 950
 ග්‍රද්ධාසම්පන්න, 9
 51
 ග්‍රද්ධා ඉන්ද්‍රිය, 951
 ග්‍රද්ධාබලය, 951
 ග්‍රද්ධානු සාරි, 952
 ග්‍රද්ධාවිමුක්ත, 952
 ග්‍රද්ධාවෙන් දැකිය
 යුතු සිව්
 ස්ථාන, 952
 ග්‍රාද්ධ, 953
 ගන
 ශාන්ත, 953
 ශාන්තමුණි, 953
 ශාන්ත
 විහරණ, 953
 ශුන්‍යතාවය, 954
 ශුන්‍යතා
 විහරණය, 954
 ගම
 ග්‍රමණ -සමණ, 954
 ග්‍රමණ කාර්ය, 956
 ග්‍රමණදුෂ්ක, 956
 ග්‍රමණ
 ධර්මය, 727, 955
 ග්‍රමණ ඵල, 955
 ගර
 ගරිරය, 956
 ගරිර යානය, 956
 ගරිර වර්ණය, 957
 ගරිරස්ථ ධර්ම, 957
 ශාරිරික ධාතු, 957
 ගල
 ගිලය, 958
 ගිලමය
 ඥාණය, 960
 ගිලසම්පන්න, 960
 ගිල සමාධි
 ප්‍රඥා, 958
 ගිලානුස්සති
 භාවනාව, 633
 ගව
 ග්‍රාවක සංඝයා, 960
 ගස
 ශාශ්වත
 දිවිය, 960
 ගශ
 ගිණ්‍ය-සේඛ, 961
 හ
 හට
 හට් අසාධාරණ
 ඥාන, 961
 හ
 හත
 හත්තක අලාවක
 කුමාර, 961
 හත්ථිගාම ගහපති
 උග්ග, 961
 හත්ථරෝහක
 හමුදාව, 961
 හත්ථිසාරිපුත්‍ර
 විත්ත තෙර, 961
 ශූෂූෂූ

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ හා ත්‍රිපිටක විස්තරය

සිංහල

- 1 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා- දීඝනිකාය- කාණ්ඩ 1,2,3.
- 2 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා- මජ්ඣිමනිකාය- කාණ්ඩ 1,2,3.
- 3 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා-සංයුත්තනිකාය-කාණ්ඩ 1,2,3,4,5-1,5-2
- 4 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා-අංගුත්තරනිකාය-කාණ්ඩ 1,2,3,4,5,6.
- 5 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා-සුත්ත නිපාත.
- 6 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා-බුද්දකනිකායේ-විමානවත්ථු, ජේතවත්ථු.
- 7 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා-බුද්දකනිකායේ-පෙර ගාථා, පෙරි ගාථා.
- 8 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා-පෙටකොපදෙසො.
- 9 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා-නෙත්තිපපකරණ.
- 10 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා-බුද්දකනිකායේ-බුද්දකපාඨ, ධම්මපද, උදාන.
- 11 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා-බුද්දකනිකායේ- ජාතක පාළි 1,2,3.
- 12 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා-විනයපිටකයේ- චූළචගගපාළි 1,2.
- 13 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා-විනයපිටකයේ-මහාවගගපාළි 1,2.
- 14 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා-බුද්දකනිකායේ- මහානිදෙදසපාළි.
- 15 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා-බුද්දකනිකායේ- චූළනිදෙදසපාළි.
- 16 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා- බුද්දකනිකායේ-බුද්ධවංස හා වරියාපිටකය
- 17 බුද්ධජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථමාලා- බුද්දකනිකායේ-අපදාන පාළි 1,2-1,2-2.

18 නිසරණ මහිම, කටුකුරුන්දේ ඥාණානන්ද හික්ෂු, පහන් කනුව දහම් දේශනා.

19 අබ්නික්මන, කටුකුරුන්දේ ඥාණානන්ද හික්ෂු, පහන්කනුව ධර්ම දේශනා.

20 විකි පීඩියා - නිදහස් විශ්ව කෝෂය.

21 සංයුත්තනිකාය- පරිවර්තනය- පුජා කිරිඳිගොඩ ඥාණානන්ද හිමි, මහ මෙව්නා දහම් ප්‍රකාශන.

22 නිබ්බාන දේශනා-15, කටුකුරුන්දේ ඥාණානන්ද හික්ෂු, නිවනේනිවීම, පහන් කනුව ධර්ම දේශනා.

23 බෝධිපාක්ෂික ධර්ම විස්තරය-රේරුකානේ චන්ද්‍රවිමල මහානාහිමි.

24 දිවි කතරේ සැන්දෑ අඳුර, කටුකුරුන්දේ ඥාණානන්ද හික්ෂු, පහන්කනුව ධර්ම දේශනා.

25 සිතක මහිම 1, කටුකුරුන්දේ ඥාණානන්ද හික්ෂු, පහන් කනුව ධර්ම දේශනා

26 ආර්යාවංශ ධර්ම පුස්තක මාලා 1-4, අංක 1 සජ්නබෝජ්ජංගය- පී. සම්පාදනය- මොරටුවේ සිරි සාසනවංශ තෙරුන්, 1948.

27 සද්ධර්මාලංකාරය- පුජා ජයබාහු ධර්මකීර්ති මහා හිමි- ශ්‍රී ලංකා ප්‍රාචීන භාෂාපකාර සමාගමේ සංස්කරණය.

28 සුවිසිමහා ගුණය, සම්පාදක-රේරුකානේ චන්ද්‍රවිමල මහානාහිමි.

29 සිංහල දීපවංශය-සම්පාදක: චන්ද්‍රදාස කහඳවආරච්චි.

30 අංගුත්තර නිකාය 1,2,3,4-සිංහල පරිවර්තනය, ආචාර්ය අධිනිතිඥ ඒ.පී.ද සොයිසා.

31 දීඝ නිකාය 1,2,3 -සිංහල පරිවර්තනය, ආචාර්ය අධිනිතිඥ ඒ.පී.ද සොයිසා.

32 බුද්දක නිකාය 1,2,3,4,5,6,7-සිංහල පරිවර්තනය, ආචාර්ය අධිනිතිඥ ඒ.පී.ද සොයිසා.

33 මජ්ඣිමනිකාය 1,2,3,4,5 -සිංහල පරිවර්තනය, ආචාර්ය අධිනිතිඥ ඒ.පී.ද සොයිසා.

34 සංයුත්ත නිකාය 1,2,3,4,5,6,7-සිංහල පරිවර්තනය, ආචාර්ය අධිනිතිඥ ඒ.පී.ද සොයිසා.

35 විනය පිටකය 1,2,3,4-සිංහල පරිවර්තනය, ආචාර්ය අධිනිතිඥ ඒ.පී.ද සොයිසා.

36 කර්ම විපාක-පුජා රිදියගම සුධම්මාභිවංශ හිමි.

37 පාලි-සිංහල ශබ්දකොෂය-සම්පාදක- මඩ්නියවෙල සිරි සුමංගල ස්ථවිර.

38 පුජාවලිය- මයුරපාද පිරිවෙණාධිපති බුද්ධපුත්‍ර හිමි- සංස්කරණය- පණ්ඩිත කිරිඇල්ලේ ඤානවිමල නාහිමි.

39 ධර්මසේන හිමිගේ සද්ධර්ම රත්නාවලිය- සංස්කරණය- පණ්ඩිත කිරිඇල්ලේ ඤානවිමල නාහිමි.

40 සිංහල විගුද්ධි මග- පණ්ඩිත බටුවිට නන්දාරාම මහාහිමි.

41 බුදුසරණ - අන්තර්ජාල කලාප.

42 දිය සුළිය, කටුකුරුන්දේ ඤාණානන්ද හික්ෂු, පහන්කනුව ධර්ම දේශනා.

43 ප්‍රතිපත්ති පුජා, කටුකුරුන්දේ ඤාණානන්ද හික්ෂු, පහන් කනුව දේශනා

44 විගුධිමාගගය (සිංහල) ප්‍රථම භාගය-සංස්කරණය-කමුරුපිටියේ ධම්මරතන ස්ථවිර, 1847.

45 මහාවංස

46 චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධයට ධර්ම දේශනා, පුජා කිරිබත්ගොඩ ඤාණානන්ද හිමි මහමෙව්නා සදහම් ප්‍රකාශන.

47 පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය, කටුකුරුන්දේ ඤාණානන්ද හික්ෂු.

48 : ජිනවර්තම්- මේධංකර තෙර, සංස්කරණය- ආනන්දජෝති හික්බු.

49 ලෝවැඩසහරාව

50 සමසතලිස් භාවනා, නාළයනේ අරියධම්ම තෙරුන්.

51 ස්පර්ශයේ ආශ්වර්ය, කටුකුරුන්දේ ඤාණානන්ද හික්ෂු, පහන්කනුව ධර්ම දේශනා.

52 තෙරුවණ ,පුජා කිරිබත්ගොඩ ඤාණානන්ද හිමි.

53 සතිසම්පන්නය පුරුදු පුහුණු කිරීම, අජාන් බ්‍රහ්මවංන්සෝ මහාතෙර, වස්සාන ධර්ම දේශනා- 1994 -බෝධිනියාන වන සේනාසනය, පර්ත්, බටහිර ඔස්ට්‍රේලියාව.

English

1 The Connected Discourses of The Buddha –A Translation of the Samyutta Nikā by Bhikkhu Bodhi, Wisdom Publication, 2003.

2 The Middle Length Discourses of the Buddha: A Translation of the Majjhima Nikaya by Bhikkhu Nanamoli & Bhikkhu Bodhi, Wisdom Publication, 1995.

3 Long Discourses of the Buddha Translation of the "Digha-Nikaya" by: Maurice O'C. Walshe, Wisdom Publication, 1996.

- 4 The Numerical Discourses of the Buddha A Complete Translation of the Anguttara Nikaya by: Bhikkhu Bodhi, Wisdom Publication, 2012.
- 5 In the Buddha's Words An Anthology of Discourses from the Pali Canon by: Bhikkhu Bodhi, Wisdom Publication, 2005.
- 6 The Great Disciples of The Buddha, Nyanaponika Thera and Helmuth Hecker, edited by Bhikkhu Bodhi, Wisdom Publication. 2003.
- 7 The Buddha's Teaching on Social and Communal Harmony, The Teachings of the Buddha by: Bhikkhu Bodhi, Wisdom Publication, 2016.
- 8 The Suttanipata An Ancient Collection of Buddha's Discourses by: Bhikkhu Bodhi, Wisdom Publication, 2017.
- 9 The Buddha's Words – Ithiyutthaka-ඉතිවුත්තක [Translated from Pali by Thanissaro Bhikkhu
- 10 Encyclopedia of Buddhism, Robert E Buswell Jr Editor in Chief, 2004.
- 11 Pali Buddhist Dictionary by Ven. Nanathiloka Bhikkhu.
- 12 A Manual of Abhidhamma by Narada Maha Thera, Buddha Dhamma Education Association Inc. 1979.
- 13 Buddhist Shrines in India-Issued by The Publications Division, Ministry of Information & Broadcasting, Government of India ,march 1951.
- 14 Stillness Flowing –The Life and Teachings of Ajahn Chah.
- 15 Treasures of The Buddha's Teachings by Ajahan Thiradhammo, Aruna Publications, 2013)
- 16 : Treasury of the Truth- Dhammapada, Ven. Weragoda Sarada Thero, Buddha Dhamma Education Association
- 17 Guide through the Abhidhamma pitaka by Ven. Nyanatiloka Bhikkhu.
- 18 Sutta Nipatha, Translated by Laurence Khantipalo Mills, published in SuttaCentral, 2015.
- 19 The natural character of awakening by Tan Chao Khun Upali Gunupamajahn)
- 20 Khuddakapatha, Vipassana Research Institute.
- 21 Ten Contemplations with the Commentary from the Saratthasamuccaya by Nanamoli Bhikkhu, BPS –Wheel 177.

- 22 Discourse to Girimananda Thera by Ven. Piyadassi Thera.
- 23 Girimanands sutta by Piya Tan.
- 24 Wings to awakening by Thannissaro Bhikkhu, Metta Forest Monastery, USA.
- 25 Verses of the Senior Monks, Bhikkhu Sujato etc.
- 26 Going forth by Sumana samanera (PBS Wheel 27-28).
- 27 Ordination in Theravada Buddhism (PBS Wheel 56).
- 28 A Comprehensive Manual of Abhidhamma – The Abhidhammattha Snagha of Ācariya Anuruddha, General editor Bhikkhu Bodhi, revised and edited by Alla R. Bomhard – Charleston Buddhist Fellowship, Advanced Study Series, Charleston 2007.
- 29 Maps of Ancient Buddhist India, drawn and compiled by Ānandajoti Bhikkhu.
- 30 The Seven stages of purification by Ven. Matara Sri Nanarama, BPS 1983.
- 31 Meditation a way of awakening by Ajahn Sucitto , Amaravati publication, 2011
- 32 : Discourses in Brief by Somdet Phra Wanrut-Tup Buddhasingha (born 1806) (Wide Angle).
- 33 THE LIFE OF THE BUDDHA ACCORDING TO THE PALI CANON by BHIKKHU NANAMOLI.
- 34 Mamhakaccanana, the master of doctrinal exposition by Bhikkhu Bodhi.

ත්‍රිපිටක විස්තරය

ත්‍රිපිටකය -තුන්පිටකය: සූත්‍රපිටකය, විනයපිටකය, අභිධර්මපිටකය.

▲ සූත්‍රපිටකය: නිකාය පහකින් සමන්විතය:

- 1) දිඝනිකාය 2) මජ්ඣිම නිකාය 3) සංයුත්ත නිකාය
- 4) අංගුත්තර නිකාය 5) බුද්දක නිකාය

▼ දිඝනිකාය වග්ග 3 කින් සමන්විතය:

- 1) සිලකිංචන වග්ග 2) මහා වග්ග 3) පාඨකවග්ග

▼ මජ්ඣිම නිකාය පණ්ණාසක (කොටස්) 3 කින් සමන්විතය:

- 1) මූල පණ්ණාසක 2) මජ්ඣිම පණ්ණාසක 3) උපරි පණ්ණාසක

▼ සංයුත්ත නිකාය කොටස් 5 කින් සමන්විතය:

1) සභාථ වග්ග සංයුත්ත 2) නිදාන වග්ග සංයුත්ත 3) ඛන්ධ වග්ග සංයුත්ත

4) සළායතන වග්ග සංයුත්ත 5) මහාවග්ග සංයුත්ත

** සභාථ වග්ග සංයුත්තය කොටස් 11 කින් සමන්විතය:

1. දේවතා 2. දේවපුත්ත 3. කෝසල 4. මාර 5. භික්ඛුණි
6. බ්‍රහ්ම 7. බ්‍රාහ්මණ 8. වංගිස 9. වන 10. යක්ඛ 11. සක්ඛ

** නිදාන වග්ග සංයුත්තය කොටස් 10 කින් සමන්විතය:

1.නිදාන 2. අභිසමය 3. ධාතු 4.අනමතග්ග 5.කස්සප
6. ලාභසත්කාර 7. රාහුල 8. ලක්ඛණ 9. ඔපම්ම 10.භික්ඛු

** ඛන්ධ වග්ග සංයුත්තය කොටස් 13 කින් සමන්විතය:

1.ඛන්ධ 2. රාධ 3. දිට්ඨි 4. ඔක්කන්තික 5. උප්පාද 6. කිලෙස
7.සාරිපුත්ත 8. නාග
9. සුපණ්ණ 10. ගන්ධබ්බකාය 11.වලාහක 12.වච්ඡගොත්ත 13 කුන්ත
(ජාන)

** සළායතන වග්ග සංයුත්තය කොටස් 10 කින් සමන්විතය:

1. සළායතන 2. වේදනා 3. මාතුගාම 4. ජම්බුබාදක 5. සාමණ්ඩක
6. මොග්ගල්ලාන 7. විත්ත 8. ගාමිණී 9. අසංඛත 10. අව්‍යාකත

** මහා වග්ග සංයුත්තය කොටස් 12 කින් සමන්විතය:

1.මග්ග 2.බොජ්ඣංග 3.සතිපට්ඨාන 4.ඉන්ද්‍රිය 5.සම්මාපධාන 6.බල
7.ඉද්දිපාද 8.අනුරුද්ධ 9.කුන්ත (ජාන) 10.අනාපාන 11.සොතාපත්ති
12.සච්ච

▼ අංගුත්තර නිකාය නිපාත 11කි.

1) එකනිපාත 2) දුකනිපාත 3) තිකනිපාත 4) චතුක්ක නිපාත 5) පඤ්චක්ක නිපාත

6) ඡක්ක නිපාත 7) සත්තක නිපාත 8) අය්ටක නිපාත 9) නවක නිපාත
10) දසක නිපාත

11) එකාදසක නිපාත.

▼ බුද්දක නිකාය කොටස් 15 කි.

1) බුද්දකපාඨ 2) ධම්මපද 3) උදාන 4) ඉතිවුත්තක 5) සුත්තනිපාත 6) විමානවත්ථු

7) පෙනවත්ථු 8) ථෙරගාථා 9) ථෙරීගාථා 10) ජාතක 11) නිද්දේස 12) පරිස්මිතිදා

13) අපදාන 14) බුද්ධවංස 15) වරියාපිටකය

▲ විනය පිටකය: කොටස් 3 කි

1) විභංග 2) ඛන්ධක 3) පරිවාර

සටහන: වර්තමාන කාලයේ විනය පිටකය පොත් 5 ක් ලෙසින් බෙදා ඇත:

1. පාරාජික 2. පාවිත්තිය 3. මහාවග්ග 4. චූළවග්ග 5. පරිවාර

▲ අභිධම්ම පිටකය: ප්‍රකරණ 7 කි:

1.ධම්මසංගිණි 2. විභංග 3. ධාතුකථා 4. පුග්ගල පඤ්ඤාත්ති

5.තථාවත්ථු 6. යමක 7. පටිඨාන.

ූූූූූ

උපග්‍රන්ථය 1: බුද්ධ ශ්‍රාවක භික්ෂු සංඝ- Buddha's disciple Bhikkhus

සටහන: සූත්‍ර පිටකය, විනය පිටකය, ථෙර ගාථා හා අපදාන ඇසුරෙන් ලබාගත් විස්තර අනුව පිළියෙළ කර ඇත. මෙහි දක්වා නැති තෙරුන්ගේ ගේ විස්තර පිණිස බලන්න: බු.නි: ථෙර ගාථා, අපදාන පාලිය 1 හා 2-1.

=====

අ

- අක: * අක්කෝෂ භාරද්වාජ තෙර- Akkosha bharadvaja Thera
- අග: * අග්ගික භාරද්වාජ තෙර- Aggikabhradvaja Thera
* අංගුලිමාල තෙර- Angulimala Thera
- අච: * අචේලකස්සප තෙර 1-Achelakassapa Thera 1
* අචේලකස්සප තෙර 2-Achelakassapa Thera 2 * අචිරවත
අග්ගිවෙස්සන සාමණේර-Samanera Achiravata aggivessana
- අජ: * අජිත (මානවක) තෙර-Ajitha (manawaka) Thera
- අඤ: * අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤ තෙර- Aññākoṇḍañña Thera
- අන: * අනන්ද තෙර- Ānanda Thera* අනුරුද්ධ මහා තෙර-
Anuruddha Thera * අනුරාධ තෙර-Anurādhā Thera
- අභ: * අභය (රාජකුමාර) තෙර – Abhaya (Prince) Thera
* ආභිඤ්ඡික භික්ෂුව- Abhignaka Bhikkhu
- අර: * අරිට්ඨ තෙර-Ariṭṭha Thera
- අස: * අස්සජි තෙර -Assaji Thera * අස්සජි තෙර-පස්වග- Assaji
Thera- pasvaga * අසුරින්දක භාරද්වාජ තෙර-Asurindika
bhradvaja Thera
- අශ: * අශෝක තෙර- Asoka Thera
- අහ: * අහිංසක භාරද්වාජ තෙර- Ahinsaka Bharadvaja Thera

ඉ

- ඉස: * ඉසිදත්ත තෙර-Isidattha Thera * ඉසිදාස හා ඉසිභද්ද
තෙරුන්-Isidasa & Isibhadda Theras

උ

- උත: * උත්තිය තෙර- Uttiya Thera
- උද: * උදායි තෙර-Udayi Thera * උදෙන තෙර- Udena Thera
- උප: * උපක තෙර- Upaka Thera * උපචාල තෙර- Upachala Thera
* උපනන්ද තෙර-Upananda Thera * උපාලි මහා තෙර- Upāli

Maha Thera * උපවාන තෙර- Upavāṇa Thera * උපසේන
වංගනාට්ඨපුත්ත තෙර- Upasena Vaṅgantaputta Thera *
උපසීව තෙර- Upasiva Thera

උරු: උරුවෙල කස්සප තෙර -Uruvelakassapa Thera

ක

කක: * කක්කට තෙර- Kakkaṭa Thera * කෝකාලික භික්ෂුව-
Bhikkhu Kokālika

කච: * කච්චාන ගොත්ත තෙර -Kachchana Thera

කඨ: * කඨ තෙර-Kaṭa Thera * කඨිම්භ තෙර-Kaṭimbha Thera *
කඨිස්සංස තෙර- Kaṭissaṅga Thera

කඨ: * කඨිබාරේවත තෙර- Kaṅkhārevata Thera

කණ: * කුණ්ඩධාන තෙර- Kuṇḍadhāna Thera

කප: *කප්ප (මානවක) තෙර- Kappa Thera

කම: * කුමාර කාශ්‍යප තෙර-Kumāra Kassapa Thera * කිම්බිල
තෙර- Kimbila Thera

කළ: * කළාර ඛත්තිය තෙර- Kalarakattiya Thera

කළ: * කාළදායී තෙර- Kāludāyi Thera

කස: * කස්සප ගොත්ත තෙර-Kassapa Gottha Thera

ඛ

ඛම: * ඛේම තෙර- Khema Thera * ඛේමක තෙර -Khemaka Thera

ග

ගද: * ගොදත්ත තෙර- Godaththa Thera

ගධ: * ගොධික තෙර- Godikha Thera

ගය: * ගයාකස්සප තෙර-Gayakassapa Thera

ගර: * ගිරිමානන්ද තෙර- Girimananda Thera

ගල: *ගුලිස්සානි භික්ෂුව- Gulissani Bhikku

ගව: * ගවම්පති තෙර- Gavampathi Thera

ච

චක: * චක්ඛුපාල තෙර- Chakkhupaala Thera

චන: * චුන්ද සාමනේර-Chunda Samanera

චල: * චාල තෙර- Chala Thera * චුල්ලපන්ථක භික්ෂුව-
Cullapanthaka Bhukkhu

ඡ

ඡන: * ඡන්න (කපිලවස්තුචුර)තෙර -Channa Thera * ඡන්න
(රජගහචුර) තෙර - Channa Thera

ජ

ජට: * ජටා භාරද්වාජ තෙර- Jata Bharadvaja Thera

ජත: * ජතුකන්ති තෙර - Jathukanni Thera

ත

තද: * තොදෙයිය තෙර-Todeyiya Thera

තල: * තාලපුත්ත තෙර- Talaputta Thera

තස: * තිස්ස තෙර- Tissa Thera *තිස්ස කපිලවස්තු තෙර- Tissa
Kapilavatthu Thera *තිස්සමෙත්තෙයිය තෙර-
Tissametteiya Thera

ථ

ථර: * ථෙර නම් භික්ෂුව- Bhikkhu Thera

ද

දබ: *දබ්බ මල්ල පුත්ත තෙර- Dabba Mallaputta Thera

දස: * දාසක තෙර- Dāsaka Thera

ධ

ධත: * ධොතක තෙර-Dhothaka Thera

ධම: * ධම්මික තෙර- Dammika Thera

න

නග: * නාගසමාල තෙර- Nagasamala Thera * නාගදන්ත තෙර-
Nagadattha Thera * නාගිත කාශ්‍යප තෙර- Nagita Kassapa
Thera * නිග්‍රෝධකප්ප තෙර- Nigrodhakappa Thera

නද: *නදී කාශ්‍යප තෙර- Nadikassayapa Thera

නන: * නන්ද (ගෝතම) තෙර -Nanda Thera * නන්දක තෙර-
Nandaka Thera *නන්දක (මානවක) තෙර- Nandaka
manawaka Thera * නන්දිය තෙර- Nandiya Thera

නර: *නාරද තෙර- Narada Thera

ප

පක: * පුක්කුසාති භික්ෂුව - Bhikkhu Pukkusāti

පග: * පිංගිය (මානවක) තෙර -Pingiya (manawaka) Thera

පණ: *පුණ්ණක තෙර - Punnaka Thera * පුණ්ණ තෙර - Punna Thera * පුණ්ණජී තෙර-Punnaji Thera * පුණ්ණිය තෙර-Punniya Thera * පුණ්ණ මන්තානි පුත්‍ර තෙර- Puṇṇa Mantāṇiputta Thera * පිණ්ඩොල භාරද්වාජ තෙර- Piṇḍola Bhāradvāja Thera

පල: * පලගන්ධ තෙර- Palaganda Thera* පිලින්දවච්ඡ තෙර-Pilindavachcha Thera

පස: * පෝසාල (මානවක) තෙර-Posala Thera

ඵ

ඵග: * ඵග්ගුන තෙර-Phagguṇa Thera

බ

බක: * බක්කුල තෙර -Bakkula Thera

බල: * බිලන්ගික භාරද්වාජ තෙර- Bilangika Bharadvaja Thera * බෙලට්ඨිසිස තෙර- Belatthisisa Thera

බහ: * බාහිය තෙර-Bahiya therā * බාහිය දාරුචිරිය රහතන්වහන්සේ- Arahant Bahiya darichariya * බාහුන තෙර-Bahuna Thera * බ්‍රහ්මදේව තෙර -Brahmadeva Thera

භ

භග: *භගු තෙර- Bhagu Thera

භද: * භද්ද තෙර- Bhadda Thera * භද්දිය (පස්වග) තෙර-Bhaddiya Thera * භද්දිය කාලිගොධායපුත්ත තෙර - Bhaddiya KāligodhāyaputtaThera* භද්දජී තෙර-Baddaji Thera * භද්‍රාලී තෙර- Badrali Thera * භද්දවග්ගිය තෙරුන්- Bhaddavaggiya Theras * භද්‍රාවුධ (මානවක) තෙර-Badrawuda Thera

භණ: * භණ්ඩු භික්ෂුව-Bhikkhu Bhandu

භර: * භාරද්වාජ තෙර- Bharadvaja Thera * භාරද්වාජ (රජගහනුවර) ග්‍රෝත්‍රික තෙර- Bharadvaja gothrika Thera * භාරද්වාජ (කෝසලදනව්වේ) ග්‍රෝත්‍රික තෙර- Bharadvaja gothrika Thera

ම

- මග: * මාගන්දිය තෙර- Magandiya Thera * මීගජාල තෙර- Migajala Thera
- මස: * මේඝිය තෙර- Megiya Thera * මෝඝරාජ තෙර- Mogharaja Thera
- මත: * මත්තගු (මානවක) තෙර-Mettagu Thera
- මල: * මාලුන්කායපුත්ත තෙර-Mālunkyāputta Thera
- මහ: * මහක තෙර-Mahaka Thera * මහා කච්චායන තෙර - Mahākaccāna Thera * මහා කොට්ඨිත තෙර -Mahākotṭhita Thera * මහා කප්පින තෙර- Mahākappina Thera * මහා කාශ්‍යප තෙර-Mahakassapa Thera * මහා චූන්ද තෙර- Mahachunda Thera * මහාපන්ථක තෙර- Mahāpanthaka Thera * මහා මුගලන් තෙර- Maha Mugalan Thera * මහානාම (පස්වග) තෙර- Mahanama (pasvaga) Thera
- ය
- යම: * යමක තෙර -Yamaka Thera
- යස: * යසකුල පුත්‍ර තෙර -Yasakulaputtha Thera * යසෝජ තෙර- Yesoja Thera
- ර
- රජ: * රාජදත්ත තෙර- Rajadatta Thera
- රට: * රට්ඨපාල තෙර- Raṭṭhapāla Thera
- රධ: * රාධ තෙර -Radha Thera
- රව: * රේවත ඛදිරවනිය තෙර- Rewatha Khadiravaniya Thera
- රහ: * රාහුල තෙර-Rahula Thera
- ල
- ලක: * ලක්ඛණ තෙර- Lakkhana Thera * ලකුණ්ටකභද්දිය තෙර- Lakuntakabaddhiya Thera * ලෝමසකන්භිය තෙර- Lomasakangiya Thera
- ව
- වක: * වක්කලී තෙර- Vakkali Thera
- වග: * වංගීස තෙර - Vaṅgīsa Thera
- වච: * වච්ඡගොත්ත තෙර- Vachchagothta Thera
- වජ: * වජ්ජිපුත්‍ර තෙර- Vajji Thera
- වප: * වජ්ජතෙර-පස්වග -Vappa Thera -pasvaga

- වම: * විමල තෙර- Vimala Thera
- වග: * වාශිෂ්ඨ තෙර හා භාරද්වාජ තෙර- Vasettha Thera & Bharadvaja Thera * විශාඛ පංචාලිපුත්ත තෙර- Visākha pamchaliputta Thera
- ස
- සග: * සංග්‍රාමජීත් තෙර -Sangramajit Thera * සාගත තෙර- Sagatha Thera
- සජ: * සුජාත තෙර- Sujata Thera
- සද: * සද්ධා තෙර- Saddha Thera * සුද්ධික භාරද්වාජ තෙර- Suddika Bharadvaja Thera
- සධ: * සුධර්ම-ම භික්ෂුව-Bhikkhu Sudharma
- සන: * සේනිය (කෝලියරට්ට) තෙර-Seniya Thera * සුන්දරිකා භාරද්වාජ තෙර *Sundarika Bhradvaja Thera 1 *සුන්දරිකා භාරද්වාජ තෙර 2 - Sundarika Bhradvaja Thera 2
- සණ: * සෝණකුටිකන්ත තෙර- Soṇa Kuṭikaṇṇa Thera * සෝණ කොළිවිස තෙර- Soṇa Koḷivīsa Thera
- සප: * සෝපාක සාමණේර -Samanera Sopaka
- සබ: *සුබාහු තෙර-Subahu Thera
- සභ: *සභිය කච්චාන තෙර-Sabhiya Kaccāna Thera * සුභුතී තෙර- Subhūti Thera * සුභද්‍ර භික්ෂුව-Bhikkhu Subhadra * සුභද්‍ර මහලු භික්ෂුව- Subhadra elderly Bhikkhu * සෝභිත තෙර- Sobhita Thera
- සම: * සමිද්ධි තෙර- Samiddhi Thera * සුමන තෙර-Sumana Thera
- සර: * සරිපුත් මහා තෙර- Sāriputta Maha Thera * සුරාධ තෙර- Suradha Thera
- සල: * සේල තෙර-Sela Thera
- සළ: * සාල තෙර- Sala Thera
- සව: * සිවලී තෙර- Sivali Thera
- සහ: * සීහ සාමණේර- novice Sīha
- හ
- හත: * හත්ථිසාරිපුත්‍ර චිත්ත තෙර -Hatthisāriputta Citta Thera
- හම: * හේමක තෙර- Hemaka Thera

=====

අ

අක

▲ අක්කෝෂ භාරද්වාජ තෙර- Akkosha bharadvaja Thera: ගිහිකල රජගහනුවර වාසි බ්‍රාහ්මණයකු වූ මෙතුමා, තමන්ගේ ගෝත්‍රයේ අය බුදුසසුනේ පැවිදිවීම ගැන කෝපයට පත්ව බුදුන් වහන්සේට ක්‍රෝධයෙන් පරිභව කළහ. ඒ අවස්ථාවේදී බුදුන් වහන්සේ ඔහුගෙන් මෙසේ ඇසීය:

“ඔගේ නිවසට පැමිණෙන නැදෑයන්, ආගන්තුකයන්ට කෑම බීම ඔබ දෙන්නේද?” එසේ කරන බව ඔහු පැවසීය. ඒවා ඔවුන් පිළිනොගන්නේ නම් කුමක් කරන්නේද? යයි බුදුන් වහන්සේ ඇසුවිට ඔහු පැවසුවේ, ඒවා ඔවුන් පිළිනොගනී නම් තමන් ඒවා බුදින බවය. ඒ අවස්ථාවේදී බුදුන් වහන්සේ වදාළේ, ඔහු ක්‍රෝධයෙන් පැවසූ වදන් තමන් වහන්සේ පිළිනොගන්නා නිසා ඒවා ආපසු ඔහුටම ගැනීමට සිදුවන බවය. ඉන්පසු බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“යමෙක් කිසින කෙනකුට පෙරලා කිපේද, එමගින් ඔහුට පව සිදුවේ. එහෙත්, එසේ නොකරන්නා, ඉවසා සිටීමෙන් දෙදෙනාටම වැඩ සලසයි...” ඒ වදාළ දහම අවබෝධ කර, හක්තිය ඇතිකරගෙන, පැවිදිවූ මෙතුමා අරහත්වයට පත්වූබව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.1.2 අක්කොස සූත්‍රය, පි.314.

අග

▲ අග්ගික භාරද්වාජ තෙර- Aggikabhradvaja Thera: අඛණ්ඩ භාරද්වාජ ලෙසින්ද හඳුන්වා ඇත. මෙතුමන් ගිහි ජීවිතයේදී රජගහ නුවර විසූ තෙවිජ්ජාව දත් බ්‍රාහ්මණයෙකි. මෙතුමාට බුදුන් වහන්සේ හමුවීම හා බුදු සසුනේ තෙවිජ්ජාව ගැන බුදුන් වහන්සේ වදාළ මේ ධර්මය අවබෝධ කරගෙන, සැදැහැ ඇතිකර, පැවිදිව, අරහත්වය ලැබීම මෙහි දක්වා ඇත. බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“... ජාතියෙන් කෙනෙක් බමුණෙක් නොවේ... යමෙක් පෙර විසූ කදපිළිවෙත දැරීද, ස්වර්ගය හා අපාය දැරීද, ජාතිය ක්‍ෂය කර අරහත්වය ලබා ගත්තේද, සියලු කටයුතු නිම කරන ලද්දේද, මුණිවුතයෙන් යුතුද... ඒ ත්‍රිවිද්‍යාවෙන් බමණුතෙමේ ත්‍රිවිද්‍යා වේ...”

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.1.8 අග්ගික සූත්‍රය, පි. 322.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා :3.1.1., පි.116.

“පෙරදී ජාතිය නිසා බ්‍රාහ්මණ වූවෙමි... දැන් පාපයන් බහා තැබූ නිසා බ්‍රාහ්මණ වෙමි, ත්‍රිවිද්‍යා ඇත්තෙමි... වතුසත්‍ය අවබෝධ කළහෙයින් වෙගු වෙමි”.

▲ අංගුලිමාල තෙර- Angulimala Thera: මෙතුමා, අභිංසක යන නම ඇතිව, ගිහිකල කුමාර සැපයෙන් සිට පසුව, අංගුලිමාල නම් මහා දරුණු සොරකු ව, බුදුන් වහන්සේ දෙසූ දහම අසා සැදැහැ උපදවා පැවිදිව, අරහත්වය ලබා ගැනීම මෙහි විස්තර කර ඇත.

“දෙවිමිනිසුන් පුජිත මේ මහාඉසි මහණ බොහෝ කලක් ඇවෑමෙන් මට වැඩ පිණිස මහාවනයට වැඩියහ. මම ඔබගේ ධර්ම යුක්ත ගාථා අසා පවි හැරදමි”. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) 2.4.6 අංගුලිමාල සූත්‍රය, පි.532. සටහන්: * බුදුන් වහන්සේ වදාළ ගාථාවක් සජ්ජායනා කිරීමෙන්, මේ තෙරුන් ගැබ්ණි මවකට දරුවා සුවපත් ලෙසින් බිහිකිරීමට උපකාරී වූහ. ‘අංගුලිමාල පිරිත’ ලෙසින් හඳුන්වන එම ගාථා, වර්තමානයේදී, ගැබ්ණිමව්වරුන්ගේ සුව සෙත පිණිස සජ්ජායනා කරති. බලන්න: අංගුලිමාල පිරිත. ** මෙතුමා පැවිදිබවට පත්වූ පසු, ජනයා, ප්‍රකට සොරුන් මහණ කරන්නේය යයි සංඝයාට අවමන්කළහ. ඒ බව සංඝයා බුදුන් වහන්සේට දැන්වූ පසු ‘ප්‍රකට සොරුන්’ පැවිදි කිරීම දුකුළා ඇවතක් යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්න: වි.න.පි: මහාවග්ග පාලි 2-2: 21,පි.262.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා :20.1.8 ,පි.244.

“ යම් කෙනෙක් දෙවියන් සහිත සක්කොත්තයාට කාරුණික වෙන්ද, මහා ඉර්මි වෙන්ද, ඒ බුදුහු ‘එව මහණ’ යයි වදාළහ. එයම, (මගේ) හික්මුණාවය (එහිහික්මු උපසම්පදාව) විය...මා විසින් ශාස්තෘන් වහන්සේ ඇසුරු කරන ලදී...ගුරුබර බහා තබන ලදී, තණ්හාව උදුරා දමන ලදී”.

අව

▲ අචේලකස්සප තෙර 1-Achelakassapa Thera 1: මෙතුමා, මවජිකාසණ්ඩයේ චිත්ත ගහපති ගේ ගිහිකල මිත්‍රයෙක්ය, එවක ඔහු නිරුවත් තපස් ව්‍රතය දැරූහ. චිත්ත ගහපතිගෙන් ධර්ම ය අසා පැහැදී, බුදුසසුනේ පැවිදිව අරහත්වය ලබා ගත්බව මෙහි දක්වා ඇත. සටහන්: අචේල යනු සළු නැතිබවය, නිරුවත් බවය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග: චිත්තසංයුත්ත: 7.1.9 අචේල සූත්‍රය, පි.574.

▲ අචේලකස්සප තෙර 2 -Achelakassapa Thera 2.: පැවිදිවීමට පෙර නිරුවත් තපස්ව්‍රතය දැරූ මෙතුමාට රජගහනුවරදී බුදුන් වහන්සේ හමුවී ධර්මය අවබෝධ කරගැනීමට අවස්ථාව ලැබුනි. දහම් දේශනාව අවසානයේදී, බුදුන් සරණ ගොස්, පැවිද්ද ලබා අවසානයේදී අරහත්වය ලැබූහ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත: 1.2.7 අචේලකස්සප සූත්‍රය, පි. 52. සටහන්: දීඝ.නි: (1) 8 සිංහනාද සූත්‍රය, පි. 372:බුදුන් වහන්සේ මෙතුමාට දේශනා කරඇතිබව මෙහි දක්වා ඇත.

▲ අචිරවත අග්ගිවෙස්සන සාමණේර-Samanera Achiravata aggivessana: මේ සාමනේරයන්හට ජයසේන කුමාරයා රජගහනුවරදී හමුවීම, ඔහු සාමනේරයන් දෙසු දහම් කරුණු ගැන එකඟ නොවීම, පසුව ඒ ගැන බුදුන් වහන්සේට පැවසීම පිළිබඳ විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. ඉන්පසු, ක්‍රමානුකූලව ධම්ම පුහුණුව ලබන අන්දම බුදුන් වහන්සේ මේ තෙරුන්ට වදාළහ. බලන්න: ම.නි: (3) 3.3.5 දන්තභූමි සූත්‍රය, පි.320.

අජ

▲ අජිත (මානවක) තෙර-Ajitha Thera: මෙතුමා පැවිදිවීමට පෙර, බාවරි බ්‍රාහ්මණ ගේ සිසුවෙකි. බුදුන් වහන්සේගෙන් දහම් කරුණු විමසා, දහම අවබෝධ කර පැවිදි වූහ.

සටහන: මෙතුමා, අවිද්‍යාව, තණ්හාව, නාමරූප, අසේධ, ආදීන් පිළිබඳව විමසූ ප්‍රශ්න හා බුදුන් වහන්සේ වදාළ පිළිතුරු මෙහි පෙන්වා ඇත.
 බලන්න: හය, තණ්හාව. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග :වස්තුගාථා: පි,326, 5-1 අපිතමානවක,පි.336.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා: 1.2.10, පි.44.

“මට මරණයෙහි බියක් නැත, ජීවිතය ගැන අපේක්ෂාවක් නැත, සම්මා ඥානය ඇත්තෙමි, එළඹී සිහිය ඇතිව සිරුර බහා තබන්නෙමි”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි:අපදාන පාලිය 1: 400, පි.652.

හිමවතදී පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ හමුවීම, උන්වහන්සේ ගැන පැහැදී පහන් පුජාවක් කිරීම, පුණ්‍ය කම්ම බලයෙන් බොහෝ වාරවල දෙව් මිනිස් සැප ලැබීම, ගෝතම බුදුන් දවස , ගිහිගෙය හැර බාවරි බ්‍රාහ්මණගේ සිසුවෙක් වීම, බුදුන් වහන්සේ දෙසු දහම අසා පැහැදී පැවිදිවීම මෙහි දක්වා ඇත.

“බුද්ධ ශ්‍රේෂ්ඨයන් වෙත පැමිණීම, ඒකාන්තයෙන්ම යහපත්විය, ත්‍රිවිද්‍යා ලැබීම, බුදු සසුන කරන ලදී”.

අඤ්ඤා

▲ අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤ තෙර- Aññākoṇḍañña Thera: බුදුන් වහන්සේ, බෝසත්ව (සිද්ධත් තවුසා) ඉසිපතනයේ වැඩවසන සමයේ උන්වහන්සේට උපස්ථානය කළ පස්වග තවුසන් අතරින් වැඩිමහල්ලා මේ තෙරුන්ය. මෙතුමා ධම්මවක්කප්පවත්තන සූත්‍රය දේශනා කරණ අවස්ථාවේ පළමුව චතුසත්‍ය අවබෝධකර සෝතාපත්ත බව සාක්ෂාත් කරගති. ශ්‍රාවක සංඝයා අතුරින් පළමුව සසුනට ඇතුළුවූ හෙයින් ජ්‍යෙෂ්ඨ භික්ෂූන් අතුරෙන් ප්‍රමුඛ තැන ලැබුවේය. බලන්න EAN: note: 74,p.584. අනන්තලක්ඛන සූත්‍රය දේශනා කරන අවස්ථාවේ උතුම් අරහත්වය ලබාගති. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාලිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤ නාමය ලැබීම

“... මේ වෙය්‍යාකරණ ධර්මය දෙසන කල්හි ආයුෂ්මත් කොණ්ඩඤ්ඤයන්ට ‘යම්කිසි දහමක් ප්‍රත්‍යයෙන් උපන්නේවේද, ඒ සියල්ල නිරුද්ධ වීමේ ස්වභාවය කොට ඇතය’ යන රාගාදිරජස් රහිතවූ පහවූ දිට්ඨිවිච්ඡිකිච්ඡා මල ඇති සෝතාපත්ති මග්ගඤ්ඤාණය පහළ වූයේය”.

“ඉමසමිඤ්ඤ පන වෙය්‍යාකරණසමී භඤ්ඤමානෙ ආයසමනො කොණ්ඩඤ්ඤස්ස චිරජං චිතමලං ධම්මවකුං උදපාදි: ‘යං කිඤ්ච සමුදයධම්මං, සබ්බං තං නිරොධධම්ම’නති”. ඒ අවස්ථාවේදී බුදුන් වහන්සේ මේ උදානය (ප්‍රීතිවාක්‍ය) වදාළහ: “භවත් කොණ්ඩඤ්ඤ තෙමේ ඒකාන්තයෙන්ම (චතුරාර්යසත්‍ය ධර්මය) දත්තේය...”. මෙසේ ආයුෂ්මත් කොණ්ඩඤ්ඤයන්ට ‘අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤ’ කියා නමක් වූයේය. මූලාශ්‍රය:වින.පි:මහාවග්ග පාලිය 1: මහාබන්ධක:22,පි.1021.

▼ මේ තෙරුන්, බුදුන් වහන්සේ බැහැදැකීම හා වංගීස තෙරුන්, එතුමන් ගැන කරන ලද ගුණ වණුම පිළිබඳව බලන්න: සංයු.නි: (1) වංගීසසංයුත්ත :කොණ්ඩඤ්ඤ සූත්‍රය, පි.372.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර භාෂා: බු.නි: ථෙරභාෂා:16.1.1. පි.214.

“මම (බුදුන් වහන්සේගේ) ඉතා රසවත් දහම අසා බෙහෙවින් පැහැදුනෙමි, උන්වහන්සේ, සර්වප්‍රකාරයෙන්ම උපදාන රහිත විරාග ධර්මය දේශනා කරන ලදී”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදානපාලි 1: 7, පි.116.

“බුද්ධත්වයට පත් පදුමිත්තර බුදුන් වහන්සේ මම දුටුවෙමි, තුසිත දෙව්ලොව සිට පැමිණ උන්වහන්සේට ආහාර පුජා කෙළෙමි. බුදුන් වහන්සේ අනුමෝදනා වදාරන විට, මගේ අනාගත ජීවිත ගැන පැවසූහ. ගෝතම බුදුන් වහන්සේ පහළවන සමයේ, කොණ්ඩඤ්ඤ නම් බ්‍රාහ්මණයෙක්ව, පළමුව දහම අවබෝධ කරගන්නේය යි වදාළහ”.

▲ ආනන්ද තෙර- Ānanda Thera: බුදුන් වහන්සේගේ ඥාති

සහෝදරයෙක් වූ ආනන්ද තෙරුන් ගේ ගිහිනම, ආනන්ද ගෞතමය. ධර්ම භාණ්ඩාගාරිකවූ, ආනන්ද තෙරුන් ගේ උතුම් ගුණයන්වූ, බුදුන් වහන්සේට උපස්ථානකිරීම, බහුශ්‍රැතඛව, කරුණාව, නිහතමානිකම, සෙසු සංඝයා හා සුභද්‍රව විසිම ආදිය ඇතුලත් ගුණ සම්ප්‍රදායක්ම සූත්‍රපිටකය පුරාම පැතිරී ඇත. මෙතුමා, බුදුන් වහන්සේගේ අවසාන වසර 25 තුල උපස්ථායක ධුරය දැරූහ.

▼ බොහෝ ඇසු පිරු තැන් ඇති (බහුශ්‍රැත) යහපත් සිහිය (ධාරණස්මෘති), ක්ෂණික අවබෝධය ඇති (ප්‍රඥාගති-quick grasp), නිශ්චිත බව ඇති (ධානිමත්-resolute) හික්මුත් හා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ උපස්ථායකයන් අතරෙන් අග්‍ර, ආනන්ද තෙරුන් යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්න: අග්‍රතම ශ්‍රාවක හික්මුත්, EAN:notes:102-105, p.585. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44. සටහන: ආනන්ද තෙරුන් ‘වේදෙහි මුණි’- (Videhan sage, wise sage) පණ්ඩිත ලෙසින්ද හඳුන්වයි. එනම්, දැනුම-ඥානය පිළිබඳව, පණ්ඩිතව (ප්‍රඥාවන්තව), උත්සහාවන්තව, බහුශ්‍රැතව කටයුතු කරනබවය. ආනන්ද තෙරුන්ගේ මව වේදේහ ප්‍රදේශයේ උපන් නිසා ‘වේදේහමුණි’ ලෙසින් හඳුන්වන බවද දැක්වේ. බලන්න: ESN: note 288, p. 978.

▼ බුදුන් වහන්සේ මේ තෙරුන් ගැන අනාගත වාක්‍යයක් මෙසේ වදාළහ:

“...ආනන්ද අවිතරාගීව කාලක්‍රියා කළහොත් ඔහු එම චිත්ත ප්‍රසාදය නිසා සත්වරක් දෙව්ලොව රජ කරයි, සත්වරක් දඹදිව මහා රාජ්‍ය කරයි. එනමුත්, ආනන්ද මේ භවයේදීම පිරිනිවන් පාන්නේය”. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1): 3 නිපාත: ආනන්දවග්ග: 3.2.3.10 සූත්‍රය, පි. 440, EAN:3: Ānanda: 80.10, p. 120.

▼ ආනන්ද තෙරුන් සෝතාපන්න බවට පත්වුවේ, පුණ්ණ මන්තාණි පුත්‍ර තෙරුන් පංච උපදානස්කන්ධය පිළිබඳව කළ දේශනය අසා, අවබෝධය ලබා ගැනීමෙන් බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (3): බන්ධසංයුත්ත: තෙර වග්ග: ආනන්ද සූත්‍රය, පි.208, ESN: 22: Kahndasamyutta: Elders: 83.1 Ānanda, p. 1069.

▼ ආනන්ද තෙරුන් සතු අසිරිමත් ගුණ බුදුන් වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා ඇත: ආනන්ද තෙරුන් දැකීමට එන හික්මු සංඝයා...හික්මුණි

සංඝයා...උපාසක පිරිස ... උපාසිකා පිරිස, ඔහු දැකීමෙන් සතුටුවේ, ඔවුන්ට ආනන්ද තෙරුන් දහම දේශනා කරනවිට ඔවුන් සතුටුවේ, ආනන්ද තෙරුන් නිසලවුවිට ඔවුන් අතෘප්තිමත්ය (තවදුරටත් දහම ඇසීමට ඔවුන් බලා සිටී). සටහන: මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රයේදී ද, බුදුන් වහන්සේ, ආනන්ද තෙරුන්ගේ එම ගුණ වදාළහ. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (2): 4 නිපාත: 4.3.3.9 ආනන්ද අවිජරිය සූත්‍රය, පි. 275, EAN:4: 129.9 Astounding- 3, p. 195.

▼ ආනන්ද තෙරුන් සම්බන්ධ අනිකුත් සූත්‍ර: සංයු.නි: (1): දේවපුත්ත සංයුත්තය: * 2.2.10 අනාථපිණ්ඩික සූත්‍රය, පි.130, අනාථපිණ්ඩික දෙවිපුත්, ජේතවනාරාමයට පැමිණි අවස්ථාව, ** 2.3.9 සුසිම සූත්‍රය, පි.148, සැරියුත් තෙරුන්ගේ ගුණ වර්ණනා කිරීම, කෝසල සංයුත්තය: 3.2.8 කල්‍යානමිත්ත සූත්‍රය, පි.186, බුදුන් වහන්සේ කල්‍යාන මිත්‍ර අගය පැවසීම, බ්‍රහ්මසංයුත්තය: * 6.2.5 පරිනිබ්බාන සූත්‍රය, පි.308, මහාපරිනිබ්බාන අවස්ථාවේදී ශෝකයට පත්වීම (බලන්න: දී.ස.නි:මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රය). බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: *7.2.11 සංගාරව සූත්‍රය, පි.352, ජල ස්නානයෙන් විසුද්ධිය ලැබීම ගත බුදුන් වහන්සේ ගෙන් විමසීම. වංගීසසංයුත්ත: *8.1.4 ආනන්ද සූත්‍රය, පි.362, වංගීස තෙරුන්ට රාගය ගැන අනුසාසනා කිරීම. වනසංයුත්ත:9.1.5 ආනන්ද සූත්‍රය, පි.382. බුදුන් වහන්සේගේ අපවත්වීමෙන් පසුව ආනන්ද තෙරුන් වනයේ විසීම හා ගිහියන් එහි පැමිණීම, වන දේවතාවක් තෙරුන්ට සංවේගය අතිකිරීම.

▼ ථෙර ගාථා පාලියේ, ආනන්ද තෙරුන් අරහත්වය ලැබීම මෙසේ දක්වා ඇත:

“පෙළපතින් ගෝතම වෙමි -හසලය, වියත් කතා ඇත්තෙමි,

උතුම් බුදුහිමිගේ කැපකරු වූ වෙමි-කෙළෙස් මළ මුළුමනින් සිඳිමි

බුදුපුතුට, සුවසේ නිදිය හැකිය දැන්”. ගාථා: 1026

සටහන්: * ආනන්ද තෙරුන් උගත් දහම් ස්කන්ධය, 84,000කි: 82,000 ක් බුදුන් වහන්සේ වෙතින්, 2000 ක් සැරියුත් මහා තෙරුන් ආදී හික්ෂු සංඝයා වෙතින් ලබා ඇත. බලන්න: ගාථාව: 1029. ** ආනන්ද තෙරුන්ගේ, ථෙර ගාථා විස්තර: බලන්න: බු.නි. ථෙර ගාථා පාලි, 1017-1048 ගාථා, පි. 267.

▼ බු.නි: අපදාන පාළි 1 : ආනන්දතෙර -10, පි. 124: පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ වැඩ සිටින සමයේ, රජෙක්ව සිටි මෙතුමා, බුදුන් වහන්සේ ගැන පැහැදී, ඇතා පිටින් බැස, බුදුන් වහන්සේට සෙවන දීම පිණිස තමන්ගේ රිදී සේසත දරා සිටියහ. බුදුන් වහන්සේ අනුමෝදනා වදාරනවිට, අනාගත උපත් පවසා අවසාන උපතේදී, ගෝතම බුදුන් වහන්සේගේ ආනන්ද නම් උපස්ථායකයා වන බව වදාළහ.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර: 1. ආනන්ද තෙරුන්ගේ විශිෂ්ඨ බව සද්ධර්මාලංකාර යේ මෙසේ දක්වා ඇත: “ එක් කලක, බමුණෙක් බුදුහිමි වෙත පැමිණ මෙසේ පැවසූහ:

'ස්වාමිනි, රුපිව සිටින නිසා බුද්ධ රත්නයට සංඝරත්නයට පුජා සත්කාර කරමි. එහෙත් අරුපි වූ ධර්ම රත්නයට කෙසේ පුජා කරන්නේද?' එකල, බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“ ධර්මය දන්නා අයට පුජා කලේනම් ධර්මයට පුජා කළා නම් වේ”.

එවිට ඒ බමුණා “ධර්මය දන්නෝ කවුරුද?” යයි විචාළේය. බුදුන් වහන්සේ “සංඝයා ගෙන් අසාදැනගන්න” යයි වදාළහ. ඉන්පසුව, ඒ බමුණා සංඝයා වෙත පැමිණ මේ සසුනේ ධර්ම රාශියක් දරා සිටින්නේ කවුරුද යැයි විමසූහ. එකල සංඝයා මෙසේ පිළිතුරු දුන්හ:

“බමුණ, මේ සසුනේ සුවාසු දහසක් ධර්මය නිරවශේෂවශයෙන් ධාරා ගෙන සිටින්නේ ආනන්ද තෙරුන් බවද...බුදුන් වහන්සේ විසින්, ආනන්ද තෙරුන් පංච ස්ථානයෙහි අග්‍රස්ථානයට පමුණුවන ලද බවද...සාරිපුත්ත මහා රහතුන් විසින් ‘ආයස්මා ආනන්දෝ අත්ථකුසලො ධම්මකුසලො වාඤ්ජනකුසලො නිරුත්ති කුසලො පුබ්බාපරකුසලෝ’ ආදී වශයෙන්, ආනන්ද තෙරුන් දහමේ පිළිඹිබුක් යයි පැවසූහ. ඒ බස් අසා බමුණා ‘දහම් රත්නයට පුජා කරමි’ යයි මහත් වූ ආදර බහුමානයෙන් යුතුව ආනන්ද තෙරුන්ට උදාරතර පුජා කෙළේය”.

මූලාශ්‍රය: සද්ධම්ම අලංකාරය, පි. 65: ශ්‍රී ලංකා ප්‍රාචීන භාෂාපකාර සමාගමේ සංස්කරණය.

2. ආනන්ද මහා රහතුන්ගේ පරිනිබ්බානය: සද්ධර්ම-මරත්නාවලිය කතූ මේ සේ දක්වා ඇත:

“අනඳ මහ තෙරුන් වහන්සේ එක් සිය විසි හැවිරිදි (120) අවස්ථාවෙහි දී ආයු ශක්තිය බලන සේක් ආයු ගෙවී ගිය නිසාව දැන ‘මෙයින් සත් වන දවස් පිරිනිවන් පාමි’ යි වදාළ සේක. ඒ අසා රෝහිණි නම් ගහ එතෙර මිනිස්සු ‘අපි මහ තෙරුන් වහන්සේට උපකාරීවූහ, අපට ළංච පිරිනිවන් පානා සේක්’ යි කියති. මෙතර මිනිස්සු ‘අපි උපකාරීවූහ. අපට ළංච පිරිනිවන් පානා සේක්’ යි කියති. මහ තෙරුන් වහන්සේ ඒ අසා ‘ දෙතෙර ඇත්තෝම උපකාරීවූය. මු උපකාරීහ, ... මු අනුපකාරීහ යයි කියන්නට බැරිය. ඉදින් මම මෙ තෙරදී වුවත් එතෙරදී වුවත් පිරිනිවිසෙමි නම් ධාතු නිසා දෙතෙර ඇත්තෝ කළහ කෙරෙහි. කලහයෙක් උපදී නම් මා නිසාම උපදී. සන්නිදේ නම් මා නිසාම සන්නිදේ ‘යි වදාරා ලා ‘මෙ තෙර ඇත්තවුන් මෙ තෙරට ම රැස්වුව මැනව. එ තෙර ඇත්තවුන් එ තෙරට ම රැස්වුව මැනව’ යයි වදාළ සේක. ඉක්බිත්තෙන් සත් වන දවස් ගං මැද සත් තලක් පමණ අහස පලක් බැඳ ගෙන වැඩහිඳ බොහෝ දෙනහට බණ වදාරා: ‘ මගේ ශරීර ධාතු භාගයක් මෙ තෙර වැගිරේව, භාගයක් එ තෙර වැගිරේව’ යයි සිතාලා වැඩ හුන්සේක-තෙජො ධාතුවට සමවන් සේක. පිරිනිවෙන්නා ම ශරීරයෙන් නැගී ගිනි දැලින් ම සම් මස් නහර දා, ධාතු පමණක් වෙන්ව මැන ලුවාක් මෙන් ඉද්ද මල් රැසක් සේ ධාතු භාගයක් මෙ තෙර වැගිරින. භාගයක් එ තෙර වැගිරින. බොහෝ දෙනාත් හඬා වැගුරුණු වූය. පොළොව පැළී යන කලක් මෙන්විය. බුදුන් පිරිනිවි දවසටත් වඩා වලස් වලාම් මහත් විය. මිනිස්සු ත් ‘බුදුන් පිරිනිවියත් අනඳ මහ තෙරුන් වහන්සේ ජීවත්ව සිටි සේක් වී නම් බුදුන් ජීවත් වුවා හා සරිය. බුදුන් පිරිනිවියේ අද’ යයි කිය කියා සාර මසක් මුළුල්ලෙහිම හැඩු ය.”

මූලාශ්‍රය: සද්ධර්ම රතනාවලිය, 71 වනවාසික තිස්ස තෙරුන්වහන්සේගේ වස්තුව, පි. 526.

▲ අනුරුද්ධ මහා තෙර-Anuruddha Thera: දිවැස් ලැබූ හික්ෂුන් අතරෙන් අග්‍ර, මහා අනුරුද්ධ තෙරුන්ය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44. සටහන: මෙතුමා කපිලවස්තු නුවර, මහානාම ශාක්‍යයන්ගේ බාල සොහොයුරාය, බුදුන් වහන්සේගේ ඥාති සොහොයුරාය, කුමාර සැප ඇති ගිහි ජීවිතයක් ගත කළහ, හද්දිය කාලිගොඩා පුත්‍ර, ආනන්ද ආදී ශාක්‍යයන් සමග ගිහිගෙයින් නික්මව පැවිදිවූහ.

▼ අනුරුද්ධ තෙරුන් සම්බන්ධ අනිකුත් සූත්‍ර: * සංයු.නි: (1): බ්‍රහ්මසංයුත්ත: * 6.1.4 අපරාදිට්ඨි සූත්‍රය, පි:286, බුදුන් වහන්සේ බඹ ලොවට වැඩම කළ අවස්ථාවේ, තෙරුන් එහි පැමිණීම. * 6.2.5 පරිනිබ්බාන සූත්‍රය, පි.308, මහාපරිනිබ්බාන අවස්ථාවේදී බුදුන් වහන්සේ ගේ ගුණ වර්ණනාකිරීම, (බලන්ත: දීඝ.නි:මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රය). වනසංයුත්ත: * 9.1.6 අනුරුද්ධ සූත්‍රය, පි:382, පෙර හවයේ බිරිඳ වූ ජාලිනී නම් තවතිසා වැසි දෙවියුව, දෙව්ලොව සැපත් වර්ණනා කරනවිට, තමන් පුතර්භවය අවසන් කලබව පවසා, ඇයට අවවාද කිරීම.

▼ මේ තෙරුන් හා කිම්බිල ,නන්දිය තෙරුන් ගෝසිංග වනයේ සුභදව වාසය කිරීම හා උතුම් ආරිය බව ලැබීමේ විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. බලන්ත: නන්දිය තෙර. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (1) චූළගෝසිංග සූත්‍රය, පි.514.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:20.1.10, පි.251

මාපිය, සොහොයුරු, සොහොයුරියන්ද-බොහෝ සැප සම්පත් හා ගිහි ගෙදරද, පෙර ඇලුන පස්කම් සැපද හැර දමා, අනුරුද්ධ, බවුන් වඩයි සතුටින් මහා.

පෙරදී,නැටුම්,ගැයුම්,වැයුම් වල ඇලුනෙමි,ගෙජ්ජි, තාලම් හඬින් පිබුදුනෙමි. මාර පායාස බඳු වූ ඒ කාමයන් තුල, සිතේ නිමල බව නොදිටිමි.

ජාන සුවයෙන් විඳිමි නිරාමිස සතුට.තන්හාව නම්වූ, දෙවැනියා, හැරදමා, මුනි පිඩු සිභා යයි. වැරහැලි ගෙන, කුණු ගොඩින්, සෝදා, සායම් පොවා මැනවින් ඒ සිවුර පොරවමි, තුටින්,පහකර සියලු ආසාවන්.

ලෝක උත්තර බුදුහිමි, ඉදි බලයෙන්,මා වෙතට පැමිණ අපමණ දයාවෙන්, ලොව්තුරු දහම දෙසුවා මාසිත පහදමින්.

බුදු ඔවා පිළිපදිමින්, තුන් නුවණ ලැබුවෙමි. බුදුසසුන කරනලදී, නිදහසේ, සතුටින් වෙසෙමි.

▼ අනුරුද්ධ තෙර අපදාන

“නර ශ්‍රේෂ්ඨ වූ සුමේධ භාග්‍ය වතුන් වහන්සේට, මම දහසක් වැටි ඇති පහනක් පුජා කෙළෙමි. ඒ පහන සතියක් පුරා දැල්විණි. මට බලවත් චිත්ත ප්‍රසාදයක් ඇතිවිය. පහන් පුජාවේ විපාක වශයෙන් දෙව්ලොව උපන් මාහට, භාත්පස යොදුන් සියයක් බබලවන දෙව් විමනක් පහළවිය. මම තිස් කපයක් ශක්‍ර දෙව් රජ වූවෙමි, බොහෝ වරක්

මිනිස් ලොව සක්විති රජ වුවෙමි, පැවිදිවූ පසුව මට දිවැස් ලැබුණි. ඒ බුදුරදුන්ට කල පහන් පුජාවේ විපාකය ය... මම සියලු කෙළෙස් දවා ත්‍රිවිද්‍යා, අෂ්ට විමොක්ක, ඡඩ්දානිකා සාක්ෂාත් කරගනිමි. බුදුසසුන කරණ ලදී. මූලාශ්‍රය: බු.නි: අපදාන පාළි:1: 4 -අනුරුද්ධ තෙර අපදාන, පි. 93.

▲ අනුරාධ තෙර-Anurādha Thera: එක්සමයක අන්‍යාදගමිකයන්, මේ තෙරුන්ගෙන් එවක පැවති දිට්ඨි පිළිබඳව විමසා, තෙරුන් පැවසූ කරුනු පිළිනොගෙන, අපවාද කියා පිටව ගියහ. පසුව, මේ තෙරුන් බුදුන් වහන්සේ හමුව එම සිද්ධිම ගැන පැවසූ අවස්ථාවේ, බුදුන් වහන්සේ, එම කරුණු පැහැදිලි කිරීම මෙහි විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (4): සලායතනවග්ග: 10.1.2 අනුරාධ සූත්‍රය, පි.702.

▼ තථාගත ගුණ- ලක්ෂණ පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ මේ සූත්‍රයේදී, අනුරාධ තෙරුන්ට පහදා දී ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (3): ඛන්ධසංයුත්ත: ථෙරවග්ග:1.2.4.4.අනුරාධ සූත්‍රය, පි.228.

අභ

▲ අභය (රාජකුමාර) තෙර – Abhaya (Prince) Thera: මගධයේ බිම්බිසාර රජකුමාරගේ පුතෙකි, මුල්කල නිගණ්ඨනාථ පුත්‍රගේ අනුගාමිකයෙකි. බුදුන් වහන්සේ , වදාළ මේ සූත්‍රය අසා බුදුන් සරණගියහ, පැවිදිව අරහත්වය ලැබූහ. සටහන: මෙතුමා ගිහිව සිටිකාලයේ ජීවක කෝමාරහව්ව වෛද්‍යවරයා, ළදරු කාලයේදී හදාවඩා ගෙන ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (2) අභයරාජකුමාර සූත්‍රය, EMN:58 Abhayarājakumāra Sutta.

▼ බුදුන් වහන්සේ වදාළ බොජ්ඣංග ධර්මය අසා, කයේ හා සිතේ විඩාව පහවූ බවද, ධර්මය අවබෝධ කළබවද මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: බොජ්ඣංග සංයුත්ත:2.6.6. අභය සූත්‍රය, පි. 262.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙර ගාථා:1.3.6, පි.48.

“ සුරිය බන්ධු වූ බුදු රජාණන්වහන්සේගේ සුභාෂිතය අසා, දක්ෂ දුනුවායෙක් වලග භීයෙන් විදුනාක් මෙන් සියුම් වූ නිරෝධ සත්‍ය අවබෝධ කෙළෙමි”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාළිය; 2-1: 547, පි.398: හංසවතී නුවර වේදයේ පරතෙරට පත් බ්‍රාහ්මණයෙක්ව, පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ දැක පැහැද පැවිදිවීම, බුදුගුණ වැනිම, යහපත් පිං බලයෙන් නොයෙක්වර දෙවි මිනිස් සැප ලැබීම, ගෝතම බුදුන් දවස රජගහ නුවර බිම්බිසාර රජුගේ පුතෙක්ව උපත ලැබීම ආදී විස්තර මෙහි දක්වා ඇත.

“පාප මිත්‍ර ආශ්‍රය නිසා නිගණ්ඨනාථ විසින් මෙහෙය වනු ලැබූ මම බුදුන් වහන්සේ වෙත එළඹ බුදුන් වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්න විචාරා, උන්වහන්සේගේ උතුම් විසඳීම අසා පැවිදිව, නොබෝ කලකින්ම රහත්බවට පැමිණියෙමි”.

▲ ආභිඤ්ජික භික්ෂුව- Abhignaka Bhikkhu: ආභිඤ්ජික භික්ෂුව අනුරුද්ධ තෙරුන්ගේ ශිෂ්‍යයෙකි. ඔහුට දහම් කථා කිරීම ගැන මානයක්

නිබ්බන්ධවද, බුදුන් වහන්සේගේ අවවාද අසා, සමාව ගෙන යහපත්වූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග:කස්සපසංයුත්ත: ඔවාද සූත්‍ර 3 කි, පි. 332, ESN:16: Kassapasamyutta: Ekhortation 3 suttas, p. 813.

අර

▲ අරිට්ඨ තෙර-Ariṭṭha Thera: අනාපාන සතිය වඩාගැනීමෙන් මේ තෙරුන් අනාගාමී මගඵල ලබාගත් බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බුදුන් වහන්සේ, ඔහුට අරහත් මගඵල ලබාගැනීම පිණිස ආනාපානසතිය විදර්ශනාව ලෙසින් පුහුණු කළයුතු ආකාරය පෙන්වා ඇත. බලන්න: ESN:note: 294, p. 2423. සටහන: මේ තෙරුන්, අලගද්දුපම සූත්‍රයේ සඳහන්, සසුන හැර ගිය අරිට්ඨ භික්ෂුව නොවේ. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: අනාපානසංයුත්ත:ඒකධම්මවග්ග:10.1.6 අරිට්ඨසූත්‍රය, පි.120, ESN:54: Anapanasathisamyutta:6.6. Ariṭṭha, p.2157.

අස

▲ අස්සජී තෙර -Assaji Thera: මේ සූත්‍රයේ දී, මේ තෙරුන් බලවත් ලෙසින් ගිලන්ව සිටින අවස්ථාවේ, බුදුන් වහන්සේ, එම තෙරුන්ට දහම් දේශනා කළ බව පෙන්වා ඇත. සටහන්: * අටුවාවට අනුව, ත්‍රිලක්ෂණය පිළිබඳ දහම අවබෝධ කරගත් මේ තෙරුන් අරහත්වයට පත්විය. බලන්න: ESN:note:175, p.1193. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (3):බන්ධසංයුත්ත: ථෙරවග්ග: 1.2.4.6 අස්සජී සූත්‍රය, පි.242, ESN: 22: Kahndasamyutta: 88.6 Assaji, p.1078.

▲ අස්සජී තෙර-පස්වග- Assaji Thera- pasvaga: මෙතුමා, පස්වග මහණුන්ගෙන් බාලයාය. සිදුහත් තවුසන්ට ඉසිපතනයේදී සත්කාර කළහ. අනත්තලක්ඛන සූත්‍රය අසා අරහත්වයට පත්වූහ. උපතිස්ස පරිව්‍රාජකයා (සැරියුත් මහා තෙර), අස්සජී තෙරුන් දෙසු ගාථාවක් අසා සෝතාපත්ත බවට පත්වූහ. උන්වහන්සේ වදාළ උතුම් ගාථාව:

“යෙ ධම්මා හෙතුසහවා තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ

තෙසඤ්ච යො නිරොධො එවංවාදී මහාසමණො”

හේතුවෙන් උපදින යම් ධම්මයක් වෙත්ද, ඔවුන්ගේ හේතුව තථාගතතෙමේ වදාළේය. ඒ ධම්මතාවල යම් නිරෝධයක් වේද, එයද වදාළේය.මහා ශ්‍රමණතෙමේ මෙබඳු වාද ඇත්තේය. බලන්න: මහාවග්ග 1: 84 සාරිපුත්ත මොග්ගල්ලාන පබ්බජා, පි. 160. මූලාශ්‍රය: වි.පි:මහා වග්ග :1: මහාබන්ධක: 14 පංච වග්ගිය කථා, පි. 90.

▲ අසුරින්දක භාරද්වාජ තෙර-Asurindika bhradvaja Thera: රජගහනුවර බ්‍රාහ්මණ කුලයක උපත ලැබූ මොහු, තම කුලයේ අය බුදුන් වහන්සේ සමීපයෙහි පැවිදිවූ බව අසා නොසතුටුවිය. තමන්ගේ කෝපය පලකිරීමට බුදුන් වහන්සේ වෙත පැමිණි මොහුට බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “අනුවණ තැනැත්තා පරුෂ වචන කියමින් එය තමාට ජයක් ලෙස සලකයි. ඉවසීමේ ගුණ දන්නා අය ඉවසීම නිසා ජය ගනී”

බුදුන් වහන්සේගේ දේශනාව අස පැහැදුන මෙනුමා, පැවිදිව අරහත්වය ලබා ගත්බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි (1) :සගාථවග්ග: බ්‍රාහ්මණ සංයුත්ත: අසුරින්දක සූත්‍රය, පි.318.

අශ

▲ අශෝක තෙර- Asoka Thera: බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ, ඤාතගමේ විසු මේ තෙරුන් අරහත්ව, පිරිනිවන් පෑ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත: 11.1.8 හා 11.1.9, 11.1.10 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍ර, පි.184.

අහ

▲ අහිංසක භාරද්වාජ තෙර- Ahinsaka Bharadvaja Thera: සැවැත්නුවර බ්‍රාහ්මණයෙක් වූ මෙනෙම බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක තමාගේ නම අහිංසක බව පැවසිය, එවිට බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“ ඔබ ගේ නම යම්සේද, ඔබත් එසේම වන්නේ නම් ඔබ අහිංසකම වේ. කෙනෙක් කයෙන්, වචනයෙන් හා සිතින් හිංසා නොකරන්නේද, හෙතම ඒකාන්තයෙන්ම අහිංසකයෙක් වේ”. බුදුවදන් අසා බැති උපද්වාගත් මෙනුමා පැවිදිව, අරහත්වය ලැබූබව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි (1) :සගාථවග්ග: බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.1.5 අහිංසක සූත්‍රය, පි.320.

ඉ

ඉස

▲ ඉසිදත්ත තෙර-Isidattha Thera: අවන්ති දනව්වේ ඉසිදත්ත තෙරුන් ධම්ම කථික බව, ආරියබව ලබාගෙන ඇතිබව, එතුමන් හා මවජිකාසංඝ්ඨයෙ විත්ත ගහපති අතර දහම පිලිබඳ පැවති සාකච්ඡා වලින් පෙන්වා ඇත. ඉසිදත්ත තෙරුන්, ඒ ගහපතිගේ නුදුටු මිත්‍රයෙක් බව වටහා ගත් විත්ත ගහපති, ඔහු විසින් සංඝයාහට පුජාකල අම්බාටක වනයේ වාසය කිරීමට, උන්වහන්සේට, සිව්පසයෙන් සංග්‍රහ කිරීමට ආරාධනා කළහ. එහෙත්, ඉසිදත්ත තෙරුන් පසුදිනම, මවජිකාසංඝ්ඨ පෙදෙසින් ආපසු ගිය බව මෙහි දක්වා ඇත. සටහන: මෙහි, ඉසිදත්ත තෙරුන්: ධාතු නානත්වය, ශාස්වත දිට්ඨිය, සක්කාය දිට්ඨිය ගැන කරන ලද ධර්ම දේශනා විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග: විත්තසංයුත්ත: ඉසිදත්ත සූත්‍රය 2, පි.550.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා: 1.12.10, පි.84.

“පංචස්කන්ධය මාවිසින් පරිඥාවෙන් අවබෝධ කරගනිමි, ඔවුන්ගේ මුල් සුන්කර ඇත, මා විසින් දුකක්ෂය කර, නිවන ලබනලදී, ආසව ක්ෂය කර අරහත්වය ලබනලදී”.

▲ ඉසිදාස හා ඉසිභද්ද තෙරුන්-Isidasa & Isibhadda Theras: සැවැත්නුවර විසු මේ තෙරුන් දෙසොහොයුරන් බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: වි.පි:මහාවග්ග:විවරබන්ධ: 29, පි.224.

උ

උත

▲ **උත්තිය තෙර- Uttiya Thera:** මේ තෙරුන් බුදුන් වහන්සේගෙන් පංචකාම ගුණ පිළිබඳ විමසීම මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සං.නි:(5-1): මග්ග සංයුත්ත: 1.3.10 උත්තිය සූත්‍රය, පි. 63 හා 1.16 කාමගුණ සූත්‍රය, පි. 162, ESN: 45: Maggasamyutta: 30.10 Uttiya, p. 1636 & 176.6 Cords of Sensual pleasures, p. 1723.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:1.3.10 පි.48, 2.1.1, පි.86: “ මට ආබාධයක් උපන් කල්හි ‘මට ආබාධයක් ඇතිවිය, නො පමාවන්ට කල් පැමිණ ඇත’ යයි මට සිහිය ඇතිවිය”.

උද

▲ **උදය (මානවක) තෙර- Udaya Thera:** බාවරි බ්‍රාහ්මණ ගේ සිසුවු මෙතුමා, නිවනගැන බුදුන් වහන්සේ විමසීම හා උන්වහන්සේ වදාළ පිළිතුරු මෙහි දක්වා ඇත.

“උදය, ලෝකසක්‍රියා තණ්හාව සංයෝජන කොට සිටිති, විතර්-ක ඔහුට විවාරණය වේ, ඒ තණ්හාවේ වීජ්‍යාණය නිවන යයි කියනු ලැබේ”.

සටහන: මෙතුමා ඇතුළු, බාවරි බ්‍රාහ්මණගේ සිසුන් හැම දෙන දහම අසා පැවිදිවූහ. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත:පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි.326, 5-13 උදයමානවක, පි.360.

▲ **උදායි තෙර-Udayi Thera:** බුදුන් වහන්සේගේ මුල් සමයේ ශ්‍රාවකයෙකි. මේ තෙරුන් බුදුගුණ වැනිම, අංගු.නි:6 නිපාතය: ධම්මික වග්ග: 6.1.5.1 නාගසූත්‍රයේ (පි.126)පෙන්වා ඇත. එම ගාථා පෙළ, තෙරුන්ගේ ථෙරගාථාවල ද දක්වා ඇත.

▼ **උදායි තෙරුන්** විසින් අරහත්වය පිළිබඳ වදාළ දේශනය අසා, වෙරහව්වානි බ්‍රාහ්මණය බුදුන් සරණ ගිය උපාසිකාවක් වූවාය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4): සළායතනසංයුත්ත: ගහපතිවග්ග:1.13.10 වෙරහව්වානි සූත්‍රය, පි. 272.

▼ බුදුන් වහන්සේ, මේ තෙරුන්ට, අනුස්මාති ස්ථාන 6 ගැන මෙහිදී පෙන්වා ඇත. බලන්න: අනුස්සති ස්ථාන සය. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4) 6 නිපාත:අනුත්තරිය වග්ග: 6.1.3.9 උදායි සූත්‍රය, පි.88.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:16.1.2 , පි.216.

“ඒ බුද්ධනාග තෙමේ ඒ කාන්තයෙන්ම අන්‍ය පර්වත ඉක්මා ඇති හිමවන පව්ව මෙන් අන්‍යයන්තෙයින්ම බබලයි, නාග නාමය ඇති සියල්ල අතරින් නිරුත්තර සත්‍ය නාමය ඇත්තේය”.

▲ **උදෙන තෙර- Udena Thera:** බුදුන් වහන්සේගේ මහා පරිනිර්වාණයෙන් පසු මේ තෙරුන්, බරණැස්නුවර බේමිය අඹවනයේ වැඩවිසූ බව මෙහි දක්වා ඇත. එහිදී, සොටමුඛ බ්‍රාහ්මණයාට මේ සූත්‍රය දේශනාකර ඔහු ගිහි ශ්‍රාවකයකු බවට පත්කරනලදී. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) 2.5.4 සොටමුඛ සූත්‍රය, පි.644.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: 410:පි.70.

පදුමුත්තර බුදුන් සමයේ නිමවන තපස්කම් කිරීම, බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක අමතපදය පිළිබඳ වදාළ දේශනාව අස මහා සතුටට පත්වීම, බොහෝ සැපවත් ජීවිත ගතකර අවසානයේදී ගෝතම බුදුන් වහන්සේ වෙත පැවිදිව නිවන සාක්ෂාත් කරගැනීම මෙහි විස්තර කර ඇත.

උප

▲ **උපක තෙර- Upaka Thera:** බුද්ධත්වය ලබා, පස්වග තවුසන්හට දහම් දෙසීමට ඉසිපතනයට යන අතර මග දී බුදුන් වහන්සේ හමුවූ උපක ආජීවක, බුදුන් වහන්සේගේ උතුම්බව ගැන පැහැදුනද, ඒ අවස්ථාවේ දහම අවබෝධකිරීමට නොහැකිව ගිහි ජීවිතයකට පත්විය. ගිහි ගෙදර දුක් දැක, ආපසු පැමිණ බුදුන්වහන්සේ වෙත පැවිදිවූහ. අනාගාමීව අපවත්වූ මේ තෙරුන්, අවිහ බ්‍රහ්මලෝකයේ උපත ලැබූ බව සටිකාර බ්‍රහ්මරාජ බුදුන් වහන්සේට පවසා ඇත. මූලාශ්‍ර: චිත.පි: මහාවග්ග පාලිය: 1: පංචවග්ගියකථා, පි.17, සංයු.නි: (1): දේවතා සංයුත්ත:1.5.10 සටිකාරසූත්‍රය, පි.88, දේවසූත්‍රසංයුත්ත:2.3.4 සටිකාර සූත්‍රය, පි.140, ම.නි: (1) ආරියපරියේසන සූත්‍රය.

▲ **උපචාල තෙර- Upachala Thera:** මේ තෙරුන් බුදුන් වහන්සේගේ ජේෂ්ඨ ශ්‍රාවකයෙක්ය, උන්වහන්සේ විසාලානුවර, මහවනයේ කුටාගාර ශාලාවේ වැඩවසන සමයේ එහි වාසය කලබව මෙහි දක්වා ඇත. මෙතුමන් හා පිරිස, නිසලබව අගය කරන,ධ්‍යාන වඩන සංඝයාය. මූලාශ්‍රය:අංගු.නි: (6) 10 නිපාත:යමකවග්ග: 10.2.3.2 කණ්ටක සූත්‍රය, පි.268.

▲ **උපනන්ද තෙර-Upananda Thera:** මේ තෙරුන් වස්වසා අවසන් කර, ගමින් ගමට යමින් බොහෝ සිවුරු රැස්කරගැනීම හා ඒ පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ අවවාද කිරීම මෙහි දක්වා ඇත.මූලාශ්‍රය:චි.පි:මහාවග්ග පාලිය2,චිවරබන්ධ,32,පි.226.

▲ **උපාලි මහා තෙර- Upāli Maha Thera:** මෙතුමා, විනයධර භික්ෂූන් අතරෙන් අග්‍රය යි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. කපිල්වස්තුවේ, කරණවැම්මියෙක්ව සිට, අනුරුද්ධ, ආනන්ද ආදී ශාක්‍යයන් හා එක්ව පැවිදිවූහ. මෙතුමන්ගේ විනය පිළිබඳ කුසලතාවය, විනය පිටකයේ විස්තර කර ඇත. බලන්න:EAN:note: 109,p.586. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාලිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ **මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා:** බු.නි: ථෙරගාථා:3.1.11, පි.122.
“සැදැහයෙන් ගිගිගෙයින් නික්ම පැවිදිවූ නවක මහණ සම්මා ආජීවය ඇතිව, ආරබ්ධ වීරිය ඇතිව කලණ මිතුරන් සේවනය කරමින්...සංඝයා අතර වෙසෙමින් විනය ඉගෙන ගන්නේය”.

▼ **මේ තෙරුන්ගේ අපදානය:** බු.නි: අපදානපාලි 1: 6, පි.96.

“පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි කල, හංසවතී නුවර මම, බොහෝ ධනය ඇති සුජාත නම් බ්‍රාහ්මණයෙක්වූ වෙමි. එහිදී සුනන්ද නම් තවුසෙක්, බොහෝ මල් ගෙන බුදු පිරිස වැඩසිටි තැන් මලින් වැසූහ. අනුමෝදනා වදාළ බුදුන් වහන්සේ, ඒ තවුසා මතුකල ගෝතම බුදුන් සමයේ පුණ්ණ මන්තානි පුත්ත ලෙසින් බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක් වෙත බව පැවසූහ. ඒ අසා මටද ඒ බුදුන් වහන්සේ දැකීමට සිත් ඇතිව බුදුන්

වහන්සේට සුන්දර ආරාමයක් පුජා කෙළේමි. අනුමෝදානා වදාරන අවස්ථාවේදී, බුදුන් වහන්සේ මම උපාලි නම් බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක් වන බවද විනයෙ කෙළපැමිණෙන බවද පැවසූහ” සටහන: පෙර භවයකදී, රාජ කුමරෙයෙක්ව, දේවාල නම් පසේබුදුන් වහන්සේටට හිංසා කිරීම නිසා, පාප කම්ම විපාක ලෙසින් මේ ජාතියේදී තමා කරණුවැමි (කපු) කුලයක උපත ලද බව මේ තෙරුන්ගේ අපදානයේ දක්වා ඇත.

▲ උපවාන තෙර- Upavāṇa Thera: මේ තෙරුන්, බුදුන් වහන්සේගේ පැවිදි උපස්ථායෙක්වූහ. බුදුන් වහන්සේ ගිලන්වූ අවස්ථාවක උන්වහන්සේ උණුදියෙන් නාවා සාත්තුකර, සුවපත් කිරීමේ විස්තරය මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. බලන්න: සංයු.නි: බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.2.3 දෙවනි සූත්‍රය, පි. 338. සටහන්: බුදුන් වහන්සේ පරිනිබ්බානයට පත්වෙන අවස්ථාවේදී උපවාන තෙර, උන්වහන්සේ අසල සිටිබව මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රයේ දක්වා ඇත. ** මේ තෙරුන් සම්බන්ධ වෙනත් සූත්‍ර: සංයු.නි: සලායතන සංයුත්ත: 1.7.8 උපවාන සූත්‍රය, පි. 118.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා: 2.4.8 පි. 104. “ඒ බුදුරජුන්, පුජායන් විසින් පුදන ලදහ, සත්කාර කරන්නන් විසින් සත්කාර කරන ලදහ, වදින අය විසින් වන්දනා කරන ලදහ”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාලිය 1: 22, පි. 154.

“පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ පිරිනිවිටිය කල දෙවියන් ඇතුළු මිනිසුන්, එතුමන්ගේ ධාතු තැන්පත් කිරීමට අගනා ස්තූප ඉදිකලහ. එකල්හි මම හංසවතී නුවර සේවකයෙක්ව සිටියෙමි. සතුටුවන ජනයා දැක මමද ඒ බුදුන් වහන්සේගේ ස්තූපයට, මගේ උතුරු සළුව සෝදා, උණබටයක එල්වා කොඩියක් ලෙසින් සිටුවා තැබිය. එම අවස්ථාවේ, අභිසම්මත නම් යක්ෂයෙක්, ඒ ධජය අභසෙහි එල්වා තැබිය, මට බොහෝ සතුටක් ඇතිවිය. එහිසිටි භික්ෂූන්වහන්සේ සම්පයට පැමිණ, උන්වහන්සේගෙන් මගේ ධජ දානයේ විපාක ඇසුවෙමි. දෙවි මිනිස් සැප බොහෝ කලක් ලැබෙන බව පැවසූ එතුමා, මතු පහළවන ගෝතම බුදුන් සමයේ බොහෝ සම්පත් හැර බුද්ධ ශ්‍රාවකයකු වන බව වදාළහ”.

▲ උපසේන වංශනාඨපුත්ත තෙර- Upasena Vaṅgantaputta Thera: සැම ආකාරයෙන්ම විශ්වාසය ඇති කරන-සමන්තපාසාදිකානං -භික්ෂූන් අතරෙන් අග්‍ර මේ තෙරුන්ය. මෙතුමා, සැරියුත් මහා තෙරුන්ගේ බාල සොහොයුරෙකි. බලන්න: EAN: note: 96, p. 585. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාලිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN: 1: Foremost, p. 44.

▼ මේ තෙරුන් බුදුන් වහන්සේගේ ගුණ, තමන් ලබා ගත් අරහත්වය ගැන ආචර්-ජනා කරන අවස්ථාවේදී, ඒ බව දත් බුදුන් වහන්සේ මේ උදානය වදාළහ:

“මුල් සුන් කළ හව තන්හාව ඇති, සංසුන් සිත් ඇති මහණගේ ජාති ආදී සංසාරය වෙසෙසින්ම ක්ෂිණවිය, ඔහුට පුනර්භවයක් නැත”.
මූලාශ්‍රය: බු.නි: උදාන පාලිය: 4.9 උපසේන සූත්‍රය, පි. 246.

▼ මේ තෙරුන්, විසකුරු සර්පයෙක් දෂ්ඨ කර මියයාම මෙහිදී දක්වා ඇත. ඒ අවස්ථාවේ දී මේ තෙරුන්, සෙසු සංඝයා අමතා මෙසේ වදාළහ:

“ඇවත්ති, මෙහි පැමිණෙන්න, මේ කය බොල්මිටක් මෙන් විසිරිමට පෙර මගේ මේ කය ඇඳක තබා බැහැරට ගෙනයන්න”.ඒ අවස්ථාවේ එහි වැඩසිටි සැරියුත් මහා තෙරුන්, උපසේන තෙරුන්ගේ කයේ හෝ ඉන්ද්‍රියන් ගේ වෙනස්කමක් පෙනීමට නැති නිසා ඒ පිළිබඳව විමසුවිට, උපසේන තෙරුන් මෙසේ වදාළහ”

“ඇවැත් සාරිපුත්‍රයෙනි, කෙනක්, ඇස මමය, මාගේය කියා (එලෙස සෙසු ඉන්ද්‍රියන්ද) එබඳු සිතක් ඇත්නම්, ඉඳුරන්ගේ වෙනස්වීම ඒකාන්තයෙන්ම වන්නේය. මට එබඳු සිතක් නොමැත, එනිසා ඉඳුරන්ගේ වෙනස්වීමක් නොවන්නේය”. සැරියුත් තෙරුන් මෙසේ වදාළහ:

“ ඒ එසේමය, ආයුෂ්මත් උපසේනයන් විසින් දිගු කලක සිට, අභංකාර දිට්ඨිය, මමංකාර තණ්හාව, හා මානඅනුසය මැනවින් නසන ලදහ.ඒ නිසා ඇස ආදිය... මමය මාගේ කියා දිට්ඨියක් ඔබට නැත”. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සලායතනසංයුත්ත: මිගජාලවග්ග: 1.7.7. උපසේන සූත්‍ර, පි.116.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:10.1.6. පි.194.

“ ... මහණ තෙම ජනශුන්‍යා... වනසේණාසනයන්හි වාසය කරයි...කසළ ගොඩින් ද සොහොනින්ද... අසුලා ගෙනවුත් රළු සිවුරු දරන්නේය...”

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි:අපදාන පාලිය 1: 17, පි. 139.:

පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේට බැතියෙන් කිණිහිරි මලක් හා දන් පුජා කිරීමේ කුසල විපාක ලෙසින් බොහෝ ජාතිවල දෙව් සැප විඳ ඇත.

▲ උපසිච තෙර-Upasiva Thera: බාවරි බ්‍රාහ්මණ ගේ සිසුවු මොහු, වතුඕසතරණය ගැන බුදුන් වහන්සේ ගෙන් විමසූහ. බුදුන් වහන්සේ වදාළ දහම අසා පැහැදි බුදුන් සරණ ගියහ. බලන්න: අනුපාදාපරිනිර්වාණය, ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සමාපත්තිය. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි,326, 5-6 උපසිචමානවක, පි.348.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි:අපදාන පාලිය 2-1: 405, පි.36.

පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ දවස, හිමවත අනෝම නම් පව්වේ බොහෝ සිසුන් ඇති තවුසෙක් ලෙසින් වාසය කිරීම, බුදුන් වහන්සේට දාන පුජා කිරීම, ඒ පින් බලයෙන් බොහෝ සැප විඳ ගෝතම බුදුන් සමයේ උපත ලැබීම, පැවිදිවීම මෙහි දක්වා ඇත.

“මම ඒ ලෝකනායකයන් වහන්සේ දිටිමි, මා විසින් මැනවින් ලැබියයුතු ලාභය ලබන ලදී...බුදු සසුන කරන ලදී”.

උර

▲ උරුවෙල කස්සප තෙර -Uruvelakassapa Thera: මහා පිරිවර -මහා පිරිස-ඇති හික්ෂුන් අතරෙන් මෙතුමා අග්‍රයයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බුදුන් සරණයැමට පෙර මෙතුමා ජට්ඨ තවුසෙකි, දහසක් පිරිවර සිටියහ, නදී කාශ්‍යප හා ගයා කාශ්‍යප බාල සොහොයුරන්ය. පළමුව, මාතාය නිසා බුදුන් වහන්සේ පිළිනොගත්හ. පසුව බුදුන් වහන්සේගේ අසිරිමත්බව දැක, බැතිසිත උපදවා, තම සොහොයුරන් හා මහා පිරිසක් සමග පැවිදිවූහ.බලන්න: EAN: note: 105, p.585.

මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44, වින.පි.මහාවග්ග: උරුවෙල පටිභාරිය කථා, පි.127.

▼ මේ තෙරුන්ගේ පෙර භාථා: බු.නි: පෙරභාථා:6.1.1. පි.152.

“පෙරදී, පතළ කිරිනිය ඇති ගොයුම්ගොත් බුදු රදුන්ගේ පෙළහර දැක ඉරිසියාවෙන් හා මානයෙන් පෙළුනෙමි...මම යම් අර්ථයක් පිණිස සසුනේ පැවිදිවිද, සියලු සංයෝජන ක්ෂයවූ ඒ නිවන මා විසින් ලබනලදී”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාළිය 2-1:538, පි.350.

පදුමුත්තර බුදුන් දවස භංසවති නුවර බ්‍රාහ්මණයෙක්ව සිට, බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක දහම් අසා සතුටට පත්වීම, මහා පිරිසට අග්‍ර තෙරනමක් දැක ඒ තනතුර පැතීම, ඵ්‍රස්ස බුදුන් වහන්සේ ට සොහොයුරන් සමග උපස්ථානය කිරීම, පුණ්‍ය කම්ම බලයෙන් බොහෝ දෙව් මිනිස් සැප ලබා අන්තිම භවයේදී, බරණැස මහා බමුණු කුලයක උපත ලබා ජට්ට තවුසෙක්වීම, ගෝතම බුදුන් වහන්සේගේ දහම අසා සසර දුක නිමාකර ගැනීම මෙහි විස්තර කර ඇත.

ක

කක

▲කක්කට තෙර- Kakkāṭa Thera: මේ තෙරුන් බුදුන් වහන්සේගේ ජේෂ්ඨ ශ්‍රාවකයෙක්ය, උන්වහන්සේ විසාලානුවර, මහවනයේ කුටාගාර ශාලාවේ වැඩවසන සමයේ එහි වාසය කලබව මෙහි දක්වා ඇත. මෙතුමන් හා පිරිස, නිසලබව අගය කරන,ධ්‍යාන වඩන සංඝයාය. මූලාශ්‍රය:අංගු.නි: (6) 10 නිපාත:යමකවග්ග: 10.2.3.2 කණ්ටක සූත්‍රය, පි.268.

▲ කෝකාලික භික්ෂුව- Bhikkhu Kokālika: මේ භික්ෂුව, අගසව් දෙනමට ආරිය උපවාදය කිරීම නිසා නිරයේ යළි උපත ලැබීය. බලන්න: ආරිය උපවාදය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10 නිපාතය: 10.2.4.9 කොකාලික සූත්‍රය, පි. 332, EAN: 10: 89.9 Kokālika, p. 530.

කච

▲කච්චාන ගොත්ත තෙර -Kachchana Thera:මේ තෙරුන්, බුදුන් වහන්සේගෙන් සම්මා දිට්ඨිය පිලිබඳ විමසීම මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2):නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත: 1.2.5 කච්චාන ගොත්ත සූත්‍රය, පි.50.

කඨ

▲ කඨ තෙර-Kaṭa Thera: මේ තෙරුන් බුදුන් වහන්සේගේ ජේෂ්ඨ ශ්‍රාවකයෙක්ය, උන්වහන්සේ විසාලානුවර, මහවනයේ කුටාගාර ශාලාවේ වැඩවසන සමයේ එහි වාසය කලබව මෙහි දක්වා ඇත. මෙතුමන් හා පිරිස, නිසලබව අගය කරන,ධ්‍යාන වඩන සංඝයාය. මූලාශ්‍රය:අංගු.නි: (6) 10 නිපාත:යමකවග්ග: 10.2.3.2 කණ්ටක සූත්‍රය, පි.268.

▲ **කඩ්ඪිභ තෙර-Kaṭimbha Thera:** මේ තෙරුන් බුදුන් වහන්සේගේ ජේෂ්ඨ ශ්‍රාවකයෙක්ය, උන්වහන්සේ විසාලානුවර, මහවනයේ කුටාගාර ශාලාවේ වැඩවසන සමයේ එහි වාසය කලබව මෙහි දක්වා ඇත. මෙතුමන් හා පිරිස, නිසලබව අගය කරන,ධ්‍යාන වඩන සංඝයාය. මූලාශ්‍රය:අංගු.නි: (6) 10 නිපාත:යමකවග්ග: 10.2.3.2 කණ්ටක සූත්‍රය, පි.268.

▲ **කඩ්ඪිස්සංස තෙර- Kaṭissāṅga Thera:** මේ තෙරුන් බුදුන් වහන්සේගේ ජේෂ්ඨ ශ්‍රාවකයෙක්ය, උන්වහන්සේ විසාලානුවර, මහවනයේ කුටාගාර ශාලාවේ වැඩවසන සමයේ එහි වාසය කලබව මෙහි දක්වා ඇත. මෙතුමන් හා පිරිස, නිසලබව අගය කරන,ධ්‍යාන වඩන සංඝයාය. මූලාශ්‍රය:අංගු.නි: (6) 10 නිපාත:යමකවග්ග: 10.2.3.2 කණ්ටක සූත්‍රය, පි.268.

කඩ

▲ **කඩ්ඛාරේවත තෙර- Kaṅkhārevata Thera**

: සැවත්නුවර ධනවත් පවුලක උපත ලබා, පැවිදිවිය. ආනන්ද හා අනුරුද්ධ තෙරුන්ගේ මිත්‍රයෙකි. ධ්‍යානයෙහි ඇලුන භික්ෂූන් අතරෙන් කඩ්ඛා රේවත තෙරුන් අග්‍රවේ. බලන්න: EAN:note: 87, p.585. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44. සටහන්: * බු.නි: උදානපළිය:සෝණවග්ග:5.7 රේවතසූත්‍රයේදී: බුදුන් වහන්සේ මේ තෙරුන් සියලු සැක දුරුකොට වාසය කරණ බව වදාළහ.

▼ **මේ තෙරුන්, සැරියුත්, මහා මුගලන්, මහා කාශ්‍යප, අනුරුද්ධ හා ආනන්ද තෙරුන් සමග ගොසින්ස සාලවනයේ වාසය කල බව මෙහි දක්වා ඇත. එහිදී සැරියුත් මහා තෙරුන්**

‘කෙබඳු ස්වරූප ඇති භික්ෂුවක් ගොසින්ස වනය හොබවන්නේද?’ යයි විමසූ අවස්ථාවේ රේවත තෙරුන් මෙසේ වදාළහ:

“...මෙහි යම් මහණෙක් පල සම්මතෙහි ඇලුනේ වේද, චිත්ත සමාධිය ඇතිව බැහැර නොකළ ධ්‍යාන ඇත්තේද...ඇවත් සාරිපුත්‍රයෙනි, මෙබඳු භික්ෂුව ගොසින්ස වනය හොබවන්නේය”. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (1) මහා සෝසිත්ග සූත්‍රය.

▼ **මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථාවේ බුදුගුණ අසිරිය පෙන්වා ඇත: බු.නි: ථෙරගාථා:1.1.3 පි.38.**

“යම් කෙනෙක් තමන් වෙත පැමිණෙන අයගේ සැක දුරලා, නුවණ එළිය ලබා දෙන්නේද, ප්‍රඥාව නමැති ඇස දෙන්නේද, මැදියම් රැ ඇවිළෙන මහා ගින්නක් බඳු ඒ තථාගතවරුන්ගේ ප්‍රඥා මහිමය බලනු මැනවි!”

▼ **මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදානපාලිය 2-1: 542, පි.372.** පදුමුත්තර බුදුන් දවස, භංසවති නුවර වේදය සමත් බමුණෙක්ව සිටීම, බුදුන් වහන්සේ ගේ දහම් අසා සතුටට පත්වීම, ධ්‍යානයේ ඇලුන අග්‍ර තෙරනමක් දැක ඒ තනතුර පැතීම, කළ පිං බලයෙන් බොහෝ දෙවිසැප ලැබ, ගෝතම බුදුන් සමයේ කෝලිය නගරයේ මහා ධන ඇති කැත් කුලයක උපත ලබා, බුදුන් වහන්සේ කපිලවස්තු නුවර දෙසු දහම අසා පැවිදි බව ලැබීම මෙහි විස්තර කර ඇත.

කණ

▲ කුණ්ඩධාන තෙර- Kuṇḍadhāna Thera: පළමුව සලාකපත්
ලබාගන්නා භික්ෂුන් අතරෙන් අග්‍රය. බලන්න: EAN:Note:94, p.585.
මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: XIV
: Foremost, p.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:1.2.5 පි.42.

“ ඕරම්භාගිය සංයෝජන පහ සිදු දමා, උද්ධම්භාගිය සංයෝජන පහ
දුරලා, ඉන්ද්‍රිය පහ වඩාගෙන, රාග ආදීවූ පස් කෙළෙස් ඉක්මවූ මහණ
ඕසතින්න යයි කියයි”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාලි:31,පි, 174.
පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි කළ උපත ලැබූ මෙතුමා, බුදුන්
වහන්සේ නිරෝධ සමාපත්තියෙන් නැගිසිටි පසුව උන්වහන්සේට දානය
පිළිගන්වා ඇත. එම යහපත් කම්ම විපාක ලෙසින් දිගු කලක් දෙවි මිනිස්
සැප ලබා, ගෝතම බුදුන් සමයේ බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක් වන්නේය යයි බුදුන්
වහන්සේ අනුමෝදනා වදාළහ.

කප

▲ කප්ප (මානවක) තෙර- Kappa Thera: බවාරි බ්‍රාහ්මණ ගේ සිසුවෙක්
වූ මෙතුමා, බුදුන් වහන්සේගෙන්, ජරා මරණය නොමැති නිවන පිළිබඳව
ඇසූ ප්‍රශ්නය හා බුදුන් වහන්සේගේ පිළිතුරු මෙහි විස්තර කර ඇත.

“ කප්ප,...රාගදිය රහිත, තණ්හා රහිත, ජරාමරණ අවසන් කිරීම නිවනය
යයි කියමි”. දහම අවබෝධ කරගත් මෙතුමා බුදුසුනේ පැවිදිවූහ.
මූලාශ්‍රය: බු.නි: සුත්තනිපාත:පාරායනවග්ග: 5-10 කප්ප මානවක, පි.356.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා:බු.නි: ථෙරගාථා:10.1.5, පි.192.

“යම් ශ්‍රැතවත් කෙනෙක්, අසූචි වැකුණු මේ කය සර්පෙයෙක් ලෙසින්
(සැව හරින ලෙසින්) හැර දමයිද, ඔහු හවමුලවූ තණ්හාව හැර, ආසව
නැතිව පිරිනිව්‍යන්තේය”

කම

▲ කුමාර කාශ්‍යප තෙර-Kumāra Kassapa Thera: විසිතුරු දහම්කතා-
විත්තකථිකානං ඇති භික්ෂුන් අතරෙන් මේ තෙරුන් අග්‍රය. මෙතුමාගේ
මෑණියෝ, කුසතුල දරුවෙක් සිටින බව නොදැන මහණවිය. පසේනදී
කෝසල රජතුමා විසින් හදාවඩාගත් හෙතෙම,සත් හැවිරිදි වියේදී
පැවිදිවිය. බලන්න: EAN:note: 100. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත:
එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ බුදුන් වහන්සේ, තුඹස පිළිබඳ ධම්ම ප්‍රභේලිකාව, කුමාර කාශ්‍යප
තෙරුන්ට පැහැදිලි කර වදාළ බව මෙහි පෙන්වා ඇත. එම දේශනය අසා
මේ තෙරුන් අරහත්වය ලැබූහ. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (1): 1.3.3 වම්මික සූත්‍රය,
පි.374, EMN:23 Vammika Sutta, p.228.

▼ මේ තෙරුන්, පයාසි රජු ගේ පරලොව නැතය වැරදි දිට්ඨි නැතිකර
ගැනීම පිණිස වදාළ විසිතුරු උපමා ආදියෙන් යුත් දිගු ධම්ම දේශනාව

පිළිබඳව මෙහි විස්තර කර ඇත. මේ දේශනාව අසා රජතුමා බුදුන් සරනගියහ. මූලාශ්‍රය: දී.ස.නි: (2) 10 පායාසි රාජනා සූත්‍රය, පි.520.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:2.5.1, පි.110.

“ යම් ශාස්තෘ කෙනක් වෙත, මේ බඳු ශ්‍රාවකයෙක් ලොවතුරු දහම සාක්ෂාත් කරගන්නේද, ඒ බුදුහු අසිරිමත්ය, දහම අසිරිමත්ය, අපගේ ශාස්තෘන් වහන්සේගේ දසබල ආදියෙන් අසිරිමත්ය”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාලිය 2-1:535, පි.334.

පදුමුත්තර බුදුන් දවස වේදය ප්‍රගුණ කළ බ්‍රාහ්මණයෙක්ව සිටීම, බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක පහන් සිතින් අගනා පුද පූජා කිරීම, විචිත්‍රකටිකත්වය පැතීම, දෙව්ලොව සැප විඳි, ශාඛා නම් මුවා ගේ පුතු වීම, ඒ මුවරාජයා විසින් අත්හළ මව නිග්‍රෝධ නම් මුවරජ විසින් ආරක්ෂා කිරීම ආදී විස්තර මෙහි ඇතුළත්වේ. සටහන්: * කාශ්‍යප බුදුන් වහන්සේ සමයේ පව්වකට නැගී මියගිය භික්ෂූන් පස් දෙනා අතුරින් මෙතුමාද එක් නමකි. බලන්න: දබ්බ මල්ල තෙර.** මෙතුමන් කුස තුලසිටියදී මව දෙව්දත් භික්ෂුව වෙත පැවිදිවුවාය. ඇයගේ ගැබ ගැන දත් මෙහෙණියන් එබව දේවදත්ත භික්ෂුවට සැලකලවිට ඇයට සිවුරු හැරීමට පැවසූහ. ඒ අවස්ථාවේදී බුදුන් වහන්සේ ඇය භික්ෂුණි ආරාමයට යවා ඇයගේ නිදොස් බව පෙන්වා දුන්හ. කොසොල් රජ විසින් පෝෂණය කරන ලද නිසා කුමාර කාශ්‍යප නම් විය.

▲ කිම්බිල තෙර- Kimbila Thera: මේ තෙරුන්, කිම්බිලා නුවර අසබඩ, මිදෙල්වනයේ වාසය කළහ. බුදුන් වහන්සේ මේ දේශනාවේදී බුදුසසුන පැවතීමට හා පරිහානියට පත්වීමට බලපාන හේතු මේ තෙරුන්ට විස්තර කර ඇත. සටහන: එම කරුණ මෙහිදීද විස්තර කර තිබේ: බලන්න: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: 5.5.1.1. කිම්බිල සූත්‍රය, පි.420,(5) 7 නිපාත: 7.2.1.6, කිම්බිල සූත්‍රය,පි.424. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත:6.1.4.10 කිම්බිල සූත්‍රය, පි.118.

▼ සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: ආනාපානසති සංයුත්ත: 10.1.10 කිම්බිල සූත්‍රයේ දී, පි.150, බුදුන් වහන්සේ මේ තෙරුන්ට ආනාපානසතිසමාධිය විස්තර කර ඇත.

▼ මේ තෙරුන් හා අනුරුද්ධ හා කිම්බිල තෙරුන්, ගෝසිංග සාලවනයේ සුභද්‍ර වාසය කිරීම හා උතුම් ආරිය බව ලැබීමේ විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. බලන්න: නන්දිය තෙර. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (1) වුළගෝසිංග සූත්‍රය, පි.514.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:1.12.8, පි.84.

“යොවුන් බව වහා ඇදවැටේ, විද්‍යාමාන රූපය වෙනත්කෙනකුගේ වැනිය. චිත්‍රවාසයක් නැති ඒ මගේ ආත්මය අනිකෙකු සතු දෙයක් මෙන් සිහි කරමි”.

කළ

▲ කළාර බත්තිය තෙර- Kalarakattiya Thera: මේ තෙරුන්, සැරියුත් තෙරුන් සමග සැවැත්නුවර වාසය කළහ.සැරියුත් තෙරුන් හා මෙතුමන් අතර වූ සංවාදයක විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. සැරියුත් තෙරුන්ගේ උසස්

දහම් අවබෝධය ගැන, බුදුන් වහන්සේ මෙතුමාට වදාළ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: අභිසම්මසංයුත්ත: 1.4.2 කාළාර සූත්‍රය, පි.100

කළු

▲කාළුදාසි තෙර- Kāludāyi Thera: පවුල් අතර ග්‍රද්ධාව ඇතිකරණ - කුලපාසාදික-භික්ෂුන් අතරෙන් මෙතුමා අග්‍රය. සුද්ධෝදන රජුගේ ඇමතිවරයෙක් ගේ පුත්වූ මෙතුමා, ගිහිකල, කපිලවස්තු නුවරදී, සිදුහත් කුමාරාගේ මිත්‍රයෙකි. රජ තුමාගේ ඉල්ලීමක් අනුව බුදුන් වහන්සේට කපිලවස්තු නුවරට වැඩම කිරීමට ආරාධනා කළහ. බුදුන් වහන්සේ එහි වැඩි අවස්ථාවේ, ශාක්‍යයන් තුළ උන්වහන්සේ ගැන බැති ඇති කරගැනීමට උපකාරිවූහ. බලන්ත: EAN:note:106, p.585. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:10.1.1., පි. 186.

“ ... වහන්ස, සිත්කළු වෘක්ෂයෝ පිපුණු මල් ඇත්හ, ... මහාවීරයන්වහන්ස, ශාක්‍යයන්ට උපකාර පිණිස මේ කල්ය...මහා සෘෂි ගේ පිය තෙමේ සුද්ධෝදන නම්වේ, මායා දේවිය මවය...”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදානපාලිය1: 34, පි.181, අපදාන පාලිය 2-1: 546, පි.394. පදුමත්තර බුදුන් වහන්සේට පිපුන උපුල්, බෝලිද්ද මල් හා කිරිබත් පුජා කිරීමේ යහපත් ඵල නිසා දිගු කලක් දෙව් රජ සැප ලැබූහ. කෙලෙස් තවන විරියෙන් හා ප්‍රඥාවෙන් යුතුව බුදුන් වහන්සේ සතුටු කර බුදු සසුන කරන ලද බව මෙහි දක්වා ඇත.

“ ...බෝසත් සිදුහතුන් සමගම වැඩුනෙමි. ඔහුට ප්‍රියවූ දායවූ නීතිදක්ෂ සහායකයෙක් වීම...වයසින් එකුන්තිස් හැවිරිදු වූ බෝසත් තෙමේ ගිහි ගෙයින් නික්මුනේය...සුදොවුන් රජ විසින් යවන ලදුව මම බුදුන් හමුව පැවිදිව රහත්වීම”.

කස

▲ කස්සප ගොත්ත තෙර-Kassapa Gottha Thera: මේ තෙරුන් කෝසල දනව්වේ වනයක වාසය කරන අතරදී, වන දෙවතාවක් දුන් අවවාද අසා සංවේගය ඇති කරගත් බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි:වනසංයුත්ත: 9.1.3 කස්සප ගොත්ත සූත්‍රය, පි.380.

බ

බම

▲ බේම තෙර- Khema Thera

බේම තෙර අරහත්වය ප්‍රකාශ කර ඇත්තේ තමන්ට මානය නොමැති බව හඟවමින් බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4) 6 නිපාතය: 6.1.5.7. බේම සූත්‍රය, පි. 148, EAN:6: 49.7. Khema sutta, p. 341.

▲ බේමක තෙර -Khemaka Thera: මේ තෙරුන් බලවත් ලෙසින් ගිලන්ව, කොසඹූ නුවර අසල බදරිකාරාමයෙහි වාසය කරන අවස්ථාවේ,

කොසඹූ නුවර සෝසිතාරමයෙහි වැඩසිටි තෙරුන් ඔහු ගේ ගිලන්බව අසා, අනුකම්පාවෙන් දහම් පනිවිඩ යවා ඇත, පසුව බෙමක තෙරුන් පංච උපාදානස්කන්ධය පිළිබඳව බුද්ධ දේශනාව 60 ක් පමණ වූ ඒ තෙරුන්ට විස්තර කිරීම මෙහි දක්වා ඇත. එම දේශනාව අසා 60ක් පමණ තෙරුන් අරහත්වයට පත්වූහ. දේශනාව වදාරන අවස්ථාවේ, ඒ දහම් කරුණු යහපත් ලෙස අවබෝධ වීමෙන් බෙමක තෙරුන්ද සියලු කෙළෙස් නසා අරහත්වයට පත්විය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (3): ඛන්ධසංයුත්ත:පෙරවග්ග: 1.2.4.7 බෙමක සූත්‍රය, පි.246.

ග

ගද

▲ ගොදත්ත තෙර- Godaththa Thera: මේ තෙරුන් හා චිත්ත ගහපති (මච්ඡිකාසන්ධි) අතර, අප්‍රමාන චේතෝවිමුක්තිය, ආකිඤ්ච චේතෝවිමුක්තිය, සුඤ්ඤතා චේතෝවිමුක්තිය, අනිම්මිත චේතෝවිමුක්තිය ආදී දහම් කාරුණි පිළිබඳ වූ සංවාදය ගැන මෙහි විස්තර කර ඇත. චිත්ත ගහපතීගේ දහම් අවබෝධය ගැන තෙරුන් මෙසේ ප්‍රසංසා වදාළහ:

“ගැහැවිය, යම්බඳු ඔබගේ පැනස ගැඹුරු බුදුවදනෙහි පවතී නම්, ගැහැවිය ඒ ඔබට ලාභයකි, මනා ලැබීමකි”. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග:චිත්තසංයුත්ත: 7.1.7 ගොදත්ත සූත්‍රය, පි.566.

▼ මේ තෙරුන්ගේ පෙර ශාථා: බු.නි: පෙරශාථා:14.1.2,පි.210.

“අනුවණ අය කරන ප්‍රසංසාවද, නුවණැතියන් කරන ගැරහීම් ගත් කළ, බාලයන්ගේ ප්‍රසංසාවට වඩා, නුවණැතියන් කරන ගැරහීම් උතුම්වේ”.

ගධ

▲ ගොධික තෙර- Godikha Thera: මේ තෙරුන්, රජගහනුවර අසබඩ ඉසිගිලි පව්වේ වැඩසිටි, සමවත් පිරිම හා 7 වරක් ලෞකික සමවත් ලබා ඒවා පිරිහීම ගැන කළකිරී, සියදිවි නසා ගැනීමට සිතීම හා ඒ ගැන මාරයා බුදුන් වහන්සේට දැන්වීම ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. පසුව තෙරුන් සැතක් ගෙන දිවිනසා ගත්හ. එහි පැමිණි බුදුන් වහන්සේ, ඒ තෙරුන් සියලු තණ්හාව හැර ස්කන්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පිරිනිවී ගිය බව වදාළහ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) මාරසංයුත්ත: 4.3..3 ගොධික සූත්‍රය, පි.246.

▼ මේ තෙරුන්ගේ පෙර ශාථා: බු.නි: පෙරශාථා:1.6.1 පි.58.

“ වැස්ස, සොඳුරු ගායනයක් ලෙසින් වසී, මගේ කුටිය මැනවින් ආවරණය කර ඇත, මගේ සිත, නිවන් අරමුණෙහි යහපත් ලෙසින් පිහිටා ඇත. වැස්ස, දැන් ඔබට රිසිසේ වසින්න!”

ගය

▲ ගයාකස්සප තෙර-Gayakassapa Thera : උරුවෙල කාශ්‍යප තෙරුන්ගේ බාල සොහොයුරාය. බුදුන් සරණ යෑමට පෙර ජටිල ප්‍රතිපදා අනුගමනය කළහ. දහම අවබෝධ කර පැවිදිවිය. ආදිත්තපරියාය සූත්‍රය අසා අරහත්වයට පත්විය.

▼ මේ තෙරුන්ගේ පෙර ශාථා: බු.නි: පෙරශාථා:5.1.7 , පි.142.

“පෙර මම ගයාවෙහි, නානකොටේ උදය, දවාල හා සවස යයි තුන් වරක් ජල ස්නානය කළෙමි...දැන්, සෝදා හළ සියලු පව් ඇතිව නිමලව, ප්‍රවිත්‍රව, මම පරිශුද්ධවූ බුදුන්ගේ දයාදය වූ ඖරසපුත්‍ර යෙක්මි”.

ගර

▲ ගිරිමානන්ද තෙර- Girimananda Thera: මේ තෙරුන් හට වැළඳී ආබධයක් සුවපත් කිරීම පිණිස දසසංඥා සප්ථයනා කිරීමට බුදුන් වහන්සේ, ආනන්ද තෙරුන්ට උපදෙස් වදාළ බව මෙහි දැක්වේ. එම දේශනාව අසා එතුමන් සුවපත්විය. බලන්න: දස සංඥා. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (6) 10 නිපාත: 10.2.1.10 ගිරිමානන්ද සූත්‍රය, පි.222.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:5.1.3, පි.140.

“වැසි වසි...පහව ගිය රාග ඇත්තෙමි, මේසය, ඔබට රිසිනම් වැස්ස වසින්න”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: 397, පි.641.: සුමේධ බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ වාසය කිරීම, ළඟ ඥාතීන් මියගිය ශෝකය නිසා වනගතවීම, බුදුන් වහන්සේ හමුවීම හා උන්වහන්සේ ඔහුගේ දුක නැතිකිරීම පිණිස දහම් දෙසීම මෙහි විස්තර කර ඇත.

“ තමන්ගේ සයි සලකන සියලු දෙනා කැඳ විමක් නොමැතිව පැමිණියාහුය, අනුදැන්වීමක් නොමැතිව පරලොව ගියහ, එසේහෙයින් ඔවුන් ගැන කවර නම් වැලපීමක්ද. වැසි වසින විට මගින් වැසි නො වැටෙන තැනකට යති, වැසි නැවතුනු කළ කැමති තැනකට යති...”. බුද්ධ වචනය අසා ශෝකය දුරු කර ගත්හ, ඉන්පසු සසර සැරිසරමින් ගෝතම බුදුන් වහන්සේ පහළවූ සමයේ උපත ලබා බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක්විය. බුදු සසුන කරන ලදහ.

ගල

▲ ගුලිස්සානි භික්ෂුව- Gulissani Bhikku: බුදුන් වහන්සේ රජගහනුවර වැඩ වසන සමයේ අරණ්‍ය භික්ෂුවක් වූ මෙතෙම, වේළුවනාරාමයට පැමිණි අවස්ථාවක, අරණ්‍ය නොවන සංඝයා ට අයහපත් ලෙසින් හැසිරීම නිසා, අරණ්‍ය සංඝයා වාසය කළයුතු ආකාරය පිළිබඳව සැරියුත් තෙරුන් මෙහිදී අවවාද අනුසාසනා වදාළහ. එම අවවාද, අරණ්‍ය නොවන සංඝයාටද අදාළ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) 2.2.9 ගුලිස්සානි සූත්‍රය, පි.244.

ගව

▲ ගවම්පති තෙර- Gavampathi Thera: බරණැස්තුවර සිටු පුතෙක් වූ මෙතුමා යසකුල පුත්‍ර තෙරුන්ගේ ගිහිකල මිතුරෙකි. තම මිතුරා පැවිදිවූ බව අසා සෙසු මිතුරන් තිදෙනා සමග පැමිණ, බුදුන් වහන්සේ වෙතින් දහම අසා පැවිදිව, උපසම්පදා ලැබ අරහත්වයට පත්වූහ. මූලාශ්‍රය: චිත.පි:මහාවග්ගපාලි1: සිව්ගිහි යහළුවන්ගේ පැවිද්ද කථා, පි.116.

▼ මේ තෙරුන්, චතුසත්‍ය පිළිබඳව, බුදුන් වහන්සේ වෙතින් ලබාගත් අවබෝධය, සංඝයාට විස්තර කිරීම මෙහි දක්වා ඇත.

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සච්චිසංයුත්ත: 12.3.10 ගවම්පති සූත්‍රය, පි.316.

▼ මේ තෙරුන් ඉද්දි බලයෙන් දිවාච්ඡරණය පිණිස දේව විමානයකට වැඩම කිරීම පිළිබඳ විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. එහිදී පයාසි රජගේ ඉල්ලීමක් පරිදි, මේ තෙරුන් මිනිස්ලොවට පැමිණ, දානය සකසා දීමේ අගය වර්ණනා කර ඇත. මූලාශ්‍රය: දීඝ.නි: (2) 10 පායාසි රාජනා සූත්‍රය, පි.520.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: වූ.නි: ථෙරගාථා: 1.4.8 ,පි.52.

“ යමෙක් ඉද්දි බලයෙන් ‘සරභු’ නම් ගහ නැවත්විද, ඒ ගවම්පති තෙම තණ්හා දිට්ඨිය රහිතව නිකෙලෙස් විය. සියලු රාගආදී කෙළෙස් ඉක්මවා ගිය හවපරතෙරයට පැමිණි ඒ මහාමුණිහට, දෙවියන්ද නමස්කාර කරති”.

ව

වක

▲ වක්ඛුපාල තෙර- Chakkhupaala Thera: මේ තෙරුන් ගේ පෙරකම්ම විපාකයක් ලෙසින් මේ හවයේදී ඇස් නැතිවී අන්ධබවට පත්විය. එහෙත්, බොහෝ වීරිය කර අරහත්වය ලබා ගති.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: වූ.නි: ථෙරගාථා: 1.10.5, පි.74.

“ මගේ නෙත් නටවිය, මම අන්ධවෙමි. කතර අදන් මගට පැමිණියෙමි, පාපමිත්‍ර යෙක් සමග ගමන් නො කරමි”.

වන

▲ චුන්ද සාමනේර-Chunda Samanera: සැරියුත් මහා තෙරුන්ගේ බාල සොහොයුරා වූ මෙතුමා, උන්වහන්සේ රෝගාතුරව සිටි අවස්ථාවේ උවැටන් කර, පිරිනිව්ගිය පසු ධාතු බුදුන් වහන්සේට පිළිගැන්වූ බව මහා පරිබ්බන්ධාන සූත්‍රයේ දක්වා ඇත. නිගණ්ඨනාථ පුත්‍රයන් පාචා නුවරදී පිරිනිවීම පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේට විස්තර දැන්වූවේ මෙතුමාය. පාසාදික සූත්‍රය, වදාළේ මේ තෙරුන්ටය. බුදුන් වහන්සේ අවසාන චාරිකාව වූ පාචා නුවර සිට කුසිනාරාවට වැඩම කළ අවස්ථාව මේ තෙරුන් බුදුන් වහන්සේ සමීපයෙහි සිටි බව මහා පරිබ්බන්ධාන සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: වූ.නි: අපදාන පාලිය 1: 50, පි.210.

“මගේ සිත කෙළෙසුන්ගෙන් මැනවින් මිදුනේය, සිව් පිළිසිඹියා ලැබිණ... බුදු සසුන කරන ලදී”.

වල

▲ චාල තෙර- Chala Thera: මේ තෙරුන් බුදුන් වහන්සේගේ ජේෂ්ඨ ශ්‍රාවකයෙක්ය, උන්වහන්සේ විසාලානුවර, මහවනයේ කුටාගාර ශාලාවේ වැඩවසන සමයේ එහි වාසය කලබව මෙහි දක්වා ඇත. මෙතුමන් හා පිරිස, නිසලබව අගය කරන, ධ්‍යාන වඩන සංඝයාය. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (6) 10 නිපාත: යමකවග්ග: 10.2.3.2 කණ්ටක සූත්‍රය, පි.268.

▲ **චුල්ලපන්ථක භික්ෂුව- Cullapanthaka Bhukkhu :** මනෝමයකය මැවීමට (mind-made body) හා රූපධ්‍යානයෙහි- (වේතොවිච්චිට-mental transformation) දක්ෂ භික්ෂුන් අතරෙන් මෙතුමා අග්‍රය. මෙතුමා මහාපන්ථක තෙරුන්ගේ බාල සහෝදරයාය. ගාථා ඉගෙන ගැනීමට අසමත් නිසා සොහොයුරු මහාපන්ථක තෙර මෙතුමාට විහාරයෙන් පිටවී යාමට නියම කරනලදී. බුදුන් වහන්සේ ඒ අවස්ථාවේ ඔහුට භාවනාව පිණිස සුදු රෙදි කඩක් දී, ගාථාවක් උගන්වනලදී. පිරිමැදීමෙන් සුදු රෙදිකඩ කිලිටුටු බව දැක යථාබව අවබෝධ කර අරහත්වය ලබාගනී. බලන්න: EAN:notes:83 & 84, p.585. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ **බුදුන් වහන්සේ මේ තෙරුන් ගැන මෙසේ උදාන වදාළහ:**

“(මේ මහණ) මනා සිහි ඇතිව, සමථ හා විදර්ශනා භාවනා ලබා, අරහත්ව, මාරයාට දැකිය නොහැකි තැනට යන්නේය”. මූලාශ්‍රය: බු.නි: උදානපළිය: 5.10 පන්ථක සූත්‍රය, පි.276

▼ **මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:10.1.4 ,පි.189.**

“...මම (සොහොයුරු විසින් තෙරපන ලදුව) විහාර දොරටුව ළඟ අසතුටින් සිටිමි. බුදුහු එහි වැඩියහ. මා හිස පිරිමැදී සේක...මට අනුකම්පාවෙන් පාපිස්නකඩක් දුන්හ... බුදුන් ගේ බස් අසා සසුනේ ඇලුනෙමි, උත්තමබවට පැමිණීම පිණිස සමාධිය ඉපදවිමි”.

▼ **මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාළිය1: 14, පි.132.**

“පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ හිමවන වැඩ සිටි සමයේ, තවුසෙක්ව මම උන්වහන්සේට මල් කුඩයක් පුජා කෙළෙමි. බුදුන් වහන්සේ අනුමෝදනා වදාරා මගේ අනාගත උපත් පැවසූහ. අවසාන ජාතියේදී ගෝතම බුදුන් වහන්සේ පහළවූ සමයේ පන්ථක නම් ලබා නිවන ලබා ගන්නේය යි වදාළහ”.

ජ

ජන

▲ **ජන්ත (කපිලවස්තුනුවර)තෙර -Channa Thera:** අටුවාවට අනුව මේ තෙරුන් ගිහිකල, සිදුහත් කුමරුගේ රථාවරියයාය (charioteer). බුදුන් වහන්සේ වෙත පැවිදු වුවද, පෙර සම්බන්ධය නිසා, ඔහු මානයෙන් මත්ව සෙසු සංඝයාට අමිත්‍ර ලීලාවෙන් කතාකිරීමට පුරුදුවිය. බුදුන් වහන්සේ, පරිනිබ්බානයට පෙර, ජන්ත තෙරුන් කීකරු කිරීම පිණිස ඔහුට බ්‍රහ්මදණ්ඩය පැනවීමට උපදෙස් වදාළහ. එබව අසා දහම් සංවේගය ඇතිකරගෙන, ආනන්ද තෙරුන් වෙතට පැමිණ දහම අවබෝධ කර ගත්හ. බලන්න: ESN:note:179, p. 1194, බ්‍රහ්මදණ්ඩය, දීඝ.නි: මහාපරිනිබ්බානසූත්‍රය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (3): බන්ධසංයුත්ත:ථෙරවග්ග:1.2.4.8 ජන්ත සූත්‍රය, පි.254, ESN: 22: Kahndasamyutta, 90.8 Channa, p.1082.

▲ **ජන්ත (රජගහනුවර)තෙර -Channa Thera:** මේ තෙරුන් දැඩිසේ ගිලන්ව ගිජුකුළු පව්වේ වැඩ වසන අවස්ථාවේ සැරියුත් තෙරුන් හා මහාචුන්ද තෙරුන්, උන්වහන්සේට දහමින් අනුසාසනා කළබව මෙහි

දැක්වේ. මෙතුමන් සැතක් ගෙන සියදිවි නසාගත්හ. එතුමන්, අවසාන අවස්ථාවේ අරහත්වය ලැබූ බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (4) සළායතනසංයුත්ත: 1.9.4 ඡන්ත සූත්‍රය, පි.150,ම.නි: (3) 3.5.2 ඡන්ත ඕවාද සූත්‍රය,පි.554.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:1.7.9.පි.64.

“ උතුම්බු සර්වඥතා ඥානයෙන් දෙසන ලද උදාරවූ විමුක්ති රස ඇති වතුසත්‍ය, භාග්‍යවතුන් කෙරෙන් අසා නිවන් අධිගමය පිණිස මගට පිළිපත්තෙමි. ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, යොගක්‍ෂේම (නිවන) මගෙහි නිපුණය”.

ජ

ජට

▲ ජටා භාරද්වාජ තෙර- Jata Bharadvaja Thera: ගිහිකල, සැවැත්තුවර වාසි බ්‍රාහ්මණයෙක් වූ මෙතුමා, බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක මෙසේ විමසීය:

“ ඇතුළත අවුල්ය, පිටත අවුල්ය. ප්‍රජාව අවුලෙන් බැඳී ඇත... කවරෙක් මේ අවුල නිරවුල් කරන්නේද?” බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“ප්‍රතිසන්ධි ප්‍රඥා ඇති, කෙළෙස් තවන වීරිය ඇති, ප්‍රඥාව ඇති, සසර බිය දකින සත්‍යයා, ශිලයෙහි පිහිටා සමාධිය හා ප්‍රඥාව වඩමින්, මේ තණ්හාව නැමති අවුල නිරවුල් කරන්නේය...ඔවුන් ආසව ඤය කල රහතුන්ය...”. බුදුවදන් අසා බැති උපදවාගත් මෙතුමා පැවිදිව, අරහත්බව ලැබූහ බලන්න:අවුල නිරවුල්කිරීම. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි (1) :සගාථවග්ග: බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.1.6 ජටා සූත්‍රය, පි.320.

ජත

▲ ජතුකන්නි තෙර - Jathukanni Thera: බාවරි බ්‍රාහ්මණ ගේ සිසුවූ මෙතුමා, ශාන්තිය හා ශාන්තිපද නම් නිවන ලබාගැනීම පිණිස බුදුන් වහන්සේ විමසූහ. බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ.

“ජතුකන්නි, ...නෙක්කම්මය, ක්‍ෂේම (ආරක්ෂාව) ලෙසින් දැක, වස්තුකාම, කෙළෙසකාම ගැන ඇති තණ්හාව දුරලන්න...”. දහම අසා පැහැදී බුදුන් සරණ ගියහ. එතුමා මෙසේ වදාළහ: “ මම සන්සුන් වුවෙමි, උපධි රහිත වුවෙමි, විවේකිව වාසය කළෙමි, ඇත් රජෙක් මෙන් බැඳුම් සිද දමා ආසව රහිත වුවෙමි”. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි,326, 5-11 ජතුකන්නි මානවක,පි.358.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි:අපදාන පාලිය 2-1: 409: පි.62.

හංසවති තුවර ධනවත් සිටුවරයෙක්ව කම් සැපයෙහි ඇලීසිටීම, පදුමුත්තර බුදුන් ප්‍රමුඛ මහා සංඝරත්නයට මහා දාන පූජා කිරීම, එම පින් බලයෙන් සක්විති රජ ආදී බොහෝ සැප ලැබීම, ගෝතම බුදුන් වහන්සේ හමුවී දහම් අසා පැවිදිවීම මෙහි විස්තර කර ඇත.

ත

තද

▲ තොදෙයිය තෙර-Todeyiya Thera: බාවරි බ්‍රාහ්මණ ගේ සිසුවූ මෙතුමා , මුණිගුණ ගැන බුදුන් වහන්සේ විමසූහ. උන්වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “...මුණි තෙමේ තණ්හා රහිතය, ආශා රහිතය, ප්‍රඥාව ලබා ඇත, කාම, භව යන්හි නො ඇලුණහ, පලිබෝධ නොමැත...” දහම අවබෝධ කර ගත් මෙතුමා බුදු සසුනේ පැවිදිවූහ. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි,326, 5-9 තොදෙයියමානවක,

පි.354.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි:අපදාන පාලිය 2-1: 408: පි.54. පෙර කේතුමනී නම් පුරයේ මහා බල ඇති විජය නම් රජෙක්ව, සතුරන් මරාදමා ඒ ගැන කම්පාවට පත්ව රජ ඉසුරු හැර ගිහිගෙය හැර යාම, සුමේධ බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක, බොහෝ දන් පූජා කර සතුටුව මරණයෙන් පසු බොහෝ සැප සම්පත් විඳීම, ගෝතම බුදුන් වහන්සේගේ සමයේ උපත ලබා බුදුන් සරණ යෑම මෙහි විස්තර කර ඇත.

“බුදුරජාණන්වහන්සේ වෙත පැමිණීම මට ඒකාන්තයෙන්ම යහපතක්විය...බුදු සසුන කරන ලදී”.

තල

▲ තාලපුත්‍ර තෙර- Talaputta Thera: ගිහිකල රජගහනුවර නාට්‍යය සංවිධානයක නායකව (නටගාමිණි) සිටි මොහු බුදුන් වහන්සේ දෙසු දහම අසා පැහැදි පැවිදිව අරහත්වය ලැබූහ. සටහන්: * අටුවාවට අනුව ඔහු, බුදුන්දවස ඉන්දියාවේ ප්‍රසිද්ධ නළුවෙක්විය. බලන්න ESN: note: 334,335, p.1566. ** ජනයා සතුටුකරන නළුවෙක් නිසා මරණින් මතු ‘පහාස දෙවියන්’ ගේ සභාවේ යළි උපත ලැබේ යන විශ්වාසය මොහු දැරීය. බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළේ, එය මිථ්‍යා දිට්ඨියක් බවත්, ඒ නිසා දුගතික යළි උපත ලබන බවය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සළායතන වග්ග:ගාමිණිසංයුත්ත:8.1.2 තාලපුට සූත්‍රය, පි.584.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:50.1.1, පි.284.

“නොමග යන ඉඳුරන්, ප්‍රඥාවෙන් සිඳ, යොග යෙන් දමනය කර, මග විදර්ශනාවෙහි පිවිසවා, සමුදය, විභවය, සම්භවය දැක අග්‍රවාදී සම්බුදුන් ගේ ඖරසපුත්‍ර වන්නෙහිය”.

තස

▲ තිස්ස තෙර - Tissa Thera: බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකවූ මේ තෙරුන් අපවත්ව බ්‍රහ්ම ලෝකයේ තිස්ස බ්‍රහ්මණ ලෙසින් පහළව, මහා සෘද්ධි බල සහිතවූ බව මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. බලන්න: තිස්ස බ්‍රහ්ම. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: 6 නිපාතය:දේවතාවග්ග:6.1.4.4 මොග්ගල්ලාන සූත්‍රය.

▲ තිස්ස කපිලවස්තු තෙර- Tissa Kapilavatthu Thera: ගිහිකල සාකා කුමාරයෙක්වූ, මේ තෙරුන් සුද්දෝධන රජුගේ නැගණියගේ පුතාය. පැවිදිවූවද ඔහුට දහම යහපත් ලෙස අවබෝධ කරගැනීමට නොහැකිව, ගිහිවිමට ඉටාගෙන සිටි අවස්ථාවේදී, බුදුන් වහන්සේ ඔහුට මේ සූත්‍රය දේශනා කරනලදී. තිස්ස තෙරුන් බුදුන් වහන්සේගේ අවවාද අනුසාසනා සතුවත් පිළිගත්හ.

සටහන්: * මේ සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේ මාර්ගයේ දක්ෂ පුද්ගලයා කටයුතු කරන ආකාරය පෙන්වා ඇත. ** අටුවාවට අනුව, බුදුවදන් පිළිගත් ඔහු අරහත්වය ලබා ගති. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (3): ඛන්ධසංයුත්ත: ථෙරවග්ග: 1.2.4.2 නිස්ස සූත්‍රය, පි.210.

▼ මෙහිදී බුදුන් වහන්සේ මේ තෙරුන්ට නොකිපී, බඹසර වාසය කිරීමට උපදෙස් වදාළහ. බලන්න: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: භික්ෂුසංයුත්ත: 9.1.9 නිස්ස සූත්‍රය, පි.456.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර භාටා: බු.නි: ථෙරගාටා:1.10.7, පි.76.

“සියක් අගනා රන්මුවා තලිය හැරදමා මැටිමුවා පාත්‍රය ගනිමි, ඒ මගේ දෙවනි අභිෂේකයයි”.

▲ නිස්සමෙත්තෙයිය තෙර- Tissametteiya Thera: පැවිදි වීමට පෙර, බාවරි බ්‍රාහ්මණ ගේ සිසුවූ මෙතුමන්, දහම් කරුණු පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ විමසා ඇත.

“කවරෙක් මෙලොව සන්තුෂ්ටියෙන් සිටීද?...කවරෙක්භට තණ්හා දිට්ඨි කම්පන නැද්ද?...කවරෙක් මහා පුරුෂද?...කවරෙක් තණ්හා සිබ්බනිය (මැහුම්කාරිය) ඉක්මවා ගියේද?...” . සටහන: බුදුන් වහන්සේගේ පිළිතුරු මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. බලන්න:මැහුම්කාරිය. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාටා: පි,326, 5-2 නිස්සමෙත්තෙයිය මානවක, පි.338.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය : බු.නි: අපදාන පාලිය 2-1: 401, පි.22. පදුමුත්තර බුදුන් දවස සෝභිත නම් තවුසෙක්ව, බුදුන් වහන්සේ දැක පැහැද, බොහෝ පින් කර, දෙව් මිනිස් සැප ලබා අවසානයේදී ගෝතම බුදුන් වහන්සේගෙන් දහම් අසා පැවිදිවූහ: “ උතුම්වූ සසුනට පැමිණියෙමි, රාග දෝස ව්‍යාසා දැමුවෙමි, ආසව ඤය කළෙමි, දැන් නැවත ඉපදීමක් නැත”.

ථ

ථර

▲ ථෙර නම් භික්ෂුව- Bhikkhu Thera: රජගහනුවර, වෙළුච්චනාරාමයෙහි වැඩසිටි මේ තෙරුන් හුදකලා වාසයෙහි නිරතව, එහි අගය නිරතුරුවම පවසා ඇත. බුදුන් වහන්සේ එම තෙරුන්ට, හුදකලාවිහරණය සම්පූර්ණ වන අන්දම මේ සූත්‍රයේදී පෙන්වා ඇත. බලන්න: හුදකලාවිවේකය. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග:භික්ෂුසංයුත්ත:9.1.10 ථෙරනාම සූත්‍රය, පි.456.

ද

දබ

▲ දබ්බ මල්ල පුත්‍ර තෙර- Dabba Mallaputta Thera: සෙනසුන් - සේනාසන පණවන භික්ෂුන් අතරෙන්, මේ තෙරුන් අග්‍රවේ. අටුවාවට අනුව මෙතෙම, සත් හැවිරිදි වියේදී ධර්මය අවබෝධ කර අරහත්වය ලබා ගත්හ. බලන්න: EAN:note:97.

මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ දබ්බමල්ල තෙරුන්, බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක, පිරිනිවන් පෑමට අවසර පැතීම, අහසට නැග තේජෝධාතු සමාපත්තියෙන් පිරිනිවන් පෑම, එතුමන් ගැන ප්‍රසංසා කරමින් බුදුන් වහන්සේ වදාළ උදාන මෙහි විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: බු.නි: උදානපාලිය: දබ්බ සූත්‍ර 2කි, පි.342.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර භාටා: බු.නි: ථෙරභාටා:1.1.5 පි.38.

“දමනයට දුෂ්කර කෙනෙක් ආරියමග නොහොත් පුරුෂධම්මසාරථී (බුදුන් වහන්සේ) විසින් දමනය කරන ලද්දේද, භව්‍යවු, සන්තුෂ්ටියඇති, සැක දුරුකළ, දිනන ලද කෙළෙස් ඇති, පහවූ බිය ඇති, අවලස්වභාවයට පැමිණි ඒ ‘දබ්බ’ මහණ කෙළස් පරිනිර්වාණයෙන් පිරිනිවිය ය.”

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදානපාලිය 2-1: 534, පි.328. පදුමුත්තර බුදුන් දවස භංසවතී නුවර ධනවත් සිටු පුතෙක්වීම, බුදුන් වහන්සේ ඇතුළු සංඝරත්නයට මහා දන් පූජාකිරීම, ඒ පින් බලයෙන් බොහෝ කල් දෙවමිනිස් සැප ලැබීම, විපස්සි බුදුන් හමුවීම, කාශ්‍යප, බුදුන් වහන්සේ කෙරහි බැති උපදවා පැවිදිව, උන්වහන්සේ පිරිනිවන් පෑ පසු, සත්තමක් හික්ෂුන් පව්වකට නැග, ඉනීමග බිමහෙලා, එහි සිට මහා චිරිය ඇතිව භාවනා කිරීම, ඉන් දෙනමක් අරහත් හා අනාගාමී වීම, ඉතිරි පස්දෙනා මියගොස් දෙව්ලොව පහළවීම මෙහි විස්තර කර ඇත. සටහන්: * දබ්බ මල්ල තෙරුන් හා එක්වසිටි අනිත් හික්ෂුන් නම්, මේ භවයේ, පුක්කුසානි, සභිය, බාහිය හා කුමාර කාශ්‍යප යන්ය. ** ගෝතම බුදුන් සමයේ මල්ල රට කුසිනාරාවේ උපත ලැබීම, මව ගැබ්ණිව මියගිය විට, මළකඳ දරසැයෙ තැබුවිට දරුවා, කුසින් නික්ම කුසතණ පදුරකට වැටී ජීවත්වීම, ඒ නිසා දබ්බ යයි නම් කිරීම, සත් අවුරුදු විශේදී සසරින් මිදීම මෙහි පෙන්වා ඇත.

දස

▲ දාසක තෙර- Dāsaka Thera: මේ සූත්‍රයට අනුව මේ තෙරුන්, කොසඹූ නුවර සෝසිතාරමයෙහි වැඩසිටි බව පෙන්වා ඇත. ගිලන්වූ බේමක තෙරුන්ට දහම් පණිවිඩ හුවමාරු කරගැනීමට උපකාරී වුවේ මේ තෙරුන්ය. සටහන: සූත්‍රයට අනුව බේමක තෙරුන් වදාළ බුද්ධ භාසිතය ශ්‍රවණය කල 60ක් පමණ සෝසිතාරමයෙ වැඩවිසූ තෙරුන් අරහත්වයට පත්වූහ. දාසක තෙරුන්, ඔවුන්ගෙන් කෙනෙක් බව දක්වා නැත. බලන්න: බේමක තෙර. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (3): බන්ධසංයුත්ත:ථෙරවග්ග: 1.2.4.7 බේමක සූත්‍රය, පි.246.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර භාටා: බු.නි: ථෙරභාටා:1.2.7,පි. 44.

“මද නුවණ ඇති, ථීනමිද්ධයෙන් මඩනා ලද, බොහෝ ආහාර ගන්නා, නිදනසුළු, පෙරලි නිදාගන්නා හෙතම බත් බුදිනලද මහා උෞරෙක් මෙන් නැවත නැවත ගැබට වදී (සසර උපත ලබයි)”.

ධ

ධත

▲ **ධොතක තෙර-Dhothaka Thera:** බාවරී බ්‍රාහ්මණ ගේ සිසුවූ මොහු, දහම් කරුණු පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේගෙන් විමසූ විට උන්වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“ධොතකය, නුවණ ඇතිව සිතිය ඇතිව විරිය ඇතිව, මගේ වදන් අසා මේ සසුනේ, තමාගේ නිවන පිණිස හික්මෙන්න”. **සටහන:** විවිකිච්චවෙන තමා මුදවාලන්න යයි ඔහු විමසූවිට බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“...ලෝකයේ විවිකිච්චා ඇති කිසිවෙකු මුදන්නට නො හැක්කෙමි. ඔබ, ශ්‍රේෂ්ඨධර්මය අවබෝධ කර ඉන් මිදිය යුතුය”. **මූලාශ්‍රය:** බු.නි. සුත්ත නිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා:පි,326, 5-5ධොතකමානවක, පි.344.

▼ **මේ තෙරුන්ගේ අපදානය:** බු.නි: අපදානපාලිය 2-1: 404, පි.32.: හංසවතී නුවර අසබඩ භාගිරි (ගංගානම් නදිය) නදිය අසල, සෝභිත ආරාමයේ පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ, ජලංග නම් ප්‍රසිද්ධ බ්‍රාහ්මණ ගුරුවරයෙක් ලෙසින් ඒ නුවර වාසය කිරීම, බුදුන් වහන්සේට ගංගාව තරණය කිරීම පිණිස හේයක්- පාලමක් තනා පුජාකිරීම, එම යහපත් කම්ම විපාක නිසා බොහෝකල් දෙව් මිනිස් සැප ලබා අවසානයේදී ගෝතම බුදුන් දවස උපත ලබා පැවිදිබවට පත්වීම විස්තර කර ඇත. “සිව්පිළිසිඹියා, අෂ්ඨවිමොක්ඛ, ඡඩ්ආභිඥා සාක්ෂාත් කරගෙන බුදු සසුන කරන ලදී”.

ධම

▲ **ධම්මික තෙර- Dammika Thera:** මෙතුමා පැවිදිව තමන් උපන් ප්‍රදේශයේ පිහිටි ආවාස 7 කම වරින්වර වාසය කලබව මෙහි දක්වා ඇත. ඒ ආවාසයන්වෙත පැමිණි ආගන්තුක භික්ෂූන් හට ඔහු, ආක්‍රෝෂ පරිභව කළ නිසා ඒ භික්ෂූන් ඒ ආවාසයන්හි නොරැඳී පිටවගියහ. ඒ ගැන විමසා බැලූ ගිහියන්, ධම්මික භික්ෂුවගේ අයහපත් හැසිරීම දැක ඔහුට පිටවීමට නියම කරනලදී. වාසය කිරීමට තැනක් නොමැතිවූ ඔහු රජගහනුවරට පැමිණ බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක තමාට වාසය කිරීමට තැනක් නොමැති බව පැවසූහ. ඔහුගේ අයහපත් හැසිරීම ගැන තොරතුරු දැන, බුදුන් වහන්සේ ඒ භික්ෂුවට, තමන් ගේ සබ්බත්ථාරිත්ව දුෂ්ටනොවී වාසය කිරීමට භික්ෂිය යුතුය යයි අවවාද අනුසාසනා වදාළහ:

"මේ සසුනේ මහණ, තමන්ට ක්‍රෝධ කරන අයට පෙරලා ක්‍රෝධ නොකරති, දබර කරන අය හා දබර නොකරති, ඔවුන් මහණදම් යහපත් ලෙසින් ආරක්ෂා කරති".

සටහන්: * මේ සූත්‍රයේ බුදුන් වහන්සේ, එම භික්ෂුවට, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික ලෙසින් අමතා ඇත. ඒ ගැන හික්බු බෝධි හිමි මෙසේ දක්වා ඇත: This may be the only place in the Nikāyas where the Buddha refers to a bhikkhu as a brahmin followed by his personal name. **බලන්න:** EAN:6:Note:1360, p.647. ** මේ පිළිබඳ දක්වා ඇති උපමාව: රාජකීය නුගගස . **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි: (4) : 6 නිපාත:ධම්මිකවග්ග: 6.1.5.12 ධම්මික සූත්‍රය,පි.160, EAN:6: 54.12 Dhammika, p.343.

▼ **මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා:** බු.නි: ථෙරගාථා:4.1.10, පි.134.

“ධර්මය අධර්මය යන දෙදෙනා සමවිපාක නොදේ, අධර්මය නිරයට ගෙනයයි, ධර්මය සුගතියට පමුණුවයි”.

න

නග

▲ නාගදත්ත තෙර- Nagadattha Thera: මේ තෙරුන් වනයේ වාසය කළද, පිණ්ඩපාතය පිණිස ගමට පිවිසි එහි දිගු කාලයක් ගතකරන බව දැක, වනදෙවියෙක් ඔහුට අවවාද කළ බව හා ඒ තෙරුන් ඒ අවවාද පිළිගත් බව මෙහි දැක්වේ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: වනසංයුත්ත: 9.1.7 නාගදත්ත සුත්තය, පි.384.

▲ නාගසමාල තෙර- Nagasamala Thera: මේ තෙරුන් බුදුන් වහන්සේගේ අතවැසියෙක් ලෙසින් පෙරදී කටයුතු කර ඇත. එක් සමයක බුදුන් වහන්සේ, අතවැසි නාගසමාල තෙරුන් හා කොසොල් රට සැරිසරන අවස්ථාවේ, දෙමංසන්ධියකට පැමිණියහ. නාගසමාල තෙරුන් එහි ඇති මාර්ග දෙකින් එක් මගක් පෙන්වා එම මගින් යෑම පිණිස බුදුන් වහන්සේට ඇරයුම් කළහ. ඒ අවස්ථාවේදී බුදුන් වහන්සේ නිවැරදි මග පෙන්වුවද, එය පිළිනොගත්, ඔහු බුදු පාත්‍ර සිව් රු බිම් තබා ගිය බවක් මෙහි දක්වා ඇත. පසුව සොරුන්ට හසුවී දුකට පත් ඔහු ආපසු බුදුන් වහන්සේ වෙතට පැමිණ ඇත. බලන්න: ද්විධාපථ. මූලාශ්‍ර: බු.නි: උදාන පාලි: 8.7 ද්විධාපථ සූත්‍රය, පි.338.

▼ බුදුන් වහන්සේ, සැරියුත් මහා තෙරුන්ට මහා සිහිනාද සූත්‍රය දේශනා කරන අවස්ථාවේ, බුදුන් වහන්සේට පවත් සලමින් ඒ අසල සිටි මේ තෙරුන් මෙසේ පවසා ඇත:

“...වහන්ස ආශ්චර්ය, ...අද්භූතය...මේ ධම්ම ක්‍රමය අසා මගේ ලෝමයෝ දහගත්හ... මේ ධම්ම ක්‍රමයේ නම කුමක්ද?” බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“....නාගසමාල, එසේ නම් ඔබ මේ ධම්ම පරියාය ‘ලෝමහංසනපරියාය’ යන නමින් දැනගන්න”. බලන්න: ලෝමහංසන ධම්ම පරියාය. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (1) 1.2.2 මහාසිහිනාද සූත්‍රය, පි.183.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:4.1.1 පි.128.

“ පිඬු පිණිස යන මට, අබරණින් සැරසුන, මනා වස්ත්‍ර හැඳි නළඟනක්, මාවත මැද නටනු පෙනිණි, මට යෝනිසෝමනසිකාරය ඇතිවී ආදිනව දිටිමි, නිබ්ද්දා නුවණ පහළවිය, කෙළෙසුන් පහවිය...බුදුසසුන කරනලදී”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාලිය1: 71, පි.237. සිබි බුදුන්වහන්සේ පහළවූ සමයේ උපත ලබා, ඒ බුදුන් වහන්සේට කළ ස්තූපයට පළොල් මල් පුජා කිරීම, ඒ අනුසස්සින් බොහෝ දෙව් මිනිස් සැප විඳ ගෝතම බුදුසසුනේ දී අරහත්වය ලැබීම මෙහි පෙන්වා ඇත.

▲ නාගිත කාශ්‍යප තෙර- Nagita Kassapa Thera: මෙතුමා බුදුන් වහන්සේගේ උපස්ථායක ලෙසින් කටයුතු කර ඇත. මූලාශ්‍රය: දීඝ.නි: (1) මහාලි සූත්‍රය, අංගු.නි: (4) 6 නිපාත: නාගිත සූත්‍රය, පි.120, අංගු.නි: (5) 8 නිපාත: 8.2.9.6 නාගිත සූත්‍රය, පි.370.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:1.9.5,පි.70.

“මේ නිවන්ගාමි මග යම්සේද, එබඳු මගක් මෙයින් බැහැර (මේ සසුනෙන්) නැතය යයි භාග්‍යවත් ශාස්තෘන් වහන්සේ, තමන්ගේ අත්ලෙහි තැබූ දෙයක් පෙන්වන ලෙසින් සංඝයාට අනුසාසනා කරන සේක”.

▲ නිග්‍රොධකප්ප තෙර-Nigrodhakappa Thera:මේ තෙරුන්, වංගීස තෙරුන්ගේ උපාධ්‍යායය. උන්වහන්සේ අග්ගලාව වෙතියේදී අපවත්වූහ. වංගීස තෙරුන්, තමන්ගේ උපාධ්‍යායා පිරිනිවිඟියාද යනවග නොදැන ඒ පිළිබඳ බුදුන් වහන්සේගෙන් විමසීම, හා නිග්‍රොධකප්ප තෙරුන්, අරහත්වය ලබා පිරිනිවන්පෑබව බුදුන් වහන්සේ විස්තරකිරීම මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: බු.නි: සුත්තනිපාත: චූළවග්ග: 2-12 නිග්‍රොධකප්ප සූත්‍රය, පි.122, සංයු.නි:(1) වංගීසසංයුත්ත:8.1.1. නික්ඛන්ත සූත්‍රය, පි.356.

නද

▲ නදී කාශ්‍යප තෙර- Nadikassayapa Thera:උරුවෙල කාශ්‍යප තෙරුන්ගේ බාල සොහොයුරාය. බුදුන් සරණ යෑමට පෙර ජට්ටල ප්‍රතිපදා අනුගමනය කළහ. දහම අවබෝධ කර පැවිදිවිය. ආදිත්තපරියාය සූත්‍රය අසා අරහත්වයට පත්විය.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:5.1.6 , පි.142.

“මගේ මිසදිටුබව ප්‍රභිණය, මෝහය ප්‍රභිණය, හව තණ්හාව නසන ලදී, ජාති සංසාරය ක්ෂිණවිය, දැන් පුනර්භවයක් නැත”.

නන

▲ නන්ද (ගෝතම) තෙර -Nanda Thera: ඉන්දිය සංවරය-ඉන්ද්‍රියේ ගුත්තද්වාර ඇති භික්ෂුන් අතරෙන්, මේ තෙරුන් අග්‍රය. බලන්ත: EAN:note:111,p.586 මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ නන්ද තෙරුන්, බුදුන් වහන්සේගේ ගිහිකල සුළුමවු ප්‍රජාපති ගෝතමීයගේ හා සුද්දෝධන රජුගේ පුතුනුවන්ය. මේ සූත්‍රයේ නන්ද තෙරුන්, විවාහ ගිවිසගත් ජනපද කල්‍යාණි නම් ශාක්‍ය දියණිය සිහිකර ගිහිවීමට සිතීම හා ඒ බව දන් බුදුන් වහන්සේ (ඉද්දි බලයෙන්) ඔහු, තවතිසාවට කැඳවා ගෙන යාම, එහිදී, ජනපද කල්‍යාණියට වඩා අග්‍ර රූපයෙන් යුත් දෙවිඅභනන් 500ක් පෙන්වීම, සසුනේ සිත අලවා වාසය කරන්නේනම්, ඒ දෙවිඅභනන් ලැබීමට ඇප වීම ආදී විස්තර දක්වා ඇත. පසුව විරිය කර නන්ද තෙරුන් අරහත්වයට පත්වූහ. මූලාශ්‍රය: බු.නි:උදානපාලිය:නන්දවග්ග: 3.2 නන්ද සූත්‍රය, පි.198.

▼ මෙහිදී නන්ද තෙරුන් සතිසම්ප්‍රජන්‍ය වඩන ආකාරය ගැන බුදුන් වහන්සේ පැසසුම් කර ඇත. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: 8.1.19. නන්ද සූත්‍රය, පි. 54, EAN:8: 9.9 Nanda, p. 41.

▼ නන්දතෙරුන් හට සියුම් සිවුරු ආදිය පරිහරණය කිරීම පැවිද්දන්ට නුසුදුසු බව බුදුන් වහන්සේ අවවාද වදාළ පසු ඒ තෙරුන් පාංසුකුලිකව, පිඬුසිගායුම ගැන මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: භික්ඛුසංයුත්ත:9.1.8 නන්ද සූත්‍රය, පි.454

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:2.2.9, පි.96.

“කයපිලිබඳව අයෝනිසෝමනසිකාරයෙ යෙදුනෙමි, කාමරාගය නිසා සිත නොසන්සුන්විය...උපායෙහි දක්ෂව සුර්-යබන්ධු වූ බුදුරදුන් ගේ අවවාද නුවණින් පිලිපැද සසරෙහි ගිලුන සිත නංවාගනිමි”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාලිය1: 13,පි.130: “මම පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේට අනගි වස්ත්‍රයක් පුජා කෙළෙමි. අනුමෝදනා වදාරන බුදුන් වහන්සේ මගේ අනාගත උපත් පවසා, අවසාන උපතේ ගෝතම බුදුන් වහන්සේගේ බාල සොහොයුරා වනබව වදාළහ”.

▲ නන්දක තෙර- Nandaka Thera: මෙහෙණියන්ට ඔවාදෙන-භික්ෂුණි ඔවාද, භික්ෂුන් අතරෙන් මේ තෙරුන් අග්‍රය. ගිහිකල, සැවැත්නුවර වාසයකළ ගෘහපතියෙකි. බලන්න: EAN:note: 110.p.586. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ නන්දක තෙරුන්, භික්ෂුණි සංඝයාට ඔවාද දීම පිලිබඳව, බලන්න: ම.නි: (3) නන්දඔවාද සූත්‍රය.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:2.3.7, පි.100.

“යම්සේ හදු අජානිය වෘෂභ තෙමේ පැකිල, යළි නැගී සිටීද, බෙහෙවින් සංවේගව, ධුරය උසුලා සිටීද... එලෙසින්, දර්ශන සම්පන්න සමායක් සම්බුද්ධයන්ගේ, ශ්‍රාවක, ඖරස පුත්‍ර මා පුරුෂජානියෙක් ලෙසින් සලකන සේක්වා”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදාන: බු.නි:අපදානපාලිය: 2-1: 545, පි.390.: පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ දැක පැහැද, භික්ෂුණින්ට ඔවාද දෙන අග්‍ර තෙරනමක් දැක ඒ තනතුර පැතීම, බුදුන් වහන්සේ අනුමෝදනා වදාරන විට මතු ගෝතම බුදු සසුනේදී, ඒ පදවිය ලැබෙන බව පැවසීම, සැවැත්නුවර ධනවත් සිටුකුලයක උපත ලබා, ජේතවනාරාමය පිළිගත්වන අවස්ථාවේ පැවිදිවීම මෙහි දක්වා ඇත.

“බුදුරජාණන්වහන්සේ වෙත මාගේ පැමිණීම ඒකාන්තයෙන්ම ස්වාගතවිය... බුදු සසුන් කරන ලදී”.

▲ නන්දක මානවක තෙර- Nandaka manawaka Thera: නන්ද ලෙසින්ද හඳුන්වා ඇත. බාවරී බ්‍රාහ්මණ ගේ සිසුවූ මොහු, මුණියනු කවරේද? යයි බුදුන් වහන්සේ විමසීම උන්වහන්සේ වදාළ පිළිතුරු මෙහි දක්වා ඇත. දහම අසා බුදුන් සරණ ගියහ. බලන්න: මුණි. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි,326, 5-7 නන්දමානවක, පි.350.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි:අපදාන පාලිය 2-1:406, පි.46.: අනුරුද්ධ පසේ බුදුන් සමයේ, වැද්දෙක් ලෙසින් ජීවත්වීම, බුදුන් වහන්සේ මහා වනයේදී හමුවීම, බුදුන් වහන්සේට කුටියක් සදා නෙලුම් මලින් අතුරා පුජාකිරීම, සසුනේ පැවිදිව නොබෝකලකින් රෝගීව මිය යාම, යහපත් පුණ්‍යකම්ම විපාක ලෙසින් බොහෝ කල් සැප විඳ ගෝතම බුදුන් දවස උපත ලැබීම. බුදුන් වහන්සේගෙන් ගැඹුරු නිවන පදය අසා, පැහැදී, ආසව ක්ෂය කර නිවන ලැබීම මෙහි විස්තර කර ඇත.

▲ නන්දිය තෙර- Nandiya Thera: මේ තෙරුන් අනුරුද්ධ හා කිම්බල තෙරුන් සමග නිතර හැසිරෙන මිත්‍ර තෙරකි. එතුමන් සෝසිංග වනයේ, සුභද ලෙසින් වාසය කිරීම හා ඒ ගැන බුදුන් වහන්සේ ප්‍රසාදයට පත්වීම මෙහි විස්තර කර ඇත. සෙසු තෙරුන් දෙනම හා මේ තෙරුන් ගේ උත්තමබව පිළිබඳව දිසපරජාන නම් යක්සෙනවියෙක් බුදුන් වහන්සේට පැවසීම, ඒ බව දේවලෝක හා බ්‍රහ්ම ලෝක පුරා පැතිරීම ගැනද මෙහි දක්වා ඇත. ඒ ගැන බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“...දිසය, මේ කුලපුත්‍රයෝ තිදෙනා යම් තාක් බොහෝ දෙනාට හිත පිණිස... දෙවි මිනිසුන්ට හිත පිණිස සැප පිණිස පිළිපත්ණාහු යායි දකින්න”. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (1) චූළගෝසිංග සූත්‍රය, පි.514.

නර

▲ නාරද තෙර- Narada Thera: නාරද තෙරුන් පැළලුප් නුවර (පාටලීපුත්‍ර නුවර) කුක්කුටාරාමයේ දී මේ සූත්‍රය, දේශනා කරනලදී. ඒ නුවර මුත්ඛ රජුගේ භාණ්ඩාගාරික (කෝෂාරක්ෂක) පියක, තෙරුන් ගේ ගුණ මෙසේ පවසා ඇත: “ආයුෂ්මත් නාරද තෙරුන්... පණ්ඩිතය, ව්‍යක්තයහ, ප්‍රශස්තබුද්ධිය ඇත, බහුශ්‍රුතය, චිත්‍ර කලිකයහ, කලන වැටහීම් ඇත, මහලය, අර-හත්ය...” සටහන: නාරද තෙරුන් වදාළ මේ සූත්‍රය අසා, මුණ්ඩ රජ බුදුන් සරණ ගියහ.: මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (3) 5 නිපාත: 5.1.5.10 සෝකසල්ලහරණ සූත්‍රය, පි.112.

ප

පක

▲ පුක්කුසාති භික්ෂුව - Bhikkhu Pukkusāti: මෙතුමා ගිහිකල තක්ෂිලා නුවර රජවුහ. මගධයේ බිම්බිසාර රජ ගේ මිතුරෙකි. බිම්බිසාර රජ, ත්‍රිවිධ රත්නය හා දහම ගැන තොරතුරු මෙතුමාට ලියා දැන්වුහ. ඒ තොරතුරු අසා දහම ගැන ප්‍රමෝදය ඇතිකරගෙන රාජ්‍ය හැර ගිහිගෙය හැර, බුදුන් වහන්සේ හමුවීමට පැමිණියහ. එතුමන් බුදුන් වහන්සේ හමුවීම, දහම අසා අනාගාමීබව ලැබීම, මරණය හා සුද්ධාවාසයක උපත ලැබීම මෙහි විස්තර කර ඇත. බලන්න:EMN:note: 1264, p. 1178. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) ධාතුච්ඡංග සූත්‍රය.

▼මේ සූත්‍රයන්හිදී, සට්ඨකාර බ්‍රහ්මරාජයා, පුක්කුසාති භික්ෂුව අනාගාමීව, අවිහ බ්‍රහ්ම ලෝකයේ උපත ලබා ඇතය යි බුදුන් වහන්සේට පවසා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): දේවතා සංයුත්ත:1.5.10 සට්ඨකාරසූත්‍රය, පි.88, දේවපුත්‍රසංයුත්ත:2.3.4 සට්ඨකාර සූත්‍රය, පි.140.

පග

▲ පිංගිය (මානවක) තෙර -Pingiya (manawaka) Thera: බාවරී බ්‍රාහ්මණ ගේ සිසුවු මොහු, තමන් මහළු, දුබල බව පවසා ජරාමරණයෙන් මිදීම -පුනර්භවය නැතිකිරීම ගැන බුදුන් වහන්සේ විමසීම හා උත්තරවහන්සේ වදාළ පිළිතුරු මෙහි දක්වා ඇත:

“පිංගිය, ...ඔබ කුසලධර්මයෙහි අප්‍රමාදව, පුනර්භවය ඇති නොවන පිණිස රූපය (ඇති ඇල්ම) දුරු කරගන්න. තණ්හාවෙන් ගැලී සිටින සත්ත්වයන් ගේ සිත් ජාරා ආදියෙන් මැඩී සිටින සැටි දැක...පුනර්භවය නොවනු

පිණිස තණ්හාව දුරුකරන්න”. ආයුෂ්මත් පිංගිය, බුද්ධ දේශනාව අසා සතුටුව, බාවාරි බ්‍රාහ්මණ හමුවී මෙසේ පැවසුහ:

“...පක්ෂියෙක් කුඩා වනය හැර, බොහෝ පලතුරු ඇති වනයකට පැමිණියේ, මහාවිලකට පැමිණි හංසයෙක් මෙන් බුද්ධසාසනයට පැමිණියෙමි...”. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි.326, 5-16 පිංගියමානවක, පි.364. සටහන: බුදුන් වහන්සේ වෙතින් දහම අසා පැවිදිවූ මෙතුමා, අනාගමීව අවිහ බ්‍රහ්ම ලෝකයේ පහළවූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): දෙවපුත්ත සංයුත්තය: 2.3.4 සට්ඨකාර සූත්‍රය, පි. 40, ESN: 2: Devaputta samyutta: 24.4 Ghaṭikāra, p. 201.

පණ

▲ පුණ්ණක තෙර - Punnaka Thera: ගිහිකල බාවාරි බ්‍රාහ්මණ ගේ සිසුවූ මෙතුමා බුදුන් වහන්සේ දැක පැහැද පැවිදිවිය. බුදුන් වහන්සේගෙන් ඇසූ ප්‍රශ්නය: “...යාගකරුවෝ...ජාතිය ජරාව තරණය කළාහුද?...” සියලු ආසාවන් පහකල රහතුන්, ජාති ජරාව තරණය කලබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි.326, 5-3 පුත්තක මානවක, පි.340

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි:අපදාන පාලිය 2-1: 402, පි.26.: පෙර දිවියක, වනගතව වාසය කරනවිට අපවත්වූ පසේබුදුන් වහන්සේගේ සිරුර ගරුසරු ඇතිව ආදාහන කරන අවස්ථාවේදී ඒ ගැන සතුටට පත්වූ යක්ෂයෙක් අහසේ සිට සැම කල්හිම ඔහුගේ නම පුණ්ණක වන බව පැවසීය. ඒ යහපත් කම්මය නිසා බොහෝකල් දෙව මිනිස් සැප ලබා ගෝතම බුදුන් දවස පුණ්ණක මානවක ලෙසින් ඉපදී දහම අසා බුදුන් සරණ ගියහ: “ කෙලෙශයෝ දවන ලදී, සියලු හවයෝ නසන ලදී, අනාසව, සුවපත්ව වෙසෙමි”.

▲ පුණ්ණ තෙර -Punna Thera: මේ තෙරුන් බුදුන් වහන්සේගෙන් ඉන්ද්‍රිය සංවරය ඇතිව වාසය කිරීම පිණිස අවවාද ලබාගැනීම, පසුව සුනාපරන්ත දනව්වට වැඩම කර එහිදී 500 ක් පමණ උපාසකයන්ට දහම අවබෝධ කරවීම, අරහත්වය හා පරිනිබ්බානය පිළිබඳ විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. සටහන: මේ තෙරුන්ගේ ඉවසීම පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ පැසසුම් කර ඇත:

“සාධු සාධු පුණ්ණ, දහම හා උපසමය යන දෙකම ඇති ඔබට, සුනාපරන්ත දනව්වේ වාසය කිරීමට හැකිය”. සටහන:එසේ පැවසීමට හේතුව වූවේ සුනාපරන්ත දනව්වේ වාසින් දරුණු අය බව ප්‍රසිද්ධ නිසා බුදුන් වහන්සේ ඒ ගැන තෙරුන්ගෙන් විමසුවිට, තමාට ඕනෑම කරදරයක් විදීමට හැකිබව එතුමා පැවසූ නිසාය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (4) සළායතනසංයුත්ත: 1.9.5 පුණ්ණ සූත්‍රය, පි.158, ම.නි: (3) 3.5.3 පුණ්ණඕවාද සූත්‍රය, පි.562.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:1.7.10.පි.64.

“ ශිලය අග්‍රය, උතුම් මිනිසුන්ටද දෙවියන්ටද ශිලප්‍රඥා ඇත. එමගින්, කෙළෙසුන් දිනා ගනිමි”.

▲ **පුණ්ණජී තෙර-Punnaji Thera:** බරණැස්නුවර සිටු පුතෙක් වූ මෙතුමා යසකුල පුත්‍ර තෙරුන්ගේ ගිහිකල මිතුරෙකි. තම මිතුරා පැවිදිවූ බව අසා සෙසු මිතුරන් තිදෙනා සමග පැමිණ, බුදුන් වහන්සේ වෙතින් දහම අසා පැවිදිව, උපසම්පදා ලැබ අරහත්වයට පත්වූහ. **මූලාශ්‍රය:**වින.පි: මහාවග්ගපාලි1: සිව්ගිහි යහළුවන්ගේ පැවිද්ද කථා, පි.116.

▲ **පුණ්ණිය තෙර- Punniya Thera:** මේ තෙරුන්,දහම් දේශනා අවබෝධය ගැන, බුදුන් වහන්සේගෙන් විමසීම මෙහි විස්තරකර ඇත. **මූලාශ්‍රය:** අංගු.නි: (5) 8 නිපාත: 8.2.9.2 පුණ්ණිය සූත්‍රය, පි. 364, (6) 10 නිපාත: 10.2.4.3 පුණ්ණිය සූත්‍රය, පි. 302.

▲ **පුණ්ණ මන්තානි පුත්‍ර තෙර- Punṇa Mantāṇiputta Thera:** ධර්මකථික හික්ෂුන් අතරෙන් අග්‍රය. සටහන: ගිහිකල කපිලවස්තු නුවර වාසය කල බ්‍රාහ්මණයෙකි, අඤ්ඤාකොණඩඤ්ඤ තෙරුන්ගේ බෑණාය. **බලන්න:** EAN: note:82: p.585. **මූලාශ්‍රය:** අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ **පුණ්ණ මන්තානිපුත්ත තෙරුන්** ගේ අවවාද අනුසාසනා, ආනන්ද තෙරුන්හට සෝතාපත්ත වීමට උපකාරීවිය. **මූලාශ්‍රය:** සංයු.නි: (3): බන්ධසංයුත්ත:ථෙරවග්ග: 1.2.4.1 ආනන්ද සූත්‍රය, පි. 208.

▼ **මේ තෙරුන්** අරහත්වය ලබා බුදුන් වහන්සේ දැකීමට සැවැත්නුවරට පැමිණියහ. එහිදී, සැරියුත් තෙරුන් සමග පැවති ධම්ම සාකච්චාව ගැන මෙහි විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. **බලන්න:** ම.නි: (1) රථවිනිත සූත්‍රය.

▼ **මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා:** බු.නි: ථෙරගාථා:1.1.4 පි.38.

“ප්‍රඥාවන්ත, යථාබව දකින සත්පුරුෂයන් සේවනය කරන්න. අප්‍රමාදව, විචක්‍ෂණව, මහා ප්‍රඥාවෙන්, ගැඹුරුවූ, දුකසේ දැකියයුතු, නිපුණවූ, සියුම් අරුත – සිව්සස් අවබෝධ කරගනිති”.

▼ **මේ තෙරුන්ගේ අපදානය:** බු.නි: අපදානපාලි 1: 3, පි.94. “පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ මම වේදයේ පරතෙරට ගිය බ්‍රාහ්මණයෙක් වූහ. මම බුදුන් වහන්සේ කෙරේ පහැදී පෙර දිට්ඨිය පහකළෙමි”. **බලන්න:** උපාලි මහා තෙර.

▲ **පිණ්ඩොල භාරද්වාජ තෙර- Piṇḍola Bhāradvāja Thera:** සිංහ නාද කරන හික්ෂුන් අතරෙන් අග්‍ර තැන ලැබූහ. සටහන: ගිහිපීඨිකයේදී මෙතුමන්, කොසම්බියේ උදෙන රජුගේ පුරෝහිත බමුණාගේ පුතාය. **බලන්න:** EAN: note: 81, p.585. **මූලාශ්‍රය:** අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: XIV : Foremost, p. 44.

▼ **මේ තෙරුන්,** පිරිපුන් බඹසර පීඨිකය ගෙනයාම පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් කරුණු, කොසඹූ නුවර උදේන (උදේනි) රජුට දේශනා කොට වදාළහ. එම දේශනාව අවසනයේදී, රජතුමා බුදුන් සරණ ගියබව මෙහි පෙන්වා ඇත. **මූලාශ්‍රය:** සංයු.නි: (4): සළායතනසංයුත්ත: ගහපතිවග්ග: 1.13.4 භාරද්වාජ සූත්‍රය,පි.254.

▼ **මේ තෙරුන්** ආරණ්‍යකබව, පිණ්ඩපාතිකබව, පාංශුකුලිකබව, තුන්සිව් රු දරනබව, අල්පේච්ඡබව, සන්තුෂ්ටිකබව, විරිය ඇතිබව,

ධුතවාද බව අරහත් බව ආදී ගුණ මෙහි පෙන්වා ඇත. බුදුන් වහන්සේ එම තෙරුන්ගේ ගුණ ගැන උදානයක් වදාළහ. මූලාශ්‍රය: බු.නි: උදානපාලිය: 4.6 පිණ්ඩොල සූත්‍රය, පි.238.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:2.1.2, පි.86.

“කුලයන්හි යම් වන්දනා පුජා තිබේද, බුදුවරු ඒවා පිළිකුල්කටයුතු දේ ලෙසින් පෙන්වා ඇත, ඒවා උදුරාලිය නොහැකි සියුම් උලක් වැනිය. එයට හේතුව, සත්කාර ආදිය අනුවණ පුද්ගලයාට ඉවත දැමීමට නොහැකි නිසාය”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි:අපදාන පාලිය1:8, පි.120.

“පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ හිමවතේ වැඩසිටින සමයේ අහිත සිහංයෙක්වූ වෙමි. මම බුදුන් වහන්සේට පියුමක් පුදා නමස්කාර කළෙමි. ඉන්පසු අනුමෝදනා වදාළ බුදුරදුන් මගේ අනාගත උපත් පවසා, අන්තිම ජාතියේ, ගෝතම බුදුන් සමයේ බ්‍රාහ්මණ කුලයේ උපත ලබා පැවිදිව පිරිනිවන් පාන බව වදාළහ”.

පල

▲ පලගන්ධ තෙර- Palaganda Thera: මෙ තෙරුන් අනාගාමීව අවිහ බ්‍රහ්මලෝකයේ පහළවූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): දෙවපුත්ත සංයුත්තය: 2.3.4 සට්ඨකාර සූත්‍රය, පි. 40, ESN: 2: Devaputta samyutta: 24.4 Ghaṭikāra, p. 201.

▲ පිලින්දවච්ඡ තෙර- Pilindavachcha Thera: දෙවියන්ට ප්‍රිය මනාපවූ- දේවප්‍රිය- හික්ෂුන් අතරෙන්, පිලින්දවච්ඡ තෙරුන් අග්‍රය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ මේ තෙරුන්, තමන් හා වාසය කරන සෙසු අයට වසල වාදයෙන් කථාකිරීම ගැන සංඝයා බුදුන් වහන්සේට පැමිණිලිකරඇත. ඒ අවස්ථාවේ බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්නේ: ඒ තෙර, පෙරපුරුද්ද නිසා එසේ කතා කරන බවද, එතුමන් අරහත්බව ලැබූ නිසා, සිතේ ද්වේශයක් නැතිබවය. සටහන: අටුවාවට අනුව පෙර ජීවිත 500 ක දී පමණ, බ්‍රාහ්මණ කුලයේ ඉපදී සිටි නිසා පුරුද්දට සෙසු අයට ‘වසල’ යයි ඇමතිමට පුරුදුවී ඇත. බලන්න: EAN:note:98.p.585. මූලාශ්‍රය:බු.නි: උදානපාලිය: 3.6 පිලින්දවච්ඡ සූත්‍රය, පි.212.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:1.1.9 පි.40.

“ස්වාගත බව ලබා, දුරාගතය හැර දමාඇත. වරදවාගත් සිතිවිලි මට නොමැත. එයට හේතුව, ශ්‍රේෂ්ඨවූ සිව්සස් දහම ලැබූ නිසාය”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාලිය1: 15, පි. 136, හා 391, පි.582. මෙතුමා, සුමේධ බුදුන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑ කල කරනලද ස්තූප පුජාව හා රහතුන්ට දන් දීම නිසා බොහෝ ජාතිවල දිව්‍ය ලෝක සැප සම්පත් ලැබූ බව, පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ ට මහා දන් දීම ආදී විස්තර මෙහි දක්වා ඇත.

පස

▲ පෝසාල (මානවක) තෙර-Posala Thera: බවාරි බ්‍රහ්මණ ගේ සිසුවෙක් මෙතුමා, ආකිඤ්චඤ්ඤායතන ලාභීන් ගේ අධිමුක්තිය ගැන බුදුන් වහන්සේගෙන් විමසීය. උන්වහන්සේ වදාළ පිළිතුරු මෙහි විස්තර කර ඇත.

“...පොසාලයනි, තථාගතයන්, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනයෙහි අධිමුක්තවූ එයම පරායන කොට ඇති පුද්ගලයා ගැන දනී...ඒ ආයතනයේ සංයෝජන විශිෂ්ඨ නුවණින් දැන නිමවූ බ්‍රහ්මචරියාව ඇති ...ඒ රහතුන්ගේ අරහත්ව ඥානය අවිපරිතය”. සටහන:බුදුන් වහන්සේ වදාළ දහම අසා මෙතුමා ඇතුළු සෙසු සිසුන් හැමදෙනා බුදුසසුනේ පැවිදිවූහ.මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි,326, 5-14 පොසාලමානවක,පි.362.

එ

එග

▲ එග්ගුන තෙර-Phagguṇa Thera: සැවැත්නුවර වාසය කරන අවස්ථාවේ මේ තෙරුන් බොහෝ සෙයින් ගිලන්වූ නිසා ආනන්ද තෙරුන් ගේ අයැදීම අනුව බුදුන් වහන්සේ එහි පැමිණ දහම් අනුසාසනා වදාළහ. ඒ දේශනාව අසා සතුටට පත් තෙරුන් අනාගාමිබව ලබා අපවත්වූහ. සටහන: සංයු.නි: (4) සළායතනසංයුත්ත:1.8.10 එග්ගුන සූත්‍රය, පි,144 මේ තෙරුන් ගැන දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4) 6 නිපාත: මහාවග්ග: 6.2.1.2 එග්ගුන සූත්‍රය, පි.178.

බ

බක

▲ බක්කුල තෙර -Bakkula Thera: නිරෝගිසුවය ඇති -අප්පාබාධා- හික්ෂුන් අතරෙන් බක්කුල තෙරුන් අග්‍රවේ. ළදරු විශේෂී මාළුවෙක් විසින් ගිල ගත්තද අරුම පුදුම ලෙසින් ජීවිතය රැකුණි. වයස අවුරුදු 80 දී පැවිදිව,දින 7 කින් අරහත්බවට පැමිණියහ. බලන්න: EAN:note:107, p.585. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ ම.නි: බක්කුල සූත්‍රයේදී, මේ තෙරුන් ඔහුගේ මිත්‍ර අවේල කස්සප හා පැවති සාකච්චාව පෙන්වා ඇත.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:3.1.3 , පි.116.

“යම් තැනක සසරදුක නිරුද්ධ වේ නම් සම්බුදුන් විසින් දෙසන ලද ඒ ශෝකරහිත වූ රාගාදී රජස් රහිතවූ නිරුපද්‍රවූ නිවන ඒකාන්තයෙන්ම මනා සුවය වේ”.

▼ ථෙර අපදානයේ, මෙතුමන් අන්‍යෝමදස්සි බුදුන් වහන්සේ සරණ යෑම, ඒ බුදුන් වහන්සේට බෙහත් ලබාදීමේ විපාක ආදිය විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: බු.නි:අපදානපාළි1: 366, පි.638.

බල

▲ බිලන්ගික භාරද්වාජ තෙර- Bilangika Bharadvaja Thera

රජගහනුවර වැසි මෙනෙම, තම ගෝත්‍රයේ පිරිස බුදුන් වහන්සේ වෙත පැවිදිවීම ගැන කිසි උන්වහන්සේ හමුවට පැමිණ නිහඬව සිටියේය. ඔහුගේ සිත, තම සිතින් දුටු බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“යමෙක් නිරපරාධ, නිකෙලෙස් කෙනෙකුට අපරාධ කරන්නේ නම්, උඩු සුළඟට විසි කල සියුම් දුවිලි මෙන් එය ඔහු කරාම පැමිණේ...”

බුදුන් වහන්සේගේ දේශනාව අස පැහැදුන මෙනුමා, පැවිදිව අරහත්වය ලබා ගත්බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි (1) :සගාථවග්ග: බ්‍රාහ්මණ සංයුත්ත: 7.1.4 බ්ලන්තික සූත්‍රය, පි.318.

▲ බෙලට්ඨිසිස තෙර- Belatthisisa Thera: මේ තෙරුන්, ආනන්ද තෙරුන්ගේ උපාද්දායා බව, එතුමන් බලවත් පිළිකා රෝගයකින් පෙළුන බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:වි.පි.මහාවග්ග පාලිය1, විවරබන්ධ, 7:පි.218

බහ

▲ බාහිය තෙර-Bahiya thera: මේ තෙරුන් දහම ශ්‍රවනය කිරීමෙන් රහත්වූබව මෙහි දක්වා ඇත. සටහන: * මේ තෙරුන් බාහිය දාරුවාරිය රහතන්වහන්සේ නොවේ. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග: වේදනාසංයුත්ත:ඡන්දනවග්ග: බාහිය සූත්‍රය, සංයු.නි: (5-1-) මහාවග්ග: සතිපට්ඨානසංයුත්ත:නාලකවග්ග: බාහිය සූත්‍රය.

▲ බාහිය දාරුවාරිය රහතන්වහන්සේ- Arahant Bahiya darichariya ඤාණික අභිඤා - බිජ්ජාභිඤ්ඤා ලත් භික්ෂූන් අතරෙන් බාහිය දාරුවාරිය රහතුන් අග්‍රවේ. බලන්න: අග්‍ර ශ්‍රාවක භික්ෂූන්, EAN:note: 99. p.585. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ, තපස්ව්‍රතය දැරූ මොහු තමන් රහත්යයි සිතාගෙන ජීවත්විය. පෙර භවයක මිත්‍ර දෙවියෙක් ඔහු ගැන අනුකම්පා කර, බුදුන් වහන්සේ බැහැදැකීමට අනුබල දුන්හ. බුදුන් වහන්සේ දෙසු කෙටි දහම් පදයකින් අරහත් මගඵල ලැබ, කෙටි වේලාවකදී ගවදෙනක් ඇත අපවත්වූහ. වාරිත්‍ර අනුකුළුව, පැවිදි බව නො ලැබුවද, මෙනුමා අරහත් භික්ෂුවක් බවද, එතුමන් වෙනුවෙන් ස්ථුපයක් සාදන්න යයි බුදුන් වහන්සේ අවවාද වදාළහ. බුදුන් වහන්සේ මේ තෙරුන්ට වදාළ කෙටි ගාථාව:

“තස්මාතිහ තෙ බාහිය, එවං සික්ඛිතබ්බං: ‘දිට්ඨං දිට්ඨමත්තං භවිස්සති, සුතෙ සුතමත්තං භවිස්සති, මුතෙ මුතමත්තං භවිස්සති, විඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතමත්තං භවිස්සති’ති. ...යතො බො බාහිය, දිට්ඨං දිට්ඨමත්තං... විඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතමත්තං භවිස්සති, තතො ඤං බාහිය න තෙන. යතො ඤං බාහිය න තෙන, තතො ඤං බාහිය න තත්ථ. යතො ඤං බාහිය න තත්ථ, තතො ඤං බාහිය නෙවිධ, න හුරං, න උභයමත්තරෙ. එසෙවනෙතා දුක්ඛස්සා” ති.

“...බාහිය, ඔබ මෙසේ භික්ෂුය යුතුය: ‘දකිනා ලද දේහි (රූපයෙහි) දක්නා ලද්ද පමණකි, අසන ලද දේහි (ශබ්දයෙහි) අසන ලද්ද පමණකි, දන්නා ලද්දෙහි (ගන්ධ, රස, කයේ පහස) දන්නා ලද්ද පමණකි, සිතෙන් සිතන

ලද්දෙනි, සිතන ලද්ද පමනකි... යම් කල්හි බාහිය, දකිනා ලද්දෙයේ (රූපයෙනි) දක්නා ලද්ද පමණක් වන්නේද....ඒ හේතුවෙන් ඔබ එහි නො බැඳුනු කෙනෙක් වේ. යම් කල්හි (ඒ ආයතන යන්හි) නො බැඳුන කෙනෙක් වේද, එම හේතුවෙන්, ඔබ මේ ලොව නො උපදින්නේය, පරලොව ද නො උපදින්නේය, දෙලොවම නො උපදින්නේය. මෙයම දුක කෙළෙවර වීමය”. බුදුන් වහන්සේ මේ රහතුන් ගැන මෙසේ වදාළහ:

“ අර්ථ විරහිත ගාථාවෝ දහසක් වුවත් උතුම් නොවේ. එක් ගාථාවක් අසා,යම් පුද්ගලයෙක් සන්සිදුනේද, ඒ බඳු එක ගාථා පදය ශ්‍රේෂ්ඨය”. බලන්න: බු.නි: උදාන පාලිය: 1.10 බාහිය සූත්‍රය, පි.170.

▼ අපදාන පාළියට අනුව බාහිය රහතුන්, බුදුන්වහන්සේ වෙතින් දහම් අසා, රහත්මග එල ලබා, සැවත්නුවර සැරිසරන විට, ගවදෙනක විසින් ඇත පහරදී කසල ගොඩකට වැටුනහ. මරණාසන්නවූ, එඋතුමන්, එම තැන සිට, තම පෙර ජීවිතය පිළිබඳ තොරතුරු පැවසූහ.

“ පදමුත්තර බුදුරජානන් වහන්සේ පහලවූ කළ, මිනිසත්බව ලැබූ මම ඒ මුනිදු දැකගැනීමට වාසනාවන්ත විය. ක්ෂණිකව දහම අවබෝධ කරගත් භික්ෂුවක් ගේ ගුණ, බුදුහිමි විසින් පසසමිත් කල දේශනාව අසා මගේ සිත ඔද වැඩිණි. ඒ සතුවත් මම මහර්ෂි වූ, ඒ උතුම් බුදුන්වහන්සේ හා ශ්‍රාවක සංඝයාට වත්පිළිවෙත් කර, සතියක් දන්පැන් පිලිගන්නවා, බුදුහිමි පා නැමැද එම තනතුර පැතුටෙමි. කාශ්‍යප බුදුහිමි දවස, පැවිදිවූ මම, බුදුහිමි පිරිනිවීමෙන් පසු සසුන පිරිනියන බව දැක, තවත් මිතුරු භික්ෂුන් සත් දෙනෙක් සමග පර්වතයකට නැග, මහා විරියෙන් යුතුව බවුන් වැඩුවෙමු. පිරිසිදු සිල් ඇතිව එසේ බුදුසසුන කල අප ඒ භවයෙන් වුනව් දෙව්ලොව පහළවූහ. සටහන: අටුවාවට අනුව, කස්සප බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි කල එකට මහණ දහම් පුහුණුකළ මිතුරන් ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ: බාහිය, පුක්කුසානි, සහිය, දබ්බමල්ල පුත්ත කුමාර කස්සප තෙරුන්ය. මූලාශ්‍රය: බු.නි: අපදාන පාළි 2-1:536- බාහිය තෙර, පි. 338.

▲ බාහුන තෙර- Bahuna Thera: තථාගතයන් කෙළෙස් වලින් මිදී වාසය කරන අන්දම ගැන, මේ තෙරුන් කළ විමසීමක් මත බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“බාහුනය, දස දහමින් යුත්ව...1) රූපය 2) වේදනාව 3) සංඥා 4) සංස්ඛාර 5) විඥානය 6) ජාතිය 7) ජරාව 8) මරණය 9) දුක 10) කෙලෙශයන් ගෙන් වෙන්වී තථාගතයෝ වාසය කරති”. බලන්න: තථාගත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (6) 10 නිපාත: ථෙරවග්ග:10.2.4.1 බාහුන සූත්‍රය, පි.296.

▲ බ්‍රහ්මදේව තෙර -Brahmadeva Thera: සැවත්නුවර බ්‍රාහ්මණ කුලයේ උපත ලබා, බුදුන් වහන්සේ සරණ ගිය මේ තෙරුන් අරහත්වය ලැබීම මෙහි දක්වා ඇත. සටහන: එම තෙරුන්ගේ මව බ්‍රහ්මදේවියන් උදෙසා යාග හෝම පවත්වයි, ඒ බව දුටු සහම්පති බ්‍රහ්ම රාජයා, බ්‍රහ්මදේව තෙරුන් ගේ අරහත් ගුණ වර්ණනා කර, එම තෙරුන්ට අග්‍ර භෝජනය පිරිනමා මතු සැප පිණිස පින් කිරීමට අවවාද කර ඇත. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: බ්‍රහ්මසංයුත්ත: 6.1.3 බ්‍රහ්මදේව සූත්‍රය, පි.280, ESN:6: Brhmasamyutta:3.3 Brhmadeva, p.328,

හ

හග

▲ **හගු තෙර- Bhagu Thera:** මේ තෙරුන් කිම්බිල හා අනුරුද්ධ තෙරුන් හා එක්ව වාසය කර ඇත. බුදුන් වහන්සේ බාලකලොණකාර ගමට වැඩි අවස්ථාවේ මේ තෙරුන්හට අවවාද අනුසාසනා වදාළහ. **බලන්න:** ම.නි: (3) 3.3.8 උපකිලේශ සූත්‍රය, පි.360.

▼ **සක්මන් භාවනාව කරන අවස්ථාවේ නිදිමත ගතිය නිසා බිම පතිතවූ මෙතුමා, විරිය ඇතිකර සක්මනේ යෙදිසිටින විට සිත සමාහිතව අරහත්වය ලැබූහ. මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: ථෙරගාථා1: 4.1.2 , පි.128. “...මගේ සිත කෙලේසුන්ගෙන් මිදුනේය, දහමේ සුදර්-මත්වය බලන්න, මා විසින් ත්‍රිවිධ විද්‍යාවෝ ලබනලදී, බුදුසසුන කරන ලදී”. සටහන:** මේ තෙරුන්, නිලවාසි, සානවාසි, ගොපක, එළිකසන්දාන යන තෙරුන් සමග, පාටලීපුත්‍ර නුවර, කුක්කුටාරාමයේ වැඩ වාසය කළ බව මෙහි පෙන්වා ඇත. **මූලාශ්‍රය:** වි.පි:මහාවග්ග පාලි2,විවරඛන්ධ,31,පි.224.

හද

▲ **හද්ද තෙර- Bhadda Thera:** මේ තෙරුන්, ආනන්ද තෙරුන් සමග පැළලුප්නුවර (පටලිපුත්‍ර) කුක්කුටාරාමයේ වැඩ වාසය කිරීම හා ආනන්ද තෙරුන් මෙතුමාට බ්‍රහ්මචරියාව හා අබ්‍රහ්මචරියාව පැහැදිලි කිරීම මෙහි දක්වා ඇත. **සටහන:** 3.3.1 සිල සූත්‍රය, පි.334, ආනන්ද තෙරුන්, මේ තෙරුන්ට කුසලසීලය පැහැදිලි කර ඇත. 3.3.2 ධිනි සූත්‍රයේදී ධර්මයේ විරස්ථායිකව පිණිස අදාළ කරුණු පැහැදිලි කර ඇත. **මූලාශ්‍රය:** සංයු.නි: (5-1) මග්ගසංයුත්ත:1.2.8 කුක්කුටාරාම සූත්‍රය, පි.54.

▲ **හද්දිය (පස්වග) තෙර-Bhaddiya (Pasvaga) Thera:** මෙතුමා පස්වග මහනුන්ගෙන් එක් නමකි. සිදුහත් තවුසා, ඉසිපතනයේ වැඩසිටි සමයේ සෙසු තවුසන් පස් දෙනා සමග එතුමන්ට ඇප උපස්ථානය කළහ. බුදුන් වහන්සේ පළමු දේශනාව වදාළ අවස්ථාවේ ඉසිපතන මිගදායේ වැඩසිටියහ, අනත්තලක්ඛණ දේශනාව අසා අරහත්වය ලැබූහ.පළමුව අරහත්වය ලැබූ ආරිය සංඝයා පස්දෙනාට ඇතුලත්වේ. **බලන්න:** පස්වග මහණුන්.

▲ **හද්දිය කාළිගොධායපුත්ත තෙර -Bhaddiya Kāligodhāyaputta Thera:** උසස්කුලවලින් පැවිදි භික්ෂූන් අතරෙන්, හද්දිය කාළිගොධාය පුත්ත අග්‍රවේ. එතුමන්, කපිලවස්තුනුවර කාළිගොධා නම් ශාක්‍ය කුල කාන්තාවගේ පුතණුවන්ය. අනුරුද්ධ තෙරුන් ගේ ගිහිකල මිතුරාය. ඔවුන් දෙදෙනාම එකමවර පැවිදි ජීවිතයට ඇතුල්වූහ. **බලන්න:** EAN: note no 79, p. 585. **සටහන:** කාළිගොධා ශාක්‍ය කුල කාන්තාව ගැන බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3. **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1 Foremost, p. 44.

▼ **හද්දිය තෙරුන්, ගිහිකල ශාක්‍ය රජෙක්වූහ. මහණ විමෙන් තමන ලැබූ සුවය, ආරක්ෂාව පිළිබඳව කළ විස්තරය මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:** බු.නි:උදාන පාලිය: හද්දිය සූත්‍රය.

▼ **මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:20.1.7, පි.242.**

“මා විසින් ඇත්තකු නැති සැරිසරනලදය, සියුම් වස්ත්‍ර දරන ලදය, මනා මසින් හැනු හැල් බත් වළඳන ලදී...අද, ශිලාදී ගුණයෙන් හදුන්වා, ග්‍රමණ ධර්මයෙහි නිරතවූ පින්ධිආභාරයෙහි ඇලුන, උපදාන රහිතවූ කාළිගොධාපුත්‍ර ඒ හද්දිය තෙමේ ධ්‍යාන කරති”.

▼ අපදාන පාලියේදී: පළමුව පද්‍යමුත්තර බුදුන් සරණ යාම ආදී පෙර ජීවිත විස්තර දක්වා ඇත. බුදුන් වහන්සේට අභාර දාන, ආසන, ඇතිරිලි ආදී මහා දාන පින්කම් කළ බලයෙන් දිගු කලක් දෙව් මිනිස් සැප ලැබූහ. මූලාශ්‍රය: බු.නි: අපදාන පාලිය 1: 43 කාළිගොධාපුත්‍ර හද්දිය ථේර අපදානය, පි. 198.

▲ හද්දජී තෙර- Baddaji Thera: මේ තෙරුන්, කොසඹැනුවර, සෝසිකාරාමයේ ආනන්ද තෙරුන් හා වැඩ වාසය කිරීම, ආනන්ද තෙරුන්, ඔහුට ආසව ඤායකිරීමේ උතුම්බව-අග්‍රබව දේශනා කිරීම මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (3) 5 නිපාත: 5.4.2.10 හද්දජී සූත්‍රය, පි.348.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථේර ගාථා: බු.නි: ථේරගාථා:2.3.2 ,පි.98.

“පෙරකල ‘පනාද’ නම් ප්‍රසිද්ධ රජෙක්විය. ඔහුගේ ප්‍රසාදය රනින් කර ඇත... (බොහෝ විසිතුරුය)... ධජ බහුලය...සදහසක් නළුවෝ නැටූහ... ඒ රජ තෙමේය”.

▲ හද්‍රාලි තෙර- Badrali Thera: බුදුන් වහන්සේ සංඝයාට, එකවේල හෝජනය- පෙර බත් වැළඳීමට අවවාද වාදාල අවස්ථාවේදී, මේ තෙරුන් එම අවවාදය පිළිනොගැනීම, පසුව ඒ ගැන පසුතැවිලිවී, බුදුන් වහන්සේගෙන් සමාව අයැදීම පිළිබඳ විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. සටහන: මෙහිදී බුදුන් වහන්සේ, අජානිය අශ්ව උපමා ධම්ම පරියාය වදාළහ. මූලාශ්‍රය:ම.නි: (2) 2.2.5 හද්‍රාලි සූත්‍රය, පි.190.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදානපාලිය 2-1: 411, පි.78.: සුමේධ බුදුන් වහන්සේ හිමවතට වැඩම කළ අවස්ථාවේදී, උන්වහන්සේගේ කුටිය පිරිසිදු කර මල් අතුරා අලංකාර කිරීම, ඒ පින් බලයෙන් බොහෝ කල් දෙව්මිනිස් සැප විඳ, ගෝතම බුදුන් වහන්සේ වෙත පැවිදිවීම මෙහි විස්තර කර ඇත.

“බුද්ධශ්‍රේෂ්ඨයන් වෙත පැමිණීම මට ස්වාගාතවිය...බුදු සසුන් කරන ලදී”.

▲ හද්දවග්ගිය (කුමාර) තෙරුන්- Bhaddavaggiya Theras: තමන් සෙවීම- තමා ගැන සොයා බැලීම උතුම් සෙවීම යයි බුදුන් වහන්සේ මේ කුමාරවරුන්ට වදාළහ. බුදුන් වහන්සේ කෙරෙහි ප්‍රසාදය ඇතිකරගත් ඔවුන් පැවිදිවූහ. මූලාශ්‍රය:වින.පි : මහවග්ග පාලිය 1: හද්දවග්ගිය කුමාරවරු, පි. 127.

▲ හද්‍රාවුධ (මානවක) තෙර-BadrawudaThera: බාවරි බ්‍රාහ්මණ ගේ සිසුවූ මෙතුමා ලෝකෝත්තර දහම ගැන බුදුන් වහන්සේ විමසීම හා උන්වහන්සේ වදාළ පිළිතුරු මෙහි දක්වා ඇත:

“හද්‍රාවුධ, අතීත අනාගත වර්තමානය පිළිබඳ සැමදේටම ඇති තත්භාව දුරලන්න, ඒවාට ඇති බැඳීමනිසා මාරයාගේ බැඳීමට හසුවේ”.

බලන්න: තණ්හාව. සටහන: බුදුන් වහන්සේ වදාළ දහම අවබෝධ කරගත් මෙතුමා හා අනිකුත් සිසු පිරිස බුදුසසුනේ පැවිදිවූහ. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි,326, 5-12 හදාවූයේ මානවක, පි.358.

හණ

▲ හණ්ඩු භික්ෂුව-Bhikkhu Bhandu: ආනන්ද තෙරුන්ගේ ශිෂ්‍යයෙකි. ඔහුට දහම කපා කිරීම ගැන මානයක් තිබුවද, බුදුන් වහන්සේගේ අවවාද අසා, සමාව ගෙන යහපත්වූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග:කස්සපසංයුත්ත: ඔවාද සූත්‍ර 3 කි, පි. 332, ESN:16: Kassapasamyutta: Ekhortation 3 suttas, p. 813.

හර

▲ භාරද්වාජ තෙර- Bharadvaja Thera: මේ තෙරුන් බුදුන් සරණයැම, පැවිදිවීම, රහත්බව ලැබීම ආදී විස්තර පිණිස. බලන්න: වාශිෂ්ඨ තෙර.

▲ මේ තෙරුන්ගේ පෙර ගාථා: බු.නි:පෙරගාථා:2.3.9, පි.102.

“මාර සේනාව දිනන ලද අග්‍ර මාර්ගයේ ප්‍රඥාව ලැබූ චීරයෝ (බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ) ගිරිගුහාවේ සිංහයන් ලෙසින් අභිත නාදය කරති”.

▲ භාරද්වාජ (රජගහනුවර) ශ්‍රෝත්‍රික තෙර- Bharadvaja gothrika Thera: රජගහනුවර බ්‍රාහ්මණයෙක්වූ මොහු, තම බිරිඳ ධනංජනි බැමිණිය බුදුගුණ පැවසීම නිසා කිපී බුදුන් වහන්සේ බැහැදකීමට පැමිණිණ මෙසේ ඇසූහ: “කුමක් නසා සුවසේ සිටීද...?” බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“...ක්‍රෝධය නසා සුවසේ සිටී, ක්‍රෝධය නසා ශෝක නොකරයි, දුක් විපාකයට මුළුවූ, මිහිරි අග ඇති ක්‍රෝධය නැසීම අරියෝ පසසති...” බුදුන් වහන්සේ වදාළ දහම කරුණු අවබෝධව, පැවිදිවූ මෙතුමා , අරහත්වයට පත්වූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.1.1 ධනඤ්ජානි සූත්‍රය, පි.312.

▲ භාරද්වාජ (කෝසලදනව්වේ) ශ්‍රෝත්‍රික තෙර- Bharadvaja gothrika Thera: ගිහිකල කොසොල් දනව්වේ කෘෂිකර්මාන්තයෙන් ජීවත්වූ මොහුගේ ගව රැල වනයේ ආතරමංචිය. උන් සොයමින් යන ඔහුට වන ලැහැබක වැඩ හුන් බුදුන් වහන්සේ දැකීමට ලැබිණ. තමන්ට ගිහිගෙදර ඇති කරදර: ගවයන් අතරමංවීම, ධාන්‍යාගාරය හිස්බව හා එහි බොහෝ මියන් ඇතිබව, බොහෝ දරුවන් ඇතිබව, බිරිය ගරු සැලකිලි නොකරන බව... ගැන බුදුන් වහන්සේට පැවසූ ඔහු, “මේ මහණ තෙමේ සුව ඇත්තෙක් ය යි” පැවසීය. ඉන්පසුව බුදුන් වහන්සේ එවැනි ගිහිගෙදර කරදර බැඳීම් තමන්ට නොමැතිබව පෙන්වා දුන්විට, බුදුන් වහන්සේ කෙරහි මහා සැදැහැබවක් ඇතිකරගත් ඒ බමුණා මෙසේ පැවසීය:

“...මං මුලාවූ කෙනෙකුට මග පෙන්වා දෙන සේ....අදුරෙහි සිටින කෙනෙකුට පහන් එළියක් දෙන සේ...ඔබ වහන්සේ මට දහම පෙන්වා දෙනලදී, මම තිසරණය සරණ යමි....”. මෙතුමා පැවිදිව, අරහත්වය ලැබූ බව මෙහි දක්වා ඇත.

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.1.10 බහුධිති සූත්‍රය, පි.328

ම

මග

▲ මාගන්දිය තෙර- Magandiya Thera: කුරුජනපදයේ, පරිබ්‍රාජකයෙක් ලෙසින් පෙරදී වාසය කළ සමයේ බුදුන් වහන්සේ ගැන පැහැදීමක් නොවිය, උන්වහන්සේ සැතපුන තණ ඇතිරිය පවා දැකීම ප්‍රසන්න නොවේ යයි පැවසූහ. මේ සූත්‍රයේ බුදුන් වහන්සේ ඔහුට වදාළ දහම් කරුණු අවබෝධ කර, උන්වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව පිහිටුවා පැවිදි බවට පත්වී, අරහත්වය ලබා සසර දුකින් මිදුනේය. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) මාගන්දිය සූත්‍රය, පි.304.

▲ මිගජාල තෙර-Migajala Thera: විසාකා සිටුදුවගේ (උපාසිකාව) හා මිගාර සිටුවරයාගේ පුතෙකි. බුදුන් වහන්සේ:

“තණ්හා නිරෝධය, දුක්ඛ නිරෝධය”. යයි දේශනා කරනලද දහම පසක් කොට අරහත්මග ඵල ලබාගති. එකලාව වසනසුළු හෙවත් ඒකවිහාරී වාසය ගැන මිගජාල තෙරුන්ට බුදුන් වහන්සේ මෙහිදී පෙන්වා ඇත මූලාශ්‍රය: සංයු.නි (4) සළායතනසංයුත්ත: මිගජාල වග්ග:මිගජාල සූත්‍ර 2, පි.106.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:6.1.8, පි.158.

“පසැස් ඇති සුරියබන්ධුවූ බුදුරදුන් විසින් හැම සංයෝජනයන් ඉක්මගිය, සසර වටය නසනසුලු ආරියමග මොනවට දෙසන ලදී...”

මස

▲ මේසිය තෙර- Megiya Thera: බුදුන් වහන්සේගේ ගේ උපස්ථායකවූ මේ තෙරුන්, උන්වහන්සේගේ අවවාද නොසලකා භාවනාව පිණිස වෙනත් තැනකට වැඩම කළ විස්තරය මේ සූත්‍රයේ දක්වා ඇත. සටහන: මෙයට සමාන විස්තරයක් මේ සූත්‍රයේ ද පෙන්වා ඇත:බු.නි: උදානපාලිය: 4.1 මේසිය සූත්‍රය. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5) 9 නිපාත: සම්බෝධිවග්ග: 9.1.1.3 මේසිය සූත්‍රය, පි.394.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:1.7.6.,පි.64,

“ සියලු ධර්මයන්ගෙන් පරතෙරට ගිය මහාවීරවූ සර්වඥයන් වහන්සේ මට අවවාද කළහ, මම උන්වහන්සේගේ ගේ දහම අසා සිහිය ඇතිකර ගතිමි. මා විසින් ත්‍රිවිද්‍යාව ලබනලදී, බුදුසසුන කරනලදී”.

▲ මෝඝරාජ තෙර- Mogharaja Thera: දළච්චර දරන හික්ෂුන් අතරෙන් අග්‍ර මොඝරාජ තෙරුන්ය. මෙතුමා බාවෙරි බ්‍රාහ්මණ ගේ සිසුන් 16 දෙනාහෙන් කෙනෙකි. බුදුන් වහන්සේ හමුවී, දහම් පැන අසා සැදැහැව ඇතිකරගෙන පැවිදිවූහ. බලන්න: EAN: note:115, p.586. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ මෝසරාජ තෙරුන්, පැවිදිවීමට පෙර, මෝසරාජ මානවක පුත්‍ර ලෙසින් බුදුන් වහන්සේගෙන්, මාරයා ඉක්මවා යාම පිළිබඳව විමසීම දක්වා ඇත- මාරආධිපත්‍යයෙන්- මාරාජ මිදීම ගැන බුදුන් වහන්සේ විමසීම හා උන්වහන්සේ වදාළ පිළිතුරු මෙහි දක්වා ඇත:

“මෝසරාජ, ...සෑම කල්හිම සතියඇතිව (ස්මෘතිමත්ව) සක්කාය දිට්ඨිය දුරුකොට, ලෝකය ගුණ්‍ය යයි බලන විට මාරආධිපත්‍යය ඉක්මවා ඇත”.
මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි,326, 5-15
මෝසරාජ මානවක,පි.364.

▼ බුදුන් වහන්සේ මේ තෙරුන්ට සර්වඥයන් ගේ ගුණ හා එතුමන් නමස්කාර කරන හික්මුත් පැසසිය යුතුය යි වදාළහ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) දේවතාසංයුත්ත: 1.4.4. නසන්ති සූත්‍රය, පි.66.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:2.5.4. පි.112.

“රථ සමක් ඇති, හදවු සිතක් ඇති, මෝසරාජ, සමාහිත සිත් ඇතිව, පැවිදිව, සෙනසුන්වලට නොපිවිස හිමවැටෙන සිතවූ රැය මුළුල්ලේ කෙසේනම් ජීවිතය පවත්වා ගත්තේද?”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදානපාලිය 1: 35, පි.183, අපදාන පාලිය 2-1: 540, පි.362. අත්ථදස්සි බුදුන් වහන්සේගේ සමයේ බ්‍රාහ්මණ ගුරුවරයෙක්විය, බුදුන් වහන්සේ, සහ පිරිස සමග වීථි සංචාරය කරන අවස්ථාවේ උන්වහන්සේ දැකීමෙන් සිත පහදවා මෙසේ බුදුගුණ පැවසිය:

“... අදුරෙන් ගැවසිගත් මේ ලෝකය ඔබ වහන්සේ නගා සිටුවනසේක, ඔබ වහන්සේගේ දහම අසා සැකය නමැති සැඟපහර තරණය කරති...”
ඉන්පසු බුදුන් වහන්සේට දඬුවෙල්බෑ මිපැණ පුජා කළහ. බුදුන් වහන්සේ ගැන ප්‍රසාදයට පත්වීම, උන්වහන්සේට සුමධුර දාන පිළිගැන්වීම ආදී යහපත් කම්ම එල ව්‍යාක නිසා බොහෝ ජීවිතවල දෙව්, මිනිස්, රජ සැප ලැබෙන බව, අවසානයේදී ගෝතම බුදු සසුනේ බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක් වෙනබව බුදුන් වහන්සේ අනුමෝදනා වදාළහ. සටහන: ගෝතම බුදුන් දවස, කැත් කුලයේ උපත ලැබූ මෙතුමා, පිය රජගේ ඇවෑමෙන් රජවිය, දරුණු කුෂ්ඨ රෝගයක් නිසා ශරීරයේ දොස් දැක රජසැප හැර බාවරී බ්‍රහ්මණගේ සිසුවෙක් විය. මෙතුමා මෙසේ වදාළහ:

“ ක්ෂිතවූ පුණ්‍ය පාප ඇත්තෙමි, සියලු රෝගයන්ගෙන් වෙන්වුවෙමි, දර නොමැති ගින්නක් මෙන් ආසව රහිතව පිරිනිවන් පාමි”.

මත

▲ මෙත්තගු (මානවක) තෙර-Mettagu Thera: ගිහි ජීවිතයේ බාවරී බ්‍රාහ්මණ ගේ සිසුවූ මොහු, දහම් කරුණු පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ විමසූහ:

“...ඔබවහන්සේ...ඥානයේ පරතෙරට පැමිණියහ...ලෝකයේ ඇති දුක කෙසේ උපන්නේද?...” සියලු දුක් තණ්හාව මුල් කර ඇත යයි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. දහම අවබෝධ කර පැවිදිවූහ. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: 5-4 මෙත්තගුමානවක, පි,364.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදානපාලිය 2-1:403, පි.28.: සුමේධ බුදුන් දවස හිමවනේ තවුසෙක් ලෙසින් වාසය කිරීම, එහිදී බුදුන් වහන්සේ දැක පැහැදී ගිනෙල් දානයක් පිරිනැමීම, ඒ පුණ්‍ය කම්මය හේතුකොට දිගු කාලයක් දෙව් මිනිස් සැප විඳ ගෝතම බුදුන් දවස උපත ලැබීම. “බුද්ධශ්‍රේෂ්ඨයන් වෙත පැමිණීම මට ස්වාගතවිය, ත්‍රිවිද්‍යා ලබනලදී, බුදු සසුන කරන ලදී”.

මල

▲ මාලුන්කායපුත්ත තෙර-Mālunkyāputta Thera: මේ තෙරුන් බුදුන් වහන්සේ සමීපයෙහි වැඩ වාසය කිරීම, අරහත්වය ලබා ගැනීම ආදී විස්තර මේ සූත්‍රයන්හි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2) 4 නිපාත: 4.6.4 මාලුකාය පුත්ත සූත්‍රය, පි.498., සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග: වේදනාසංයුත්ත:1.10.2 මාලුකාය පුත්ත සූත්‍රය, පි.181, ම.නි: (2) 2.2.4 මහා මාලුන්කායපුත්ත සූත්‍රය, පි.104 හා 2.2.3 චූල මාලුන්කායපුත්ත සූත්‍රය, පි.167.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර භාටා: බු.නි: ථෙරභාටා:6.1.5 පි.156, 2015, පි.234. “ප්‍රමාදවූ සක්කියාගේ තණ්හාව මාලුවා වැලක් මෙන් වැඩේ. හෙතෙම වනයෙහි එල සොයායන වදුරාමෙන් හවයෙන් හවයට දිව යයි”.

මහ

▲ මහක තෙර-Mahaka Thera: මහක තෙරුන්, මවජිකාසංඝ්ඨයේ, විත්ත ගහපතිගේ, අම්බාටක නම් වනයේ වැඩවසන සමයේ සෘද්ධි පෙළහර පෑ බව මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: ස.නි:විත්තසංයුත්ත:7.1.4 මහක සූත්‍රය, පි.558.

▲ මහා කච්චායන තෙර -Mahākaccāna Thera: මහා කච්චායන තෙරුන් අවන්ති ප්‍රදේශයේ බ්‍රාහ්මණ කුලයක් උපත ලබා ඇත. සියලු යස ඉසුරු හැර බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක්වූහ. බුදුන් වහන්සේ කෙටියෙන් වදාළ දහම විස්තරාත්මකව අරුත් දැක්වීමේ කුශලතාවය ඇති (සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විහජන්තානං) හික්ෂුන් අතරින්, මේ තෙරුන් අග්‍රය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44. සටහන්: * මහා කච්චායන තෙරුන් අරුත් විග්‍රහ කරනලද ප්‍රසිද්ධ සූත්‍ර දේශනා: ම.නි: මධුපිණ්ඩික සූත්‍රය. සංයු.නි: (3): බන්ධවග්ග: නකුලපිතුග්ග: 1.1.1.3 හලිද්දාකාණි සූත්‍රය: මෙහිදී බුදුන් වහන්සේ, මාගන්දිය බ්‍රාහ්මණට දේශනා කරනලද දහම් කරුණු, මහාකච්චායන තෙරුන් විසින් විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. බලන්න: බු.නි:සු.නි: අට්ටකවග්ග:4-9 මගන්දිය සූත්‍රය, පි.284., අංගු.නි:10 නිපාත: 10.1.3.6.කාලි සූත්‍රය. ** ම.නි: මධුර සූත්‍රයේ: මහා කච්චායන තෙරුන් හා මධුරාපුර, අවන්තිපුත්‍ර රජතුමා හා සතර කුලයන් පිලිබඳ වූ සංවාදයක් දක්වා ඇත. මහා කච්චායන තෙරුන් ගේ දේශනය අවසානයේ දී රජතුමා බුදුන් සරණ ගියහ. බලන්න:ම.නි: මධුරා සූත්‍රය.

▼ මහා කච්චායන තෙරුන්ගේ ගුණ කථනය: එක් සමයක, මහා කච්චායන තෙරුන්, මධුරා පුරයේ, ගුන්දා වනයේ වැඩ සිටින සමයේ, ඒ රට රජවසිටි අවන්තිපුත්‍ර රජතුමා මෙසේ පැවසූහ:

“...ශ්‍රමණ කච්චිවාන තෙරණුවන් ගැන මෙවන් කලාන කිරිති ශබ්දයක් උස්ව පැතිරේ: එතුමන්, පණ්ඩිතය, ව්‍යක්තයහ, නුවණැතියහ, බහුශ්‍රැතයහ, චිත්‍රකථිකය, කලාන වදන ඇතියහ. වැඩිහිටි අරහත්ය...”
සටහන: මේ සූත්‍රය මහා කච්චිවාන තෙරුන් දේශනා කර ඇත්තේ බුදුන් වහන්සේගේ පරිනිබ්බානයෙන් පසුවය. බලන්න: ම.නි: මධුරා සූත්‍රය.

▼ විස්තර පිණිස බලන්න: මහා කච්චිවාන හද්දේකරත්ත සූත්‍රය, ම.නි, මහා කච්චිවාන සූත්‍රය.

▼ මෙතුමා, ලෝභිව්ව බමුණාට ධර්මය දේශනා කොට ඔහු ගිහි උපාසකයෙක් කිරීම මෙහි විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4): සළායතනවග්ග: වේදනාසංයුත්ත: ගහපතිවග්ග: 1.13.9 ලෝභිව්ව සූත්‍රය, පි.266.

▼ මෙතුමා සංඝයාට අවකාශාධිගමය- ඡඩ් අනුස්මෘති පිළිබඳව වදාළ විස්තරය මෙහි දක්වා ඇත. බලන්න: අවකාශාධිගමය. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4) 6 නිපාත: අනුත්තරියවග්ග: 6.1.3.6 මහා කච්චිවාන සූත්‍රය, පි.78.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා: 8.1.1. පි.176.

“සප්‍රාඥ තෙමේ ධනයෙන් පිරිහුණද ජීවත්වේ, එහෙත්, ප්‍රඥාව නොලැබ ධනය ඇතිවිට එය ජීවත්වීම නොවේ”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාලිය 1:33, පි.178, අපදානපාලිය 2-1, පි.312.: පදුමුත්තර බුදුන් දවස, උන්වහන්සේට සත් රුවනින් කළ අසුනක් හා රන් ධජ පුජා කළහ, එම පුණ්‍ය කම්මයේ මහිමයෙන් දිගුකලක් දෙව් සැප හා රජ සැප ලැබූහ. ගෝතම බුදු සසුනේ සැකෙවින් දෙසන ලද දහම් පද විස්තරාත්මකව දැක්වීමට අග්‍ර වන්නේය යයි පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ අනුමෝදනා වදාළහ. ගෝතම බුදුන් දවස, උදේනි නුවර, වන්ඛප්‍රදෝත රජුගේ ත්‍රිථවච්ඡ පුරෝහිත බමුණාගේ හා වන්දිමා බැමිණියගේ පුතුව, රන්පැහැ සමක් ඇතිනිසා කච්චිවාන ලෙසින් හැඳින්වීම, වේදයේ පර තෙරට යාම, රජුගේ නියමයෙන් බුදුන් වහන්සේ බැහැදැකීම, නිමල බුදු වදන් අසා තමන් කැටිව ආ සන්දේනා සමග පැවිදිවීම විස්තර කර ඇත.

▲ මහා කොට්ඨික තෙර -Mahākoṭṭhita Thera: බුදුන් වහන්සේ, පිළිසිඹියා (පතිසම්බිදා -analytical knowledge) ලත් භික්ෂුන් අතරෙන් මහා කොට්ඨික තෙරුන්, අග්‍ර යයි වදාළහ. බලන්න: අග්‍රතම ශ්‍රාවකයන්, EAN:note:101, p.585. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44. සටහන: ම.නි. මහාවේදල්ල සූත්‍රයේ, මෙතුමන් හා සැරියුත් තෙරුන් අතරවූ දහම් කතාවක විස්තර දක්වා ඇත.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා: 1.1.2 පි.35.

“සන්සුන් ඉඳුරන් ඇති පවින් වැලකුණු නුවණින් පිරික්සා බලන සුළු, උඩගු නැති මේ මහණ, සුළඟින් රුක් පතක් පතිත කරන ලෙසින්, පාප ධම්ම දුරු කර ඇත”

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදාන: බු.නි: අපදාන පාලිය 2-1:537, පි.346.

පදුමුත්තර බුදුන් දවස, හංසවතිනුවර, වේදයේ පර තෙරට පැමිණි බ්‍රාහ්මණයෙක්වී සිටීම, බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක දහම් අසා සතුටට පත්වීම, පිළිසිඹියාවෙන් අග්‍ර ශ්‍රාවකයෙක් දැක ඒ තනතුර පැතීම, බුදුන් වහන්සේ හා සංසරත්නයට මහා දාන පූජා කිරීම, ඉන් පසු පුණ්‍ය බලයෙන් බොහෝ වාරවල දෙව් මිනිස් සැප ලැබීම, ගෝතම බුදුන් දවස ධනවත් බමුණු කුලයක උපත ලැබීම, පියා අස්සල්යාන බ්‍රහ්මණ දහම අසා අරහත්වීම, බුදුන් වහන්සේ වෙත පැවිදිවීම, මහා මුගලන් තෙර ආචාර්ය-යවරයාවීම, සැරියුත් මහා තෙරුන් උපාධ්‍යායා වීම ආදී විස්තර දක්වා ඇත.

▲ මහා කප්පින තෙර- Mahākappina Thera: භික්ෂුන්හට ඔවාද-අවවාද දෙන භික්ෂුන් අතුරින් මේ තෙර අග්‍ර වේ. ගිහි ජීවිතයේදී ප්‍රත්‍යන්ත ජනපදයක්වූ කුක්කුටවත්ති යේ රජෙක්ව සිට, දහම අසා පැහැදී රාජ්‍ය හැරදමා, බොහෝ පිරිස හා අගබිසව අනෝජා සමග බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක පැවිදිවූහ. මෙතුමා, ‘එහි භික්ඛු’ බවින් පැවිද්ද හා උපසම්පදාව ලැබූහ. බලන්න: EAN: note no.112, p.586, ESN: note: 400, p.991. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ බුදුන් වහන්සේ මහා කප්පින තෙරුන් ගේ ගුණ මෙසේ වදාළහ:

“...මහණෙනි, තෙල මහණ මහත් සෘද්ධි ඇත්තෙකි, මහා ආනුභාව ඇත්තෙකි, ඔහු විසින් නොලත් සමාපාත්තියක් දැකීම සුලභ නොවේ... මග බඹසර අවසන්කොට මේ අත් බවයේදීම, විශිෂ්ඨ ඥානය ලබා අරහත්වය සාක්ෂාත් කර ඇත...”. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග:භික්ඛුසංයුත්ත: 9.1.11 මහා කප්පින සූත්‍රය, පි.460.

▼ මහා කප්පින තෙරුන් ආනාපානසති සමාධිය බහුල කළනිසා, කාය කම්පනයක් නොමැතිව වැඩසිටින බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: භික්ඛුසංයුත්ත:10.1.7 කප්පින සූත්‍රය, පි.395.

▼ සංයු.නි: (1): බ්‍රහ්මසංයුත්ත: 6.1.4 අපරාදිට්ඨි සූත්‍රය, පි:286, බුදුන් වහන්සේ බඹ ලොවට වැඩම කළ අවස්ථාවේ, මේ තෙරුන් ඉදු බලයෙන් එහි පැමිණීම දක්වා ඇත.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:10.1.3 ,පි.188.

“...යමකු විසින් බුදුන් වහන්සේ දෙසු පරිදි ආනාපානසතිය සම්පූර්ණ කොට වඩන ලද්දේද, හෙතෙම වලාකුළු වලින් මිදුන සඳ මෙන් මෙලොව බබලවයි”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාළිය 2-1:533. පි.322. පදුමුත්තර බුදුන් දවස හංසවති නුවර නිතිවිශාරද ඇදුරෙක්ව සිටීම, බුදුන් වහන්සේ, භික්ෂුන්ට ඔවාද දෙන අයගෙන් අගතැන්පත් ශ්‍රාවකයෙකුගේ ගුණ වනනණු අසා ඒ තනතුර ලැබීමට කැමතිවීම, බුදුන් වහන්සේට මහා දාන පිංකම් කර එම තනතුර පැතීම ආදී විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. බොහෝ සැප ජීවිත ලැබ බරණැස් නුවර ජේෂ්ඨකාර කුලයක උපත ලබා , පවුල හා දහසක් පිරිවර සමග, 500ක් පසේ බුදුවරුන්ට උපස්ථාන කිරීම, ඒ හවයෙන් චූතව, ඔවුන් සැම තව්තිසාවෙහි පහළවීම, ඉන්පසු ගෝතම බුදුන් දවස හිමවන අසල කුක්කුට පුරයේ කප්පින නම් රජ වීම, පෙරසිටි

පිරිස එහි ඇමතිවරුවීම, ඒ රටට පැමිණි වෙළඳුන් බුදුගුණ අසා ගිහිගෙයින් නික්මීම, මහා ගැඹුරු වන්දනාගා නදිය බුදුගුණ මෙනෙහිකර තරණය කිරීම, බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක පිරිස සමග පැවිදිවීම, ඒ දහසක් සංඝයාට, අනුසාසනා කර ඔවුන්ටද අරහත් ඵලය ලැබීමට උපකාරීවීම ආදී විස්තර මෙහි දක්වා ඇත.

▲ මහා කාශ්‍යප තෙර-Mahakassapa Thera: භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ධුතාංග පුහුණුව (ධුතවාද-තපස්කම්-ascetic practices) ලැබූ හික්ෂුන් අතරෙන්, මහා කාශ්‍යප තෙරුන් අග්‍රබව වදාළහ. බුදුන් වහන්සේගේ ගේ පිරිනිවීමෙන් පසු, සාසනය ආරක්ෂා කිරීම පිණිස, ප්‍රථම සංඝායනාව පැවැත්වීමට මූලිකව කටයුතු කළේ මහා කස්සප රහතුන්ය. ගිහිකල මහා ධනය ඇති පිස්පිලි සිටුවරයාවිය. හික්ෂුණියන් අතර, පෙර ජීවිත දැකීමේ නුවණින් අග්‍රවූ මහා හද්දකපිලානි තෙරණිය, මෙතුමන්ගේ ගිහි ජීවිතයේ බිරිඳ වූවාය. බලන්න: EAN, notes: 77, p 584. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1 : Foremost, p. 44.

▼ මහා කාශ්‍යප තෙරුන් දෙවියන් දෙන දානය නොගෙන, දුගී ජනයා ගෙනෙන් දානය ගැනීම පිලිබඳව මෙහි දක්වා ඇත. බුදුන් වහන්සේ එම කරුණ දැන, තෙරුන්ගේ ගුණ මෙසේ වදාළහ:

“අනේකුන් පෝෂණය නොකරන, ප්‍රසිද්ධවූ, ඉන්ද්‍රිය සංවරය ඇති, විමුක්ති සාරය ලැබූ, ක්ෂිණ ආශ්‍රව ඇති, රාග දෝස ආදිය දුරුකල, ඒ උතුමා බ්‍රාහ්මණයෙක්ය”. මූලාශ්‍රය: බු.නි:උදානපාලිය:බෝධිවග්ග: 1.6 කාශ්‍යප සූත්‍රය, පි.164.

▼ එක්සමයක කාශ්‍යප තෙරුන්, පින්ධිපාතය පිණිස දුගී ජනයා සිටින ප්‍රදේශයේ සැරිසරන විට, පින් ගැනීම පිණිස, සක්දෙවිදු, මිනිස් වෙසක් ගෙන එහි පැමිණි දානය ප්‍රජාකළහ. දුගී මිත්සුන් ගේ අවස්ථාව, සක්දෙවින්දු පැහැර ගැනීම ගැන, කාශ්‍යප තෙරුන්, සක් දෙවිදුට අවවාද කිරීම මෙහි පෙන්වා ඇත. එම සිදුවීම දැක බුදුන් වහන්සේ, තෙරුන්ගේ ගුණ වදාළහ:

“පින්ධිපාතිකඅංග පුරන, තමාම පුස්තා, ආමිෂයෙන් අනුන් නො පුස්තා, අටලෝ දහමින් නොසැලෙන උප ශාන්තවූ හැම කල්හි සිහි ඇති මහණ හට දෙවියෝ ආදර උපදවති”. මූලාශ්‍රය: බු.නි:උදානපාලිය: නන්දවග්ග: 3.7 කාශ්‍යප සූත්‍රය, පි.212.

▼ මෙහිදී බුදුන්වහන්සේ, මේ තෙරුන්හට, ඔහු මහලුවියේ පසුවන නිසා, තමන්වහන්සේ ළඟ වාසය කරන්න යයි පවසා ඇත. ධුතාංග පුහුණුවේ බොහෝ කලක් වාසය කර එහි ගුණ දකින තෙරුන් තමන් අරණ්‍යවාසය ප්‍රියකරන බව දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: කස්සපසංයුත්ත: 4.1.5 ජිත්භසූත්‍රය, පි.330.

▼ සංයු.නි: (1): බ්‍රහ්මසංයුත්ත: 6.1.4 අපරාදිට්ඨි සූත්‍රය, පි:286, බුදුන් වහන්සේ බඹ ලොවට වැඩම කළ අවස්ථාවේ, මේ තෙරුන් ඉද්දි බලයෙන් එහි පැමිණීම දක්වා ඇත.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා: 40.1.1.,පි. 276.

“සම්මා සම්බුදු පියාණන් හැර, තපස්බවින් මා හා සම කෙනෙක් නැත. මම උග්‍ර තපස් දම් (ධූතංග) පුරන්තෙමි. මම බුදුහිමි පිදුවෙමි, උපදෙස් මැනවින් පිළිපැද්දෙමි. මේ පස්කඳු බර බහා තැබුවෙමි, උතුම් දහම අසා මම විමුක්තිය ලැබුවෙමි, මින් මතු යළි උපතක් නම් නැත.”

▼ කාශ්‍යප තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි:අපදාන පාලි 1: 3, පි. 89. “පෙර පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑ කල්හි දෙව මිත්සුන් බොහෝ පුජා කළෝය. මම, නැදෑයන් සමග මහා ස්තුපයක් ඉදි කළෙමි. ඒ පිනෙන් බොහෝ වාර ගණනක් සක්විති රජව සැප වින්දෙමි. අන්තිම භවයේ මහා ධන සම්පත් ඇති බමුණු කුලයක උපත ලබා ඒ සම්පත් හැර පැවිදිවිමි”.

▲ මහා චූන්ද තෙර- Mahachunda Thera: බුදුන් වහන්සේගේ ජේෂ්ඨ ශ්‍රාවකයෙකි. බුදුන් වහන්සේ ගිලන්ව සිටි අවස්ථාවක, මහා චූන්ද තෙරුන් ලවා බොජ්ඣංග පිරිත දේශනාකරවාගත්හ. බලන්න: අංගු.නි: 4, 122 මහා චූන්ද සූත්‍රය.

▼ එක්සමයක මහා චූන්ද තෙරුන් වේනිය ජනපදයේ, සහජාති නුවර වාසය කරණ සමයේ හික්ෂුන්හට රහත්බව ප්‍රකාශකිරීම පිළිබඳ උපදෙස් වදාළහ. බලන්න: ඥානවාදය. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි.(6) 10 නිපාත: 10.1.3.4. මහාචූන්ද සූත්‍රය, පි. 106.

▼ මහා චූන්ද තෙරුන්, මේ සූත්‍රයේදී ධම්ම කථිකබව හා ධ්‍යානයට පැමිණීම ගැන සංඝයාට අනුසාසනා වදාළහ. බලන්න: අංගු.නි: (4) 6 නිපාත: 122 මහා චූන්ද සූත්‍රය, පි. 142.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා: 2.2.1, පි. 92.

“(දහම) අසනු කැමැත්ත නිසා බහුශ්‍රැතබව වැඩේ, ශ්‍රැතය, ප්‍රඥාව වඩයි. ප්‍රඥාවෙන් අර්ථය වටහාගෙන, දැන ගන්නා ලද අරුත සුව ගෙනදේ”.

▲ මහානාම (පස්වග) තෙර-Mahanama (pasvaga) Thera: පංච වග්ගීය හික්ෂුන් (පස්වග මහණ) අතුරින් එක් නමකි. බුදුන් වහන්සේගේ පළමු දේශනාව- ධම්මචක්ඛපචත්වන සූත්‍රය වදාරන අවස්ථාවේදී සෙසු පස්වග මහණුන් සමග ඉසිපතනයේ මීගදායෙ වැඩ සිටියහ. අනත්තලක්ඛණ සූත්‍රය අසා අරහත්වයට පත්විය. බලන්න: පස්වග මහණුන්

▲ මහාපන්ථක තෙර- Mahāpanthaka Thera: අරුප ධ්‍යානයෙහි (සඤ්ඤාචිවට්ට- transformation of perception) දක්ෂ හික්ෂුන් අතරෙන් මෙතුමා අග්‍රවේ. සටහන: අටුවාවට අනුව මහාපාරේ උපත ලැබූ නිසා නම පන්ථක විය, බාල සොහොයුරාද (වුල පන්ථක තෙර) මහාපාරේ උපත ලබූනිසා මෙතුමන් මහා පන්ථක ලෙසින් හඳුන්වන ලදී. මෙතුමා විදර්ශනා නුවණ යහපත් ලෙසින් වඩා ඇත. විස්තර පිණිස බලන්න: EAN:note:84, p.585. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා:බු.නි: ථෙරගාථා: 8.1.3, පි 180.

“යම් දවසක බියනැති ශාස්තෘන් වහන්සේ පළමු කොට දිටිමිද, ඒ පුරුෂඋත්තමයා දැක මට සංවේගය ඇතිවිය...මා විසින් ත්‍රිවිධ විද්‍යාලබ්‍යාන ලදී, බුදුන්ගේ අනුසසුන් කරනලදී”.

▲ මහා මුගලන් තෙර- Maha Mugalan Thera: මහා මොග්ගල්ලාන තෙර, ලෙසින්ද හඳුන්වයි. ගිහිනම කෝලිතය.බුදුන් වහන්සේගේ අගසව් දෙනමගෙන් එක නමකි, මහා සාද්ධිමත් භික්ෂූන් අතරෙන් අග්‍රස්ථානය ගනී. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ බුදුන් වහන්සේ මේ තෙරුන්ගේ ඉද්දිබල ගැන මෙසේ වදාළහ:

“...මහණෙනි, ඔබහැම සංවේගයට පමුණුවන කැමති මුගලන් මහණහු විසින් පයේ මහාපටඇඟිල්ලෙන් මේ මුවරමාපාය (පූර්-වාරාමය-මිහාරමාතා ප්‍රසාදය) කම්පිත කරන ලදී...සතර ඉද්ධිපාද වැඩු හෙයින් ...ඔහුට...මහා සාද්ධි ඇත... මහා ආනුභාව ඇත...”. සටහන: සංයු.නි: (5-2) ඉද්දිපාදසංයුක්ත:අයෝගුලවග්ග:7.3.11 මොග්ගල්ලාන සූත්‍රයේද මෙයට සමාන විස්තරයක් ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2) ඉද්දිපාද සංයුක්ත:පසාදකම්පනවග්ග: 7.2.4 මොග්ගල්ලාන සූත්‍රය.

▼ සංයු.නි: භික්ෂුසංයුක්තය:9.1.1 මොග්ගල්ලාන සූත්‍රය: මුගලන් තෙරුන් රහත්බව ලැබීමේ විස්තරය දක්වා ඇත:

“...සත්‍ය කියන කෙනෙක් ‘ශාස්තෘන්වහන්සේ විසින් අනුගෘහිත වූ ශ්‍රාවකක් ඡඩ්අභිඤා ඇතිබවට පැමිණියේය’යි පවසන්නේ නම් ඒ මා සඳහා එය කියන්නේය”.

▼ සංයු.නි: මොග්ගල්ලානසංයුක්තය: මුගලන් තෙරුන් විසින් වදාළ දේශනා පෙන්වා ඇත: සවිතක්ක, චිතක්ක, සුඛ, උපේක්ඛා සූත්‍රයන්හිදී: සිව් ජානලබ්‍යාගැනීම දක්වා ඇත. අරූපසමාපත්ති සූත්‍රයන්හි: අරූපසමාපත්ති 4 ලබා ගැනීම දක්වා ඇත. අනිමිත්ත සූත්‍රයේදී: ඒසමාපත්තිය ලබාගැනීම පෙන්වා ඇත. සක්ක සූත්‍රයන්හිදී: තච්චිසා දෙව්ලොවට පැමිණීම හා තිසරණ ගුණ හා සොනාපත්ති අංග පිලිබඳ දේශනා කිරීම දක්වා ඇත.

▼ අංගු.නි: 6 නිපාතය:දේවතාවග්ග:6.1.4.4 මොග්ගල්ලාන සූත්‍රයේ. මුගලන් තෙරුන් සාද්ධිබලයෙන් බ්‍රහ්මලෝකයට වැඩමකිරීම දක්වා ඇත.

▼ සංයු.නි:භික්ෂුසංයුක්ත:10.1.3 මහානාග සූත්‍රයේ: මුගලන් තෙරුන් ගේ සාද්ධිබල ගැන දක්වා ඇත. දිවකණ හා දිවඥා යන සාද්ධි බලයෙන් දුර සිට බුදුන් වහන්සේ සමග දහම කපාකිරීමේ හැකියාව.

▼ මේ සූත්‍රයේදී: සැරියුත් තෙරුන්, මුගලන් තෙරුන්ගේ සාද්ධිමත්බව, හිමාල කන්දේ මහාබවට උපමාකරඇත. මහා ආනුභාව ඇති නිසා උන්වහන්සේට, කැමතිනම් කල්පයක් ආයුෂ විදිය හැකිබව ද දක්වා ඇත. (හිමාල කන්ද උපමාව). මූලාශ්‍ර:බු.නි: ඉතිවුත්තක: 4.4. ජුත්භසූත්‍රය, පි.232

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:60.1.1. පි. 296.

“වඩනා ලද සිත් ඇති, අන්තිම සිරුර දරන, මම ශාස්තෘන් වහන්සේගේ නියමෙන්, පයේ මහා පට ඇඟිල්ලෙන් මුවරමාපය සැලිමි... බුද්ධ ශ්‍රේෂ්ඨයන්ගේ ඖරසපුත්‍ර තෙමේ බඹු විසින් අභිවාදනය කරන ලද්දේය”.

▼ මුගලන් තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි:අපදාන පාලි 1: 2, පි. 85.

“අනෝමදස්සි බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටින සමයේ, වරුණ නම් නාග රාජයෙක් ව හිමවත වාසය කළාහ. මම බුදුන්වහන්සේ නාග භවනයට වැඩමවා පුද පූජාවන් කළෙමි. පසුව බුදුන් වහන්සේ, අනුමෝදන වදාරන අවස්ථාවේ, මගේ අනාගතය පැවසූහ. ගෝතම බුදුන් ගේ දෙවෙනි අගසව්වන බව, ඉද්දිබල ඇතිව අරහත්වය ලබන බව වදාළහ”.

▲ මහානාම (පස්වග) තෙර-Mahanama (pasvaga) Thera: මෙතුමා පස්වග මහනුන්ගෙන් එක් නමකි. සිදුහත් තවුසා, ඉසිපතනයේ වැඩසිටි සමයේ සෙසු තවුසන් පස් දෙනා සමග එතුමන්ට ඇප උපස්ථානය කළහ. බුදුන් වහන්සේ පළමු දේශනාව වදාළ අවස්ථාවේ ඉසිපතන මීගදායේ වැඩසිටියහ, අනත්තලක්ඛණ දේශනාව අසා අරහත්වය ලැබූහ. පළමුව අරහත්වය ලැබූ ආර්ය සංඝයා පස්දෙනාට ඇතුලත්වේ. බලන්ත: පස්වග මහණුන්. සටහන: මේ තෙරුන්ගේ පෙර ගාථා, බු.නි: පෙරගාථා: 1.12.5 දක්වා ඇත. එම ගාථා මේ තෙරුන්ගේද නැතහොත් වෙනත් මහානාම තෙරකගේද යන්න පැහැදිලි කර නැත.

ය

යම

▲ යමක තෙර -Yamaka Thera: මේ මහණට ඇතිවූ ලාමක දිට්ඨිය නැතිකරගැනීමට පිණිස සැරියුත් තෙරුන් මේ සූත්‍රය දේශනා කරඇත. දේශනාව අවසානයේ සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ කර අරහත්වයට පත්වූහ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (3):බන්ධසංයුත්ත:පෙරවග්ග: 1.2.4.3 යමක සූත්‍රය, පි.216.

යස

▲ යසකුල පුත්‍ර තෙර -Yasakulaputtha Thera: ගිහිකල, බරණැස්නුවර විසූ ධනවත් සිටු පුත්‍රයෙකි. සෘතු තුන ගතකිරීම පිණිස ඔහුට ප්‍රසාද 3 ක් විය. එක් දිනයක අලුයම පිබිදුන ඔහුට නිදාසිටි තම සේවක පිරිසගේ විකාර ස්වභාවය දැක කාමලෝකය ගැන කලකිරීම ඇතිවිය. නිවසින් පිටත්ව, ඉසිපතන මීගදායට ගියවිට, බුදුන් වහන්සේ හමුවිය. පළමු දහම් දේශනාව අසා සෝතාපන්න වූහ. ඉන්පසුව තමා සොයාගෙන පැමිණි පියාට, බුදුන් වහන්සේ වදාළ ධර්මය අසා අරහත්වය ට පත්වූහ. එහි හික්බුභාවයෙන් පැවිදිවූහ. සටහන්: * යසකුල සිටු පුත්‍රගේ පියා, මව හා පෙර බිරිඳ පළමු තේවාචික (නිසරණ සරණ ගිය) උපාසක හා උපාසිකාවන්ය. බලන්ත: උපගුන්ථය: ගිහි ශ්‍රාවකයෝ ** යසකුල පුත් තෙරුන්ගේ ප්‍රාදේශීය මිත්‍රරෝ 50 ක් දෙනක් පමණද, බුදුන් වහන්සේ වෙත පැවිදිවූහ. බලන්ත: චිත.පි:මහාවග්ගපාලි1: යසකුල පුත්ත පබ්බජා කථා, පි.118. මූලාශ්‍රය:චිත.පි:මහාවග්ගපාලි1: යසකුල පුත්ත පබ්බජා කථා, පි.108.

▼ මේ තෙරුන්ගේ පෙර ගාථා: බු.නි: පෙරගාථා:1.12.7, පි.84.

“මම (පෙරදී) මනා සුවඳ ආලේපන, මහා කසිසළු පරිහරණය කළෙමි, සියලු ආබරණින් සැරසුනෙමි. ත්‍රිවිද්‍යාව ලදිමි, මා විසින් බුදුසසුන කරන ලදි”.

▲ යසෝජ තෙර-Yesoja Thera: මේ තෙරුන්ගේ සාද්ධි බල හා අරහත්වයට පත්වීම මෙහි විස්තර කර ඇත. සටහන: තෙරුන් සමගවූ 500ක් භික්ෂූන්ද අරහත්වයට පත් උතුමෝවූහ. මූලාශ්‍ර:බු.නි: උදානපාලිය1: නන්දවග්ග:3.3. යසෝජ සූත්‍රය, පි.204.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:3.1.9 , පි.120.

“ හුදකලාව විසීම බුහිම බදුය, දෙදෙනෙක් හා වාසය දේවියෙක් බදුය, තිදෙනෙක් හා වාසය ගමක් බදුය, කෝලභාල ආදිය ඇත”.

ර

රජ

▲රාජදත්ත තෙර- Rajadatta Thera: පිළිකුල් භාවනාව පිණිස සොහොනට ගිය මේ තෙරුන්ට, සොහොනේ දැමූ පණුවන් වැගිරෙන මළ ස්ත්‍රියක් දැක කාම රාගය ඇතිවිය. වහා සංවේගය උපදවා, අරහත්වයට පත්වූහ.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:5.1.1 , පි.138.

“...මට යෝනිසෝමනසිකාරය ඇතිවී, ආදීනව පහළවිය, නිබ්ද්දාව ඇතිවිය. සිත කෙලේසුන්ගෙන් මිදිණි”.

රට

▲රට්ඨපාල තෙර- Ratthapāla Thera: ශ්‍රද්ධාවෙන් පැවිදිවූ භික්ෂූන් අතරෙන් රට්ඨපාල තෙරුන් අග්‍රවේ. බලන්ත: EAN:note: 93: p. 585. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ කුරුජනපදයේ ථුල්ලකොට්ඨිත නියම් ගමේ කුලදෙටුපුත්වූ මෙතුමා බුදුන් වහන්සේ දෙසූ දහම අසා,ගිහිගෙයි විසීමේ ආදීනව දැක පැවිදිවීමට ඉටාගති. මව්පියන් ගේ අවසර ලබා ගැනීමට නොහැකි නිසා, තමන්ගේ මරණය ලැබීම යහපත්ය සිතා අභාර නොගන බිම ඇලවිය. ඔහුගේ මිතුරන්ගේ බස් අසා, දෙමාපියන් අවසරදීම, අරහත්වය මෙහි විස්තර කර ඇත. සටහන: මේ තෙරුන්හට, කුරුදේශයේ කොරවා රජු හමුවීම මෙහි දක්වා ඇත. රජතුමා ඇසූ පැණයකට පිළිතුරු ලෙසින් මේ තෙරුන් තමන් පැවිදිවීමට හේතුවූ කරුණු 4ක් - බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් ධම්ම නිද්දේස 4 ක්, පෙන්වා ඇත: 1) ලෝකය අස්ථිරය, ජරා මරණය කරා දිව යයි 2) ලෝකයේ ආරක්ෂාවක් නැත, ආරක්ෂාව සැලසීමට කෙනෙක් නැත 3) ලෝකයේ තමාට කියා දෙයක් නැත, සියල්ල හැර දමා යා යුතුවේ 4) ලෝකය හිස්ය, තෘපත්තියක් නැත. තණ්හාවට දාසවී ඇත. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) 2.4.2 රට්ඨපාල සූත්‍රය, පි.436.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:20.1.4 , පි.229.

“නරපතිය, යම් භෙයකින් කාමයෝ විසිතුරුද, මිහිරිද, මනරම්ද, විවිධ ස්වරූපයෙන් සිත් අලවයිද, ඒ කාම ගුණයෙහි ආදීනව දැක පැවිදි වූයෙමි”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාලි1: 18, පි.142. මෙතුමා පදුමුත්තර බුදුන් වැඩසිටි සමයේ උපත ලබා උන්වහන්සේට ඇත් ගොව්වෙක් සහිත උතුම් ඇතෙක් පුජා කර ඇතා ගේ වටිනාකමට සරිලන ආවාසයක් කරවා, මහා දානයක් පුදා ඇත. එම පුද පුජා වල කම්ම විපාක ලෙසින් දෙව්ලොව සැප හා රජ සැප ලබා ඇත.

රඳ

▲රාධ තෙර -Radha Thera: ධර්ම දේශනාවේ ප්‍රතිභානය ඇති (පටිභානකතා- eloquent discourses), අන්‍ය භික්ෂුන් තුළ දහම පිළිබඳ කුසලතාව ඇතිකරලීම පිණිස ඔවුන් උනන්දු කිරීමට හැකියාව ඇති භික්ෂුන් අතරින් මේ තෙරුන් අග්‍රය. රාධ තෙරුන්, ගිහිකල රජගහනුවර විසූ බ්‍රාහ්මණයෙකි. වයස්ගතව පැවිදිබවට පත්විය. බලන්න: EAN: note: 114: p.586 මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

සටහන්: * සංයු.නි: රාධසංයුත්තයේ, මේ තෙරුන් පිළිබඳ විස්තර දක්වා ඇත. ** රාධ තෙරුන් රහත්වීම මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත.

බලන්න: සංයු.නි: (3): බන්ධක: අරහත්තවග්ග: 1.2.2.9 රාධ සූත්‍රය, පි. 166.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා: 2.1.7 ,පි.88.

“මොනවට සෙවෙණි කළ ගෙයක් යම්සේ වැස්ස විනිවිද නොයන්නේද, එලෙස, රගයට, සුභාවිත සිත විනිවිද යා නොහැකිය”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාලිය 2-1: 539, පි.356. පදුමුත්තර බුදුන් දවස හංසවති නගරයෙ ත්‍රිවේදය දත් බමුණෙක්ව, බුදුන් වහන්සේගේ දහම අසා පැහැද, පටිභානයෙ අග්‍ර වීමට පැතීම, මහා දාන පුජා පවත්වා ඒ පින්බලයෙන් සුගතියේ සැප විඳීම, ගෝතම බුදුන් සමයේ, ගිරිබජ්ජ -රජගහනුවර නුවර දිළිඳු බමුණු කුලයක උපත ලැබීම, සැරියුත් තෙරුන්හට බත් හැන්දක් පමණ පිඩු පුජාකිරීමට වාසනාව ලැබීම මෙහි විස්තර කර ඇත. බොහෝ වයස් ගතව සිටීම නිසා පැවිද්ද ලබා ගැනීමට නොහැකිව දුකින් වෙසෙනවිට දුටු බුදුන් වහන්සේ මෙසේ ඇසුහ:

“පුතා, කුමක් පිණිස සොවින් සිටීද? ඔබගේ චිත්ත පිඩාව කියන්න”. මගේ දුක පැවසූ විට බුදුන් වහන්සේ සංඝයා කැඳවා මොහුගෙන් යම් උපකාරයක් ලැබුනේද යයි විමසූහ. ඒ අවස්ථාවේ කලගුණ දත් සැරියුත් මහා තෙරුන් මගේ පින්ධිපාතය ගැන පැවසූහ. ඒ ගැන සාධුකාර දුන් බුදුන් වහන්සේ මට පැවිද්ද ලබාදුන්”.

රව

▲රේවත බදිරවනිය තෙර- Rewatha Khadiravaniya Thera

ආරණ්‍යවාසී භික්ෂුන් අතරෙන් රේවත බදිරවනිය තෙර අග්‍ර බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මෙතුමා සැරියුත් හිමියන්ගේ බාල සහෝදරයාය.

තමන්ගේ විවාහ දිනයේදී පැනගොස් මහණ වුහ. බලන්න:

EAN:note:no 86, p. 585. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ මේ තෙරුන්ගේ පෙර ගාථා: බු.නි: පෙරගාථා: 1.5.2 ,පි.54.

“වලා, උපවාලා, සිසුපවලා, මෙහෙණියනි, ඔබ සිහි ඇතිව වාසය කරන්නේද? කියුණු නුවණ ඇති... ඔබගේ සොහොයුරු සැරියුත් තෙරුන් වැඩම කර ඇත”. සටහන: ඒ මෙහිණියන් තිදෙනා, සැරියුත් තෙරුන්ගේ නැගණිවරුය.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාලි 1: 9, පි.122.

“පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ වැඩ සිටින සමයේ මම භාගිරථී නම් ගංගාවේ නැවියෙක් වී වෙමි. බුදුන් වහන්සේට එතෙර වීමට යහපත් ලෙසින් නැවක් සාදා පුජා කළෙමි. බුදුන් වහන්සේ අනුමෝදනා වදාරන්නේ මගේ අනාගත උපත් ගැන පැවසූහ. අන්තිම උපතේදී ඊර්වත නම් බ්‍රාහ්මණ යෙක්ව, ගෝතම බුදුසසුනේ පැවිදිව පිරිනිවන් පාන බව වදාළහ”.

රහ

▲ රාහුල තෙර-Rahula Thera: පුහුණුව කැමති (ශික්ෂාව-සිකුණාමානං) හික්ෂුන් අතරෙන් රාහුල තෙර අග්‍රවේ. බුදුන් වහන්සේගේ, ගිජිවිතයේ පුතණුවන්ය, වයස අවුරුදු 7 දී පැවිදිවිය, සැරියුත් මහා තෙරුන් ගුරුවරයාය. බලන්න: EAN:note:no 92, p. 585. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ රාහුල තෙරුන්ට, බුදුන් වහන්සේ දේශනා කළ වැදගත් සූත්‍ර: ම.නි: අම්බලට්ඨිකරාහුලඕවාද සූත්‍රය, මහා රාහුල ඕවාද සූත්‍රය, චූළරාහුල ඕවාද සූත්‍රය. සටහන්: * සංයු.නි: (3): ඛන්ධසංයුත්ත: පෙරවග්ග: 1.2.4.9 හා 1.2.4.10 සූත්‍රයන්හි, බුදුන් වහන්සේ මානය නැතිකිරීම ගැන රාහුල තෙරුන්ට විස්තර කර ඇත. අංග.නි: (2): 4 නිපාත: 4.4.3.7 රාහුල සූත්‍රයේදී: බුදුන් වහන්සේ මේ තෙරුන්ට ධාතු මනසිකාරය දේශනා කළහ. බු.නි:සුත්තනිපාත:චූළවග්ග:2-11 රාහුල සූත්‍රය, පි.120: බුදුන් වහන්සේ රාහුල තෙරුන්ට කළ අවවාද. සංයු.නි: (4): සළායතනවග්ග: වේදනා සංයුත්ත: ලෝකකාමගුණවග්ග: 1.12. 8 රාහුලොවාද සූත්‍රය;පි.246, රාහුල තෙරුන් අරහත්වීම. සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: රාහුල සංයුත්ත: සූත්‍ර.

▼ තෙරුන්ගේ පෙර ගාථා: බු.නි: පෙරගාථා:4.1.8, පි.132.

“ යම් හෙයකින් මම බුදුන්ගේ පුත්‍ර වේද, සිව්සස් දහමෙහි මග නුවණ ඇත්තේය, ආසව ඤාය කර, පුනර්භවය අවසන් කළෙමි...ත්‍රිවිද්‍යා ලැබුවෙමි, ජාතිසම්පත් ප්‍රතිපත්ති සම්පත් යන දෙකම ඇති මට, ‘රාහුල හදු’ යයි අමතති”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාලිය: 16, පි. 138. “මම පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේට කැඩපතක් මෙන් පැහැපත් ඇතිරියක් පුජා කෙළෙමි. අනුමෝදනා වදාරන බුදුන් වහන්සේ, මගේ අනාගත උපත් පවසා, අවසන උපතේදී ගෝතම බුදුන් වහන්සේගේ රාහුල නම් ඇති පුතණුවන් වනබව වදාළහ”.

ල

ලක

▲ **ලක්ඛණ තෙර- Lakkhana Thera:** මෙතුමා, මහා මුගලන් තෙරුන් සමග ගිජුකුළු පව්වේ වාසය කිරීම, මහා තෙරුන් එහිදී දුටු ඡේතයන් ගැන උන්වහන්සේගෙන් විමසීම, මහා තෙරුන් ඒ විස්තර බුදුන් වහන්සේ හමුවේ පැවසීම මෙහි විස්තර කර ඇත. බලන්න: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග:ලක්ඛණ සංයුත්ත සූත්‍ර, පි.412.

▲ **ලකුණ්ටකහද්දිය තෙර-Lakuntakabaddhiya Thera:** මිහිරි කටහඬ - මඤ්ඤාසාරානං ඇති හික්මුන් අතරෙන් අග්‍ර, ලකුණ්ටක හද්දිය තෙරුන්ය. සැවැත්තුවර මහා ධන ඇති පවුලක උපත ලබා, බුදුන් වහන්සේ දැක බැතිය උපදවා පැවිදිව අරහත්වය ලබා ගත්හ. බලන්න: EAN: note: 80, p.585. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ **බුදුන් වහන්සේ මේ තෙරුන්ගේ ගුණ වැනිම:** ලකුණ්ටකහද්දිය තෙරුන් ගේ රූපය පියකරු නැතිබව හා මිටිබව මෙහි සඳහන්කර ඇත. අප්‍රිය රූපය නිසා බොහෝ පුහුදුන් මහණුන් ඔහු හෙලාදකි. බුදුන් වහන්සේ, සංඝයා අමතා මෙසේ වදාළහ:

“...මේ මහණ තෙමේ මහත් සෘද්ධි ඇත, මහත් ආනුභාව ඇත...රහත්බව මේ අත්බවෙහි ලබා වෙසේ”.

සටහන්: * අටුවාවට අනුව මේ තෙරුන් ගේ විරූපී බවට හෙතුව පෙර කරනලද අයහපත් කම්ම විපාකයක් නිසාය: පෙර ජාතියක රජෙක්ව සිටි කාලයේ මහළු මිනිසුන්ට ගරහා ඇත. පෙර ජාතියක, ලිහිණියෙක්ව සිටියදී, විපස්සි බුදුන් වහන්සේට මිහිරි රස ඇති අභයක් පිරිනැමීමේ විපාක වශයෙන් මේ තෙරුන්ට මිහිරි කටහඬක් ඇත. බලන්න: ESN:note:390, p.990. ** මේ තෙරුන්, සැරියුත් මහා තෙරුන්ගේ ශිෂ්‍යයෙකි. මූලාශ්‍ර:බු.නි: උදාන පාලිය: චූල්ලවග්ග: 7.1, 7.2, 7.5 ලකුණ්ටකහද්දිය සූත්‍ර3කි, පි.306, සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: හික්බුසංයුත්තය: 9.1.6. 5 ලකුණ්ටකහද්දිය සූත්‍රය, පි.452.

▼ **මේ තෙරුන්ගේ ථේර ගාථා:** බු.නි: ථේරගාථා: 7.1.2 පි.168.

“යම් කෙනෙක් විරූප රූපය නිසා මට අවමන් කළාහුද, යම් කෙනෙක් මධුර ස්වරය නිසා මට බුහුමන් කළාහුද, වන්දරාග වශීයට පැමිණි ඒ දෙපිරිස මා නොදනි”.

▼ **මේ තෙරුන්ගේ අපදානය:** බු.නි: අපදාන පාලිය 2-1:344, පි.368. පදුමුත්තර බුදුන් දවස, හංසවති තුවර, මහා ධන ඇති සිටුපුතෙක්ව, සක්මන් කරන්නේ (ජංගා විහරණය) බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි ආරාමයට පැමිණීම, මධුර ස්වරය ඇති අග්‍ර තෙරනුවක් දැක ඒ තනතුර පැනීම, පුණ්‍ය කම්ම බලයෙන් දෙව්ලොව සැප විඳීම, ඵ්ස්ස බුදුන් සමයේ නන්දාරාම නම් බුදුන් වැඩසිටි රජ උයනේ කොකිලෙක්ව උපත ලබා බුදුන් වහන්සේ පැහැද වීමට මිහිරි හඬින් ගායනා කිරීම, බුදුන් වහන්සේට රන් අභයක් පුජා කිරීම ඒ ගැන සතුටුව මිය ගොස් තුසිත දෙව්ලොව පහළවීම, කාශ්‍යප බුදුන් කළ කිකි රජුගේ සේනානායකව, බුදුන් වහන්සේ පිරිනිව් ගිය පසු,

උන්වහන්සේ වෙනුවෙන් සත් යොදුන් සෑයක් කිරීමට පිරිස සෑදී සිටින අවස්ථාවේ, එහි ප්‍රමාණය විසාල යයි පැවසූ විට, ඔහුගේ වචනය මත ඔවුන් යොදුනක් උස සෑයක් සෑදීම, ඒ කම්ම විපාකය නිසා ගෝතම බුදුන් සමයේ මිටි සිරුරක් ඇතිවීම ආදී විස්තර මෙහි දැක්වේ.

ලම

▲ ලෝමසකන්ගිය තෙර- Lomasakngiya Thera: මේ තෙරුන් ලෝමසවංගිය ලෙසින්ද හඳුන්වා ඇත. කපිලවස්තු නුවර අසබඩ නිග්‍රෝධාරාමයෙහි වැඩ වසන අවස්ථාවේදී වන්දන නම් දේවපුත්‍ර පැමිණ, හද්දෙකරත්ත සූත්‍රයේ දක්වා ඇති දහම් කරුණු ගැන විමසා ඇත. ඒ ගැන නොදත් මේ තෙරුන්, සැවත් නුවරට පැමිණ, බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක ඒ සූත්‍ර දේශනාව පැහැදිලි කරන ලෙසින් ඉල්ලා සිටියහ. දේශනාව අවසානයේදී, වන්දන දෙවියා දහමේ අප්‍රමාදව, යහපත් ලෙසින් දහම ආවර්ජනය කරන බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. සටහන්: * බුදුන් වහන්සේ තව්තිසා දෙව්ලොව වැඩ වසන සමයේ, දෙවියන්ට, එම සූත්‍රය දේශනා කලබව වන්දන දේවපුත්‍ර පවසා ඇත. ** අටුවාවට අනුව, මේ තෙරුන් හා ඔහුගේ සභායක වන්දන, කාශ්‍යප බුදුන් වහන්සේ වෙත පැවිදිව වැඩ වසන සමයේදී ඒ බුදුන් වහන්සේ හද්දෙකරත්ත සූත්‍රය වදාළහ. බලන්න: EMN: note 1221, p.1174. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (3) ලෝමසකන්ගිය හද්දෙකරත්ත සූත්‍රය.

▼ මෙහිදී මේ තෙරුන්, මහානාම ශාක්‍යයන්ට, සේබ හා අසේබ බවේ වෙනස්කම් පැහැදිලි කර ඇත. බලන්න: සංයු.නි:(5-2) මහාවග්ග:අනාපානසංයුත්ත:10.2.2 කංබෙයිය සූත්‍රය, පි.138.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා:බු.නි: ථෙරගාථා:1.3.7, පි.48.

“වනයේ විවේක සුවය වඩනු පිණිස හීතණ, කුසතන ආදිය උරයෙන්ද බැහැර කරමි, ඒවා මත නො ඇලවෙමි”. සටහන්: මේ තෙරුන්ගේ අපදානයේ හි, වනගතව, ඉදීම, සිටීම, ඇවිදීම යන් තුන් ඉරියව්වෙන් භාවනා කරන බව, කුස තණ ආදියේ, නො නිදන බව පෙන්වා ඇත.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය:බු.නි: අපදානපාලිය 2-1: 548, පි.404. කාශ්‍යප බුදුන් දවස සභායක වන්දන සමග පැවිදිවීම, බොහෝකල් දෙව් මිනිස් සැප විඳ ගෝතම බුදුන් දවස කපිලවස්තු නුවර ශාක්‍ය පුත්‍රයෙක් ලෙසින් උපත ලැබීම, බුදුන් වහන්සේ ඒ නුවරට පැමිණි විට මානසෙන් යුත් ශාක්‍ය පිරිස උන්වහන්සේට නොවැදීම, ඒ අවස්ථාවේදී බුදුන් වහන්සේ පෙළහර පා ඥාතින් දමනය කිරීම මෙහි දක්වා ඇත. බුදුන් වහන්සේ ගේ අනුභාවය දැක මේ තෙරුන් පැවිදිවූහ. බුදුන් වහන්සේ හද්දෙකරත්ත සූත්‍රය වදාළ විට, එම දහම් කරුණු ආවර්ජනය කිරීම පිණිස වනගතව, එහිදී අරහත්වය ලැබූහ.

ව

වක

▲ වක්කලි තෙර- Vakkali Thera: බලවත් ශ්‍රද්ධාව ඇති හික්ෂුන් අතරින් මෙතුමා අග්‍රය.බලන්න: EAN:note:91, p.585.

මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ මේ සූත්‍රයේ දී වක්කලී තෙරුන් රෝගිවීම, බුදුන් වහන්සේ වෙතින් දහම අසා අරහත්ව පිරිනිවන් පෑම විස්තර කර ඇත. සටහන: දරුණු රෝගාබාධය නිසා මේ තෙරුන් සැතකින් ගලනලය සිදුගෙන මියගියහ. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (3): ඛන්ධසංයුත්ත:පෙරවග්ග: 1.2.4.5 වක්කලී සූත්‍රය, පි.234.

▼ මේ තෙරුන්ගේ පෙර ශාථා: බු.නි: පෙරශාථා:5.1.8, පි.144.

“අග්‍රවු දාන්තවු සමාහිත වු සම්බුද්ධයන් සිහි කැරෙමින් රු දවල් නොමැළුව වනයේ වෙසෙමි”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි:අපදාන පාළිය 2-1: 532.පි.316.

පදුමුත්තර බුදුන් දවස, හංසවතී නුවර බ්‍රාහ්මණ පුතෙක්ව, බුදුන් වහන්සේ වක්කලී නම් භික්ෂුවක් සැදැහැයෙන් අග බව වදාළ අවස්ථාවේ ඒ ගැන කැමත්ත ඇතිකර,බුදුන් වහන්සේට දන් පූජා කර ඒ තනතුර පැතීම, බොහෝ ජීවිත සුවයෙන් විසීම, ගෝතම බුදුන් දවස සැවැත්නුවර නුවර උපත ලැබීම, පිශාවයන් විසින් බිය කරනු ලැබුව , දෙමාපියන් දරුවාගේ ආරක්ෂාව පතා බුදුන් වහන්සේට පිරිනැමීම මෙහි දක්වා ඇත.

“එකල්හි බියපත් වුවන්ට පිහිටවූ ඒ බුදුරජ තෙමේ ජාලාඅංගුලී ඇති සක්ලකුණුයුත් මුදු කෝමල හස්තයෙන් මා පිලිගත්තේය.මම එතැන් පටන් බුදුන් වහන්සේ විසින් රක්තා ලදුව සුවයෙන් වැඩුනෙමි... බුදු සසුන කරන ලදි”.

වග

▲ වංගීස තෙර - Vaṅgīsa Thera: දහම ගැන පැහැදීම ඇතිකරණ ගී පැදි (පටිභානවන්තානං-composing inspired verses) සකස් කරණ භික්ෂුන් අතරෙන් මෙතුමා අග්‍රය. දහම්පද කවියෙන් වණා ඇත. බලන්න: EAN:note:95:p.585. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44. සටහන: මේ තෙරුන් පිලිබඳ විස්තර, සංයු.නි: (1) : සගාථවග්ග:වංගීසසංයුත්තයේ සූත්‍ර යන්හි දක්වා ඇත.

▼ මේ තෙරුන්ගේ පෙර ශාථා: බු.නි: පෙරශාථා:මහා නිපාත: ශාථා 1220 සිට ,පි.308.

“ සියල්ලෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පුතුන්ය,මෙහි අසාර දෙයක් නොමැත. තණ්හාව උදුරා දමන සුර්ය බන්ධු මම වදිමි”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි:අපදාන 2-1: 544, පි. 382. පදුමුත්තර බුදුන් දවස හංසවතී නුවර ප්‍රසිද්ධ බ්‍රාහ්මණයෙක්ව, බුදුන් දැක, උන්වහන්සේගේ ගුණ වයමින් මහා සතුටකට පත්වීම, බොහෝ කලක් දෙව් මිනිස් සැප ලබා අන්තිම භවයේ වංග රටේ පරිබ්‍රාජක කුලයක උපත ලබා සත් හැවිරිදි වියේදී වාද පිලිබඳ විශාරද වීම මෙහි දක්වා ඇත. මේ තෙරුන් පැවිදි වීමට පෙර රජගහනුවරදී සැරියුත් මහා තෙරුන් හමුවිය. උන්වහන්සේගේ ශාන්ත බවින් පැහැදී, පැවිදි වීමට අයැදිය. මහා තෙරුන් බුදුන් වහන්සේ වෙත ඔහු කැඳවා ගියවිට බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“වංගිස, කීම, යම් ශිල්පයක් දන්නේද?”. හිස්කබලක් ගෙන, මළ ගිය පුද්ගලයා උපත ලබන ස්ථානය පැවසීමට හෙතෙම දක්‍ෂ විය. බුදුන් වහන්සේ හිස් කබල් තුනක් ඔහුට දුන්විට ඒ ඒ අය යළි උපත ලැබූ ස්ථාන නිවැරදිව පැවසිය. ඉන්පසු බුදුන් වහන්සේ පසේබුදු වරයෙකුගේ හිස් කබල දුන්විට, යළි උපත ගැන පැවසීමට ඔහු අපොහොසත් විය.

“ඉක්බිති මම උන්වහන්සේ උපන් තැන කියා ගැනීමට නොහැකිව, නෂ්ටවූ විද්‍යා ඇත්තේ පැවිද්ද ඉල්ලීම...කවි පද බැඳීම ගැන සමහර හික්ෂුහු මට දොස් පවරුහ... බුදුන් වහන්සේ මෙසේ ඇසුහ: ‘මේ ගාථා කල් ඇතිව සිතා මතා ගොතන ලද්ද? නැතිනම්, ඒ අවස්ථාවේදීම පවසන ලද්දේද?’

කවි පද ගාථා එකෙණිහිම තමන්හට ඇතිවෙන බව පිළිතුරු දුන්විට, බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “දැන් සිටිවනම මට තුනි කරන්න”. “මම එතුමන් ගේ ගුණ කවි පදයෙන් පැවසූ විට බුදුන් වහන්සේ ප්‍රතිභාවත් හික්ෂුන් අතර මා අගතැන තැබූහ”.

වච

▲ වච්ඡගොත්ත තෙර- Vachchagoththa Thera: පෙර දී පරිබ්‍රාජකව සිට (වච්ඡගොත්ත අග්ගිවෙස්සන), බුදුන් වහන්සේ වෙතින් දහම අසා පැහැදී, පැවිදිවූ මේ තෙරුන් අරහත්වය ලබා ගැනීම පිළිබඳ විස්තරය ම.නි:මහා වච්ඡගොත්ත සූත්‍රයේ දක්වා ඇත. පරිබ්‍රාජකව වාසය කරන සමයේ බුදුන් වහන්සේ වෙතින් දහම ශ්‍රවණය කිරීම පිළිබඳව බලන්න: ම.නි. තෙවිජ්ජා වච්ඡගොත්ත සූත්‍රය. ම.නි:අග්ගි වච්චගොත්ත සූත්‍රයේ, වච්ඡගොත්ත පරිබ්‍රාජක, බුදුන් වහන්සේ කෙරේ සැදැහැ උපදවා ගිහි ශ්‍රාවක බවට පත්වීම විස්තර කර ඇත.

▼ අංගු.නි: 3 නිපාත: 3.2.1.7 සූත්‍රයේදී, බුදුන් වහන්සේට දානය පිරිනැමීමේ ආනිසංස, මේ තෙරුන් දක්වා ඇත. සටහන්: * අරහත්වයට පත්වූ වච්ඡගොත්ත තෙරුන් පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“වච්ඡගොත්ත මහණුට ත්‍රිවිද්‍යා ඇත, මහත් සෘද්ධි ඇත, මහත් ආනුභාව ඇත...” බලන්න: ම.නි:මහා වච්චගොත්ත සූත්‍රය. ** සංයු.නි: (3): බන්ධවග්ග: වච්ඡගොත්ත සංයුත්තයේ, මේ තෙරුන්ට දේශනා කළ සූත්‍ර දක්වා ඇත.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:1.12.2, පි.82.

“ත්‍රිවිද්‍යා ඇත්තෙමි, මහා ධ්‍යාන ඇත්තෙමි, චිත්ත සමථයෙහි දක්‍ෂ වීමි, මා විසින් ස්වාඅර්ථය (අරහත්බව) ලබනලදී, බුදුන්ගේ අවවාදය කරන ලදී”.

වජ්

▲ වජ්ජිපුත්ත තෙර- Vajjiputtha Thera: විසාලාවේ වජ්ජි කුමාරයෙක් ලෙසින් ගිහිකල විසූ මේ තෙරුන්, පැවිදිව වනයේ හුදකලාව වාසය කිරීම ගැන වන දෙවතාවක් ප්‍රසංසා කිරීම, එමගින් තෙරුන් දහම් සංවේගය ඇතිකර ගැනීම ගැන මෙහි විස්තරකර ඇත.

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: වනසංයුත්ත:9.1.9 වජ්ජිපුත්‍ර සූත්‍රය, පි.386.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:1.7.2.,පි.62.

“වනයෙහි හැර දමන ලද දරකඩක ලෙසින් අපි හුදකලාව වනයේ වසන්නෙමු, ස්වර්ගයට යාමට කැමති, නිරිසතුන් මෙන් බොහෝදෙනා මට කැමති වෙති”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානයේ, සිද්ධාර්ථ බුදුන් වහන්සේ දැකීමෙන් සතුටු ව පළතුරක් පුජාකිරීම, ගෝතම බුදුන් වහන්සේ වෙත පැමිණීම, අරහත්වය ලබා ගැනීම විස්තර කර ඇත. බලන්න: බු.නි:අපදාන:2-1: 555 වජ්ජිපුත්‍ර ථෙරඅපදානය, පි.426. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: වනසංයුත්ත:9.1.9 වජ්ජිපුත්‍ර සූත්‍රය, පි.386.

වප

▲ වජ්ජතෙර-පස්වග -Vappa Thera -pasvaga: මෙතුමා පස්වග මහනුන්ගෙන් කෙනෙකි, පළමුව අරහත්වය ලැබූ ආරිය සංඝයා පස්දෙනාට ඇතුළත්වේ. බලන්න: පස්වග මහණුන්.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා:බු.නි: ථෙරගාථා: 1.7.1, පි.62.

“ දර්ශනසම්පන්න ආරිය උතුමා, ආරියන්ද, පාතජ්ජනයන්ද හඳුනයි. එහෙත් අන්ධබාල පාතජ්ජන, ආරියන් හා අනාරියන් හඳුනන්නේ නැත”.

වම

▲ විමල තෙර- Vimala Thera: බරණැස්තුවර සිටු පුතෙක් වූ මෙතුමා යසකුල පුත්‍ර තෙරුන්ගේ ගිහිකල මිතුරෙකි. තම මිතුරා පැවිදිවූ බව අසා සෙසු මිතුරන් තිදෙනා සමග පැමිණ, බුදුන් වහන්සේ වෙතින් දහම අසා පැවිදිව, උපසම්පදා ලැබ අරහත්වයට පත්වූහ. මූලාශ්‍රය:වින.පි:මහාවග්ග පාලි1: සිව්ගිහි යහළුවන්ගේ පැවිද්ද කථා, පි.116.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා:බු.නි: ථෙරගාථා: 3.1.10, පි.126.

“...කුසිත, හීන චීරිය ඇති අය දුරලන්න, කාය විචේකය ඇති , නිවනට මෙහෙයවූ සිත් ඇති, ධ්‍යාන කරන, නිරතුරු රුකුලු චීරිය ඇති තුවණැති අය හා එක්ව වෙසෙන්න”.

වශ

▲ වාශිෂ්ඨ තෙර හා භාරද්වාජ තෙර- Vasettha Thera & Bharadvaja Thera: බුදුන් වහන්සේ ඉච්චානගල ප්‍රදේශයේ වාරිකාවේ යෙදී සිටින විට, වාශිෂ්ඨ බ්‍රහ්මණ මානවක හා භාරද්වාජ බ්‍රහ්මණ මානවකහට බුදුන් වහන්සේ හමුවීමට හා දහම් ප්‍රශ්න සාකච්ඡා කිරීමට අවස්ථාව ලැබිණි. දේශනාවෙන් පසු ඔවුන් දෙදෙනා බුදුන් සරණ ගියහ. බුදුන් වහන්සේ කෝසල ජනපදයේ සැරිසරන අතර, මනසාකට නම් බ්‍රාහ්මණ ගමට වැඩි අවස්ථාවේදී, දෙවන වරටද බුදුන් වහන්සේ හමුවීමට හා දහම ඇසීමට අවස්ථාව සැලසිනි. තෙවිජ්ජා සූත්‍ර දේශනාව ඇසූ ඒ දෙදෙනා නැවතද බුදුන් සරණ ගිය බව පෙන්වා ඇත. පසු කල මහණුවූ ඒ දෙදෙනා, උපසම්පදාව බලාපොරොත්තුවෙන්, සැවැත්තුවර, මිගාරමාතා ප්‍රසාදයේ

වාසය කරන අවස්ථාවේදී, බුදුන් වහන්සේ වදාළ අග්ගඤ්ඤ සූත්‍ර දේශනාව ශ්‍රවණය කර, උපසම්පදාව ලබා අරහත්වය සාක්ෂාත් කරගත්හ. බලන්න: EDN: note:258, p.421. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (2): 2.5.8 වාශිෂ්ඨ සූත්‍රය, පි.716, දී.ස.නි: (1):13 තේවිජ්ජා සූත්‍රය, පි.610, දී.ස.නි: (3) 4 අග්ගඤ්ඤ සූත්‍රය, පි.152, EMN:98: Vāseṭṭha Sutta,p.722, EDN: 13 Tevijja sutta, p. 143 & 27 Aggañña Sutta, p. 306

▲ විශාඛ පංචාලිපුත්ත තෙර- Visākha pamchaliputta Thera: විශාඛ පංචාලිපුත්ත තෙරුන්, ධම්ම කපිකය, යහපත් ලෙසින් දහම දේශනාකර, ධර්ම ධර්මය ලෙලවන පණ්ඩිතයෙක් යයි බුදුන් වහන්සේ පැසසුම් කර ඇත. බලන්න: මුණිධර්මය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2) 4 නිපාත: 4.1.5.8 විශාඛ සූත්‍රය, පි.122, EAN: 4: 48.8 Visākha, p. 167, සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: භික්ඛසංයුත්ත: 9.1.7 විශාඛ පංචාලිපුත්ත සූත්‍රය, පි. 453, ESN: 21: Bhikkhusamyutta: 7: Visākha, p. 928.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර භාෂා: බු.නි: ථෙරභාෂා:2.5.5. පි.112.

“තමා හුවා දක්වන්නේ නැත, අනුන් හෙළා දකින්නේ නැත... රහතුන් හා නොගැටෙන්නේය, තම ගුණ පිරිස මැද නොකියන්නේය, සන්සුන්ය, පමණ දැන කපාකරයි, මනාපැවතුම් ඇත”.

ස

සග

▲ සංග්‍රාමජිත් තෙර -Sangramajit Thera: එක්සමයක මේ තෙරුන් ජේතවනාරාමයේ වාසය කරන සමයේ ඔහුගේ පෙර බිරිඳ අත දරුවා සමග පැමිණ, තෙරුන් හමුවට පැමිණ කපාකලද, තෙරුන් නිහඬව සිටියහ. දරුවා පෝෂණය කරන්න යයි කියා ඇය දරුවා එහි තබා ගියාය. එහෙත්, තෙරුන් ඒ දෙස නො බැලූහ. ඒ බව දුටු ඇය පෙරලා පැමිණ දරුවා රැගෙන ආපසු ගියාය. එම සිදුවීම දිවැසින් දුටු බුදුන් වහන්සේ මෙසේ උදානයක් වදාළහ:

“එන්තිය ගැනද (ඔහු) සතුටු නොවේ, බැහැර යන්නිය ගැන ශෝක නොකරයි. රාගාදී බැමිවලින් මිදුන ඒ සංග්‍රාමජිත් භික්ෂුව ‘බ්‍රාහ්මණයෙක්’ යයි මම කියමි”. සටහන: එතුමන් අරහත්ය. කෙළෙස් සංග්‍රාමය දිනු නිසා සංග්‍රාමජිත් ය. මූලාශ්‍රය:බු.නි: උදානපාලිය:බෝධිවග්ග: 1.8 සංග්‍රාමජිත් සූත්‍රය, පි.166.

▲ සාගත තෙර- Sagatha Thera: තේජෝධාතු සමාපත්තියට සම වැදීමෙහි දක්ෂ භික්ෂූන් අතරෙන් සාගත තෙරුන් අග්‍ර බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ.බුදුන් වහන්සේගේ උපස්ථායකයා ලෙසින් කටයුතු කර ඇත. මේ තෙරුන් කෝසම්බි නුවර, අම්බතොට අසල සිටි බිහිසුණු, ගිණි විහිදුවන නාගයෙක්, තේජෝ ධාතු සමාපත්තියෙන් දමනය කරණ ලදබව දැක්වේ. බලන්න:EAN:note:113, p.586. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි:අපදානපාලිය1: 32, පි.176.

පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටින සමයේ සෝභිත නම් ප්‍රකට බ්‍රාහ්මණයෙක් විය. බුදුන් වහන්සේ දැක, සිත පිනාගිය හෙතෙම මෙසේ පැවසීය: “...පිණින් හා නුවණින් යුත් පිරිස, ඔබ වහන්සේ අලංකාර කරති, හිරු උදාවන කල මෙන් ඔබ වහන්සේගේ ප්‍රභාව පැතිරේ”. පහන් සිත් ඇති ඔහු දුටු බුදුන් වහන්සේ, ඔහුගේ බුද්ධ ප්‍රසාදය නිසා මතු වේ දිගු කලක් දෙව්ලොව සැප ලබන බවද, ගෝතම බුද්ධ සසුනේ ශ්‍රාවකබව ලැබේය යි අනුමෝදනා වදාළහ.

සජ

▲ සුජාත තෙර- Sujata Thera: මේ තෙරුන්ගේ අරහත්වය බුදුන් වහන්සේ මෙහිදී ප්‍රකාශ කරඇත. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (2): නිදානවගග, භික්ඛුසංයුත්ත-9.1.5. සුජාත සූත්‍රය, පි.452, ESN: 21: Bhikkhusamyutta: 5-Sujata, p. 926.

▼ බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“ඉතා සෝභනවූ රූපයකින් දිලෙන මේ භික්ෂුවගේ සිත මුළුමනින්ම සෘජුය. (කෙළෙසුන්ගෙන්) වෙන්වූ සිතකින් යුතුව, සංයෝජන වලින් නිදහස්ව, උපදාන රහිතව ඔහු නිවන සාක්ෂාත් කර ගෙන ඇත. මාර සේනාව පරාජය කළ ඔහු අන්තිම සිරුර දරයි: මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (2): නිදානවගග, භික්ඛුසංයුත්ත-9.1.5. සුජාත සූත්‍රය, පි.452, ESN: Nidanasamyutta: 21: Bhikkhusamyutta: 5-Sujata, p. 926.

සද

▲ සද්ධා තෙර- Saddha Thera: සද්ධා තෙරුන් හට, ශ්‍රද්ධාව ප්‍රකටවන ගුණ 11ක් ඇතිබව මෙහි දක්වා ඇත. උන්වහන්සේ උතුම් අරහත්වය ලබා ඇත. සුභූති තෙරුන් සද්ධා භික්ෂුව ගේ ගුණ ප්‍රකාශ කලවිට බුදුන් වහන්සේ එය අනුමත කර මෙසේ වදාළහ:

“ සුභූති, මැනව... ඒ කරුණෙන්ම ඔබ මේ සද්ධා භික්ෂුව සමග වාසය කරන්න,... යම් කලක ඔබට තථාගතයන් දැකීමට කැමතිවන්නේ නම්, ඒ පිණිස මේ සද්ධා භික්ෂුව සමග පැමිණෙන්න” මූලාශ්‍ර: අංගු.නි:(6):11 නිපාත:අනුසති වග්ග,11.2.4 සුභූති සූත්‍රය ,පි.662 ,EAN:11: II Recollection, 14.4 Subhuti , p.572. සටහන: මෙහිදී, සද්ධා තෙරුන්, බුදුන් වහන්සේගේ සැදැහැවත් ගිහි උපාසකයෙක් ගේ පුතෙක් බව දක්වා ඇත. අනාථ පිණ්ඩික සිටුවරයාගේ පුතෙක් විය හැකිය. මේ සූත්‍රයට අනුව මෙතුමා බුදුන් වහන්සේ හමුවට පැමිණියේ සුභූති තෙරුන් සමගය.බලන්න: EAN: 11: note: 2220, p.687.

▲ සුද්ධික භාරද්වාජ තෙර- Suddika Bharadvaja Thera: සැවැත්නුවර බ්‍රාහ්මණයෙක්වූ මෙතෙම, බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක, බමුණන් ගේ පිරිසිදුවීම ගැන පැවසූහ. බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“...පටන් ගන්නා ලද වීරිය ඇති, නිවන පිණිස මෙහෙයවූ සිත් ඇති, දැඩි පරාක්‍රමය ඇති, ඤාණියාද, බ්‍රාහ්මණයාද, වෛශ්‍යයාද, ශුද්‍රයාද, වන්ඩාලයාද, පුජ්‍යභූවාඩ උත්තම සුද්ධිය නම් නිවනට පැමිණේ...” .එම දේශනාව අසා සැදැහැ ඇතිකරගත් එතුමා, පැවිදිව අරහත්වය ලැබූ බව මෙහි දක්වා ඇත.

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.1.7 සුද්ධික සූත්‍රය, පි.322.

සධ

▲ සුධර්ම භික්ෂුව-Bhikkhu Sudharma: මේ භික්ෂුව, මවණ්ණසන්ධන්ධ නගරයේ, චිත්ත ගපති විසින් පුජා කල, ඇඹල්ල (අම්බාටක වනය) වනයේ, ආවාසයක වාසය කරන කල, සැරියුත් මහා තෙරුන් එම නගරයට වැඩම කර ඇත. ඒ අවස්ථාවේදී, චිත්ත ගපති, මහා තෙරුන්ට දානය පිණිස සිය නිවසට වඩින ලෙස ආරාධනා කළහ. තමන්ගෙන් නොවීමසා, තම දායකයා එසේ මහා තෙරුන් ඇතුළු සංඝයාට අරධනා කිරීම ගැන කිපුන මේ භික්ෂුව, චිත්ත ගපතිට බොහෝ පරිභවකරනලදී. බුදුන් වහන්සේ ඒ පුවත දැන, චිත්ත ගපතිගෙන් සමාව ලබා ගැනීමට අවවාද වදාළහ. ඒ අනුව සංඝයා එම භික්ෂුවට ‘පටිසාරණිය කර්මය’ පනවනලදී.බලන්න: පටිසාරණිය කර්මය. මූලාශ්‍රය: චිත.පි.වුලවග්ග 1: කම්මක්ඛන්ධය- පටිසාරණියකම්ම,පි. 84.

සන

▲ සේනිය (කෝලියරටේ) තෙර-Seniya Thera: බුදුන් වහන්සේ හමුවට පැමිණි බලුප්‍රනය දරන නිගණ්ඨ සේනිය, උන්වහන්සේ වෙතින් දහම අසා පැහැදී බුදු සසුනට ඇතුළු වී, අරහත්වයට පත්වූ බව මෙහි දක්වා ඇත.
මූලාශ්‍ර: ම.නි: (2): 2.1.7 කුක්කුරවතිය සූත්‍රය, පි.100, EMN: 57: Kukkuravatika Sutta, p.466.

▲ සුනිත තෙර- Sunitha Thera: මගධයේ දුගී පහත් කුලයක (වන්ඩාල) උපත ලැබූ මෙතුමාට බුදුන් වහන්සේ, රජගහනුවර දී දැකීමට අවස්ථාව ලැබුණි. මහා කාරුණිකයන් විසින් පැවිදි කරණු ලැබූව අරහත්වයට පත්විය. මෙතුමාගේ ථෙරගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:12.1.2, පි.202.

“...මම එකලාව ආරණ්‍යයෙහි වසන්නේ, නො මැළිව බුදුන් වහන්සේගේ අවවාද කළෙමි...උත්තම පුරුෂබව ලැබූ මට ඉන්ද්‍ර බ්‍රහ්ම දේවියෝ නමස්කාර කළහ. ... ඒ දුටු බුදුන් වහන්සේ සිතා පහළකර මෙසේ වදාළහ:

‘තපසින්ද බඹසරින්ද ශිලයෙන්ද ප්‍රඥාවෙන්ද යන මේ කරුණින් බ්‍රාහ්මන වේ, මේ උතුම් බමුණෙක් ය’”.

▲ සුන්දරික භාරද්වාජ තෙර 1- Sundarika Bhadravaja Thera 1: බුදුන් වහන්සේ වත්ථුපම සූත්‍රය දේශනා කරන අවස්ථාවේදී එහි සිටි සුන්දරික භාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණ, දිය නෑම පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේගෙන් විමසූහ. එම සුන්දරිකා නදියේ දිය නෑමෙන් විසුද්ධිබව ඇතිවේයයි බ්‍රාහ්මණ පිළිගැනීමක් විය. බුදුන් වහන්සේ ජල ස්නානයෙන් කෙනෙක්ගේ ආධ්‍යාත්මය පිරිසිදු නොවන බව, ධම්මාකූලව, මෙන්සිත ඇතිව දහමේ ස්නානය කිරීමෙන් විසුද්ධිය ඇතිවේ යයි වදාළහ. ඒ දේශනාව අසා පැහැදුන මෙතුමා, පැවිදිව, අරහත්වය ලැබූ බව මෙහි දක්වා ඇත.
මූලාශ්‍රය: ම.නි: (1) වත්ථුපම සූත්‍රය, පි.112.

▲ සුන්දරික භාරද්වාජ තෙර 2 - Sundarika Bhadravaja Thera 2

ගිහි කල කොසොල් දනව්වේ බමුණෙක් වූ මෙනෙම, එක් සමයකදී සුන්දරිකා නදිය අසල අග්නිභෝම පුජාවක් කර එම පුජාව දීමට සුදුස්සෙක් සෙවිය. ඒ අවස්ථාවේ, බුදුන් වහන්සේ නදිය අසබඩ රුක්මුලක් අසල හිසවටා පොරවාගත් සිවුර ඇතිව වැඩසිටි සේක. එතුමන් දුටු මොහු, බුදුන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණ උතුමෙක් සේ සලකා, පුජාව පිරිනැමීමට ඒ අසලට පැමිනියහ. ඔහුගේ පිවර හඬ අසා බුදුන් වහන්සේ හිස විවර කළ විට මෙනෙම මෙසේ සිතිය. ‘ සමහර විට මොහු මුඩු බ්‍රාහ්මණයෙක් විය හැකිය, මම ඔහුගෙන් ජාතිය විචාරම්’. ඔහු ජාතිය ගැන විමසුවිට බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ”

“ ජාතිය ගැන නොඅසන්න, ශිලාදී වර්ත දහම් ගැන අසන්න. ඕනෑම වියලි දණ්ඩක් යොදා ඒකාන්තයෙන්ම ගිනි හටහන හැකිය. එලෙස, පහත් හෝ උසස් කුලයේ උපන්නේද, වීරිය ඇතිව, කරුණු දැන, හිරි ඔහස්ස මගින් පව වළකා ගන්නේද හෙතෙම, ආසාව ක්‍ෂය කල මුනිවරයාය... බමුණ, මම දර දැවීම අත්හැර ස්වාසන්තානයෙහිම ඥාන ගින්න දල්වමි, අරහත් වූ මම නීති දැල්වූ ගිනි ඇත්තෙමි, නීති සංයත සිත් ඇත්තෙමි, බ්‍රහ්මර කෙරමි...” බුදුන් වහන්සේ වදාළ දහම් දෙසුම අසා සතුටට පත් මෙනුමා, පැවිදිව, අරහත්වය ලැබූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1): සභාථවග්ග:බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත:7.1.9 සුන්දරික සූත්‍රය, පි.324.

සඤ්ඤා

▲ සෝණකුටිකන්ත තෙර- Soṇa Kuṭṭikaṇṇa Thera: කලණබස් තෙපලන භික්ෂුන් අතරෙන් මෙනුමා අග්‍රවේ.බලන්න: EAN:note:88, p.585. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ අවන්තිරටේ, ගිහි උපාසකව වාසය කළ මෙනුමා, කාලි උපාසිකාවගේ පුත්‍රය, මහා කච්චයාන රහතුන්ගේ උපස්ථායකය. එහිදී මෙනුමන් පැවිදිබව ලැබීමට කළ උත්සාහය, බුදුන් වහන්සේ බැහැදැකීමට සැවත් නුවරට පැමිණීම ආදී මෙහි විස්තර කර ඇත. බුදුන් වහන්සේ මේ තෙරුන්ට, උන්වහන්සේගේ කුටියේ රාත්‍රිය ගත කිරීමට ඇරයුම් කළහ. එහිදී, මේ තෙරුන් අට්ඨකචග්ග සප්පායනා කරනලදී. ඒ ගැන සතුටට පත් බුදුන් වහන්සේ මේ උදානය වදාළහ.

“ආරිය තෙමේ...උපධි රහිත නිර්වාන ධර්මය දැන...කිලිටි දෙයෙහි නොඇලේ”. මූලාශ්‍රය: බු.නි: උදානපාලිය: 5.6 සෝණ සූත්‍රය, පි.266. සටහන: මෙහිදී මේ තෙරුන් බුදුන් වහන්සේට, අවන්ති ප්‍රදේශයේ භික්ෂු සංඝයා අඩු නිසා තමන්හට පැවිදි බව ලබාගැනීමට දුෂ්කරවූ බව විස්තර කර ඇත. බු.නි: වින.පි: මහාවග්ග පාලිය 1, පි.583.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:5.1.11 පි.148.

“බුදුහු බොහෝ රැ බොහෝ වේලාවක් අභ්‍යවකාශයෙහි විසුහ, සිව් විහරණයෙහි දක්‍ෂ ශාස්තෘහු ගඳ කිළියට පිවිසියහ...ඉක්බිති සම්බුද්ධ ශ්‍රාවකවූ මම බුද්ධ ශ්‍රේෂ්ඨයන් හමුවේ දහම් සප්පායනා කළෙමි”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදානපාලිය1: 42, පි.193.

අනෝමදස්සි බුදුන් වහන්සේට රන් ආලේප කළ සක්මන් මළුවක් කරවා එය මල් වලින් වසා, වියන් බැඳ, බුදුන් වහන්සේට පූජා කර, අභාර දානයද පූජා කර ඇත. එම පුණ්‍ය කම්මයේ මහිමයෙන් දිගුකලක් දෙව් රජ සැප විඳ අවසාන උත්පත්තියේදී ගෝතම බුදු සසුනේ බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක් විය.

▲ සෝණකොලිවිස තෙර- Soṇa Kolivisa Thera: ආරද්ධ වීරිය- සම්පූර්ණ වීරිය- ඇති හික්ෂුන් අතරෙන් මෙතුමා අග්‍රයයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්න: EAN: note:88, p.585. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ මෙතුමා, ගිහිකල, වම්පා නුවර වාසය කළ, කොලිවිස ගෝත්‍රයේ, ධනවත් සිටුපුතෙකි. සියුමැලි වූ ඔහුගේ යටිපතුල් හි ලොම්හටගෙන තිබූ නිසා ඔහුට පාවහන් නොමැතිව ඇවිදීම දුෂ්කරවිය. මෙතුමන්, සේනියා බිම්බිසාර රජ හමුවීම, ඒ මගින් බුදුන් වහන්සේ දැකීම, පැවිද්ද හා වීරිය කිරීම, අරහත්වය ලැබීම මෙහි විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. සටහන: මේ තෙරුන්ගේ පාද ප්‍රශ්නය හේතු කොටගෙන, සංඝයාට පාවහන් පැළදීමට බුදුන් වහන්සේ අනුමත කර ඇත. මූලාශ්‍රය: වින.පි: මහාවග්ගපාලි 1: සෝණකොලිවිසවත්ථු 474, පි.594.

▼ බුදුන් වහන්සේ ගිජ්ජකුට පර්වතයේ වැඩ වසන සමයේ, සෝණ තෙරුන්, රජගහනුවර අසබඩ සීත වනයේ වාසය කළහ. එහිදී උන්වහන්සේට ඇරඹූ වීරිය වඩා ගත නොහැකිව සිත විපර්යාසයට පත්ව ගිහිබවට පත්වීමට සිතූනි. ඒ බව සිතීන් දැනගත් බුදුන් වහන්සේ ඉර්දියෙන් එහි පැමිණ විණාව උපමාව පෙන්වා වදාළහ: විණාවේ තත් දැඩිලෙස තද කිරීමෙන් හෝ ලිහිල් කිරීමෙන් යහපත් ස්වරය ගත නොහැකිය. එහෙත් තත් සමගුණයෙන් පිහිටවා ගත් කළ ස්වරය යහපත්වේ. එලෙස, පමණට වැඩි වීරිය නිසා උද්දව්වය ඇතිවේ, අඩු වීරිය නිසා අලසකම ඇතිවේ. එමනිසා, වීරිය ආදී ඉන්ද්‍රිය සමතත්වයේ පිටුවාගෙන කටයුතු කරන්න යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. ඒ අනුව ක්‍රියා කළ සෝණ තෙරුන් අරහත්වය ලැබූහ. සටහන: මෙතුමා ගිහිකල විණා වාදනයෙහි දක්ෂවිය. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (4) 6 නිපාත: 6.2.1.1. සෝණසූත්‍රය, පි.172.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:13.1.1., පි.489.

“අභුරුපායාගේ පිරිවරයෙහි වූ ඒ සෝණ තෙමේ අද දහමේ උතුම්ව දුකේ පරතෙරට ගියේය”.

සප

▲ සෝපාක සාමණේර-Samanera Sopaka: සත් හැවිරිදි වියේදී පැවිදිව, බුදුන් වහන්සේ ඇසූ දස කුමාර ප්‍රශ්න වලට යහපත් පිළිතුරු පැවසූ නිසා, බුදුන් වහන්සේ වෙතින් උපසම්පදාව ලැබූහ. බලන්න: බු.නි: බුද්දක පාඨ, දස කුමාර ප්‍රශ්න.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා:බු.නි: ථෙරගාථා: 7.1.4 ,පි.172.

“...පැන විසඳූ කළ, තථාගතයන් වහන්සේ අනුමෝදන් වූහ. මෙසේ වදාළහ:

‘මේ සෝපාක යම් කෙනෙකුගේ සිව්පස වළඳන ලදිනම් එය අංග මගධ දනවු වැසියන්ට ලාභයකි’...මම අන්තිම ශරීරය දරමි. ධර්මයේ සුධර්මතාවවේ ආශ්වර්ය නිසාය.”

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය:බු.නි:19, පි.144: “මම සිද්ධාර්ථ බුදුන් වහන්සේට ඇතිරියක අතුරා මල් අසුනක් පුජා කෙළෙමි. උන්වහන්සේ එම අසුනේ වැඩහිඳ මගේ මතු උත්පත්ති ස්ථානය දැන මෙසේ වදාළහ:

‘ඒකාන්තයෙන්ම සංස්කාරයෝ අනිත්‍යයහ, ඉපදීම හා විනාශය ස්වාභාවය කොට ඇත, ඉපදී නැතිවේ, ඔවුන්ගේ සංසිදීම සැපය’. මම මගේ ලබ්ධිය හැර අනිත්‍ය සංඥාව වැඩුවෙමි. කුසල විපාක අනුව දෙව් මිනිස් සැප විඳ අන්තිම ආත්ම භාවයේදී සෝපාක (ස්වකීය පාකය වූ බත අනුන් අනුභව නොකරන බැවින් සපාක නම්වූ) වණ්ඩාල කුලයේ උපත ලැබීම, සත් හැවිරිදි වියේදී අරහත්වය ලැබුවෙමි”.

සබ

▲ සුබාහු තෙර-Subahu Thera: බරණැස්තුවර සිටු පුතෙක් වූ මෙතුමා යසකුල පුත්‍ර තෙරුන්ගේ ගිහිකල මිතුරෙකි. තම මිතුරා පැවිදිවූ බව අසා සෙසු මිතුරන් තිදෙනා සමග පැමිණ, බුදුන් වහන්සේ වෙතින් දහම අසා පැවිදිව, උපසම්පදා ලැබ අරහත්වයට පත්වූහ. මූලාශ්‍රය:චිත.පි:මහාවග්ග පාළි1: සිව්ගිහි යහළුවන්ගේ පැවිද්ද කථා, පි.116.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ශාථා: බු.නි: ථෙරශාථා:1.6.2 පි.58. “ සොළුරු ගායනයක් ලෙසින් වැස්ස වසි, මගේ කුටිය හොඳින් ආවරණය වී ඇත, (පරිභෝග සුබ ආදියට ඒමට නොහැකිසේ) කවුළු වසා ඇත. මගේ සිත කායගතා සිහියේ යහපත් ලෙසින්ම එකභව ඇත. වැස්ස, ඔබ කැමති ලෙසින් වසින්තට හැකිය”.

සහ

▲ සහිය කච්චාන තෙර-Sabhiya Kaccāna Thera: මෙහිදී මේ තෙරුන්, වච්චගොත්ත පරිබ්‍රාජක විමසු ප්‍රශ්න පිළිබඳව, එතුමන් වදාළ පිළිතුරු පෙන්වා ඇත. දේශනාව අවසානයේදී ඒ ගැන පැහැදුන වච්චගොත්ත පරිබ්‍රාජක, සහිය තෙරුන්හට ප්‍රසංසා කළහ. සටහන: තථාගතයන් මරණින් පසු සිටින්නේද: ආදිවූ එවක පැවති දිට්ඨි 10 ගැන මෙහි දක්වා ඇත. බලන්න: දිට්ඨි. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග:අබයාකතසංයුත්ත:10.1.11 සහියසුත්‍රය, පි.730.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ශාථා: බු.නි: ථෙරශාථා:4.1.3 පි.128.

“කෙනකුට, සබ්‍රහ්මසරුන් කෙරෙහි ගෞරවය නැද්ද, ඔවුන් පොළවට අහස මෙන් සද්ධර්මයෙන් දුරුවේ”.

▲ සුභුති තෙර- Subhūti Thera: අරණවිහාරි- ගැටිම් රහිත විහරණය ඇති, දක්ෂිණාවට-දකුණේයා -තැගී පුජාආදිය ලැබීමට සුදුසු හික්ෂුන් අතරෙන් අග්‍ර, සුභුති තෙරුන්යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ මේ තෙරුන් අනාථපිණ්ඩික සිටුවරයාගේ බාල සොහොයුරාය, ජේතවනාරාමය බුදුන් වහන්සේට පුජා කරන අවස්ථාවේදී පැවිදි වූහ.

මෙන්නා භාවනාව තුලින් ජානසම්පත් ලබා අරහත්වයට පත්වූහ.

බලන්න: EAN: note: 85, p.585 මූලාශ්‍ර: අංග.නි:(6):11 නිපාත:අනුසනි
වග්ග,11.2.4 සුභුති සූත්‍රය ,පි.662 ,EAN:11: II Recollection, 14.4
Subhuti , p.572.

▼ සුභුති තෙරුන් අවිතක්ක සමාධියෙ වැඩ සිටිනු දුටු බුදුන් වහන්සේ මේ
උදානය වදාළහ:

“...මිථ්‍යා විතක්ක පලවාහැර...සතර යොගයන් ඉක්මවා ගිය ආරිය
පුද්ගලයා, ඒකාන්තයෙන්ම පුනර්භවයකට නො එයි”. මූලාශ්‍රය:
බු.නි:උදානපාලිය:6.7. සුභුති සූත්‍රය, පි.300.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:1.1.1 පි.35.

“ මගේ කුටිය මැනවින් සොයනලද නිසා සුව ඵලවයි... (එනිසා) මේසය
(වැස්ස) රිසිසේ වසින්න! මගේ සිත යහපත්ලෙසින්ම සමාහිතව ඇත,
කෙලෙසුන් ගෙන් මිදී ඇත, මම ආරබ්ධ වීරිය ඇතිව වාසය කරමි...”

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදාන: බු.නි: අපදාන පාලිය1:21, පි.148.

“පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ මම, කෝසිය නම්
ජටිලයෙක්ව, හිමවතේ උග්‍ර තපස්කම් කළෙමි. බුදුන් වහන්සේ මා සිටි
ස්ථානයට වැඩ අභයේ සක්මන් කළසේක. මම මල් අසුනක් පුජා කර
බුදුන් වහන්සේට එහි වැඩම කිරීමට ආරාධනා කර සතියක් මුළුලේ
උන්වහන්සේට නමස්කාර කරමින් සිටියෙමි. සමාධියෙන් නැගිට, බුදුන්
වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

‘ භාවනා අතුරෙන් ශ්‍රේෂ්ඨවූ බුද්ධානුස්සතිය වඩන්න, එහි ඵල ලෙසින්
දිගු කලක් දෙව් සැප, රජ සැප විඳින්නේය. ඔබ, බොහෝ සම්පත් හැර,
මතු පහළවන ගෝතම බුදු සසුනේ සුභුති නම් බුද්ධශ්‍රාවකයෙක්
වෙන්නේය”’.

▲සුභද්‍ර භික්ෂුව-Bhikkhu Subhadra: බුදුන් වහන්සේ වෙතින් පැවිද්ද
ලැබූ අන්තිම ශ්‍රාවක භික්ෂුව මේ උතුමාය. පෙරදී සුභද්‍ර පරිබ්‍රාජිකවූ
මෙනෙම, ඉතා ඉක්මනින්ම දහම අවබෝධ කර අරහත්වය ලබා ගත්හ.
විස්තර පිණිස බලන්න: දීඝ.නි: මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රය.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදාන: බු.නි: අපදාන පාලිය1: 19, පි.206. “මින්
කල්ප ලක්ෂයකට පෙර පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑ කළ ඒ
ස්තූපයට මනහර ධජයක් පිදිවෙමි. කාශ්‍යප බුදුන් වහන්සේගේ තිස්ස නම්
අග්‍ර ශ්‍රාවකයන්ට මම ලාමක වචන පැවසූ නිසා ගෝතම බුදුන් වහන්සේ
දැකීම පමාවිය. එතුමන්, උපවර්-තන සාල වනයේ දී පිරිනිවන්
මඤ්ඤයෙහිදී මා පැවිදි කළසේක. බුදුන් වහන්සේ ඉදිරියේම මගේ
පැවිද්ද...උපසම්පදාව...පිරිනිවීම විය... බුදු සසුන කරනලදී”.

▲ සුභද්‍ර මහලු භික්ෂුව- Subhadra elderly Bhikkhu: මහා කාශ්‍යප
තෙරුන්ගේ පිරිසේ සිටි මේ භික්ෂුව මහඵ කල පැවිද්ද ලැබුවෙකි. බුදුන්
වහන්සේ පිරිනිවන් පෑම අසා මහා කාශ්‍යප තෙරුන්ගේ පිරිස සංවේගයට
පත්වූවිට, මොහු මෙසේ පවසා ඇත:

“ ඇවැත්නි කම් නැත, ශෝක නොකරන්න, නොවැළපෙන්න, අපි ඒ මහා

ශ්‍රමණයා ගෙන් මොනවට මිදුණමිහ...මෙය තොපට කැපය...
 නොකැපය... ආදී ලෙසින් ඔහුගේ අවවාද වලින් මිදුනොවෙමු...දැන්
 අපට කැමති දේ කළහැකිය” ආදිලෙසින් ඔහු බුදුන් වහන්සේ ගැන අගරු
 ලෙසින් කථාකර ඇත. බලන්න: දීඝ.නි: මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රය.

▲ සෝභිත තෙර- Sobhita Thera: පෙර විසූ කඳපිළිවෙත සිහිකරණ-
 පුබ්බේතිවාසානුස්සතිය- හික්ෂුන් අතරෙන්, මේ තෙරුන් අග්‍රය. ගිහිකල,
 සැවත්නුවර වාසයකළ බ්‍රාහ්මණයෙක්විය. බලන්න: EAN: note:
 108,p.585 මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84,
 EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:2.3.3, පි.98. “ සිහිය
 ඇතිව, අභිඤ්ඤා නුවණින්, බල හා චිරිය ඇති මහණකු වූ මම පන්සියක්
 කල්ප (පෙරජීවිත) එක් රැකින් සිහි කෙළෙමි”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය : බු.නි: අපදාන පාලිය:1: 131, පි.311.
 පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ සමයේ උපත ලබා බුදුන් වහන්සේ වෙත
 පැහැදී බුදු ගුණ වැනීම, එමනිසා දිගු කාලයක් දුගතියෙන් තොරව සැප
 ලැබීම, අවසාන උත්පත්තියේදී, ගෝතම බුදුන් වහන්සේ වෙත පැවිදිව
 කෙළෙස් හැර නිවන ලබා ගැනීම මෙහි දක්වා ඇත.

සම

▲ සමිද්ධි තෙර- Samiddhi Thera: එක්සමයක දේවතාවියක් සමිද්ධි
 තෙරුන්හට: මෙලොව දැකිය හැකි පස්කම් සුවය විදීම සුදුසුයයි පැවසුහ.
 එවිට සමිද්ධි තෙරුන් මෙසේ පැවසුහ: “ කම්සැප කාලික බව
 (කෙටිබව) එහි බොහෝ දෝස ඇතිබව, මේ දහම තමන් විසින්ම දැකිය
 යුතුය, කල්තොයවා විපාක දෙන සුළුය, එව බලව යයි කීමට සුදුසුය,
 තමන්ගේ සිතේ දරාගෙන සිටීමට සුදුසුය. නුවණැත්තන් විසින්ම
 අවබෝධ කරගතයුතුය’ යි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ”. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි:(1):
 සගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත: 1.2.10 සමිද්ධි සූත්‍රය, පි. 44, ESN:
 Devatasamyutta: 20.10 Samiddhi, p. 79.

▼ සමිද්ධි තෙරුන්, බුදුන් වහන්සේගෙන් මාරයා ගැන විමසීම මෙහි
 විස්තරකර ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (4) සලායතනසංයුත්ත: සමිද්ධි මාර
 පඤ්ඤා සූත්‍රය, පි.112, ESN: 35: Salayathana- samyutta: 65.3
 Samiddhi, p. 1238.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා:බු.නි: ථෙරගාථා: 1.5.6 ,පි.56.

“මම සැදැහැයෙන් ගිහිගෙයින් නික්ම සසුනට පැමිණියෙමි. මගේ
 සතිප්‍රඥාව අරහත්වය තෙක් වර්ධනයවිය, සිත යහපත් ලෙසින් සමාහිතය.
 මාරයා, ඔබට කැමති ලෙසින් විකාර කරන්න, ඔබට මා පෙළිය
 නොහැකිය”.

▲ සුමන තෙර-Sumana Thera: සුමන තෙර, අරහත්වය ලැබීම මෙහි
 විස්තර කර ඇත. එතුමන්, ඒ බව ප්‍රකාශ කර ඇත්තේ තමන්ට මානය
 නොමැති බව හඟවමින්ය.

මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: 6 නිපාතය: 6.1.5.7. බෙම සූත්‍රය, පි. 148, EAN:6: 49.7. Khema sutta, p. 341.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර භාටා: බු.නි: ථෙරභාටා:5.1.4 , පි.140,6.1.10,පි.160

“ආරිය ව්‍යාපාරයන් මට අනුසාසනා කළහ, අනුකම්පා කළහ, අනුග්‍රහ කළහ. ඔබගේ (බුදුන් වහන්සේ) අවවාදය, භික්ෂුනොපිය, මම භික්ෂුණු අතවැසියෙක් වීම”. සටහන: සත් හැවිරිදි විශේෂී පැවිදිව, ඉද්දිබලයෙන් මහා නාගයෙක් දමනය කිරීම ගැන විස්තර ථෙර භාටාවල දක්වා ඇත.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදාන: බු.නි: අපදාන පාලිය1: 69,පි.236. මෙහිදී සුමන නම් මල්කරුවෙක්ව, සිබ් බුදුන්වහන්සේට සමන්පිච්ච මල් පුජාකිරීම, ඒ පුජාවේ මහිමයෙන් බොහෝ කල් දෙව මිනිස් සැපවිඳ ගෝතම බුදු සසුනේදී අරහත්වය ලැබීම දක්වා ඇත.

සර

▲සැරියුත් මහා තෙර- Sāriputta Maha Thera: සාරිපුත්ත තෙරුන් ලෙසින්ද හඳුන්වා ඇත. බුදුන් වහන්සේගේ අග්‍ර ශ්‍රාවක දෙනමගේ, ජේෂ්ඨතම තෙරුන්ය. දහම් සේනාපති ලෙසින්ද හඳුන්වයි. බලන්න: අග්‍රශ්‍රාවක. මහා ප්‍රඥාවෙන් අග්‍ර: සැරියුත් තෙරුන් යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාලිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: XIV : Foremost, p. 44.

▼ සැරියුත් තෙරුන් අරහත්වය ලැබීම මෙහි විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) 2.3.4 දීඝනබ සූත්‍රය, පි.296.

▼බුදුන්වහන්සේ සැරියුත් තෙරුන් දහම්දුත සේවයට අනගි යයි මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (5) 8 නිපාත: 8.1.2.6 දුතෙය්‍ය සූත්‍රය, පි.100, EAN:6: 16.6.Mission, p.421.

▼ බුදුන් වහන්සේ සැරියුත් තෙරුන්ගේ ගුණ මෙසේ වදාළහ:

“මහණෙනි, සැරියුත් තෙමේ තථාගතයන් වහන්සේ විසින් පවත්වන ලද අනුත්තරවූ ධර්ම වක්‍රය මනා කොටම, තථාගතයන්ට අනුවම පවත්වයි” මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (1): 1 නිපාත: ඒකපුග්ගලවග්ග:1.13.26 සූත්‍රය. පි.84.

▼ සංයු.නි:භික්ෂුසංයුත්ත:මහානාග සූත්‍රයේ දී, මුගලන් තෙරුන්, මෙලෙසින් සැරියුත් තෙරුන්ගේ ගුණ වදාළහ:

“ සැරියුත් තෙරුන්ගේ ප්‍රඥාවේ මහත්බව මහා සාගරය බඳුය. උත්තරවහන්සේ, බුදුන්වහන්සේ විසින් නොයෙක් ලෙසින් වර්ණනා කර ඇත...ප්‍රඥාවෙන් ද ශීලයෙන් ද උපසමයෙන්ද (ශාන්තබව) සැරියුත් තෙරුන් ශ්‍රේෂ්ඨයහ. නිවනට පැමිණියම් කෙනෙක් සිටීද, සැරියුත් තෙරුන්ට වඩා උත්තරිතර මහණකෙනෙක් නැත” (සාගරය උපමාව).

▼ සැරියුත් තෙරුන් ගේ උතුම් ගුණ පිළිබඳව, වංග්ගිස තෙරුන් මේ ගාථාව වදාළහ:

‘ගැඹුරු පැණති නුවණැත්තාවූ මග නොමග දැනීමෙහි දක්ෂ මහත් ප්‍රඥා ඇති ශාරීපුත්‍ර ස්ථවිරයන් වහන්සේ භික්ෂුන්ට දහම් දෙසති.

උන්වහන්සේගේ මධුර ස්වරය සැළලිහිණියකගේ මෙනි. වැටහීම මුහුදු රල මෙන් පැන නගී. ඇලුම් කටයුතු ඇසියයුතු සිත්කල ස්වරයෙන් දහම් දේශනා කරන උන්වහන්සේගේ ඒ මිහිරි තෙපුල් හික්කුහු අසති. ඔදවැඩි සිත් ඇත්තාහු ප්‍රමුදිත සිත් ඇත්තාහු කන් යොමු කරති. බලන්න: සංයු.නි: වංගිසංයුත්ත:8.1.6 සාරිපුත්‍ර සූත්‍රය.

▼ ආනන්ද තෙරුන් විසින් සැරියුත් මහා තෙරුන් විමසන ලද පැණයකට ලැබූ පිළිතුර බුදුන් වහන්සේ දුන් පිළිතුරට එකඟා සමානවූ නිසා ආනන්ද තෙරුන් එතුමාගේ ශ්‍රාවක ගුණ මෙසේ වණන ලදී:

“ඔබ වහන්සේ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙන් එම පද, ව්‍යාඤ්ජන අර්ථය එලෙසින්ම විසඳු සේක... යම් කරුණක් පිළිබඳව ශාස්තෘන් වහන්සේ ගේ හා ශ්‍රාවකයාගේ විසඳුම, අග්‍ර පදය වූ නිවන පිළිබඳව සැසඳෙන්නේනම්, සමාන වන්නේනම්, නිවැරදි නම් එය ආශ්චර්‍ය-යමත්ය! අද්භූතය!” (අවජරියං ආවුසො, අබභූතං..., යනු හි නාම සතථු ව සාවකසස ව අනෙටා ඛ්‍යාඤ්ජනෙන ඛ්‍යාඤ්ජනං සංසංදිසසති, සමෙසසති, න විගගහිසසති, යදිදං අගගපද සමිනති). මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6)11-නිපාත, 1 නිසසය වගග,11.1.7 පඨම සංඥා සූත්‍රය, පි.626. EAN- Elevens, I Dependence, 7.7 Perception, p.567)

▼ මෙහිදී බුදුන් වහන්සේ, සැරියුත් තෙරුන්ගේ ප්‍රඥාමහිමය පෙන්වා ඇත. ධර්ම ධාතුව, සම්පූර්ණයෙන්ම හේතුප්‍රත්‍යය ඇතිව දැකීමට සමත් ශ්‍රාවකපාරමී ඥානය, සැරියුත් තෙරුන් හට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ මෙහිදී වදාළහ. සටහන: සැරියුත් තෙර, අරහත්වය ලැබීමද මෙහි විස්තරකර ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත: 1.4.2 කාළාර සූත්‍රය, පි.100

▼ සැරියුත් තෙරුන් ගේ හිසට යකෙක් පහර දීම හා එහි කම්ම විපාක ලෙසින්, ඒ යකා ක්ෂණයෙන්ම මැරී අවිච්චිතරයේ උපත ලැබීම මෙහි දක්වා ඇත. ඒ බව දිවැසින් දුටු මහා මුගලන් තෙරුන්, සැරියුත් තෙරුන් වෙත පැමිණ උන්වහන්සේ සුවපත්ද? යයි විමසා ඇත. එතුමන් සුවපත්ව වෙසන බව පැවසුවිට මුගලන් තෙරුන්, සැරියුත් තෙරුන්ගේ ගුණ මෙසේ පවසා ඇත:

“ඇවත්ති, සැරියුත් තෙරුන් කොතරම් මහා ඉර්-දිමන්ද, මහා ආනුභාව ඇත්ද?... ඒ යකා දුන් පහරින් ඇතෙක්වුවද බිම වැටේ...එහෙත්, මුත්වහන්සේ පැවසුවේ, මට යැපිය හැකිබවය”. සටහන: එම සිදුවීම දිවැසින් දුටු, බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ කිසිවක් ගැන නොකිපෙන, මැඩුන සිතක් ඇති අය කෙරේ දුක නොපැමිනිනෙන බවය. මූලාශ්‍ර:බු.නි: ඉතිවුත්තක: 4.4. ජුත්තසූත්‍රය, පි.232.

▼ සැරියුත් තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා පාලිය:30.1.2, පි.262.

“...ඉදින් ගමෙහි හෝ වේවා වනයෙහි හෝ වේවා පහත් බිමේ හෝ උස් බිමේ හෝ වේවා යම් තැනක් රහතුන් වෙසෙත් නම් ඒ බිම රමණීයය... පසැස් ඇති බුදුන් වහන්සේ අනෙකුහට දහම් දෙසූහ, එකල්හි මම අරුත් අවබෝධ කරමින් සවන් දුනිමි. මගේ ඒ ශ්‍රවණය හිස්දෙයක් නොවිය, මම ආශ්‍රව රහිතව විමුක්තියට පත්වුවෙමි”.

▼ සැරියුත් තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි:අපදාන පාලි 1: 1, පි. 54.: පෙර හවයක ‘සුරුව’ නම් තවුසෙක්ව, බොහෝ සිසුන් ඇතිව, හිමාල වනයේ වාසය කර ඇත. එකල, අනෝමදස්සි බුදුන් වහන්සේ හිමවතට වැඩියහ, “මම උන්වහන්සේට ගරු පූජා කළෙමි. එතුමන් වහන්සේ, අනාගතයේදී, ගෝතම බුදුන්ගේ අගසව්ව, අරහත්වය ලබන බව වදාළහ”.

▲ සුරාධ තෙර-Suradha Thera: සුරාධ තෙරුන් අරහත්වය ලැබීම ගැන මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (3): බන්ධක: අරහත්තවග්ග: 1.2.2.10 සුරාධ සූත්‍රය, පි. 168.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:1.1.1 පි.35.

“ගිහිගෙන් නික්ම සසුනෙහි යමක් සඳහා පැවිදිවීද, මා විසින් සියලු සංයෝජන ක්‍ෂයකර, ඒ අර්ථය නිවන ලබන ලදී”.

සල

▲ සේල තෙර-Sela Thera: අංගුත්තරපාන දනව්වේ ප්‍රසිද්ධ වැසියෙක්වූ, කේනිය ජටිල ගේ ගිහිකල මිත්‍රයෙක් වූ මේ තෙරුන් ආපන නියම් ගමේ විසූ වේදයේ පරතෙරට ගිය, මහා සිසු පිරිසක් සහිත බ්‍රාහ්මණයෙකි. මොහු කේනිය ජටිල හමුවීමට පැමිණි අවස්ථාවේ බුදුන් වහන්සේ එහි වැඩ වාසය කරන බව දැන ‘බුද්ධ’ යන වචනය අසා මහා ප්‍රමොදයකට පැමිණ ඔහුට මෙසේ සිත්විය:

“බුද්ධ යන සෝමය පවා ලෝකයේ දුලබය. අපගේ වේදයට අනුව දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණ ඇති මහා පුරුෂයන් දෙදෙනෙකි: සක්විති රජ ... අරහත් සම්මා සම්බුද්ධ”.. ඉන්පසු බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක, අප්‍රමාණ සැදැහැ උපදවා, බුදුගුණ මාලාවක් පවසා, තම පිරිස සමග පැවිදිව අරහත්බව ලැබූ අන්දම මෙහි විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: ම.නි (2) 2.5.2 සේල සූත්‍රය, පි.614.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:20.1.6 පි.238.

“භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, මේ තුන්සියක් බ්‍රාහ්මණයෝ ඇදිලි බැඳ බඹසර යදි, අපි ඔබ වෙත බඹසර රකින්නෙමු’.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාලිය:3091: පි.612. පදුමුත්තර බුදුන් වැඩසිටි සමයේ භංසවතී නුවර උපත ලබා, නැදැයන් හා සෙසු අය එක් රැස්කර මහා දානයක් පිරිනැමීම, එම පුණ්‍ය කම්මය නිසා දිගු කලක් දෙව් මිනිස් සැප විඳීම, අවසාන භවයේ වාසෙට්ට නම් ධනවත් බ්‍රාහ්මණ ගේ පුතෙක් වීම, ගෝතම බුදුන් වහන්සේ දැක පැහැද තම පිරිවර සමග උන්වහන්සේ වෙත පැවිදිව අරහත්වය ලැබීම මෙහි විස්තර කර ඇත.

සල

▲ සාළ තෙර- Sala Thera: බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ, ඤාතගමේවිසූ මේ තෙරුන් අරහත්ව, පිරිනිවන් පැ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත:11.1.8 හා 11.1.9,11.1.10 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍ර, පි.184.

සව

▲ සිවලී තෙර- Sivali Thera: සිව්පස මනාව ලබන භික්ෂුන් අතරෙන්, මෙතුමා අග්‍රය යි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ සුප්පාවසා කෝලිය දේවිය මෙතුමාගේ මැණියෝය. පෙර කම්ම විපාක ලෙසින් සත්වසක් මවගේ කුසේ සිටියහ. මෙතුමාගේ පියා, මවගේ අයැදුම පරිදි බුදුන් වහන්සේ වෙත පැමිණ, ඇයගේ නමස්කාර ගරු පූජා කළ විට, බුදුන් වහන්සේ එතුමිය සුපත්වේවා! යයි වදාළ අවස්ථාවේ, ළඳරු කුමරා බිහිවිය. උපන් සැනසෙන් සෝතාපත්තවී, භික්ෂකෝ බානවිට, සකදාගාමී බවට පත්විය. බලන්ත: EAN:note: 90. මූලාශ්‍රය: බු.නි: උදානපාලිය: 2.8 සුප්පාවසා සූත්‍රය, පි.186.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා:බු.නි: ථෙරගාථා: 1.6.10,පි.60.

“ යමක් ප්‍රයෝජන කොට ඇත්තෙමි යයි කුටියට පිවිසිමි, මගේ ඒ සංකල්පයෝ ඉටුවිය, ත්‍රිවිද්‍යා අරහත් පහළ විමුක්ති සොයමින්, මාන අනුසය හැර දැමීම”.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය:බු.නි: අපදාන පාලිය 2-1: 543,පි.376. පදුමුත්තර බුදුන් දවස භංසවතී නුවර, ක්ෂත්‍රියෙක්ව, බුදුන් වහන්සේ ගැන පැහැදී, පුණ්‍යශෝභා ඇති මහා ලාභ ලබන තෙරනමක් දැක ඒ තනතුර පැතීම, සිදු කරනලද පුණ්‍ය කම්ම නිසා බොහෝ කල් දෙව් මිනිස් සැප විඳීම, විපස්සි බුදුන් පහළවූ කළ බන්ධුමති නුවර උපත ලැබීම, කර්මාන්තයක සේවය කිරීම, උපාසක සමූහයක්, බුදුන් වහන්සේට මහා දනක් පවත්වනවිට ඔවුන්ට දී හා මිපැණි සොයා ගැනීමට නොහැකිව සිටින විට තමන් සතු වූ දී හා මිපැණි, ඔවුන් විශාල මුදලක් දී ලබාගැනීමට කැමත්ත දැක්වූ අවස්ථාවේ ඒ ගැන සිතා තමන් විසින්ම ඒ දේ බුදුන් වහන්සේට පිළිගැන්වීම, බරණැස් නුවර රජකම් කරනවිට සතුරු රජෙක් ගැන කිසි ඔහු හා පිරිසට නුවරින් පිටවීමට නොදී සත් දිනක් හිරකර තැබීම, ඒ අයහපත් කම්ම විපාක නිසා නිරයේ දුක් විඳීම ආදී විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. අවසාන භවයේ, ගෝතම බුදුන් දවස කෝලිය රටේ මේ තෙරුන් උපත ලැබීය. පියා මහලි ලිච්චි රජය, මව සුප්පාවාස දේවිය, පෙර කළ අකුසලය නිසා සත් අවුරුද්දක් මව්කුස තුල සිටීමට සිදුවිය. බුදුන් වහන්සේගේ අනුකම්පාව නිසා උපත ලබා සතියකින් පැවිදි වූහ, සැරියුත් මහා තෙරුන් උපාධ්‍යය, මෙතුමන්ගේ කෙස් බැවේ මහා මුගලන් තෙරුන්ය, ඒ අවස්ථාවේදී අරහත්වය ලැබූහ. පෙර කල් පුණ්‍ය කම්ම බලයෙන් දෙවියෝ, නාගයෝ හා මිනිසුන් මේ තෙරුන්ට සිව්පස නිරතුරුවම පූජා කළෝය.

සහ

▲ සීහ සාමණේර- novice Sīha: බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ, උන්වහන්සේ හා වාසය කළ සාමණේර නමකි. සහජ දක්ෂතාවය ඇති මේ සාමණේර නම, ජේෂ්ඨතම භික්ෂුන් විසින් බුහුමන් සහිතව පිළිගත් කෙනෙක් බව දක්වා ඇත. බලන්ත: EDN: note: 180, p. 415. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි: (1): 6 මහාලි සූත්‍රය, පි. 340, EDN: 6: Mahāli Sutta: About Mahāli- Heavenly Sights, Soul and Body, p. 11.

▼ මේ තෙරුන්ගේ ථෙර ගාථා: බු.නි: ථෙරගාථා:1.9.3,පි.70.

“එම්බා සිහ, අප්‍රමත්තව (සති සම්පජ්‍යාය ඇතිව) වාසය කරන්න, දිවා රැ කුසිත නොවී කුසල දහම වඩාගන්න, ආත්ම භාවය වහා දුරුකරන්න”.

හ

හත

▲ හත්ථිසාරිපුත්‍ර චිත්ත තෙර -Hatthisāriputta Citta Thera: මේ තෙරුන් පැවිදිවීම හා අරහත්වය ලැබීම මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: දී.ස.නි: (1) 9 පොට්ඨපාද සූත්‍රය, පි. 404.

▼ මේ තෙරුන් බරණැස, ඉසිපතන මිගදායේ වාසය කිරීම හා මහා කොට්ඨික තෙරුන් ඔහුට අවවාද කිරීම, පසුව වීරිය වඩා අරහත්වය ලැබීම මෙහි දක්වා ඇත. සටහන: අටුවාවට අනුව,මේ තෙරුන් 7 ත් වතාවක් සිව් රු හැර ගිහිබවට පත්විය, කම්ම විපාකයක් නිසා- කාශ්‍යප බුදුන් සමයේ, හික්ෂුවකට, පැවිද්ද හැර දැමීමට බලකිරීම නිසා එසේ සිදුවූ බව මෙහි දක්වා ඇත. බලන්න: EAN: note: 1393, p.649. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4) : 6 නිපාත:මහාවග්ග: 6.2.1.6 හත්ථිසාරිපුත්‍ර සූත්‍රය, පි.198. EAN:6: 60.6 Hatthi, p.350.

හම

▲ හේමක තෙර- Hemaka Thera: බාවරී බ්‍රාහ්මණ ගේ සිසුවූ මෙනුමා, තණ්හාව තරණය කිරීම ගැන බුදුන් වහන්සේ විමසූහ. බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“අනිත්‍ය ආදී දහම් සතිමත්ව දැන, මගනුවණින් කෙළෙස් පිරිනිවීමෙන් නිවුනාවූ, සංසුන්වූ රහතුන්, ලෝකයෙහි විසත්තිකා නම්වූ තණ්හාව තරණය කළ අයය.” දහම අවබෝධ කර පැවිදිවූහ. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි,326, 5-8 හේමක මානවක, පි.354.

▼ මේ තෙරුන්ගේ අපදානය: බු.නි:අපදාන පාලිය 2-1: 407,පි.48. පියදස්සි බුදුන් සමයේ අනෝම නම් බොහෝ ඉද්දිබල ඇති තවුසෙක් ලෙසින් වාසය කිරීම, බුදුන් වහන්සේට රුවන් ආසනයක් මවා පූජාකිරීම, දාන පූජා කිරීම, ඒ යහපත් කම්ම විපාක ලෙසින් බොහෝ කල් දෙවි මිනිස් සැප ලැබ, ගෝතම බුදුන් දවස උපත ලබා දහම අසා පැවිදිවීම මෙහි දක්වා ඇත.

“...මේ මගේ අන්තිම භවයය, සියලු ආසව ක්‍ෂය කරනලදී, දැන් නැවත ඉපදීමක් නැත”.

ෆෆෆෆ

උපග්‍රන්ථය 2: බුද්ධ ශ්‍රාවක භික්ෂුණි සංඝ- Buddha's disciple Bhikkhuni

සටහන: සූත්‍ර පිටකය, විනය පිටකය, ථෙරි ගාථා හා අපදාන ඇසුරෙන් ලබාගත් විස්තර අනුව පිළියෙළ කර ඇත. මෙහි දක්වා නැති තෙරණියන් ගේ විස්තර පිණිස බලන්න: බු.නි: ථෙරි ගාථා, අපදාන පාලිය 2-2: ථෙරි අපදාන.

- අ: * අම්බපාලි තෙරණිය-Ambapali Thereniya * ආලවිකා තෙරණිය- Alavika Thereniya * අශෝකා තෙරණිය- Asoka Thereniya
- උ: * උපවාලා තෙරණිය- Upachala Thereniya * උප්පලවන්තා තෙරණිය- Uppalavaṇṇā Thereniya
- ක: * කජ්ඣගලා තෙරණිය-Kajangala Thereniya * කිසාගෝතමී තෙරණිය- Kisa Gotami Thereniya
- ඛ: * ඛේමා තෙරණිය- Khema Thereniya
- ච: * චලාතෙරණිය-Chala Theraniya
- ධ: * ධම්මදින්නා තෙරණිය- Dhammadinnā Thereniya
- න: * නන්දා තෙරණිය- Nanda Theraniya * නන්දා (ගොතම) තෙරණිය- Nanda Theraniya
- ප: * පටාවාරා තෙරණිය- Paṭācārā Theraniya* පුන්ණා තෙරණිය- Punna Theraniya
- භ: * භද්ද කච්චිවානා (යසෝධරා) තෙරණිය -Baddakacchana (Yasodharā) Theraniya* භද්දා කුණ්ඩලකේසි තෙරණිය- Bhaddā Kuṇḍalakesā Theraniya
- ම: * මහා ප්‍රජාපති ගෝතමී තෙරණිය-Maha Prajapathi Gothami Theraniya * මහා භද්දාකපිලාණි තෙරණිය-Maha Bhaddā Kāpilānī Theraniya
- ව: * වජිරා තෙරණිය- Vajira Theraniya* විජයා තෙරණිය- Vijaya Theraniya * වීරාතෙරණිය- Vira Theraniya
- ස: * සකුලා තෙරණිය-Sakulā Theraniya * සුක්ඛා තෙරණිය- Sukkha Theraniya * සිඝාලමානා තෙරණිය- Sigālamātā Theraniya * සෝණා තෙරණිය- Soṇā Theraniya* සෝමා තෙරණිය- Soma Theraniya * සේලා තෙරණිය- Sela Theraniya* සිසුපවාලා තෙරණිය- Sisupachala Theraniya

=====

අ

අම

▲ අම්බපාලි තෙරණිය-Ambapali Therniya: විසාලා මහා නුවර ප්‍රසිද්ධ නගර ශෝභනියක් වූ අම්බපාලිය, ගිහිකල බුදුන් වහන්සේගේ දායකාවක් වූවාය. ඇය විසින් අම්බපාලි අඹ උයන බුදුන් වහන්සේ ඇතුළු මහා සංඝයාට පුජා කරන ලදී. පසුකල, ඕනොමෝ, ගිහිගෙය හැර දමා, හික්කුණියක්ව, අරහත්වය ලැබුවෝය. විස්තර පිණිස බලන්න: සංයු.නි: (5-1) සතිපට්ඨාන සංයුත්ත:අම්බපාලි වග්ග. සටහන්: * ගිහි ජීවිතයේදී අම්බපාලිය, ඉතා රුමත් තරුණියක් වූ නිසා, විසාලා නුවර පිරිස ඇය නගර ශෝභනිය තනතුරේ තැබූහ. බලන්න: චිත.පි: මහාවග්ග පාලිය 2: 8 විවරකන්ධය: පි.166. **දී.ස.නි: මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රයේ, බුදුන් වහන්සේ අවසාන වාරිකාවේදී, එම අඹ වනයේ වැඩසිටියහ. ගිහිජීවිතයේදී, බුදුන් වහන්සේ මෙතුමියට අනුසාසනා වදාළහ.

▼ මේ තෙරණියගේ ගාථා: බු.නි: ථෙරිගාථා:20.1, පි. 426.

“පෙර මගේ කේශයෝ කළු පැහැ විය, ඇස්බැමි බඹරුන් බඳු පැහැවිය, දැන් ජරා හේතුවෙන් ඔවුන් දිරාගිය පිදුරු බඳුය, සත්‍යවාදී සම්බුදුන්ගේ වචනය අන් පරිදි නොවේ. ... මාගේ සිරුර මෙසේ දැදුරු වී ජරාවට පත්ව බෝහෝ දුක් ඇති කරන වාසස්ථානයක් වැනිය”.

▼ මේ තෙරණියගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාලිය 2-2:4-9, පි.227.

ඵස්ස බුදුන් වහන්සේ පහළවූ සමයේ මෙතුමිය, උන්වහන්සේගේ නැගණිය වූවාය. උන්වහන්සේට මහා දන් දී රූප සම්පත්තිය පැතුවාය, ඉන්පසු අරුණ නුවර උපන් ලබා එහිදී රහත් මෙහෙතියකට නිරපරාදේ පරිභව කොට නිරයේ බොහෝ දුක් වින්දාය. ඒ පාපය නිසා මිනිස් ලොව උපන් දසදහසක් ජාතිවල ගණිකාවක් වූහ. කාශ්‍යප බුදුන් සමයේ බඹසර විසීම නිසා දෙවිලොව උපත ලැබූහ. අවසාන ජාතියේදී, අඹයකින් ඕපපාතික උපතක් ලැබූහ. ගෝතම බුදුන් වහන්සේ දැක පැහැද ගිහි දායකාවක්ව, පසුව පැවිදිබව ලබා, නිවන ලැබ බුදුන් වහන්සේගේ ඥාණ දියණියක් බවට පත්වූවාය.

අල

▲ ආලවිකා තෙරණිය- Alavika Thereniya: මේ තෙරණිය සැවැත්නුවර අසල අන්ධවනයේ දිවා විහරණයේ වැඩසිටි අවස්ථාවේ , මාරයා එතුමිය වසහ කරගැනීමට ගත් උත්සාහය නිෂ්ඵල වූ බව මෙහි පෙන්වා ඇත. තෙරණිය මෙසේ වදාළහ:

“ලොවේ නිවනක් ඇත, මා විසින් එය නුවණින් දන්නා ලදී. පව්වු මරුව, ඔබ ඒ නිවන් පදය නොදනී”. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: හික්බුණිසංයුත්ත: 5.1.1 ආලවිකා සූත්‍රය. පි.258.

අග

▲ අශෝකා තෙරණිය- Asoka Theriya: ඤාතගමේ විසූ මේ තෙරණිය, අනාගාමීව, සුද්ධාවාසයක ඕපපාතික උපත ලැබූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත:11.1.8, 11.1.9,11.1.10 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍ර, පි.184.

උ

උප

▲ **උපවාලා තෙරණිය- Upachala Thereniya:** මෙතුමිය සැරියුත් මහා තෙරුන්ගේ නැගණියකි. මේ තෙරණිය සැවැත්නුවර අසල අන්ධවනයේ දිවා විහරණයේ වැඩසිටි අවස්ථාවේ , මාරයා ඒ අසලට පැමිණ මෙසේ පැවසීය: “ඔබ කුමන තැනක ඉපදීමට කැමතිද?”

තෙරණිය: “මම කිසිතැනක් ඉපදීමට කැමති නැත”.

එවිට මාරයා, සදෙව්ලෝක දෙවි සැප වණන ලදී.ඒ අවස්ථාවේ තෙරණිය මෙසේ පැවසුවාය:

“ යම් තැනක් අකම්පිතද, අවලිතද, පුහුදුන් අය විසින් නො සොයන ලදද, මරුගේ පිහිට නැද්ද, ඒ තැන (නිවන) මගේ සිත ඇලුනේය”.

තෙරණිය මා දන්නේය යි, මාරයා අතුරුදහන්විය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: භික්ඛුණිසංයුත්ත: 5.1.7 උපවාලා සූත්‍රය. පි.266.

▼ මේ තෙරණියගේ ගාථා:බු.නි:පෙරි ගාථා: 7.3, පි.412.

“ ... මම බුදුන් වහන්සේගේ වදන් අසා සසුනෙහි ඇලුම් ඇතිව වාසය කළෙමි, ත්‍රිවිද්‍යා ලැබුවෙමි, බුදු සසුන කරන ලදී”.

▲ **උප්පලවන්තා මහා තෙරණිය- Uppalavannā Thereniya:** මහා සාද්ධිමත් (ඉද්දි බලඇති- psychic potency) භික්ෂුණියන් අතරෙන් මෙතුමිය අග්‍ර යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. සැවැත්නුවර, ධනපති සිටුවරයෙකුගේ දියණිය වුවාය. දහම අසා බැතිසිත්ඇති කර, පැවිදිව, මහා සාද්ධි බල සහිතව අරහත් මගඵල ලැබුවාය. අග්‍ර ශ්‍රාවිකා දෙනමගෙන් මෙතුමිය එක් නමකි. බලන්න: EAN: note: 118, p.586. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ මේ තෙරණිය සැවැත්නුවර අසල අන්ධවනයේ දිවා විහරණයේ වැඩසිටි අවස්ථාවේ , මාරයා එතුමිය වසඟ කරගැනීමට ගත් උත්සාහය නිෂ්ඵල වූ බව මෙහි පෙන්වා ඇත. තෙරණිය මෙසේ වදාළහ:

“ මම සිත වශීකරගෙන ඇත්තෙමි, ඉද්දි පාදයෝ මැනවින් වඩන ලදහ, සියලු බැම්මෙන් මිදුනි, ඔබට, මා භිය කළ නොහැකිය”.

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: භික්ඛුණිසංයුත්ත: 5.1.5 උප්පලවන්තා සූත්‍රය. පි.264.

▼ මේ තෙරණියගේ ගාථා: බු.නි:පෙරිගාථා 12.1, පි.420.

“ ... මා විසින් අසාවක්‍ෂය කරන ලදී... නිවන ලබන ලදී... බුදුන්ගේ අනුසස් කරන ලදී”.

▼ මේ තෙරණියගේ අපදානය: බු.නි:අපදාන පාලිය2-2: 19.පි.99. පෙර ජනිවල මේ තුමිය හා රාහුල තෙරුන් එකම පවුලේ උපත ලැබීම, පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේ පහළවූ සමයේ නාග කන්‍යාවක් ලෙසින් උපත ලබා, තම පියා, බුදුන් වහන්සේට දුන් මහාදානයට සහභාගිව, උන්වහන්සේ කෙරෙහි පැහැදුනහ. එකල, බුදුන් වහන්සේගේ,

ශ්‍රාවිකාවක් මහා ඉද්දි දැක්වූ අවස්ථාවේ, එබඳු ඉද්දි ලබාගැනීමට කැමතිව, බුදුපිරිසට මහා දානයක් පුජා කළහ. විපස්සි බුදුන්සමයේ, බරණැස සිටුවක්ව, උන්වහන්සේට මහා දන්දි උපුල් මල් පුජා කළහ. කාශ්‍යප බුදුන් දවස කිකි රජුගේ දෙවන දියණියවී, බුදුන් වහන්සේට ගරුපුජා කළහ. ඒ රජුගේ දියණියන් සත්දෙනා පැවිදිවීමට කැමති වුවද රජු එයට කැමත්ත නුදුන් නිසා බඹසර ජීවිතයක් ගතකර දෙව්ලොව මිනිස් ලොව සැප විඳිමින් සසර සැරිසරා ඇත. (බලන්න: බේමා තෙරණිය). අවසාන උපතේදී, ගෝතම බුදුන් දවස, සැවැත්නුවර මහාධන සිටු කුලයක රුමත් දියණියක ලෙස උපත ලබා, පෙර කළ යහපත් කම්ම බලයෙන් පැවිදිව බුදුන් වහන්සේගේ උතුම් දියණියක් වූහ.

ක

කජ

▲ **කජඛන්ගලා තෙරණිය-Kajangala Thereniya:** කජඛන්ගලා ප්‍රදේශයේ වාසී ගිහි උපාසක උපාසිකා වන්ගේ ඇරයුම පරිදි මේ තෙරණිය, බුදුන් වහන්සේ දේශනා කළ මහා දස ප්‍රශ්න, යම් වෙනස්කම් සහිතව දේශනා කර ඇත. බලන්න: මහා දස ප්‍රශ්න. භික්ෂුණියගේ පිළිතුරු බුදුන් වහන්සේ අනුමත කර වදාළහ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6) 10 නිපාත: 10.1.3.7. ප්‍රථම මහාපඤ්ඤ සූත්‍රය,පි. 116. EAN: 10: 27.7 Great Questions -1, p. 503, 10.1.3.8. දෙවන මහාපඤ්ඤ සූත්‍රය,පි.128, EAN: 10: 28.8 Great Questions -2 , p. 504.

කස

▲ **කිසාගෝතමී තෙරණිය- Kisa Gotami Thereniya:** දළ වීචර-රලු සිවුරුදරන භික්ෂුණියන් අතරෙන් මෙතුමිය අග්‍රයයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. තම එකම පුතු මියගිය පසු එය අදහා ගත නොහැකිව, ඔහු සුවපත් කිරීමට වෙදෙක් සොයා යන්නේ, බුදුන් වහන්සේ හමුවට පැමිණියාය. කිසිවෙක් නොමළ ගෙයකින් අබඳුට ගෙනත් දෙන්නේ නම්, දරුවා සුවපත් කිරීමට හැකිවේ යයි බුදුන් වහන්සේ පැවසූ පසු, ගම-නගරය පුරා ඇවිද්ද ඇයට කිසිවෙක් නොමළ ගෙයක් හමුනොවීය. අවසානයේදී, යථාබව අවබෝධ කර, මළපුතු සොහොන් දමා බුදුන් වහන්සේ වෙත පැමිණ දහම් අසා , මහා ප්‍රජාපති ගෝතමී තෙරණිය සම්පයේ පැවිදිව, බවුන් වඩා අරහත්වය ලබා ගත්තාය. බලන්න: EAN: note: 127: p.586. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ මේ තෙරණිය සැවැත්නුවර අසල අන්ධවනයේ දිවා විහරණයෙ වැඩසිටි අවස්ථාවේ , එතුමිය අසලට පැමිණි මාරයා මෙසේ පැවසීය:

“කිම, මළපුතූන් ඇතිව කඳුළු ඇතිව සිට දැන් එකලාව වණ මැදට පැමිණ, ඔබ පුරුෂයෙක් සොයන්නේද?” තෙරණිය මෙසේ වදාළහ:

“ පුතූන්ද, ස්වාමියන්ද අවසන් කර ඇත. ශෝක නොකරමි, නො හඬමි, මම ඔබට භිය නොවෙමි... සියලු තණ්හා නසන ලදී, මරසෙන් දිනා නිකෙළෙස්ව වාසය කරමි”.

තෙරණිය මා දන්නේය යි, මාරයා අතුරුදහන්විය.

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: භික්ෂුණිසංයුත්ත: 5.1.3 ගෝතමී සූත්‍රය. පි.262.

▼ මේ තෙරණියගේ ශාථා: බු.නි:පෙරිගාථා: 11.1 ,පි.418.

“... මා විසින් අමතගාමී මගවූ ආරිය අටමග කරන ලදී, නිවන පසක්විය, මම දහමේ යහපත දිටිමි... බහා තැබූ කෙළෙස් බර ඇත...”.

▼ තේරී අපදානය: එතුමිය, පළමුව පදුමුත්තර බුදුන් සරණ යෑම, ගෝතම බුදු සසුනේ පැවිදිවීම හා අරහත්වය ලැබීම ආදී විස්තර දක්වා ඇත. මෙහිදී මෙතුමියද කිකි රජුගේ සත් දියණියන් ගෙන් කෙනෙක් බව දක්වා ඇත. බලන්න: බු.නි: අපදානපාලි 2:2: 22 කියාගෝතමී අපදානය, පි. 129.

බ

▲ බේමා තෙරණිය- Khema Thereniya: මහා ප්‍රඥාව ඇති භික්ෂුණියන් අතරෙන් අග්‍රය, බුදුන් වහන්සේගේ අග්‍ර ශ්‍රාවිකා දෙනමගෙන් පළමු නමය. ගිහි ජීවිතයේදී, බිම්බිසාර රජුගේ අග බිසව වූවාය. තම රූපය ගැන මත්වී සිටි නිසා බුදුන් වහන්සේ බැහැරැකීමට මැලිවූවාය. පසුව බුදුන් වහන්සේ වෙත පැමිණ දහම අසා යථාබව අවබෝධ කර, පැවිදිව අරහත්වය ලැබුවාය. බලන්න: EAN:note: 117: p.586 මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ එක්සමයක, පසේනදී කෝසල රජු, බේමා තෙරණිය බැහැරැක, එවක පැවති දිට්ඨි දහයසඤ්ඤා මරණින් මතු සිටිද නැද්ද ආදිය ගැන විමසීම හා තෙරණියගේ පිළිතුරු, මෙහි විස්තර කර ඇත. පසුව, රජතුමා, බුදුන් වහන්සේ බැහැරැක එම ප්‍රශ්න මාලාවම විමසූහ. බුදුන් වහන්සේ පිළිතුරු වදාළ පසු රජතුමා මෙසේ පැවසීය:

“වහන්ස මෙය අසිරිමත් දෙයකි...යම්භෙයකින් දේශනා කිරීමේදී, ශාස්තෘන් වහන්සේ ගේ ද ශ්‍රාවිකාවගේ ද අරුතින් අරුත, ව්‍යාජනයෙන් ව්‍යාජනය සැසඳේ, සමච්ඡේ ...” යයි තෙරණිය ගේ ප්‍රඥාව ගැන පැසසුම් කළහ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සලායතනවග්ග: අධ්‍යාකතසංයුත්ත:10.1.1. බේමා සූත්‍රය, පි.694.

▼ මේ තෙරණියගේ ශාථා: බු.නි: පෙරිගාථා:6.3, පි.404.

“... හැම තැනම ඇති තණ්හාව නසන ලදී, මෝහඅඳුර නසුවෙමි, මාරය, මෙසේ දනුව, ඔබව නැති කළෙමි...මම පුරුෂ උත්තමවූ සම්මා සම්බුද්ධයන් වදිමින් බුදුන්ගේ අනුසාසනා පිළිපැද හැම දුකින් මිදුනෙමි”.

▼ මේ තෙරණියගේ අපදානය: බු.නි:අපදාන පාලිය 2-2: 18,පි.86. පදුමුත්තර බුදුන් දවස, හංසවති නුවර ධනවත් සිටු පවුලක දියනියක්ව, බුදුන් වහන්සේ වෙත පැමිණ දහම අසා ප්‍රසාදයට පැමිණ බුදුන් සරණ ගිය බව මෙහි දැක්වේ. බුදුන් වහන්සේ එක්තරා මෙහෙණියක් අගුස්ථානයේ තබන අවස්ථාවේ, එ ගැන පැහැදී මතුකළ ඒ තනතුර අපේක්ෂා කළහ. බුදුපිරිසට සත්දවසක් මහා දනය පිළිගන්වා තමාගේ පැතුම පැවසුවාය. එතුමන් වහන්සේ ඇයගේ පැතුම, ගෝතම බුදු සසුනේදී ඉටුවන බව වදාළහ.

විපස්සි බුදුන් වහන්සේගේ සසුනේ පැවිදිබව ලැබුණ. කෝනාගම බුදුන් වහන්සේ දවස, ඇයගේ මිතුරියන් වණ සුමේධා හා ධනංජනී හා එක්ව සංඝාරාමයක් පුජා කළහ. කාශ්‍යප බුදුන් සමයේ, උන්වහන්සේගේ අග්‍රදායකවූ කසිරට කිකි රජුගේ දියණි වරු සත් දෙනාගෙන් වැඩිමල් දියණිය වූවාය. **සටහන්: *සත් දියණියන්:** සමනි, සමන්ගුත්තා, හික්බුනි, හික්බුදාසික, ධම්මා, සුධම්මා, සංගදාසි. ගෝතම බුදුන් වහන්සේ සමයේ ඔවුන් විවිධ පවුල්වල උපත ලැබූ බව මෙහි පෙන්වා ඇත: බේමා, උප්පලවත්තා, පටාවරා, හදා කුණ්ඩලකේසි, කිසාගෝතමී, ධම්මදිත්තා හා විසාකා. ගෝතම බුද්ධ සසුනේ පැවිදිවූ සය දෙනා අරහත්වය ලැබුවෝය. විසාකා, සෝතාපත්තව, බුදුන් වහන්සේගේ අග්‍ර දායිකාව වූවාය (බලන්න: උපග්‍රන්ථය :3). ** මෙතුමිය සාගල නුවර මද්ද රජුගේ දියණියව උපන් අවස්ථාවේ ඒ නුවර, කේශමවුනිසා- නිර්භය වූ නිසා බේමා යයි නම් තබන ලදී. ** සුමේධා, මෙ හවයේ රාජකුමරියක්ව උපත ලබා යොවුන්වියේ ගිගිගෙය හැර පැවිදි වූවාය. විස්තර පිණිස බලන්න: ථෙරිගාථා.

ව

වල

▲ **චලාතෙරණිය-Chala Theraniya:** සැරියුන් මහා තෙරුන්ගේ නැගණියකි. අන්ධ වනයේ බවුන් වඩන මෙතුමිය සමීපයට පැමිණි මාරයා මෙසේ ඇසීය?

“ඔබ කුමකට අකමැති ද?”

තෙරණිය: ‘මම ජාතියට කැමති නැත’

මාරයා: “කුමක් නිසා ජාතියට අකමැතිද?, උපන් හැමදෙන කම් සැප විඳි, කවර අන්ධ බාලයෙක් මේ දිවයින ඔබට උගැන්විද?”

තෙරණිය: “උපන්තැනත්තාට මරණය වේ, උපන් නිසා බොහෝ උවදුරු, දුක් ඇත... සර්වඥයන්වහන්සේ මා සත්‍යයෙහි පිටුවාලිය, ජාතිය ඉක්මවන දහම, දුක් නැසීම පිණිස මට දෙසූ සේක...”

මෙහෙණිය මා ගැන දන්නේය යයි දුකට පත් මාරයා අතුරුදහන්විය.

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: හික්බුණිසංයුත්ත: 5.1.6 චලා සුත්‍රය. පි.266.

▼ **මේ තෙරණියගේ ගාථා:** බු.නි:ථෙරිගාථා:7.2, පි.410. “... මම බුදුන් වහන්සේගේ බස් අසා සසුනේ ඇලුනෙමි, ත්‍රිවිධ විද්‍යා ලබිවෙමි, බුදුන්ගේ අනුසාසනා කරන ලදී”.

ධ

ධම

▲ **ධම්මදිත්තා තෙරණිය- Dhammadinnā Thereniya**

ධම්ම කථික හික්ෂුණියන් අතරෙන් මේ තුමිය අග්‍ර යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. ගිහි ජීවිතයේදී අනාගාමී විශාක උපාසකගේ බිරිය වූවාය.

බලන්න: EAN: Note:120, p.586, උපග්‍රන්ථය:3 මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ වූලවේදල්ල සූත්‍රය, මේ තෙරණිය දෙසු දහම් දේශනාවකි. බුදුන් වහන්සේ, තෙරණියගේ දේශනාව අනුමත කර, ධම්මාදින්නා තෙරණිය ප්‍රඥාවන්ත යයි වදාරා ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (1) 1.5.4. වූල වේදල්ල සූත්‍රය,පි. 721, EMN:44: Cūḷavedalla Sutta, p.379.

▼ මේ තෙරණියගේ ගාථා: බු.නි: ථෙරිගාථා:1.12, පි. 372

“අග්‍ර ඵලය පිණිස උපන් වන්දය ඇති, මහණව, අවසානය- නිවන පතන්නි, සිතින් නිවන් ස්පර්ශය කළාය. කාමය පිලිබඳ සිත නැත්තිය උද්ධංසෝතා යයි කියනු ලැබේ”.

▼ තේරි අපදානය: පදුමුත්තර බුදුන් සමයේ දාසියකව උපත ලබා, බුදුන් සරණ යෑම, ගෝතම බුදු සසුනේ පැවිදිවීම හා අරහත්වය ලැබීම ආදී විස්තර දක්වා ඇත. මෙහිදී මෙතුමියද කිකි රජුගේ සත් දියණියන් ගෙන් කෙනෙක් බව දක්වා ඇත. බලන්න: බු.නි: අපදානපාලි 2:2: 22 ධම්මදින්නා අපදානය, පි. 135.

න

නන

▲ නන්දා තෙරණිය- Nanda Theraniya: ඤාතගමේ විසූ මේ තෙරණිය, අනාගාමීව, සුද්ධාවාසයක පහළවූ බව මෙහි දක්වා ඇත.

මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත:11.1.8 හා 11.1.9,11.1.10 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍ර, පි.184.

▲ නන්දා (ගෝතම) තෙරණිය- Nanda Theraniya: ධ්‍යානයට ඇලුණ-භාවනාමය- භික්ෂුණියන් අතරෙන් මේ තෙරණිය අග්‍රය. ගිහිකල, සුද්ධෝදන රජ හා ප්‍රජාපති ගෝතමියගේ දියණිය වූවාය, බුදුන් වහන්සේගේ හා නන්ද තෙරුන් ගේ බාල සොහොයුරිය වූවාය. නිතර ඇයගේ රූපය ගැන සිතමින් සිටි බව දැක බුදුන් වහන්සේ මෙතුමියට අවවාද අනුසාසනා කළහ. රූපයේ අනිච්චබව දැක, කෙළෙස් නසා අරහත්වය ලැබුවාය. බලන්න: EAN:note: 121, p.586. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ මේ තෙරණිය ගේ තෙර ගාථාවේ, බුදුන් වහන්සේ ඇයට දුන් ඕවාද දක්වා ඇත:

“නන්දාවෙනි, ආතුරවූ, අප්‍රවිත්‍රවූ, පිළිකුල්බවට ගිය මේ කය දෙස බලන්න! සිත එකඟ කර, සුසුමාසිතින් අසුභය වඩන්න...නිත්‍ය හැර අනිමිත්ත විපස්සනාව වඩා මානය දුරුකර උපශාන්තව වාසය කරන්න”. බලන්න: බු.නි: ථෙරිගාථා:2.1, පි.376.

ප

පට

▲ පටාචාරා තෙරණිය- Paṭācārā Theraniya: විනයධර භික්ෂුණියන් අතරෙන් මෙතුමිය අග්‍රය. ගිහිකල ධනවත් සිටු පවුලක රුමත් දියණියක්ව, මැදුරේ සිටි සේවකයෙක් සමග ප්‍රේම සම්බන්ධයක් ඇතිකරගෙන, නිවසින් පිටව ගොස් දුර පළාතක දිළිඳු ජීවිතයක් ගතකලාය. ස්වාමියා ද බල පුතුන් දෙදෙනාද, මව් පිය ඥාතීන් ද එකම දින සෝවනීය ලෙසින් මියයෑම නිසා ඇය සිහිවිකල්වුවාය. ඇදි වස්ත්‍ර බිම දමමින් සැවත් නුවර සැරිසරන ඇයට බුදුන් වහන්සේ දැකීමට වාසනාව ලැබී සිත සුවපත් කරගෙන, මහා ප්‍රජාපති ගෝතමී තෙරණිය සම්පයෙහි පැවිදිවුවාය. බලන්න: EAN:note: 119: p.586. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ මේ තෙරණියගේ ගාථා: බු.නි: ථෙරිගාථා:5.10, පි.398.

“...සයනය පහන්ඵලියෙන් බලා ඇදෙහි හිඳගත්තෙමි, එසේ සිට පහන නිවන්නට වැටිය ඇද්දෙමි, එවිට, පහන නිව්ගියා මෙන් සිත විමොක්ෂයට පත්විය”.

▼ මේ තෙරණියගේ අපදාන: බු.නි: අපදාන පාලිය 2-2:20, පි.114.:

පදුමුත්තර බුදුන් දවස භංසවතී නුවර මහා ධන සිටු කුලයක උපත ලබා, බුදුන් සරණ ගියහ. විනයධර බැවින් අග්‍ර මෙහෙණියක් දැක එසේ වීමට කැමත්ත ඇති කරගත්හ. කාශ්‍යප බුදුන් සමයේ බරණැස්තුවර, කිකි රජුගේ තෙවෙනි දියණිය වුවාය. (බේමා උප්පලවන්ණා තෙරණියන්ගේ විස්තර යන්ට සමානය). ගෝතම බුදුන් සමයේ සැවත් නුවර සිටු පවුලක ඉපදීම, දනවුවැසි මිනිසෙක් හා පලායාම, පුතුන් දෙදෙනා හා සැමියා මිය යෑම ආදී විස්තර දක්වා ඇත:

“සිහිවිකල්ව ඔබ මොබ දුවන මම නරසාරිථවූ මුණියුන් දුටිමු...බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: ‘මරහු විසින් මඬනා ලද සන්ධ්‍යාට ආරක්ෂා පිණිස පුතුන්...නැයෝ නොමැත’. බුදුන් වහන්සේගේ අනුසාසනා පිළිපැද, කෙළෙස් මළ රහිතව විසුද්ධිය ලැබුවෙමි.

පන

▲ පුන්ණා තෙරණිය- Punna Theraniya: ගිහිකල, අනේපිඬුමහසිටානන් ගේ නිවසේ දාසියක් ලෙසින් සේවය කළහ. දහම අසා සෝතාපත්තවූ මෙතුමිය ගැන ප්‍රසාදයට පත්වූ සිටුතුමා, ඇය දාසිබවින් මුදවා පැවිදිවීමට අවස්ථාව සලසා දුන්හ. මෙතුමිය උදක සුද්ධක බමුනාට දිය නැමෙන් පව් සේදෙන්නේ නැති බව විස්තර කර, ඔහු බුදුන්වහන්සේ වෙත යැවීම, එහිදී ඔහු බුදුන් සරණ යෑම පිළිබඳ විස්තර එතුමියගේ ථෙරිගාථා වේ පෙන්වා ඇත. බලන්න: බු.නි: ථෙරිගාථා: 16.1, පි.422.

▼ මේ තෙරණියගේ අපදානය: බු.නි: අපදානපාලිය 2-2: 8, පි.226.

විපස්සි සිට කාශ්‍යප ආදී ලොව පහළවූ බුදුවරු වෙත පැවිදිවීම, දහම ප්‍රගුණ කිරීම නිසා ඒ පිළිබඳව මානයක් ඇතිවීම, ඒ අකුසල කම්මය නිසා අනේපිඬුමහසිටානන් ගේ නිවසේ දාසියකගේ කුස උපත ලැබීම මෙහි විස්තර කර ඇත. උද්දකසොධක බමුණාට බුදුසසුනේ පැවිදිව අරහත්වය ලබා ගැනීමට උපකාර කරඇත. පැවිදිව අරහත්වය ලැබුවාය.

හ

හද

▲ හද්ද කච්චානා (යසෝධරා) තෙරණිය -Baddakacchana (Yasodharā) Theraniya: මහා අභිඤා ලද භික්ෂුණියන් අතරින්. මේ තෙරණිය අග්‍රය. යශෝධරා, බිම්බාදේවිය, රාහුල මාතා ලෙසින්ද හඳුන්වා ඇති මෙතුමිය, බුදුන් වහන්සේගේ ගිහිකල බිරිඳ වූවාය, රාහුල තෙරුන්ගේ මවය. බලන්ත: EAN:note:126, p.586. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: XIV : Foremost, p. 44.

▼ පෙරි අපදානයේ දී, තෙරණිය මෙසේ වදාළහ:

“...වීරයන් වහන්ස, ශාක්‍යකුලයෙහි උපන්...මම යශෝධරා වෙමි, ගිහිගෙයදී ඔබගේ භාර්යාව වීමු”. පිරිනිවන් පෑමට පෙර, බුදුන් වහන්සේගේ අනුදැනීමෙන්, අහසට නැගී නොයක් සෘද්දී පෙලෙහර පෑම පිළිබඳ විස්තර ද මෙහි දක්වා ඇත. බලන්ත: බු.නි: අපදානපාලි2: 28 යසෝධරා අපදානය, පි. 172.

▲ හදා කුණ්ඩලකේසි තෙරණිය- Bhaddā Kuṇḍalakesā Theraniya: ක්ෂණික අභිඤා (direct knowledge) ලැබූ භික්ෂුණියන් අතරෙන් මේ තෙරණිය අග්‍රවේ. ධනවත් සිටු මැදුරක රූපත් දියණියක ලෙස වාසය කල ඇය, සොරෙක් දැක ඔහු කෙරේ ආලය බැඳ, දෙමාපියන්ට බල කර ඔහු විවාහ කරගනී. සොරා ඇය නසා, ආහාරන ගෙන යෑමට තැත්කළ අවස්ථාවේ නුවණින් කටයුතු කර ජීවිතය රැකගත්තාය. පසුව තාපසියක්ව, විවාදයෙ දක්ෂව ගමන් ගම හැසිරුනාය. බලන්ත: EAN, note no. 124, p. 586. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ එතුමියගේ පැවිදිවීම පිළිබඳව තේරී ගාථාවේ මෙසේ දක්වා ඇත:

“ගිජිකුළු පව්වෙහි දිවාචිහාරස්ථානයෙන් නික්ම භික්ෂුසංඝයා විසින් පිරිවරනලද, කෙලෙස්රජස් රහිතවූ බුදුන් දුටිමි. බුදුන් හමුයෙහි දෙදණ බිම පිහිටුවා වැඳ ඇදිලි කළමු. ‘එව හදාවෙනි’යි බුදුහු මට වදාළහ. ඒ මට උපසම්පදාව විය”. බලන්ත: බු.නි.පෙරි ගාථා: 5.9, පි.398.

▼ තේරී අපදානයේ: එතුමිය, පළමුව පදුමුත්තර බුදුන් සරණ යෑම , ගෝතම බුදුන් හමුවීම හා අරහත්වය ලැබීම ආදී විස්තර දක්වා ඇත. මෙහිදී මෙතුමියද, කිකි රජුගේ සත් දියණියන් ගෙන් කෙනෙක් බව දක්වා ඇත. බලන්ත: බේමා තෙරණිය. මූලාශ්‍රය:බු.නි: අපදානපාලි 2:2: 21කුණ්ඩලකේසි අපදානය, පි. 122.

ම

මහ

▲ මහා ප්‍රජාපති ගෝතමී තෙරණිය-Maha Prajapathi Gothami Theriya

ජ්‍යෙෂ්ඨ භික්ෂුණියන් අතරෙන් ප්‍රමුඛ- අග්‍ර ස්ථානය හොබවන්නේ මෙතුමියය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත පැවිදිවූ පළමු භික්ෂුණිය වූ ඒ උත්තමිය, කාන්තාවන්ට මහනදම් පිරිමට මග විවෘත කිරීමට (භික්ෂුණි සංඝ ස්ථාපනය) මූලිකව කටයුතු කළාය. ගිහිකල, සුද්ධෝදන රජුගේ බිසව වුවාය, බුදුන් වහන්සේගේ සුළු මව වුවාය, නන්ද ගෝතම තෙරුන් ගෙ හා නන්දා ගොතම තෙරණියගේ මවය. බලන්න: EAN, note no. 116, p. 586. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ මහාප්‍රජාපති ගෝතමිය, බුදුන් වහන්සේ වෙතින් කාන්තවත් හට පැවිද්ද ලබා ගැනීම ඉල්ලීම, ඒ ගැන කටයුතු කිරීම, ඒ පිළිබඳව ආනන්ද තෙරුන් දැක්වූ සහයෝගය පිළිබඳ විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. සටහන: ප්‍රජාපති ගෝතමිය, බුදුන් වහන්සේ වදාළ අෂ්ඨ ගරු ධම්ම පිළිගෙන පැවිදිබව ලබා ගත්හ. එම පිළිගැනීම, එතුමියට උපසම්පදාව ලැබීමය යි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්න: අෂ්ඨගරුධම්ම. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5) : 8 නිපාත: ගෝතමීවග්ග: 8.2.6.1 ගෝතමී සූත්‍රය, පි.242.

▼ උතුම් තෙරණියට මග සාක්ෂාත් කරගැනීම පිණිස බුදුන් වහන්සේ වදාළ අවවාද අනුසාසනා මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5) : 8 නිපාත: ගෝතමීවග්ග: 8.2.6.3 ගෝතමී ඕවාද සූත්‍රය, පි.254.

▼ මේ තෙරණියගේ ශාථා: බු.නි: ථෙරිගාථා: 6.6, පි.406.

“... මා විසින් ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නුවණැසින් දක්නා ලදහ, මේ අන්තිම දේහය වේ, ජාති සංසාර ක්ෂිණ විය, දැන් පුනර්භවයක් නැත”.

▼ මේ තෙරණියගේ අපදානය: බු.නි: අපදාන පාලිය 2-2: 2-7, පි.54. පෙර පද්මුත්තර බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ මහාධන ඇති ඇමති කුලයක උපත ලබා තම පිරිවර සහිතව උන්වහන්සේට සන්දිනක් මහා දන් පිරිනැමූහ. ඒ පුණ්‍ය බලයෙන් බොහෝ ජීවිතයන්හි දෙව් මිනිස් සැපලබා, ගෝතම බුදුන් වහන්සේ පහළවූ කල, බුදුන් වහන්සේගේ ගිහි ජීවිතයේ සුලුමව ව, පසුව බුද්ධ ශ්‍රාවිකාවක වීම ආදිය මෙහි දක්වා ඇත. බුදුන් වහන්සේ විසාලා නුවර කුටාගාර ශාලාවේ වැඩසිටින සමයේ, ඒ නුවර ආරාමයක වැඩසිටි මෙතුමිය තම පිරිනිවීම ගැන ආවර්-ජනා කරනවිට, තමන්හට බුදුන් වහන්සේ, හෝ අගසව් දෙනම හෝ ආනන්ද, නන්ද, රාහුල තෙරුන්ගේ හෝ පිරිනිවීම දැකීමට නොලැබේ යන සිහිය ඇතිවිය. ආයුසංස්කාර හැර දැමීමට සිතා ගත්හ, එසැනින් භූමි කම්පාවක් ඇතිවිය, ආරාමයට අරක්ගත් දේවතාවෝ ශෝකයට පත්වූහ. එතුමිය හා වාසය කළ 500ක් මෙහිණියන් ද ඒ උතුමිය සමග පිරිනිවන් පෑමට ඉටාගත්හ. ඉන්පසුව බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක අවසර ලබ ගත්හ. බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“කාන්තාවන්ගේ ධර්ම අභිසමය ගැන යම් අනුවණ කෙනෙක් විමකියට පත්වීද, ඔවුන්ගේ දිට්ඨිය පහකිරීම පිණිස ඉද්දි දක්වන්න”.

එතුමිය පිරිනිවන් පෑ පසු ධාතු පාත්‍රයක බහා ආනන්ද තෙරුන් විසින් බුදුන් වහන්සේට පිළිගන්වන ලදී. ඒ අවස්ථාවේ බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“ අහෝ ආශ්වර්-යකි , සිරුර පමණක් ඉතිරි කර මව පිරිනිවිගියද මට ගෝක පරිදෙවයක් නොමැත...ඕ පණ්ඩිතය, මහා ප්‍රඥාව, පුටු ප්‍රඥාව ඇතිය, මෙහෙතන් අතර රාත්‍රඥය- පැවිදිබවින් ජේෂ්ඨය...”

▲ මහා භද්‍රාකපිලාණී තෙරණිය-Maha Bhaddā Kāpilānī Theraniya: පෙරවිසු කඳ පිළිවෙත සිහිකරන (පුබ්බෙතිවාසානුස්සතිය) භික්ෂුණින් අතරෙන් මේ තෙරණිය අග්‍ර බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මෙතුමිය ගිහිකල පිප්පලි (මහා කස්සප තෙරුන්) සිටුවරයාගේ බිරියවූවාය. මහා කස්සප තෙරුන් ගිහිගෙය හැර දමන අවස්ථාවේදී, මෙතුමිය ද ගිහිසැප හැර, බුදුන් වහන්සේ දකින තෙක් තපස් ව්‍රතයේ යෙදී සිටියාය. බලන්න: English AN, note no. 125, p. 586. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ මේ තෙරණියගේ ගාථා:බු.නි: ථෙරිගාථා:4.1 පි,388.

“ සමාක්සම්බුද්දයන්ගේ අනුජාන පුත්‍ර...යම් කශ්‍යප නම් තෙර කෙනෙක් පෙර විසු කඳ පිළිවෙත ආදිය දන්තේද...ත්‍රිවිධවිද්‍යා බ්‍රාහ්මණ වේද...එලෙසින් මම, ත්‍රිවිද්‍යා ඇත්ති, මරු පළවාහැර...අන්තිම ශරීරය ධරයි...අප දෙදෙන මේ ලොව ආදීනව දැක උත්තම දමනයෙන් දැමුනෝය, ක්ෂිතාශ්‍රව වූවෙමු”.

▼ මේ තෙරණියගේ අපදාන:බු.නි: අපදාන පාළිය 2-2: 27, පි.160.

පදුමුත්තර බුදුන්දවස, හංසවති නුවර විදේහ නම්වූ ධනවත් සිටුකෙනෙකුගේ බිරිඳවීම, බුදුන් සරණ ගොස්, මහා දාන පිරිනැමීම, උන්වහන්සේ පිරිනිවිගිය පසු මහා ස්ථූපයක් තනවා ප්‍රජාකිරීම, විදර්ශී බුදුන් සමයේ බන්දුමතීනුවර, දිළිඳු බමුනෙකුගේ බිරියවී, තම සැමියා ඔවුන්ට ඇති එකම සාලුව පුජා කිරීම නිසා මහා සතුටක් ඇතිකරගෙන එම පුණ්‍ය කම්මය අනුමොදන්වීම, පසු භවයකදී, පෙර සැමියා බරණැස් පුර රජවුවට මෙතුමිය අගමෙහෙසිය වූවාය. ගෝතම බුදුන් සමයේ පැවිදිව දුක අවසන් කිරීම ආදී විස්තර මෙහි දක්වා ඇත.

වජ්‍ර

▲ වජිරා තෙරණිය- Vajira Theraniya: මේ තෙරණිය සැවැත්නුවර අසල අන්ධවනයේ දිවා විහරණයෙ වැඩසිටි අවස්ථාවේ, ඒ අසලට පැමිණි මාරයා මෙසේ පැවසීය:

“ මේ සඤ්ඤා කවරකු කෙළේද, ඔහු කොහිද? මේ සඤ්ඤා කොහි හටගත්තේද? කෙසේ නිරුද්ධ වේද?” තෙරණිය මෙසේ වදාළහ:

"කිනතු සතොති පච්චෙසි මාරදිට්ඨගතනතු තෙ,
සුභසඛබාරපුඤ්ඤායං නයිධ සත්‍රපලබ්භති.
යථා හි අඛගසමහාරා හොති සංඥා රථො ඉති, එවං බකෙසු සතොසු
හොති සතොති සම්මුති.දුක්ඛමෙව හි සමෙහාති දුක්ඛං තිට්ඨති වෙති ව,
නාඤ්ඤානු දුක්ඛා සමෙහාති නාඤ්ඤානු නිරුජ්ඣති”.

‘මාරය, කීම සඤ්ඤායක් යයි අදහන්නේද? එය ඔබගේ දිට්ඨියක් නොවේද? මේ (සඤ්ඤා) නම් හුදෙක් සංඛාර ගොඩකි:මෙහි සඤ්ඤායක් දැකිය නොහැකිය. අවයව සමුහය හේතු කොටගෙන ‘රථය’ යයි කියති.

එලෙස පංචස්කන්ධයන් ඇති කල්හි ‘සක්කයා’ යන ලෝක ව්‍යවහාරය වේ. මෙහි ඇත්තේ දුක ඇතිවීමය, දුක ඇතිවී නැතිවී යාමය. වෙනත් දෙයක් මෙහි නොවේ, ඇත්තේ දුක ඇතිවීමය, දුක නැතිවීමය’. (...It’s only suffering that comes to be, Suffering that stands and falls away. Nothing but suffering comes to be, Nothing but suffering ceases). මෙහෙණිය මා ගැන දන්නේය යයි දුකට පත් මාරයා අතුරුදහන්විය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: හික්ඛුණ්ණසංයුත්ත: 5.1.10 වජිරා සූත්‍රය. පි.271.

▲ **විජයා තෙරණිය- Vijaya Theraniya:** මේ තෙරණිය සැවැත්නුවර අසල අත්ධවනයේ දිවා විහරණයෙ වැඩසිටි අවස්ථාවේ, මාරයා එතුමිය වසඟ කරගැනීමට මෙසේ පැවසිය:

“ආරිය දියණියෙනි, ඔබ සුරූපි දැරියක්ය, මම ද යොවුන්වියේ කෙනෙකි, ඒව පස්කම් සැප විඳිමු”. තෙරණිය මෙසේ වදාළහ:

“මාරය, සිත්කළු රූප ගබ්ද... ඇත්නම් ඒවා ඔබම තියා ගන්න, මට ඒවායින් වැඩ නැත. බිඳෙන වැනසෙන මේ කුණු කය නිසා මම පිඩාවට පත්වෙමි, ලජ්ජිත වෙමි, කාම තණ්හාව මවිසින් නසන ලදී”.

මෙහෙණිය මා ගැන දන්නේය යයි දුකට පත් මාරයා අතුරුදහන්විය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: හික්ඛුණ්ණසංයුත්ත: 5.1.4 විජයා සූත්‍රය. පි.262.

▼ **මේ තෙරණියගේ ගාථා:** බු.නි: ථෙරිගාථා:6.8, පි. 408.

“සිතේ ශාන්තිය නොලැබ සතර පස්වරක්ම විහාරයෙන් නික්මගියෙමි. බේමා මෙහෙන වෙන එළෙඹියෙමි, ඕ නොමෝ, නිවන් මග පිණිස දහම දෙසුවාය. එතුමිය පැවසූ දහම ආවර්-ජනා කළෙමි... පළමු යාමයේ පූර්-ව නිවාස නුවණ...මැදියම් රැයේ දිවැස් නුවණ...අලුයම මෝහස්කන්ධය බිඳ දමනලදී”.

▼ **මේ තෙරණියගේ අපදාන:** බු.නි:අපදාන පාලිය2-2: 24, පි.142.

පදුමුත්තර බුදුන් දවස, හංසවතී නුවර කැත් කුලයක උපත ලැබීම, බුදුන් වහන්සේ සරණ යෑම, කාශ්‍යප බුදුන් දවස, බුදුන් වහන්සේ උදෙසා පහන් පුජා කිරීම, කුසල කම්ම නිසා දෙවි මිනිස් සැප විඳ, ගෝතම බුදුන් දවස, රාජකීය බ්‍රාහ්මණ කුලයක උපත ලබා, බුදුන් වහන්සේ දැක පැහැද පැවිදිවීම ආදී විස්තර දක්වා ඇත.

වර

▲ **වීරාතෙරණිය- Vira Theraniya:** බුදුන් වහන්සේ, රජගහනුවර වැඩවසන සමයේ වීරාතෙරණිය එහි වාසය කළබව මෙහි දක්වා ඇත. එක් උපාසකයෙක්, ඒ උතුමියට සිවුරක් පුජා කරනලදී. ඒ තෙරණිය ගැන ප්‍රසාදයට පත් යක්ෂයෙක්, ඒ බව රජගහනුවර සැරිසරමින් මෙසේ පවසා ඇත:

“යමෙක් සියලු යොගවලින් මිදුනු වීරා මෙහෙණහට සිවුරක් පුදනලදී. ඒකාන්තයෙන්ම නුවණැති ඒ උපාසක තෙමේ බොහෝ පින් රැස්

කරගත්තේ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: යක්ඛසංයුත්ත: 10.1.11. විරාසුත්‍රය, පි.406.

ස

සක

▲ සකුලා තෙරණිය-Sakulā Theraniya: දිවැස් ඇති හික්ෂුණියන් අතරින්, මේ තෙරණිය අග්‍රය. සැවැත්නුවර බ්‍රාහ්මණ පවුලක උපත ලබා, දහම අසා පැහැදි බුදු සසුනේ පැවිදි වුවාය. බලන්න: EAN: note no. 123, p. 586. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN: 1: Foremost, p. 44.

▼ මේ තෙරණියගේ ගාථා: බු.නි: ථෙරිගාථා: 5.7, පි. 396.

“මම පෙර ගිහිව සිටින කළ, රහතන්වහන්සේ ගෙන් දහම අසා ඒ ... අසංඛත දහම ඇසින් දුටුවෙමි... දරුවෝ... ආදී සම්පත් හැර කෙස්සා පැවිදි වුවෙමි... සංස්කාරයන්හි අනාත්ම බව දැක සියලු ආසව දුරුකර... සිහිල්ව කෙළෙස් පිරිනිවනින් පිරිනිවුණුමි”

▼ මේ තෙරණියගේ අපදාන: බු.නි: අපදාන පාළිය: 2-2:24. පි. 142.

පදුමුත්තර බුදුන් සරණ යෑම, බොහෝ කුසල්කර, සැපසම්පත් ලැබීම, ගෝතම බුදුන් දවස ප්‍රසිද්ධ බ්‍රාහ්මණ කුලයක උපත ලබා, බුදුන් වහන්සේ සරණයෑම ආදී විස්තර පෙන්වා ඇත.

▲ සුක්ඛා තෙරණිය-Sukkha Theraniya: රජගහ නුවර විසූ මේ තෙරණිය මහත් පිරිසකට දහම දෙසූ බව මෙහි දැක්වේ. එතුමිය ගේ දහම දේශනාව අසා පැහැදුන යක්ෂයෙක්, එය අගයකරමින්, රජගහනුවර වටා යමින් මෙසේ පැවසූහ:

“යම් කෙනෙක් නිවන් පදය දෙසන සුක්ඛා මෙහෙන වෙත නො පැමිණේද, රජගහනුවර වෙසන මේ මිනිසුන් කුමක් කරන්නේද? ඔවුන් සුරාපානය කළවුන් සේ නිදා සිටී”. සටහන: දෙවෙනි සූත්‍රයේදී (10.1.10) ඒ තෙරණියට උච්චුවෙක් දන්දීම ගැන පැහැදුන යක්ෂයෙක්, ඒ උපාසක බොහෝ පින්රැස්කරගත් බව පවසා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: යක්ඛසංයුත්ත: 10.1.9 පඨම සුක්ඛා සූත්‍රය, පි. 404.

▼ මේ තෙරණියගේ ගාථා: බු.නි: ථෙරිගාථා: 3.6, පි. 384.

“සුක්ඛා මෙහෙණ කුසල දහමින් යුතුව, පහ කළ රාග ඇතිව, අරහත්ව මාරයා පරදවා අන්තිම දේහය දරයි”.

▼ මේ තෙරණියගේ අපදාන: බු.නි: අපදාන පාළිය: 2-2:4-5 පි. 214.

විපස්සි බුදුන් දවස, උපත ලබා බුදුන් වහන්සේගේ දහම අසා පැවිදිවීම, සිබ් වෙස්සභූ, කකුසඳ, කෝනාගමන, කාශ්‍යප ආදී බුදුවරු දැක පහන් සිත් ඇතිව පැවිදිවීම, ගෝතම බුදුන් දවස රජගහනුවර සිටු කුලයක උපත ලබා, ධම්මදින්නා තෙරනිස සම්පයේ පැවිදිවීම, අරහත්වය ලැබීම ආදී විස්තර මෙහි දක්වා ඇත.

සහ

▲ සිභාලමාතා තෙරණිය- Sigālamātā Theraniya: ශ්‍රද්ධා අධිෂ්ඨානය ලැබූ භික්ෂුණියන් අතරෙන් මේ තෙරණිය අග්‍රවේ. මෙතුමිය ශ්‍රද්ධාව ප්‍රමුඛ කොටගෙන අරහත් මගඵල ලැබුවාය. බලන්න: EAN: note no. 128, p. 586. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ මේ තෙරණියගේ අපදාන: බු.නි: අපදාන පාලිය: 2-2:4-4 පි. 210. පදුමුත්තර බුදුන් කෙරහි පැහැදී පැවිදිවීම, උන්වහන්සේ ගේ අනුසාසනාව:

“ තථාගතයන් කෙරෙහි කෙනක් නොසැලෙන ශ්‍රද්ධාවේ පිහිටියේද, ආරිය කාන්ත ශිලය තිබේද, සංඝයා කෙරහි ප්‍රසාදය තිබේද, සෘජු ධර්ම දස්සනය ඇත්ද, ඔහු දිළින්දෙක් නොවේ, ඔහුගේ ජීවිතය හිස් නැත”. ගෝතම බුදු සසුනේ සිභාලක සිටු කුලයේ උපත ලැබීම, ගෝතම බුදු සසුනේ අරහත්වය ලැබීම ආදී විස්තර මෙහි දක්වා ඇත.

සඟ

▲ සෝණා තෙරණිය- Soṇā Theraniya: සම්පූර්ණ විරිය ඇතිකරණ - ආරද්ධ විරිය ඇති භික්ෂුණියන් අතරෙන් මෙතුමිය අග්‍රය. බලන්න: EAN:note:122, p.856 මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ මේ තෙරණියගේ භාථා: බු.නි: ථෙරිභාථා: 5.8, පි.396.

“...දස දරුවන් වදා, දුබලවූ, දිරා ගිය මම මෙහෙණියක් වෙත පැමිණියෙමි. ඒ උත්තමිය, මට නිවන් මග දේශනා කළාය, දහම අසා, කෙස්සා පැවිදිවුවෙමි...පංච ස්කන්ධය සුන්මුල් කරනලදී, ලාමකවූ ජරාව තිට, නිගාවේවා. දැන් පුනර්භවයක් නැත”.

▼ මේ තෙරණියගේ අපදානය: බු.නි: අපදානපාලිය: 2-2: 26, පි.155. පදුමුත්තර බුදුන් හමුවීම, ආරද්ධ විරියෙන් අග්‍ර මෙහෙණියක් දැක ඒ තනතුර ලබාගැනීමට පැනීම, ගෝතම බුදුන්සමයේ, සැවැත්නුවර, ධනවත් සිටු පවුලක උපත ලබා බුදුසසුනේ පැවිදිවීම ආදී විස්තර මෙහි දක්වා ඇත.

සම

▲ සෝමා තෙරණිය- Soma Theraniya: මේ තෙරණිය සැවැත්නුවර අසල අන්ධවනයේ දිවා විහරණයෙ වැඩසිටි අවස්ථාවේ , ඇයගේ සමාධිය බිඳ දැමීම පිණිස මාරයා මෙසේ පැවසීය:

“ ඉසිවරුන් විසින් ලැබිය යුතු දුලබ පදවියක් (සමාධිය) ඇද්ද, එය ඇහිලී දෙකේ නුවණ ඇති (දැහැල් නුවණ) ඇති ස්ත්‍රියකට නො ලැබිය හැකිය”, තෙරණිය මෙසේ වදාළහ:

“සිත මනාව සමාධිගතව පවතින විට දහම දක්නා කෙනකුට ස්ත්‍රීබව කුමක් පිණිසද? මම ස්ත්‍රියෙක්මි හෝ පුරුෂයෙක්මි හෝ අත්තිසිවෙක් වෙමි යයි කෙනෙකුට අදහස් වන්නේ නම් එවැන්නා, මාරයාටම සුදුසු කෙනෙකි”.

මෙහෙණිය මා ගැන දන්නේය යයි දුකට පත් මාරයා අතුරුදහන්විය.
සටහන: මේ තෙරණියගේ ථෙර ගාථාවේද මාරයා හා පැවති සංවාදය
දක්වා ඇත. බලන්න: බු.නි: ථෙරිගාථා:3.8, පි.386. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1)
සගාථවග්ග: භික්ඛුණිසංයුත්ත: 5.1.2 සෝමා සූත්‍රය. පි.260.

සල

▲ සේලා තෙරණිය- Sela Theraniya: අන්ධ වනයේ බවුන් වඩන
මෙතුමිය සමීපයට පැමිණි මාරයා මෙසේ පැවසීය:

“ මේ අත්බව කවරකු කළේද...එය කෙසේ නිරුද්ධ වේද?”

තෙරණිය මෙසේ පැවසුවාය:

“ මේ අත්බව තමා විසින් හෝ වෙනත් කෙනෙක් විසින් කරන ලද දෙයක්
නොවේ, හේතු නිසා හට ගනී, හේතු බිඳීමෙන් නිරුද්ධ වේ...කෙනෙහි
වැපුරු බිජ, පස, ජලය යන දෙක නිසා පැල හටගනී. එලෙස, ස්කන්ධ
ධාතු ආයතන... හේතු නිසා හටගනී, හේතු බිඳියාමෙන්, නිරුද්ධ වේ”
මෙහෙණිය මා ගැන දන්නේය යයි දුකට පත් මාරයා අතුරුදහන්විය.
මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: භික්ඛුණිසංයුත්ත: 5.1.9 සේලා සූත්‍රය,
පි.270.

සස

▲ සිසුපචාලා තෙරණිය- Sisupachala Theraniya: සැරියුත් මහා
තෙරුන්ගේ නැගණියකි. අන්ධ වනයේ බවුන් වඩන මෙතුමිය සමීපයට
පැමිණි මාරයා මෙසේ පැවසීය:

“... මෙහෙණක මෙන් පෙනේ, කවරකු උදෙසා හිස මුඩු කළේද? දිට්ඨි
නුරුස්සන්නේද: කුමක් නිසා මුලාවිගිය කෙනෙක්සේ හැසිරෙන්නේද?”
තෙරණිය මේ පැවසුවාය:

“දිට්ඨි මේ සසුනෙන් පිටතය, මිථ්‍යා දිට්ඨි දහම මට ප්‍රිය නැත... සියලු
මරුන් තෙරපු...සියලු තැන නොපැරදුන තණ්හා දිට්ඨි නොමැති
සර්වඥයන් වහන්සේ වැඩසිටී.පසැස් ඇති ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මගේ
ශාස්තෘන් වහන්සේය”. මෙහෙණිය මා ගැන දන්නේය යයි දුකට පත්
මාරයා අතුරුදහන්විය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග:
භික්ඛුණිසංයුත්ත: 5.1.8 සිසුපචාලා සූත්‍රය. පි.268.

▼ මේ තෙරණියගේ ගාථා: බු.නි: ථෙරිගාථා:8.1, පි.414.

“ ... සැම තණ්හාව නසන ලදී, මෝහස්කන්ධය බිඳින ලදී, පවිටු මාරයා
මෙය දැනගන්න, ඔබව නැති කෙළෙමි”.

ෆෆෆෆ

උපග්‍රන්ථය 3: බුදුන්වහන්සේ සරණ ගිය ගිහි පිරිස: උපාසක උපාසිකා- The Lay followers of The Buddha

=====

- අ: * අග්ගික භාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණ-Brahmin Aggika Bhradvaja
* අට්ඨක නුවර දසම ගහපති-householder Dasama of
Aṭṭhakanāgara * අජිත මානවක-Ajitha Manawaka * අජාසත්
රජ-King Ajasaththu * අනාඨ පිණ්ඩික-සුදත්ත සිටුවරයා-
Sudatta Anāthapiṇḍika * අරිට්ඨ උපාසක -Arittha Upasaka
* ආරාමදණ්ඩ බ්‍රාහ්මණ- Brahmin Aramadanda * අසිඛන්ධක
පුත්ත ගාමිණී- Asikhandaka putta gamini * අස්සලායන
බ්‍රාහ්මණමානවක-Assalāyana brahmin student * අස්සාරෝහ
ගාමිණී - The Cavalry Warrior Gamini * අශෝක උපාසක-
Asoka upasaka * අශෝකා උපාසිකා- Asoka upasika
- ඉ: * ඉසිදත්ත උපාසක- Isidatta upasaka
- උ: * උග්ගසරිර බ්‍රාහ්මණ- Brahmin Uggathasarira * උග්ග
මෙණ්ඩක සිටුපුත්- Uggaha Medakasituputhra * උග්ග-
විසාලානුවර ගහපති- householder Ugga of Vesālī * උග්ග-
උග්ගත හත්ථිගාම ගහපති- Ugga Householder of Hatthigāma
* උත්තරා නන්දමාතා- Uttara Nandamatha * උත්තර බ්‍රාහ්මණ
මනවක-Uttara Brahmin student* උදය මානවක- Udaya
manawaka * උදේන රජ-King Udena* උණ්ණාහ බ්‍රාහ්මණ-
Brahmin Uṇṇābha * උපාලිගහපති- Upālī householder
- එ: * එසුකාරි බ්‍රාහ්මණ- Esukari Brahmin
- ක: * කකුධ උපාසක-Kakuda Upasaka * කුජ්ජුත්තරා උපාසිකා-
Khujjuttarā Upasika * කට්ඨස්සහ උපාසක-Katissabha
Upasaka * කුට්ටදත්ත බ්‍රාහ්මණ-Brahmin Kutadanta
* කාතියානි උපාසිකා - Kāṭiyānī upasika*කාණා උපාසිකා -
Kana Upasika *කාණාය මාතා උපාසිකා- Kanamatha
Upasika * කුණ්ඩලිය පරිබ්‍රාජක- Kundalia paribrajaka *කප්ප
මානවක-Kappa manawaka *කාපටික භාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණ-
Kapatika Bharadvaja Brahmin * කුරරසර වැසි කාලි
උපාසිකාව- Kālī upasika of Kuraraghara* කාලිංග උපාසක -
Kalinga upasaka *කෝලිය පුත්‍ර පුණ්ණ-Koliyaputtha Punna
* කේවඩ්ඩ ගහපති-Householder Kevadda*කසිභාරද්වාජ
බ්‍රාහ්මණ- Brahmin Kasibharadvaja
- ඛ: * ඛේමා උපාසිකාව- Khema Upasika * ඛෝමදුස්ස ඛමුණෝ-
Khomadussa Brahmins
- ග: * ගොධා ශාක්‍ය හා කාලි ගොධා ශාක්‍ය දියණිය- Godha Sakya
& Kali Godha *ගණකමොග්ගල්ලාන බ්‍රාහ්මණ- Brahmin

Ganakamoggallana *ගෝපක මොග්ගලාන බ්‍රාහ්මණ-
Brahmin Gopakamoggallana

- ස: * සොටමුඩ බ්‍රාහ්මණ-Brahmin Ghotamukha *සෝසිත
ගහපති- Householder Ghositha
- ව: * විත්ත ගහපති මච්ඡිකාසණ්ඩයේ -householder Citta of
Macchikāsaṇḍa * චන්ඩ ගාමිණී උපාසක- Chanda Gamini
upaaska* චන්දනංගලික උපාසක- Chandanangalika upaaska
* චුන්ද කර්මකාර පුත්‍ර-Chunda karmakaraputhta *චුන්දී
රජකුමරිය හා චුන්ද රාජ කුමාර- Princess Chundi & Prince
Chunda
- ජ: * ජතුකන්ති මානවක- Jathukanni manawaka * ජාණුස්සෝති
බ්‍රාහ්මණ-brahmin Jāṇussoṇī* ජම්බුබාදක පරිබ්‍රාජක-wanderer
Jambukhīdaka * ජිවක කෝමාරභව්ව-Jīvaka Komārabhacca
- ත: * තුට්ඨ උපාසක-Thutta Upasaka *තොදෙය්‍ය මානවක-
Todeyya manawaka *තපුස්ස ගහපති-Householder
Thapussa * තපස්සු හා හල්ලුක සොභොසුරෝ- Thapassu &
Balluka Brothers *තිම්බරුක පරිබ්‍රාජක-Thimbaruka a
paribrajaka *තවකන්ණික ගහපති- Householder
Thavakannik *තිස්සා උපාසිකාව- Tissa Upasika *තිස්ස මාතා
උපාසිකා- Tissamatha Upasika
- ද: * දීඝජාත්‍ර කෝලිය පුත්‍ර - Dighajaanu Koliya putta * දීඝනක
පරිබ්‍රාජක-Diganaka paribrajaka * දීඝාවු උපාසක-Dīghāvu
upasaka *දෝන බ්‍රාහ්මණ- Brahmin Doṇa *දාරුකම්මික
ගහපති- Householder Darukammika * දෙවහිත බමුණා-
Brahmin Devahitha
- ධ: * ධොතක මානවක-Dhothaka manawaka*ධනිය ගොපල්ලා-
Dhaniya cowherd * ධනංජ්ජාති උපාසිකාව-Dhānañjānī
Upasika*ධනඤ්ජාති බ්‍රාහ්මණ- Dananjani Brahmin
*ධනංජ්ජී බැමිණිය- Brahmini Dhananjani *ධම්මික උපාසක-
Dhammika upasaka *ධම්මදින්න උපාසක-Dhammadinna
upasaka
- න: * නකුල පිතා හා නකුල මාතා- Nakulapitā & Nakulamātā
*නික්ඛ උපාසක-Nikkha upasaka * නන්දක ලිච්චවී -Nandaka
Lichchavi* නන්දිය පරිබ්‍රාජක- Nandiya paribrajika *නන්දිය
ශාක්‍ය- Nandiya sakya * නවකම්මික භාරාද්වාජ බමුණා-
brahmin Navakammika Bhāradvāja
- ප: * පොක්ඛරසාති බ්‍රාහ්මණ- Brahmin Pokkharasati* පිංගියාති
බ්‍රාහ්මණ - Brahmin pingiyaani *පිංගලකොච්ච බ්‍රාහ්මණ-
Brahmin Pingalakochcha *පච්චතීකසාත බ්‍රාහ්මණ-
Brahmin Pacchanikasatha * පාටලිය ගාමිණී- Pāṭaliya the

headman* පොට්ටපාද පරිබ්‍රාජක- Pottapada paribrajaka
 * පොතලිය ගෘහපති- Householder Pothaliya * පොතලිය
 පරිබ්‍රාජක- Pothaliya Paribrajaka * පද්‍යමා උපාසිකා- Paduma
 Upasika * පයාසි රජතුමා- King Payasi*පුරාණ උපාසක-
 Purana upasaka *පිලොතික පරිබ්‍රාජක- Pilothika Paribrajaka
 *පසේනදී කෝසල රජ- King Pasenadi Kosala *පෙස්ස
 හස්ථාරෝහ පුත්‍ර - Pessa hastharoha putta * පොසාල මානවක-
 Posala manawaka

- බ: * බොජ්ඣා උපාසිකා- Bojjhā Upasika * බෝධිරාජ කුමාර-
 Prince Bodhi * බිම්බි උපාසිකා- Bimbi Upasika * බිම්බිසාර
 රජතුමා-King Bimbisara * බාවරි බ්‍රාහ්මණ-Brahamin Bawari
- භ: * භික්ඛක බ්‍රාහ්මණ -Brahamin Bhikkhaka * හද්ද උපාසක -
 Bhadda Upasaka * හද්දිය ලිච්චවි-Bhaddiya the Licchavi
 * හද්‍රක ගාමිණී- Badraka gamini * හද්‍රාද්‍රව මානවක-
 Badrawuda manawaka * භාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණ-Bhāradvāja
 brahmin *භාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණ කෝසල-Bhāradvāja Brahmin
 Kosala *හල්ලික ගෘහපති- Householder Ballika
- ම: * මාගන්දිය බ්‍රාහ්මණ හා බ්‍රාහ්මණිය-Brahmin Magandiya &
 Wife * මිගාර සිටුවරයා- Migara Situvaraya * මිගසාලා
 උපාසිකාව-Upasika Migasala * මුත්තා උපාසිකා- Muttha
 Upasika * මධුරාපුර අවන්තිපුත්‍ර රජතුමා-King Avanthiputta
 of Madhura * මනුජා උපාසිකා- Manuja Upasika * මුත්තික
 රජ- King Muṇḍa *මානන්ද්‍ර බමුණා- Brahmin
 Mānatthaddha *මණිචුලක ගාමිණී- Maṇicūḷaka the headman
 * මල්ලිකා දේවිය-Queen Mallika *මෝලිය සිවක පරිබ්‍රාජක-
 Moliyasivaka Paribrajaka *මහානාම ශාක්‍ය- Mahanama
 Sakya *මහාලි ලිච්චවි- Mahāli the Licchavi *මහාසාල
 බමුණා- Brahmin Mahasala
- ය: * යොධාජීව ගාමිණී- Yodhajiva Gamini * යසකුල පුත්
 තෙරුන්ගේ දෙමාපියන් හා පෙර බිරිඳ--Parents & former wife
 of Yaskaulaputtha Thera
- ර: * රුචි උපාසිකා-Ruchi Upasika *රාසිය ගාමිණී-Rasiya
 Gamini
- ල: * ලෝකායාන බ්‍රාහ්මණ- The cosmologist Brahmana
 *ලෝභිච්ච බ්‍රාහ්මණ (1) - Lohichcha Brahmana-
 1*ලෝභිච්ච බ්‍රාහ්මණ (2) Lohichcha Brahmana 2
- ව: * වෙකනස්ස පරිබ්‍රාජක-Vekhanassa paribrajika *වජ්ජියමාහිත
 ගෘහපති- Householder Vajjiyamāhita * වීජය ගෘහපති-
 Householder Wijaya *වජ්ජ ශාක්‍ය-Vappa the Sakkyan
 *වෙරඤ්ජ බ්‍රාහ්මණ-Brahmin Veranja * වෙරඤ්ජ බමුණු

පිරිස- Brahmins of Veranja* වෙරහව්වානි බ්‍රාහ්මණිය-
Verahaccāni the Brahmin lady * වෙළඳ්වාර බ්‍රාහ්මණ ගම්
වැසියෝ-Villagers of Veludvara* වස්සකාර බ්‍රාහ්මණ-
brahmin Vassakāra * වාසෙට්ඨ උපාසක- Vāsetṭha Upasaka
* වාසෙට්ඨ බ්‍රාහ්මණ- Vāsetṭha brahmin * විසාක උපාසක-
Visaka Upasaka * විසාකා මහා උපාසිකා-Visaka Maha
Upasika

ස: * සංගාරව හදුමුඛ - Sangāra Bhdramukha * සංගාරව
බ්‍රාහ්මණ 1- Brahmin Saṅgāra 1* සංගාරව බ්‍රාහ්මණ 2-
Brahmin Saṅgāra 2 * සිභාලක ගෘහ පුත්‍ර-Singalaka the
householder's son * සුජාතා උපාසිකාව- Sujatha upasika
* සුතනා උපාසිකා- Suthana Upasika * සුදත්ත උපාසක-
Sudatta upasaka * සන්තුට්ඨ උපාසක- Santutta Upasaka
* සන්දක පරිබ්‍රාජක- Sandaka paribrajaka* සංඛන ගෘහපති-
Householder Sandhana* සේනානිගේ දියණිය සුජාතා-
Senani's daughter Sujatha * සෝණ ගෘහපුත්‍ර-Sona the
householder's son * සොණා උපාසිකා-Sona Upasika
* සෝණමාතා උපාසිකා-Sonamatha Upasika* සුප්පියා
උපාසිකා-Suppiya Upasika * සුප්පාවාසා දේවිය -
Suppawasa Deviya * සුභද්ද උපාසක- Subadda Upasaka
* සුභ බ්‍රාහ්මණ මානවක-Subha Brahmin Youth* සාමාවතී
බිසව- Queen Samawathi * සෝමා හා සකුලා රාජ කුමාරිණි -
Princesses Soma & Sakula * සෝමා උපාසිකාව-Soma
Upasika * සුමණා රාජකුමරිය- Princess Sumana* සරකානි
ශාකා- Sarakani Sakyan * සරග්ග උපාසක- Saragga
Upaska* සුර අම්බට්ඨ සිටු-Sura Ambatta Situ

හ: * හත්තක ආලව් රාජ කුමාර-Hatthaka Alavai Prince
* හත්ථාරෝහ ගාමිණි - Hatthāroha the Elephant Warrior

===

අ

අග

▲ අග්ගික භාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණ-Brahmin Aggika Bhradvaja:

සැවැත්නුවර වැසි, අග්ගික භාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණ, බුදුන් වහන්සේ වදාළ
වසල සූත්‍රය අසා බුදුන් සරණ ගිය ගිහි උපාසකයෙක් විය. මූලාශ්‍රය:
බු.නි.සු.නි. උරගවග්ග:1-7 වසල සූත්‍රය, පි. 56.

අට

▲ අට්ඨක නුවර දසම ගෘහපති-householder Dasama of

Atṭhakanāgara: පාටලීපුත්‍ර නුවර වාසය කළ මේ ගෘහපති, ආනන්ද
තෙරුන් බැහැදැකීමට, වෙසාලියේ බේලුව ගමට පැමිණි අවස්ථාවේ මේ
සූත්‍රය ඔහුට දේශනා කරනලදී. අරහත්බව ලබන මාර්ග11ක් ගැන මෙහි

දක්වා ඇත. දේශනාව අවසානයේදී, සතුටට පත් දසම ගහපති, ආනන්ද තෙරුන් ඇතුළු සංඝයාහට මහා දානයක් පිරිනමා, ආනන්ද තෙරුන්හට කුටියක් සදා පුජා කළහ. සටහන: මේ ගහපති ආනන්ද තෙරුන් හමුවීම, බුදුන් වහන්සේගේ පරිනිබ්බානයෙන් පසුව වූ සිදුවීමක්ය. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (2): 2.1.2 අට්ඨකනාගර සූත්‍රය, පි.35, EMN:52: Aṭṭhakanāgara Sutta,p.432.

▲ අජිත මානවක-Ajitha Manawaka: බලන්න: උපග්‍රන්ථය1: අජිත තෙර.

▲ අජාසත් රජ-King Ajasaththu: බිම්බිසාර රජතුමාගේ පුත්‍රයාය. වෙදෙහි පුත්‍ර, මගධයේ අධිපති ලෙසින්ද හඳුන්වයි. මුල්කාලයේ, දේවදත්ත භික්ෂුව හා මිත්‍රව, රජකම ගැනීම පිණිස තම පියා මරණයට පත් කළේය, බුදුන් වහන්සේට එදිරිව ක්‍රියා කළහ. පසුව බුදුන් සරන ගියහ. සටහන්: * අජාසත් කුමරා රජවීමට පෙරසමයේ දේවදත්ත භික්ෂුවට මහා දාන ආදියෙන් සංග්‍රහ කළබව මෙහි විස්තර කර ඇත: සංයු.නි: (2): ලාභසත්කාර සංයුත්තය: 5.4.6 පංච රථ සූත්‍රය, පි.390. ** අජාසත් රජ, ලිච්චවීන් ජයගැනීම මෙහි දක්වා ඇත: සංයු.නි: (2): ඔපම්ම සංයුත්තය: 8.1.8 කාලිංගරූපධාන සූත්‍රය, පි.436.** දීඝ.නි:සමනඵල සූත්‍රයේදී, අජාසත් රජ පළමුවරට බුදුන් වහන්සේ පිළිබඳ විස්වාසය ඇතිකර ගැනීම පෙන්වා ඇත. ** දීඝ.නි: මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රයේ අජාසත් රජු, තම ඇමැතින් දෙදනා, බුදුන් වහන්සේ වෙත එවීම, බුදුන් වහන්සේගේ පරිනිබ්බානයෙන් පසු බුද්ධ ධාතු ලබාගැනීමට කුසිනාරාවට පැමිණීම ආදී විස්තර ඇතුළත්වේ. මහා කාශ්‍යප තෙරුන් ගේ මූලිකත්වයෙන් සිදු කළ පළමු ධම්ම සංඝායනාව, මේ රජුගේ අනුග්‍රහය ඇතිව කරන ලදී. ** බුදුන් වහන්සේ කෙරෙහි රජතුමා තුළ පැවති ගෞරවය මෙහිදී පෙන්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: ධ්‍රැවමණවග්ග: 4.4.4.8 උපක සූත්‍රය, පි.374.

අන

▲ අනාථ පිණ්ඩික-සුදත්ත සිටුවරයා- Sudatta Anāthapiṇḍika: අනේපිඬු සිටු -සුදත්ත සිටු ලෙසින්ද හඳුන්වා ඇත. ගිහි දායක අතරෙන් මෙතුමා අග්‍ර යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්න: EAN: note: 130, p.587. සටහන: මෙතුමා බුදුන් වහන්සේ ඇතුළු සංඝයාට, ජේතවනාරාමය පුජා කරන අවස්ථාවේදී එතුමාගේ බාල සොහොයුරා- සුභුති තෙර පැවිදි වූහ. බලන්න: උපග්‍රන්ථය 1. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ යම් පුද්ගලයෙක් ගේ ධනය, යහපත් ලෙසින් පරිහරණය කර ධන සම්පත් අවසන්වුවත් ඒ පිළිබඳ ඔහුට තැවීමක් නොමැත යයි බුදුන් වහන්සේ මේ සිටුවරයාට වදාළහ. සටහන: මේ සිටු වරයාගේ බොහෝ සම්පත් විනාශවී ගියද මෙතුමා තමන්ගේ දාන පුජා කටයුතු එලෙසම පවත්වා ගෙන ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: 5.1.5.1 හෝගආදිය සූත්‍රය, පි. 92, EAN: 5: 41.21 Utilization, p. 251.

▼ අන්‍ය ආගමික යන්, මෙතුමාගේ දිට්ඨිය පිළිබඳව විමසීම හා ඔහුගේ පිළිතුරු පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ ප්‍රසංසා කිරීම මෙහි විස්තර කර ඇත.

බලන්න: දිට්ඨි. මූලාශ්‍ර: අංග.නි:(6):10 නිපාත: 10.2.5.3. කිංදිට්ඨික සූත්‍රය,පි.360.

▼ බුදුන් වහන්සේ පංච ඉටිය ධම්ම පිළිබඳ මෙතුමාට කරුණු පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (3): 5 නිපාත:5.1.5.3 ඉටිය ධර්ම සූත්‍රය, පි. 96.

▼ තම නිවසේ දාසියක් ලෙසින් කටයුතු කළ පුත්තා ගේ දහම් නුවණ ගැන පැහැදුන මෙතුමා ඇය දාසිබවින් මුදා පැවිදිබවට පත්වීමට උපකාර කර ඇත. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:2- පුත්තා තෙරණිය.

▼ මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) තිසරණය පිළිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශිලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (4): 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290.

▼ අනාථ පිණ්ඩික සිටුවරයා ගේ අවසාන මොහොත, සැරියුත් තෙරුන් ගේ අනුසාසනා හා එම අනුසාසනා ආවර්ජනය කර, අනාගාමී බව ලැබී සුද්ධාවාසයක පහළවීම මෙහි විස්තර කර ඇත. බලන්න: ම.නි. (3) අනාථ පිණ්ඩික ඕවාද සූත්‍රය.

▼ අනාථපිණ්ඩික දෙවපුත්, ජේතවනාරාමයට පැමිණ, බුදුගුණ, සැරියුත් තෙරුන්ගේ ගුණ වැනිම මෙහි විස්තර කර ඇත. සංයු.නි: (1): දේවපුත්ත සංයුත්තය: 2.2.10 අනාථපිණ්ඩික සූත්‍රය, පි.130.

අර

▲ අරිට්ඨ උපාසක -Arittha Upasaka: මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) තිසරණය පිළිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශිලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (4): 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290.

▲ ආරාමදණ්ඩ බ්‍රාහ්මණ- Brahmin Aramadanda: වරණා ප්‍රදේශයේ වැසි මේ බ්‍රාහ්මණයාහට, මහා කච්චායන තෙරුන්, බුදුන් වහන්සේගේ උතුම් ගුණ වදාළ අවස්ථවේදී, තෙරුවන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් වූ බව මෙහි විස්තර කර ඇත. බලන්න: වාදවිවාද. මූලාශ්‍ර: අංග: (1): 2 නිපාත: 2.4.16 සූත්‍රය, පි.166, EAN: 2: 37.6 Sutta, p.62.

අස

▲ අසිඛන්ධක පුත්ත ගාමිණී- Asikhandaka putta gamini: නාලන්දානුවර වාසය කළ මොහු, නිගණ්ඨනාථපුත්‍ර ගේ අනුගාමිකයෙකි. මේ සූත්‍ර දේශනා අසා ධර්මය අවබෝධ කරගත් ඔහු බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් විය. සටහන: කුල සූත්‍රයේදී, නිගණ්ඨනාථපුත්‍ර, මොහුට බුදුන් වහන්සේ හා වාදකිරීමට උපදෙස් දෙන ලද බව පෙන්වා ඇත.

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග:ගාමිණිසංයුත්ත:8.1.6 අසිබන්ධක සූත්‍රය, 8.1.7 බෙතුපම සූත්‍රය, 8.1.8 සංබධම සූත්‍රය හා 8.1.9 කුල සූත්‍රය, පි.592.

▲ අස්සලායන බ්‍රාහ්මණමානවක-Assalāyana brahmin student: සැවැත්නුවර වාසය කල අස්සලායන බ්‍රාහ්මණ මානවක, එහිසිටි බ්‍රාහ්මණයන්ගේ ඉල්ලීමක් අනුව බුදුන් වහන්සේ හා වාදකිරීමට පැමිණ, උන්වහන්සේගෙන් දහම අසා පැහැදී බුදුන් සරණ ගිය ගිහියෙක් වූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2): අස්සලායන සූත්‍රය.

▲ අස්සාරෝහගාමිණි - The Cavalry Warrior Gamini: අශ්වාරෝහක හමුදාවේ නායකයෙක්වූ මොහු, බුදුන් වදාළ දහම අසා පැහැදී බුදුන් සරණ ගිය බව මෙහි දක්වා ඇත. සටහන: අසරුවෙක් වූ මොහු තමාගේ යුද සේවය නිසා මරණින් මතු සරඤ්චිත දේවසභාවේ උපත ලැබේ යන මිථ්‍යා දිට්ඨිය දැරිය. බුදුන් වහන්සේ මෙහිදී පෙන්වා දී ඇත්තේ මිථ්‍යා දිට්ඨිය ඇතිවිට, යළි උපත දුගතිය බවය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග:ගාමිණිසංයුත්ත:8.1.5 අස්සාරෝහගාමිණි සූත්‍රය, පි.590.

අශ

▲ අශෝක උපාසක- Asoka upasaka: ඤාතගමේ විසු මේ උපාසක සකදාගාමීව, මරණයට පත්ව, යළි එක්වරක් මේ ලෝකයට පැමිණ දුක කෙලවර කර ගන්නා බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත:11.1.8 හා 11.1.9, 11.1.10 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍ර, පි.184.

▲ අශෝකා උපාසිකා- Asoka upasika: ඤාතගමේ විසු මේ උපාසිකාව සෝතාපත්තාව, මරණයට පත්වූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත:11.1.8 හා 11.1.9 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍ර, පි.184.

ඉ

ඉස

▲ ඉසිදත්ත උපාසක- Isidatta upasaka: සැවැත්නුවර වාසී, මේ උපාසක හා ඔහුගේ සොහොයුරා පුරාණ, බුදුන් වහන්සේ පිළිබඳ මහා ශ්‍රද්ධාවකින් යුත් සෝතාපත්ත ආරිය උතුමන්ය. ඔවුන් පසේනදී කෝසල රජගේ, රාජසේවකයන්ය. ඔවුන් අපවත්වූ පසු, සකදාගාමී වූ බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත: 11.1.6 ථපති සූත්‍රය, පි.170. සටහන: ඉසිදත්ත ගේ දියණිය මිගසාලා, තම පියාගේ ආරියබව ගැන, ආනන්ද තෙරුන් විමසීම පිළිබඳ විස්තරය ගැන බලන්න: අංගු.නි:6 නිපාත: 6.1.5.2 මිගසාලා සූත්‍රය, පි.130, අංගු.නි:10 නිපාත:10.2.3.5 මිගසාලා සූත්‍රය, පි.274.

▼ මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) නිසරණය පිළිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශීලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේබ එල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර

මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (4) 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290.

උ

උග

▲ උග්ගතසරීර බ්‍රාහ්මණ- Brahmin Uggathasarira: සැවැත්නුවර වාසී මේ බ්‍රාහ්මණයා, බුදුන් වහන්සේ හමුවී යාග පිළිබඳ විමසා, උන්වහන්සේ දෙසු දහම අසා සත්වසාතන සහිත යාග කිරීම හැරදමා, බුදුන් සරණගිය බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (4) 7 නිපාතය: 7.1.5.4 මහායඤ්ඤ සූත්‍රය, පි.364.

▲ උග්ගහ මෙණ්ඩක සිටුපුත්- Uggaha Mendakasituputhra: හද්දිය නගරයේ විසු මේ සිටු පුත්‍රයා බුදුන් සරණ ගිය ගිහියෙක්ය. ඔහුගේ ඉල්ලීමක් අනුව බුදුන් වහන්සේ, මොහුගේ දියණියන්ට, විවාහයෙන් පසු පතිකුලයේ වාසය කළයුතු යහපත් ආකාරය පිළිබඳ කරුණු පෙන්වා ඇත. බලන්න: පතිකුලයට යන යුවතියට අවවාද. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (3) 5 නිපාත: සුමණාවග්ග: 5.1.4.3 උග්ගහ සූත්‍රය, පි.78.

▼ මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) නිසරණය පිළිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශිලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (4) 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290.

▲ උග්ග-විසාලානුවර ගහපති- householder Ugga of Vesālī: විසාලා නුවර වැසි, මොහු බුදුන් වහන්සේගේ අග්‍රතම ගිහි උපාසකයෙකි. මනාප දේ දෙන අය අතරෙන් අග්‍රය. බලන්න: අග්‍රතම උපාසකයන්, EAN: note: p, 587. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44. සටහන්: * මේ උපාසක විසින් බුදුන් වහන්සේට මානප දේ පුජාකිරීම ගැන විස්තර පිණිස බලන්න: අංග.නි: (3): 5 නිපාත: 5.1.5.4 මනාපාදායී සූත්‍රය, පි.98. අනාගාමී, එතුමා, පසුකල සුද්ධාවසයේ උපත ලබා බුදුන් වහන්සේ දැකීමට මනුලොවට පැමිණීමද එහි දක්වා ඇත. ** සංයු.නි: (4): සළායතනවග්ග: වේදනාසංයුත්ත: ගහපතිවග්ග: 1.13.1, සූත්‍රය, මේ උපාසකහට පිරිනිවීම ගැන කරුණු, බුදුන් වහන්සේ දේශනා කර ඇත.

▼ මේ උපාසක සතු අසිරිමත් ගුණ 8 ක් ගැන මෙහි විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (5): 8 නිපාත: ගහපතිවග්ග: 8.1.3.1 වේසාලික උග්ග සූත්‍රය, පි.122.

▼ මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) නිසරණය පිළිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශිලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (4) 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290

▲ **උග්ග -උග්ගත හත්ථිගාම ගහපති- Ugga Householder of Hatthigāma:** වජ්ජිප්‍රදේශයේ, හත්ථිගාමයේ විසු මොහු බුදුන් වහන්සේගේ අග්‍රතම ගිහි උපාසකයකි: සංඝයාට ආවතේව කරන ගිගියන් අතුරින් අග්‍රතැන ලබා ඇත, අනාගාමිය. **බලන්ත:** EAN: note:135 p. 587. **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44. **සටහන:**සංයු.නි: (4): සළායතනවග්ග:වේදනාසංයුත්ත: ගහපතිවග්ග: 1.13.2 සූත්‍රය, මේ උපාසක හට පිරිනිවීම ගැන කරුණු දේශනා කර ඇත.

▼ **මේ උපාසක සතු අසිරිමත් ගුණ 8 ක් ගැන මෙහි විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත. සටහන:** තමන් නාගවන උයනේ ඉදුරන් පිනවමින් හැසිරෙන අවස්ථාවේ බුදුන් වහන්සේගේ පළමු දැකීම වූ බව මෙහි දැක්වේ. ඒ දැකීමෙන් සිත පහන්වීමෙන්, ඔහුගේ සුරාමදයද පහවූ බව මෙහි පෙන්වා ඇත. **මූලාශ්‍රය:** අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: ගහපතිවග්ග: 8.1.3.2 හත්ථිගාමක උග්ග සූත්‍රය, පි.128.

▼ **මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) නිසරණය පිළිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශිලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල විමුක්තිය. සටහන්:** එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. **මූලාශ්‍රය:** අංගු.නි: (4) 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290.

උත

▲ **උත්තරා නන්දමාතා- Uttara Nandamatha:** මේ උපාසිකාව- වේලුකන්ඨකි නන්දමාතා ලෙසින්ද දක්වා ඇත. ධ්‍යාන ලබන උපාසිකාවන් අතරෙන් අග්‍රය.**බලන්ත:** EAN:note:143: p.587. **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි: (1): 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය-සූත්‍ර, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ **ඇය සතු අසිරිමත් ගුණ 7ක් (ආශ්වරියමත් අද්භූත) පිළිබඳව මේ සූත්‍රයේ විස්තරකර ඇත. සටහන්:** * වාතුර්මහාරාජික දෙව්ලොවේ, වෙසමුණි දිව්‍යරාජයා, මිනිසත්භවයේදී ඇයගේ සහොදරයා බව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. ඔහුගේ ඉල්ලීම පරිදි, නන්දමාතාව, සැරියුත් මුගලන් අග්‍රශ්‍රාවක දෙපළ ඇතුළු සංඝයාට, දක්ඛිණගිරියේදී මහා දානයක් පූජා කරන ලදී. ** සැරියුත් තෙරුන්ගේ විමසීමකට අනුව, ඇය තමා සතු අසිරිමත් ගුණ පවසා ඇත. ** නන්දමාතාව අනාගාමී මගඵල ලබාඇත. **බලන්ත:** EAN:Note: 1520-1528, p.654 **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි: (4): 7 නිපාත: 7.1.5.10 නන්දමාතු සූත්‍රය, පි. 39,EAN: 7: 53.10 Nandamatha, p.385.

▼ **සැදැහැවත් උපාසිකාවකට එකම දියණියක් සිටි නම් ඇය, කුප්පුත්තරා උපාසිකාව හා නන්ද මාතාව බඳු බුදුන් වහන්සේගේ අග්‍ර උපාසිකාවන් ලෙසින් ජීවත්වෙවා යයි පැතීම සුදුසු බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්ත:** එකම පුත්‍රයා හා එකම දියණිය.

මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග:ලාභසත්කාර සංයුත්ත: 3.3.3. එකපුත්ත සූත්‍රය හා 5.3.4 එකධිතු සූත්‍රය, පි.380, ESN:17: Labasakkarasamyutta: 23.3. Only son & 24.4 Only daughter, p. 848.

▼ මේ උපාසිකාව, අගසව් දෙනම ඇතුළු සංඝයාට පිරිනැමූ දානය අග්‍රයයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්න: සංඝදානය මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: 6.1.4.7 ඡළාඛගදාන සූත්‍රය, පි. 112, EAN:6: 37.7 Giving, p. 332.

▼ මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසිලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

▲ උත්තර බ්‍රාහ්මණ මනවක-Uttara Brahmin student: මොහු විදේශ දතව්වෙහි වාසය කළ වයස්ගත ප්‍රසිද්ධ බ්‍රාහ්මණයෙක්වූ බ්‍රාහ්මායු ගේ සිසුවෙකි. වේදය පරිපූර්ණ කරසිටි මේ මානවකයා, බුදුන් වහන්සේ ගේ දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණ හා ඉරියව් ගැන දැනගැනීම පිණිස තම ගුරුවරයා ගේ නියමය පිට මාස 7 ක් තිස්සේ, බුදුන් වහන්සේ යන එන තැන් කරා පසුපස ගියහ. බුදුන් වහන්සේ ගැන මහත් ලෙසින් පැහැදුන ඔහු ආපසු සිය ගුරුවරයා ගේ නිවසට පැමිණ, බුදු ගුණ පැවසූ පසු ඒ බ්‍රාහ්මණයා බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටින දිසාව බාලා නමස්කාර කලබව මෙහි දැක්වේ. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) 2.5.1බ්‍රහ්මායු සූත්‍රය, පි.592.

උද

▲ උදය මානවක- Udaya manawaka: බලන්න: උපග්‍රන්ථය 1: උදය තෙර.

▲ උදේන රජ-King Udena: උදේනි රජ ලෙසින්ද පෙන්වා ඇත. මේ රජු කොසඹූ නුවර පාලකයාය. පින්ධොල භාරද්වාප තෙරුන්, පිරිපුන් බඹසර ජීවිතය ගෙනයාම පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් කරුණු ශ්‍රවණය කර, බුදුන් සරණ ගිය බව මෙහි දක්වා ඇත. බලන්න: ESN:note:117, p.1545. සටහන: මෙතුමාගේ බිසව සාමාවතී, බුදුන් වහන්සේගේ අග්‍ර උපාසිකාවකි. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (4): සළායතනසංයුත්ත: ගහපතිවග්ග: භාරද්වාප සූත්‍රය, පි.254, ESN: Salayathnasamyutta: Householders: 127.4 Bhāradvāja, p. 1278.

උණ

▲ උණ්ණාහ බ්‍රාහ්මණ-Brahmin Unṇābha: සැවැත්නුවර වාසි මොහු අනාගාමිය, බුදුන් වහන්සේ කෙරෙහි අවල ශ්‍රද්ධාව ඇත්තකි. බුදුන් වහන්සේ ඔහුගේ ගුණ මෙසේ වදාළහ:

“උණ්ණාහ බ්‍රාහ්මණහට තථාගතයන් කෙරෙහි ඇති ශ්‍රද්ධාව ස්ථිරව, ගැඹුරුව පිහිටා ඇත...වෙනත් ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණ හෝ දෙවියෙකුට... එය වෙනස් කලනොහැකිය. මේ සමයේදී ඔහු මියයන්නේ නම්, නැවත මේ ලොවට පැමිණීමට හේතුවන සංයෝජන ඔහුට නොමැත”. සටහන: අට්ටවාට අනුව ඔහු ‘ජානඅනාගාමිය’- (jhāna non returner). බලන්න: ESN: note: 229, p.2415, ජානඅනාගාමී.

මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: ඉන්ද්‍රියසංයුත්ත: 4.5.2 උණ්ණාහ
 බ්‍රාහ්මණ සූත්‍රය, පි.412, ESN:48:Indriyasamyutta: 42.2. Brahmin
 Uṇṇābha, p.1973.

උප

▲ උපාලිගහපති- Upāli householder: මොහු නාලන්දා නුවර ප්‍රසිද්ධ,
 ධනවත් ගහපතියෙකි. පෙර කාලයේ නිගණ්ඨනාථ පුත්‍රගේ ශ්‍රාවකයෙකි.
 නිගණ්ඨනාථ පුත්‍ර ඔහුට බුදුන් වහන්සේ හා විවාදයට ගොස් උන්වහන්සේ
 පැරදවීමට උපදෙස් දුනි. බුදුන් වහන්සේ හමුවී, උන්වහන්සේගේ
 ශ්‍රේෂ්ඨබව දැක, විශ්වාසය ඇතිකර බුදුන් සරණ ගියහ. බුදු ගුණ කවි
 මාලාවකින් ගායනා කර ඇත. මූලාශ්‍රය: ම.නි: උපාලි සූත්‍රය. සටහන
 :සංයු.නි: (4): සළායතනවග්ග: වේදනාසංයුත්ත:ගහපතිවග්ග: 1.13.3
 නාලන්දා සූත්‍රයේදී, බුදුන් වහන්සේ, උපාලි ගහපති හට පිරිනිවීම ගැන
 කරුණු දේශනා කර ඇත.

එ

එස

▲ ඒසුකාරි බ්‍රාහ්මණ- Esukari Brahmin: සැවැත්නුවර වැසි මේ
 බ්‍රාහ්මණයා, බුදුන් වහන්සේ දේශනා කළ මේ සූත්‍රය අසා පැහැදී බුදුන්
 සරණ ගියහ. මූලාශ්‍රය:ම.නි: (2) 2.5.6 ඒසුකාරිසූත්‍රය, පි.684.

ක

කක

▲ කකුධ උපාසක-Kakuda Upasaka: ඤාතගමේ විසු මේ උපාසක,
 අනාගාමීව, සුද්ධාවාසයක ඕපපාතික උපත ලැබූ බව මෙහි දක්වා ඇත.
 මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත:11.1.8 හා
 11.1.9,11.1.10 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍ර, පි.184.

කජ

▲ කුජ්ජුත්තරා උපාසිකා- Khujjuttarā Upasika: බහුශ්‍රැත උපාසිකාවන්
 අතරෙන් මෙතුමිය අග්‍රයයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බුදුන් වහන්සේ දෙසු
 දහම සිහියේ දරාගෙන විත්, උදේනි -උදේන රජුගේ බිසවවූ සාමාවතී හා
 පිරිසට ඉගැන්වූවාය. ඇය ගේ කුදු ස්වභාවය නිසා කුදු උත්තරා-
 කුජ්ජුත්තරා ලෙසින් හඳුන්වා ඇත. බු.නි: ඉතිවුත්තකයේ දක්වාඇත්තේ
 මෙතුමිය පැවසූ බුදුන් වහන්සේගේ ඉගැන්වීමය. බලන්න: EAN:note:141.
 p.587, සාමාවතී බිසව, ඉතිවුත්තක. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත:
 එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ සැදැහැවත් උපාසිකාවකට එකම දියණියක් සිටි නම් ඇය, කුජ්ජුත්තරා
 උපාසිකාව හා නන්ද මාතාව බඳු බුදුන් වහන්සේගේ අග්‍ර උපාසිකාවන්
 ලෙසින් ජීවත්වෙවා යයි පැනීම සුදුසු බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ.
 බලන්න: එකම පුත්‍රයා හා එකම දියණිය. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (2):
 නිදානවග්ග:ලාහසත්කාර සංයුත්ත: 3.3.3. එකපුත්ත සූත්‍රය හා 5.3.4

එකඟික සූත්‍රය, පි.380, ESN:17: Labasakkarasamyutta: 23.3. Only son & 24.4 Only daughter, p. 848.

▼ මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසිලයේ පිහිටා වාසය කරන බව මෙහි පෙන්වා ඇත.
මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.38.

කට

▲ කට්ඨස්සහ උපාසක-Katissabha Upasaka: ඤාතගමේ විසූ මේ උපාසක, අනාගාමීව, සුද්ධාවාසයක ඔපපාතික උපත ලැබූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත: 11.1.8 හා 11.1.9, 11.1.10 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍ර, පි.184.

▲ කුට්ටදන්ත බ්‍රාහ්මණ-Brahmin Kutadanta: මගධයේ, බානුමත නම් සාරවත් ගමේ වාසය කළ කුට්ටදන්ත (කුළුදන්) බ්‍රාහ්මණයාහට, ඒ ගම සේනිය බිම්බිසාර රජු විසින් තෑගිකළ රාජදායාදයක්ය. බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක, ඔහු මහා යාගයක් කිරීම පිළිබඳව විමසූහ. අග්‍රතම, උතුම් දැහැමි යාගය නම් ගිහිගෙය හැර බුදුසසුනේ පැවිදිව, යහපත් ලෙසින් බඹසර වාසය සම්පූර්ණ කර දුකින් මිදීම යයි, බුද්ධ දේශනාව අසා, දහම අවබෝධ කර සෝතාපන්න වූ මෙනුමා, බුදුන් සරණ ගිය ගිහි උපාසකයෙක්විය. මූලාශ්‍ර: දීඝ:නි: (1): 5 කුට්ටදන්ත සූත්‍රය, පි.264, EDN:5: Kūṭṭadanta Sutta, p.113.

කත

▲ කාතියානි උපාසිකාව - Kātiyānī upasika: තෙරුවන් කෙරහි අවෙච්චා සහගත ප්‍රසාදය ඇති උපාසිකාවන් අතරෙන් මෙනුමිය අග්‍රය. කුරරසර කාලී උපසිකාවගේ දහම් මිතුරියකි. ඇය දහම් දේශනාවක් අසන අවස්ථාවේ නිවසට හොරුන් ඇතුල්වී ඇත. ඒ ගැන නොසලකා දහමට ඇලවුන සිතින් යුත් ඇය දැක විස්මයට පත් සොරුන් මෙනුමියගෙන් සමාව ඇයදිය. පසුව ඇය ගේ උපකාර ඇතිව පැවිදිවූ ඔවුන් අරහත් බව ලබා ගත්හ. බලන්න: EAN:note: 146, p.587. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

කණ

▲ කාණා උපාසිකාව- Kana Upasika

මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසිලයේ පිහිටා වාසය කරන බව මෙහි පෙන්වා ඇත.

මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

▲ කාණාය මාතා උපාසිකාව- Kanamatha Upasika: මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසිලයේ පිහිටා වාසය කරන බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

▲ කුණ්ඩලිය පරිබ්‍රාජක- Kundalia paribrajaka: සාකේත නුවර විසූ මොහු බුදුන් වහන්සේ, සප්තබොජ්ඣංග වඩා විජ්ජා විමුක්තිය ලබාගන්නා අන්දම වදාළවිට, දහම අවබෝධවී, බුදුන්සරණ ගිය බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග:බොජ්ඣංගසංයුත්ත: 2.1.6 කුණ්ඩලිය සූත්‍රය, පි.182.

▲ කප්ප මානවක-Kappa manawaka: බලන්න: උපග්‍රන්ථය1: කප්ප තෙර.

▲ කාපටික භාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණ- Kapatika Bharadvaja Brahamin: කොසොල්දනව්වේ, ඔපසාද බමුනුගමේ වාසී මොහු, එහි විසූ ප්‍රසිද්ධ බ්‍රාහ්මණ ගුරුවරයෙක් වූ වංකි බ්‍රාහ්මණ සමග බුදුන් වහන්සේ හමුවීම ගැන මෙහි දක්වා ඇත. සත්‍ය අවබෝධ කරගන්නේ කෙසේද? යයි ඔහු කළ විමසීමක් අනුව බුදුන් වහන්සේ මේ සූත්‍රය දේශනා කර වදාළහ. දහම අවබෝධව සතුටට පැමිණ ඔහු බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක්විය. අවසානයේදී ඔහු මෙලෙස බුදුන් වහන්සේට ප්‍රසංසා කර ඇත:

“භවත්ගෝතමයන් වහන්ස, අපි වනාහි පෙරදී මුඩු ග්‍රමණයෝ... බඹුහුගේ පිටිපයින් උපන් ඔවුන් ධර්මය කෙසේ දන්නේද: යයි සිතුව. ... ඒකාන්තයෙන්ම මට ග්‍රමණයන් කෙරෙහි, ...ප්‍රේමය...ප්‍රසාදය... ගෞරවය ...ඇතිවිය...”. සටහන: ක්‍රමාණුකූල ධර්ම පුහුණුව මෙහි විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍රය:ම.නි: (2) 2.5.5 වංකිසූත්‍රය, පි.662.

කර

▲ කුරරසර වැසි කාලි උපාසිකාව- Kālī upasika of Kuraraghara: දහම අනු-ශ්‍රවනයෙන් (hearsay) උපන් ප්‍රසාදය ඇති උපාසිකාවන් අතරෙන් මෙතුමිය අග්‍රය. මහා කච්චායන රහතුන්ගේ දායිකාවකි. අහසේ සැරිසරන යක්ෂයන් දෙදෙනෙක් ත්‍රිවිධ රත්නයේ ගුණ කථා කරනු අසා සෝතාපත්ත වුවාය. බලන්න:EAN:148.note: p.587. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44.

▼ බුදුන් වහන්සේ මාරයාගේ දියණියන් හට වදාළ දේශනාව, මහා කච්චායන තෙරුන්, මෙතුමියට පැහැදිලි කර වදාළහ. බලන්න: මාරයාගේ දියණියෝ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6) 10 නිපාත :10.1.3.6.කාලි සූත්‍රය,පි. 114, EAN:10: The Great Chapter: 26.6 Kali, p. 502.

කල

▲ කාලිංග උපාසක -Kalinga upasaka:ඤාතගමේ විසූ මේ උපාසක, අනාගාමීව, සුද්ධාවාසයක ඕපපාතික උපත ලැබූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත:11.1.8 හා 11.1.9,11.1.10 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍ර, පි.184.

▲ කෝලිය පුත්‍ර පුණ්ණ-Koliyaputtha Punna: කෝලියරටේ වාසය කළ, ගෝවුත්තය දරන (ගවයෙක් ලෙසින් හැසිරෙන) කෝලිය පුත්‍ර පුණ්ණ, බුදුන් වහන්සේ වදාළ දහම අසා පැහැදී බුදුන් සරණ ගිය බව මෙහි දක්වා ඇත.

මූලාශ්‍ර: ම.නි: (2): 2.1.7 කුක්කුරවතිය සූත්‍රය, පි.100, EMN: 57:
Kukkuravatika Sutta, p.466.

කස

▲ කසිභාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණ- Brahmin Kasibharadvaja: මගධ දේශයේ ඒකනාළා බමුණු ගමේ වාසි මොහු, බුදුන් වහන්සේ දේශනා කළ මේ සූත්‍රය අසා පැහැදී බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් විය. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (1) බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: උපාසකවග්ග: 7.2.1 කසිසූත්‍රය: පි.332, බු.නි: සුත්ත නිපාත: උරගවග්ග: 1-4 කසිභාරද්වාජ සූත්‍රය, පි.42.

▲ කේවඩ්ඛ ගහපති-Householder Kevadda: නාලන්දා නුවර වාසි මොහු, බුදුන් වහන්සේ සරණගිය උපාසකකි. එක් සමයක, මොහු බුදුන් වහන්සේ හමුව, නාලන්දාවේ විශාල ජනකායක් සිටින නිසා ඔවුන් පැහැදවීම පිණිස ඉද්දි ප්‍රාතිහාර්ය දැක්වීමට ආයාචනා කර ඇත. එම අයැදීම ප්‍රතික්ෂේප කළ බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත්තේ ධර්මය අනුසාසනා කිරීම - අග්‍ර ප්‍රාතිහාර්ය බවය. මූලාශ්‍රය: දී.ස.නි: (1) 11 කේවඩ්ඛ සූත්‍රය, පි.499.

බ

බම

▲ බේමා උපාසිකාව- Khema Upasika: මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසීලයේ පිහිටා ඇතිඅය ය. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

▲ බෝමදුස්ස බමුණෝ-Khomadussa Brahmins: බුදුන් වහන්සේ ශාක්‍ය ජනපදයේ බෝමදුස්ස ගමට වැඩි අවස්ථාවේ, සභාවක (රැස්වීමක) සිටි ඒ ගම්වාසීන් නින්දිත මුඩු මහණහු කවරහුද, කවර කෙනෙක් සභාධර්මය දන්නේද යයි බුදුන් වහන්සේට නින්දා කළහ. ඒ අවස්ථාවේදී බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“යම් තැනක සත්පුරුෂයෝ නැද්ද, එහි සභාවක් නැත. කෙනෙක් ධර්මය නො පවසන්නේ නම් ඔහු සත් පුරුෂ නොවේ. රාග ද්වේශ මෝහ දුරු කට ධර්මය පවසන අය සත් පුරුෂ වේ”. ඒ දේශනාව අවබෝධ කරගත් බෝමදුස්ස බමුණෝ, බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයන් වූහ.
මූලාශ්‍රය:සංයු.නි:(1) බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.2.12 බෝමදුස්ස සූත්‍රය, පි.354.

ග

ගධ

▲ ගොධා ශාක්‍ය හා කාලි ගොධා ශාක්‍ය දියණිය- Godha Sakya & Kali Godha: ගොධා ශාක්‍ය හා ඔහුගේ බිරිඳ කාලිගොධා, බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ උන්වහන්සේ සරණගිය, කපිලවත්තු පුර විසූ ශාක්‍ය පවුලක්ය. බුදුන් වහන්සේගේ අග්‍ර ශ්‍රාවකයන් අතරට ගැනෙන, කාලි ගොධා පුත් හද්දිය තෙරුන් ඔවුන්ගේ පුතාය.

සටහන: කාලි ගොඩාව, සෝතාපන්න උතුමියකි. බලන්න: සෝතාපන්න සංයුක්ත: පුඤ්ඤාභිසන්දවග්ග:11.4.9 කාලි ගොඩා සූත්‍රය, පි.250.
මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සෝතාපන්නසංයුක්ත:මහානාම වග්ග: 11.3.3 මහානාම සූත්‍රය, පි.210.

ගණ

▲ ගණකමොග්ගල්ලාන බ්‍රාහ්මණ- Brahmin Ganakamoggallana: සැවැත්නුවර වාසී මොහුට, බුදුන් වහන්සේ, සංඝයා ගේ ක්‍රමානුකූල ධම්ම පුහුණුව පිළිබඳ වදාළහ. මෙතුමා, දහම් කරුණු අසා පැහැදී බුදුන් සරණ ගිය බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:ම.නි: (3) 3.1.7 ගණකමොග්ගල්ලාන සූත්‍රය, පි.106.

▲ ගෝපක මොග්ගල්ලාන බ්‍රාහ්මණ- Brahmin Gopakamoggallana: රජගහනුවර වැසි, බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් වූ මොහුට, ආනන්ද තෙරුන්, බුදුන් වහන්සේගේ සර්වඥතාඥානය පිළිබඳව මෙහිදී විස්තරාත්මකව පෙන්වා දී ඇත. සටහන්: * මේ සූත්‍රය දේශනා කර ඇත්තේ බුදුන්වහන්සේගේ මහා පරිනිබ්බානයෙන් පසුවය. ** ඒ අවස්ථාවේදී, අජාසත් රජුගේ මහා ඇමති වස්සකාර බ්‍රාහ්මණද එහි පැමිණ බුදුන් වහන්සේගේ ගුණ වතා ඇත. මූලාශ්‍රය:ම.නි: (3) 3.1.8 ගෝපක මොග්ගල්ලාන සූත්‍රය, පි.116.

ස

සට

▲ සොටමුඛ බ්‍රාහ්මණ-Brahmin Ghotamukha: උදෙන තෙරුන්, බරණැස්නුවර, බේමිය අඹවනයේ වැඩ වසන සමයේදී, මේ බ්‍රාහ්මණයා, එම තෙරුන් හමුවී, එතුමන් දේශනා කළ මේ සූත්‍රය අසා පැහැදී බුදුන් සරණ ගියබව මෙහි දක්වා ඇත. සටහන්: * මේ සූත්‍රය දේශනා කර ඇත්තේ, බුදුන් වහන්සේගේ මහා පරිනිබ්බානයෙන් පසුවය. ** ධර්මය අසා පැහැදුන මොහු, තෙරුන්ට 500ක් කහවණු පුජාකිරීමට ඉදිරිපත්විය. 'අපට රන්රිදී පිළිගන්නට කැප නොවේ' යයි තෙරුන් වදාළහ. ඉන්පසු තෙරුන්ගේ උපදෙස් අනුව ඔහු, පාටලීපුත්‍ර නුවර (පැළලුප් නුවර) සංඝයා පිණිස උපස්ථාන ශාලාවක් ඉදිකරන ලදී. ඒ ශාලාව 'සොටමුඛ' යයි හඳුන්වාඇත. ** මොහු අංග දේශයේ වැසියෙකි. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) 2.5.4 සොටමුඛ සූත්‍රය, පි.644.

සස

▲ සෝසිත ගහපති- Householder Ghositha: කොසඹැනුවර වාසී මේ ගහපති, බුදුන් සරණගිය ගිහි උපාසකයෙකි. ආනන්ද තෙරුන්, කොසඹැනුවර,සෝසිතාරාමයෙහි වැඩ වසන සමයේ, මොහුට ධාතුනානත්වය පහදා දීම පිණිස මේ සූත්‍රය වදාළහ. සටහන: කොසඹැනුවර,සෝසිත ආරාමය පුජා කර ඇත්තේ මෙතුමාය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග: වේදනාසංයුක්ත:1.13.6 සෝසිත සූත්‍රය, පි.260

ව

වන

▲ **චිත්ත ගහපති මවජිකාසණ්ඩයේ -householder Citta of Macchikāsaṇḍa:** මවජිකාසණ්ඩ පෙදෙසේ වාසය කළ මෙතුමා ගිහි ධර්ම කටිකයන් අතරෙන් අග්‍ර යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළ. මවජිකාසණ්ඩ පෙදෙසේ, අම්බාටකවනය සංඝයාට වාසය කිරීම පිණිස මෙතුමා පුජා කර ඇත. බලන්න: EAN: note: 131, p.587. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1:Foremost, p. 44. සටහන: සංයු.නි: (4) සලායතනවග්ග: චිත්ත සංයුත්තයේ, මෙතුමන් ගැන විස්තර දක්වා ඇත.

▼ **මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ:** 1-3) තිසරණය පිළිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශිලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4) 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290

වන

▲ **චන්ඩ ගාමිණී උපාසක- Chanda Gamini upaaska:** සැවැත්තුවර වාසී, ග්‍රාමනායකයෙක් වූ මොහු, බුදුන් වහන්සේ වදාළ මේ සූත්‍රය අසා දහම අවබෝධකර බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් වූහ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සලායතනවග්ග:ගාමිණීසංයුත්ත:8.1.1 චන්ඩගාමිණී සූත්‍රය, පි.582.

▲ **චන්දනංගලික උපාසක-Chandanangalika upaaska:** එක් සමයක පසේනදී කෝසල ඇතුළු රජවරුන් පස් දෙනෙක්, බුදුන් වහන්සේ හමුව, කාමවස්තුන් පිළිබඳව විමසූහ. බුදුන් වහන්සේ වදාළ ධර්මය, එම පිරිසේ සිටි චන්දනංගලික උපාසකයාට අවබෝධවී, ඒතුමා බුදුගුණ වර්ණනා කිරීමද, ඔහු ගැන ප්‍රසාදයට පත්, රජවරු පස්දෙනා, ඔහුට උතුරු සළු 5ක් දීම, ඒ උපාසක, එම උතුරුසළු බුදුන් වහන්සේට පුජාකිරීම මෙහි විස්තර කර ඇත.

“සුවඳ ඇති රත් පියුම අලුයම පිපුනේ යම්සේ පහනොවූ සුවඳ ඇත්තේද, එලෙසින්, අහසෙහි බබලන් හිරුමෙන් විරාජමානවූ බුදුරජානන් වහන්සේ දෙස බලන්න”. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: කෝසලසංයුත්ත:3.2.2 පංචරාජ සූත්‍රය, පි.174.

▲ **චුන්ද කර්මකාර පුත්‍ර-Chunda karmakaraputhta:** පාවානුවර වැසි මොහු බුදුන් වහන්සේ ගැන පැහැදීම ඇතිකරගත් ගිහි උපාසකයෙකි. අවසාන වාරිකාවේදී බුදුන් වහන්සේ මොහු විසින් පුජා කළ අඹ වනයේ වැඩසිටියහ, ඔහු විසින් සකස්කර පුජා කරනලද අභාර වැළඳූහ. බුදුන් වහන්සේගේ අවසාන ආහාරය පුජා කිරීම නිසා ඔහු විසින් මහා පුණ්‍ය කම්මයක් කරගෙන ඇතැයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්න: දීඝ.නි. මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රය.

▼ **බුදුන් වහන්සේ ‘ආරියචිතයේ පිරිසිදුබව’ ගැන වදාළ දේශනාව අසා සතුටට පත් වූන්ද, දිවිහිමියෙන් බුදුසසුනේ උපාසකයෙක් බවට පත්විය. බලන්න:** ආරියචිතයේ පිරිසිදුබව.මූලාශ්‍ර: අංගු.නි:(6):10 නිපාත,

ජානුසෝනි වගග, 10.4.2.10, චුන්ද සූත්‍රය, පි.508, EAN:10:II, Jāṇussoṇī, 176.10, Cunda, p.553.

▼ මෙහිදී බුදුන් වහන්සේ, චුන්දහට, ලෝකයේ සිටින ශ්‍රමණ වර්ග 4 ක් පෙන්වා ඇත: මාර්ග ජින, මාර්ග දේශක, මාර්ග ජීවි, මාර්ග දූෂක. බලන්න: සිව් ශ්‍රමණ. මූලාශ්‍රය: බු.නි:සුත්තනිපාත:උරගවග්ග:1-5 චුන්ද සූත්‍රය, පි.48.

▲ චුන්දී රජකුමරිය හා චුන්ද රාජ කුමාර- Princess Chundi & Prince Chunda: රජහග නුවර විසූ මේ දෙදෙනා සහෝදර සහෝදරියන්ය. ඔවුන් තෙරුවන් සරණ ගිය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. සටහන: චුන්දී රජකුමරිය හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසීලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (3) 5 නිපාත: සුමනාවග්ග: 5.1.4.2 චුන්දීසූත්‍රය, පි.76.

ජ

ජන

▲ ජතුකන්නි මානවක- Jathukanni manawaka: බලන්න: උපග්‍රන්ථය1: ජතුකන්නි තෙර.

ජන

▲ ජාණ්ඩස්සෝනි බ්‍රාහ්මණ-brahmin Jāṇussoṇī: සැවැත්නුවර මහා ධනවතෙක් වූ මොහු බුදුන් වහන්සේ සරණගිය උපසකයෙකි. ම.නි: චූලහත්තිපදෝපම සූත්‍රය දේශනා කර ඇත්තේ මෙතුමාටය.

▼ එක්කලක මේ බ්‍රාහ්මණයාට මරණය පිළිබඳ වෙවැනි දිට්ඨියක් විය:

‘මරණයට විෂයවූ සෑම දෙනාම මරණය ගැන බියපත්වේ’. බුදුන් වහන්සේ මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ: මරණය ගැන බියපත් හා මරණය ගැන බියනැති කොටස් 2 ක් සිටින බවය. අකුසල හැර නොදැමූ පුද්ගලයා මරණය ගැන බියපත්වේ. එහෙත්, අකුසල හැරදැමූ පුද්ගලයා මරණය ගැන බියනොවේ. එම දේශනාව අසා සතුටු වූ මෙතෙම බුදුන් සරණගිය උපාසකයෙක් විය. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: බ්‍රාහ්මණවග්ග:4.4.4. ජාණ්ඩස්සෝනි සූත්‍රය, පි.358.

▼ බුදුන් වහන්සේ ආරියචිතයේ පච්චරෝහණි පිළිබඳව මොහුට විස්තර වදාළහ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6):10 නිපාත, 10.3.2.7 හා 10.3.2.8 පච්චාරොහණි සූත්‍ර, පි.452, EAN: 10: 119-7 & 120-8, Paccorohaṇī, p.546.

▼ මේ සූත්‍රයේ දී බුදුන් වහන්සේ මොහුට ඤත්‍රිය, බ්‍රාහ්මණ, ගෘහපති, ස්ත්‍රිය, සොරු හා ශ්‍රමණ ස්වභාවයන් ගැන කරුණු වදාළහ. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: ධම්මිකවග්ග: 6.1.5.10 ඛත්තිය සූත්‍රය, පි.154. සටහන්: * මෙහිදී, මේ බ්‍රාහ්මණයාගේ ගිහිජීවිතයේ සම්පත් ආදිය දක්වා ඇත. සංයු.නි: (5-1) මග්ගසංයුත්ත: 1.1.5 බ්‍රාහ්මණ සූත්‍රය, පි. 36.** මේ

බ්‍රහ්මණයා, බුදුන් වහන්සේගෙන් දිවයි පිළිබඳ විමසීම: සංයු. නි: (2)
නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත: 1.5.7 ඡාත්‍යස්සෝනිසුත්‍රය, පි. 140.

ජම

▲ ජම්බුබාදක පරිබ්‍රාජක-wanderer Jambukhīdaka: මොහු සැරියුත්තේ තෙරුන්ගේ බැණය, මගධයේ නාලක ගමේ වාසය කර ඇත. ගැඹුරු දහම පිළිබඳ (නිවන ආදී), මොහු ඇසූ ප්‍රශ්න හා ඒ ගැන සැරියුත්තේ තෙරුන් වදාළ පිළිතුරු පිළිබඳව බලන්න: සංයු. නි: (4): සළායතනවග්ග: ජම්බුබාදක සංයුත්ත සූත්‍ර, පි. 500.

ජව

▲ ජීවක කෝමාරහව්ව-Jīvaka Komārabhacca: පුද්ගලික ප්‍රසාදයෙන් සමන්විත (බුදුන් වහන්සේ ගැන ඇති ප්‍රසාදය) ගිහි උපාසකයන් අතරෙන් ජීවක කෝමාරහව්ව අග්‍ර බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මෙතුමා සෝතාපත්තය. බලන්න: EAN, note no. 137p. 587. මූලාශ්‍ර: අංගු. නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN: 1: Foremost, p. 44.

▼ රජගහ නුවර පුරාණතවූ සාලවතී (පෙර සාලවතී කුමරිය) පුතකු වැදූ පසු සේවිකාවක් අත ඒ දරුවා යවා කසල ගොඩක තැබුවාය. රජමැදුරට යන අභය රාජකුමාරයා ඒ දරුවා දැක ඔහු රජ මාලිගෙහි පෝෂණය කිරීමට යැවීය. ජීවත් වෙය යන අරුතින් “ජීවක” ද අභය කුමරුන් විසින් පෝෂණය කරනලද හෙයින් “කෝමාරහව්ව” යයි නම් කළහ. තරුණ වයසට පැමිණි ඔහු තක්සිලාවට ගොස් එහි වෛද්‍ය අදුරුගෙන් ශිල්ප ඉගෙන ගත්හ. වෛදකමෙහි දක්ෂවූ ජීවක බිම්බිසාර රජුගේ හා බුදුන් ප්‍රමුඛ සංඝයාගේ වෛද්‍යවරයා වූහ. මූලාශ්‍රය: චිත. පි: මහාවග්ග පාළිය 2: 8 විවරකන්ධය: පි. 168.

▼ මේ සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේ ජීවකට, උපාසක ගුණ විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු. නි: (5): 8 නිපාත: ගහපතිවග්ග: 8.1.3.6 ජීවකසූත්‍රය, පි. 144.

▼ ජීවක, බුදුන් වහන්සේගෙන්, සංගයා මස් අනුභව කිරීම් ගැන විමසූ අවස්ථාවේදී, බුදුන් වහන්සේ ඒ ගැන කළ පැහැදිලිකිරීම් මෙහි විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: ම. නි: (2): 2.1.5 ජීවක සූත්‍රය, පි. 70.

▼ මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇති බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) තිසරණය පිළිබඳ අවේච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශිලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු. නි: (4) 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි. 290

ත

තට

▲ තුට්ට උපාසක-Thutta Upasaka: ඤාතගමේ විසූ මේ උපාසක, අනාගාමීව, සුද්ධාචාරයක ඕපසාතික උපත ලැබූ බව මෙහි දක්වා ඇත.

මූලාශ්‍රය: සංයු. නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්ති සංයුත්ත: 11.1.8 හා 11.1.9, 11.1.10 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍ර, පි. 184.

තද

▲ තොදෙයිය මානවක-Todeyiya manawaka : බලන්න: උපග්‍රන්ථය 1: තොදෙයිය තෙර.

තප

▲ තපුස්ස ගහපති-Householder Thapussa: මේ උපාසකතැන, දහම් කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගෙන ඇති බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. 1-3) බුද්ධ ධර්ම හා සංඝ කෙරේ අවේච්චාසහගත ප්‍රසාදය 4) ආරිය ශීලය තිබීම 5) ආරිය ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා නුවණ තිබීම 6) ආරිය සේඛ්‍ය චිත්‍රිත්තිය. මූලාශ්‍රය: අංගු. නි: (4) 6 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග: 6.2.16 තපුස්ස සූත්‍රය, පි. 290. සටහන: පැවිද්ද- නෙක්කම්මිය පිළිබඳ බුදුන් වහන්සේ මෙතුමාට වදාළහ. බලන්න: අංගු. නි: (5) 9 නිපාත: 9.1.4.10 තපුස්ස ගහපති සූත්‍රය, පි. 534

▲ තපස්සු හා හල්ලුක සොහොයුරෝ- Thapassu & Balluka Brothers: පළමුව බුදුන් හා දහම් සරණ ගිය උපාසකයන් අතර මේ දෙදෙනා අග්‍ර බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. ඒ අවස්ථාවේ සංඝරත්නය ස්ථාපිත කර නොමැති නිසා ඔවුන් ද්විරත්නය සරණ ගියහ. බුද්ධත්වය ලැබූ බුදුන් වහන්සේට, ප්‍රථම දානය පිළිගැන්වුවේ මේ සොහොයුරන් දෙදෙනාය. බලන්න: EAN: note: 129, p.587 මූලාශ්‍ර: අංගු. නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN: 1: Foremost, p. 44.

▼ තපස්සු හා හල්ලුක යන වෙළඳ දෙබැයෝ උක්කලා ජනපදයේ සිට සංචාරය කරමින්, බුදුන් වහන්සේ බුද්ධත්වය ලබා සිටි ස්ථනය අසලට පැමිණියහ. ඒ අවස්ථාවේදී පෙර භවයක ඔවුන්ගේ ඥාති දේවතාවක් ඔවුන්ට මෙසේ පැවසූහ:

“නිදුකානෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අභිසම්බෝධියට පැමිණ කිරිපලුරුක්මුල වැඩ වසන සේක, යන්න, එතුමන් වහන්සේට අත්සුණු හා මිපිඬු පුජාකරන්න, එය ඔබට බොහෝ කලක් මුළුල්ලේ හිත පිණිස සැප පිණිස වන්නේය”. සටහන්: * එම දානය පිරිනමන අවස්ථාවේ එය ගැනීමට බුදුන් වහන්සේට පාත්‍රයක් නොතිබූ නිසා සතරවරම් රජදරුවන් පාත්‍ර පිළිගැන්වූ බව මෙහි දක්වා ඇත. ** අටුවාවට අනුව බුදුන් වහන්සේ මේ දෙසොහොයුරන්ට, කේශ ධාතුවක් පිළිගැන්වූහ. බුරුමයේ (මියන්මාරයේ) ස්වේතගොන් (රන්විහාරය) විහාරයේ එම කේශධාතුව තැන්පත් කර ඇතයි යයි එරට බෞද්ධයන් විස්වාසකරති. මූලාශ්‍රය: චිත.පි: මහාවග්ග පාළිය 1: රාජායතනකථාව, පි. 86.

තම

▲ තිම්බරුක පරිබ්‍රාජක-Thimbaruka paribrajaka: සැවැත්නුවර වාසි මොහු බුදුන් වහන්සේ වදාළ දහම අසා පැහැදී බුදුන් සරණ ගිය බව මෙහි දැක්වේ.

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත: 1.2.8 නිම්බරුක සූත්‍රය, පි.58.

තව

▲ තවකන්ණික ගහපති- Householder Thavakannika: මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇති බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) තිසරණය පිළිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශිලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4) 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290.

තස

▲ තිස්සා උපාසිකාව- Tissa Upasika: මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසීලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

▲ තිස්ස මාතා උපාසිකා- Tissamatha Upasika: මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසීලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

ද

දස

▲ දීඝජානු කෝලිය සූත්‍ර - Dighajaanu Koliya putta: දීඝජානු කෝලිය සූත්‍ර - ව්‍යාග්ගපජ්ජ ලෙසින්ද හඳුන්වා ඇත, කෝලියදේශයේ, කක්කරපත්ත නියම්ගමේ වැසියෙකි. මොහු හා පවුලේ සැමදෙන බුදුන් වහන්සේ සරණ ගිය පිරිසකි. බුදුන් වහන්සේ, ඔහුගේ ඉල්ලීමක් මත, මෙලොව හා පරලොව සුවය පිණිස දැහැමි ගිහිජීවිතය ගතකළයුතු ආකාරය මෙහි විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: ගෝතමීවග්ග: 8.2.6.4 ව්‍යාග්ගපජ්ජ සූත්‍රය, පි.256.

▲ දීඝනක පරිබ්‍රාජක-Diganaka paribrajaka: රජගහනුවර වාසී, මොහු දැරූ වාදය හා බුදුන් වහන්සේ ඒ පිළිබඳව දහම් කරුණු විස්තර කිරීම මෙහි දක්වා ඇත. එම සූත්‍ර දේශනාව අවසානයේ මෙතුමා සෝතාපත්තබව- ධම්මවක්ඛු ලැබුවේය. සටහන: මෙතුමා සැරියුත් මහා තෙරුන්ගේ ඥාතියෙකි, මේ සූත්‍ර දේශනාව අසා, මහා තෙරුන් අරහත්වය ලැබූහ. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) 2.3.4 දීඝනක සූත්‍රය, පි.296.

▲ දීඝාවු උපාසක-Dīghāvu upasaka: රජගහනුවර විසූ ජෝතික ගහපතීගේ පුත් වූ දීඝාවු උපාසක ගේ මරණාසන්න අවස්ථාවේ මේ සූත්‍රය බුදුන් වහන්සේ ඔහුට දේශනා කර ඇත. ඔහු බුදුන් සරණ ගිය සෝතාපත්ත ගිහියෙකි. අනාගාමීව මියගොස් සුද්දාවාසයක පහළවිය. ඔහු ගැන බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“...මහණෙනි, දීඝාවු උවසු තෙමේ පණ්ඩිතයෙක්ය, ධම්මානුකූලව පුහුණුව ගෙනගියහ. දහම දත් නිසා මා වෙහෙසට පත් නොකළේය. පංච ඔරම්භාගිය සංයෝජන ඝෂය කිරීමෙන් ඔපපාතිකවූ ඔහු ඒ ලොවදී පිරිනිවන් පාන්නේය (අරහත්වය ලබා), නැවත මොලොවට ඔහුගේ පැමිණීමක් නැත.” මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (5-1) වග්ග:සොතාපත්ති සංයුත්ත: 11.1.3 දීඝාවු උපාසක සූත්‍රය. පි. 164, ESN:55: Sotapattisamyutta: 3.3 Dīghāvu, p, 2185.

දන

▲ **ද්‍රෝන බ්‍රාහ්මණ- Brahmin Doṇa:** බුදුන් වහන්සේ උක්කට්ඨා හා සෙනව්‍යා දෙනුවර අතර වාරිකාවක යෙදිසිටින අවස්ථාවේ එතුමන්ගේ පිය සටහන් දැක විමතියට පත්වූ මේ බ්‍රාහ්මණයා, බුදුන් වහන්සේ දෙවියෙක්ද...ගාන්ධර්වයෙක් ද ආදී ලෙසින් උන්වහන්සේ කවරෙක්ද යයි විමසූහ. බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“ඛමුණ, යම්සේ නෙලුම් මලක් දියේ ඉපදි, වැඩි, දියෙන් බැහැරව පැනනැගී සිටිද, ඒ පරිද්දෙන් මම ලොවේ උපත ලබා...හැදිවැඩි, ලොව මැඩගෙන, ලෝකයෙන් බැහැරව වෙසෙමි, මා බුදුන් යයි දැනගන්න”.

බලන්න: බුදුන් වහන්සේ. මූලාශ්‍රය:අංගු.නි: (2) 4 නිපාත: 4.1.4.6 ද්‍රෝනලෝක සූත්‍රය, පි.98.

▼ **බ්‍රාහ්මණයන් පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ දෙසූ දහම් කරුණු ගැන පැහැදි,** මොහු බුදුන් සරණ ගිය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (3) 5 නිපාත:සොනවග්ග: 5.4.5.2 ද්‍රෝන සූත්‍රය, පි.386. සටහන: මහා පරිනිබ්බානගයන් පසුව, බුදුන් වහන්සේගේ ධාතු, සාමකාමීව බෙදාදීමට ඉදිරිපත් වුවේ මේ බ්‍රාහ්මණයාය. බලන්න: දීඝ.නි: මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රය.

දර

▲ **දාරුකම්මික ගහපති- Householder Darukammika:** නාදික ගම්වාසී මොහු හා පවුලේ උදවිය සංඝයාට නිතර දානය පිරිනමති. දානය පිරිනැමීමට සුදුසු සංඝයා තෝරාගන්නේ කෙසේද යයි බුදුන් වහන්සේ මෙහිදී මොහුට උපදෙස් වදාළහ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: මහාවග්ග:6.2.1.5 දාරුකම්මික සූත්‍රය,පි.194.

දව

▲ **දෙවහිත බමුණා- Brahmin Devahitha:** එක් සමයක බුදුන් වහන්සේ ආබධව සිටි අවස්ථාවේ උන්වහන්සේ සුවපත් කිරීම පිණිස උණුදිය හා සකුරු පුජා කල මෙනෙම,කවරෙකුහට දීම මහත් ඵලවේද යයි බුදුන් වහන්සේගෙන් විමසූහ. බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“පෙරජාති දන්නා, ස්වර්ගය හා අපාය දකින, යළිඋපත ඝෂය කළ, අවසාන තුවණ ලැබූ මුණිවරයාට, කෙනෙක්, යහපත් ලෙසින් දිය යුතුය, ඒමගින් මහා ඵල ලැබේ...”

දහම අවබෝධකරගත් ඒ බමුණා බුදුන් සරණගිය උපාසකයෙක් විය.

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.2.3 දෙවනිත සූත්‍රය, පි.338.

ධ

ධත

▲ ධොතක මානවක-Dhothaka manawaka: බලන්ත: උපග්‍රන්ථය 1: ධොතක තෙර.

ධන

▲ ධනිය ගොපල්ලා-Dhaniya cowherd: උපධි නොමැතිවීමේ සුවය පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ දේශනා කොට වදාළ මේ සූත්‍රය අසා පැහැදුන මොහු තම බිරිඳ සමග බුදුන් සරණගිය බව මෙහි විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍රය: බු.නි: සුත්තනිපාත: 1-2 ධනිය සූත්‍රය, පි.28.

▲ ධනංජනි උපාසිකාව- Dhānañjānī Upasika: කෝසල ජනපදයේ, මණ්ඩලකප්ප යෙහි වාසය කල බ්‍රාහ්මණ කාන්තාවක් වූ මෙතුමිය ත්‍රිවිධ රත්නය සරණ ගිය, සෝතාපත්ත උපාසිකාවකි. තමා සැමියාගේ සොහොයුරා වන සංගාරව හදුමුබ බ්‍රාහ්මණයාට බුදුන් සරණ යෑමට මෙතුමිය උපකාර කලබව, මෙහි දැක්වේ. බලන්ත: EMN: note: 917, p.1148. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (2): 2.5.10 සංගාරව සූත්‍රය, පි.752, EMN: 100: Sangārava, p.744.

▲ ධනඤ්ජනි බ්‍රාහ්මණ- Dananjani Brahmin: රජගහනුවර වැසි ධනවත් බ්‍රාහ්මණයෙක්වූ මොහු, බුදුන් සරණ ගිය ගිහියෙකි. ඔහුගේ ජීවිතයේ අවසාන අවස්ථාවේදී, සැරියුත් මහා තෙරුන් වදාළ සතර බ්‍රහ්මචිහාර දේශනය අසා පැහැදී, බ්‍රහ්මලෝකයේ යළි උපත ලැබීම මෙහි විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2): 2.5.7 ධනඤ්ජනි සූත්‍රය, පි.696.

▲ ධනංජනි බ්‍රාහ්මණිය- Brahmini Dhananjani: බුදුන් වහන්සේ පිළිබඳ සැදැහැ ඇතිකරගත් මේ උපාසිකාව නිසා ඇයගේ සැමියා, පැවිදිව අරහත්වය ලැබූ බව මෙහි දක්වා ඇත. බලන්ත: භාරද්වාජ ශ්‍රෝත්‍රික තෙර. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.1.1 ධනඤ්ජනි සූත්‍රය, පි.312.

ධම

▲ ධම්මික උපාසක- Dhammika upasaka: බුදුන් සරණ ගිය මේ උපාසක හා ඔහුගේ 500 ක් පිරිසට, බුදුන් වහන්සේ ධම්මානුකූල ජීවිතය ගතකිරීම ගැන කරුණු වදාළහ. මූලාශ්‍රය: බු.නි: සුත්තනිපාත: වූලවග්ග: 2-14 ධම්මික සූත්‍රය, පි.132.

▲ ධම්මදින්න උපාසක-Dhammadinna upasaka: බරණැස්සුවර විසූ බුදුන් සරණ ගිය සෝතාපත්ත බව ලැබූ ගිහි ශ්‍රාවකකි. ඔහුට 500ක් පමණ බුදුන් සරණ ගිය කණ්ඩායමක් සිටි බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත: 11.6.3 ධම්මදින්න සූත්‍රය, පි.268.

න

නක

▲ නකුල පිතා හා නකුල මාතා- Nakulapitā & Nakulamātā: නකුල පිතා තෙරුවන් කෙරේ විශ්වාසය ඇති අය අතුරින් අග්‍රතම උපාසකය, තෙරුවන් කෙරෙහි විශ්වාස කළා ඇති අය අතරෙන් අග්‍ර නකුලමාතා උපාසිකාවය. මේ දෙපොල, තෙරුවන් සරණ ගිය ගිහියන්ය. අටුවාවට අනුව, පෙරපාති 500 කදී පමණ ඔවුන්, බුදුන් වහන්සේගේ දෙමාපියන් වූහ. මේ භවයේදී, පෙර පාති පුරුද්ද නිසා බුදුන් වහන්සේ දුටු සැනසෙන්න, පුතා යයි අමතා ඇත. බලන්න: EAN: note:138 p. 587. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ බුදුන් වහන්සේ, මේ උපාසකහට, පිරිනිවන පිළිබඳව කරුණු විස්තර කිරීම මෙහි දක්වා ඇත. බලන්න: සංයු.නි: (4): සළායතනසංයුත්ත: ගහපතිවග්ග: 1.13.8 නකුලපිතු සූත්‍රය, පි.264.

▼ සැරියුත් තේරුන්, මේ උපාසකහට සිත ගිලන් නොකර ගෙන සිටීමේ ක්‍රමවේදය වදාළහ. බලන්න: සංයු.නි: (3): ඛන්ධ වග්ග, 1.1.1.1. නකුල පිතු සූත්‍රය, පි 30, ESN:22: Khandasamyutta: 1.1 nakulapita, p. 1007.

▼ මෙනුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) තිසරණය පිළිබඳ අවේච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශිලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4) 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290

▼ නකුල මාතාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසිලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

▼ බුදුන් වහන්සේ, නකුල මාතාවගේ සිල්වත්බව හා යහපත් බිරිඳක් වීම ගැන ප්‍රසංසා වදාළහ. බලන්න: අංගු.නි: (4) 6 නිපාත: නකුල සූත්‍රය.

▼ සම සැදැහැ ඇතිව, සමසිල්ඇතිව, සමත්‍යාග ඇතිව, සම ප්‍රඥා ඇතිව, සැමියා හා බිරිඳ සම ජීවිත ගත කරන්නේනම් මෙලොවදී එක්ව වාසය කළහැකිය, පරලොවදී එක්ව වාසය කළ හැකිබව බුදුන් වහන්සේ මේ දෙදෙනාට වදාළහ. මූලාශ්‍රය:අංගු.නි: (2) 4 නිපාත: 4.2.1.5 හා 4.2.1.6 සමජීවී සූත්‍ර, පි.138.

▲ නික්ඛ උපාසක-Nikkha upasaka: ඤාතගමේ විසූ මේ උපාසක, අනාගාමීව, සුද්ධාවාසයක ඕපපාතික උපත ලැබූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත:11.1.8 හා 11.1.9,11.1.10 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍ර, පි.184.

නද

▲ නන්දක ලිච්චවී -Nandaka Lichchavi

විසාලානුවර මහාඥානි නන්දක ලිච්චවී බුදුන් වහන්සේ සරණ ගිය ගිහියෙකි. බුදුන් වහන්සේ ඔහුට සෝතාපන්න ගුණ විස්තර කිරීම මෙහි

දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපතිවග්ග: 11.3.10 නන්දිය සූත්‍රය, පි.238.

▲ නන්දිය පරිබ්‍රාජක-Nandiya paribrajika: බුදුන් වහන්සේ නිවන පිළිබඳ වදාළ දහම් කරුණුවලින් පැහැදුන මොහු, බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් වූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත: 1.1.10 නන්දිය සූත්‍රය, පි. 46.

▲ නන්දිය ශාක්‍ය- Nandiya sakya: කපිලවස්තු නුවර වාසී මෙනුමා බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක්ය. බුදුන් වහන්සේ මෙහිදී ඔහුට අනුසති භාවනා ගැන විස්තර වදාළහ. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි.(6)11 නිපාත, අනුසති වගග, 11.2.3, නන්දිය සූත්‍රය, පි.658,

▼ සෝතාපන්න අරිය ශ්‍රාවක දහමේ ප්‍රමාදනොවන බව වදාළ, බුදුන් වහන්සේ මොහුට සෝතාපන්න ගුණ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපන්නිසංයුත්ත: 11.5.7 නන්දිය සූත්‍රය, පි. 262.

▲ නවකම්මික භාරාද්වාජ බමුණා-brahmin Navakammika Bhāradvāja: බුදුන් වහන්සේ එක් සමයක කෝසල දනව්වේ වනලැහැබක වැඩ වසන අවස්ථාවේ, ඒ වනයේ දැව කර්-මාන්තයේ නිරතවූ නවකම්මික භාරාද්වාජ බමුණා බුදුන් වහන්සේ දැක උන්වහන්සේ වෙත එළඹ මෙසේ ඇසුවේය:

‘මේ වනයේ හුදකලාවේ, කුමක් ගැන ඔබ සතුටු වෙන්නේද?’ බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“මගේ කෙළෙස් වනය මුළුමනින්ම සුන් කර ඇත, මෙහි මට කිරීමට කටයුත්තක් නැත. මම කෙළෙස් කටු, රාගාදී උල්, හැර, අරතිය මුදා හැර දැමීමි. එනිසා, මේ වනයේ හුදකලාව සිත අලවා වෙසමි”.

බුදු වදන්, අවබෝධ කරගත් ඒ බමුණා, බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් විය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.2.7 නවකම්මික සූත්‍රය, පි.346.

ප

පක

▲ පොක්ඛරසාති බ්‍රාහ්මණ- Brahmin Pokkharasati: කෝසල දනව්වේ, උක්කට්ඨා නුවර වාසී මහාධනවත් බ්‍රාහ්මණකි. බුදුන් වහන්සේ වෙතින් දහම අසා සෝතාපන්න බව ලබා බුදුන් සරණ ගිය ගිහි උපාසකයෙක් විය. මූලාශ්‍රය: දීඝ.නි: (1): 3 අම්බට්ඨ සූත්‍රය පි.166.

පග

▲ පිංගියානි බ්‍රාහ්මණ - Brahmin pingiyaani: විසාලානුවර (වේසාලිය) විසූ මේ බ්‍රාහ්මණයා, බුදුන් වහන්සේ පිළිබඳ ශ්‍රද්ධාව ඇතිව, බුදුගුණ වර්තානා කිරීම මෙහි දක්වා ඇත:

“උදැසන පිබිදී සුවදැති කොකනද -රත්පියුමක් වැනි, අහසේ බැබළෙන හිරු මෙන් අංගිරස (සිරුරේ රැස් විහිදෙන) බුදුන් වහන්සේ දෙස බලන්න”

සටහන: එම ගාථාව ඇසු 500ක් ලිච්චවී කුමරුන්, ඔහුට 500ක් උතුරුසළු දෙනලදී. ඒ බ්‍රාහ්මණයා, ඒ සළු පෙරලා, බුදුන් වහන්සේට පුජා කළහ. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (3) 5 නිපාත: 5.4.5.5. පිංගියානි සූත්‍රය, පි.406.

▲ පිංගලකොච්ච බ්‍රාහ්මණ- Brahamin Pingalakochcha: සැවැත්නුවර වාසී මොහුට බුදුන් වහන්සේ, දහමේ සාරය-හරය නම් බඹසර සම්පූර්ණ කර අක්කුප්ප වේතෝ විමුක්තිය ලැබීම යි පෙන්වා දුන් දේශනය අසා බුදුන් සරණගිය උපාසකයෙක් විය. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (1) 1.3.10 චූලසාරොපම සූත්‍රය, පි.498.

පව

▲ පච්චනිකසාත බ්‍රාහ්මණ- Brahamin Pacchanikasatha: සැවැත් නුවර විසූ මේ බමුණා, බුදුන් වහන්සේ ගේ දහමට විරුද්ධව කතා කිරීමට සිතා ගෙන උන්වහන්සේ වෙත පැමිණ මෙසේ පැවසීය: ‘ශ්‍රමණයෙනි, දහම් දෙසුව මැනව’ බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

" එරෙහිව සිටින කෙනෙකුට, සිත කෙලෙසින් බර කෙනෙකුට යහපත් ලෙසින් පවසන උපදෙස් අවබෝධකිරීම දුෂ්කරය. කළහබව මුදා, අරුචිය හැරදමා, සැකය අත්හළ කෙනෙකුට සුභාසිතය අවබෝධ කළ හැකිවේ".

මේ සූත්‍රයේ වදාළ ධර්මය අසා පැහැදී බුදුන් සරණගිය උපාසකයෙක් විය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.2.6 පච්චනික සූත්‍රය, පි. 346.

පට

▲ පාටලිය ගාමිණි- Pāṭaliya the headman: කෝලිය දනව්වේ, උත්තරක ගම් වාසී මොහු බුදුන් වහන්සේ වදාළ මේ සූත්‍රය අසා දහම අවබෝධ කර බුදුන් සරණ ගියබව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4): සළායතනවග්ග: ගාමිණිසංයුත්ත:8.1.13 පාටලිය සූත්‍රය, පි. 636.

▲ පොට්ඨපාද පරිබ්‍රාජක- Pottapada paribrajaka: සැවැත්නුවර වාසී මේ පරිබ්‍රාජකයා, බුදුන් වහන්සේ ගේ දහම අසා අවබෝධකර බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් වූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: දීඝ.නි: (1) 9 පොට්ඨපාද සූත්‍රය, පි. 404.

පත

▲ පොතලිය ගෘහපති- Householder Pothaliya: අංගුත්තරපාන ජනපදයේ, ආපණ නම් නියම් ගමේ ගෘහපතියෙක්වූ මොහු, තමන් සියලු ගිහි කටයුතු හැරදමා ඇතය සිතා සිටි නිසා බුදුන් වහන්සේ ඔහුට ගහපතිය යයි ඇමතිම ගැන අසනුටුවිය. ඉන්පසු බුදුන් වහන්සේ ආරිය චිත්තයේ කටයුතු හැරදැමීම ගැන කරුණු විස්තරකර වදාළහ. බුදුන් වහන්සේ වදාළ දහම අවබෝධ කර බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් වූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) 2.1.4 පොතලිය සූත්‍රය, පි.54.

▲ පොතලිය පරිබ්‍රාජක- Pothaliya Paribrajaka

බුදුන් වහන්සේ මේ සූත්‍රයේදී වදාළ දහම අවබෝධ කරගත් මොහු, ප්‍රසාදය ඇතිකර, බුදුන් සරණගියහ.

මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (2) 4 නිපාත: 4.2.5.10 පොතලිය සූත්‍රය, පි.212.

පද

▲ **පදුමා උපාසිකා- Paduma Upasika:** මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසිලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්ත: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

පය

▲ **පයාසි රජතුමා- King Payasi:** මොහු අභිසේඛ නොලත් රජෙකි. පසේනදී කෝසල රජු විසින් තැගි කළ සේනව්‍යා නුවර රජකම් කළහ. පරලොව නැත ආදී වැරදි දිට්ඨියක් දැරූ මොහු, කුමාර කාශ්‍යප තෙරුන් මේ සූත්‍රයේදී වදාළ දහම් කරුණු අසා එම දිට්ඨිය බැහැර කොට, බුදුන් සරණ ගියහ. දුගී මගී ආදීන්ට දානය පිරිනැමීමට කටයුතු කරනලදී. එහෙත්, යහපත් ලෙසින් සකසා දන් නොදුන් නිසා මරණින් මතු වාතුර්මහා රාජකීය දෙව්ලොව පහළවිය. එහදී, ගවම්පති තෙරුන් හමුවී, දානය සකසා දීම, සිය අතින් නම දීමේ යහපත් ආදීන්ව ගැන මිනිස් ලෝකයට පැවසීමට තෙරුන්ගෙන් ඉල්ලා සිටියහ. සටහන: මේ රජුගේ සේවක උත්තර, සකසා දන්දීම අගය කළහ. ඔහු මරණින් මතු තවතිසාවේ පහළවිය. මූලාශ්‍රය: දීඝ.නි: (2) 10 පායාසි රාජත්‍ය සූත්‍රය, පි.520.

පර

▲ **පුරාණ උපාසක-Purana upasaka:** ඉසිදත්ත උපාසක ගේ සහෝදරයාය, සෝතාපත්තවූ උපාසකයෙක් වූ මෙතුමා අපවත්වන අවස්ථාවේ, සකදාගාමී බව ලැබීය. බලන්ත: ඉසිදත්ත උපාසක. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත: 11.1.6 ථපති සූත්‍රය, පි.170.

▼ **මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) තිසරණය පිළිබඳ අවේච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශිලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4) 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290.**

පල

▲ **පිලොතික පරිබ්‍රාජක- Pilothika Paribrajaka:** ජාත්‍රසෝති බ්‍රාහ්මන විසින් විමසනු ලැබුව, මෙතෙම බුදුන් වහන්සේ කෙරහි තමන් වෙසෙන්නට පැහැදීමට හේතු කරුණු මෙසේ පෙන්වා ඇත:

“...ඇතුන්වෙසෙන වනයට ඇතුළුවන දක්ෂ පුරුෂයෙක්, දික්වූ පුළුල්වූ මහා ඇත් පිය සටහනක් දැක...මේ නම් මහා ඇතෙක් යයි නිශ්චයට පැමිණෙන්නේය. එලෙස මම ශ්‍රමණ ගෝතමයන් වෙත ඤාණ පද සතරක් දිටිමි, ඉන්පසු මම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සමායක්සම්බුද්ධය, උන්වහන්සේගේ ධර්මය ස්වක්ඛාතය, ශ්‍රාවක සංඝයා සුපටිපන්නය යයි නිෂ්ඨාවට පැමිණියෙමි...”

සටහන: බුදුන් වහන්සේගේ ඥාන පදසතර: 1) බුදුන් වහන්සේ වෙත විවාද පිණිස පැමිණෙන ක්ෂත්‍රිය පණ්ඩිතයෝ... 2) බුදුන් වහන්සේ වෙත විවාද පිණිස පැමිණෙන ඛමුණු පණ්ඩිතයෝ... 3) බුදුන් වහන්සේ වෙත විවාද පිණිස පැමිණෙන ගහපති පණ්ඩිතයෝ... 4) බුදුන් වහන්සේ වෙත විවාද පිණිස පැමිණෙන ශ්‍රමණ පණ්ඩිතයෝ... බුදුන් වහන්සේ දැහැමි කථාවෙන් සතුටු කරවති. ඉන්පසු ඔවුන් ප්‍රශ්න නො විමසති, උන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවක යෝ වෙති. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (1) 1.3.7
වූළභත්තිපදෝපම සූත්‍රය, පි.446

පස

▲ පසේනදී කෝසල රජ- King Pasenadi Kosala: මේ රජතුමා කාසිකෝසල විජිතයට අග්‍ර අධිපතිය, මල්ලිකා දේවිය, මේ රජුගේ ප්‍රියතම බිසවයි. බුදුන් වහන්සේ සරණ ගිය මෙතුමා ගැන විස්තර පිණිස බලන්න: සංයු.නි: කෝසලසංයුත්ත, අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: කෝසල සූත්‍ර, බු.නි: උදානපාලිය: 5.1 රාජ සූත්‍රය, පි.248. සටහන්: මේ රජතුමාට තිබූ මහා රාජ සම්පත් පිළිබඳව බලන්න: රජවරු.

▲ පෙස්ස හස්ථාරෝහ පුත්‍ර - Pessa hastharoha putta: වම්පානුවර වැසි හස්තීන්- ඇතුන් පුහුණුකරන ගහපති ගේ පුතෙක් වූ මොහු බුදුන් වහන්සේ සරණ ගිය ගිහියෙකි. ඔහු ප්‍රඥාවන්ත බව බුදුන් වහන්සේ මෙහි දක්වා ඇත. සටහන. ඔහුගේ මිත්‍ර කන්දරක පරිබ්‍රාජක බුදුන් වහන්සේ ගැන පැහැදුන වම්පා නුවර විසූ අන්‍යාභාගමිකයෙකි. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) 2.1.1. කන්දරක සූත්‍රය, පි.18.

▲ පොසාල මානවක-Posala manawaka: බලන්න: උපග්‍රන්ථය 1: පොසාල තෙර.

බජ

▲ බොජ්ඣා උපාසිකා- Bojjhā Upasika: සැවැත්නුවර වැසි මේ උපාසිකාවට උපෝසථ ශීලයේ ආනිසංස බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළහ. සටහන: මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසීලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: 8.1.5.5. බොජ්ඣා උපෝසථ සූත්‍රය, පි. 214.

බධ

▲ බෝධිරාජ කුමාර-Prince Bodhi: හගුරට සුංසුමාරගිරි නුවර වාසි ධනවත්, මේ කුමාරයා, බුදුන් වහන්සේ හමුවීම, දහම ඇසීම, බුදුන් වහන්සේ සරණ යාම පිළිබඳ විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) 2.4.5 බෝධිරාජ කුමාර සූත්‍රය, පි.496.

බම

▲ බිම්බි උපාසිකා- Bimbi Upasika

මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසීලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

▲ **බිම්බිසාර රජතුමා-King Bimbisara:** මගධ දේශයේ අධිපති මෙතුමා බුදුන් සරණ ගිය සෝතාපත්ත උපාසකයෙකි. මගධයේ වැසියන් එතුමන් ප්‍රිය කලබව මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රයේ දක්වා ඇත.

▼ **සිදුහත් තවුසා රජගහනුවරට වැඩිය අවස්ථාවේදී එතුමා දැක මේ රජතුමා පැහැදීම, තමන් සමග රජ සැප විඳීමට ඇරයුම් කිරීම ආදී විස්තර මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න:** බුදුන් වහන්සේ. මූලාශ්‍රය: බු.නි: සුත්තනිපාත: මහාවග්ග:3-1 පබ්බජා සූත්‍රය, පි.142.

▼ **සම්බෝධිය ලැබූ බුදුන් වහන්සේ, බිම්බිසාර රජතුමා දැකීමට රජගහනුවරට වැඩම කිරීම, දහම අසා සෝතාපත්තවීම, වෙළඳවන උයන බුදුන් ප්‍රමුඛ සංඝයාට පූජකිරීම ආදී විස්තර මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න:** වින.පි: මහාවග්ග පාලිය1: 74 බිම්බිසාර සමාගම කථා, පි.156. සටහන්: * අජාසත් රජුගේ පියාය. ** සිය අගමෙහෙසියවූ බේමාවට බුදුන්වහන්සේ සරණ යෑමට, පැවිදිවීමට අනුග්‍රහ කර ඇත. ** මේ රජතුමාට තිබූ මහා රාජ සම්පත් පිළිබඳව බලන්න:රජවරු. ** මරණින්මතු දෙවලෝකයේ ජනවසහ නම් දෙවියෙක්ව බුදුන් වහන්සේ බැහැදකීමට පැමිණීම පිළිබඳ විස්තර දීස.නි: ජනවසහ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත.

බව

▲ **බාවරි බ්‍රාහ්මණ-Brahamin Bawari:** ත්‍රිවේදයේ පරතෙරට පැමිණි, බොහෝ සිසුන් ඇති මේ බ්‍රාහ්මණ, හිස සත්කඩකට පැලීම ගැන පැහැදිලි කරගැනීමට තමාගේ ජේෂ්ඨතම සිසුන් 16 දෙනා බුදුන් වහන්සේ වෙත යැවීම, දහම අවබෝධ කර බුදුන් සරණ යාමේ විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි,326.

හ

හක

▲ **හික්බක බ්‍රාහ්මණ -Brahamin Bhikkhaka:** පිණ්ඩපාතයෙන් යැපෙන මේ බමුණා, බුදුන් වහන්සේ හා ඔහු අතර වෙනස විමසූ අවස්ථාවේදී, බුදුන් වහන්සේ මේ සූත්‍රය දේශනාකොට වදාළහ, අවසානයේදී මොහු බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් විය. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.1.10 හික්බක සූත්‍රය, පි.352.

හද

▲ **හද්ද උපාසක - Bhadda Upasaka:** ඤාතගමේ විසූ මේ උපාසක, අනාගාමීව, සුද්ධාවාසයක ඕපපාතික උපත ලැබූ බව මෙහි දක්වා ඇත.මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත:11.1.8 හා 11.1.9,11.1.10 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍ර, පි.184.

▲ **හද්දිය ලිච්චවි-Bhaddiya the Licchavi**

විසාලා නුවර, හද්දිය ලිච්චවි, බුදුන් වහන්සේ වදාළ මේ සූත්‍රය අසා පැහැදි බුදුන් සරණ ගියහ. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 4.4.5.3 හද්දිය සූත්‍රය, පි.392.

▲ **හදුක ගාමිණී- Badraka gamini:** මල්ලව දනව්වේ, උරුවෙලාකප්ප නියම් ගමේ, ගම් ප්‍රධානියා වූ මොහු, බුදුන් වහන්සේ හමුවී දුක හටගැනීම හා නැතිවීම ගැන කරුණු විමසීම මෙහි දක්වා ඇත. ඔහු බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙකි. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග: ගාමිණීසංයුත්ත: 8.1.11 හදුක සූත්‍රය, පි.616.

▲ **හද්‍රාවුධ මානවක-Badrawuda manawaka:** බලන්ත: උපග්‍රන්ථය 1: හද්‍රාවුධ තෙර.

හර

▲ **භාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණ-Bhāradvāja brahmin:** බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ, ඉච්ඡානංගල ගමෙහි විසූ, භාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණ, එවක ප්‍රසිද්ධ බ්‍රාහ්මණ ඇදුරෙක් වූ තාරුක්ඛ බ්‍රාහ්මණ ගේ ශිෂ්‍යකි. බුදුන් වහන්සේ වදාළ මේ සූත්‍රය අසා පැහැදි ගිහි උපාසකයෙක් විය. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2): බ්‍රාහ්මණවග්ග: 2.5.8 වාසෙට්ඨ සූත්‍රය, පි.716, EMN: 98 Vāsetṭha Sutta, p.720.

▲ **භාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණ කෝසල-Bhāradvāja Brahmin Kosala:** කෝසල දනව්වේ වාසය කල මේ බ්‍රාහ්මණ, බුදුන් වහන්සේ වදාළ දහම අවබෝධ කර ගිහි උපාසක බවට පත්විය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.2.8 කට්ඨභාර සූත්‍රය, පි.348.

හල

▲ **හල්ලික ගහපති- Householder Ballika:** මේ ගහපති ඇතුළු අනිකුත් උපාසකයන්, කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන්මග ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) තිසරණය පිලිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශිලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4) 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290

ම

මග

▲ **මාගන්දිය බ්‍රාහ්මණ හා බ්‍රාහ්මණිය-Brahmin Magandiya & Wife:** බුදුන් වහන්සේගේ කුරු දේශයේ වාරිකාවේ වඩින අවස්ථාවක, මේ බමුණාට බුදුන් වහන්සේ හමුවිය. පිය සටහන් දැක උත්තම පුරුෂයෙක් බව හඳුනා ගත් මේ බ්‍රාහ්මණයා, තමන්ගේ රුමත් දියණිය කැඳවා ගෙනවිත්, උන්වහන්සේට විවාහ කරදීමට යෝජනා කළහ. තමන් වහන්සේ කාමය හැරදමා ඇතිබව පවසා එම යෝජනාව ප්‍රතික්ෂේප කළ බුදුන් වහන්සේ ඔවුන්ට දහම් දෙසූහ. දහම අවබෝධ කරගත් මාගන්දිය බ්‍රාහ්මණය හා ඔහුගේ බිරිඳ බුදුන් සරණ ගියහ, ඔවුන් අනාගමී මගඵල ලැබූහ.

සටහන: රූපත්ඛව නිසා මානසෙන් මත්වූ මාගන්දියා යුවතිය, අසුවී පිරුණු කයක් ලෙසින් තම රූපත්ඛව බුදුන් වහන්සේ පිළිකුල් කිරීම ගැන උන්වහන්සේ හා වෛර බැඳ ගති. පසුව කොසඹූ නුවර උදේන රජුගේ බිසව්වට පත්වී, බුදුන් වහන්සේ ව නුවරට වැඩිය අවස්ථාවේ, මිනිසුන් යොදවා උන්වහන්සේට හා සංඝයාට කරදර කිරීමට උත්සාහ කරනලදී. උදේන රජුගේ අගබිසව සාමාවතී දේවිය බුදුන් සරණ ගිය නිසා එතුමිය හා පිරිවර ගිනිබත් කර විනාශ කරන ලදී. **බලන්න:** සාමාවතී බිසව. **මූලාශ්‍ර:** බු.නි: සුත්තනිපාත:අට්ඨකචග්ග: 4-9 මාගන්දිය සූත්‍රය, පි.284.

▲ **මිගාර සිටුවරයා- Migara Situvaraya:** සැවැත්නුවර මහා ධන සිටුවරක්වූ මොහු, විශාඛා මහා උපාසිකාවගේ, ස්වාමිපුරුෂයාගේ පියාය, මිගජාල තෙරුන්ගේ අත්තාය. අන්‍යාආගමිකයන් ඇදහූ මොහු හා පව්ලේ සෙසු අය, විසාඛාවගේ අනුග්‍රහයෙන් බුදුන් සරණ ගියහ, එනිසා ඕනොමෝ මිගාරමතා යන නමින්ද හඳුන්වා ඇත. **සටහන:** * පසේනදී කෝසල රජුගේ උග්ග මහාඥානි, බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක, රෝහණ සිටුවරයාගේ මුතුපුරු, මිගාර සිටුවරයා මහා ධනසම්පත් ඇතිබව පවසා ඇත. ඒ අවස්ථාවේදී, බුදුන් වහන්සේ වදාළේ ඒවා පහසුවෙන්ම විනාශවනබවය. එහෙත්, ධර්ම ධනය එසේ විනාශයට නොයන බවය. **සටහන:** විස්තර පිණිස බලන්න: “**Treasures of the Noble**”: by Soma Thera, Bodhi Leaves: Vol II (B), BPS, 1965. **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි: (4): 7 නිපාත: 7.1.1.5. හා 7.1.1.6 ධන සූත්‍ර හා 7.1.1.7.උග්ග සූත්‍රය, පි.303, EAN: 7: 5.5 & 6.6 Wealth & 7.7. Ugga, p. 370.

▲ **මිගසාලා උපාසිකාව-Upasika Migasala:** L මිගසාලා, බුදුන් වහන්සේගේ ගිහි උපාසකවූ ඉසිදත්ත ගේ දියණියය. බ්‍රහ්මචාරිඛව පිළිබඳ ඇය ගේ විමසුමක් අරභයා මේ සූත්‍ර දේශනාකර ඇත. **බලන්න:** ඉන්ද්‍රිය වර්ධනය අනුව පුද්ගලවෙනස්කම්, පුරාණ හා ඉසිදත්ත උපාසකවරු. **මූලාශ්‍ර:** අංගු.නි:6 නිපාත: 6.1.5.2 මිගසාලා සූත්‍රය, පි.130, අංගු.නි:10 නිපාත:10.2.3.5 මිගසාලා සූත්‍රය, පි.274.

මත

▲ **මුත්තා උපාසිකා- Muttha Upasika:** මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසිලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. **බලන්න:** අංගු.නි: (5): 8 නිපාත:සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

මධ

▲ **මධුරාපුර අවන්තිපුත්‍ර රජතුමා-King Avanthiputta of Madhura:** මධුරාපුර අවන්තිපුත්‍ර රජතුමා, මහා කච්චිවාන තෙරුන් මුත ගැසීම හා බුදුන් සරණයාම මේ සූත්‍රයේ විස්තර කර ඇත. **බලන්න:** ම.නි: මධුරා සූත්‍රය.

මන

▲ **මනුජා උපාසිකා- Manuja Upasika**

මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසිලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්ත:අංගු.නි: (5):8 නිපාත:සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

▲ මුන්ඩ රජ- King Muṇḍa: පාටලිනුවර රජවූ මොහු තමාගේ ප්‍රියතම දේවියවූ හදාගේ මරණය නිසා මහා ශෝකයකට පත්විය. නාරද තෙරුන් දේශනා කළ සෝකසල්ලහරණ ධම්ම පරියාය අසා, බුදුන් සරණ ගොස්, දහම අවබෝධ කර ශෝකය පහ කරගත් බව මෙහි දැක්වේ. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (3) 5 නිපාත: 5.1.5.10 සෝකසල්ලහරණ සූත්‍රය, පි.112.

▲ මානත්ථද්ධ බමුණා- Brahmin Mānatthaddha: සැවැත්තුවර වැසි මානත්ථද්ධ බමුණා, තමදෙමාපියන්ට, වැඩිහිටියන්ට ගරු නොකළ අධිකවූ මානයෙන් යුත් කෙනෙකි. එක් සමයක බුදුන් වහන්සේ ධර්මය දේශනා කරනු අසා ඒ අසලට පැමිණි ඔහු මෙසේ සිතිය: “ශ්‍රමණ ගෞතම පළමුව මා අමතන්නේ නම්, මම ඔහු හා කතා කරමි”. බුදුන් වහන්සේ ඔහු දැක ඔහුට කතා නොකළ නිසා ඔහු ආපසු යාමට පිටත්විය. ඒ අවස්ථාවේදී, බුදුන් වහන්සේ ඔහු අමතා මෙසේ වදාළහ:

“තමාගේ යහපත පතන කෙනෙක් මානය දැරීම සුදුසුනැත, ඔබ යම් ප්‍රයෝජනයක් හේතු කොට මෙහි පැමිණියේ නම් එය සිදුකරගන්න”.

තමාගේ සිත බුදුන් වහන්සේ දුටුබව අවබෝධ කළ ඒ බමුණා බුදුන් පාමුල වැටී, උන්වහන්සේගේ පාදය සිඹිමින් තමා, මානත්ථද්ධ බව පැවසීය. ඒ බව දුටු පිරිස පවසුවේ:

‘ඒ නම් අසිරිමත් සිදුවීමකි, තමාගේ දෙමාපියන්, වැඩිහිටියන් ගරු නොකරන ඒ බමුණා, බුදුන් වහන්සේට යටහත් පහත්ව ගරුකරයි’. බමුණාගේ සිත බුදුන් වහන්සේ කෙරෙහි පහන්වූ බව දුටු උන්වහන්සේ ඔහුට, කවරෙකුට ගරු කිරීම සුදුසුද යන්න වදාළහ. ඒ දේශනාව අවසානයේ ඒ බමුණා බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් විය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි:ව්‍යාභිමණසංයුත්ත:7.2.5 මානත්ථද්ධ සූත්‍රය, පි.342.

මණ

▲ මණිචූලක ගාමිණී- Maṇicūḷaka the headman: රජගහනුවර වැසි මොහු බුදුන් වහන්සේ හා සංඝයා පිළිබඳ විස්වාසය ඇති ගිහියෙක්ය. රාජසේවක පිරිසක් බුද්ධ ශ්‍රාවකයන්, රන් රිදී ආදිය ගන්නේය යන මතයට එරෙහිව මොහු කතා කර ඇත. ඔහුගේ කියමන බුදුන් වහන්සේ අනුමත කර ඇති බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සද්දායනවග්ග:ගාමිණීසංයුත්ත:8.1.10 මණිචූලක සූත්‍රය, පි.614.

▲ මෙණ්ඩක ගහපති-Householder Mendaka: මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) තිසරණය පිළිබඳ අවේච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශිලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290.

මල

▲ මල්ලිකා දේවිය-Queen Mallika

පසේනදී කෝසල රජුගේ අග බිසවය, බුදුන් වහන්සේ සරණ ගිය උපාසිකාවකි. බලන්ත: * සංයු.නි: කෝසලසංයුත්තය, මල්ලිකා සූත්‍රය, ** අංගු.නි: 4 නිපාත: මල්ලිකා සූත්‍රය. සටහන: මෙතුමිය හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසිලයෙ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්ත: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

▲ මෝලියසිවක පරිබ්‍රාජක-Moliyasivaka Paribrajaka: රජගහනුවර වාසි පරිබ්‍රාජකයෙක් වූ මොහු, බුදුන් වහන්සේ ධර්මයේ සන්දිට්ඨික ගුණය පෙන්වමින් වදාළ මේ සූත්‍රය අසා බුදුන් සරණගියහ. සටහන: මොහුගේ නම සිවකය, කෙස් මුදුනේ ගැටගසා ගෙන සිටි නිසා මෝලිය සිවක ලෙසින්ද දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත:ධම්මිකවග්ග: 6.1.5.5 ප්‍රථම සන්දිට්ඨික සූත්‍රය, පි.144.

▼ සියළු වේදනා, කර්මය නිසා ඇතිවන්නේද? යයි මොහු ඇසූ පැනයකට පිළිතුරු ලෙසින් බුදුන් වහන්සේ මේ සූත්‍රය, මොහුට වදාළහ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සලායතනවග්ග: වේදනාසංයුත්ත: 2.3.1 මෝලිය සිවක සූත්‍රය, පි.461.

මහ

▲ මහානාම ශාක්‍ය- Mahānāma the Sakyan: අග්‍රවු ප්‍රනීතවූ දේ දෙන උපාසකයන් අතරෙන් මෙතුමා අග්‍රය යි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. සටහන: කපිලවස්තු නුවර, ශාක්‍ය කුමාරයෙක් වූ මොහු, බුදුන් වහන්සේගේ ඥාති සහෝදරයෙකි, අනුරුද්ධ තෙරුන්ගේ වැඩිමහල් සහෝදරයාය. සෝතාපන්න මෙතුමාට බුදුන් වහන්සේ පිලිබඳ අවල ග්‍රද්ධාවක් පැවතිනි. බලන්ත: EAN: Note:133, p.587. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ මහානාම ශාක්‍යයන්, ආධ්‍යාත්මික වර්ධනය ලැබූ නිසා මරණින් මතු ඔහු විශේෂබවට පත්වන බව බුදුන් වහන්සේ දක්වා ඇත. ඔහු සිව්දහම ඇති හෙයින් (සෝතාපන්න) නිවනට බරවී සිටී. ඒ පිලිබඳ බුදුන් වහන්සේ දක්වා ඇති උපමා: 1) තෙල්කළය උපමාව. තෙල් පිරුන කළයක් විලට වැටුන විට, වලං කැලී යට යයි, තෙල් ඉහල එයි 2) රුක් උපමාව: නැගෙනහිරට නැමුන ගසක් කපා දැමුවිට එය පතිත වන්නේ නැගෙනහිර දිශාවටය. එලෙස, සෝතපන්න උතුමා, යළි උපතක් ලබන්නේ සුගතියකය. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත: සරකානි වග්ග: 11.3.1 හා 11.3.2 මහානාම සූත්‍ර, පි.206.

▼ ගිහිඋපාසකයෙක් වන අන්දම පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ මහානාම ශාක්‍යයන්ට මෙහිදී විස්තර කර ඇත. බලන්ත: සංයු.නි: (5-2) සෝතාපත්ති සංයුත්ත: සගාථ පුඤ්ඤාභිසන්ද වග්ග: මහානාම සූත්‍රය.

▼ මහානාම ශාක්‍යයන්, තමන්ට බුදුන් වහන්සේ කෙරෙහි ඇති විස්වාසය හා ප්‍රසාදය ගැන මෙසේ පවසා ඇත:

“...මෙහි කිසියම් කරුණක් උපදෙන්නේය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එක පසෙක වන සේක...ලෝකයා එක් පසෙක වන්නාහ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යම් පසෙක නම් මමත් එහිම වෙන්නෙමි...මෙසේ පහන්වූ මා

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දරන සේක්වා”. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි:(5-2)
සෝතාපත්තිසංයුත්ත: සරකානි වග්ග:මහානාම සූත්‍ර 3, පි. 206.

▼ සෝතාපත්ත ආරිය ශ්‍රාවකයා ගේ විහරණය, පිළිබඳ බුදුන් වහන්සේ
මේ සූත්‍රය, මහානාම ශාක්‍යයන්හට දේශනා කර ඇත. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: 6
නිපාත:ආභුතෙය්‍යවග්ග:6.1.1.10 මහානාම සූත්‍රය, පි.32.

▼ මහානාම ශාක්‍යයන්හට, බුදුන් වහන්සේ, අනුසති භාවනා ගැන
දේශනා කර ඇත. බලන්ත: අංගු.නි: (6): 11 නිපාත: අනුසති වග්ග:
11.2.1, මහානාම සූත්‍රය,11.2.2 දුතිය මහානාම සූත්‍රය, පි.645-654.

▼ ත්‍රිවිධරත්නය සරණයෑම පමනකින්ම උපාසක වේ යයි බුදුන් වහන්සේ
මේ සූත්‍රයේදී මහානාම ශාක්‍යයන්හට වදාළහ. සටහන: උපාසකයෙක්
තුළ තිබිය යුතු යහපත් ගුණ මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (5): 8
නිපාත: ගහපතිවග්ග: 8.1.3.5 මහානාම සූත්‍රය, පි.142.

▼ මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන්
වහන්සේ වදාළහ: 1-3) තිසරණය පිළිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම,
4) ආරියශීලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල
විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර
මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග:
6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290.

▲ මහාලි ලිච්චවී- Mahāli the Licchavi: මහාලි ඔටයද්ධ ලිච්චවී,
විසාලා නුවර විසු බුදුන් සරණ ගිය ලිච්චවී කුමාරයෙකි. කලින් කල බුදුන්
වහන්සේ බැහැදැක බොහෝ දහම් ප්‍රශ්න අසා ඇතිබව සූත්‍රදේශනාවල
දක්වා ඇත. බලන්ත: අංගු.නි: 9 නිපාත: 10.1.5.7 මහාලි සූත්‍රය, දීඝ.නි:
මහාලි සූත්‍රය, සංයු.නි: සක්කසංයුත්ත:11.1.3 මහාලි සූත්‍රය හා
බන්ධසංයුත්ත:උපයවග්ග: 1.2.1.8 මහාලි සූත්‍රය.

▲ මහාසාල බමුණා- Brahmin Mahasala: පෙරදී ධනවත්ව ජීවත්වූ
මහාසාල නම් වයස්ගත බමුණෙක් බුදුන් වහන්සේ හමුව තම දරුවන් ඔහු
නිවසින් තොරපා දැමීම නිසා තමන් ඉතා දිළිඳු ජීවිතයක් ගත කරන බව
පැවසූහ. බුදුන් වහන්සේ, ඒ බමුණාහට ගාථාවක් උගන්වා, එය ප්‍රසිද්ධ
ස්ථානවල දී සජ්ජායනා කිරීමට උපදෙස් දුන්හ. ඉන්පසු ඔහුගේ දරුවන්,
පියාට මැනවින් සාත්තුකලෝය. ඉන්පසුව ඒ බමුණා සතුටින් තමාලත්
දේ බුදුන් වහන්සේට පූජා කර, බුදුන් සරණ ගිය උපසකයෙක්විය.
මූලාශ්‍රය: සංයු.නි:(1) බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: උපාසකවග්ග:7.2.4 මහාසාල
සූත්‍රය, පි.340.

ය

යධ

▲ යොධාජීව ගාමිණී- Yodhajiva Gamini: යොධාජීව ගාමිණී, බුදුන්
වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ, යුද්ධභටයෙක් ලෙසින් ජීවිකාව කරගත්
පුද්ගලයෙකි. පෙරසිටි ඇපර පැපර නම්ලත් යොධාජීවයන් විසින් දැරූ
දිව්‍යීය වූ:

“මරණින් මතු යොධාජීවයන්, සරඤ්ඤිත දේව සභාවේ යළි උපත ලබති” යන අදහස මොහුටදවිය. ඒ පිළිබඳව විමසනු ලදුව, එම දිට්ඨියේ ලාමක බව බුදුන් වහන්සේ ඔහුට පෙන්වා දී ඇත: සතුරෝ වැනසීම, තරඟ නපුරු සිතින් කරන අකුසලයකි, ඒ නිසා යළි උපත දුගතියය-නිරය හෝ තිරිසන් යෝනියය. බුද්ධ දේශනාව අසා මිථ්‍යාදිට්ඨිය පහ කර ඔහු බුදුන් වහන්සේ සරණ ගිය උපාසකයෙක් විය.

මූලාශ්‍රය: සළායතනවග්ග: ගාමිණීසංයුත්ත: 8.1.3 යොධාජීව සූත්‍රය, පි. 588.

යස

▲ **යසකුල පුත් තෙරුන්ගේ දෙමාපියන් හා පෙර බිරිඳ- Parents & former wife of Yaskaulaputtha Thera:** තමන්ගේ පුතා සොයමින් ගිය, යස සිටුවරයාට, ඉසිපතන මිගදායේ දී බුදුන් වහන්සේ සම්මුඛයෙහි දහම අසා සෝතාපන්න බව ලබා ගැනීමට වාසනාව ඇතිවිය. ඔහු තිසරණ සරන ගිය පලමු ගිහි උපාසක විය. බුදුන් වහන්සේ ඇතුළු සංඝයාට යස සිටුවරයා විසින් දෙන ලද දානය අවසානයේ, බුදුන් වහන්සේ වෙනත් දහම අසා සිටුවරයාගේ බිරිය හා ලේලිය සෝතාපන්න වූහ. ඔවුන් තිසරණ සරණ ගිය පළමු ගිහි උපාසිකාවෝය. **බලන්න:** උපග්‍රන්ථය 1: යසකුල පුත් තෙර. මූලාශ්‍රය: චිත.පි: මහාවග්ගපාලි 1: යසකුල පුත්ත පබ්බජා කථා, පි. 108.

ර

රව

▲ **රුචි උපාසිකා-Ruchi Upasika:** මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසීලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. **බලන්න:** අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි. 381.

රස

▲ **රාසිය ගාමිණී-Rasiya Gamini:** රාසිය ගාමිණී, බුදුන් සරණ යෑම මේ සූත්‍රයේ දී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4): සළායතනවග්ග: ගාමිණීසංයුත්ත: 8.1.12. රාසිය සූත්‍රය, පි. 620.

ල

ලක

▲ **ලෝකායාත බ්‍රාහ්මණ- The cosmologist Brahmana:** බුදුන් වහන්සේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව පිළිබඳ වදාළ දහම් දේශනය අසා මේ බමුණා බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් විය. **බලන්න:** ලෝකායාතික. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත: ගහපතිවග්ග: 1.5.8 ලෝකායාතික සූත්‍රය, පි. 140, ESN: 12 Nidanasamyutta: V: 48.8. A Cosmologist, p. 677.

▲ **ලෝචිච්ච බ්‍රාහ්මණ (1) - Lohichcha Brahmana-1**

ලෝභිව්ව බ්‍රාහ්මණයාට ඇතිවූ ලාමක දිට්ඨිය පහ කිරීම පිණිස බුදුන් වහන්සේ වදාළ දහම් දේශනය අසා පැහැදුන ඒ බ්‍රාහ්මණයා, මෙසේ පවසා බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් බවට පත්විය:

“භවත් ගෝතමයන් වහන්ස, යම්සේ අශුව් වළක වැටුන මිනිසෙක් ගේ හිස් කෙසින් ගෙන ඔසවා ගොඩට ගන්නා සේ, නිරය නම් වළට වැටීමට ගිය මා, ඔබ වහන්සේ ගොඩට ගත්තේය... භවත් ගෝතමයන් වහන්ස, අභිකාන්තය...” සටහන: මේ බමුණා කොසොල්ලට, සාලවතිකා ගමේ අධිපතිය. මූලාශ්‍රය: දීඝ.නි: (1): 12 ලෝභිව්ව සූත්‍රය, පි. 556

▲ ලෝභිව්ව බ්‍රාහ්මණ 2 - Lohichcha Brahmana 2: අවන්තිදේශයේ, මක්කරකට නුවර වාසය කළ මේ බමුණා, මහා කච්චයන තෙරුන් වදාළ දහම් අසා පැහැදී ගිහි උපාසකයෙක් බවට පත්විය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4): සළායතනවග්ග:වේදනාසංයුත්ත: ගහපතිවග්ග: 1.13.9 ලෝභිව්ව සූත්‍රය, පි.266.

ව

වබ

▲ වෙබනස්ස පරිබ්‍රාජක-Vekhanassa paribrajika: වෙබනස්ස පරිබ්‍රාජක අන්‍ය ආගමික ගුරුවරයෙකි, සකුලදායී පරිබ්‍රාජක ගේ ගුරුවරයා ලෙසින්ද දක්වා ඇත. බුදුන් වහන්සේ වදාළ මේ සූත්‍රය අසා දහම් අවබෝධ කරගත් මොහු බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් විය. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2): 2.3.10 වෙබනස්ස සූත්‍රය, පි.410.

වජ

▲ වජ්ජියමාහිත ගහපති- Householder Vajjiyamāhita: වම්පා නුවර විසූ මෙතුමා බුදුන් වහන්සේගේ ගිහි උපාසකයෙකි. අන්‍යආගමිකයන් බුදුන් වහන්සේ පිළිබඳ අභූත චෝදනා ප්‍රකාශ කළවිට, ධම්මානුකූලව කරුණු පෙන්වා ඔවුන් නිහඬ කිරීමට සමත්විය. බුදුන් වහන්සේ මේ උපාසක පිළිබඳ කළ ප්‍රසංසා මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: 10.2.5.4.වජ්ජියමාහිත සූත්‍රය,පි.368, EAN:10: 94-4 Vajjiyamāhita, p.535.

▼ මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) තිසරණය පිළිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශීලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290.

▲ විජය ගහපති-Householder Wijaya: මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) තිසරණය පිළිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශීලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත.

මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290.

වස

▲ වජ්ජ ආකාශ-Vappa the Sakkyan: කපිලවස්තු- කිඹුල්වත් නුවර විසූ වජ්ජ ආකාශ, නිගණ්ඨනාථ පුත්‍රගේ ශ්‍රාවකයෙකි. බුදුන් වහන්සේ වදාළ මේ සූත්‍රය අසා බුදුන් සරණ ගියහ. ඒ අවස්ථාවේදී තමන් පෙර ඇදහූ ලාමක දිට්ඨිය ගැන මෙසේ පැවසූහ:

“ යම්කෙනෙක්, ලාභ ලබාගැනීම පිණිස අශ්වයන් ඇති කරයි, එහෙත් ඉන් ඔහුට වෙහෙස මිස ලාභයක් නොවේ. එලෙස, පෙර මම අනුවණ නිගණ්ඨනාථයන් ඇදහූයෙමි, ඉන් වෙහෙස මිස ලාභයක් මට නොවීය, අද දින සිට ඔහු කෙරේ පැවති සැදැහැව වේගවත් සුළං රැල්ලකින් ඉවතට ගෙන ගිය සේ, නැතිනම්, ගහේ පාකර ඇරිය ලෙසින් අවසන්විය”.

මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 4.4.5.5. වජ්ජසූත්‍රය, පි.400.

වර

▲ වෙරඤ්ජ බ්‍රාහ්මණ-Brahmin Veranja: වෙරඤ්ජ නුවර වැසි මේ බ්‍රාහ්මණයා, බුදුන් වහන්සේ හමුව, උන්වහන්සේ වැඩිහිටියන්ට ගරු නොකරන්නේය, යයි පවසා ඇත. ඒ පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ වදාළ දහම අසා සතුටුවී බුදුන් වහන්සේ සරණ ගිය උපාසකයෙක් විය. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: මහාවග්ග: 8.1.2.1 වෙරඤ්ජ සූත්‍රය, පි.62.

▲ වෙරඤ්ජ බ්‍රහ්මණ පිරිස- Brahmins of Veranja: මේ බ්‍රහ්මණ පිරිස, බුදුන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයේ වැඩ වසන සමයේ උන්වහන්සේ බැහැදකීමට පැමිණීම හා බුදුන් වහන්සේ වදාළ දහම අසා පැහැද, බුදුන් සරණයාම මෙහි විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (1): 1.5.2 වෙරඤ්ජක සූත්‍රය, පි:692.

▲ වෙරහච්චානි බ්‍රාහ්මණිය-Verahaccāni the Brahmin lady: කාමන්ඨා නුවර, බ්‍රාහ්මණ ගුරුවරියක් වූ මෝ නොමෝ, උදායි තෙරුන් විසින් අරහත්වය පිළිබඳ වදාළ දේශනය අසා බුදුන් සරණ ගිය උපාසිකාවක් වූවාය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4): සළායතනසංයුත්ත: ගහපතිවග්ග: 1.13.10 වෙරහච්චානි සූත්‍රය, පි. 272.

වච්ච

▲ වෙච්ච්චාර බ්‍රාහ්මණ ගම් වැසියෝ-Villagers of Veludvara : බුදුන් වහන්සේ, ගිහියන් ධම්මානුකූල ජීවිතයක් ගත කරන්නේ කෙසේද යයි මේ බ්‍රාහ්මණ ගම් වැසි පිරිසට වදාළ දේශනාව අසා පැහැදුන ඔවුන්, බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයන් වූ බව මෙහි දක්වා ඇත. බලන්න: අත්තුපනායික ධම්මපරියාය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සොතාපත්තිසංයුත්ත: වෙච්ච්චාරවග්ග: 11.1.7 වෙච්ච්චාර සූත්‍රය, පි.178.

වස

▲ වස්සකාර බ්‍රාහ්මණ-brahmin Vassakāra

මොහු මගධයේ අජාසත් රජුගේ මහා ඇමැතියාය. මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රයේදී: වස්සකාර බ්‍රාහ්මණ බුදුන් වහන්සේ බැහැදැකීමට පැමිණීම, බුදුන් ප්‍රමුඛ සංඝයාට දන් පිරිනැමීම පිළිබඳ විස්තර දැක්වේ. මහා පුරුෂයා කවද? යයි ඔහු ඇසූ පැණයට පිළිතුරු වශයෙන් බුදුන් වහන්සේ මේ සූත්‍රය වදාළහ. බලන්න: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 4.1.4.5 වස්සකාර සූත්‍රය, පි.93.

▼ දිට්ඨි පිළිබඳ, බුදුන් වහන්සේ වදාළ මේ දේශනාව අසා මොහු සතුටට පත්වූ බව මේ සූත්‍රයේ දක්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: බ්‍රාහ්මණ වග්ග: 4.4.4.3 වස්සකාර සූත්‍රය, පි.356.

▼ මේ සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේ මොහුට, සත්පුරුෂ ලක්ෂණ පෙන්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: බ්‍රාහ්මණ වග්ග: 4.4.4.7 දුතිය වස්සකාර සූත්‍රය, පි.368.

▲ වාසෙට්ඨ උපාසක- Vāsetṭha Upasaka: කොසඹැනුවර වැසි මේ උපාසක බුදුන් සරණගිය අටසීලයේ පිහිටි ගිහියෙක් බව මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: උපෝසථවග්ග: 8.1.5.4 වාසෙට්ඨ උපෝසථ සූත්‍රය, පි.212.

▼ මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) තිසරණය පිළිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශීලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290.

▲ වාසෙට්ඨ බ්‍රාහ්මණ- Vāsetṭha brahmin: බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ, ඉච්ඡානංගල ගමෙහි විසූ, වාසෙට්ඨ බ්‍රාහ්මණ, එවක ප්‍රසිද්ධ බ්‍රාහ්මණ ඇදුරෙක්වූ පොක්බරසාති බ්‍රාහ්මණගේ ශිෂ්‍යාකි. බුදුන් වහන්සේ වදාළ මේ සූත්‍රය අසා පැහැදී ගිහි උපාසකයෙක් විය. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2): බ්‍රාහ්මණවග්ග: 2.5.8 වාසෙට්ඨ සූත්‍රය, පි.716, EMN: 98 Vāsetṭha Sutta, p.720.

▲ විසාක උපාසක-Visaka Upasaka: අනාගාමී ගිහි උපාසකයෙක් වූ මෙතුමා, ධම්මදින්නා තෙරණියගේ ගිහිකල ස්වාමියාය. මෙතුමා හා තෙරණිය අතර පැවති ධම්ම ප්‍රශ්න සාකච්ඡාව මෙහි විස්තරකර ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (1) 1.5.4. වූල වෙදල්ල සූත්‍රය, පි. 721, EMN:44: Cūḷavedalla Sutta, p.379.

▲ විසාකා මහා උපාසිකා- Visaka Mahaupasika: විසාකා සිටුදුව, මිගාර මාතා ආදී නම් වලින්ද මෙතුමිය හඳුන්වා ඇත. සොතපන්න වූ මෙතුමිය, දායිකාවන් අතරෙන් අග්‍රය යි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. බලන්න: EAN: note: 140, p. 587. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ පෙර ජීවිතයක මෙතුමිය කිකි රජුගේ සත්දියණියන් ගෙන් කෙනෙකි. බලන්න: උ.ග්‍ර:2:බේමා තෙරණිය.

▼ මේ උපාසිකාව හා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසිලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

▼ මෙහිදී, බුදුන් වහන්සේ, විසකාවට, යහපත් කාන්තාවක් සතු ගුණ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5): උපෝසථවග්ග: ලෝකවිජය සූත්‍ර 2කි, පි. 232.

▼ විසාබාවාට දේශනා කරනලද සූත්‍ර: * බු.නි: උදාන පාලිය: 2.9 විසාබාසූත්‍රය, පි. 192: අනුන්ට අයත් සියල්ල දුක බව. ** බු.නි: උදාන පාලිය: 8.8 විසාබාසූත්‍රය, පි. 340 :ප්‍රිය දේ නිසා දුක ඇතිවෙන බව. ** අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: උපෝසථවග්ග: 8.1.57 විසාබාමනාපකායික සූත්‍රය, පි.228 හා 8.1.5.3 විසාබා උපෝසථ සූත්‍රය, පි.208 :මනාපකායික දේවසභාවේ යළි උපත ලබාගන්නා අන්දම පිළිබඳ උපදෙස් හා අටසිල් ගැනීමේ ආනිසංස දක්වා ඇත.

ස

සග

▲ සංගාරව හදුමුබ - Sangāraḥva Bhādrāmukha: කෝසල ජනපදයේ, මණ්ඩලකප්ප යෙහි වාසය කල මොහු වේදයේ පරතෙරට පැමිණි බ්‍රාහ්මණ මානවකයෙක්ය. බලන්න:EMN: note: 917, p.1148. බ්‍රහ්මවරියාව පිළිබඳ මොහු ඇසූ ප්‍රශ්නවලට බුදුන් වහන්සේ වදාළ දහම් කරුණු අවබෝධකරගත් මෙතුමා බුදුන් සරණ ගිය ගිහි උච්ඡවෙක්චුහ. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (2): 2.5.10 සංගාරව සූත්‍රය, පි.752, EMN: 100: Sangāraḥva, p.744.

▲ සංගාරව බ්‍රාහ්මණ 1- Brahmin Saṅgāraḥva 1: සැවැත්නුවර වාසි මේ බ්‍රාහ්මණයාට නිවරණ ගැන බුදුන් වහන්සේ වදාළ මේ සූත්‍ර අසා බුදුන් සරණගිය බව මෙහි දක්වා ඇත. සටහන: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: සොණවග්ග: 5.4.5.3 සූත්‍රය (පි.396), EAN:5: 193.3 sutta, p.300: පංචනිවරණ පිළිබඳව, බුදුන් වහන්සේ මේ බ්‍රාහ්මණයාට දේශනා කර ඇත. බලන්න:ESN: note: 112, p.2401. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: බොජ්ඣංගසංයුත්ත: 2.6.5 සංගාරව සූත්‍රය, පි.256, ESN:46: Bojjhangasamyutta: 55.5 Sangāraḥva,p.1801.

▲ සංගාරව බ්‍රාහ්මණ 2 - Brahmin Saṅgāraḥva 2: සැවැත්නුවර වාසි මේ බ්‍රාහ්මණයා දිය නැමෙන් පව් සෝදාගැනීමේ ව්‍යය පිළිගත් කෙනෙකි. ආනන්ද තෙරුන් ගේ ඉල්ලීමක් අනුව, බුදුන් වහන්සේ ඔහුගේ නිවසට පැමිණ මේ සූත්‍රය දේශනා කරනලදී. දහම් අසා අවබෝධ කර වැරදි දිට්ඨිය පහකරගත් ඔහු බුදුන් සරණ ගියබව මෙහි දක්වා ඇත. බලන්න:පව් සේදීම. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: 7.2.11 සංගාරව සූත්‍රය, පි.352, ESN:7: Brahmanasamyutta:21.11. Saṅgāraḥva, p.388.

සහ

▲ සිහාලක ගෘහ පුත්‍ර-Singalaka the householder's son

රජගහනුවර වාසි මොහු බුදුන් වහන්සේ වදාළ සිභාල සූත්‍ර දේශනාව අසා බුදුන් සරණ ගියහ. බලන්න: ගිහියන්ට උපදෙස් මූලාශ්‍රය: දී.ස.නි: (3): 8 සිභාලක සූත්‍රය, පි.304.

සජ

▲ සුජාතා උපාසිකාව- Sujatha upasika: ඤාතගමේ විසු මේ උපාසිකාව සෝතාපත්තව, මරණයට පත්වූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත:11.1.8 හා 11.1.9 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍ර, පි.184.

සත

▲ සුතනා උපාසිකා- Suthana Upasika: මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසීලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න:අංගු.නි:(5): 8 නිපාත සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

සද

▲ සුදත්ත උපාසක- Sudatta upasaka: ඤාතගමේ විසු මේ උපාසක සකදාගාමීව, මරණයට පත්ව, යළි එක්වරක් මේ ලෝකයට පැමිණ දුක කෙලවර කර ගන්නා බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත:11.1.8 හා 11.1.9, 11.1.10 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍ර, පි.184.

සන

▲ සන්තුට්ඨ උපාසක- Santutta Upasaka: ඤාතගමේ විසු මේ උපාසක, අනාගාමීව, සුද්ධාවාසයක ඕපපාතික උපත ලැබූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත:11.1.8 හා 11.1.9,11.1.10 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍ර, පි.184.

▲ සන්දක පරිබ්‍රාජක- Sandaka paribrajaka: කොසඹැනුවර වාසි මේ පරිබ්‍රාජකහට 500ක් පිරිවර සිටියහ. ආනන්ද තෙරුන්, බ්‍රහ්මවරියා වාසය පිළිබඳ දේශනා කළ මේ සූත්‍රය අසා පැහැදුන මෙනෙම, තමන් වයස්ගත නිසා පැවිදිවීමට අපහසු බව පවසා තමාගේ පිරිවරට, බුදුන්වහන්සේ වෙත බඹසර වාසය කිරීමට අවවාද කර ඇත. මූලාශ්‍රය: ම.නි (2) 2.3.6 සන්දක සූත්‍රය, පි.324.

▲ සංඛ්‍යාත ගහපති-Householder Sandhana: මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) තිසරණය පිළිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශීලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290.

▲ සේනානිගේ දියණිය සුජාතා-Senani's daughter Sujatha: පළමුව සරණයෙහි පිහිටි, සේනානි ගේ දියණිය වන සුජාතාව, ගිහි උපාසිකාවන් අතරින් අග්‍රය යි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. උරුවෙල දනව්වේ, ගයාවේ

(වර්තමාන බෝධිගයාව), සේනානි නම් කුල දෙටුවෙක්ගේ, දියණිය වූ මේ තුමිය, බෝධිසත්ත්වයන් සම්බෝධිය ලැබීමට පෙර, කිරිබත් ආහාරය පුජා කරන ලදී. බලන්න: EAN:note:139 p. 587. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1: XIV : Foremost, p. 44.

සණ

▲ **සුමණා රාජ කුමරිය- Princess Sumana:** සැවැත්නුවර විසූ මේ රජකුමරිය හා ඇයගේ 500ක් පිරිස බුදුන් සරණ ගිය, නීති දාන පුජා කරන ගිහි උපාසිකාවෝ බව මෙහි පෙන්වා ඇත. දන්දීමේ හා නොදීමේ විපාක පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ මෙහිදී ඇයට කරුණු විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (3): 5 නිපාත: සුමණාවග්ග: 5.1.4.1. සුමණා සූත්‍රය, පි.72.

▲ **සෝණ ගෘහපුත්‍ර-Sona the householder's son:** රජගහ නුවර වාසි මොහු, බුදුන් වහන්සේගෙන්, පිරිනිවීම පිළිබඳ කරුණු විමසා ඇතිබව මේ සූත්‍රයේ දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4): සළායතන සංයුත්ත: ගහපතිවග්ග: 1.13.5 සෝණසූත්‍රය, පි.258.

▲ **සොණා උපාසිකා-Sona Upasika:** මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසිලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න: අංග.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

▲ **සෝණමාතා උපාසිකා-Sonamatha Upasika:** මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසිලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න: අංග.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

සප

▲ **සුප්පියා උපාසිකා-Suppiya Upasika:** ගිලාන උපස්ථාසිකාවන් අතරෙන් මෙතුමිය අග්‍රයයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. එක්සමයක රෝගීවූ හික්ෂුවක් සුවපත් කිරීම පිණිස, තමාගේ කලවයෙන් මස් කපා පිළිගන්වා ඇත. සටහන: එම සිදුවීම මත, මිනිස්මස් අහාර ලෙසින් වැළඳීම තහනම් කිරීමේ විනය නීතිය පනවා ඇත. බලන්න: EAN:note:145. p.587. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසිලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

▲ **සුප්පවාසා කෝලිය දේවිය- Suppavāsā Koliyan Devi:** ඉතා ප්‍රතීතිවූ අහාර පුජා කරණ දාසිකාවන් අතරෙන් මෙතුමිය අග්‍ර යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මෙතුමිය සිවලි රහතුන්ගේ මවය. පෙර කම්ම විපාකයක් නිසා ඇය දිගුකලක් ගැබ් දරා ගෙන සිට, බුදුන් වහන්සේගේ ආශීර්වාදයෙන් දරුවා බිහිකළාය. බලන්න: උප ග්‍රන්ථය 1: සිවලි තෙර, EAN:note:144: p.587.

මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1: XIV: Foremost, p. 44.

▼ ප්‍රණීතවූ, සකසා දෙන දන් දීමේ විපාක ලෙසින් දායකයා මෙලොව සතුටින් වාසය කරයි, සුගතියෙ යළි උපතක් ලබයි යයි බුදුන් වහන්සේ මෙතුමියට වදාළහ. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (2) 4 නිපාත: 4.2.1.7 සුප්පාවසා සූත්‍රය, පි.142.

▼ මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසිලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න: අංග.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

සහ

▲ සුභද්ද උපාසක-Subadda Upasaka: ඤාතගමේ විසු මේ උපාසක, අනාගාමීව, සුද්ධාවාසයක ඔපපාතික උපත ලැබූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සෝතාපත්තිසංයුත්ත: 11.1.8 හා 11.1.9, 11.1.10 ගිඤ්ජකාවස්ථ සූත්‍ර, පි.184.

සම

▲ සාමාවතී බිසව-Queen Samawathi: මෙම ත්‍රී විහරණය ඇති උපාසිකාවන් අතරින් මෙතුමිය අග්‍ර යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. දෙමාපියන් නොමැතිව අනාථබවට පත් මෙතුමිය, කොසඹූ නුවර උදේන රජුගේ අග මෙහෙසිය වූවාය. කුපුත්තරාවගෙන් දහම් අසා ඇය හා පිරිස තිසරණ සරණ ගියෝය. රජුගේ වෙනත් මෙහෙසියක් වූ මාගන්දියා, බුදුන් වහන්සේ කෙරෙහි වෛර බැඳ සිටිනිසා, ඇයගේ ඥාතීන්ගේ උපකාර ඇතිව සාමාවතී බිසව හා පිරිවර සිටි මාළිගාව ගිනිබත් කලාය. බලන්න: EAN:note: 142, p. 587, කුපුත්තරා උපාසිකාව, මාගන්දිය බ්‍රාහ්මණ. මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:Foremost, p. 44.

▼ බුදුන් වහන්සේ කොසඹූනුවර සෝසිතආරාමයේ වැඩවසන සමයේ, සාමාවතී බිසව හා 500ක් පිරිවර ගින්නෙන් දැවී කලුරිය කලහ. සංඝයා ඒ බව බුදුන් වහන්සේට පවසා ඔවුන්ගේ යළි උපත ගැන විමසූහ. ඔවුන් අතුරෙහි සෝතාපත්ත, සකදාගාමී, අනාගාමී උචුසියන් සිටිබවත්, එමනිසා ඔවුන්ගේ කලුරිය කිරීම නිෂ්ඵල නොවන බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. මූලාශ්‍රය: ඩු.නි: උදානපාලිය: 7.10 උදේන සූත්‍රය, පි.316.

▼ සාමාවතී බිසව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසිලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤවග්ග සූත්‍ර, පි.381.

▲ සෝමා හා සකුලා රාජ කුමාරිණි -Princesses Soma & Sakula: බුදුන් වහන්සේ සරණ ගිය මෙතුමියන්, පසේනදී කෝසල රජුගේ නැගණියන්ය. (බුහුනියන්). මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2): 2.4.10 කණ්ණකත්ථල සූත්‍රය, පි.578.

▲ සෝමා උපාසිකා-Soma Upasika

මේ උපාසිකාව හා විසාකා මහා උපාසිකා ඇතුළු උපාසිකාවන් උපෝසථ අටසිලයේ පිහිටි අය බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග සූත්‍ර, පි.381.

▲ සරකානි ශාක්‍ය- Sarakani Sakyan: මෙතෙම බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ කපිලවත්තු පුරයේ වාසය කළ, බුදුන් සරණගිය කෙනෙකි. සුරාපානයට ඇබ්බැහිවීම නිසා ගිලන්ව සිටියහ. ඔහු කල්‍යාණීය කලපසු, බුදුන් වහන්සේ එතුමා සෝතාපන්න යයි වදාළහ. ඒ කරුණ පිළිබඳ ශාක්‍යයන් අතර විවාදයක් විය. එයට හේතුව, සරකානි ශාක්‍ය, බොහෝ කලක් මත්පැන් ගත් නිසාය (පන්සිල් නොරැකි නිසා). ඒ පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ දක්වා ඇත්තේ සරකානි ශාක්‍ය දිගුකලක් ත්‍රිවිධ රත්නය කෙරෙහි අවල ප්‍රසාදය ඇතිව වාසය කළබවත්, ඔහු මැරෙන අවස්ථාවේ ත්‍රිවිධ ශික්ෂාව සම්පූර්ණ කරගෙන සෝතාපන්නව සිටිබවය. සටහන: අටුවාවට අනුව ඔහු මරණ අවස්ථාවේදී මත්පැන් පානය අතහැර, ශීල, සමාධි හා ප්‍රඥා යන ත්‍රිවිධ ශික්ෂාව සම්පූර්ණ කරගෙන සිටියහ. බලන්න: ESN:note:347, p.2428. මූලාශ්‍ර: සෝතාපන්නිසංයුත්ත: සරකානි වග්ග: සරකානි සූත්‍ර 2, පි. 214.

▲ සාරග්ග උපාසක- Saragga Upaska: මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) නිසරණය පිළිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශීලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ එල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290.

▲ සුර අම්බට්ඨ සිටුවරයා- Sūra Ambatṭha Situ: බුදුන් වහන්සේ ගැන අවෙච්චා ප්‍රසාදය ඇති උපාසකයන් අතරින් මෙතුමා අග්‍රය. එක්සමයක, මාරයා බුදුන් වහන්සේගේ රූපය මවාගෙන මොහු අසලට පැමිණ අධර්මය පවසන අවස්ථාවේදී, එය දහම නොවන බව අවබෝධකර මාරයා හඳුනාගෙන ඇත. බලන්න: EAN: note: 136p. 587. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1: Foremost, p. 44.

▼ මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) නිසරණය පිළිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශීලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ එල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290.

හ

හත

▲ හත්ථක ආලව් රාජ කුමාර- Prince Hatthaka of Ālavī: සතර සංග්‍රහ වස්තුවලින් පිරිස ඇදගන්නා හා පවත්වා ගන්නා උපාසකයන් අතරින් හත්තක ආලව් රාජකුමාර අග්‍රය. මෙතුමා ආලව්වට රජුගේ පුතාය. බුදුන්වෙතින් දහම් අසා අනාගාමී බවට පත්වූහ, ගිහියන් අතර ආදර්ශමත් උපාසක ලෙසින්ද ප්‍රසිද්ධය. බුදුන් වහන්සේ වෙතින් පැසසුම් ලැබූ මෙතුමා මෙලොව හැර ගොස් දෙවි උපතක් ලබා බුදුන් නැමදීමට

දෙව්ලොව සිට පැමිණිඇත. බලන්න: EAN note 132, p.587. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (1) 1 නිපාත: එතදග්ග පාළිය, පි. 84, EAN:1 Foremost, p. 44.

▼ මේ සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේ මොහු සතු අසිරිමත් ගුණ 7 ක් දක්වා ඇත: ශ්‍රද්ධාව, ශීලසම්පන්නවීම, හිරි හා ඔතප් ඇතිබව, බහුග්‍රාතවීම, ත්‍යාගශීලිබව, ප්‍රඥාව. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (5): 8 නිපාත: ගහපතිවග්ග: 8.1.3.3 හත්ථක අලාවක සූත්‍රය, පි.136.

▼ මේ සූත්‍රයේදී මෙතුමා සතර සංග්‍රහ වස්තුවෙන්, මහා පිරිසක්හට සංග්‍රහ කරන බව පෙන්වා ඇත. බුදුන් වහන්සේ ඔහුට අසිරිමත් ගුණ 8ක් ඇතිබව වදාළහ. ඉහත දක්වා ඇති කරුණු 7 හා අල්ප ආශාඇතිබව-අපිස්ගුණය 8 වැන්නය. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (5): 8 නිපාත: ගහපතිවග්ග: 8.1.3.4 හත්ථ අලාවක සූත්‍රය, පි.138.

▼ ආරිය උතුමෝ සුව නින්ද ලබන බව විස්තර කරන මේ සූත්‍රය දේශනා කර ඇත්තේ මෙතුමාටය. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (1): 3 නිපාත: දේවදුතවග්ග: 3.1.4.5 සූත්‍රය, පි. 290, EAN:3: Divine Messengers: 35.5 Hatthaka, p.91.

▼ මෙතුමා කරුණු 6ක් සහිතව, නිවන සාක්ෂාත් කොට ඇතිබව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ: 1-3) තිසරණය පිළිබඳ අවෙච්චාසහගත ප්‍රසාදය තිබීම, 4) ආරියශීලය තිබීම 5) ආරිය ඥානය තිබීම 6) ආරිය සේඛ ඵල විමුක්තිය. සටහන්: එම ගුණ ඇති අනිකුත් උපාසකයන් ගැන විස්තර මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (4): 6 නිපාත: සාමඤ්ඤ වග්ග: 6.2.17 – සිට 36 දක්වා සූත්‍ර, පි.290.

▲ හත්ථාරෝහ ගාමිණී -Hatthāroha the Elephant Warrior:
හස්තිහමුදාවේ නායකයෙක්වූ මොහු, බුදුන් වදාළ දහම අසා පැහැදී බුදුන් සරණ ගිය බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4)
සළායතනවග්ග:ගාමිණීසංයුත්ත:8.1.4 හත්ථාරෝහගාමිණී සූත්‍රය, පි.590.

හල

▲ හාලිද්දකානි ගෘහපති-Hālidakāni the householder: අවන්ති දනව්වේ ගිහි උපාසකයෙක් වූ මොහු, මහාකච්චායන තෙරුන්ගෙන් ධාතු නානාත්වය ගැන විමසීම පිළිබඳව මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4): සළායතනසංයුත්ත: ගහපතිවග්ග: 1.13.7 හාලිද්දකානි සූත්‍රය, පි.262.

▼ බුදුන් වහන්සේ, වදාළ මාගන්දිය සූත්‍රය පිළිබඳව පැහැදිලි කරගැනීම පිණිස මේ ගහපති, මහාකච්චායන තෙරුන් හමුවීම මෙහි විස්තර කර ඇත. බලන්න: මහාකච්චායන තෙර. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (3): නකුලපිතු වග්ග: 1.1.1.3 හලිද්දකාණි සූත්‍රය, පි.42.

ෆෆෆෆ

උපග්‍රන්ථය: 4: බුදුන්වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ බුදුසසුන අත්හළ සංඝයා - The Sangha who disrobed during the dispensation of The Buddha (ත්‍රිපිටකයට අනුව)

අ

▲ අරිට්ඨ භික්ෂුව- Bhikkhu Aritṭha: ධර්මයට පටහැනි දිට්ඨියක් ඇතිවසිටි මොහු, බුදුන් වහන්සේ වදාළ අවවාද අනුසාසනා පිළිනොගත්හ. පසුව සසුන අත්හළේය. මොහු ලාමක දිට්ඨිය අත් නොහළ හෙයින් ඔහුට උකෙක්ඛපතියකම්මය (විනයකම්ම) පනවනලදී. බලන්න: වින.පි:වූලවග්ගපාලිය1: 7 පවිටුදිට්ඨි නො දුරුලීමේ උකෙක්ඛපතියකම්මය, පි.146. මූලාශ්‍ර:ම.නි: (1): 1.3.2 අලගද්දුපම සූත්‍රය, පි.344, EMN:22 The Simile of the Snake,p.214.

▲ අස්සජි භික්ෂුව (කිටාගිරිය) – Bhikkhu Assaji (Kitagiri): බුදුන් වහන්සේ කසිරට කිටාගිරියේ වැඩවසන සමයේ සංඝයාට රාත්‍රී භෝජනය හැරදමා නිරෝග සුවයෙන් වාසය කරනලෙසින් අවවාද අනුසාසනා වදාළහ. කිටාගිරි ආවසයේ වාසය කළ මේ භික්ෂුව හා පුත්ඛිබ්බසුක භික්ෂුව එම අවවාදය පිළිගැනීමට අකමැතිවූ බව මෙහි පෙන්වා ඇත. පසුව ඔවුන් දෙනම උප පැවිදිවූහ. මූලාශ්‍රය: ම.නි:(2) 2.2.10 කිටාගිරි සූත්‍රය, පි. 252.

උ

▲ ථූල්ල නන්දා මෙහෙණ-Meheni Thulla Nanda: බුදුන් වහන්සේගේ පරිනිබ්බානයෙන් පසුව, ආනන්ද තෙරුන්, දක්කිනගිරියේ 30 ක් පමණ නවක මහණුන් හා වාරිකාවේ යෙදීසිටියහ. සිල්පද රැකීමට අපහසුවූ නවක මහණුන් ගිහිබවට පත්වූහ. වාරිකාව අවසන් කර වේළවනාරාමයට පැමිණි තෙරුන්ට මහා කාශ්‍යප තෙරුන් අවවාද වදාළහ. ළදරු වෙක්මෙන්, බාලයන් සමග හැසිරීමේ අනතුරු බව මහා තෙරුන් පවසා ඇත. එබව ඇසූ මේ මෙහෙණිය මහා තෙරුන්ට අපවාද කරඇත:

“..පෙර අන්‍යාඅගමිකවූ මහා කස්සප තෙරුන්, වෙදෙහිමුණිවූ, ආනන්ද තෙරුන්ට කුමාර වාදයෙන් කථාකිරීම නුදුදුසුය”. එලෙස මහා තෙරුන්ට අපවාද කළ ඇයට සිව් රු දරා ගැනීමට නොහැකිව සසුනෙන් බැහැර වූ බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2) කස්සපසංයුත්ත: 4.1.11 විවර සූත්‍රය, පි.352.

▲ ථූල්ලතිස්සා මෙහෙණ-Meheni Thulla Tissa: එක් සමයක, මහා කාශ්‍යප තෙරුන් හා ආනන්ද තෙරුන් භික්ෂුණියන්ට අවවාද අනුසාසනා කිරීම පිණිස සැවැත්නුවර අසබඩ ආරාමයකට වැඩියහ. එහිදී මහා කාශ්‍යප තෙරුන් දහම් දේශනා කරනු දැක ඒ ගැන අකමැතිවූ මේ මෙහෙණිය මෙසේ පවසා ඇත:

“මහා කාශ්‍යප තෙරුන්, වෙදෙහි පුත්‍ර ආනන්ද තෙරුන් සිටින අවස්ථාවේ ධර්මය දේශනා කිරීම, හරියට ඉදිකටු විකුණන වෙළෙන්දා, ඉදිකටු හදන කෙනාට, ඉදිකටු විකිණීමට තැත් කිරීම වැනි දෙයකි”

එලෙස මහා තෙරුන්ට අපවාද කළ ඇයට සිව් රු දරා ගැනීමට නොහැකිව සසුනෙන් බැහැර වූ බව මෙහි දක්වා ඇත. බලන්න: ESN: Kassapa

samyutta:Note 292, p.979. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2) කස්සපසංයුත්ත: 4.1.10 භික්ඛුණි උපස්සය සූත්‍රය, පි.348, ESN: Kassapasamyutta:10 The Bhikkhuni Quarters, p.819.

ද

▲ දේවදත්ත භික්ෂුව- Bhikkhu Devadatta: බුදුන් වහන්සේගේ ඥාතියෙකි, ගිහිකල කපිලවස්තු නුවර, ශාක්‍යකුමාරයෙක්ව, ආනන්ද, අනුරුද්ධ ආදී ඥාතීන් සමග බුදු සසුනේ පැවිදිවිය. පසුකල ලාභසත්කාර ආදියෙන් මත්වීම නිසා බුද්ධත්වය ලබාගැනීම පිණිස අජාසත් කුමරු හා බොහෝ අකුසල ක්‍රියා සිදු කරනලදී. පසුව සංඝභේදය කොට, බුදුසසුන හැර දැමීය. දේවදත්ත භික්ෂුව විසින් කරන ලද අකුසල ක්‍රියා නිසා ඔහුගේ ආධ්‍යාත්මික ජීවිතයේ පරිහානිය පිළිබඳව, ම.නි: මහාසරෝපම සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත.

▼ දේවදත්ත භික්ෂුව, සංඝභේදය කොට, බුදු සසුනෙන් නික්මීගිය පසු, ඔහුට විදීමට සිදුවන අයහපත් විපාක පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ මේ සූත්‍රයේ දී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (5):8 නිපාත: 8.1.1.7 දේවදත්ත විපත්ති සූත්‍රය, පි.42.EAN:8: 7.7. Devadatta's falling, p. 413.

▼ දේවදත්ත භික්ෂුව, ආත්මවිපත්ති 8 ඇතිව වාසය කර ඇත. බලන්න: ආත්මවිපත්ති.

▼ ලාභ සත්කාර සම්මාන ආදියෙන් සිත යටපත්වීම නිසා දේවදත්ත, සංඝ භේදය කළබව. ඔහු ගේ කුසල මූල සහමුලින්ම සිදී ගිය බව, සෝභනධර්ම බිදී ගිය බව, ඔහුගේම විනාශය ඇතිකරගත් බව මේ සූත්‍රයන්හි දක්වා ඇත. සටහන: දේවදත්ත තම විනාශය ලභා කරගත්තේ කෙසෙල් ගස්, උණබට ගස් තමාගේම ඵලය නිසා විනාශ වන ලෙසිනි. උපමාව: කෙසල් හා උණබට ගස්. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග:ලාභසත්කාරසංයුත්ත: 5.4.1 සංඝභේද සූත්‍රය, 5.4.2 කුසලමූල සූත්‍රය, 5.4.3 කුසලධම්මසමුච්චේද සූත්‍රය, 5.4.4. සුක්ඛධම්මසමුච්චේද සූත්‍රය, 5.4.5 අත්තවධ සූත්‍රය.

▼ අජාසත් කුමාරයා, දේවදත්ත භික්ෂුවට උදය, සවස රිය 500 බැගින් දානය පිරිනැමීම ගැන මේ සූත්‍රයේ දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග:ලාභසත්කාරසංයුත්ත:5.4.6 පංචරථසත සූත්‍රය, පි.390.

ප

▲ පුත්ඛබසුක භික්ෂුව-(කිටාගිරිය) -Bhikkhu Punabasukha (Kitagiri)බලන්න: අස්සපී භික්ෂුව (කිටාගිරිය).

ම

▲ මෝලියඵග්ගුන භික්ෂුව-Bhikkhu Moliyaphagguna: බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකව සිට, උත්තරානන්දියේ අනුසාසනා පිළිගැනීමට අකමැතිව පැවිදිබව අත්හළහ. සටහන: අට්ඨවාටට අනුව: මෝලිය ලෙසින් හඳුන්වා ඇත්තේ ගිහිකල, කෙස්වැටිය හිස මුදුනේ (topknot) ගැටගසා ගෙන තිබීම නිසාය.බලන්න: ESN: note: 21, p.938.

▼ මොහු පිළිබඳ විස්තර සඳහන් සූත්‍ර: * සංයු.නි: අභිසමයසංයුත්ත :ආහාරවග්ග: 1.2.3 මෝලියඵග්ගන සූත්‍රය. ** ම.නි: කකචුපම සූත්‍රය: භික්ඛුණි සංඝයා හා කිට්ඨ සම්බධයක් පවත්වා ගෙන ඇතිනිසා බුදුන් වහන්සේ මොහුට අවවාද කිරීම ගැන මෙහිදී පෙන්වා ඇත. ** සංයු.නි: අභිසමයසංයුත්ත:කළාරවග්ග: 1.4.2 කළාර සූත්‍රයේදී මොහු සසුන අතහැර ගිහිබවට පත්වූ බව සඳහන් කර ඇත.

ස

▲ සුනක්ඛත්ත ලිච්චවී - Sunakkhatta the Licchavi: ගිහිකල විසාලාවේ ලිච්චවී කුමාරයෙක්වූ මොහු , බුදුන් වහන්සේගේ පැවිදි උපස්ථායකයෙක් වුහ. පසුකල, බුදුන් වහන්සේ ඉද්දී ප්‍රාතිහාර්ය නොදක්වන්නේ යයි අසතුටුව ගිහි බවට පත්විය. සටහන: දීඝ.නි: මහලි සූත්‍රයේ හා පාඨික සූත්‍රයේ සුනක්ඛත්ත ලිච්චවී පිළිබඳ විස්තර සඳහන්වේ.

ෆෆෆෆ

උපග්‍රන්ථය:5-උපමා- Similes

දහම් කරුණු පැහැදිලි කිරීමට යොදාගත් උපමා මෙහි දක්වා ඇත(සූත්‍ර පිටකයට අනුව)

අ

අක

▲ අකුසලයෙහි යෙදීමේ දුක් විපාක හා කුසලයේ යෙදීමේ සැප විපාක පිළිබඳ උපමා- Similes regarding bad results from unwholesome actions & good results from wholesome actions: මූලාශ්‍රය:ම.නි: (1), මහා ධම්ම සමාදාන සූත්‍රය.

1) වස සහිත තිත්ත පානය උපමාව-Simile of a bitter tasted poisonous drink : කෙනෙක් වස සහිත තිත්ත පානයක් පානය කරන්නේ නම් ඔහුට, එම පානයේ තිත්ත රසය නිසා එ අවස්ථාවේ දුක ඇතිවේ, වස, නිසා පසුව මරණය වේදනා හෝ මරණය ඇතිවේ. මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ, අකුසල් කිරීමෙන් ,මෙකල දුක් විපාක ඇතිවන බව හා මතු කල (පරලොව) දුක් විපාක ඇතිවන බවය.

2) වස සහිත මිහිරි පානය උපමාව-Simile of a sweet tasted poisonous drink : කෙනෙක් වස සහිත මිහිරි පානයක් පානය කරන්නේ නම් ඔහුට, එම පානයේ මිහිරි රසය නිසා එ අවස්ථාවේ සැප ඇතිවේ, එහෙත් වස නිසා පසුව මරණය වේදනා හෝ මරණය ඇතිවේ. මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ, අකුසල් කිරීමෙන් ඔහු සතුටුවන බවය. එහත්,මරණින් මතු දුගතියක දුක් විඳීමට සිදුවන බවය.

3) අමිහිරි බෙහෙත් පානය උපමාව-Simile of the bitter tasted medicinal drink: පාණ්ඩු රෝගය ඇති කෙනෙක් සිටි, අරළු ආදී තිත්ත බෙහෙත් පානය කරයි නම් ඔහු සුවපත්වේ යයි කෙනෙක් කියයි. එම පානය ගන්නාවිට අමිහිරි වුවද, බෙහෙත් ගුණයෙන් ඔහු සුවයට පත්වේ. මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ අකුසලයේ නොයෙදීම නිසා එ අවස්ථාවේ දුක්වේදනා ඇතිවිය හැකි බවය, එහෙත්, කුසලයේ යෙදීම නිසා පරලොව සැප ලැබේ.

4) මිහිරි බෙහෙත් පානය උපමාව- Simile of the sweet tasted medicinal drink: රක්තඅතිසාර රෝගය ඇති කෙනෙක් සිටි, ගිනෙල් මිපැණි ආදී මිහිරි බෙහෙත් පානය කරයි නම් ඔහු සුවපත්වේ යයි කෙනෙක් කියයි. එම පානය ගන්නාවිට ද මිහිරි වේ, බෙහෙත් ගුණයෙන් ඔහු සුවයට පත්වේ. මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ කුසලයේ යෙදීම නිසා මෙලොව හා පරලොව සැප ලැබෙන බවය.

▲ ආකාශය උපමාව- Simile of the sky: ආකාශය මහා විශාල දෙයකි. යම් පුද්ගලයෙක්, වර්ණ ගෙන, අහසේ රූප ඇඳීමට උත්සහ කරයි, එහෙත් ආකාශයේ ඇති ස්වභාවය නිසා එසේ කිරීමට ඔහු අසමත්වේ. එලෙස, මෝත්තා සහගත සිත අප්‍රමාණය, කිසිවකට සැලෙන්නේ නැත. අප්‍රමාණ මෝත්සිත පතුරුවා වාසය කරන කෙනෙකුගේ සිත, වෙනත් කෙනෙකුගේ අයහපත් වචනයෙන් සෙලවිය නොහැකි බව මෙහි

පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:ම.නි: 1: ඔපම්මවග්ග: 1.3.1 කකචුපම සූත්‍රය, (පෙදය 19), පි.327.

අප

▲ අජානිය අශ්වයා උපමා-Simile of the Thoroughbred horse

1) මැනවින් පුරුදු කල අජානිය අශ්වයා රාජ සේවය පිණිස උතුම්ය. එලෙසින්, දස දහම් මැනවින් පුහුණු කළ මහණ බුදුසසුනේ උතුම් බවට පත්වෙන බව මින් පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:ම.නි: (2) 2.2.5 හද්‍රාලි සූත්‍රය, පි.190, EMN: Bhadrāli Sutta.

2) අජානිය අශ්වයා වර්ත, බල, ජව හා ආරෝහපරිණාහ යන සතර කරුණු නිසා රාජකීය වේ, එලස, ආහුනෙය්‍ය, පාහුනෙය්‍ය, දක්ඛිනෙය්‍ය, අංජලිකරණිය ආදී ගුණයන් ගෙන් සමන්විත මහණ අග්‍රය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2) 4 නිපාත: 4.6.6. හා 4.7.7 අජානිය සූත්‍ර, පි. 502, EAN:4: 259.6 & 260.7 Thoroughbred, p. 232, අංගු.නි: (3) 5 නිපාත: 5.5.1.3 සූත්‍රය, පි. 422, EAN:5: 203.3 Thoroughbred, p. 304.

අට

▲ ඇට ගොඩ උපමාව- Simile of Heap of bones: වේපුල්ල පව්ව දඹදිව පිහිටි උස කන්දකි. දීර්ඝ සංසාරේ ඉපදී මැරී යළි ඉපදෙන සත්වයන්ගේ ඇට ගොඩ, වේපුල්ල පව්වට වඩා උස බව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: බු.නි: ඉතිවුත්තක: 1.3.4 අට්ඨපුඤ්ජ සූත්‍රය, පි.370, සංයු.නි:(2) නිදානවග්ග: අනාමනග්ග සංයුත්ත: දුග්ගතවග්ග: 3.2.10 වේපුල්ල පබ්බත සූත්‍රය, පි.314.

▲ ඇට වලින් සැදුන නගරය උපමාව- Simile of a city made of bones මේ කය-ශරීරය: ජරාව, මරණය, මානය ආදීවූ අයහපත් දෙයින් සැදී ඇතිබව පෙන්වීමට මේ උපමාව යොදාගෙන ඇත. බලන්න: අට්ඨනං නගරං. මූලාශ්‍රය: ධම්ම පදය: ජරා වග්ගය: 150 ගාථාව, Dhamma Pada, Jaravagga, verse 150.

අත

▲ අත් පා උපමාව-The Simile of Hands and Feet: සළායතන විවිධ ලෙසින් ක්‍රියාකාරීවීම නිසා කම්ම සකස්වන අන්දම පෙන්වීමට මේ උපමාව යොදාගෙන ඇත. බලන්න:සළායතන මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (4) වේදනාසංයුත්ත: සමුද්දවග්ග: 1.18.9 හ 1.18.10 සූත්‍ර, පි.362, ESN: 35: Salayathnanasamyutta: 236.9 & 10 suttas, p.1313.

▲ ඇතුන් දමනය කිරීමේ උපමාව- Simile of taming Elephants: සංඝයා ක්‍රමානුකූලව පුහුණුව ලබාගන්නා අන්දම පෙන්වා දීමට මේ උපමාව යොදාගෙන ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි: දන්තභූමි සූත්‍රය,EMN: Dhantabumi Sutta.

▲ ඇතා හා අන්ධයන් පිළිබඳ උපමාව-Simile of the Elephant & the Blind men: කෙනක්, අන්ධ මිනිසුන් කිහිප දෙනෙකුට ඇතෙක් ගෙ විවිධ අංග අතගා බලා ඇතා යනු කවුරුද? යයි විමසයි. ඒක් එක් අන්ධ මිනිසා තමන් ඇතාගේ අල්වා බැලූ අංග අනුව ඇතා මෙවැනි ස්වරූපයක් ඇතැයි

පවසයි. ඔවුන්හට සම්පූර්ණ ඇතා ගැන දැනුමක් නැත. එලෙස, විවිධ දිවියි දරන අන්‍යආගමිකයන් හට යථා අවබෝධය නොමැති බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: බු.නි: උදානපාලි: නානාතිත්ථික සූත්‍ර 3කි,පි.286.

▲ ඇත් පිය සටහන උපමාව- Simile of the Elephant footprint:

ලෝකයේ සිටින සියලු සතුන්ගේ පිය සටහන්, ඇත් පියසටහනට ඇතුළත් කළහැකිය. එලෙස, සියලු කුසල් දහම් චතුරාර්යසත්‍යයට ඇතුළත්වී ඇතිබව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි:(1):1.3.8 මහාහත්ථිපදෝපම සූත්‍රය, පි. 468, EMN:28: The Greater Discourse on the Simile of the Elephant's Footprint, p.264.

අධ

▲ ආධ්‍යාත්මික ජීවිතය ගෙන යන සංසයාට ඇති මාර්ග බාධා - Obstacles for the Sangha in training

දාරුක්ඛන්ධ උපමාව-The simile of the great log: නදියක පාවියන මහා කඳක්, සාගරයට පැමිණීමට පෙර බාධා 8 කට හසුවේ. එලෙස, දහම් මග යන පුද්ගලයාටද, නිවන අවහිර කරන බාධා ඇත. 1. දරකඳ මැන ඉවුරට (මෙතෙර) ගසාගෙන යන ලෙසින්, ඔහු සළායන්න යන්ට හසුවේ. 2. දරකඳ ඇත ඉවුරට (පරතෙර) ගසාගෙන යන ලෙසින්, ඔහු බාහිර අරමුණු වලට හසුවේ.3. දරකඳ පාවෙන්තේ නැතිව නදිය යටට ගිලීයන ලෙසින් (මැදකිමිදීම) ඔහු බාහිර නන්දි රාගයට යටවේ 4. දර කන්ද ගොඩට ගැසීම යනු අස්මිමානයට යටවීමය. 5. දරකඳ මිනිසුන් ගැනීම යනු, පාවියනවිට මිනිසුන් එය ගොඩට ගන්නා ලෙසින් ඔහු ගිනියන් හා අනවශ්‍ය බැඳීම්වලට හසුවේ 6.නොමිනිසුන් ගැනීම යනු දරකඳ පාවි යනවිට නො මිනිසුන් වැනි අය ගැනීම, එනම් මහන, දේවලෝක උත්පත්ති පතමින් මග බඹසර කරයි 7. දරකඳ සුළියකට හසුවීමෙන් ගසාගෙන යෑම නතර වන ලෙසින් ඔහු පස්කම් සැපයට යටවී යයි. 8.දරකඳ පාවි නොගොස් මග රැඳීම නිසා කඳේ ඇතුළු කුණුවී යන ලෙසින්, කෙළෙස් වලට හසුවී මාර්ගය විනාශවේ. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (4): සළායන්නවග්ග:වේදනා සංයුත්ත: 1.19.4 දාරුක්ඛන්ධ උපමා සූත්‍රය, පි.1.376, ESN:33: Vedanasamyutta:IV Vipera:241.4 The simile of the great log, p.1317.

අන

▲ අනාගාමී උතුමන් සුද්ධාවාසයක උපත ලබන ආකාර පෙන්වීමට යොදාගත් උපමා-Similes about the way in which Anagami's reach pure abodes

ගිනිපුපුර උපමාව: Simile of fire sparks: මේ ගැන යොදාගෙන ඇත්තේ දවස මුළුල් රත්වී ඇති යකඩගුලියක්, තළනවිට, ගිනිපුපුරක් මතු වී විවිධ ලෙසින් පැතිරී යන ආකාරයය. එලෙස, පස් ආකාරයකින් අනාගාමී උතුමන් සුද්ධාවාසයක උපත ලබති. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (4): 7 නිපාතය: 7.2.1.2. පුරිසගති සූත්‍රය, පි. 402, EAN: 7 : 55.2 Destinations of Persons, p. 387.

අප

▲ අප්‍රමාදය නම් එක ධර්මය වඩා ගැනීමෙන් මෙලොව පරලොව සුවය ලැබෙන බව පෙන්වන උපමා- Similes used to show that developing one Dhamma- heedless, that one is able to get welfare in this life and after life. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත:ධම්මිකවග්ග: 6.1.5.11 අප්පමාද සූත්‍රය, පි.156.

1. සියලු සතුන්ගේ පාසටහන් එක් ඇත්පා සටහනට ඇතුල් කළහැකිය. එලෙස, අප්‍රමාදය නම් එක ධර්මය වඩාගැනීමෙන් මෙලොව පරලොව සුවය ලැබේ.
2. කුටාගාර නිවසේ සියලු පරාල, එහි මුදුන් වහලේ එක්තැන්වේ. එලෙස, අප්‍රමාදය නම් එක ධර්මය වඩාගැනීමෙන් මෙලොව පරලොව සුවය ලැබේ.
3. බටකොළ කපන්නා, බටම්පියක් කපාගෙන එය උඩින් අල්වාගෙන, පහළද, දෙපසද මැනවින් තළා ගන්නාලෙස, අප්‍රමාදය නම් එක ධර්මය වඩාගැනීමෙන් මෙලොව පරලොව සුවය ලැබේ.
4. අඹ අත්තක් කැපුවට එහි ඇති ගෙඩි හැම ඒ අත්තේ එකතුව තිබේ. එලෙස අප්‍රමාදය නම් එක ධර්මය වඩාගැනීමෙන් මෙලොව පරලොව සුවය ලැබේ.
5. සියලු සුළු කුමාරවරු-පාලකයන්, සක්විතිරජුගේ පාලනයට නතු වී සිටින ලෙසින්, අප්‍රමාදය නම් එක ධර්මය වඩාගැනීමෙන් මෙලොව පරලොව සුවය ලැබේ.
6. සියලුම තරකා එලියට වඩා සඳ එලිය ආලෝකමත්ය, එලෙස අප්‍රමාදය නම් එක ධර්මය වඩාගැනීමෙන් මෙලොව පරලොව සුවය ලැබේ.

උ

▲ උඩුසුළඟට විසිකරන දූවිලි උපමාව- Simile of the dust thrown to upper wind: යම්කෙනෙක් සියුම් දූවිලි උඩුසුළඟට විසිකළවිට ඒ දූවිල්ල ඒ තැනැත්තා ගේ ඇඟටම වැටේ. එලෙස, නිර්දෝෂී, පිරිසිදු ජීවිතයක් ඇති, කෙළෙස් රහිත පුද්ගලයෙකුට කෙනෙක් ද්වේශ කරන්නේ නම් වැරදි කරන්නේ නම්, එමගින් අයහපත් කර්ම විපාක ඇතිවන බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග:දේවතාසංයුත්ත: 1.3.2 ඵ්‍රසන්නි සූත්‍රය, පි. 50, ESN:1: Devatasamyutta: 22.2. It Touches, p. 84.

▲ උල උපමා- Simile of the spike

- 1) යම්කිසි උලක් වැරදි ලෙසින් තබා ඇත්නම් එමගින් අනතුරු සිදුවේ. එලෙස, මිථ්‍යාදිට්ඨිය ගැනීමෙන් බොහෝ අනතුරු ඇතිවෙනබව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත:1.1.9 සූක සූත්‍රය, පි.44, ESN: 45: Maggasamyutta: 9.9. The Spike, p. 1613.
- 2) උල මුවහත් නිසා එය ඇතුන වට බලවත් වේදනා ඇතිවේ, එනිසා සිතේ තරහක් ඇතිවේ. එලෙස, පුහුදුන් මිනිසාට කායික මානසික වේදනා ඇතිවීම උලකින් ඇතිම වැනිය. ඔහුට තරහ ඇතිවේ, බලවත් වේදනා

ඇතිවෙන බව මෙහි පෙන්වා ඇත. කායික වේදනා එක් උලක් ඇතිම වැනිය, මානසික වේදනා උල් දෙකක් ඇතිම වැනිය. මූලාශ්‍ර: සං.නි: (4): වේදනා සංයුත්ත:සගාථා වගග: 1.20.6 සල්ල සූත්‍රය, පි.420, ESN: 36: Vedanāsamyyutta, 6.6 The dart, p. 1336.

එ

▲ එළකිරි උපමාව- Simile of the cow's milk

එළකිරි වලට වඩා ඉන් සකස් කරන දිකිරි අග්‍රය, දිකිරිවලට වඩා, ගිනෙල්...වෙඩරු ආදිය අග්‍රවේ. එලෙස සමාධිසමාපත්තිය ලබා ගැනීමේ දක්ෂතම පුද්ගලයා අග්‍ර යයි පෙන්වීම පිණිස මේ උපමාව යොදාගෙන ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (3): බන්ධකවග්ග: ජානසංයුත්ත:13.1.1. සමාපත්ති කුසල සූත්‍රය, පි.566, ESN: 34 Jhānasamyutta: 1 Attainment in relation to Concentration, p.1163.

ක

කක

▲ කකචුපම උපමාව- Simile of the doubled edge knife: මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ දෙපැත්තේ කැපෙන පිහියකින් තමන්ගේ දෙපා කපන විට ද තරඟ නොගෙන සිටීම බුද්ධ අනුසාසනය පිළිගැනීම බවය. බලන්න: කකචුපම,ම.නි:කකචුපම සූත්‍රය.

කට

▲ කටු වනය උපමාව-Simile of the thorn bush: කයේ බොහෝ තුවාල ඇති මිනිසක් කටුවනයකට පිවිසේ. ඒ වනයේ ඇති විවිධ කටු සහිත ගස් ඔහුගේ තුවාල වලට ඇතිම නිසා ඔහුට බොහෝ දුක් වේදනා ඇතිවේ. එලෙසින්, අසංවර මහණ ගමකට ගිය විට ඔහු නිසා ගමේ වැසියන්ට අයහපත සිදුවන බව මෙහි දී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (4): සළායතනවග්ග:වේදනාසංයුත්ත: අසිට්ඨවග්ග:1.19.10 ඡප්පානක සූත්‍රය, පි.404.

▲ කැටකිරිල්ල හා ගිජු ලිහිණියා පිළිබඳ උපමාව-Simile of the Quail & the Eagle: කැටකිරිල්ල ගේ වාසස්ථානය මඩ ගොඩකය. උෞ එ ස්ථානයෙන් පිටවී ගියහොත් ගිජු ලිහිණියාට ගොදුරු කර ගැනීමට පහසුවේ. එලෙස, සතර සතිපට්ඨානය හැර පස්කම් සැපයේ යෙදෙනවිට, පහසුවෙන්ම මාරයාට හසුවෙන බව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. බලන්න: ගෝවර භූමිය. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: සතිපට්ඨානසංයුත්ත :අම්බපාලි වග්ග: සකුනග්ගි සූත්‍රය, පි.296.

කඳ

▲ කඳු මුදුනට වසින වැස්ස උපමා -Simile of the rain falling down to a mountain

කඳුමුදුනට වැස්ස වසිනවිට, ජලය බැවුම ඔස්සේ ගලා ගොස් ක්‍රමයෙන් මහා සාගරයට එක්වේ. එලෙස, විද්‍යාවිමුක්තිය පෝෂණයවීම, ක්‍රමානුකූලව සිදුවන ආකාරයද, එසේම, අවිජ්ජාව පෝෂණය වන

අන්දමද මෙහි විස්තර කර ඇත.බලන්න: විද්‍යාවිමුක්ති ඥානදර්ශනය,
අවිද්‍යාව. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: යමක වග්ග: 10.2.2.1 අවිද්‍යා
සූත්‍රය, පි.232, EAN:10: II Pairs: 61.1.Ignorance, p. 517.

කණ

▲ **කණ කැස්බැව් උපමාව- Simile of the blind Turtle**

මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ එක් ඇසක් ඇති කැස්බැවෙක් ගැනය.එක් ඇසක්
ඇති කැස්බැව්, අවුරුදු 100 කට වරක් මුහුද පතුලේ සිට ගොඩට එයි, එම
අවස්ථාවේදී එක් සිදුරක් ඇති වියදණ්ඩක් මුහුදේ පාවී එයි. ඒ
කැස්බැව්ට, වියදන්ඩේ ඇති එක් සිදුර, පෙනෙන ඇසින් බලා, උගේ
ගෙල එ තුලට දමා ගැනීමට හැකිනම් එය දුර්ලභ දෙයකි. එලෙස, මිනිසන්
බව ලබාගැනීම දුර්ලභ දෙයක් බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි : (3) :
3.3.9 බාල පණ්ඩිත සූත්‍රය, පි. 376, EMN: 129: Fool & Wise Men, p.
929, සංයු.නි: (5-2 කාණ්ඩය): මහාවග්ග: සච්චසංයුත්ත: 12.5.7 හා
12.5.8 ඡීග්ගල සූත්‍රය, පි. 341, ESN: 56: Sacchasamyutta: 47.7 Yoke
with a Hole, p. 2318.

කප

▲ **කපුටා උපමාව-Simile of the Crow:** කපුටන්ට අවගුණ 10 ක්
ඇතිනිසා උන් වැදහත් යයි සලකන්නේ නැත. එලෙස අවගුණ 10ක් ඇති
ලාමක සංඝයාද සසුනට වැදගත් නොවේ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6) 10
නිපාත, ආකඩ්ඛ වග්ග, 10.2.3.7. කාකසූත්‍රය,පි.292, EAN:10: III-77.7.
The Crow, p. 525.

කම

▲ **කම්ම හා භවය පිලිබඳ උපමාව-Simile of Existence & kamma**
කෙනෙක් කරන කම්ම හා භවය සකස්වීම අතර ඇති සම්බන්ධය කෙතක
වැපුරු බිජ වැනිය. එම උපමාව මෙසේ දක්වා ඇත:

“ කර්මය නම් කෙතය (පොළවය), විඥාණය බීජය (ඇටය) වේ,
තණ්හාව එම බීජය පෝෂණය කරන ජලය (උදක) වේ. අවිද්‍යාවෙන්
වැසුන, තණ්හාවෙන් බැඳුන, සත්ත්වයන්ගේ විඥානය,කාම ලෝකයේ
(කාම ධාතුවේ) පිහිටයි. එලෙස සත්ත්වයන්ගේ පුනර්භවය ඇති කරණ
භවය සකස්වේ”. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි:(1):3 නිපාත:3.2.3.6
සූත්‍රය,පි.432,EAN:3:76.6 Existence, p.119.

කර

▲ **කර්ම විපාක යහපත් වීම නිසා ඇතිවෙන හොඳ ප්‍රතිඵල පෙන්වීමට**
යොදාගෙන ඇති උපමා- Similes used to show the good effects on
good deeds

සුදුකාරයා උපමාව- Simile of the gambler: කිසියම් සුදුකාරයෙක්
ඔහුගේ පළමු ක්‍රීඩාවෙන් මහා සම්පත් ජයගෙන සතුටු ව සැප විඳි. ඔහු
ලබන එම සැපයට වඩා පණ්ඩිතයා, තුන්දොරින් යහපත් කර්ම සිදුකර
දෙව් මිනිස් සැප ලබා ගන්නා සතුට අප්‍රමාණව මෙහි දක්වා ඇත.
සුදුකාරයාගේ සතුට කුඩා ගල් කැටයක් වැනිය, එහෙත් පණ්ඩිතයා ලබන

සතුව භිමාල පව්ව වැනිය. මූලාශ්‍ර: ම.නි:(3): 3.3.9 බාල පණ්ඩිත සූත්‍රය, පි. 376, EMN: 129: Fool & Wise Men, p. 929, අංගු.නි: (1): 3 නිපාත, බාල වග්ග සූත්‍ර, පි.234, EAN: 3: The Fool, p. 80.

▲ කර්ම විපාක කෙනෙක් පසුපස එන අන්දම පෙන්වන උපමා- Similes used to show that Kamma follows the person

කරත්තයක් ඇදගෙන යන ගොනාගේ කුර පිටිපස කරත්ත රෝදය නිරතුරුවම පැමිණේ, රෝදය තමාගේ පය පිටිපස එනබව දන්නාවිට එය අපහසුවකි. අයහපත් කම්ම විපාක, එලෙසින් පුද්ගලයා පිටිපසින් එයි. සෑම සතකුගේ සෙවනැල්ල ඔවුන් පසුපසින් සිටී, එය කෙනකුට කරදරයක් නොවේ. එලෙස, යහපත් කම්ම, සෙවනැල්ල ලෙසින් මිනිසා පසුපසින් එයි. මූලාශ්‍රය: ධම්මපදය:යමකවග්ග.

කල

▲ කල්පයක් යනු දීර්ඝ කාල පරිච්ඡේදයක් බව පෙන්වන උපමා-Similes used to show the great length of a Kalpa: මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: අනමතග්ගසංයුත්ත:3.1.5 පබ්බත සූත්‍රය, පි.301, ESN:15: Anamataggasamyutta:5.5 The Mountain, p. 301.

1) යොදුනක් දිග, පළල හා උස ඇති මහා ගල් පව්වක්, සිනිදු සඵලකින් සෑම වසරකට එක්වරක් මැදීමෙන් ගෙව්අවසන්විය හැකිය. එහෙත්, කල්පයක් ගෙවී යාමට දීර්ඝ කාලයක් ගතවේ.

2) යොදුනක් උස, දිග හා පළල ඇති , යකඩ පවුරකින් වටවුන නුවරක් ඇත. එහි, අබ ඇට පුරවා ඇත. සෑම වසර 100ක් ගිය විට, පුද්ගලයෙක් පැමිණ ඒ නුවරින් අබ ඇටයක් ගනී, එසේ සෑම සියවසක් ඇවැමෙන් ඒ මහා අබඇට ගොඩ අවසන්වේ, එහෙත්, කල්පය අවසන් නොවෙන්නේය.

කළ

▲ කොළ අතු ඇති හා කොළ අතු නැති ගස උපමා- Simile of the Tree with branches and leaves & the Tree without branches and leaves: මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (3):5 නිපාත: 5.1.3.4 දුස්සීල සූත්‍රය, පි. 52, EAN:5: 24.4 Immoral,p. 243.

1) අතු කොළ ඇති ගසක පොත්ත, හරය මනාව වැඩේ. එලෙස සුසිල්වතා ශීලසම්පන්න වීම නිසා සමාධිය ලබාගනී. එනිසා යථාභූතඥානදර්ශනය ඇතිවේ, එමගින් නිබ්ද්දාව හා විරාගය ඇතිවේ. නිබ්ද්දාව හා විරාගය ඇතිවිට විමුක්තිඥානදර්ශනය ඇතිවේ.

2) අතු කොළ නැති ගසක පොත්ත, හරය මනාව නොවැඩේ. එලෙස දුසිල්වතා, ශීලසම්පන්න නොවීම වීම නිසා සමාධිය විමුක්තිඥානදර්ශනය ඇතිකරගැනීමට ඔහුට හැකියාව නැත.

සටහන: එම උපමාවම මේ සූත්‍රයේද පෙන්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත:ධම්මකවග්ග: 6.1.5.8 ඉන්ද්‍රියසංවර සූත්‍රය, පි.150.

▲ කළදරනුව උපමාව-Simile of the Potholder

කළයක් මනාව තබා ගැනීමට දරනු ලබන උපකාරීවේ. එලෙස, ආරිය අටමග වැඩීම සිතට ආධාරයක් බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත: 1.3.7 කුම්භ සූත්‍රය, පි. 62, ESN: 45: Maggasamyutta: 27.7. The Pot, p. 1633.

▲ කළාමැදිරියා උපමාව- Simile of the Glowworm: හිරු උදාවන තෙක් කළාමැදිරියා ගෙ එළිය බබළයි. එලෙස, තථාගතයන් පහළ වෙනතෙක් අන්‍ය ආගමික දහම බබළයි. එහෙත්, තථාගතයන් පහළවූ විට බුදුසසුන, හිරු එළිය මෙන් ලෝකයේ බබළයි. මූලාශ්‍ර: බු.නි: උදාන පාලිය: 6.10 තථාගත උත්පාද සූත්‍රය, පි. 304.

කස

▲ කොස්වාලිහිනියා උපමාව- Simile of Koswalihiniya: කොස්වාලිහිනියා (හංසයෙක් බඳු පක්ෂියෙක්), දියමුසු කිරි ලැබුන විට, දිය හැර කිරිපමණක් පානය කරයි. එලෙස, නුවණැති ආරියන් ලාමක දේ බැහැර කිරීමට සමත්වන අන්දම මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: බු.නි: උදානපාලිය: 8.7 ද්විධාපථ සූත්‍රය, පි. 338.

ග

ගග

▲ ගංගානම් නදිය උපමාව-Simile of Ganges River

1) ගංගානම් ගඟ ගලන්නේ නැගෙනහිරට බරවය. එලෙස, ආරිය අටමග වඩන පුද්ගලයා නිවන දෙසට බරවී සිටින බව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත: පාචිනනිත්ත සූත්‍රය, පි. 102.

2) ගංගානම් ගඟ නැගෙනහිරට බරවය. එලෙස, පංචබල වඩන පුද්ගලයා නිවන දෙසට බරවී සිටින බව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: බලසංයුත්ත: පචිනනිත්තාදී සූත්‍රය, පි. 462, ESN: 50: Balasamyutta: The river Ganges, p. 2038.

3) ගංගානම් නදියේ ජල ප්‍රමාණය විශාලය. ගිනිසුලක් රැගෙන එන පුද්ගලයෙක්, ගංගා නදියේ ජලය උණුකිරීමට තැත් කරයි, එහෙත්, නදියේ මහා බව නිසා ඔහුට එසේ කළ නොහැකිය. එලෙස, අප්‍රමාණය වූ මෙත්තා සහගත සිත ඇති පුද්ගලයා, අනුන්ගේ අයහපත් වචනයෙන් නොසෙල්වේ. මූලාශ්‍ර: ම.නි: 1: ඔපම්මවග්ග: 1.3.1 කකචුපම සූත්‍රය, (ෂ්ඨදශ 20) පි. 327

▲ ගංගා හා දූපත උපමාව-Simile of the rivers & the Island

පංච ඉන්ද්‍රිය හා පංච බල අතර ඇති අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධය දැක්වීමට මේ උපමාව යොදාගෙන ඇත. ගංගාවක මැද දූපතක් ඇත. එම ගංගාව එකම ගංගාව හෝ ගංගා දෙකක් ලෙසින් සලකිය හැකිය: 1) මැද දූපත දෙපස ගලන ජලය නැගෙනහිර ගංගාව හා බටහිර ගංගාව ලෙසින් ගැනීම 2) දූපතට උතුරින් ඇති ජලය උතුරු ගංගාව ලෙසින්ද, දකුණේ ඇති ජලය දකුණු ගංගාව ලෙසින් ගැනීම. කුමන ක්‍රමයකට සැලකුවද සියලුම ගංගා

එකම ජල කඳකි. එලෙස, පංච ඉන්ද්‍රියඇත්නම් පංච බල තිබේ, පංච බල ඇත්නම් පංච ඉන්ද්‍රිය තිබේ යයි ඒවා අතර ඇති සම්බන්ධය අවබෝධ කර ගත හැකිවේ. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: ඉන්ද්‍රියසංයුත්ත: ජරාවග්ග: 4.5.3 සාකෙත සූත්‍රය, පි.414.ESN:48: Indriyasamyutta: 43.3. Saketha, p.1975.

ගද

▲ ගද්දුලබද්ධ උපමාව- Similes of The leash

ගද්දුලබද්ධ යනු බල්ලෙක් ගැට ගසා තබන කනුවය. එසේ ගැට ගසා ඇති බල්ලා, බැඳුමෙන් මිදිය නොහැකිව කනුව වටා දුවයයි. එලෙස, තණ්හාව පහ නොකළ සත්කයෝ, ආරිය ධර්මය නොදත් නිසා, පංච උපාදානස්කන්ධය තමාගේ යයි අල්වාගෙන සසර වටේ කැරකෙන බව පෙන්වීමට මේ උපමාව යොදාගෙන ඇත. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (3): බන්ධ සංයුත්ත: 1.2.5.7 ගද්දුලබද්ධ සූත්‍රය, පි. 284, ESN: 22: Khanda samyutta: 99.7 The leash, p. 1090.

ගත

▲ ගිනිඅඟුරු වල උපමාව-Simile of Hot coal pit

ගිනිඅඟුරු පිරි වලකට වැටීම නිසා බොහෝ දුක් වේදනා ඇතිවේ. ජීවත්වීමට කැමති කෙනෙක්, තවත් අය විසින් එවැනි වලකට දැමීමට යන්නේ නම්, ඉන් ඇතිවෙන වේදනා දන්නා පුද්ගලයා ඉන් මිදීමට උත්සාහ කරයි. එලෙස, චේතනා පහළ කිරීමෙන් ඇතිවන කර්ම විපාක නිසා සසර දික්වේ. සසරින් ගැලවීමට කැමති කෙනෙක්, චේතනා ගැන අවබෝධය ඇතිව කටයුතුකිරීම ගැන මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර :සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: අභිසමය සංයුත්ත: 1.7.3 පුත්තමංස සූත්‍රය, පි. 174, ESN: 13 : Abhisamyasamyutta: 63.3 Son's Flesh, p. 697.

▲ ගිනිදඬු උපමාව-Simile of Fire sticks

ගිනිදඬු දෙකක් ගැටීමෙන් ගිනි ඇතිවේ, ඒවා වෙන්කල විට ගින්නක් ඇති කිරීමට බැරිය. එලෙස, ස්පර්ශය ඇතිවිට වේදනා ඇතිවේ, ස්පර්ශය නැතිවිට වේදනා ඇතිනොවන බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: ඉන්ද්‍රියසංයුත්ත: 4.4.9 කට්ඨෝපම සූත්‍රය, පි.404.

▲ ගිනිදැල්වීමේ හා නිවීමේ උපමා-Similes of lightening &

extinguishing a fire: බොජ්ඣංග ධර්මතා වැඩිමට සුදුසු හා නුසුදුසු අවස්ථා පෙන්වීමට මේ උපමාව යොදාගෙන ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): බොජ්ඣංග සංයුත්ත: 2.6.3 අග්ගි සූත්‍රය, පි.244, ESN: Maggasamyutta: Bojjanga: 53.3 Fire, p. 1795.

1) යම්කිසි පුද්ගලයෙක් ගිනි දැල්වීම පිණිස, ගිතල සුළං ඇති තැනක, අමු දර ආදිය යොදා, වැලි දමමින් මද ගින්නක් දැල්වීමට තැත් කලත් ඔහුට ඒ ගින්න දල්වා ගැනීමට හැකිනොවේ. එලෙස, සිත උදාසීනව ඇතිවිට පස්සද්ධි, සමාධි, උපේක්ඛා බොජ්ඣංග වැඩිමට සුදුසු නොවේ.

2) යම්කිසි පුද්ගලයෙක් ගිනි දැල්වීම පිණිස, සුළං මුවාවූ තැනක, වියළි දර ආදිය යොදා, වැලි දමන්නේ නැතිව, මද ගින්නක් දැල්වීමට තැත් කරයි. ඔහුට ඒ ගින්න දල්වා ගැනීමට හැකිවේ. එලෙස, සිත උදාසීනවූ අවස්ථාවේ ධම්මච්චය, චිරිය හා පිති බොජ්ඣංග වැඩිමට සුදුසු වේ.

3) යම්කිසි පුද්ගලයෙක් මහා ගින්නක් නිවීමට කැමතිවේ, ඒ පිණිස ඔහු වියළි දර ආදියදමයි, එහෙත්, ඔහුට ඒ මහා ගින්න නිවා ගත නො හැකිවේ. එලෙස, සිත නොසන්සුන්වූ අවස්ථාවේ, ධම්මච්චය, චිරිය හා පිති බොජ්ඣංග වැඩිමට සුදුසු නොවේ.

4) යම්කිසි පුද්ගලයෙක් මහා ගින්නක් නිවීමට කැමතිවේ, ඒ පිණිස ඔහු අමු දර ආදිය දමමින්, ශිතල සුළං ලබාදෙමින්, වැලි ඉසිමින් කටයුතු කරයි. ඔහුට ඒ මහා ගින්න නිවා දැමිය හැකිය. එලෙස, සිත නොසන්සුන්වූ අවස්ථාවේ, පස්සද්ධි, සමාධි, උපේක්ඛා බොජ්ඣංග වැඩිමට සුදුසු වේ.

ගම

▲ ගොමපිඩුව උපමාව-Simile of lump of cow dung

ගොම පිඩුව ඉතා දුබල, අස්ථිර දෙයකි. පංච උපාදානස්කන්ධයට එවැනි ශක්තියක් නොමැතිබව වටහාගෙන සසරින් මිදීම පිණිස අප්‍රමාදව කටයුතු කිරීමේ වැදගත්කම මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (3): බන්ධසංයුත්ත: 1.2.5.4 ගොම පින්ඩුපම සූත්‍රය, පි. 274, ESN:22: Khandasamyutta: 96.4 A Lump of Cow dung, p. 1087.

ගල

▲ ගලායන නදිය නතරකිරීමේ උපමාව- Simile of stopping a running river

ගලායන නදියක් නතර කිරීමට නම් ශක්තිමත් බැම්මක් බැඳිය යුතුය. එලෙස, තණ්හාව නමැති ගලායන නදිය නතර කිරීමට, ඉන්ද්‍රිය සංවරය, සිහිය හා මාර්ග ප්‍රඥාව තිබිය යුතු බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි.326, 5-1 අජිතමානවක, පි.336

ගව

▲ ගොවියා උපමාව-Simile of the farmer: කුඹුරක් වපුරන ගොවියා, පළමුව ගොනුන් ලවා කුඹුර හාරා, වල් පැල ගලවා, බීජ වපුරයි. මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ, ධර්මය නම් කෙත, බුදුන් වහන්සේ සකස්කළ අන්දමය.

“කෙතේ වපුරන බීජු නම් ශ්‍රද්ධාවය, වැස්ස නම් තපසය, ප්‍රඥාව වියදණ්ඩ හා නගුලය, හිරිය (ලජ්ජාව) නම් රිටිය, සිහිය යොත-නගුල්දත හා කෙවිටය. කාය වච්ඡවර්තය ඇතිව, ආහරයේ සංවරය ඇතිව, සත්‍ය නම් අංකුසයෙන් වල් උදුරා දමමි, අරහත්වය මගේ විමුක්තියය (වියගහෙන් මිදීම). ප්‍රධන් වීරිය (නගුල ඇදගෙන යන) ගොනුන්ය, එය නොනැවතීම නිවනවෙතට ගෙනයයි. එලෙසින් ධර්ම කෙත සානලදී, වපුරන ලදී, ව අස්වැන්න අමත එලයය, ඒ සීඝ්‍රම සියලු දුකින් මිදීමය”.

සටහන: සු.නි: උරගවග්ග: 1-4 කසිභාරද්වාජ සූත්‍රය, පි.42 හි මේ සමාන විස්තරයක් ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (1) බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත: උපාසකවග්ග: 7.2.1 කසිසූත්‍රය: පි.332.

▲ ගෙය උපමාව- Simile of the house

වේලිගිය වහලක් ඇති ගෙයක් වහා ගින්නට හසුවේ. එහෙත් ගල් ආදියෙන් කල ගෙයක් ගිනි තැබීමට අපහසුය. එලෙස, කෙලෙස් ඇති සිතට පහසුවෙන් ම මාරයාට පැමිණිය හැකිය, කෙලෙස් රහිත සිත මාරයාගෙන් නිදහස්ය. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග: වේදනාසංයුත්ත:ආසිවිසිවග්ග: 1.19.6 අවස්සුත පරියාය සූත්‍රය, පි.380, ESN:35:Salayatanasamyutta:243.6 Exposition on the Corrupted, p.1319.

ජ

ජන

▲ ජනපදකලාණි උපමා- Simile of Most beautiful woman in the province

1) කිසියම් ප්‍රදේශයක සිටින ශෝභාමත් රූ සපුව ඇති කාන්තාව ජනපද කලාණියය. ඇයගේ රූපය වසභවී, මත්වී මිනිසුන් පරිහානියට පත්වේ. එලෙස, ලාභ සත්කාර ආදියෙන් මත්වන සංඝයා මාර්ගය විනාශ කරගන්නා අන්දම මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: ලාභසත්කාරසංයුත්ත: 3.3.2 ජනපදකලාණි සූත්‍රය, පි.380.

2) ජීවත්වීමට කැමති මිනිසකුට, පිරුණ තෙල් බඳුනක් හිසේ තබාගෙන ජනපදකලාණිය බැලීමට රැස්වී සිටින මහා ජනසමූහය මැදින් ගමන් කිරීමට නියෝග දෙන්නේය. ඔහු පසුපස කඩුගත් මිනිසක් ගමන් කරයි. යම්හෙයකින්, තෙල් බඳුන ස්වල්ප ලෙසින් හෝ විසිරීගිය හොත් ඔහුගේ හිස කපා දමන බව ඔහුට දන්වා ඇත. එලෙස, අණකල පුද්ගලයෙක්, මරණ භය නිසා පමාවට නොපැමිණ, සිහියෙන් කටයුතු කරයි. එලෙස, සසර භය දැක කායගතා සිහිය ඇතිව මාර්ගයේ ගමන් කළයුතු බව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: සතිපට්ඨානසංයුත්ත: නාලන්දවග්ග: 3.2.10 ජනපදකලාණි සූත්‍රය, පි.331.

ත

තග

▲ තෑගි දීමේ උපමාව- Simile of giving gifts

කෙනෙක්, වෙනත් කෙනෙක්හට යම් තෑගි ආදී දෙයක් ගෙනයයි. එහෙත්, ඒ පුද්ගලයා ඒවා භාර නොගන්නේ නම්, පළමු පුද්ගලයා ඒවා ආපසු ගෙනයායුතුය. එලෙස, කෙනෙක් වෙනත් කෙනෙකුට අක්‍රෝෂ පරිභව කරනවිට, අනිත් තැනැත්තා ඒවා බාර ගන්නේ නැත්නම්, ඒවා දුන් තැනැත්තාටම හිමිවේ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: බ්‍රාහ්මණ සංයුත්ත:7.1.2 අක්කොස සූත්‍රය, පි.314.

තර

▲ තරුණ රුක උපමාව-Simile of the young tree

පළමුව සැදු කුඩා පැලයක් නිතර පොහොර වතුර දමා සාත්තු කිරීම නිසා තරුණ රුකක් බවට පත්වේ. එලෙස, නිතර නිතර සංයෝජන ධර්මතා ආස්වාදය කරනවිට, තණ්හාව හොඳින් වැඩි එයි. තරුණ කාලයේදීම, පළමු කි ගස, මුලින්ම ගලවා, ගින්නෙන් දවා, අළු ගඟේ පාකර හැරියොත්, එ ගස නැවත හැදෙන්නේ නැත. එලෙස, සංයෝජන හටගත් විගස, ඒවායේ ආදීනව සිහිකර පහකර ගන්නේ නම් තණ්හාව වැඩි නොයන බව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: අභිසම්මසංයුත්ත:1.6.7 තරුණරුක සූත්‍රය, පි. 162, ESN:12: Nidanāsamīyutta: 57.7. The sapling, p.689.

තල

▲ තල් ගස උපමාව-Simile of the Palm tree: කරවිය මුලින්ම සිඳිනලද තල් ගසක් (තාලාවක්) නැවත හටගන්නේ නැත. එලෙස, බුදුන් වහන්සේ, රූපය, ශබ්දය ...ආදී සියලුම තණ්හා-කෙළෙස් මුළුමනින්ම සිඳි දමා ඇතිබව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: 8.1.2.1 වේරඤ්ජ සූත්‍රය, පි. 62, EAN: 8: The 11 .1 Verañjā, p 416.

▲ තෙල් පහන උපමාව-Simile of the oil lamp

තෙල් පහනක් දැල්වීමට තෙල් හා වැටියක් අවශ්‍යවේ. ඒවා අවසන්වූ විට පහන නිවී යයි. එලෙස, ත්‍රිවිධ වේදනා පිළිබඳ යථා අවබෝධය ලැබූ ආර්ය ශ්‍රාවකයා ගේ කය බිඳී ජීවිතය කෙළවර වීමෙන්, සියලු විඳිම් අවසන්වියන බව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සං.නි: (4): සළායතන වග්ග: වේදනා සංයුත්ත:සගාථා වග්ග: 1.20.7 ගිලන්හල සූත්‍රය, පි.424 , ESN: 36: Vedanāsamīyutta, 7.7 The sick ward, p. 1339.

දි

▲ දක්ෂ ගොපල්ලා උපමාව- Simile of the skillful Cowherd

කරුණු 11කින් සමන්විත දක්ෂ ගොපල්ලා තම ගවධල යහපත් ලෙසින් බලාගනී. එලෙස, ගුණ 11කින් සමන්විත භික්ෂුව, ධම්ම විනය වර්ධනය කර ගැනීමට සමත්වේ. සටහන: එම කරුණු මේ සූත්‍රයේ විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (1) 1.4.3 මහා ගෝපාලක සූත්‍රය, පි.546, EMN:33: The greater discourse on the cowherd, p.292.

▲ දක්ෂ හා අදක්ෂ වෙළෙන්දා උපමාව- Simile of the skillful & unskillful Shopkeeper

වෙළඳාමට තික්ෂණ ඇසඇති, වගකීම ඇති, අනුග්‍රාහකයන් ඇති වෙළෙන්දා දක්ෂය, ඔහුට මහා ධනයක් උපයාගැනීමට හැකිවීම නිසා ජීවිතය දියුණු කරගත හැකිය. එහෙත්, එම කරුණු නැති අදක්ෂ වෙළෙන්දා ගෙ ජීවිතය අසාර්ථක වේ. මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ භික්ෂුවකට එම ගුණ 3 ඇත්නම් මාර්ගය සාර්ථක කරගැනීමට හැකිබවය. එම ගුණ නැති භික්ෂුව මාර්ගයේ පිරිහේ. තික්ෂණ ඇස: වතු සත්‍ය

යහපත්ව දැකීම. වගකීම: අකුසල පහකොට කුසලය වඩාගැනීමට විරිය තිබීම. අනුග්‍රාහකයන් ලැබීම: උතුම් ජේෂ්ඨ භික්ෂූන් නිතර හමුවී දහම් කරුණු පහදා ගැනීම. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2): 3 නිපාත: 3.1.2.9 -10 සූත්‍ර 2කි, පි. 256, EAN:3: 19.9 & 20.10 Shopkeeper, p. 84.

දද

▲ දාදු කැටය උපමාව-Simile of the Gambler's dice

කෙනෙක් උඩට විසිකරන දාදු කැටය බිමට වැටෙන විට, එ වැටෙන ස්ථානයේම සිටී. එලෙස, නරක ක්‍රියාකරණ අය නියතලෙසින්ම දුගතියකට වැටේ, හොඳ ක්‍රියාකරණ අය, නියතලෙසින්ම සුගතියේ පහළවේ යයි මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි:(6) 10 නිපාත: කරජකාය වගග,10.5.1.7.පඨම සඤ්චෙනනික සූත්‍රය හා 10.5.1.8 දුතිය සඤ්චෙනනික සූත්‍රය, පි.566, EAN: 10:The Deed Born Body: Volitional 1 & 2, p.558.

දණ

▲ දණ්ඩ උපමාව-Simile of the Stick

අහසට විසිකරන දණ්ඩක්, බිමට පතිත වන ආකාරය වරින් වරට වෙනස්වේ. යම් අවස්ථාවක දණ්ඩේ මුල පලමුවෙන්ම බිමට වැටිය හැකිවේ. තවත් අවස්ථාවක දණ්ඩේ අග පළමුව පතිත විය හැකිය. එලෙස, දීර්ඝ සසරේ ගමන් කරන සත්ත්වයෝ වරක මෙලොවින් පරලොවට යයි, වරක පරලොවින් මෙලොවට පැමිණේ යයි සසරෙ ඇති බිය මෙහි දක්වා ඇත. සටහන: මේ උපමාව: සංයු.නි: මහාවග්ග: සච්චසංයුත්තයේ: සිංසපාවග්ගයේ: දණ්ඩ සූත්‍රයේ ද දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි (2): නිදානවග්ග: අන්මතග්ගසංයුත්ත:3.1.9 දණ්ඩ සූත්‍රය, පි. 306, ESN:15: Anamataggasamyutta:9.9. The stick, p. 795.

දඹ

▲ දඹරුක උපමාව-Simile of the Rose apple tree

දඹදිව හටගත් රුක් අතුරින් දඹරුක අග්‍රවේ. එලෙස , බෝධිපාකාශ ධර්මතා අතුරින්, ප්‍රඥාඉන්ද්‍රිය අග්‍ර බව පෙන්වීමට මේ උපමාව යොදාගෙන ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: ඉද්දිපාද සංයුත්ත:සම්බෝධිවග්ග: 4.7.7 රුක්ඛ සූත්‍ර 4 කි, පි.442.

දර

▲ දොරවල් 11ක් ඇති ගෙදර උපමාව-Simile of the House with 11 doors

ගෙයකට දොරවල් 11ක් ඇතිවිට, යම් ගින්නක් ඇතිවුවහොත්, ගෙහිමියාට ගින්නෙන් ගැලවියාමට මං 11ක් ඇත. කෙනෙක් සමාපත්ති 11ක් වඩන්නේ නම් ඔහුට සසර ගින්නෙන් මිදියාමට ක්‍රම 11ක් ඇත. බලන්න: අමතඳ්වාර. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (2): 2.1.2 අට්ඨකනාගර සූත්‍රය, පි.35, EMN:52: Atthakanāgara Sutta,p.432.

දල

▲ දැල උපමාව-Simile of the Net

දැලක් යොදා විශාල ප්‍රදේශයක් වටකර දැමිය හැකිවේ. එලෙස,
ආධ්‍යාත්මික තණ්හාව හා ධාතූර් තණ්හාව දැලක් ලෙසින් මිනිසා
වටලාගෙන ඇති අන්දම මෙහි විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2): 4
නිපාත: 4.4.5.9 තණ්හාජාලිනි සූත්‍රය, පි.424.

දව

▲ දැව කොටය උපමාව- Simile of the block of log

ශක්තිමත් දැවකොටයක් පහසුවෙන් කපා දැමිය නොහැකිය. එලෙස,
ප්‍රධාන වීරිය වඩන සංඝයා මාරයාගේ වසභයට ගැනීම අපහසු බව මෙහි
පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග:ඔපම්මසංයුත්ත:8.1.8
කලිඬගරුප සූත්‍රය,පි.436, ESN:20: Opammasamyutta: 8 Blocks of
wood, p.915.

ධ

ධර

▲ ධර්මය ශ්‍රවණය ආකාරය පිළිබඳ උපමා- Similes about listening to
Dhamma: මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (1): 3 නිපාත: 3.1.3.10 සූත්‍රය, පි. 277, EAN:
3: 30.10 sutta, p. 88.

ධර්මය ශ්‍රවණය කරන ආකාරයේ විවිධ බව පෙන්වීමට මෙ උපමා
යොදාගෙන ඇත

1) යටිකුරු ප්‍රඥාව ඇති අයට, යහපත් දහම ඇසුනද, එය සිතේ දරා
ගැනීමට සමත් නැත. හරියට යටිකුරු කොට තැබූ කලයකට දමන ජලය
ඒ තුලට නොයන ලෙසය.

2) වෙනත් කෙනෙක් දහම් දේශනාව පවත්වන තෙක් අසාසිටී.
අසුනෙන් නැගිට ගත් පසු එය අමතකවේ. එය හරියට, වාඩිවීසිටින විට
දුන් කෑම ආදිය ඔඩොක්කුවේ තබාගෙන සිට, නැගිට ගත් සැනෙන් බීම
වැටෙන ලෙසින්ය.

3) තව කෙනෙක් දහම යහපත් ලෙසින් අසයි, මතකයේ තබාගනී. එය
හරියට උඩුකුරුව තබා ඇති කලයට වතුර පුරවනවා වැනිය

න

නග

▲ නගර උපමාව- Simile of the city: සියලු කරුණු වලින් සම්පූර්ණවූ
ශක්තිමත් නගරයක්, සතුරන්ට පරාජය කළ නොහැකිය. එලෙස, සජ්න
සද්ධර්මය සමන්විත භික්ෂුව, මාරයා හට පරාජය කළ නොහැකිය.
මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4): 7 නිපාත: 7.2.2.3 නගරුපම සූත්‍රය, පි. 454,
EAN:7: 67.3 Simile of the Fortress, p. 397.

▲ නාගයෝ උපමාව-Simile of Snakes

හිමාල කඳුවැටිය ආශ්‍රිතකරගෙන නාගයෝ ඔවුන්ගේ කය පෝෂණය කර, ශක්තිමත් කරගනී. ඉන්පසු ඔවුන් එහි ඇති පොකුණු වලට පැමිණේ, එහි සිට ක්‍රම ක්‍රමයෙන් මහා මුහුදට පැමිණ මහා නාග යෝ බවට පත්වේ. එලෙස ශීලය පදනම්කොට සජ්ඣ බොජ්ඣංග වඩන හික්ෂුච ක්‍රම ක්‍රමයෙන් මහාබවට අරභත්වයට පැමිණෙන අන්දම මෙ උපමාව යොදාගෙන පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: බොජ්ඣංග සංයුත්ත: 2.1.1. හිමවන්ත සූත්‍රය, පි.168, ESN: 46: Bojjhaṅgasamyutta: 1.1.The Himalayas, p. 1730

නද

▲ නදිය උපමාව-Simile of the river

1) මහා වේගයෙන් ගලන නදියකට වැටුන මිනිසකුට ගොඩට ඒම පහසු නැත. එලෙස සසර ප්‍රවාහයට අසූචු ලෝක සත්වයාට ඉන් ගොඩඒම පහසු නොවන බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (3): බන්ධ සංයුත්ත:5: 1.2.5.1 නදිසූත්‍රය, පි.264, ESN:22: Khandasamyutta:V: 93.1 The River, p.1084.

▼ වේගයෙන් ගලා යන නදියක පිනා යන මිනිසාට පහසුවෙන් මුහුදට පැමිණිය හැකිය. එලෙස, ආර්ය අටමගට බැසගත් පුද්ගලයා වේගයෙන් නිවනට පැමිණේ. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි:මග්ගසංයුත්ත:14 බලකරනියවග්ග: 1.14නදි සූත්‍රය,පි.146

නය

▲ නිය අග ඇති පස්බිඳ උපමාව- Simile of bit of soil in the finger nail

මහා පොළවේ ඇති පස් ප්‍රමාණය හා සසඳනවිට, නිය අග ඇති පස් බිඳ ඉතා සුළුය. එලෙස, අප්‍රසිද්ධ, දනව්වල ඉපදෙන මිනිසුන් ප්‍රමාණය මහා බව හා බුදුවරු උපත ලබන මධ්‍ය ප්‍රදේශයේ උපත ලබන ජනයා ස්වල්පබව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සච්චසංයුත්ත: 12.7.2. පච්චන්ත සූත්‍රය, පි. 356.

▲ නිවරණ පහෙන් සිත වැසියාම පිලිබඳ උපමාව- Similes showing how hindrances obstruct the mind: මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: 5.4.5.3 සන්ඛගාරව සූත්‍රය, පි. 396, EAN:5:193.3 Saṅgārava sutta, p.300.

1) වර්ණ මිශ්‍ර ජලය ඇති බඳුන උපමාව- Simile of color water bowl: දිය බඳුනක් විවිධ පාට ඇති ජලය මිශ්‍රව ඇත්නම් එහි පතුල දැකීම අසීරුය. එලෙස, කාමයෙන් යටවූ සිතට දහම යහපත්ව දැකිය නොහැකිය.

2) බුබුළු දමන උණු වතුර ඇති බඳුන උපමාව- Simile of hot bubbling water bowl: බුබුළු දමන උණුවතුර ඇති දිය බඳුනක් ස්පර්ශය කිරීමෙන් පිඩා ඇතිවේ. එලෙස තරභ සිත තමාටද අනුන්ටද පිඩා කරයි.

3) දිය සෙවෙල පිරි ඇති බඳුන උපමාව- Simile of bowl filled with algae: දිය සෙවෙල නිසා බඳුනේ පතුල පැහැදිලිව දැකීම අපහසුවේ. එලෙස, ටීනම්ද්ධයෙන් සිත වැසීගිය විට මාර්ගය වඩා ගැනීමට දිරිය නැත.

4) කැළඹුන ජලය පිරි ඇති විල උපමාව- Simile of a lake filled water waves: විලක ජලය කැළඹී ඇතිවිට එහි පතුල පැහැදිලිව නැත. එලෙස උද්ධව්වකුක්කුව්වය ඇති සිත නිසල කර සමාධිය ඇතිකර ගැනීම පහසු නොවේ.

5) මඩ ආදියෙන් පිරි ඇති විල උපමාව- Simile of a lake filled mud: මඩ ආදී අප්‍රවිත්‍ර දේ ඇති විලක පතුල පැහැදිලිව දැකීමට අපහසුවේ. එලෙස, විවිකිවඡාවට යටවූ සිතේ ශ්‍රද්ධාව ආදී කුසලයන් ඇතිකර ගැනීම පහසු නොවේ.

නර

▲ නරක බීජ උපමාව- Simile of bad seeds

හොඳ බීජ නිසා ඇතිවන අස්වැන්න අතර නරක බීජ නිසා ඇතිවූ අස්වැන්න එකට තිබීම නිසා හොඳ අස්වැන්නද විනාශවී යයි. එලෙස යහපත් සංඝයා අතරට අයහපත් සංඝයා එක්වීම නිසා හානි සිදුවන බව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: 8.1.1.10 කාරණ්ඩව සූත්‍රය, පි. 56, EAN:8: 10.10 Trash, p. 411.

තල

▲ නෙළුම් මල උපමාව- Simile of the Lotus flower

මඩේ උපත ලබා, මඩේම සැදී වැඩී, මඩ දියෙන් නැගීසිටින නෙළුම් මල, පිරිසිදු ලෙසින් සිටී. එලෙස කෙළෙස් පිරි ලෝකයේ උපත ලබා හැදූන වැඩුන තථාගතයන්, සියලු කෙළෙස් පහකර, පිරිසිදු සිතින් වැඩසිටින ආකාරය මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (6):10 නිපාත: 10.2.4.1. බාහුන සූත්‍රය,පි.296, EAN:10: The Elders: 81.1. Bahuna, p. 526.

නළ

▲ නළ කලාප උපමාව-Simile of the bamboo bundles

නළ කලාප -බටමිටි දෙකක් එකිනෙකට හෙත්තුව තබා ඇත්නම් ඒවා බිම නොවැටේ. එකක් අස් කලහොත් අනික බිමට වැටේ. එම උපමාව යොදාගෙන සැරියුත් මහා තෙරුන් පෙන්වා ඇත්තේ නාම රූප හා විඥාණය අතර ඇති අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධයය. නාමරූප හේතුකොට විඥාණය ඇතිවේ, විඥාණය හේතුකොට නාමරූප ඇතිවේ. නාම රූප නැතිවිට විඥාණය නොපවතී, විඥාණය නැතිවිට නාම රූප නොපවතී මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත:1.7.7. නළකලාප සූත්‍රය.

නව

▲ නැව උපමාව-Simile of the ship

වේදාල්වලින් බඳිනා ලද නැවක්, මාස 6ක් මුළුල්ලේ ජලයට යටවී තිබේ නම් එය දිරායයි. එලෙස, ආර්ය අටමග බොහෝකලක් බහුල කරනලද භික්ෂුවගේ සංයෝජන දිරා, ක්‍ෂයවී යන ආකාරය මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1):මග්ගසංයුත්ත:14 බලකරණිය: 1.14. නාවා සූත්‍රය, පි. 144, ESN:45: Maggasamyutta:158.10 The ship, p.1701.

නස

▲ නිසරු ගස උපමාව- Simile of the Barren Tree

ගසක, කොළඅතු නො වැඩුනවිට, එහි මුල් නොවැඩේ, මුල් නොවැඩුන විට ගසේ පොත්ත, හරය නොවැඩේ, එනිසා ගස නිසරු ගසක් බවට පත්වේ. එලෙස, ඉන්ද්‍රිය අසංවරය ඇතිවිට අසිල්වත්වේ, අසිල්වත් බව සම්මා සමාධියට බාධාවකි, සම්මා සමාධිය නොමැතිවිට, යථාභූත ඥානදර්ශනය ඇතිනොවේ, යථාභූත ඥානදර්ශනය නොමැතිවිට, නිබ්ද්දාව හා විරාගය ඇතිනොවේ, නිබ්ද්දාව හා විරාගය නොමැතිවිට විමුක්තිය- නිවන සාක්ෂාත් නොවන බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත:ධම්මිකවග්ග: 6.1.5.8 ඉන්ද්‍රියසංවර සූත්‍රය, පි.150.

ප

පංච

▲ පංච උපාදානස්කන්ධය තමාගේ නොවන බව පෙන්වා දෙන උපමා- Similes showing that the Five aggregates are not belonged to one self

ජේතවනආරාමයේ (හෝ තමන්ට අයිති නැති තැනක) ඇති දර ආදිය මිනිසුන් රැගෙන යනවිට, සංඝයාට ඒ ගැන අකැමැත්තක් ඇති නොවේ. එලෙස, පංච උපාදානස්කන්ධය, තමාට අයිති දෙයක් නොවන බව සලකා එයට ඇති ඇල්ම පහකර ගතයුතු වේ. සටහන: විස්තරපිණ්ස බලන්න: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග:වේදනාසංයුත්ත: 1.10.8 හා1.10.9 සූත්‍ර. පි. 198. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (3): බන්ධසංයුත්ත:4 නතුම්භාකවග්ග:සූත්‍ර 3 කි, පි.88, ESN:22:Khnadasamyutta:IV Not yours, 3 suttas, p. 1026.

පත

▲ පාතාලය උපමාව-Simile of the bottomless abyss

පාතාලය යනු පතුලක් දැකීමට නොහැකි මහා ගැඹුරකි (ආගධයකි). පුහුදුන් මිනිසාට ඇතිවන දුක් වේදනා පාතාලය වැනිය. ධර්මය නොදත් නිසා ඔහුට දුකින් ගොඩවීම නොහැකිය. මූලාශ්‍ර: සං.නි: (4): සළායතන වග්ග: වේදනා සංයුත්ත:සභාපා වග්ග: 1.20.4 පාතාල සූත්‍රය, පි.418, ESN:36: Vedanāsamyyutta, 4.4. The Bottomless Abyss, p. 1335.

▲ පුත්‍රමාංශ උපමාව- Simile of Son's Flesh

කාන්තාරයකින් එතර වීමට යන දෙමාපියන්, ආහාර නොමැති නිසා කාන්තාරයෙන් එතර වීමට නොහැකිවේය යන බියෙන්, ඔවුන්ගේ එකම

පුත්‍රයා මරා, ඔහුගේ මස් මහා දුකින් යුතුව, විලාප කියමින් අනුභව කරයි. එලෙස, කය පෝෂණය පිණිස ගන්නා ආහාර ගතයුත්තේ, විනෝදය පිණිස නොව සසර කතර තරණය කිරීම පිණිස බව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත: 1.7.3 පුත්‍රමාංශ සූත්‍රය, පි. 174, ESN: 12: Nidanasamyutta: VII: 63.3. Son's Flesh, p. 696.

පණ

▲ ප්‍රාණීන් පිළිබඳ උපමා- Simile of the beings

1) පොළොව පිහිට කරගෙන, සියලුම ප්‍රාණීන්, සිව් ඉරියව්ව පවත්වයි. එලෙස, ශීලයේ පිහිටා සප්ත බොජ්ඣංග වැඩිය යුතු බව මින් පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග: බොජ්ඣංගසංයුත්ත: 2.2.1 පාණ සූත්‍රය, පි.190.

2) මහාමුහුදේ බොහෝ ප්‍රාණීන් සිටිති. යම් පුද්ගලයෙක්, මුළු දඹදිව ඇති ලී රැගෙන, ඒවා උල්කර, මුහුදේ ඇති සියලු ප්‍රාණීන් ඇල්ලීමට උත්සාහ කළද, ඔහුට එ සියලු ප්‍රාණීන් අල්ලා ගොස් නොහැකිය. එලෙස, අත්භවය සියුම්ය, ආපය දුක මහත්ය. එම දුකෙන් ගැලවීම පිණිස චතුස්සත්‍ය අවබෝධ කර විරිය කළ යුතුව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (5-2) මහාවග්ග: සච්චසංයුත්ත: 12.4.6 පාණ සූත්‍රය, පි. 322.

පර

▲ පරසතු මල් රුක උපමාව-Simile of coral tree

පරසතු රුක ක්‍රම ක්‍රමයෙන් වැඩි මල් හටගත්විට සුවඳ දසඅත හමායයි. එලෙස, ගිහිගෙය හැර, ශ්‍රමණබව ලබා, ක්‍රමානුකූලව පුහුණුව ලබන භික්ෂුව, සියලු කෙළෙස් හැර, උතුම් විමුක්තිය ලැබීම දහම් සුවඳ දස අත හමා යාම වැනිය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4): 7 නිපාත: 7.2.2.5 පාරිච්ඡත්‍රක සූත්‍රය, පි.468, EAN: 7: 69.5 Pāricchattaka, p.400.

▲ පැරණි තුවාලය උපමා- Simile of the old wound

1) බොහෝකල් ගිය තුවාලයක් පිළියම් කිරීම පහසු නොවේ. එලෙස, කිපෙන ගති ඇති පුද්ගලයන් අතින් සිදුවන අයහපත් කම්ම විපාකවලට පිළියම් නොමැතිබව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (3): 5 නිපාත: ගිලානවග්ග: 5.3.3.9 පරිකුප්ප සූත්‍රය, පි.262. EAN: 5: 129.9 Lesions, p. 279.

2) බොහෝකල් ගිය තුවාලයකින් (ගඩුව) සැරව ආදී අපවිත්‍ර දේ ගලායයි, පිළිකුල් සහගතය. එලෙස, නව දොරකින් ජරාව ගලයන කය, පරණ තුවාලයක් වැනිය. එනිසා, කයට ඇති ඇල්ම හැරදමා මාර්ගය වඩා ගැනීම ගැන මෙහි දක්වා ඇත. සටහන: නවදොර: ඇස්2, කන්2, නාසයේ සිදුරු2, මුව, මුත්‍රාපිටකරන තැන, ගුදය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (5): 9 නිපාත: 9.1.2.5 ගන්ධෝපම සූත්‍රය, පි. 446, EAN: 9: 15.5 Boil, p. 467.

පස

▲ පැසුන ගොයම උපමාව-Simile of the ripen harvest

ගවපල්ලා නොපෙනෙන අවස්ථාව බලා ගොනා පැසුන ගොයම කන්ට කෙතට බසී. ඒ බව දකිනා ගවපල්ලා උඟට දණ්ඩකින් පහරදේ. ඒ පහර දැඩි දුක් වේදනා ඇතිකළ නිසා, ඉන්පසු ගොනා, ගොයමට බසින්තේ නැත. එලෙස, ස්පර්ශ ආයතන පිළිබඳ සංවරයය නොමැති පෘතජ්ජන මිනිසා පංචකාම ගුණ යන්ට යටවේ. එහෙත්, ස්පර්ශ ආයතන වලින් ඇතිවෙන වේදනා අවබෝධ කරගත් සංඝයා, ඒවාට යටනොවී, යථාබව අවබෝධ කර සමාධියට සිත පත්කරගන්නා බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (4): සළායතනවග්ග:වේදනාසංයුත්ත: අසිච්ඡවග්ග: 1.10.9 විනාඋපමාව සූත්‍රය, පි.400, ESN: Salayathnavagga: Vedanasamyutta: 246.9 The Simile of the lute, p.1324.

එ

එල

▲ එලය නිසා විනාශවීම පෙන්වන උපමාව-Simile of destruction by own fruit

උණ, බට, කෙසල් ආදිය, ඒවා තුළ හටගන්නා එල නිසා විනාශවේ. එලෙස, සිත තුළ හටගන්නා අකුසල මිනිසාගේ විනාශයට හේතුවන බව මේ උපමාවෙන් පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: කෝසල සංයුත්ත: 3.1.2 පුරිස සූත්‍රය, පි. 158, ESN: 3: Kosala samyutta: 2.2 A Person, p. 219.

බ

බජ

▲ බීජ උපමාව-Simile of the seeds

ලාමක දිට්ඨියෙන් කටයුතු කරනවිට ලැබෙන්නේ අමිහිරි ප්‍රතිඵලය. සම්මා දිට්ඨිය ඇතිව කටයුතු කරනවිට ලැබෙන්නේ මිහිරි ප්‍රතිඵලය. මේ උපමාවෙන් පෙන්වා ඇත්තේ තිත්ත ඇටයක් පැල කිරීමෙන් ලැබෙන ඵලය අමිහිරිය, මිහිරි ඇටයක් පැල කිරීමෙන් ලැබෙන ඵලය මිහිරිය. එලෙස, සම්මා දිට්ඨිය යහපතද, මිථ්‍යාදිට්ඨිය අයහපතද ගෙනදෙන බවය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: සමණසඤ්ඤා වගග: 10.3.1.4. බීජ සූත්‍රය, පි.410, EAN:10: 104. 4-A Seed, p.541.

බර

▲ බෙර ශබ්දය උපමාව- Simile of the drum sound

බෙර සද්ද හොඳින් දන්නා පුද්ගලයෙක්, ගමනක් යෑමට මාර්ගයට පැමිණේ. එහිදී ඔහුට බෙර සද්දයක් ඇසේ, එවිට ඒ සද්දය කුමන බෙරයකින් ඇතිවෙන්නේද යයි ඔහු යහපත් ලෙසින්ම දනී. එලෙස, ධර්මය, මේ භවයේ පුරුදු පුහුණු කළවිට, ඊළඟ භවයේ ධර්මය කෙනෙක් පවසයි නම්, සිහිය අවදිවේ එනිසා ධර්ම මාර්ගය ඒ භවයේදී වඩා ගැනීමට හැකිවනබව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: මහාවග්ග: 4.4.5.1 සොනානුධන සූත්‍රය, පි.380,

බල

▲ බාලයා හා පණ්ඩිතයා නිසා සිදුවන යහපත හා අයහපත පෙන්වීමට යොදාගත් උපමා- Similes used to show the benefits & non- benefits by association with foolish & wise: මූලාශ්‍ර: ම.නි: (3): 3.2.5 බ්‍රහ්මානුක සූත්‍රය, පි.209, EMN: 115: The Many Kinds of Elements, p. 840.

1) පිදුරු සෙවිලි කළ නිවස උපමාව-Simile of the roof covered with hay: පිදුරු වහල ඇති ගෙයක් පහසුවෙන් ගින්නට අසුවේ, එ අසල ගෙවල් තිබේ නම් ඒවාද ගින්නට යටවේ. එලෙස බාලයන් ආශ්‍රය කිරීම නිසා විපත් සිදුවේ යයි මෙහිදී පෙන්වා ඇත.

2) උළු සෙවිලි කළ නිවස උපමාව-Simile of the roof covered with tiles: උළු වහල ඇති ගෙයක් පහසුවෙන් ගින්නට හසු නොවේ. එ නිසා අසල ඇති ගෙවල් වලට කරදර ඇති නොවේ. එලෙස පණ්ඩිතයන් ආශ්‍රය කිරීම නිසා සිදුවන්නේ යහපතක් යයි මෙහිදී පෙන්වා ඇත. පත්වේ.

බළ

▲ බළලා උපමාව-Simile of the cat

බළලා (බිළාල), ගොදුරු සොයා යන්නේ මියෙක් අල්වා ගෙන ඌ, නොසපා ගිලිම නිසා, බඩේ සිටින මියා, ඌගේ අතුනුබහන් කෑමෙන් ඒ බළලා මරණයට පත්වේ. මේ උපමාව යොදාගෙන ඇත්තේ අවේලාවේ, සංසයා පවුල් අතර හැසිරීම නිසා ශිලය බිදීයාම ආදී අනතුරු ඇතිවෙන බව පෙන්වීමටය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: ඔපම්මසංයුත්ත:බිළාල සූත්‍රය.

▲ බළල්සමින් කළ පසුම්බිය උපමාව-Simile of the cat skin bag

බළල්සමින් කළ පසුම්බිය ඉතා මෘදුය-සිනිදුය, ඒ නිසා සර සර වැනි සද්ධ ඇති කිරීමට නොහැකිය. යම්කෙනෙක්, ගල් කැටයක් ගෙ, ඒ පසුම්බියට ගසා එමගින් සර බර සද්ධ ඇතිකිරීමට උත්සාහ කළද ඉන් එලක් නොවේ. එලෙස, මෙත්තාසහගත සිත වඩාගත විට අන්‍යායන්ගේ රළු වචනයෙන් සිත සසල නොවන බව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:ම.නි: 1: ඔපම්මවග්ග: 1.3.1 කකචුපම සූත්‍රය,(ෂ්ඨය 21) පි.327.

හ

හජ

▲ හෝජනයෙහි මාත්‍රවීම පිළිබඳ දැක්වූ උපමා- Similes for moderate in eating: මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (4) සලායතනවග්ග: 1.19.2 රජුපම සූත්‍රය, පි.369, ESN: Salayatanasamyutta: 239.2 The Simile of the Chariot, p.1315.

තෙල් ගැල්වීමේ උපමාව-Simile of applying oil

1) යම් පුද්ගලයෙක් තමන්ට ඇති තුවාලයක් සුවකිරීම පිණිස බෙහෙත් තෙල් ආදිය ගල්වයි. එලෙස, නුවණින් සලකා කයේ පැවත්ම පිණිස පමණක් අභාර ගැනීම.

2) බර ගෙනයන කරත්තයක්, පහසුවෙන් ගෙනයාම පිණිස රෝද කුරවල තෙල් ගාන ලෙසින්, කය පහසුවෙන් පවත්වා ගැනීම පිණිස ආහාර ගත යුතුවේ.

▲භාවනා වර්ධනය පිළිබඳ උපමා- Similes on Development in meditation: මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (4) 7 නිපාත:මහාවග්ග: භාවනානුයුත්ත සූත්‍රය,පි.482

1) කිකිළිය හා බිත්තර උපමාව- Simile of the hen and eggs

කිකිළිය, තමාගේ බිත්තර රකින්නේ නැතිව, පැටව් කටුව බිඳ හොඳින් එළියට ඒවා! යයි පැතු වද එය ඉෂ්ඨනොවේ. එලෙස, භාවනාවේ නොයෙදුන කෙනෙකුට, සිතින් පතා සිත විමුක්තියට පත් කර ගත නොහැකි බව මෙහි දක්වා ඇත. එහෙත්, කිකිළිය තම බිත්තර මැනවින් රැකුවහොත්, පැටව් නිසිලෙස උපදිවා යයි පැතු වත් නොපැතු වත්, ඇගේ පැටව් යහපත් ලෙසින් කටුව බිඳ ගෙන එළියට එයි. එලෙස, භාවනාව යහපත් ලෙසින් වඩාගන්නා කෙනෙකුට, සිතින් නො පැතු වත් අවිද්‍යාව බිඳ, විමුක්තිය ඇතිකර ගත හැකිය.

2) වඩුවා උපමාව- Simile of the carpenter

වඩුවෙක්, වැඩ කිරීම නිසා ඔහුගේ වැය ගෙවියයි, එහෙත්, අද මෙපමණක් ගෙවී ගියාය යන වැටහීම ඔහුට නැත. එලෙස, භාවනාව වඩා ගන්නා භික්ෂුවට, දිනෙන් දිනට කෙතක් දුරට ආසව ප්‍රභීණය වුවාද යන අවබෝධ නැත. එහෙත්, ආසාව ඤය වූ විට, ඒ පිළිබඳ නුවණ ඇතිවේ.

3) ශිත කාලයේ ඉවුරේ රඳවන ලද ඔරුව පිළිබඳ උපමාව- Simile of the boat landed on the beach during winter

ශිත සෘතුවේ වැල්ලේ තබා ඇති ඔරුව, සුළං, හිරු එළිය ආදියෙන් ක්‍රම ක්‍රමයෙන් විනාශයට යයි. එලෙස, භාවනාව වඩා ගන්නා භික්ෂුවට, දිනෙන් දිනට කෙතක් දුරට ආසව ප්‍රභීණය වුවාද යන අවබෝධ නැත. එහෙත්, ආසාව ඤය වූ විට, ඒ පිළිබඳ නුවණ ඇතිවේ.

ම

මක

▲ මක්බලිගෝසාල ගේ අයහපත් ඉගැන්වීම් නිසා මින්සුන්ට සිදුවෙන අයහපත පෙන්වීමට මේ උපමා යොදාගෙන ඇත:

1) කේසකම්බිලි පොරෝනය උපමාව-The simile of Matted hair blanket: සියලු වස්ත්‍ර අතුරින් නරකම එකය, එලෙස, සියලු ඉගැන්වීම් අතුරින් නරකම ඉගැන්වීම මක්බලිගෝසාල ගේ වාදයය. මූලාශ්‍රය:අංග.නි (1) :3 නිපාත: 3.3.4.5 සූත්‍රය, පි.554.

2) මසුන් අල්වන කෙමිණ උපමාව- Simile of the fishing net: මසුන් අල්වන කෙමිණ නිසා බොහෝ මසුන්ගේ විනාශය සිදුවේ, එලෙස, ඔහුගේ වාදය නිසා බොහෝ පිරිස විපතට පත්වේ. මූලාශ්‍රය: අංග.නි: (1) 1 නිපාත:ඒක ධම්ම පාලිය: 1.16.3.4 සූත්‍රය, පි.106.

මට

▲ මැටි බඳුන් උපමාව-Simile of the clay pots

සියලු මැටි බඳුන් බිඳීම ස්වභාවය කොට ඇත, එලෙස සියලු සත්වයෝ මරණය ස්වභාවය කොට ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: කෝසලසංයුත්ත: 3.3.2 අය්‍යකා සූත්‍රය, පි. 202, ESN:3 Kosala samyutta: 22.2 Grandmother, p. 254.

▲ මේසය උපමාව-The simile of rain cloud

ගිම්හානයේ- ඇසල මාසයේ මහා දූවිලි ඉහල නගී. ඒ අවස්ථාවේ මහා අකල් වැස්සක් ඇතිවී, ඒ දූවිලි සෝදා හරී. එලෙස, ආර්ය අටමග වර්ධනය කරගැනීමෙන්, යම් අකුසල ධර්ම- කෙළෙස් ඇත්නම් ඒවා පහවී යන බව මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත:බලකරණයවග්ග:මේසසූත්‍රය, පි.142.

මර

▲ මරණසතිය වඩනවිට අප්‍රමාදව කටයුතු කිරීම ගැන මේ උපමා වලින් පෙන්වා ඇත.

භිස හෝ හැඳිවත ගිනි ගැනීමේ උපමාව-Simile of head or cloth on fire: භිස ගිනිගත් විට හෝ හැඳි වත ගිනිගත්විට,අප්‍රමාදව එම ගින්න නිවා දැමීමට කටයුතු කරණ ලෙස මරණ සතිය වැඩිය යුතුවේ. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4): 6 නිපාතය: 6.1.2.9 ප්‍රථම හා දුතිය මරණසති සූත්‍ර, පි. 60, ESN:6: Mindfulness of Death 1 & 2, p. 324, අංගු.නි: (5):8 නිපාතය: 8.2.8.3 හා 8.2.8.4 මරණසති සූත්‍ර, පි. 324, ESN: 8: 73.3 & 74.4 Mindfulness of Death,p. 449.

▲ මාර්ගයේ දක්ෂ පුද්ගලයා පිලිබඳ උපමාව- Simile of the person who is skillful in the Path

මාර්ගය නොදත් පුද්ගලයා, මාර්ගයෙහි දක්ෂ පුද්ගලයාගෙන් සම බිමකට යන මාර්ග සලකුණු ගැන අසයි. එවිට, මාර්ගය දන්නා පුද්ගලයා මේ පවසයි:

‘මේ මගේ යන්න, එවිට දෙමං සන්ධියක් හමුවේ, වමට නො ගොස් දකුණට යන්න. එසේ යනවිට සන වනලැහැබක් හමුවේ. ඉන් ඔබ්බට යනවිට මඩවගුරක් ඇත. ඉන් ඔබ්බට දළ බැවුමක් වේ. ඉන් එහාට ගියවිට සිත්කලු සම බිමක් දැකිය හැකිය’

උපමා විස්තරය: 1) මාර්ගය නොදත් පුද්ගලයා =දහම නොදත් පාතග්ජනයා 2) මාර්ගයෙහි දක්ෂ පුද්ගලයා= තථාගතයන් වහන්සේ 3) දෙමංසන්ධිය= සැකය (විවිකිච්චාවය) 4) වමට යන මග = මිථ්‍යා අටමගය 5) දකුණට යන මග= සම්මා අරිය අටමගය 6) සන වනලැහැබ= අවිජ්ජාව 7) මඩවගුර=කාමයට ඇලීමය 8) දළ බැවුම= ක්‍රෝධය හා උපායසය 9) සිත්කලු සම බිම= නිවනය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි; (3): ඛන්ධසංයුත්ත: ථෙරවග්ග: 1.2.4.2 තිස්ස සූත්‍රය, පි.210.

▲ මළපුඩුව උපමාව - Simile of the snare

ලිහිණියා, මළපුඩුව- උගුල තුළ ඇති යම් කැමක් කෙරේ ආසාව ඇතිකර එය ගන්න යනවිට පුඩුවට හසුවේ. එලෙස, තණ්හාවෙන් බැඳුන සත්වයෝ සසරට බැඳී සිටීන් අන්දම මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (1 කාණ්ඩය): දේවතාසංයුත්ත: 1.8.9 පාඨෙයිය සූත්‍රය, පි. 108, ESN:1: Devathasamyutta: 79.9 sutta, p. 162.

මහ

▲ මහා අරටුව උපමාව- Simile of the Great heartwood

ගසක ඇති සවිමත්, බලවත් කොටස අරටුවය. එලෙස, ධර්මයේ අරටුව වන්නේ විමුක්තියය-නිවනය. ගසක අරටුව සොයායන අනුවණ මිනිසෙක් අරටුව වෙනුවට කොළ අතු ආදිය ගනී. අරටුව දන්නා මිනිසා, අරටුවම සොයාගනී. එලෙස නුවණැති පුද්ගලයාට දහමේ අරටුව- විමුක්තිය ලබා ගැනීමට හැකිවේ. මූලාශ්‍රය: ම.නි.මහාසාරෝපම සූත්‍රය හා චූළසාරෝපම සූත්‍රය.

▲ මහා ඉර්ඹි-ඉසි උපමාව- Simile of the Maha Irsi

මේ උපමාව යොදාගෙන ඇත්තේ බුදුන් වහන්සේ, අගාධයවැනි සසර සාගරය තරණය කර මහා ඉසි- සම්බුද්ධ බවට පත්වීම පෙන්වා දීමටය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: දේවතාසංයුත්ත: ඒකමුල සූත්‍රය, පි. 84, ESN:1: Devathasamyutta: 44.4 One root, p. 119.

▲ මහා ගල් පව්ව උපමා-Simile of the great rock

1) සියලු දිශාවන් සිට පෙරලි එන පර්වත, සියල්ල යට කර දමයි.එලෙසින්, සෑම අතීත්ම පැමිණෙන, ජරා මරණය මිනිසුන් යට දමන බව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (1):සගාථවග්ග: කෝසල සංයුත්ත:3.3.5 පබ්බතඋපමා සූත්‍රය, පි.210, ESN:3:Kosalasamyutta:III:25.5 The simile of the mountain, p.259.

2) සෝතාපත්ත බව ලැබීම, දිට්ඨිසම්පන්නවීම (දහම් ඇස ලැබීම) නිසා ඇති ලාභය හිමිලයා, සිනෙරු පර්වත වලට වඩා අති මහත්බව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත:1.10.9-1.10.11 සූත්‍ර3කි, පි. 240, ESN:13:Abhisamayasyutta: 9-11 suttas, p.733.

3) පටිභාන පව්වේ, බෑවුම් බිහිසුණුය, ඉන් ඇදවැටීම බියජනකය. එහෙත්,වතුසත්‍ය අවබෝධ නො කර සසර දුක් ප්‍රපාතයට ඇදවැටීම ඊටවඩා බිහිසුණු යයි මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සච්චසංයුත්ත:පබ්බතවග්ග:12.5.2 පපාත සූත්‍රය, පි. 332, ESN:56:Sacchasamyutta:42.2 The Precipice, p.2312.

4) උස ගල්පව්වක් මුදුනේ සිටගෙන සිටින පුද්ගලයෙකුට හාත්පස යහපත් ලෙසින්ම පෙනේ. එලෙස, සුන්දර ප්‍රඥාව ඇති, සමතැස් ඇති, පහවූ ශෝක ඇති බුදු රජාණන් වහන්සේ ඒ සෙල්පව්ව නම් දහම පහයට නැගී, ජාති ජරාවෙන් මඩනා ලද ශෝකයෙහි ගැඹුණු ජන සමුහයා බලන සේකයයි මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:බු.නි: ඉතිවුත්තක: 2.2.1 විතක්ක සූත්‍රය, පි.388.

▲ මහා පොළොව උපමා- Simile of the great earth

1) මහා පොළොවේ ප්‍රමාණය මැනිය නොහැකිය. එලෙස, දහම් අස ලැබීම- සෝතපත්ත බව ලැබීමෙන් සිදුවන අර්ථය අප්‍රමාණ යයි මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග:අභිසමය සංයුත්ත:1.10.5 හා 1.10.6 පඨවි සූත්‍ර 2කි, පි. 238, ESN:13: Abhisamyutta: 5-1 & 6.2 Earth, p.729.

2) දීර්ඝ කාලයක් ඇවෑමෙන් මහා පොළව අවසන්වේ. එහෙත්, දීර්ඝ සසර ගමන අවසන්වීමට බොහෝ කල් ගතවේ යයි මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2 කාණ්ඩය) අනමතග්ගසංයුත්ත: 3.1.2 පඨවි සූත්‍රය,පි.298, ESN:15: Anamataggasamyutta: 2.2 The earth, p. 788.

3) කායබලයෙන් කලයුතු කටයුතු හැම පොළව ආධාර කරගෙන කරනු ලැබේ. එලෙස, ආරිය අටමග, අකුසල ප්‍රතිණයට හා කුසලය වඩා ගැනීමට ආධාර වන අන්දම මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: මග්ගසංයුත්ත:බලකරණය: 1.14.1 බලසූත්‍ර 4කි, පි. 134, ESN: 45: Maggasamyutta: XIV: 149.1 - 4 suttas, p. 1692.

4) මහා පොළවේ ප්‍රමාණය අප්‍රමාණය. එලෙස, සෝතපත්ත ආරිය ශ්‍රාවකයා නිමකල දුක අප්‍රමාණවේ, ඉතිරිව ඇත්තේ පස් ගුලි 7ක් වැනි සුළු ප්‍රමාණයක් බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-2): මහාවග්ග: සච්චසංයුත්ත: 12.6.5 පඨවි සූත්‍රය,පි. 350,ESN:56: Sacchasamyutta: VI:55.5 The Earth, p.2327.

5) යම්කිසි පුද්ගලයෙක් මහා පොළව නැති කරන්න යයි සිතා උදැල්ලක් ගෙන පොළොව භාරයි. එහෙත්,පොළොව මහා ගැඹුරු නිසා එසේ කිරීමට ඔහු අපොහොසත් වේ. එලෙස,මෙන්තාසහගත සිත ඇතිපුද්ගලයා, අනුන්ගේ රථවචන ආදියෙන් සසල නොවන බව මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:ම.නි: 1: ඔපම්මවග්ග: 1.3.1 කකචුපම සූත්‍රය, (ෂ්ඨදශ 18), පි.327.

▲ මහා රුක උපමා-Simile of huge trees

1) වනයේ ඇති මහා රුක, යට ඇති මුල්වලින් පෝෂණය වේ. එලෙස, උපාදාන නිසා, මිනිසුන් තුල ආස්වාදය වැඩි, තණ්හාව මහත් බවට පත්වෙන අන්දම මෙහිදී පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත:දුක්ඛවග්ග: මහාරුක්ඛ සූත්‍ර, පි.160.

2) වනයේ මහා ගස් නිසා සෙසු ගස් විනාශවියයි. මේ උපමාවෙන් පෙන්වා ඇත්තේ පංච නිවරණ නිසා ආධ්‍යාත්මික ජීවිතය වැනසියාමය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1) මහාවග්ග:බොජ්ඣංගසංයුත්ත: නිවරණ වග්ග: 2.4.9 මහාරුක්ඛ සූත්‍රය, පි. 220, ESN: 46 Bojjhangasamyutta: The Hindrances: 39.9 Trees, p. 1774.

3) වනයේ ඇති මහා රුක,යට ඇති සියලුම මුල් නිසා ආහාර ලැබ දිගු කලක් පවතී. එලෙස,සංයෝජන ධර්මතා වල ආස්වාදය නැවත නැවත දකිමින් වාසය කරනවිට නාමරූපයන්හි බැසගැනීම සිදුවේ, නාමරූප නිසා සලායතණ ආදී වශයෙන් පටිච්චසමුප්පාද ක්‍රියා වලිය නිසා දීර්ඝ කාලයක් සසරේ සැරිසරන අන්දම මෙහිදී පෙන්වා ඇත.

මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත:1.6.8 නාමරූප සූත්‍රය, පි. 164, ESN:12: Nidanasamyutta: Fetters, p.685.

▲ මහා සමුද්‍රයේ අසිරිය පිළිබඳ උපමාව- Simile of the Wonders of great ocean

මහා සමුද්‍රයේ අසිරිමත් කරුණු 8 ක් ඇත. එලෙස, ධම්ම විනයට අසිරිමත් බව ගෙනදෙන කරුණු 8ක් මෙහි විස්තර කර ඇත. බලන්න:මහා සමුද්‍රයේ අසිරිය. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (5) 8 නිපාත: 8.1.2.9 පහාරාද සූත්‍රය, පි.103, EAN:8:19.9 Pahārāda,p.421.

▲ මහා සල්ගස් උපමාව- Simile of the great Sala trees

හිමාල කන්ද පිහිටිකර ගෙන මහා සල් ගස් පස් ආකාරයට වැඩේ. එලෙසින්, සැදැහැඇති කුල නායකයෙක් නිසා ඔහුගේ පව්ලේ උදවිය පස් ආකාරයකින්: ශ්‍රද්ධාව,ශීලය, ශ්‍රැතය, ත්‍යාගය,ප්‍රඥාව වර්ධනය වේ. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (3) 5 නිපාත: සුමනාවග්ග: 5.1.4.10 මහාසාල සූත්‍රය, පි.90.

ය

යක

▲ යකඩ ගුලිය උපමාව- Simile of the Iron ball

රත්වූ යකඩ ගුලිය ඇල්ලීම හෝ එය මුවේ තබාගැනීම නිසා මහා වේදනා ඇතිවේ. එලෙස, අසංවර සංඝයා රට වැසියන් විසින් ලබාදෙන අහර වැළඳීමේ අකුසලය, රත්වූ ලෝ ගුලියක් අනුභව කිරීම වැනිය යි මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:වූ.නි: ඉතිවුත්තක: 3.5.2 ජීවිකා සූත්‍රය, පි.468

යන

▲ යානය උපමාව-Simile of the Vehicle

යානයකට රෝද (සක්) 4 ක් ඇත, දොරවල් ඇත. මෙහිදී ගරීරය අසුවී ආදී අපවිත්‍ර දේ පිරුන යානයකට සමකර ඇත. සක් 4 යනු කය හැසිරෙන ආකාර 4: ඇවිදීම, සිටගැනීම, හිඳගැනීම හා ඇලවීසිටීම. නව දොර: කයේ වැගිරීම් ඇති දොරටු 9 -ඇස් 2, කන් 2, නාස්පුඩු 2, කට, ලිංගය, මල මාර්ගය, අශුවි: 32ක්වූ කාය කොටස්වේ. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (1): දේවතාසංයුත්ත: 1.3.9 චතුරක්ක සූත්‍රය, පි. 56, ESN: 1: Devata samyutta: 29.9 Four Wheels, p. 91. සටහන: කය පිළිබඳ මේ සමාන විස්තරයක් : වූ.නි:සුත්තනිපාත:උරගවග්ග:1-11 විජය සූත්‍රය, පි.80 ද පෙන්වා ඇත.

ර

රය

▲ රියසක උපමාව-Simile of the cart wheels

කෙටි කලකින් අයහපත් ලෙසින් සකස් කළ රියසක (රෝද) ඉක්මනින්ම බිඳී යයි. එලෙස, මේ සසුනේ කාය, වච්ඡා හා මනෝ ක්‍රියා අයහපත් සංඝයා

ධර්මවිනයේ පහතට වැටේ, එහෙත්, බොහෝ කලක් ගතකර මැනවින් සලසන ලද රියසක බොහෝ කාලයක් පවතී. එලෙස, මේ සසුනේ කාය, වච්ඡා මනෝ ක්‍රියා යහපත් සංඝයා ධර්මවිනයේ වර්ධනයට පත්වේ. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (1): 3 නිපාත: රථකාරවග්ග: 3.1.2.5 සූත්‍රය, පි.250.

උ

ලහ

▲ ලාභ සත්කාර නිසා විනාශය ඇතිවීම පෙන්වා ඇති උපමා- Similes on downfall of the path due to Gain & honor

1) අශ්වතරිය උපමාව-Simile of the Mule

අශ්වතරිය යනු, කොටඵවකුට දාව, වෙළඹකුස උපන් තිරිසන් සතියාය. උග්‍ර ගේ උපත නිසා මව විනාශයට පත්වේ. ලාභසත්කාරවලට යටවන පුද්ගලයාද එසේ තමාගේ විනාශයට ලංකරගැනීම පෙන්වීමට මේ උපමාව යොදාගෙන ඇත. බලන්ත: සංයු.නි: නිදානවග්ග : ලාභසත්කාරසංයුත්ත: 5.4.5 අත්තවධ සූත්‍රය.

2) බිළි වැද්දා උපමාව- Simile of the fish hunter

බිළිය -ඇම යොදා බිළිවැද්දා මසුන් අල්ලාගනී, ඇමට හසුවන මාළුවා බොහෝ දුක් විඳි මරණයට පත්වේ. එලෙස, ලාභ සත්කාර වලට යටවෙන සංඝයා මාර්ගය විනාශ කරගන්නා බව පෙන්වීමට මේ උපමාව යොදා ගෙන ඇත. සටහන: 'බිළි වැද්දා' යනු මාරයාය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: 2: ලාභසත්කාර සංයුත්ත: දරුණුවග්ග: 5.1.2 බිළිස සූත්‍රය, පි.366

3) සිගාල උපමාව-Simile of the fox

සිගාලයා (සිවලා, නරියා) උක්කන්ටක (කුෂ්ඨ රෝගයක්) රෝගයෙන් පෙළන විට උග්‍රට එකතූන සිටීම අපහසුය, උග්‍ර කවර ස්ථානයකට ගියද උග්‍රේ කැසීම නතර නොවේ. එලෙස, ලාභසත්කාර නිසා සිත මැඩීගිය මහණට, කවර තැනකට ගියද සිත සමාධියට පත් කර ගත නොහැකිවේ, දුකට පත්වේ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: ලාභසත්කාරසංයුත්ත: 5.1.8 සිගාල සූත්‍රය, පි.372.

4) කැසබුපියා හා පුතා උපමාව-Simile of Father Turtle & son

පෙර කල විලක සිටි කැසබු පියා, තම පුතාගේ ආරක්ෂාව ගැන සිතා, එම විලෙන් පිටතට නොයන ලෙස සිය පුතාට අවවාද කර ඇත. එම අවවාදය නොපිළිගත් පුතා, එක් දිනක් විලෙන් බැහැරට ගියේය. එහිදී මස් වැද්දා යකඩකටුවක් සහිත හුයකින් (ලනුව) ඒ කැසබු පුතාට විඳි උග්‍ර විනාශයට පත් කරන ලදී. එලෙස, ලාභසත්කාර නිසා සංඝයා විනාශවියාම මෙහි පෙන්වා ඇත. වැද්දා යනු මාරයාය, යකඩ කටුව ලාභ සත්කාර ආදියය, හුය තණ්හාවය. තණ්හාව නිසා ලාභආදියට ගිජුවන මහණ මාර්ගයේ පරිහානියට පත්වේ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: ලාභසත්කාර සංයුත්ත: 5.1.3 කුම්මසූත්‍රය, පි.368.

5) විදුලි අකුණ උපමාව-Simile of lightening: විදුලි අකුණක් පතිතවූ ස්ථානය විනාශවී යයි. එලෙස, ලාභ සත්කාර නිසා සංඝයා මාර්ගය විනාශ කරගැනීම මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: ලාභසත්කාරසංයුත්ත: 5.1.6 අසනිවක්ක සූත්‍රය, පි.370.

6) නපුරු බල්ලා උපමාව- Simile of the Cruel dog: නපුරු බල්ලා යනු දමනය වී නැති සත්‍යය. උගේ නාසය ලඟට මස්කැලි ලංකරන්නේ නම් ඒවා ගැනීමට ඇති ආසාව නිසා උභ්‍යවත් නපුරු වේ. එලෙස, ලාභ සත්කාර ආදියට යටවූ පුද්ගලයා ඒවා වැඩි වැඩියෙන් ලබන විට මහා විනාශයට පත්වේ. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: ලාභසත්කාරසංයුත්ත: 5.4.6 පංවරථසත සූත්‍රය.

7) මිළිභික උපමාව- Simile of the worm

මිළිභික යනු අශුවි ආදියෙන් ජීවත්වන පණුවාය. උන්,අන්‍යයන් ගැන නොතකා, ඔවුන්ගේ අශුවිද කෑමට ගනී. එලෙස, ලාභ සත්කාර ආදිය ලබන අනුවණ භික්ෂුව, අනුන්ගේ දේ ද ගනිමින් වාසය කරති. එය ඔවුනට බොහෝ කාලයක් දුක පිණිස වේ යයි මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:නිදානවග්ග:ලාභසත්කාරසංයුත්ත:5.1.5 මිළිභික සූත්‍රය, පි.370.

▲ බිළි සය උපමාව-Simile of the Six Hooks

බිළිසයක් සහිත ඇමක් යොදාගෙන බිළිවැද්දා, එය විලට දමයි, බොහෝ මාළුවෝ එම ඇම ගිලගෙන විනාශයට පත්වේ. එලෙස, සළායතන මගින් අල්ලාගන්නා බාහිර අරමුණු වලට හසුවත් ලෝක සත්වයා, මාරයාගේ ඇමට හසුවී සිටින බව පෙන්වීමට මේ උපමාව යොදාගෙන ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි:2:ලාභසත්කාර සංයුත්ත:දරුණුවග්ග: 5.1.2 බිළිස සූත්‍රය, පි.366

ව

වද

▲ වදුරා උපමාව- Simile of the monkey

වනයේ සිටින වදුරෙක්, ගසින් ගසට යන්නේ එක් අත්තක් අල්ලාගෙන, එය අතහැර වෙනත් අත්තක් අල්ලා ගනිමින්ය. එලෙස, අග්‍රාතවත් පෘතග්ජනයාහට යථාභූත ඥානය නැතිනිසා ඔහු පංච උපාදානස්කන්ධය තමන්ගේ යයි අල්ලාගෙන සසර සැරිසරන අන්දම මෙහිදී විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග: අභිසමයසංයුත්ත: මහාවග්ග:අස්සුතවන්තු සූත්‍ර 2කි, පි.170.

▲ වස්ත්‍ර උපමාව-Simile of Clothes

1) කිලිටි වස්ත්‍රයක්, වර්ණ-සායම් කළද, එහි අපිරිසිදුබව නොමැකේ. එහෙත්, පිරිසිදු වස්ත්‍රයක්, වර්ණ කළවිට, ඒ වර්ණය මැනවින් පිහිටයි. එලෙස,කෙලෙස් ඇතිවිට සිත කිලිටිවේ, කෙලෙස් නොමැතිනම් සිත යහපත් ලෙසින් පිරිසිදු බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (1): මූලපරියායවග්ග: 1.1.7 වත්ථුපම සූත්‍රය, පි.102,

2) රජෙකුට බොහෝ අලංකාර වස්ත්‍ර ඇත. එනිසා කැමති කැමති පරිදි, කැමති කැමති වෙලාවකට, ඔහු සුදුසු වස්ත්‍ර අඳී. එලෙස, සජ්ත බොජ්ඣංග දියුණු කරගත් මහණහට ඒ ධර්මතා එකින් එක ගෙන වාසය කළ හැකිබව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි; (5-1) මහාවග්ග: බොජ්ඣංගසංයුත්ත: 2.1.4 වන්ථ සූත්‍රය, පි.178.

3) සියලු වස්ත්‍ර අතරින් ඉතා සිනිඳු කසි වස්ත්‍රය අග්‍රය. එලෙස කුසල් දහම් අතරින් අප්‍රමාදය අග්‍ර බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි; (5-1) මහාවග්ග:මග්ගසංයුත්ත: 1.13 වන්ථ සූත්‍ර, පි.132.

ස

සග

▲ සුගතියේ හා දුගතියේ යළි උපත උපමාව-Simile of rebirth in a good place or a bad place: මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4)
සළායතනවග්ග:ගාමිණිසංයුත්ත:8.1.6 අසිබන්ධක සූත්‍රය, පි.592.

1) මහා ගලක් විලකට දැමුවිට එය යයට ගිලේ, ගලට උඩට එන්න යයි කිවත්, එය කල නොහැකි දෙයකි. එලෙස අකුසල් කල මිනිසුන් නිතැතින්ම දුගතියකට යයි.

2) ගිතෙල් කළයක් විලකට දැමුවිට එහි කැට කැබිලිති යටට යයි, තෙල් උඩට එයි. ඒ තෙල් යයට යන්න කියා, පැවසුවත් එය එසේ නොවන්නේය. එලෙස, කුසල් කල පුද්ගලයා නිතැතින්ම සුගතියට යයි.

සත

▲ සත්පුරුෂ සේවනයේ යහපත හා අසත්පුරුෂ සේවනයේ අයහපත පෙන්වීමට යොදා ඇති උපමා:Similes used to show the benefits & non benefits by associating Good people & Bad people: මූලාශ්‍රය: බු.නි: ඉතිවුත්තක: 3.3.7 සුඛ පාර්ථනා සූත්‍රය, පි.436.

1) විෂ පෙවූ ඊතලයක්, අනික් ඊතල හා එකතු කළහොත්, ඒවාටද විෂ ආලේපනවේ. එලෙස අසත්පුරුෂ ඇසුර අයහපත ගෙනදේ.

2) කුණුවූ මස් කුසනයක් යෙත් වේලුවද එහි දුගඳ නතර කළ නොහැකිය. එලෙස අසත්පුරුෂයා සේවනය කරනවිට අයහපත පැතිරේ.

3) තුවරලා නම් සුවඳ විහිදෙන ද්‍රව්‍ය, ගසක කොළයකින් ඔතා තැබුවද ඉන් සුවඳ විහිදේ. එලෙස, සත් පුරුෂ ආශ්‍රය යහපත ගෙනදේ.

▲ සතුන් හය දෙනාගේ උපමාව-Simile of the six animals

මිනිසෙක් සතුන් 6 දෙනෙක්: නයෙක්, කිඹුලෙක්, කුරුල්ලෙක්, බල්ලෙක්,නරියෙක් හා වඳුරෙක් අල්ලා ඔවුන් දැඩි කඹවලින් ගැට ගසයි. ඉන් පසු කඹ 6 එකතුකර මැද ගැටයක් ගසා, උන් අත් හරි. එවිට නයා තමාගේ ගොදුරු බිමට යෑමට තැත් කරයි. එලෙස, සෙසු සතුන්ද තමන්ගේ පුරුදු බිමට යාමට දහලයි. එහෙත් මැද ගැටය නිසා ඔවුන්ට උවමනා දේ කරගත නොහැකිවේ, එනිසා උන් වෙහෙසවේ. එහිසිටින බලවත්ම සතා ගේ යටතට අනිත් සතුන් පත්වේ. මේ උපමාව

යොදාගෙන ඇත්තේ කායගතා සතිය යහපත් ලෙස නො වඩනා හික්මුවගේ ඇස මනවඩනා රූපවලට ඇදේ, මන නොවඩන රූප කෙරෙහි පිළිකුල ඇතිකරගනී. එලෙස සෙසු අංගද: කණ, නාසය, දිව, කය හා සිත. එසේ ඔහු අසංවරයෙන් කටයුතු කරන් බව පෙන්වීමටය. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (4): සළායතනවග්ග:වේදනාසංයුත්ත: අසිවිසවග්ග:1.19.10 ඡජපානක සූත්‍රය, පි.404.

සඳ

▲සඳ උපමාව- Simile of the moon

පසළොස්වක දින පායන පුන්සඳ එළිය සෑම අත පැතිරේ. එලෙස,නාගතිමග- දහම් මගගමන් කරන පුද්ගලයාගේ කිරිතිය සෑම අත පැතිරේ. අමාවක දින සඳ එළිය නොමැත. එලෙස, අගතිමග ගමන් කරන පුද්ගලයාට කිරිතියක් නොමැත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 4.1.2.7, 4.1.2.8 හා 4.1.2.9 අගති-නාගති සූත්‍ර, පි. 58, EAN:4: 17.7, 18.8 and 19.9 Wrong course, p. 154.

සර

▲සරු කෙත උපමාව-Simile of the fertile land

සරුබිමක වගා කරන්නේ නම් සරු අස්වැන්නක් ලැබවේ. එලෙස ආරිය උතුමන්ට දාන පුජාකිරීමෙන් මහා ඵල ඇතිවේ. දානය දෙන්නාට ලැබෙන පුණ්‍ය මෙලොව හා පරලොව සැප ඇතිකිරීමට හේතුවේ. සටහන්: ආරියෝ සරු කෙතක් වැනිය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: 8.1.4.4 බෙන්තුපම සූත්‍රය, පි. 174, EAN:8: 34.4 The Field, p. 430.

▲ සොරාට විඳීමට ඇති දඬුවම් පිළිබඳ උපමාව-Simile of he punishments for a Thief

සොරකම් කිරීමේ දඬුවම් ලෙසින් සොරෙක්හට උල් වලින් ඇනීමට නියමවේ. ඒ නිසා ඔහු මහා දුක් පීඩා විඳී. එලෙස, විඤානයේ ක්‍රියා කාරිත්වය, නිසා බොහෝ දුක් වේදනා විඳීමට සිදුවන බව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර :සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: අභිසමය සංයුත්ත: 1.7.3 පුත්තමංස සූත්‍රය, පි. 174, ESN: 13 : Abhisamyasamyutta: 63.3 Son's Flesh, p. 697.

සල

▲සල්වනය උපමාව-Simile of Salatree grove

සල්වනයක වර්ධනය කැමති පුද්ගලයෙක්, එහි පැමිණ, පිළිල රෝග ඇති සල්ගස් බැහැර කර ඒ වනය මැනවින් පිරිසිදු කරයි. එමගින් සල්වනය යහපත් ලෙස වැඩේ. මේ උපමාවෙන් දක්වා ඇත්තේ: සංඝයා අකුසල දුරුකර, කුසලයේ පිහිටා ගන්නේ නම් සසුනේ දියුණුව ඇතිවන බවය. මූලාශ්‍රය:ම.නි: 1: ඔපම්මවග්ග: 1.3.1 කකචුපම සූත්‍රය (ෂ්ඨදස 11), පි.327.

▲ සෙවනැල්ල උපමාව- Simile of the shadow

ගසක් ඇතිනිසා එයට සෙවනැල්ලක් ඇත. යම් පුද්ගලයෙක්, පැමිණ උදැල්ලක් ගෙන් ඒ ගස උදුරා සහමුලින්ම විනාශ කළහොත්, සෙවනැල්ලක් දැකිය හැකි නොවේ. එලෙස, මේ කය නිසා ඇතිවන කුසල හා අකුසල කර්ම සෙවනැල්ල ලෙසින් එහි බැඳී ඇත. දහම දත් පුද්ගලයා, ප්‍රඥාව (නම් උදැල්ල) ඇතිකර සියලු ආසව ප්‍රභීණ කරගත්විට යළි උපතක් -සෙවනැල්ලක් දැකිය නොහැක. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 4.4.5.5. වජ්‍රසූත්‍රය, පි.400.

හ

හම

▲ හමගැසූ එළදෙන උපමාව- Simile of the Cow without skin

එළදෙනෙකුගේ හම ගලවා ඇත්නම්, උෞකුමන ස්ථානයකට ගියද මැසීමදුරු කරදර ඇත. එලෙස, ස්පර්ශ ආයතනයන්ට යටවූ පුද්ගලයාට බොහෝ දුක් වේදනා ඇතිවේ. මූලාශ්‍ර :සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: අභිසමය සංයුත්ත: 1.7.3 පුත්තමංස සූත්‍රය, පි. 174, ESN: 13 : Abhisamyasamyutta: 63.3 Son's Flesh, p. 697.

ෆෆෆෆ

උපග්‍රන්ථය: 6- බුදුන් වහන්සේ -The Buddha the Blessed One (ත්‍රිපිටකයේ සඳහන් ගෝතම බුදුන් වහන්සේ පිළිබඳ විස්තර ඇසුරින් සකස්කර ඇත)

.....

1) බුදුන් වහන්සේගේ ජීවිතයේ වැදගත් සැකසුම් කණු- Significant Mile Stones of The Buddha's Life 2) බුද්ධ උත්පත්තිය- Birth of The Buddha 3) බුද්ධ දෙමාපියන් -Parents of The Buddha 4) සිද්ධාර්ථ කුමරා ගේ තරුණ විය- Younger days of Prince Siddhartha 5) ගිහිගෙය අත්හැරීම- Renouncing the lay life 6) සිද්ධාර්ථ තවුසා- Ascetic Siddhartha 7) සම්බෝධිය ලැබීම-Enlightenment 8) සද්ධර්මය දේශනා කිරීම ඇරඹීම-Commencing the Dhamma 9) බුදුගුණ- Qualities of The Buddha 10) බුදුන් වහන්සේගේ උත්තරීතර බව-Greatness of The Buddha 11) බුදුන් වහන්සේ උත්තරන්සේ හඳුන්වා ඇති ආකාරය- The way The Buddha addressed himself 12) බුදුන්වහන්සේගේ කුසලතා-Skills of The Buddha 13) බුදුන් වහන්සේගේ පෙරජීවිත- Former lives of The Buddha 14) බුදුන් වහන්සේට තිබූ දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණ -Thirty two marks of the Great Man 15) බුදුන් වහන්සේ හඳුන්වන නාමපද- Titles names for The Buddha 16) දෙවියෝ හා බ්‍රහ්මදෙවියෝ බුදුන්වහන්සේගේ ගුණ වැනිම- Praising The Buddha by Devas & Brahmas 17) බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ බුදුගුණ පැවසීම- Praising The Buddha by his disciples 18) අන්‍යආගමිකයන් බුදුගුණ පැවසීම- Praising The Buddha by other religious sects 19) මාරයා බුදුගුණ පැවසීම- Praising The Buddha by Mara 20) රජවරු බුදුගුණ වැනිම- Praising The Buddha by Kings 21) යක්ෂයෝ බුදුගුණ වැනිම Praising The Buddha by the Yakkas 22) බුදුන් වහන්සේට අපවාද කිරීම- Accusing The Buddha 23) ශ්‍රාවක සංඝයාට ඇතිවිස්වාසය- Faith of the Disciples 24) බුදුන් වදාළ ධර්මය- The teachings of The Buddha 25) බුදුන් වහන්සේගේ වාදය- What The Buddha declared 26) බුදුන් වහන්සේ පිළිබඳ අන්‍යආගමිකයන් ගේ මත-Views of Other sectarians about The Buddha 27) බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ-පෑවිදි හා ගිහි- Disciples of The Buddha: Sangha & Lay people 28) බුදුන් වහන්සේ ගේ විහරණ- Abiding s of The Buddha 29) බුදුන් වහන්සේ ධර්මය දේශනා කිරීමේ පිළිවෙල - Teaching methods of The Buddha 30) බුදුන් වහන්සේ ශ්‍රාවකයන් හික්මවීමේ පිළිවෙල - Training methods of The Buddha 31) බුදුන් වහන්සේ දැක්වූ ප්‍රාතිහාර්යන්- The miracles performed by The Buddha 32) බුදුන් වහන්සේ වස් විසූ ස්ථාන- Rain retreats abodes of The Buddha 33) බුදුන් වහන්සේ මහළුවීම-The Buddha becoming old 34) බුද්ධ ආයුෂ- Lifespan of The Buddha 35) බුදුන් වහන්සේගේ පරිනිබ්බානය- Final Passing away of The Buddha

1) බුදුන් වහන්සේගේ ජීවිතයේ වැදගත් සැතපුම් කණු- Significant Mile Stones of The Buddha's Life

▲ උපත සිට මහා පරිනිබ්බානය තෙක්-From the Birth to the Final Passing

* උපත: ලුම්බිණි ක්‍රි.පූ 624 (Birth (Lumbini) - 624 B.C.E.)

* විවාහය: යසෝධරා කුමරිය සමඟ, කපිලවස්තු නුවර ක්‍රි.පූ. 608 (Marriage (Kapilavastu) - 608 B.C.E)

* මහා අභිනිෂ්ක්‍රමණය: කපිලවස්තු නුවර ක්‍රි.පූ 595 (Renunciation (Kapilavastu) - 595 B.C.E)

* සම්බෝධිය: බුද්ධ ගයාව ක්‍රි.පූ. 589 (Enlightenment (Bodh Gaya) - 589 B.C.E)

* ප්‍රථම ධර්ම දේශනාව: ධම්මවක්කප්පවත්තන බරණැස, සුත්‍රය, සාරානාථය ක්‍රි.පූ.588 (First sermon at Saranath, Varanasi 588 B.C.E)

* මහාපරිනිර්වාණය: කුසිනාරාව ක්‍රි.පූ. 544 (The Greatpassingaway - 544 B.C.E).

මූලාශ්‍ර: මහාවංශය ඇතුළු ඉතිහාස ග්‍රන්ථ ආශ්‍රිතව.

2) බුද්ධ උත්පත්තිය- Birth of The Buddha

▲ බුද්ධ උත්පත්තිය යනු, බෝසතුන්, තුසිත දේවලෝකයේ සිට මිනිස් ලෝකයේ මහමායා දේවියගේ කුස තුලට පැමිණීම හා ලුම්බිණි උයනේ දී උපත සිදුවීමය.

▼ මිනිස් ලොව උපත ලැබීමට පෙර බෝධිසත්ව ලෙසින් බුදුන් වහන්සේ තුසිත දේවලෝකයේ වැඩසිටීම මෙසේ විස්තර කර ඇත:

“ ආනන්දය, බෝසත්හු සිහිනුවණින් යුතුව තුසිත දේවලොව ට පැමිණියහ... සිහි නුවණින් යුතුව, ආයු ඇති තාක් කල් තුසිත දේවලොව සිටියහ... සිහිනුවනින් යුතුව තුසිත දේවලොවින් චූතව, මව් කුස පිලිසඳ ගත්හ. ඒ අවස්ථාවේදී, දේවඅනුභාව ඉක්මවූ,

අප්‍රමානවූ, දිප්තිමත්වූ මහා ආලෝකයක් ලෝකය පුරා පැතිර ගියේය...”

සටහන: බුදුන් වහන්සේ තුසිතයේ පහළවීම, මිනිස්ලොව උත්පත්තිය ලැබීම පිළිබඳ අසිරිමත් විස්තර ම.නි: (3) 3.3.3 ආචාර්යාදේහුන සුත්‍රයෙහි (පි.302) දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2) 4 නිපාත: 4.3.3.7. තථාගත අවිජරිය සුත්‍රය, පි. 272, EAN:4: 127.7. Astounding, p. 195.

▼ බුදුන් වහන්සේ, බෝසතුන් ලෙසින් තුසිතදේවලොව සිට මිනිස්ලෝකයේ මව් කුසයට පැමිණීම ගැන, ආනන්ද තෙරුන්හට මෙසේ වදාළහ:

“...බොධිසත්තො තුසිතා කායා වච්ඤා මාතුකුච්ඡං ඔක්කමි...”

මූලාශ්‍ර: ම.නි: (3): 3.3.3. ආචාරියා අද්භූත සූත්‍රය, පි.302, EMN: 123- Wonderful and marvelous, p. 896.

▼ මේ සූත්‍රයේදී ආනන්ද තෙරුන් මෙසේ පවසා ඇත: “...මාවිසින් මෙම කරුණ භාග්‍යවතුන් සම්පයේදී අසනලදී:

‘ආනන්ද, යම්සේ සෙසු ස්ත්‍රීන්, ඉදගෙන (වැද) , ඇලවී (හොක්කාවඩු) හෝ (දරුවන්) ප්‍රසව කරති, එහෙත් බෝසත්මව එලෙස බෝසතුන් ප්‍රසව නොකරයි...සිටගෙන (සිටිලෙසින්) බෝසතුන් ප්‍රසව කරති’ ”.

මූලාශ්‍රය: ම.නි: (3) 3.3.3 ආචාරියා අද්භූත සූත්‍රය, පි.302.

▼ බුද්ධ උත්පත්තිය ගැන දෙවියන් සතුටුවීම, අසිත තවුසා, ළදරු කුමාරයා දැකීමට සුද්දෝධන රජුගේ මැදුරට පැමිණීම, බෝසත් කුමරා නියතයෙන්ම සම්බෝධිය ලැබීම ප්‍රකාශ කිරීම ආදිය මේ සූත්‍රයේ විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත:

* අසිතතවුසා විමසූ විට දෙවියන් තමන් සතුටට පත්වීමට කරුණු මෙසේ පවසා ඇත:

"සමාක් සම්බෝධියට උත්තම රත්නය වූ...අතුල්‍යවූ ඒ බෝධිසත්ව තෙමේ දෙවිමිනිසුන්ට හිතසුව පිණිස මිනිස්ලොව ශාක්‍යජනපදයෙහි ලුම්බිණි නම් ගම්හි උපත. එහෙයින්, අතිශයින් කල්‍යාණවූ වෛරාමෝ, තුටුවම්හ"

* දෙවියන්ගේ එ දේවවාක්‍යය අසා අසිත තෙමේ ජර්තව -දෙවිපුරයෙන් බටුයේය. සුදොවුන් රජුගේ භවනයට එළැඹියේය. එහි පැමිණ 'කුමර කොහිද? මම ද ඔහු දක්නා කැමත්තෙමි' යන බස ශාක්‍යයනට කිහ.

* උක්ෂණ ශාස්ත්‍රයෙහින් වේදමන්ත්‍රයන්හින් කෙළ පැමිණි එ තවුසා ශාක්‍ය ශ්‍රේෂ්ඨයා පිළිගෙන පිරික්සනුයේ පහන් සිත් ඇතිව "ද්විපාදොත්තම මේ කුමර අනුත්තර" යන බස් පල කෙළේය..."මේ කුමර අනුත්තර සම්බෝධියට පැමිණෙයි. පරම විශුද්ධ නිර්වාණය දක්නා සුළු මෙතෙම බහුජන හිතනුකම්පා ඇතියේ දම්සක් පවත්වන්නේය. මොහුගේ ශාසනය පතළ වන්නේය". මූලාශ්‍ර:බු.නි:සු.නි:මහාවග්ග:3-11 නාලක සූත්‍රය, පි.232.

▼ ලුම්බිණියේ තමන්වහන්සේගේ උපත, මේලෝකයේ අවසාන උපත බව බුදුන් වහන්සේ වදාළහ:

“...ආනන්දය, උපන් ඇසිල්ලෙහි බෝසතුන් සමපාදයෙන් බිම සිට උතුරුදිශාවට සත් පියවර තබති...අහිත බස් පවසති:

‘මං ලොවට අග්‍රවෙමි, මම ලොවට ශ්‍රේෂ්ඨවෙමි, මමලොවට ජේෂ්ඨවෙමි, මේ අන්තිම ජාතියය, පුනර්භවයක් නැත...’”. (අගෙගා හමසම් ලොකසස - සෙට්ඨාහමසම් ලොකසස, ජෙට්ඨා හමසම් ලොකසස - අයමනතිමා ජාති, නතථිදානි පුනබ්බවො ති.). මූලාශ්‍රය: ම.නි: (3) 3.3.3 ආචාරියා අද්භූත සූත්‍රය, පි.302. සටහන්: * නේපාලයේ පිහිටි ලුම්බිණි උයන ‘රුමිමින්දෙයි’ ලෙසින් මෙවක හඳුන්වති. බුදුඋපතෙන් වසර 316 ක් කල් ගතවූ පසු එහි පැමිණි අශෝක අධිරාජ්‍යයා, ඒ උතුම් සිදුවීම

අනුස්මරණය කරනුවස්, ස්ථම්භයක් ගොඩනගා එම ගලේ
(අශෝකස්ත්ම්භයේ) මෙලෙස අකුරුකොටවා තිබේ:

“මේ ස්ථානයේ ශාක්‍ය මුණිවු බුදුන් වහන්සේගේ උපත සිදුවිය’. (හිදු බුද්ධෙ ජාතේ ශාක්‍ය මුණි). ඒ කුළුණ, අදද, ලුම්බිණි උයනේ අභිමානවත්ව වැජඹේ. ** 7 නි සියවසේ මැද භාගයේදී පමණ, චීනයේ සිට පැමිණි හියුන් ඩියන් (Hiuen Tsiang) හික්ෂුව විසින් තමාගේ පුජනීය වන්දනා ගමන පිළිබඳ රචනා කරන ලද පොතේ, එතුමන් ලුම්බිණි උයනට පැමිණි බව හා එහිදී අශෝක කුළුණ දුටුව සඳහන් කර ඇත. ** කිරිතිමත් පුරාවිද්‍යාඥ යෙකුටු, ඉංග්‍රීසි ජාතික සෙන්පති කනින්හැම් විසින් 1896 වසරේදී කරනලද පුරාවිද්‍යා කැනීම් වල ප්‍රතිඵලයක් ලෙසින් වර්තමාන ලෝකයාට, ලුම්බිණි උයන පිළිබඳ තොරතුරු දැනගැනීමට හැකිවි ඇත.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර:

1. “ දඹදිව මධ්‍යදේශයෙහි (උත්තර භාරතයට අයත්) හිමාල පර්වත ප්‍රාන්තයෙහි සාධුප්පත නිකේතනයක් වූ ශාක්‍යජනපදයෙහි කපිල ආදී මහා ඉර්ෂිත්ගේ වාසභූමියවූ කපිලවස්තු නගරයෙහි උභයකුල පාරිශුද්ධ ශුද්ධෝදන ශාක්‍ය රාජයාගේ අගමෙහෙසියවූ මහාමායා දේවිය කුස පිළිසද ගත් අප මහා බෝසතාණෝ වික්‍රමපුර්ව 566 වන වර්ෂයෙහි වෙසක් පුන් පොහොදින ලුම්බිණි නම් සාලවන උද්යානහි දී මව්කුසින් බිහිවූහ”. සටහන: ඉපදුන වර්ෂය : වික්‍රම වර්ෂය ආරම්භ වූයේ ක්‍රි.පූ. 58 වැන්නේහි. වී.පූ.566 නි වර්ෂය ක්‍රි.පූ. 624 වන වර්ෂයවේ. මෙය වර්තමාන ක්‍රිස්තු වර්ෂයට එකතුවීමෙන් 2581 ක් වෙයි. මෙය ලක්දිව ව්‍යවහාර වන බුද්ධවර්ෂයට සරිලයි. ඒ අනුව මීට වර්ෂ 2580 කට පෙර බුදුරජානන් වහන්සේ උපන් සේක. බුද්ධජන්මවර්ෂය ක්‍රි.පූ, 583 වන වර්ෂයයි යුරෝපීය පඩුවෝ කියති. මූලාශ්‍රය:චිත.පි:මහාවග්ග පාලි 1: ප්‍රස්තාවනාව,පි 16:අතිගරු පරවාහර ශ්‍රී වජිරඤාන හිමි.

2. “Siddhattha Gotama who became the Buddha, the Enlightened One, may have lived from about 563-483 B.C., through many modern scholars suggest a later dating. Oriental traditions offer a number of alternative dating’s, that favored in Sri Lanka and south-east Asia being 623-543...”. බලන්න: EDN: The life of The Buddha:p.13.

3. බුදුන් වහන්සේගේ උපත කෙටි හැඳින්වීමක්: මීට වසර 2600ට පෙර,වෙසක් පුර පසලොස්වක පොහොදින ලුම්බිණි සල්උයනේදී (වර්තමානයේ රුමන්දී, නේපාලයේ (modern Rumindei in Nepal), කපිලවස්තුපුර, සුද්දෝධන රජුගේ අග මෙහෙසිය, මහාමායා දේවිය, තම දෙමාපියන් ගේ නිවසපිහිටි දේවදහ කරා යන අතරමගදී, ළදරු කුමාරයෙක් බිහිකාලාය. ඒ කුමරා සිද්ධාර්ථ ලෙසින් නම් කරන ලදී. ඒ අපගේ බුදුන් වහන්සේගේ ගිහි නමය. මූලාශ්‍රය:
<http://www.beyondthenet.net/buddha/gallery/desc1a.htm>

4. The Light of Asia

Thus came he to be born again for men.

Below the highest sphere four Regents sit
 Who rule our world, and under them are zones
 Nearer, but high, where saintliest spirits dead
 Wait thrice ten thousand years, then Eve again;
 And on Lord Buddha, waiting in that sky,
 Came for our sakes the five sure signs of birth
 So that the Devas knew the signs, and said
 "Buddha will go again to help the World."
 "Yea!" spake He, "now I go to help the World
 This last of many times; for birth and death
 End hence for me and those who learn my Law.
 I will go down among the Sākyas,
 Under the southward snows of Himalay,
 Where pious people live and a just King."

මූලාශ්‍රය: The Light of Asia by Edwin Arnold, PBS:Wheel no29, 1980.

5. අශ්වශෝෂ ගේ 'බුද්ධ වර්ත' කාව්‍යයේ 'බුද්ධභිම උපත' ඇසුරෙන්:

1 කපිල මහා ඉසි වැඩසිටි- උස් කඳු වැට්ටලින් වටවූ,
 නුවරක් විය අසිරිමත්- කපිලවත්තු යයි නම්ලත්.

2 දිළිඳු අඳුර යටපත් කරමින්- සිරිසරෙන් ඒ නුවර ලෙලදේ,
 ඒ පුර දනගේ සතුටු සිනාදැලි,- පුරය බබලයි, අසිරිමත්ලෙසින්.

3 හිරු පෙළපතට බන්ධුවූ, සුද්දෝධන නම්වූ නිරුඳු,
 පාලනය කරා නුවර මැනවින්- උතුම් සක්විති රජෙක් විලසින්.

4 උතුම් අග මෙහෙසිය- සිල්වත් මායා දේවිය,
 භූපති තුටු කරමින් -හැමට දයාව පාමින්,
 බබලන පහනක් මෙන්- විසූවා රජ මැදුරේ සතුටින්.

5 වසමින් තුසිත දිවි විමනේ- උතුම් බෝසතුන් අපගේ,
 එනලෙසින් මහා නාරජු , තම නිවසවූ නන්ද බෙනයට,
 පිවිසුනා දේවිය කුසතුළට- තුන් ලොව එළිය කරමින්.

6 දළ හයක් ඇතුළු සැරිසරන- සුදු ඇතෙකු මෙන් හිමවනේ,
 පව්වු අදහම් නසාලන්නට- දෙවි මිනිසුන්ගේ පිහිටට,
 පෙර උතුම් පැතුමක් ඉටුවී- බෝසතුන් වැඩියාය මෙලොවට.

7 ලෝක පාලක දේවියන්- උතුම් මව පුතු සුරකින්නට,

දසන ඵළිය කරමින්- වැඩියෝය දෙව්ලොව සිට.

8 රුවියක් ඇතිවුනා රජ බිසවට- ලුම්බිණි සල් උයන දකින්නට,
රජ වරම ඇති මහාපෙරහරක්- පිටත්වුවා රජ මැදුර සිට.

9 සුපිපි සල්මල් දැක සතුටින්- සොම්නසට පත් දේවිය,
මලින් බර සල් අත්තක්- අල්ලා ගත්තා තුටියෙන්,
ඒවිට, බෝසත් දරු කැටියා- සැනෙන් මව් කුසින් පිටවුවා.

10 වලාකුළු මැඩ නැගී එන හිරු,- අඳුර පහකර ඵළිය දෙන සේ,
පහසුවෙන්, මනා සුවයෙන්- වැඩියා ලොවට මහා බෝසතුන්.

11 සතරවරම් දෙව් රජවරුන්- පිළිගත්තා කුමරු දිව සළුවෙන්,
පතිතවිය සිසිල්, උණු දිය දහරා- මව පුතු දෙදෙන නහවා.

12 දේවියගේ උකුලේ සිට- බෝසතුන් බැස්සා බිමට,
සුමුදු දෙපතුල සිපගනිමින්- සත් නෙලුම් මල් පැනනැගිනි.

13 රන් පියුම් මත සුමුදු පා තබා- සතක් පියවර උතුරුට තබා,
පැවසුවා මෙලෙස සතුටින්- සුමදුර හඬ පතුරුවමින්.

14 මම ලොවට අගවෙමි, දෙටුවෙමි- උතුම්ව, සසරින් එතර වෙන්නෙමි,
දෙසමින් අමා සදහම් ලොවට- විමුක්තියේ මග දක්වමි, මේ අන්තිම
උපතය මාගේ - යළි භවයක් නැත මාහට.

සටහන: ආචාරියා අශ්වගෝෂ, ක්‍රි.ව. පලවෙනි සිවසේ, ඉන්දියාවේ, රජ
කළ කතිෂ්ක රජුගේ ආධ්‍යාත්මිකඋපදේශකයාය. ‘බුද්ධ වර්ත කාව්‍ය’
ඔහු විසින් රචිත සංස්කෘත කවිපෙළකි.

3) බුද්ධ දෙමාපියන් -Parents of The Buddha

▲ බුදුන් වහන්සේගේ පියා සුද්ධෝදන රජ, වැදූ මව මායා දේවිය,
රාජධානිය කිඹුල්වත් නුවර යයි මෙහි විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍ර: දී.ස.නි: (2): 1: මහාපදාන සූත්‍රය, ඡේද:11 හා13, පි. 18, EDN: 14 Mahâpadâna
Sutta: The Great Discourse on the Lineage, p. 151.

▼ බුද්ධ මාතාව, මහාමායාදේවිය, අල්ප ආයුෂ ඇතිබවත්, බෝසතුන්
උපන් සත්දවසකින් පසුව කලුරිය කර තුසිත දේවනිකායේ යළිඋපත
ලබන බව මෙහි දක්වා ඇත. සටහන: මහාමායා දේවියගේ නැගණිය,
ප්‍රජාපති ගෝතමී දේවිය, බුදුන් වහන්සේගේ සුළුමව ලෙසින් ළදරු කුමරා
පෝෂණය කළාය. මූලාශ්‍රය: බු.නි: උදානපාලිය: 5.2 අප්පායුක සූත්‍රය,
පි.250.

▼ ප්‍රජාපති ගෝතමී දේවිය, පැවිදිව, මහා ප්‍රජාපති ගෝතමිය ලෙසින්
හඳුන්වා ඇත. එතුමිය බුදුසසුනේ ජේෂ්ඨතම හික්බුතිය වූවාය.
බලන්න:උපග්‍රන්ථය:2. එතුමියගේ අපදානයේ මෙසේ දැක්වේ:

“සුගතයන් වහන්ස, මම ඔබගේ කිරි මවිය.

සදහම් මාහට පෙවූ, ඔබ මගේ පියාණන්ය.

මහා වීරයාණෙනි, මා විසින් ඔබ ඇතිදැඩි කළේය

මගේ මේ උතුම් දහම් කය ඔබ විසින් නිම කළේය.

ඔබගේ සා පවස, මගේ කිරි පොවා සංසිදුවෙමි,
ඔබ පෙවුදහම් පැණියෙන්, මගේ බව පවස නිමවිනි.

‘රජමාතා’, ‘රජ බිසව’ තනතුරු මහිලාවන්ට වටිනේය.
ඒ හැමට වඩා ‘බුද්ධ මාතා’ පදය, උතුම්ය, මාහැභීය.

මූලාශ්‍රය: බු.නි: අපදාන පාළි, ථෙරි අපදාන, 7 මහා පජාපති ගෝතමී
අපදානය, පි. 54.

4) සිද්ධාර්ථ කුමරා ගේ තරුණ විය- Younger days of Prince Siddhartha

▲ තමන් වහන්සේ තරුණ කාලය රජසැප ඇතිව වාසය කළබව බුදුන්
වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා ඇත:

“මාගේ පියාගේ වාසස්ථානයේ දී මා පෝෂණය කළේ, රැකබලාගත්තේ
ඉතා සියුමැලි ලෙසින්ය, සුකුමාර ලෙසින්ය ...මගේ ආස්වාදය පිණිසම
නිවසේ නෙලුම් පොකුණු නිර්මාණය කොට තිබුණි...මා පරිහරණය
කළේ කාසි රටේ (බරණැස් නුවර) සකස්කළ සඳුන් පමණි...මගේ ඇඳුම්
නිමකොට තිබුනේ කසිසඵ වලින්ය....ගිම්හාන, හේමන්ත හා වස්සාන
සෘතු තුනේදී කල්ගෙවීම පිණිස මට ප්‍රසාද තුනක් විය: හේමන්ත පාය,
ගිම්හාන පාය හා වස්සාන පාය... කාන්තාවන් ගෙන් පමණක් සැදුම්ලත්
සංගීත කණ්ඩායම් වල සංගීත ප්‍රසංගයන් නරඹමින්, විනෝදවෙමින්
සිටීමත් වැසි කාලය මා ගතකළේ වස්සාන පායතුලදීය...” මූලාශ්‍රය:
අංගු.නි: (1) 3 නිපාත:3.1.4.9 සූත්‍රය, පි.302, EAN:3: 39.9 Delicate,
p.94.

▼ සිදුහත් කුමරුගේ ජීවිතය

“මම එකුත්තිස්වසක් ගිහිගෙයි වාසය කෙළෙමි. මට රමා, සුරමා, සුභ
යන උතුම් තුන් පහයන් විය. මොනවට සැරසුණු සතළිස් දහසක්
පරිවාරස්ත්‍රීහු වුහ. හද්ද කච්චනාව (යශෝධරාව) අග මෙහෙසිය විය. පුත්‍ර
තෙමේ රාහුල නම් විය”. මූලාශ්‍රය: බු.නි: බුද්ධචංශ පාලිය: වරියා පිටකය,
ගෝතම බුද්ධචංශය, පි.264

▼ යශෝධරා උතුම් රහත් තෙරණිය, තම පරිනිබ්බානය පිණිස අවසර
ලබනුවස්, බුදුන් වහන්සේ වෙත පැමිණ මෙසේ වදාළහ:

මහා විරයනි, උතුම් සම්බුදු හිමියනි- කැත් කුමරියවූ යශෝධරා මම වෙමි,
ගිහි කල ඔබගේ ප්‍රජාපතිය වූ වෙමි- දයාවෙන්, කරුණාවෙන් හිමිපිදුවෙමි.
මූලාශ්‍රය: බු.නි: අපදාන පාලිය: ථෙරිඅපදාන: 28 යශෝධරා අපදානය,
පි.172.

5) ගිහිගෙය අත්හැරීම- Renouncing the lay life

▲ තමන්වහන්සේ ගිහිගෙය අත්හැරීම- අභිනිෂ්ක්‍රමණයට පසුබිම්වූ
කරුණු බුදුන් වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා ඇත.

“තරුණවියේ, එවන් අසිරිමත්, සිව්මැලි, සියළු සැපපහසු ඇති ජීවිතයකට
මැදිව සිටියද, මගේ සිතට මෙවන් සිතුවිලි පහළවිය: සාමාන්‍ය
ලෝවැසියෙක් (පාඨග්ජන පුද්ගලයෙක්) සැමදෙනාම මහළුව

දිරායනබව, ලෙඩවී බොහෝ දුක් විඳිනබව හා මරණයට පත්වියනබව දැන සිටියද, තමන්ද, ඒ සවභාවයෙන් නිදහස් නොවනබව නොසිතා, මහඵලයට පත්වුවෙක්, රෝගියෙක් හෝ මියැදුන කෙනෙක් දැකීමෙන් (ලෝකසවභාවය නුවණින් නොදුටු හෙයින්) පිළිකුලක් ඇතිකර ගනී; සිත අප්‍රසන්න කරගනී, අපහසුතාවයකට පත්වෙයි. මමද (සිදුහත් කුමරා) මේ ලෝක ස්වභාවයෙන් නිදහස්වී නොමැත; එසේනම්, වයසට ගිය කෙනෙක්; රෝගියෙක් නැත්නම් මියගිය කෙනෙක් දුටුවිට, පිළිකුලක්, අප්‍රසන්නබවක්, නොකැමැති බවක් මට ඇතිවෙනම් එය සුදුසුනැත.. ඒ ගැන ආචර්ජනා කරනවිටදී, තරුණ මදය, ආරෝග්‍ය මදය, ජීවන මදය මා සිතින් සහමුලින්ම පහවිණි...”. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (1) 3 නිපාත:3.1.4.9 සූත්‍රය, පි.302, EAN:3: 39.9 Delicate, p.94.

▼ බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ

“මගේ සම්බෝධයට පෙර, බෝසතුන් සේ සිටියදි මට මෙවැනි සිතුවිල්ලක් ඇතිවිය: ගිහිජීවිතය, මිනිසුන්ගෙන් පිරුන තදබදවූ , (කෙල්ස්) දුටිලි සහිත තැනකි; අනගාරික ජීවිතය විවෘතවූ, පුළුල් එකකි. ගිහි ගෙයි ජීවත් වෙමින්, පිරිසිදු- ඔපකල සිප්පිකටුවක් වැනි නිමල - තපස් ජීවිතයක් ගත කිරීම පසුනොවේ. මගේ කෙස් මුඩුකර , රැවුල බා, කහ සිවුරක් දරා ගිහිගෙයින් නික්මෙන්නේ නම් සුදුසු යන සිතිවිල්ල මට ඇතිවිය. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (1) මහාසච්චක සූත්‍රය, පි. 579, EMN: 36 Maha Sacchaka sutta, p. 309.

▼ ගිහිගෙයින් නික්මීම

“තරුණ වියෙහි, කළු කෙස් ඇති, සොදුරු යොවුන් වියේ පසුවන කල.. මගේ දෙමාපියන් නො කැමතිව, කඳුළු පිරුන මුහුණු ඇතිව, හඬමින් වැලපෙමින් සිටියදී, කෙස් රැවුල් බා කහවත් හැඳ ගිහි ගෙයින් නික්ම පැවිද්දට පැමිණියෙමි. එලෙස පැවිදිව ‘සත්‍ය කුමක්ද?’ (කිං කුශලගවේෂී) - උතුම් ශාන්ත පදය (නිවන)සොයමින් ඇවිද්දෙමි”. සටහන: මේ හා සමාන විස්තරයක්, ම.නි: (2) බෝධිරාජකුමාර සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (1) ආරිය පර්යේෂණ සූත්‍රය, පි. 413, EMN,:26 The Noble Search, p.242.

▼ සිදුහත් කුමරු ගිහිගෙන් නික්මීම ගැන කාලුදායි තෙරුන් මෙසේ පවසා ඇත.

“ ...බෝසත් සිදුහතුන් සමගම වැඩුනෙමි. ඔහුට ප්‍රියවූ දයාබරවූවු නීතිදක්ෂ සභායකයෙක් වීම...වයසින් එකුන්තිස් හැවිරිදු වූ බෝසත් තෙමේ ගිහි ගෙයින් නික්මුනේය...”: මූලාශ්‍රය: බු.නි: අපදානපාලිය1: 34, පි.181, අපදාන පාලිය 2-1: 546, පි.394.

▼ බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ

“සතර පෙර නිමිති දැක අශ්ව යානයකින් අභිනිෂ්ක්‍රමණය කෙළෙමි, මම සවසක් දුෂ්කර වූ ප්‍රධන් වරිය කෙළෙමි”: මූලාශ්‍රය: බු.නි: බුද්ධචංඝ පාලිය:වරියා පිටකය: ගෝතම බුද්ධචංඝ, පි.264.

▼ මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රයෙදී, බුදුන් වහන්සේ , සුභද්‍ර පරිබ්‍රජකයාට මෙසේ වදාළහ:

"...කුසල නම්වූ නිවන් මග සොයා මම පැවිදිවුවෙමි..වයසින් එකුන්තිසක් (31) වුවෙමි... යම් කලක මම පැවිදිවිදි, එදා සිට මේ දක්වා පනස් පස් වසරක් ඉකුත් විය..."

6) සිද්ධාර්ථ තවුසා- Ascetic Siddhartha

▲ ගිහිගෙය හැරදැමූ සිදුහත් තවුසා, සත්‍ය සොයා යන්නේ, හිමවතේ සිට රජගහනුවරට පැමිණියහ.එහිදී බිම්බිසාර රජතුමාට, සිදුහත් තවුසා හමුවීම මෙසේ දක්වා ඇත:

“පසැස් ඇස් ඇති උතුම් මුණිදුන් - මහා රජ සැප ඉවත දමමින්,
ජරා, මරණ හැම ලෙඩදුකින් - ලෝසත යටවූ බව දැක නුවණින්,
මනරම් කපිලවස්තු පුරයෙන් - පිටත්වූ සැටි කියමි මෙලෙසින්.

කටයතු බහුල, බොහො දෙන ගැවසුනු,තැනකි ගිහිගෙය කෙලෙස් දුවිලි පිරුණු.

විවේකය ගෙනදෙන, පබ්බජාව ට ඇලී, කුමරු නික්මුනා, කම් සැපට නොම ඇලී.

පැවිදිව, ඉවත දැමීමා තුන් දුසිරිතය,දිවිය පිරිසුදු කළා ලබමින් සුවරිතය.
පිඩු සිභා යමින් සතුටුව ලද දෙයින්, හුරුවුණා තපස් දිවියට මැනවින්.

නිල් පැහැති උස් කඳු වැටි පසුකරමින්, පලාවන් ලඳු බිමේ විහරනය ලබමින්,

විවේකය සුවය නොමදවම විදිමින් බෝසතුන් පිය තැබුවා සිහිනුවණින්.
තනිව හැසිරෙන මහා ඇතකු විලසට, මගධයේ බිම්බසර රජුගේ රජගහ නුවරට,

ශාන්තව පිය තබමින්, බිමට නැමුන දෙනතින්,
වැඩියා උතුම් මුණි නුවරට,එහි දන මව්ත කරමින්.

මාලිගාවේ සිව්මැදුර කවළුව ළඟ සිටි, නිරිඳු දුටුවා, සිදුහත් මුණි වඩින සැටි,

මහා පුරිස් ලකුණු යුත් මනරම් රුව දැකලා,
තුටුව, පැවසුවා මෙලෙස රජ පිරිස අමතලා.

සබ්දයනි, බලන්න මේ අසිරිමත් දැකුම! රජ කුමරෙක් වැනි තෙද ඇති,
දැකුම්කළු,

පිවිතුරු රන් පැහැති මන බඳන රුවක් ඇති, තවුසෙක් නුවර සැරිසරයි,
සංසුන් විලසින්.

ඔහුගේ වත පැහැපත්ය, ගමන ශාන්තය,නිසැකයෙන් මොහු ගේ උපත කුලවත්ය.

ලැබුන ලෙස තම දෙටු පුතු දැකගන්නට, බෝසතුන් දැක රජු පත්විය සොම්නසට.

වහා රාජ බටයන් අමතා,-මුණි වඩින තැන විමසා, හනික ආපසු එන ලෙසට-දුන්නා අණ රජ පිරිසට.

ගෙයින් ගෙයට වඩිමින්, පිඩු සිහමින්, දැමුණු ඉඳුරන් ඇතිව, සංසුන් විලසින්,

සිදුහත් තපසුන් නුවර සැරිසරමින්, දන් ලබා පිටත්විය නුවර දොරටුවෙන්.
පාන්ඬව පව්ව දෙසට දිවාවිහරණයට.

සිදුහත් තපසුන් නික්මුණ බව දැක, පසුපසින් පැමිණි රාජ දුතයන් සැම,
නතරවී කතිකා කලෝය මෙලෙසින්.

ඒ තපස් බවතුන්, පව්වේ වැඩ වසනා බවට, අපගෙන් කෙනෙක් පිටවී,
ගොස් රජ මැදුරට,

දන්වන්න ඒ පුවත අප නිරිදුන්හට නොවලහා, සෙසු අපි මෙහි රැඳෙමු, රජු
එතෙක් මග බලා.

රජ දුතයා සැනින් දිව ගියා නුවරට, පැවසුවා ඒ පුවත බිම්සර මහා රජුට,

“දේවයිනි, ඒ මුණි, පාන්ඬව පව්වේ, වැඩ සිටිනි, සිහරපෙක් සේ,
ගල්ගුහාවේ”.

විගසින් රජ වාහනය හා පිරිවර කැඳවමින්, නිරිදු නොපමාව පව්වට
අසලට පැමිණෙමින්,

යානයෙන් බැස සැනෙන්, කන්ද නැග්ගා විගසින්, බැහැදැක්කා උතුම්
තපසුන් ගරු බුහුහුමනින්,

විමසා සුවදුක්, ඇමතුවා බෝසතුන් මෙලෙසින්.

‘ඔබ තවමත් තරුණ සුකුමාල මානවකයකි, නව යොවුන් වියේ කඩවසම්
තරුණයෙකි,

ඔබගේ පෙනුම, හැසිරීම හා පැවැත්මෙන්, පෙනේ, ඇතිබව උසස් කුලවත්
මාපියන්.

රටක් රජයක් පාලනයට ඔබ සුදුසුබව, රජ පිරිස, යුද හමුදාව නතු
කරගන්න,

ඔබ සමත්බව පෙනේ මට නිසැකයෙන්ම, මා සතු රජ සැප විඳිමින් මෙහි
රැඳෙනු මැන, උතුමානෙහි, පවසන්න ඔබේ වත ගොත.

“ රජතුමනි, සුන්දර හිමාල කඳු පාමුල, නුවරක් තිබේ කෝසල ජනයා
වෙසන,

සුරිය පෙළපතට නැයන් වූ ඒ හැමදෙන, කැත් කුල වැසියන්ය, ඒ මගේ
උපන් බිමය.

බලවත් නිරිදුනි මේ අසන්න දයාවෙන්, අත් හලෙමි ගිහිගෙය, කම්සැප
නොපතමින්,

මිනිසුන් පෙලන බොහෝවූ දුක් ආදීනව දුටුවෙමි, දුකින් මිදෙන මග
සොයා යමි, අත් සැප නොපතිමි”.

මූලාශ්‍රය: බු.නි: සුත්තනිපාත: මහාවග්ග:3-1 පබ්බජා සූත්‍රය, පි.142.

සටහන: සත්‍ය සොයගතහොත් තමන්ටද ඒ බව පැවසීමට සිදුහත් තවුසාට
පැවසූ එ මහා රජ, උතුම් තවුසාට රජගහනුවරින් පිටවීමට ඉඩ
සැලසුවේය.

▼ ආලාර කාලාම හා උද්දක රාමපුත්‍ර හමුවීම

බෝසතුන් පිළිබඳව අතිශයෙන් පැහැදි තමා සමග එක්ව රට පාලනය කරමින් රජ සැප විඳින ලෙසින්, මගධ යේ පාලකයෙකු බිම්බිසාර රජතුමාගේ ඉල්ලීම ප්‍රතික්ෂේප කළ සිදුහත් තවුසා සත්‍ය සොයමින් මගධ ජනපදයේ සැරිසැරුවෝය. එසේ යන බෝසතුනට, එවක ප්‍රසිද්ධ ගුරුවරුන් ලෙස පතළ ආලාර කාලාම හා උද්දක රාමපුත්‍ර සමුවීම පිළිබඳව, අරිය පර්යේෂණ සූත්‍රයේ මෙසේ දක්වා ඇත.

“එලෙස (ගිහිගෙය හැර) පැවිදි වූ මම “කුශලය කුමක්ද? යයි සොයමින්, උතුම්වූ ශාන්තිපදය සොයමින් යන්නේ ආලාරකාලාම තපසුන් ගේ අරනයට පැමිණියෙමි”. (සො එවං පබ්බජිතො සමනො කිංකුසලගච්ඡි අනුතතරං සනතිවරපදං පරියෙසමානො).

“ආලාරකාලාම තවුසා ගේ අනුමැතිය ඇතිව මම එහි බඹසර විසුවෙමි. නොබෝකලකින්ම, මම ආලාරකාලාම තවුසා දේශනාකරන ධර්මය ප්‍රගුණ කෙළෙමි. අලරකාලාම, හුදෙක් ඇදහීම් පමණකින් ‘තමන් විශේෂ නුවනින් මේ ධර්මය දැන එයට පැමිණ වාසය කරමි’ යයි ප්‍රකාශ නොකරයි, නිසැකයෙන්ම ඔහු මේ ධර්මය දැනගෙන, එය මනාව ප්‍රත්‍යක්ෂ කර වාසය කරයි යන සිතුවිල්ල මට ඇතිවිය. ඉන්පසු ඔහු වෙත ගොස් මෙසේ ඇසිමි:

‘ඇවත් කාලාමයනි, කුමන ලෙසකින් මේ ධර්මය තමන්ගේ විශේෂ ඥානයෙන් දැන, සාක්ෂාත් කොට, එයට සමවැදී එහි වසන්නේ යැයි ඔබ පවසන්නේද?’”.

එවිට ඔහු ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය (අරූප ජානය) ගැන මට පැවසූහ. යම් ධර්මයක් විශේෂ නුවණින් දැන, එයට පැමිණ වාසය කළහැකිනම්, ඒ ධර්මය මම ද අවබෝධ කරගැනීම පිණිස උත්සාහ කරන්නේ නම් මැනවයි මට සිතනි. නොබෝකලකින්ම මම ඒ ධර්මය අවබෝධ කොට එහි වාසය කළෙමි. ඉන්පසු ඒ බව අලාරකාලාමට පැවසුවිට, සතුටට පත් ඔහු, ඔහුගේ සම තත්වයේ මා තබමින්, ඔහු සමග, එහි සිටි ශිෂ්‍ය පිරිසට ධර්මය ඉගැන්වීමට මට ඇරයුම්කළහ. එහෙත් මට මේ අදහස ඇතිවිය:

‘මේ ධර්මය සසර කලකිරීම පිණිස, නො ඇලීම පිණිස කෙලෙස් සංසිදුවීම පිණිස...නිවන පිණිස පිහිට නොවේ’. එමනිසා මම ආලාරකාලාම ගේ අරණින් නික්මිණි”.

සටහන: එලෙස ආලාරකාලාම ගේ ඉගැන්වීම් ගැන කලකිරීමට පත් සිදුහත් තවුසා, සත්‍ය සොයා යන්නේ උද්දක රාමපුත්‍ර ගේ අරණයට පැමිණියහ. එහිදී උද්දක තවුසා ප්‍රකාශ කරණ ධර්මය වූ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය (අරූපජානය) මුළුමනින්ම අවබෝධ කරගත්, බෝසතුනට ඒ ධර්මයද සසරින් මිදීම පිණිස, නිවන පිණිස නො පවතින බව පසක්වූහ. එමනිසා, සිදුහත් තවුසා උද්දක රාමපුත්‍රගේ අරණින් ද පිටවිය. සටහන: * ම.නි: (1) මහාසච්චක සූත්‍රයේ ද, බෝසතුන්, ඒ තවුසන් දෙදෙනා හමුවීම විස්තර කර ඇත. ** මේ හා සමාන විස්තරයක්, ම.නි: (2) බෝධිරාජකුමාර සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (1) ආරිය පර්යේෂණ සූත්‍රය, පි. 413, EMN,:26 The Noble Search, p.242.

▼ දුෂ්කර තපස් ක්‍රියා

උද්දකරාමපුත්‍ර යන්ගේ අරණින් නික්ම ක්‍රම ක්‍රමයෙන් සැරිසරන සිදුහත් තවුසා ඉසිපතනයට වැඩියේය. එහිදී, පස්වග තවුසන් උන්වහන්සේට උපස්ථාන කළහ. එහිසිට, සම්බෝධිය පිණිස උග්‍ර තපස්කම් කිරීම- අත්තකිලමනානු යෝගයේ යෙදීම මෙහි විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත: බලන්න: පස්වග මහණන්.

බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “...මට මෙසේ සිත්විය. යටි දතෙහි උඩු දත් තබා, දිව තල්ලේ මැඩගෙන කුසල් සිතින් අකුසල සිත යටකර ගන්නේ නම් (කෙළෙස්තවන වීරියෙන්) මැනවි...එලෙස වීරිය කරනවිට කයේ ඇතිවන බොහෝ දුක්වේදනා, දරාගෙන සිටියෙමි...” . එලෙස හුස්ම ගැනීම පිටකිරීම නවත්වා ගැනීම... මද ආහාර ගැනීම ආදී බොහෝ දුෂ්කර තපස් ව්‍යවහාර බෝසතුන් යෙදී සිටි බව මෙහි පෙන්වා ඇත. සටහන: මේ හා සමාන විස්තරයක්, ම.නි; (2) බෝධිරාජකුමාර සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (1) මහාසච්චක සූත්‍රය, පි. 579, EMN: 36 Maha Sacchaka sutta, p. 309.

**** මෙහිදී බුදුන් වහන්සේ බුදුවීමට පෙර සිදුකල උග්‍ර තපස්ව්‍යවහාර විස්තර කර ඇත.**

“සාරිපුත්ත, මම උදරයේ සිවිය පිරිමදින්නෙමි යි පිටකටුව අල්ලා ගනිමි, පිටකටුව පිරිමදින්නෙමි යි උදර සිවිය අල්ලා ගනිමි...අල්පආහාර නිසාම උදර සිවිය පිටකටුව හා ඇලුනේවේ...සිරුර අස්වසන්නෙමි යයි අවයව අතින් පිරිමදිනවිට මගේ සිරුරේ දිරු මුල් ඇති ලොම්යෝ ගිලිහී වැටෙති...” බලන්න: ම.නි: (1) 1.2.2 මහාසිහනාද සූත්‍රය, පි.183.

▼ දුෂ්කර තපස්කම්ම අත් හැරීම

කයට කටුක වේදනා දීමෙන් උතුම් ආරිය බව ලබා ගැනීමට නොහැකි බව අවබෝධ කරගත් බෝසතුන්, සම්බෝධිය පිළිබඳ වෙනත් මගක් ගැන මෙසේ සිතා බලනලදී:

“ ...මට මෙසේ සිත්විය, (පෙරදී) පිය රජු සිසාන වීට, මම සිහිල් දඹරුක් සෙවනේ (පලහ බැඳ) සිටිනවිට, කාමයෙන් වෙන්වූ සිතේ ප්‍රථම ජානය නිසා විවේක ප්‍රීති සුබය ඇතිව වාසය කෙළෙමි...මේ සම්බෝධිය පිණිස මග විය හැකිය... මේ සම්බෝධිය පිණිස මාර්ගය යයි යන මතකය මට ඇතිවිය... එම සුබය කාමය නොවන බව අකුසල නොවන බව මට අවබෝධ විය”.

සටහන: අටුවාවට අනුව: සිදුහත් කුමරාගේ බාලවියේ, එක් අවස්ථාවක, පියරජු, ශාක්‍යයන්ගේ සම්ප්‍රදායික සිසාන මංගල්‍යයේ නායකත්වය ගෙන ක්‍රියාකරන ලදී. එම උත්සවය පිණිස ලාබල කුමරාද කැටිව පැමිණි ඔහුගේ සේවක පිරිස දඹගසක් මුල කුමරා ඉන්ද්‍රවා උත්සවය නැරඹීමට පිටවිය. හුදකලා විවේක සුවයෙන් සිටි කුමරා නිතැතින්ම, භාවනාව පිණිස අසුන්ගෙන ප්‍රථම ජානය ලැබූහ. ඒ බව දුටු සේවක පිරිස රජකුමාරට එම පුවත දැන්වූ පසු එහි පැමිණි පියරජු, කුමාරයාට නමස්කාර කරන ලදී. බලන්න: EMN: note: 389, p.1101.

දුර්වලවූ කයක් සහිතව ඒ සුවය (ජානසමාපත්ති) වඩා ගැනීම අපහසු බව අවබෝධ කරගත සිදුහත් තවුසා, බත් කැඳ වැනි ආහාර වැළඳුන. එබැව් දුටු පස්වග තවුසන්, සිදුහත් තවුසා අත්හැර ගියහ:

“...මගේ උග්‍ර තපස්කම්ම මගින් මාහට උසස් බවක් ලැබේ නම්, එය ඔවුන්ගේද යහපත පිණිස විය හැකිය යයි සිතූ තවුසන් පස් දෙනෙක් ඒ සමයේ මට උපකාරීව කටයුතු කළහ. එහෙත්, මම බත් ආදී ආහාර ගැනීම දැක කළකිරුන ඔවුන්, ගෝතම තවුසා, උත්සාහය හැරදමා සුබෝපභෝගී ජීවිතයකට පත්වී ඇත යයි මා හැරදමා පිටත්වුන”

සටහන: එම තවුසන් පස්දෙනා, පසුව පස්වග මහණුන් ලෙසින් හඳුන්වා ඇත. බුදුන් වහන්සේගේ බුද්ධත්වයෙන් පසු උන්වහන්සේ වෙත පැවිදිවූ ඒ උතුමන් අරහත්වය ලැබූහ. සටහන: මේ හා සමාන විස්තරයක්, ම.නි; (2) බෝධිරාජකුමාර සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (1) මහාසච්චක සූත්‍රය, පි. 579, EMN: 36 Maha Sacchaka sutta, p. 309.

7) සම්බෝධිය ලැබීම-Enlightenment

▲ අත්තකිලමනානු යෝගය අත්හළ බෝසතුන් උරුවෙල දනව්වේ සේනානි නියම් ගමට පැමිණීමේ විස්තරය:

“අනුත්තර උතුම් නිවන් පදය සොයමින් මගධ දනව්වේ සැරිසරමින් මම උරුවෙල දනව්වේ සේනානි නියම් ගමට පැමිණියෙමි. එහි සිත්කළු භූමියද, පහදවන වන ලැහැබද, වැලිතලා ඇති...සිත්කළු ගලාබස්නා නදියද (තේරංජනා ගඟ) , භාත්පස ගොදුරුගම්ද දිටිමි...ප්‍රධන් වීරිය කරනු කැමති කුලපුත්‍රයෙකුට මෙය සුදුසුය...”

සටහන: මේ හා සමාන විස්තරයක්, ම.නි; (2) බෝධිරාජකුමාර සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (1) ආරිය පර්යේෂණ සූත්‍රය, පි. 413, EMN,:26 The Noble Search, p.242.

▼ බෝසතුන් ප්‍රධන් වීරිය වැඩීම

තේරංජනා ගඟබඩ, බොරුක සෙවනේ වැඩසිට ප්‍රධන් වීරිය කරන බෝසතුන් වෙත පැමිණි මාරයා මෙසේ පවසා ඇත:

“...ඔබ වැහැරී ගොස්ය, දුර්වර්ණවී සිටී, දැන් මරණය ඔබ හමුවිය... හවත්නි, ජීවත්වන්න, ජීවිතය උතුමිය, ජීවත්ව පින් කරන්න” ඒ අවස්ථාවේදී, බෝසතුන් මෙසේ වදාළහ:

“...පුණ්‍ය කිරීමෙන් මට අර්ථයක් නැත...මට ශාන්තිපදය ගැන ශ්‍රද්ධාව ඇත, වීරිය ඇත, ප්‍රඥාව ඇත.මෙසේ නිවනට සිත් ඇති මා කවර හෙයින් ‘දිව් රැකගන්න’ යයි සිතන්නේද...”

එසේ සිතා බෝසතුන් ප්‍රධන් වීරිය කර, මාර සේනාව දිනා සම්බෝධිය සාක්ෂාත් කරගත් බව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: බු.නි: සුත්තනිපාත: මහාවග්ග: 3-2 පඨාන සූත්‍රය, පි.146.

▼ පධන්වීරිය වැඩීම ගැන උපඤ්ඤාන සූත්‍රයේ මෙසේ දක්වා ඇත.

“... ඒකාන්තයෙන්ම සිරුරේ සම නහර හා ඇට ඉතිරිවේවා, මස් ලේ වියළි යත්වා, යම්දෙයක් පුරුෂ : ශක්තියෙන්, වීර්යෙන්, පරාක්‍රමයෙන් ලැබිය යුතු වේ නම් එය නොලැබ වීර්ය නැවතීමක් නොකරමි... යයි වෙර වැඩිමි... මා විසින් සම්බෝධිය අප්‍රමාදයෙන් ලබන ලදී, අරහත් ඵල-නිවන නම්වූ යොගකෙෂේමය අප්‍රමාදයෙන් ලබන ලදී”.

සටහන: මේ සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“බෝසතුන් ලෙසින් මම කරුණු 2ක් අත්දැක්කෙමි: 1) කුසල් ධර්මයන් ගැන පමණක් සන්තුෂ්ටියට නොපැමිණියුතුබව, ජාන සමාධි පමණක් ලබා සැහීමට පත් නොවිය යුතු බව, එහෙයින්, අරහත් ඵල ලැබෙනතෙක් දිවියෙන් වීර්යෙන් කටයුතු කිරීමට අදිටන් කරගතයුතු බව 2) දිවිය නිසා ඇතිවෙන වෙහෙස නොසලකා, ආපස්සට නොගොස්, වීර්ය අත නොහැරම- විමුක්තිය ලැබෙන තෙක් කටයුතු කිරීමට කැමැත්තෙන්ම අදිටන් කිරීම”

“ඒනතාහං භික්ඛවෙ ධම්මානං උපඤ්ඤාසිං: යා ව අසන්තුට්ඨිකා කුසලෙසු ධම්මෙසු, යා ව අසුට්ඨානිකා පධානස්මිං.

මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (1) 2 නිපාත: 2.1.1.5 උපඤ්ඤාත සූත්‍රය, පි.138.

▼ සම්බෝධිය ලැබීම

බුද්ධත්වය- සම්බෝධිය ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ, බුදුන් වහන්සේ සියලු කෙළෙස් ප්‍රභීණ කොට- දස මාර සේනාව පරදවා, නිවන සාක්ෂාත් කරගැනීමය. සත්වසක් තමන්වහන්සේ පසුපස පැමිණි මාරයා පරදවා බුද්ධත්වය ලැබූ බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“දුකේ මුල් ගලවාදමා, හව තන්හාව බිඳ, සියලු ආසව පහකර, නිර්දෝෂීවූ මම, නිදුක්සිතින් බවුන් වඩමි... මමය, මගේය යන හැමදේ මම හැරදමා ඇත. මගේ මග (නිවන්මග), මාරයා නොදනී...”

“සොකසස මූලං පලිබාය සබ්බං අනාගු ක්‍රියායාමි අසොච්චමනො ඡේතවාන සබ්බං භවලොභජපපං අනාසවො ක්‍රියායාමි...”

“යං වදනති නතං මයහං යෙ වදනති න තෙ අහං එවං පාපිම ජනාති න මෙ මගගමපි දකබ්බිති”.

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) මාරසංයුත්ත: 4.3.4 සත්තවස්ස සූත්‍රය, පි. 248, ESN:4: rasamyutta: 24.4 Seven Years of Pursuit, p. 295.

▼ සම්බෝධිය ලැබූ බුදුන් වහන්සේගේ විහරණය

“එකල්හි භාග්‍යවත් බුදුරජාණන්වහන්සේ උරුවෙල් දනව්වෙහි, තේරංජනා ගංඉවුර සම්පයෙහි බෝරුක්මුලහි අභිසම්බෝධියට පැමිණ වැඩ වාසය කරන සේක”.

එලෙස සත්දවසක් බුදුන් වහන්සේ එලසමවත් සුවයෙන් වාසය කළහ. අනතුරුව, බුදුන්වහන්සේ පටිච්චසමුප්පාදය ධම්මය අවර්ජනා කලබව මෙහි පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: චිත.පි: මහවග්ග පාලි1: මහාඛන්ධක: බෝධිකථා, පි.80

▼ සම්බෝධය ලැබූ බුදුන් වහන්සේ පළමු සතියේ රහත්ඵල සමවත් සුවය විඳිමින් වැඩසිටි බව මෙහි දක්වා ඇත. ඒ සතිය ඇවෑමෙන් පසු මෙසේ ආවර්ජනය කලෝය:

“...මෙසේ මේ අයුරින් මේ ප්‍රත්‍ය ඇතිවේ, මේ ඵලය වේ. මේ ප්‍රත්‍ය ඉපැදීමෙන් මේ ඵලය උපදේ” යයි පටිච්චසමුප්පාදය මෙනෙහි කර මෙවන් උදාන වදාළහ.

පළමු උදානය:

“යදා හවෙ පාතුභවනති ධම්මා- ආනාපිනො ක්‍රියාමණසං,
අථංසං කඛබ්බා වපයනති සබ්බා - යතො පජානාති සහෙතුධම්මනති”.

කෙළෙස් තවන වැරදැති, ධ්‍යාන වඩන බ්‍රාහ්මණයාට යම් ක්‍රියාකරණයක් බෝධිපාක්‍ය ධර්ම උපදිත්ද, සහෙතුකවූ දුක්ඛස්කන්ධ ධර්මය ඵලෙසින් අවබෝධවී, ඔහුගේ සැම සැකයක්ම දුරුවේ.

දෙවන උදානය:

“යදා හවෙ පාතුභවනති ධම්මා- ආනාපිනො ක්‍රියාමණසං,
අථංසං කඛබ්බා වපයනති සබ්බා- යතො බයං පව්වයානං අවෙදිති”.

කෙළෙස් තවන වැරදැති, ධ්‍යාන වඩන බ්‍රාහ්මණයාට යම් ක්‍රියාකරණයක් බෝධිපාක්‍ය ධර්ම උපදිත්ද, ප්‍රත්‍යයන්ගේ නිරෝධය අවබෝධවේ, එකල්හි ඔහුගේ සැම සැකයක්ම දුරුවේ,

තෙවන උදානය:

“යදා හවෙ පාතුභවනති ධම්මා- ආනාපිනො ක්‍රියාමණසං,
විධුපයං තිඨති මාරසෙනං - සුරියො’ව ඕභාසයමනනළිකඛනති”.

කෙළෙස් තවන වැරදැති, ධ්‍යාන වඩන බ්‍රාහ්මණයාට යම් ක්‍රියාකරණයක් බෝධිපාක්‍ය ධර්ම උපදිත්ද, එකල ඔහු අදුර දුරලා හිරු මෙන් අහසේ බබළමින්, මාර සේනාව කම්පනය කරමින් සිටී. මූලාශ්‍ර:බු.නි:
උදානපාලිය: බෝධිසූත්‍ර 3කි , පි.158, චිත.පි: මහාවග්ගපාලිය 1:
මහාබන්ධකය: බෝධිකථා, පි.80.

▼ සම්බුද්ධත්වය ලබා සති 7 ක් (සත් සතිය) බුදුන් වහන්සේ විවේක සුවයෙන් වැඩසිටියහ.

පළමු සතිය: බෝධිරුකමුල පටිච්චසමුප්පාදය ආවර්ජනය කළහ. සිදුහත් තවුසා බුද්ධත්වය ලබාගත්තේද යයි සමහර දෙවියන් තුල ඇතිවූ සැක පහ කිරීමට යමාමහා පෙළහර දැක්වීම. **දෙවන සතිය:** තමන් වහන්සේ බුද්ධත්වය පිණිස වැඩමකරසිටි බෝධි රුකට අනිමිස ලෝචන පුජාව කිරීම. **තෙවන සතිය:** ජයසිරි මහා බෝධිය හා අනිමිස ලෝචන පුජාව කළ ස්ථානය අතර සක්මන් භාවනාවේ යෙදීම. මෙය රුවන් සක්මන ලෙසින්ද හඳුන්වයි. **සිව්වන සතිය:** කිරිපලු රුක්මුල වැඩව සිටීම, මෙය රුවන් ගෙය- රාජායතනයේ වැඩසිටීම ලෙසින් පෙන්වා ඇත. **පස්වන සතිය:** ධර්මය ගුරුතනතුරේ තබා, ධර්මයට පුජා කරමින් වාසය කිරීමට තීරණය කිරීම. මාර දියණියන් බුදුන් වහන්සේ වසභ කරගැනීමට තැත් දැරීම සිදුවුවේ මේ අවස්ථාවේ බව දක්වා ඇත. **සයවෙනි සතිය:** මිදෙල්ලරුක්මුල වැඩසිටීම. ඒ අවස්ථාවේදී මහා වැස්සක් පතිත වූ නිසා මුවලින්ද නාගරාජයා බුදුන් වහන්සේ ආරක්ෂා කිරීම. **සත්වෙනි සතිය:**

නැවත, රාජ්‍යතන නම් කිරිපලු නුගරුක මුල වැඩසිටීම. මේ අවස්ථාවේ තපස්සු හල්ලුක දානය පළමු දානය පුජා කිරීම. ඉන්පසුව අප්පාල නුග රුක්මුල වැඩසිටීමින් ධර්මය දේශනා කිරීම ගැන අවර්ජනා කිරීම. සහම්පති බ්‍රහ්මරාජයා එහි පැමිණ ලෝකයාට දහම් දෙසීමට ආරාධනා කිරීම. සටහන්: අටුවාව හා වින.පි: මහාවග්ගපාලිය1: මහාබන්ධක, පි.80. මෙහිදී යම් වෙනස්කම් පෙන්වා ඇත. ** මහාබන්ධකයට අනුව: පළමු සතිය: බෝරුකමුල පටිච්චසමුප්පාදය ආවර්ජනය, දෙවන සතිය: අප්පාල නුගරුකමුල: මෙහිදී බමුණෙකුට, බ්‍රාහ්මණ ධර්මය ගැන පැහැදිලි කිරීම. තෙවනසතිය: මීදෙල්ල රුක්මුල- රාජ්‍යතනය, මුවලින්ද නාගයා පැමිණීම. සිව්වෙනි සතිය: කිරිපලුරුක්මුල, තපස්සු හා හල්ලුක බුදුන් දහම් සරණ යෑම.ඉන්පසුව: අප්පල් නුගරුකමුල සිට දහම් දේශනා කිරීම ගැන සිතීම, සහම්පති බ්‍රහ්ම රාජයාගේ පැමිණීම. මෙහිදී පස්වෙනි, හයවෙනි හා සත්වෙනි සති ගැන පැහැදිලි සටහන් නොමැත.

▼ සම්බෝධය අවබෝධ කිරීම පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“මහණෙනි, මම යම් කලෙක මේ පංච ඉන්ද්‍රියයන්ගේ සමුදය, අස්තගමය (නැතිවීම), ආස්වාදය, ආදිනවය හා නිස්සරණය තතු සේ දැනගත් විට....අනුත්තරවූ සම්මා සම්බෝධය අවබෝධ කරගත්තෙමි. ඥානදර්ශනය මට පහළවිය. ඒ විත්ත විමුක්තිය නො සෙල්විය හැකිය, මේ මගේ අවසාන උත්පත්තිය වේ, නැවත භවය සකස්වීමක් නොමැත”.

“යතොව බො හං භික්ඛවෙ, ඉමෙසං පඤ්චනනං ඉනද්‍රියානං සමුදයඤ්ච අත්ථගමඤ්ච අසාදඤ්ච ආදිනවඤ්ච නිසාරණඤ්ච යථාභුතං අබ්භඤ්ඤාසිං, ... අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො පච්චඤ්ඤාසිං. ඤාණඤ්ච පන මෙ දසසනං උද්පාදී, අකුසා මෙ වෙතොවිමුත්ති, අයමනතිමා ජාති, නක්ඛිදානි පුනබ්භවොති”. (“...when I directly knew all this as it really is: the origin and the passing away, the gratification, the danger, and the escape in the case of these five faculties, then I claimed to have awakened to the unsurpassed perfect enlightenment... The knowledge and vision arose in me: ‘Unshakable is my liberation of mind; this is my last birth; now there is no more renewed existence’”)

සටහන: සංයු.නි: (5-1) ඉන්ද්‍රිය සංයුත්ත:බුද්ධ සුත්‍රයේදී: සය ඉන්ද්‍රිය පිළිබඳ පස්විකුම් නුවණ පහළවීම, අරහත්වය ලැබීම බවද, ඉපදීම කෙළෙවර කළ බවද - බුද්ධත්වයද බව පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි : (5-1): මහාවග්ග: ඉන්ද්‍රිය සංයුත්තය: 4.3.1 පුනර්භව සුත්‍රය, පි. 392, ESN: Indriyasamyutta: 21.1. Renewed Existence, p. 1948.

▼ බුද්ධ ගයාව, බුදුන් වහන්සේ, සම්බෝධය ලැබූ ස්ථානයය, උතුරු ඉන්දියාවේ පිහිටි මේ ස්ථානය බෞද්ධයන්ගේ පූජනීය භූමියකි. බලන්න: බුද්ධ ගයාව.

▼ බුදුන් වහන්සේ බුද්ධත්වය ලැබීම මෙහි විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (2): නිදානවග්ග: අභිසම්මසංයුත්ත: 1.1.10 ගෝතම සුත්‍රය, පි.38.

▼ බෝධිසත්වයන් ලෙසින් බලිසර ජීවිතය ගතකර, විමුක්තිය ලැබීමෙන් (සම්බෝධිය), මග බලිසර අවසාන කළබව බුදුන් වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා ඇත:

“...මේ දුකය, මේ දුක ඇතිවීමේ හේතුව, මේ දුක නැතිවීමය, මේ දුක නැති කිරීමේ මග ය යි මම තත්වු පරිදි දැන ගතිමි. මේ ආසවයන්ය...මේ ආසව ඇතිවීම... නැතිකර ගැනීම...නැතිකර ගැනීමේ පටිපදාව යයි මම තත්වු පරිදි දැන ගතිමි. එසේ දන්නා දකිනා විට මගේ සිත, කාම... හව...අවිද්‍යා ආසවයන්ගෙන් මිදුනේය. මිදුන විට සිත ආසවයන්ගෙන් මිදුනේය යන ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා ඥානය පහළ විය. ජාතිය මුළුමනින්ම අහවර විය. මාර්ග බ්‍රහ්මචරියාව වැස නිමවන ලදී. සිවුමග කිසි කරන ලදී. මේ අරහත්වය පිණිස වෙනත් කලයුතු කිසිත් නොමැති බව දැන ගතිමි...”

සටහන: බුදුන් වහන්සේ මේ දේශනාව වදාළේ, ජාණ්‍යස්සෝණි බ්‍රහ්මණයටය. දේශනාව අවසානයේ ඔහු බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් විය. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (1): 1.1.4. භයහෙරව සූත්‍රය, පි. 58, EMN: 4. Fear and dread, p. 89.

8) සද්ධර්මය දේශනා කිරීම ඇරඹීම-Commencing the Dhamma

▲ සම්බෝධිය ලබා පලසමවතින් යුක්තවූ බුදුන් වහන්සේට දහම ලෝකයාට දේශනා කිරීම ගැන මෙබඳු කල්පනාවක් ඇතිවූහ:

"...මාවිසින් අවබෝධ කළ මේ චතුරාර්ය සත්‍යධර්මය ගැඹුරුය, දැකීමට දුෂ්කරය, අවබෝධය දුෂ්කරය, ශාන්තය, ප්‍රණීතය, තර්කයෙන් නො දන හැකිය, සිසුමය, පණ්ඩිතයන් විසින්ම දතයුතුය. මේ ප්‍රජා තොමෝ පංචකාමගුණයෙහි සතුටුවුවාය ...ඇලුනිය...දැඩිසේ මුදිතය...එවැනි ප්‍රජාවකට මේ හේතුප්‍රත්‍යා දහම දැකීම දුෂ්කරය, යම් සංස්ඛාර සංසිද්ධිමක්වේද, සකල උපධිත්තේ බැහැර ලිමක්වේද, තණ්හාවේ ක්‍ෂය වීමක් වේද, නො ඇල්මක් වේද, සකල දුක්ඛනිරෝධයක් වේද, නිවනක් වේද...මෙය දැකීම ඉතා දුෂ්කරය. ඉදින් මම දහම් දෙසන්නේ නම්, අන්‍යයෝ මගේ දහම දැන නො ගත්තේ නම්, එය මට වෙහෙස පිණිස වන්නේය".

දහම් දෙසීම පිණිස භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සිත නො නැමී ගිය බව දුටු සහම්පති බ්‍රහ්ම රාජයාට මෙසේ සිත්විය: "සම්මාසම්බුදුන් දහම දේශනා කිරීමට නො නැමෙන්නේනම් ලෝකය වැනසියනු ඇත". එසේ සිතා සහම්පති බ්‍රහ්මරාජයා බුදුන් වහන්සේ ඉදිරියෙහි පහළවී මෙසේ පැවසූහ:

"පෙර මගධ දනව්වේ රාගආදී කෙළෙස් මලින් යුතු අය විසින් සිතන ලද අපිරිසිදු වූ මිථ්‍යාදිට්ඨිය පහළවිය. නිවන් දොරටුව වූ මේ ආර්ය මාර්ගය විවෘත කළ මැනවි...දිනු මාර සංග්‍රාමය ඇති... වීරයන් වහන්ස,... දහම් දෙසන සේක්වා, දහම අවබෝධ කරන්නෝ ඇත..."

බ්‍රහ්ම ආරාධනාව ඉවසූ බුදුන් වහන්සේ සත්වයන් කෙරෙහි කරුණාව නිසා බුදු ඇසින් ලෝකය බැලුවෝය. ... අල්ප වූ රාගාදී කෙළෙස් ඇති අයද, මහත්වූ රාගාදී කෙළෙස් ඇති අයද, ශ්‍රද්ධා ඉන්ද්‍රිය අඩු අයද, වැඩි අයද, සුවයෙන් හෝ දුකින් දහම අවබෝධ කරගත හැකි අයද, පරලොව බිය දන්නාසුළු සත්වයෝද දුටුහ. එසේ දැක, මෙලස වදාළහ:

" බ්‍රහ්මය, නොදන්නාවූන්ට දෙසීම කයට වෙහෙස ගෙනදෙන යන කල්පනා ඇතිව, ප්‍රගුණ වූ උතුම් වූ චතුස්සත්‍ය ධර්මය මිනිසුන් අතර නොකීමට සිත්විය, යම් කෙනෙක් කන් ඇත්තෝ වෙන්ද, ඔවුන් ශ්‍රද්ධාව මුදාහරිත්වා, ඔවුන්ට දැන් නිර්වාන ද්වාරයෝ (ආරිය මග) විවෘත කරණ ලදී". මූලාශ්‍රය: චිත.පි: මහාවග්ග පාලි1: 10 බ්‍රහ්මආයාවනා කථා: පි. 88.

▼ ධර්මය දේශනා කිරීමට සුදුසු අය සෙවීම

ගැඹුරු දහම් අවබෝධ කරගැනීමට සුදුසු අය විමසන බුදුන් වහන්සේ පළමුව ආලාරකාම තවුසා ගෙ පණ්ඩිත බව හා මද කෙළෙස් ඇතිබව සලකා ඔහුට දහම දෙසීමට තීරණය කළහ. එ තවුසා මිය ගොස් බව දැන උද්දකරාම පුත්‍ර තවුසාට දහම් දෙසීමට ඉටුගති. ඔහුද එ වනවිට මරණයට පත්වසිටිබව දැන,තවුස්දම් පුරන අවස්ථාවේ තමන්හට උපකාර කළ පස්වග තවුසන්ට දහම පළමුව දේශනා කිරීමට සිතාගත්හ. සටහන්: * බුදුන් වහන්සේ පළමු දේශනාවූ ධම්මවක්කප්පවත්තන සූත්‍රයය. එම දේශනාව ඉසිපතන මිගදායේදී පස්වග තවුසන්ට වදාළහ, එ අවස්ථාවේදී, අඤ්ඤා කොණ්ඩඤ්ඤයන් දහම් ඇස ලැබූහ.එතැන් සිට, උතුරු දඹදිව නොයෙක් නොයෙක් ජනපදයන්හි වාරිකාවේ යෙදී, විවිධවූ, බොහෝවූ ජනකායකට ආරිය මාර්ගය විවෘත කළහ. ** අසුහැවිරිදි වියේදී අවසානා වාරිකාව රජගහනුවරින් ආරම්භ කොට, මල්ල රජදරුවන්ගේ කුසිනාරාවෙන් අවසන් කළහ. එහිදී, සුහද භික්ෂුවට අවසාන දහම් දේශනය වදාළහ, බුදුන් වහන්සේගේ අවසාන ශ්‍රාවකයා වූ, උන්වහන්සේ එහිදී, අරහත්වය ලැබූහ. බලන්න: මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රය.

9) බුදුගුණ- Qualities of The Buddha

▲ නව අරහාදී බුදුගුණ-9 Qualities of The Buddha: බුදුන් සරණ යන බොද්ධපිරිස, බුදුන් වහන්සේගේ ගුණ 9 ක් (නවඅරහාදී ගුණ) සිහිකරමින් සජ්ජායනා කරති. ආරිය ශ්‍රාවක, ශ්‍රද්ධාව ඇතිව බුදු ගුණ මෙසේ සිහි කරයි:

“ ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාවරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදු අනුක්කරො පුරිසදම්මසාරථී සක්ඛා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවාති”

“එ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ අරහත්ය, සම්මා සම්බුද්ධය, විද්‍යාවරණ සම්පන්නය, සුගතය, ලෝකයදත්ත, පුරිසයන් දමනය කිරීමේ අනුත්තරය, බුද්ධය, භාග්‍යවත්ය”.

මෙහිදී බුදුගුණ සිහිකිරීමෙන් ලැබෙන යහපත් එල පෙන්වා ඇත. සටහන:බුදුගුණ සිහිකිරීම- බුද්ධානුසතිය භාවනාවකි, එම භාවනාව වැඩිම නිවනට මගකි. බලන්න: බුද්ධානුසතිය භාවනාව. මූලාශ්‍රය:අං.ගු.නි: (6) 11 නිපාත: 11.2.1 මාහනාම සූත්‍රය, 11.2.3 නන්දිය සූත්‍රය.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර:

- 1. ආර්යාවංශ ධර්ම පුස්තක මාලාවේ නව බුදු ගුණ මෙසේ දක්වා ඇත:
 - 1) අරහං: අප බුදුහිමි සසර පුරුදු වන වාසනා දෝෂ සහිත සියළු කෙළෙස්වලින් දුරුවූහ; සංසාර චක්‍රය සිඳි බිඳ දැමූහ; යලි උපත නැති කළහ; දෙවි මිනිසුන්ගේ පුජා සත්කාර ලැබීමට සුදුසුවූහ. 2) සම්මා

සම්බුද්ධ: බුදුන් වහන්සේ අන් කිසිවෙකුගේ උපදෙස් නොමැතිව ස්වයංභූ ඥානයෙන් නිවන සාක්ෂාත් කරගත්හ, චතුසත්‍ය මනාව අවබෝධ කරගත්හ; මෝහ නමැති මහා නින්දෙන් අවදිවූහ; සර්වඥතා ඥානය ලැබූහ. 3) විජ්ජාවරණ සම්පන්න: අෂ්ට විද්‍යා හා පසළොස් වරණ ධර්මතා වලින් යුක්තවූහ. අෂ්ට විද්‍යා : 1 පුර්වනිවසානුසති ඥානය, 2 දිවඥා ඥානය, 3 ආසවක්කය ඥානය (ආසව ඇතිවන අන්දම හා ප්‍රභිතය) 4 විදර්ශනා ඥානය (නාම රූප ස්කන්ධ ධාතු ආදිය පිළිබඳව ඇති ප්‍රඥාව) 5 මනෝමය ඉර්දි ඥාන, 6 විවිධ ඉර්දි බල (සාධිවිකුර්ව ඥානය) 7 දිවකණ, 8 වෙනෝපරිය ඥානය (අන් අයගේ සිත- රාග සිතක්ද දෝෂ සිතක්ද ආදී ලෙසින් දැකීමේ හැකියාව). පසළොස් වරණ ගුණ: අධි ශීලය, ඉන්ද්‍රිය සංවරය, පමණ දැන අහාර ගැනීම (හෝජනයේ මාත්‍රඥතාව), ජාගරානුයෝගය (නිදිවැරීම), ශ්‍රද්ධාදී වරණ ධර්ම- හිරිඔත්ප්, බහුශ්‍රැත බව, දැඩි විරිය, සති සම්පජානය, මහා ප්‍රඥාව, චතු ජාන වල හැසිරීම. 4) සුගත: රහත්මග නම්වූ සෝබන ගමනින් නිවනට පැමිණිනිසා, බෝසත් කල සිටිම අරියමග ප්‍රතිපත්ති වල වැඩ සිටිනිසා, සෝබමාන රුවක් දරන නිසා, සෝබමාන ගමනක් ඇතිනිසා, නිවන නමැති සුන්දර තැනට පිවිසිනිසා, බ්‍රහ්ම ස්වරයෙන් ධර්මය දේශනා කරන නිසා සුගත වනසේක. 5) ලෝකච්ඡු: ලෝකයේ ලක්ෂණය වන දුක් ආදී ස්වභාව මනාව අවබෝධ කල නිසා, සර්වඥතා ඥානයෙන් සත්වයන් ගේ චරිත දත්තා නිසා, සියලු ලෝක ධර්මතාවයන් මනාව දත්තා නිසා, සත්ව ලෝක සංස්කාර ලෝක යහපත් ලෙසින් දත්තා නිසා ලෝකච්ඡුය. 6) අනුත්තරෝපුරුසදම්ම සාරථී: ශීල සමාධි ප්‍රඥා ගුණයන්ගෙන් අසමසම නිසා, දමනය කළහැකි පුද්ගලයන දමනය කල නිසා, සත්ත්වයන් අරිය මගට යොමුකළ නිසා අනුත්තරෝපුරිසධම්ම සාරථී වන සේක. 7) සත්ථා දේව මනුස්සානං: සසර කතරින් ලෝක සත්වයන් එතර කල නිසා, දෙවි මිනිසුන්හට අනුසාසනා කළනිසා. 8) බුද්ධෝ: ගුරුඋපදෙස නොමැතිව චතුසත්‍ය අවබෝධ කළනිසා, සර්වඥ නිසා, දසවිධ තථාගත බල ඇතිනිසා, ලෝක සත්වයන්ට චතුසත්‍ය අවබෝධ කළ නිසා, කෙල්ස් ප්‍රහිනකොට කෙල්ස්බර නින්දෙන් පළමුව පිබිදී ගත් නිසා බුද්ධවනසේක. 9) භගවා: භාග්‍යවත් ධර්මයෙන් යුක්ත නිසා, මාර බලය බිඳ දමා කෙලෙස් ප්‍රභිතය කළනිසා, සියලු භාග්‍යයන් ලද නිසා භගවා වන්නේය. බලන්න: ආර්යාවංශ ධර්ම පුස්තක මාලාව: 1-4, අංක 1 සත්තබෝජ්ජංගය- පි. 77, සම්පාදනය- මොරටුවේ සිරි සාසනවංශ තෙරුන්, 1948.

2. සුවිසිමහාගුණ කෘතියේ, නව අරභාදී බුදුගුණ විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත. බලන්න: සුවිසි මහ ගුණය: රේරුකානේ වන්දවිමල මහානාහිමි, 2005.

10) බුදුන් වහන්සේගේ උත්තරීතරබව-Greatness of The Buddha

▲ බුදුන් වහන්සේ ට සමාන කිසිවෙක්, දෙවියන් හෝ මිනිසුන් ලෝකයේ නොමැති බව සූත්‍ර දේශනා වල පෙන්වා ඇත.

▼ සියලු ලෝක සත්ත්වයන් අතර, වැද නමස්කාර කිරීමට, වෙනත් උතුම් කෙනෙක් තමන් වහන්සේ නොදකින බව ද, එමනිසා, ධර්මයට ගරු පූජා කරමින් වාසය කරන බව මෙහි පෙන්වා ඇත.

සටහන: සංයු.නි (1) සගාථවග්ග:බ්‍රහ්මසංයුත්ත:6.1.2 ගාරව සූත්‍රයේ ද මෙයට සමාන විස්තරයක් පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:අංගු.නි: (5): 8 නිපාත: 8.1.2.1 වේරඤ්ජ සූත්‍රය, පි. 61, EAN:8: 11.1 Verañjā, p. 416.

▼ ලෝකයා අතර බුදුන් වහන්සේ ශ්‍රේෂ්ඨතමය

“මම...අවිද්‍යාව නමැති බිත්තරය තුළසිටින, අවිද්‍යාව නමැති බිත්තර කටුවෙන් භාත්පස බැඳී සිටින සත්වවර්ගයා අතුරෙන්, අවිද්‍යාව බිඳගෙන සියලු ලෝකයෙහි අද්විතීය වූ යෙමි, නිරුත්තර වූ සම්මා සම්බෝධිය ප්‍රතිවේද කෙළෙමි...මම ලෝකයේ ජේෂ්ඨතම වෙමි, ශ්‍රේෂ්ඨතමවෙමි”. සටහන: විස්තර පිණිස බලන්න:අංගු.නි: (5) 8 නිපාත: වේරඤ්ජ සූත්‍රය. මූලාශ්‍ර:වින.පි:පාරාජිකපාලිය:1 වේරඤ්ජකාණ්ඩය, පි.26.

▼ ත්‍රිවිධ ක්‍රියා පිළිබඳ දක්‍ෂබව

පෙර භවයකදී, රජුගේ රථකාරයා (chariot maker) ලෙසින්, තමන් දැව පිළිබඳ නිපුණත්වය ලබාසිටි බව විස්තර කර බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ: “...එවක මම දැව (ලී) වල ඇති ඇද, පලුදු හා දොස් ගැන දක්ෂවූ වෙමි. නමුත්, මේ කල මම අරහත් සම්මා සම්බුද්ධය, කාය ක්‍රියා පිළිබඳ, වචි ක්‍රියා පිළිබඳ, මනෝ ක්‍රියා පිළිබඳ: ඇද, පලුදු, හා දොස් ගැන දක්ෂතම වෙමි.” මූලාශ්‍රය:අංගු.නි: (1): 3 නිපාත: රථකාරවග්ග:3.1.2.5 සූත්‍රය, පි.250.

▼ ලෝකයේ කථාකරන අය අතුරින් බුදුන් වහන්සේ ශ්‍රේෂ්ඨය යි මෙහි පෙන්වා ඇත. බලන්න: සංයු.නි: (1) දේවතාසංයුත්ත: වූට්ඨටි සූත්‍රය.

▼ විජ්ජාවරණ (ත්‍රිවිධ විද්‍යා හා 15ස් වරණ ධර්ම) ධර්මයන්ගෙන් සමන්විත, බුදුන් වහන්සේ, දෙවිමිනිසුන් අතර ශ්‍රේෂ්ඨය යි මෙහි සඳහන් වේ. බලන්න:සංයු.නි: (2) නිදානවග්ග:භික්ඛුසංයුත්ත: මහා කප්පිත සූත්‍රය.

▼ සර්වඥතා ඥාණ ධර්මයෙන් බුදුන් වහන්සේ අග්‍රය.

බුද්ධපරිනිර්වාණයෙන් පසුව, ගෝපක මොග්ගල්ලාන බ්‍රාහ්මණයා, ආනන්ද තෙරුන් ගෙන් මෙසේ විමසා ඇත:

“අර්හත් සම්මා සම්බුද්ධ වූ ඒ භවත් ගෞතමයන් වහන්සේ යම් ධර්මයකින් සමන්විත වූ වේද, ඒ සර්වඥතා ඥාන ධර්මයන් සියල්ල දත් එක භික්ෂුනමක් හෝ සිටිද?” ආනන්ද තෙරුන් මෙසේ වදාළහ:

“භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සර්වඥතා ඥාන ධර්මයන් සියල්ල දත්, එබඳු ගුණයෙන් සමන්විත එක භික්ෂුනමක් හෝ නැත. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, නූපත් මාර්ගය උපදවාගත්හ; නො ඉපදුන මග ඉපදුවෝහ; ප්‍රකාශ නොකළ මග ප්‍රකාශ කළෝහ; මාර්ගය දන්නෝය (the knower of the path), මාර්ගය සොයාගත්තෝය, මාර්ගයේ නිපුණවූවෝය (the one skilled in the path). ඒ බුදුරජාණන්වහන්සේ විසින් හෙළිකළ මග අනුගමනය කරමින්, ඒ අනුව පිළිපදින උන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෝ, පසුව ඒ මග භිමිකරගනිති”. බලන්න:ම.නි: ගෝපක මොග්ගල්ලාන සූත්‍රය.

▼ බුදුන් වහන්සේ උතුම් අසිරිමත් දහම් ගුණයෙන් සමන්විතය.

බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“ආනන්ද, තථාගතයන්, වේදනා...සංඥා...සිතිවිලි...ඇතිවෙනවිට ඒ ගැන දන්නේය, ඒවා තිබෙනවිට ඒ ගැන දන්නේය, ඒවා අතුරුදහන් වනවිට ඒ ගැන දන්නේය ... මෙයද තථාගතයන් සතු අසිරිමත් ගුණයක් බව සිහිපත්කරගන්න”.

සටහන: බෝසතුන්ගේ උපත් පිළිබඳ අද්භූත අසිරිමත් සිදුවීම් ගැන ආනන්ද තෙරුන් විස්තර කළ අවස්ථාවේදී, බුදුන් වහන්සේ එලෙස වදාළබව මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (3) 3.3.3 ආචාර්යාද්භූත සූත්‍රය, පි. 301, EMN:123 Wonderful and Marvellous,p.897.

11) බුදුන් වහන්සේ තමන්වහන්සේ හඳුන්වා ඇති ආකාරය- The way The Buddha addressed himself

▲ බොහෝ අවස්ථාවන්හි, බුදුන් වහන්සේ, ශ්‍රාවකයන් හා අනිකුත් ලෝකයා හට තමන් වහන්සේ හඳුන්වා ඇත්තේ ‘තථාගත’ ලෙසින්ය.

* “මහණෙනි, දෙවියන් සහිත... ප්‍රජාව විසින් යම් රූප... ශබ්ද... ගන්ධ...රස... ස්පර්ශ ... ආයතනයක්, ධර්මයට ඇලීමක් ලබන ලදද , සොයන ලදද, සිතීන් ලුහුබැඳ ගන්නාලදද, ඒ හැම තථාගතයන් විසින් අවබෝධ කරණ ලදී. ඒ නිසා ‘තථාගත’ යයි කියනු ලැබේ”

* “...යම් රූපක තථාගතයන් වතුසත්‍ය අවබෝධ කරයිද, යම් රූපක තථාගතයන් පිරිනිවන් පානා සේක්ද, ඒ අතර තුර කාලයේදී තථාගතයන් විසින් යමක් කපා කර ...පවසා... විස්තර කර තිබේද, ඒ හැම ඒ පරිද්දෙන්ම වේ, වෙනස් නවේ. එනිසා, ‘තථාගත’ යයි කියනු ලැබේ”

* “තථාගතයන්, කියන දේ කරයි, කරන දේ කියයි. තථාගතයන් තමන් කියන දේ කරන, කරන දේ කියන හෙයින් ‘තථාගත’ යයි කියනු ලැබේ”.

* “දෙවියන්... සහිත ප්‍රජායෙහි තථාගතයන් හැම මැඩ (අභිභවා) සිටිති, අන්‍යයන්, තථාගතයන් මැඩ නොසිටී, ඒකාන්තයෙන්ම, සෑම දෙයක්ම තථාගතයන් දකින්නේය (අවබෝධ කලහ), විශාරදය, ඒ නිසා, ‘තථාගත’ යයි කියනු ලැබේ”.

බලන්න: තථාගතයන් වහන්සේ. මූලාශ්‍ර: අංග.නි:(2):4 නිපාත :උරුවෙලවග්ග: 4.1.3.3 ලෝක සූත්‍රය,පි.69, EAN:4: Uruwela:23.3 The World p.156, බු.නි:ඉතිවුත්තක:4.1.13 ලෝක අවබෝධ සූත්‍රය, පි. 510.

▼ බ්‍රාහ්මණ ලෙසින් හැඳින්වීම

“මහණෙනි, ධර්ම දානය සඳහා පිරිසිදු කළ අත් ඇති, අන්තීම සිරුර දරන, සසර දුක් රෝගයන්ට පිළියම් කරන උසස් වෛද්‍යවරයෙක්වූ, රාග ආදී අකුසල උල් උපුටා දමන හෙයින් ශල්‍යකර්ම වෛද්‍යවරයෙක්වූ, බැහැර කළ පවි ඇතිහෙයින් පරමාර්ථවූ මම බ්‍රාහ්මණයෙක්මි. ඔබ වනාහි, ධර්ම දේශනා තුළින් උපන්නිසා-මගේ මුඛයෙන් උපන්නි- ධර්මපවු, ධර්මයෙන්

නිර්මිතවූ, ධර්මය දායාද කොට ඇති, ආමිසය දායාද කොට නැති ඖරස පුත්‍රයෝය”. බලන්න: බු.නි: ඉතිවුත්තක: 4.1.1. බ්‍රාහ්මණ සූත්‍රය.

▼ ජින ලෙසින් හැඳින්වීම: ගයා සිට ඉසිපතනය බලා වඩින බුදුන් වහන්සේ දැක, උන්වහන්සේගේ උත්තම බවින් සිත පහන්වී ගිය උපක ආජීවක, උන්වහන්සේ කවරේද? යයි විමසුවිට, බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“සබ්බානිභූ සබ්බවිදු’හමසමී - සබ්බෙසු ධම්මෙසු අනුපලිකො සබ්බඤ්ජනො තණ්හකකයෙ විමුක්තො- සයං අභිඤ්ඤාය කමුඤ්ඤෙය්‍යං. න මෙ ආචරියො අත්ථි සදිසො මෙ න විජ්ජිති-සදෙවකසමී. නත්ථි මෙ පටිපුග්ගලො. අහං හි අරහා ලොකෙ අහං සඤ්ඤා අනුක්‍රොධො-එකො’හි සමමාසමුදොධාසීතිභූතොසමී නිබ්බුතො. ධම්මවකකං පවතොතො. ගච්ඡාමි කාසින්තං පුරං, අක්කමසමී. ලොකසමී. ආහඤ්ජං අමතදුක්ඛි ... මා දිසා වෙ ජිනා භොනති යෙ පතනා ආසවකකයං, ජිනා මෙ පපකා ධම්මා තසමා’හං උපකා ජිනො’ති”.

“මම සියල්ල මැඩ සිටියෙමි, සියල්ල දන්නේවෙමි. සියලු ධර්මයන්හි නො ඇලුනෙමි. සියලු කෙලෙස් හැර සිටිමි. තණ්හාවක්‍ෂය කර නිමාවට ගියෙමි. එලෙස, සියල්ල දන්නා මම වෙනත් කවරකු ආචාර්යවරයා ලෙසින් කියන්නේද? මට ලෝකෝත්තර ධර්මයෙහි ඇදුරක් නැත, මට සමාන කෙනෙක්ද විද්‍යාමාන නොවේ, දෙවියන් සහිත ලෝකයේ මට සමාන පුද්ගලයෙක් නැත. ලෝකයෙහි මම රහත්වෙමි, මම අනුත්තර ශාස්තෘ වෙමි. සම්මා සම්බුද්ධවෙමි. සියලු කෙලෙස් නිවීමෙන් සිසිල් බවට පත්වූයෙමි, එලෙසින් මම නිවුනෙමි. මම දම්සක් පැවැත්වීමට (ධර්ම වක්‍රය) කාසිපුරයට යමි. අවිද්‍යාවෙන් අන්ධවූ ලෝකයෙහි අමාදහම් බෙරය ගසන්නෙමි. යම් කෙනෙක් කාමආදී ආසවයන් ක්‍ෂය කර ඇත්ද, මා වනාහි ඒකාන්තයෙන්ම ‘ජින’ වෙති...මා විසින් පාපධර්ම ජය ගන්නා ලදී, එහෙයින් මම ‘ජින’ නම් වෙමි. බලන්න: උපක තෙර. මූලාශ්‍ර:වින.පි: මහාවග්ග පාලි1: බන්ධක:14 පඤ්ඤවචග්ගිය කථා:4 ඡේදය, පි.94.

▼ සම්මාසම්බුද්ධ ලෙසින් හැඳින්වීම

* දුෂ්කර තපස්වුත අත් හැරීම ගැන කලකිරිසිටි පස්වග තවුසන්ට අමා දහම දේශනා කර ඔවුන් සසර දුකින් මුදවා ගැනීමට බුදුන් වහන්සේ ඉසිපතනයට වැඩි අවස්ථාවේ, ඔවුන්, උන්වහන්සේගේ සම්බුද්ධත්වය පිළිබඳව සැක සහිතවූහ. ඒ අවස්ථාවේ, බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“...තථාගත තෙමේ රහත්ය, සම්මා සම්බුද්ධය... නිවන ලබන ලදී...මම අනුසාසනා කරමි, දහම් දෙසමි...ඒ අනුසාසනය ඒ පරිද්දෙන්ම පිළිපදින ඔබහැම නොබෝකලකින්ම... ඒ නිරුත්තරවූ නිවන මේ ආත්මයේදීම විශිෂ්ඨ ඥානයෙන් දැන, එයට පැමිණ වාසය කරන්නේය”.

සටහන: පස්වග තවුසන්, බුදුන් වහන්සේ වෙතින් දහම් අසා පස්වග රහතුන් බවට පත්වූහ. බලන්න: පස්වග මහණුන්. මූලාශ්‍රය: වින.පි: මහාවග්ග පාලි1: බන්ධක:14 පඤ්ඤවචග්ගිය කථා:9 ඡේදය, පි.98.

* “වුන්ද, තථාගතයන් වූ මම මේ සමයෙහි පහලවූ අරහත් සම්මා සම්බුද්ධ වෙමි. මම ධර්මය යහපත් ලෙසින්ම...ප්‍රකාශ කොට ඇත; මගේ

ශිෂ්‍යයන් ධර්මය මනාව ප්‍රගුණය කර ඇත; පිරිසිදුවූ යහපත්වූ
බ්‍රහ්මචරියාව ඔවුන්ට මනාව පැහැදිලිය, අවබෝධ කර ඇත...”

සටහන: මේ සූත්‍රය දේශනා කර ඇත්තේ වුත්තද සාමණේරයන්ටය. මූලාශ්‍ර:
දීඝ.නි: (3), පාසාදික සූත්‍රය, පි. 210, EDN: 29, The delightful
discourse, p. 318.

▼ විශාරද ලෙසින් හැඳින්වීම

වස්සකාර බ්‍රාහ්මණ (මහා ඇමති) විසින් විමසනු ලැබූ බුදුන් වහන්සේ,
තමන් 'විශාරද' යයි වදාළහ:

“අහං හි බ්‍රාහ්මණ බහුජනහිතාය පටිපනෙනා බහුජනසුඛාය, බහු’ස්ස
ජනනා අරියෙ ඤායෙ පතිට්ඨාපිතා, යදිදං කල්‍යාණධම්මතා කුසලධම්මතා.
සො යං චිතකකං ආකඛබ්බති චිතකෙකතුං. තං චිතකකං චිතකෙකති යං
චිතකකං නාකඛබ්බති චිතකෙකතුං, න තං චිතකකං චිතකෙකති. යං
සඛකප්පං ආකඛබ්බති සඛකප්පෙතුං, තං සඛකප්පං සඛකප්පති. යං
සඛකප්පං නාකඛබ්බති සඛකප්පෙතුං, න තං සඛකප්පං සඛකප්පති. ඉති
වෙනොව සිප්පතො හොති චිතකකපට්ඨසු. චතුත්තං ඤානානං
ආභිවේනසිකානං දිට්ඨධම්මසුඛචිහාරනං නිකාමලාභි හොති අකිච්ඡලාභි
අකසිරලාභි. ආසවානං ඛයා අනාසවං වෙනොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං
දිට්ඨොව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකක්ඛාපසම්පජ්ජ චිහරති.”

“...බමුණ මම වනාහි බහුජනහිත පිණිස, බහුජනසුඛ පිණිස පිළිපත්නෙමි,
මා විසින් බොහෝ දෙනා, කල්‍යාන ධර්මය වන කුසලධර්මය වන
ආරියන්‍යායයෙහි පිහිටුවන ලදී...යම් දෙයක් සිතන්නට (චිතක්ක)
කැමතිනම් මම ඒ දේ සිතමි, සිතන්නට අකමැති දේ මම සිතන්නේ නැත,
යම්දෙයක් සංකල්ප කරන්නට කැමතිනම් මම ඒ දේ සංකල්ප කරමි,
සංකල්ප කරන්නට අකමැති දේ මම සංකල්ප නොකරමි... මම සිතිවිලි
පිළිබඳව විශාරදවෙමි. මේ දිවියේම සුඛ චිහරණය පිණිස, මම
පහසුවෙන්ම සිව් ජාන ලබමි. සියලු ආසවයන් ප්‍රභීණය කොට,
වේතෝවිමුක්තිද ප්‍රඤාවිමුක්තියද ලබා මම වාසයකරමි.”

සටහන: වස්සකාර බ්‍රාහ්මණ, මගධයේ අජාසත් රජුගේ මහා ඇමතියාය.
බලන්න: උපග්‍රන්ථය: 3. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 4.1.4.5 වස්සකාර
සූත්‍රය, පි. 93, EAN: 4: 35.5 Vassakāra, p. 162.

▼ බුද්ධ ලෙසින් හැඳින්වීම

* එක්සමයක, වාරිකාවේ වඩින බුදුන්වහන්සේගේ පිය සටහන් දැක
උන්වහන්සේ කවරෙක්ද යයි දෝෂ බ්‍රාහ්මණයා, ඇසූ පැනයකට පිළිතුරු
ලෙසින් බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“යෙන දෙවුපපත්‍යස්ස ගක්ඛබ්බො වා විහබ්ගමො
යකකත්තං යෙන ගවෙජයං මනුස්සත්තඤ්ඤා අබ්බපේ,

තෙ මය්‍යං ආසවා ඛිණා විඤ්ඤා විනලිකතා.
පුණ්ඩරිකං යථා වග්ගු තොයෙන නුපලිප්පති,
නුපලිතොමහි ලොකෙන තස්මා බුද්ධොස්මි බ්‍රාහ්මණාති”.

“යම් කාමආදී අසාව නිසා: දෙවිලොව දෙවියෙක් ලෙසින්,
ගාන්ධර්වයෙක් ලෙසින්, යක්ෂයෙක් ලෙසින්, මිනිසෙක් ලෙසින්
පහළවේ නම්, මම දේවියක් නොවෙමි, ගාන්ධර්වයෙක් නොවෙමි,
යක්ෂයෙක් නොවෙමි, මිනිසෙක් ද නොවෙමි. ඒ සියලු ආසව මම
ප්‍රභීණය කරන ලදී. පොකුණේ පිබිදුන පියකරු සුදු නෙලුම් මලක්,
දියෙන් කිලිටි නොවෙන ලෙසින්, මම ලෝකයෙන් කිලිටි නොවෙමි,
එමනිසා බ්‍රාහ්මණය, මම ‘බුද්ධ’ වෙමි”.

සටහන්: * අටුවාවට අනුව මේ සූත්‍ර දේශනාව අවසානයේදී ද්‍රෝණ
බ්‍රාහ්මණයා, තුන්මග ඵල ලබාගනී. බුදුගුණ වර්ණනා කරමින් ඔහු විසින්
12,000ක් පදාය ගායනා කරන ලදී. ** දීඝ:නි: මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රයේ,
බුදුන් වහන්සේගේ පරිනිබ්බානයෙන් පසු ශේෂවූ ධාතු, මේ බමුණා විසින්
බෙදාදෙන ලද බව විස්තර කර ඇත. **බලන්න:** ද්‍රෝණබ්‍රාහ්මණ.
මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 4.1.4.6 ද්‍රෝණ සූත්‍රය, පි.98, EAN:4: 36.6
Dona, p. 162.

***එක්සමයක,** සේල බ්‍රාහ්මණ, බුදුන් වහන්සේ දැක පැහැද
උන්වහන්සේගේ, ගුණ මාලාවක් ගායනා කළහ. එ අවස්ථාවේ බුදුන්
වහන්සේ, ඔහුට මෙසේ පැවසූහ:

"මා විසින් දතයුතු දෙ (විද්‍යාවිමුක්තිය) දන්නා ලදහ, වැඩිය යුතු දෙ
(භාවිත කළයුතු දේ -මාර්ගසත්‍ය) භාවිත කළහ, ප්‍රභීණය කළයුතිදේ
(කෙළෙස්) ප්‍රභීණය කළහ, බ්‍රාහ්මණය, එහෙයින් මම බුද්ධවෙමි".

"අභිඤ්ඤායාං අභිඤ්ඤාතං භාවෙනබ්බඤ්ච භාවිතං,
පහතබ්බං පහිනං මෙ තසමා බුද්ධාසමි බ්‍රාහ්මණ"

මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) 2.5.2 සේල සූත්‍රය, පි.614.

සටහන: පටිසම්භිමග්ග ප්‍රකරනයට අනුව බුද්ධ යන පදය මෙසේ
විවරණය කර ඇත: “චතුස්සත්‍ය අවබෝධ කළ බැවින්; චතුස්සත්‍ය
ලෝකසත්ත්වයාට අවබෝධ කළ බැවින්; සියල්ල දත් බැවින්; සියල්ල
දක්නා බැවින්; අන්‍යයන් විසින් අවබෝධ කරවිය යුත්තකු නොවන
බැවින්; විවිධවූ ගුණයන්ගෙන් යුතු බැවින්; සියලු ආසාව ක්‍ෂය කළ
බැවින්; උපකෙල්ෂ විරහිත බැවින්; ඒකාන්තයෙන්ම රාගය,
දෝෂය,මෝහය දුරුකළ බැවින්; ඒකාන්තයෙන්ම නිකලෙස් බැවින්;
ඒකායන මග ගිය බැවින්; එකලාව අනුත්තර සම්බෝධිය සාක්ෂාත් කළ
බැවින්; අබුද්ධිය නැසූ බැවින් බුද්ධවේ”

12) බුදුන්වහන්සේගේ කුසලතා-Skills of The Buddha

▲ බුදුවරයකුගේ කුසලතා අප්‍රමාණය, අසීමිතය, පුහුදුන් පුද්ගලයෙකුට
අවබෝධය අසීරුය, අවිනිත දහමකි, බුද්ධ විෂය අවබෝධ කරගත
හැක්කේ තවත් බුදුවරයෙකුට පමණි. ත්‍රිපිටකයේ තැනින් තැන දක්වා ඇති
කරුණු ඇසුරුකරගෙන මතු දැක්වෙන කුසලතා මෙහි දක්වා ඇත:

▼ බුද්ධ ඥාන

* බුදුන් වහන්සේ සතු විශේෂ ඥාන - දසබල ඥාන පිලිබඳව බලන්න:
තථාගතයන් වහන්සේ. මේ සූත්‍ර යන්හි එම ඥාන විස්තරාත්මකව පෙන්වා

ඇත. අංගු.නි: (6):10 නිපාත: 10.1.3.1 සිංහනාද සූත්‍රය, පි. 90, EAN:10: 21.1. The Lion, p. 499, ම.නි: (1): 1.2.2. මහාසිහනාද සූත්‍රය, පි. 184, EMN: 12: The Greater Discourse on the Lion's Roar, p.160.

* ඡව අසාධාරණ ඥාන- බුදුවරුන්ට සිමිතවූ විශිෂ්ඨ ඥාණ 6 ක් ය.

ඉන්ද්‍රිය පරොපරියන්ත ඥාණය, ආසයානුසය ඥාණය, යමක පාටිභාරිය ඥාණය, මහා කරුණා සමාපත්ති ඥාණය, සබ්බඤ්ඤාන ඥාණය, අනාවරණ ඥාණය. විස්තර පිණිස බලන්න: බු.නි: පටිසම්භිදා1: මහාවග්ග ඤාණකථා.

▼ දීර්ඝවූ අතීතය දැකීමේ හැකියාව

බුදුන් වහන්සේට කප් 91ක් අතීතය දැකීමේ හැකියාව ඇති බව මෙහි පෙන්වා ඇත.

“...මම යමක් සිහි කරන්නේ නම් එය මෙයින් එක් අනුවක (91) කපය...”
(I recollect ninety-one aeons back...).

සටහන: 91 කපයක් තරම් දීර්ඝ කාලයක් බුදුන් වහන්සේට අතීතය දැකීමේ හැකියාව මින් පෙන්වා ඇත. මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ, කප් 91 ක කාලයක් තුළදී, දන්දීම නිසා කිසිම කුලයක් පරිහානියට පත් නොවූ බව බුදුනුවණින් දැකීමය. එලෙස පෙන්වා දීමට හේතුවුවේ, නාලන්දා නුවර දුර්භික්ෂය ඇති කාලයේ බුදුන් වහන්සේ මහා සංඝ පිරිසක් සමග එහි වාසය කිරීම, ජනතාව ගැන අනුකම්පාව නැතිව කටයුතු කිරීමයයි නිගණ්ඨනාථ පුත්‍රගේ චෝදනාව නිසාය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග:ගාමිණිසංයුත්ත:8.1.9 කුල සූත්‍රය, පි.610.

▼ මහා ඉද්දි බල පෑමේ හැකියාව

මෙහිදී, බුදුන් වහන්සේට බඹලොව තෙක් කයෙන් විවිධ ඉර්දි ප්‍රතිහාර්ය පෑමට ඇති හැකියාව විස්තර කර ඇත.

මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-2): මහා වග්ග: ඉද්දිපාදසංයුත්ත: 7.3.2 අයගෝලසූත්‍රය, පි. 70, ESN: 51: Iddipadasamyutta: 22.2 The Iron Ball, p. 2087.

▼ දහසක් ලෝකධාතු පිළිබඳ අවබෝධය

බුදුන් වහන්සට, දහසක් ලෝක ධාතු පිළිබඳ අවබෝධය ඇත.අංගු.නි (1) 3 නිපාතයේදී: ලෝකධාතු තුළ සිටින සත්ත්වයන් හට ඇසෙන පරිදි බුදුන් වහන්සේට හඬ පැතිරීවිය හැකිබව පෙන්වා ඇත.බලන්න: අංගු.නි: (6): 10 නිපාත: 10.1.3.9.ප්‍රථම කොසල සූත්‍රය,පි. 134 , EAN: 10: The Great Chapter, 29.9 Kosala-1, p. 505, අංගු.නි: (1): 3 නිපාත:ආනන්දවග්ග: 3.2.3.10 සූත්‍රය,පි.440,EAN:3: Ānanda: 80.10 Abhibhū, p. 120.

▼ ලෝකයේ ඇති සියලු මූල ධර්ම පිළිබඳ විශාරද බව

බුදුන් වහන්සේට, සියලු ධර්මතා ගැන නිසැක අවබෝධය ඇතිනිසා විවිධ පුද්ගලයන්හට විවිධ ලෙසින් ධර්මය ඉගැන්වීමට හැකියාව ඇත. විස්තර පිණිස බලන්න: අංගු.නි: (6) : 10 නිපාත: 10.1.3.2 අධිවුත්තිපද සූත්‍රය,පි.

96, EAN: 10: III The Great Chapter: 22.2 Doctrinal Principles, p. 500.

13) බුදුන් වහන්සේගේ පෙරජීවිත- Former lives of The Buddha

▲ සූත්‍ර දේශනාවන්ට අනුව , යම් යම් විශේෂ අවස්ථාවන්හිදී බුදුන් වහන්සේ, තමන්ගේ පෙර ජාති පිළිබඳ විස්තර පෙන්වා ඇත. සටහන: බු.නි: බුද්ධ වංශ චරියා පිටකය, ජාතක පාලිය ආදී කෘතීන්, බුදුන් වහන්සේ බෝසතුන් ලෙසින් ජීවිත ගෙනයාම විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත.

▼ ජාතක කථා විස්තර පිණිස බලන්න:

1. බුද්ධවංශය සහිත පන්සියපණස් ජාතක පොත, සම්පාදක: ජී.එල්. මුණසිංහ අප්පුහාමි හා ඩී. ඩබ්ලිවු. සිරිවර්ධන අප්පුහාමි, ලංකාව-1928.
2. සිතුවම් සහිත පන්සිය පණස් ජාතක පොත (1 හා 2): ශ්‍රී ලංකා ප්‍රකාශක සමාගම, කොළඹ-1961.
3. **Buddhist Birth-Stories** (Jataka Tales): Translated from Pali Text by T.W.Rhys Davids.

▼ ජෝතිපාල බ්‍රාහ්මණයා: කාශ්‍යප බුදුන් සමයේ, ගිහි ජීවිතයේ ජෝතිපාල නම් බ්‍රාහ්මණව සිට, පසුව එම බුදුන් වහන්සේ වෙත පැවිදිවීමේ විස්තරය මෙහි දක්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (2): 2.4.1: සට්ඨකාර සූත්‍රය, පි. 419, EMN: 81-Ghaṭikāra Sutta, p, 607.

▼ ජෝතිපාල මානවක: දිසම්පති රජුගේ, පුරෝහිතවූ ගෝවින්ද බ්‍රාහ්මණ ගේ පුතණුවන්- ජෝතිපාල මානවක, බුදුන් වහන්සේගේ පෙර ජීවිතයක්ය. පියාගේ මරණින් පසු පුරෝහිත තනතුරට පත්කරනු ලැබුව, මහා ප්‍රඥාවෙන් සිය කාර්ය කිරීම නිසා ඔහු ‘මහා ගෝවින්ද’ යන නම ලැබුණි. මූලාශ්‍ර: දිස.නි: (2) 6 මහාගෝවින්ද සූත්‍රය, පි.350.

▼ පවේතන රජුගේ රථකාරයා: බුදුන් වහන්සේ මේ සූත්‍රයේ, රජුගේ දක්ෂ රථ කාරයා ලෙසින් කටයුතු කළ ආකාරය පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (1): 3 නිපාත: රථකාරවග්ග: 3.1.2.5 සූත්‍රය, පි.250.

▼ බක බ්‍රහ්මණ ගේ ‘කප්ප’ නම් අතවැසියා ලෙසින් වාසය කිරීම මෙහි විස්තර කර ඇත. බලන්න: සංයු.නි (1) : බ්‍රහ්මසංයුත්ත: බකබ්‍රහ්ම සූත්‍රය.

▼ මබ්‍රදේව රජ: පෙර ජීවිතයක, බුදුන් වහන්සේ මිටිලා නුවර, මබ්‍රදේව රජව, උපෝසථ ශීලයේ පිහිටා වාසය කිරීම, පැසුන කෙස් දැක, ලෝකික ජීවිතය හැර දැමීම මෙහි විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍රය: ම.නි: මබ්‍රදේව සූත්‍රය.

▼ මහා විජිත රජුගේ පුරෝහිත: මෙහිදී, බුදුන් වහන්සේ, අතීතයේ දඹදිව විසූ මහාවිජිත රජුගේ පුරෝහිත බ්‍රාහ්මණ ලෙසින්, සත්ව ඝාතන නොමැති, දැහැමි යාගයක් කිරීමට රජතුමාට උපකාරී වූ අන්දම විස්තර කර ඇත. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි: (1): 5 කුට්ඨන්ත සූත්‍රය, පි.264, EDN:5: Kūṭṭadanta Sutta, p.113.

▼ වේලාම බ්‍රාහ්මණයා: බුදුන් වහන්සේ, පෙර ජාතියක, වේලාම නම් බමුණෙක්ව, මාහා දානයක් යහපත් ලෙසින් පිරිනැමීම ගැන මෙහි විස්තර දක්වා ඇත. බලන්ත: මහාදානය මූලාශ්‍රය:අංගු.නි: (5): 9 නිපාත:9.1.2.10 වේලාම සූත්‍රය, පි.456.

▼ මහා සුදස්සන සක්විති රජ: පෙර ජිවිතයක සක්විති රජෙක් ලෙසින් විදිනලද අප්‍රමාණ සැප සම්පත් ගැන පෙන්වා දුන් බුදුන් වහන්සේ වදාළේ , අවසනයේදී ඒ සියලු සැප සම්පත් නැතිවී යනබවය. සටහන: මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රයේ දී, මහසුදර්සන රජු, කුසිනාරාවෙ (එවක, කුසාවති නුවර) ධර්මිකව රජ කල විස්තරය පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි (3): බන්ධසංයුත්ත: 1.2.5.4 ගොම පින්ඬුපම සූත්‍රය, පි. 274, ESN: 22: Khandasamyutta: 96.4 A Lump of Cow dung, p. 1087, දීඝ.නි: (2): 4. මහාසුදස්සන සූත්‍රය, පි. 282 හා EDN: 17 Mahāsudassana Sutta, p.202.

14) බුදුන් වහන්සේට තිබූ දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණ -Thirty two marks of The Buddha

▲ සියලු මහා පුරුෂයන්හට ඇති උතුම් කාශික ලක්ෂණ දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණ ලෙසින් පෙන්වා ඇත. මහා පුරිස ලක්ෂණ 32 පිහිටන්නේ, බුදුවරු, සක්විතිරජවරු වැනි උතුම් පුද්ගලයන්ටය. මේ සූත්‍රයේ දී බුදුන් වහන්සේ ගේ 32ක් වූ මහා පුරිස ලක්ෂණ විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය:දීඝ.නි: (3):පාඨිකවග්ග: 7 ලක්ෂණ සූත්‍රය, පි.252.

▼ බාවාරි බ්‍රාහ්මණයා, තම ශිෂ්‍යයන්ට බුදුන් වහන්සේගේ 32 ක්වූ, මහා පුරුෂ ලක්ෂණ ගැන පවසා ඇත. ඔහුගේ ශිෂ්‍යයන්ගේ සැකය දුරුකර තමන්වහන්සේ බුද්ධ බව පෙන්වීමට, උන්වහන්සේ දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණ ඔවුන්හට පෙන්වා ඇතිබව මෙහි දැක්වේ. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි,326.

▼ සේල බ්‍රහ්මණයාට මහා පුරුෂ ලක්ෂණ ගැන ඇතිවූ සැකය පහකිරීමට, බුදුන් වහන්සේ දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණ ඔහුට පෙන්වා ඇතිබව මෙහි දැක්වේ. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) 2.5.2 සේල සූත්‍රය, පි.614.

▼ බ්‍රහ්මායු බ්‍රහ්මණයාගේ ශිෂ්‍ය උත්තර මානවකට මහා පුරුෂ ලක්ෂණ ගැන ඇතිවූ සැකය පහකිරීමට, බුදුන් වහන්සේ දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණ ඔහුට පෙන්වා ඇතිබව මෙහි දැක්වේ. මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) 2.5.1 බ්‍රහ්මායු සූත්‍රය, පි.592. සටහන: බුදුන් වහන්සේ තමන්ගේ මහා පුරුෂ ලක්ෂණ දක්වා ඇත්තේ, යම් පුද්ගලයන් ට ඇතිවූ සැකය පහකොට ඔවුන් තුළ ශ්‍රද්ධාව ඇතිකර ගැනීමට හා ආර්ය මග ව්‍යාප්ත කර දීමටය. ඉහත සඳහන් පුද්ගලයන් සැම සැකය දුරුකොට බුද්ධ අනුගාමිකයන් වූහ.

15) බුදුන් වහන්සේ හඳුන්වන නාමපද- Titles names for The Buddha

▲ බුද්ධනාම ලෙසින් මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ දෙවි මිනිසුන්, බුදුන් වහන්සේට ගරු කිරීම පිණිස උන්වහන්සේ හැඳින්වූ ආකාරයය.

ත්‍රිපිටකයට අනුව බුදුන් වහන්සේ: භාග්‍යවතුන් වහන්සේ,
බුදුරජාණන්වහන්සේ, සුගතයන් වහන්සේ, සර්වඥයන් වහන්සේ ආදීවූ
උතුම් නම්වලින් හඳුන්වා ඇත. අන්‍ය ආගමිකයන් බොහෝ අවස්ථාවල
බුදුන් වහන්සේ හඳුන්වා ඇත්තේ ‘ගුරු ගෝතම’ ලෙසිනි.

▼ සූර්යබන්ධු- ආදිවබන්ධු- (Kinsman of the Sun): සූර්යවංශිකබව-
හිරුගේ පෙළපතින් උපන්බව. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: අට්ඨකච්ඡ: 4.14 තුවටක සූත්‍රය, පි. 307.

▼ විජිතසම්භාමනං-සංග්‍රාම ජයගත් (victor in battle-මාරයා
ජයගත්නිසා), අනුකරං සක්වාහං (unsurpassed caravan leader-සසර
නමැති වැලිකතරේ මිනිසුන් එතර කරන තවලම් නායකයා),
තණ්ණාසලයා හනකාරං-Destroyer of the dart of craving),
ආදිවබන්ධු- (Kinsman of the Sun). සටහන: වන්ගිස තෙරුන්, එම
පදවලින් බුදුන් වහන්සේ හඳුන්වා ඇත. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1)
වන්ගිසසංයුත්ත: 8.1.8 පචාරණ සූත්‍රය.

▼ සුජාත (well born-යහපත් උපතක් ඇති), චක්ඛුමා (man of vision-
පසැස් ඇත්තෝය), සලකතෙකා (the physician-ශල්‍ය වෛද්‍යවරයා),
මහාවීර (mighty hero). සටහන: සේල බ්‍රාහ්මණ (පසුව සේල තෙර), මේ
පදවලින් බුදුන් වහන්සේ හඳුන්වා ඇත. බලන්ත: ම.නි: (2) සේල සූත්‍රය.

▼ උපාලි ගහපති බුදුගුණ පෙන්වීමට මෙ පද යොදාගෙන ඇත.

ධිරස්ස (Wise One-පණ්ඩිත), විගතමොහස්ස (cast off delusion-මෝහය
දුරුකල), පහීනනබ්බස්ස (abandoned the heart's wilderness-
පංචවේතබ්බ පහකල), විජිතවිජයස්ස (victor in battle-මාරසංග්‍රාමය
දිනූ), අනිසස්ස (He knows no anguish-නිදුක්වූ), සුසමචිත්තස්ස
(perfectly even-minded-සමමෙත්සින් ඇති), වුඤ්ඤිස්ස (mature in
virtue-වැඩුන සිල්-ආචාර ශිල ඇති), සාධුපඤ්ඤස්ස (excellent wisdom-
සුන්දර ප්‍රඥාව ඇති), වෙස්සනකරස්ස (Beyond all temptations- සියලු
පෙළඹීම්- රාගයන් ඉක්මවූ), විමලස්ස (without stain-නිර්මලවූ-(මල
නැති- කෙලෙස්නැති), අකථඛකථීස්ස (Free from perplexity- විත්ත
විකේෂ නොමැති), තුසිතස්ස (abides contented-තුටුසින් ඇති),
වනතලොකාමිසස්ස (spurning worldly gains- ඉවත්කල (වැමැරු)
කාමගුණඇති), මුද්දිතස්ස (vessel of gladness-මුදිතාවෙන් තුටුවූ),
කතසමණස්ස (who has done the recluse's duty-මහණදම් පිරු)
මනුජස්ස-මනුජවූ-උතුම් මිනිස්වූ, අනනිමසාරීරස්ස (who ඇති),
වනතලොකාමිසස්ස (spurning worldly gains- ඉවත්කල (වැමැරු)
කාමගුණඇති), මුද්දිතස්ස (vessel of gladness-මුදිතාවෙන් තුටුවූ),
කතසමණස්ස (who has done the recluse's duty-මහණදම් පිරු)
මනුජස්ස-මනුජවූ-උතුම් මිනිස්වූ, අනනිමසාරීරස්ස (who bears his final
body- අන්තිම දේහය දරන), නරස්ස-උත්තම නරවූ, අනොපමස්ස
(peerless-අනුපමවූ-අසමසම), වීරජස්ස (spotless-කෙළෙස්
පහකරඇති), අසංයස්ස (free from doubt-සැකයෙන් මිදුන),
කුලස්ස (skillful-නිපුණවූ), වෙනසිකස්ස (the discipliner-හික්මවන්නාවූ),
සාරථීවරස්ස (excellent leader-උතුම් නායකයාවූ), අනුකරස්ස (None

can surpass his resplendent qualities-අනුත්තරවූ-කිසිවෙකුට ඉක්මවා යා නොහැකි), රුචිරධම්මස්ස-පචිත්‍රධර්මය ඇති, නික්කඛඛස්ස (without hesitation-දෙගිඩියාව නොමැති), පභාසකරස්ස (illuminator-ප්‍රදීපවූ-ඔහාසකරවූ), මානව්ඡිදස්ස(severed conceit- සිදින ලද මාන ඇති), වීරස්ස (hero-වීරයා), නිසභස්ස (leader of the herd- රැල්ල නායකවූ), අප්පමේයාස්ස (cannot be measured-මැනියනොහැකිවූ-අප්‍රමාණවූ), ගම්භීරස්ස (depths are unfathomed-ගම්භීරවූ-ගැඹුරු වූ), මොනපක්‍ෂස්ස (attained to the silence-මොනවූ-ශාන්ත මුණි), ඛේමඛකරස්ස (Provider of safety-සුරක්ෂිතබව ගෙනදෙන-නිවන ලබාදෙන), දෙවස්ස (possessor of knowledge-වේදවූ-ඥානයෙන් සමන්විතවූ), ධම්මධස්ස (stands in the Dhamma-ධර්මයේ පිහිටියාවූ, සංවූත්තස්ස (inwardly restrained-සංවර සිත් ඇතියාවූ), සඛගාතිගස්ස (Having overcome all bondage-කෙලෙස් බැඳීම් ඉක්මවූ), මුක්තස්ස (he is liberated-විනිමුක්ත), නාගස්ස (immaculate tusker- නාගවූ-නිර්මල ඇත් රාජයාවූ), පන්තසෙනස්ස (living in -හුදකලාව වසන්නාවූ), ඛිණ්ණසංයෝජනස්ස (with fetters all shattered-ක්ෂිණ සංයෝජනවූ-සංයෝජන ක්‍ෂය කල), පටිමන්තකස්ස (Skilled in discussion-ප්‍රතිමන්ත්‍රණ ප්‍රඥාව ඇති- සාකච්ඡාවේ විශාරදවූ), ධොනස්ස (imbued with wisdom- ද්‍රෝණවූ-කාවැදුන ප්‍රඥාවඇති) , පන්තඤ්ඡස්ස (his banner lowered-මාන ධජය පතීත කල), විතරාගස්ස (he no longer lusts-විතරාගීවූ), දන්තස්ස(Having tamed himself -නිර්වීශෙවනවූ-තමන් දමනය කරගත්තාවූ),නිප්පඤ්චස්ස (he no more proliferates -නිපපංච-කෙලෙස් ප්‍රපංච නැති), ඉසිසත්තමස්ස(The best of seers-උතුම් ඉරිඟිවූ-සප්තමඉරිඟි- සත්වැනි ඉසිවරයාවූ), අකුහස්ස (with no deceptive schemes කුහනනොවූ- වාටුනැති-අමායාකාරී), තෙවිජ්ජස්ස(gained the triple knowledge-ත්‍රිවිද්‍යාඇති), බ්‍රහ්මපක්‍ෂස්ස (attained to holiness-ශ්‍රේෂ්ඨස්ථානයට පැමිණි-පූර්ණත්වය ලැබූ), නභාතකස්ස (heart cleansed- කෙලෙස්වලින් පිරිසිදුවූ- දෙවු කෙලෙස් ඇති), පදකස්ස (master of discourse- දේශනයේ විශාරදවූ- ගාථා පද කරණයෙහි කුශලවූ), පස්සඤ්ඤස්ස (lives ever tranquil -සන්තුන්ත කය සිත් ඇති-ශාන්තවූ-නිසලවූ), විදිතවේදස්ස (the finder of knowledge-විදිත ඥානඇති-, පුරිඤ්ඤස්ස (The first of all givers-හැමට පළමුකොට ධර්මදාන දායකවූ- පළමුවම දහම දුන්නාවූ), සක්කස්ස (he is ever capable-නිති සමත්වූ- ශක්‍යවූ), අරියස්ස (the Noble One-ආරියවූ-මහොත්තමවූ), භාවිතත්තස්ස(developed in mind- වැඩුසිත් ඇති-සමාද්ධ වීත්ත), පත්තිපක්‍ෂස්ස (who has gained the goal-පැමිණියයුතු ගුණයට පැමිණි-අභිමතාර්ථය සඵල කරගත්- දිනුම් කනුව ලැබූ, වෙය්‍යාකරණස්ස (expounds the truth -සත්‍ය විභාගකර පෙන්වන-විස්තරකොට අර්ථ දක්වන, සතීමනො(Endowed with mindfulness-සමාතිමත්- සතීමත්), විපක්‍ෂිස්ස(penetrative insight විදර්ශකවූ- තීක්ෂණ බුද්ධිය ඇති), අනභිනතස්ස (he leans neither forwards nor back-අර්හත්වූ- බැඳීම් පිළිකුල් නොමැති, නො අපන්තස්ස(Free from perturbation- කැලඹීම් නැති- අදූෂ්ඨ වූ), අනෙජස්ස (තණ්හා රහිතවූ-තන්හාව ජයගත්), වසිප්පත්තස්ස- (attained to mastery -වශිප්‍රාප්තවූ), සම්මග්ගත්තස්ස (He has fared rightly-

සමාග්ගතවු-මැනවින් හැසිරවු), කායසිස (abides in meditation-
 ධ්‍යායිවු-ධ්‍යානධාරී) අනුගතනරස (inwardly undefiled-
 නිකේලෙස්වු), සුඛස (purity perfect-පරිශුද්ධවු), අසිතස (independent-
 අබද්ධවු- නිවහල්වු), අසහිතස (altogether fearless-අප්‍රහීණවු- පූර්ණ අහයවු), පච්චිකස (living secluded-
 පච්චිකවු-හුදකලාව වසන), අග්‍රපතස (attained to the summit-අග්‍රප්‍රාප්තවු-
 අග්‍රතැනට පැමිණි), තිණස (Having crossed over himself- තරණයකල-
 සිව් ඕසය-සසර තරණය කල), තාරයනස (he leads us across - අනුන් තරණය කරවන), සනස-
 Of supreme serenity-පරම ශාන්තවු), භූරිපඤ්ඤස (with extensive wisdom-
 භූරිප්‍රඥ- පොළොව මෙන් ප්‍රඥාව ඇති) මහාපඤ්ඤස (man of great wisdom-
 මහා ප්‍රඥාවු), චිතලොහස (devoid of all greed-ලෝභය පහකල), තථාගතස (the Tathāgata-
 තථාගතයන්ය), සුගතස (the Sublime One-සුගතයන්ය), අසථිපුගලස (the person unrivalled- අප්‍රති පුද්ගල-
 ඉක්මවා යා නොහැකි), අසමස (the one without equal-අසමසමවු),
 විසාරදස (He is intrepid- නිර්භීතවු- විශාරදවු), නිපුණස (proficient in all-නිපුණවු),
 තණ්හව්ච්ඡස (He has severed craving-තණ්හාව සිදලු), බුද්ධස (the Enlightened One-
 බුද්ධය- වතුසත්‍ය අවබෝධ කල, විතඬුමස (cleared of all fumes-කෙලෙස් දුම පහකල),
 අනුපලිකස (completely untainted-කෙලෙසුන් ගෙන් දුෂිතනොවු), ආහුණ්ණස (Most worthy of gifts-
 පිළිගැනීමට අතිශයින් සුදුසුවු), යකකස (most mighty of spirits- යක්ඛවු- ප්‍රබල භූතවු),
 උත්තමපුගලස (most perfect of persons- අති උත්තම පුද්ගල), අතුලස (beyond estimation-
 අතුලවු, මහතො (The greatest in grandeur-අගපත්-විභූතියෙන් අග්‍රතමවු-
 මහිමයෙන්), යසග්‍රපතස (attained the peak of glory-අග්‍රවු යසස් ඇති).

සටහන: උපාලිගහපති බුදුන් සරණ යෑමෙන් පසු, බුදුන් වහන්සේ පිළිබඳ උතුම් නාම පද, පෙර ගුරුවු, නිගණ්ඨනාට්‍යුත්‍ර හට එසේ පවසා ඇත.
 මූලාශ්‍ර: ම.නි: (2): 2.1.6 උපාලි සූත්‍රය, පි.76, EMN:56: Upāli,p.452.

▼ සමන්තවික්ඛු: සියල්ල දන්නා නිසා, දකිනා නිසා බුදුන් වහන්සේ එසේ හඳුන්වා ඇත. පටිසම්භිදාව මේ පිළිබඳව විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත.
 මූලාශ්‍රය: මු.නි: පටිසම්භිදා 1:ඤාණ කථා: 72-73 සර්වඥතා-අනාවරණ ඥානයෝ, පි.264.

▼ මෙහිදී, අස්සපි තෙර (පස්වග) බුදුන් වහන්සේ ‘මහා ශ්‍රමණ’ ලෙසින් හඳුන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර:වින.පි: මහාවග්ග පාලි1: 84 සාරිපුත්ත මොග්ගල්ලාන පබ්බජා. පි.161.

▼ මේ සූත්‍රයේදී බුදුන් වහන්සේව මෙසේ හඳුන්වා ඇත.

‘ධිරය’: රූප ආදී අරමුණු මැඩ පැවැත්වූ නිසා, ‘ක්ෂිතාශ්‍රව’: සියලු කර්මයන් ක්ෂය කළ නිසා, ‘බුද්ධය’: වතුසත්‍ය අවබෝධ කළ නිසා, ‘නිරුත්තර සිංහ’: උපද්‍රව ඉවසන නිසා හා කෙලෙස් නසන නිසා,

‘විකසාරද’ (වතු වෛශාරද), ‘අනුන් දමනය කරන්නවුන් අතරින් ශ්‍රේෂ්ඨය’, ‘අනුන් ශාන්ත කරන්නවුන් අතරින් සෘෂිය’, ‘අනුන් මුදන්වනුන් අතරින් උතුම්ය’. මූලාශ්‍රය: බු.නි: ඉතිවුත්තක: 4.1.13 ලෝකාවබෝධ සූත්‍රය, පි.510.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර:

1. ජීන වර්තයේ බුදුන් වහන්සේ ගුණ පද මාලාවකින් වර්ණනා කර ඇත:

1) අංගිරස- නෙලුම් මල් මෙන් දෙපාඇති 2) අදන්තදමක- දමනය නොවූ අය දමනය කරන, 3) අතුල - අසහාය (සමානකල නොහැකි), 4) අරහතෝ - ගරුකිරීමට සුදුසු, 5) ඉසි- මුනිවරයා 6) උල්ලාරප්‍රඥා-විපුලවූ ප්‍රඥාව ඇති 7) උත්තම- උත්තරිතර 8) ගුණාකරා- සිල් ආකරයක් බඳු 9) ගුනන්නවා - සාගරයක් බඳු සිල් ඇති 10) ගුනසේඛර - සිලයේ මුල බඳු 11) වක්ඛුමා - සියලු ඇස් ඇති 12) ජනිත්ථානම් ඉන්ද- මිනුසුන්ට අධිපතිවුවන්ගේ අධිපති 13) ජීන- ජයග්‍රාහික 14) ජීනඅංකුර - බෝධිසත්ව 15) ජීනපක්ඛිරාජා - ජයග්‍රාහික පක්ෂි රාජයා 16) ජුතින්ද්‍ර- ජෝතිමත් 17) තපොධාන - මහා මුනි 18) තථාගත 19) නිභවෙකනාථ- තුන්ලෝකයේ අසහාය ආරක්ෂකයා 20) නිභවෙකනායක- තුන්ලෝකයේ අසහාය නායකයා 21) තිලෝකගුරු- තුන්ලොවට ගුරුවූ 22) තිලෝකභිතාද- තුන්ලෝකයට ප්‍රතිලාභ ගෙනදෙන 23) තිලෝකමහිත- තුන්ලොවම ගරුකරන 24) තිලෝක නාථ - තුන්ලොව ආරක්ෂාකරන 25) තිලෝකතිලක - තුන්ලොවට තිලකයක් බඳු, 26) තිලෝකනෙත්ත- තුන්ලොවට ඇස බඳු/ අධිපති 27) තිලෝකවිලොචන - තුන්ලොවට ඇති එකම ඇස 28) දන්ත- දමනයවූ/ පුහුණුවූ 29) දයාලය - දයාව තමන්ගේ වාසය කරගත් බඳු 30) දේවාතිදේව- දෙවියන්ට දෙවිවූ 31) දිපදානම් ඉන්ද - මිනිසුන්ට අධිපති 32) දිපදුත්තම- ශ්‍රේෂ්ඨපුරුෂ 33) දිමාන- ධාර්මික 34) ධර්මරාජා - ධර්මයේ රජු 35) ධම්මිස්සර - ධර්මයේ හිමියා 36) ධිර- වීරයා 37) දිට්ඨිමා - තිරසර, අවල, තෘප්ති 38) නරධිප - මිත්සුන්ගේ පාලකයා 39) නරාසහ- උත්තරිතර පුරුෂයා 40) නරසිහරාජ - මිත්සුන්ගේ සිංහරාජයා 41) නරින්ද්‍ර- මිනිසුන්ට අධිපති 42) නරිස්සර - මිනිස් පාලකයා 43) නරඋත්තම - මිනුසුන් අතරින් උතුම් පුරුෂයා 44) නාථ-ආරක්ෂකයා 45) පබ්බකර - ආලෝකය පතුරුවන 46) පරමංරාජි- මරු පැරදවූ උතුම්වීරයා 47) පචාර - උත්තමයා 48) බුද්ධ- අවදි වූ 49) භගවා- වසනවත්ත 50) භුහුපාල - පෘථිවියේ ආරක්ෂකයා -මිහිපාල 51) භූරිපන්න- පුළුල් ප්‍රඥාවෙන් යුතු, 52) මහාබල- අතිමහත් බල ඇති 53) මහාදයා - මහා කාරුණිකවූ 54) මහිපති- පොලවේ අධිපති 55) මහා පන්නා - විශිෂ්ට ප්‍රඥාව ඇති 56) මහාවීර- විශිෂ්ට ජයග්‍රාහකයා 57) මහායස - මහා කීර්තිමත් 58) මහේසි- උතුම් මුනිවරයා 59) මහාඉද්දි- මහාබල ඇති මුනිවරයා 60) මුනින්ද- මුනිවරුන්ට අධිපති 61) මුනිමේස- වැහි වලාකුළු මුනි 62) මුනි පුත්භව - උතුම් මුනිවරයා 63) මුනිරාජා - මුනිවරුන්ගේ රජු 64) මුනිසිහරාජා- මුනිවරුන්ට සිහ රජු 65) මුනිවර- උත්තරිතර මුනි 66) යසස්සින- කීර්තිමත් 67) ලෝකභිත- ලෝකයාට ලැබෙන ලාභයෙන් සතුටුවන 68) ලෝකභිතෙකනාථ- ලෝකයාට ලැබෙන ලාභ ආරක්ෂා කරන 69) ලොකාලොකාර- ලෝකය ආලෝකකරන 70) ලෝකනාථ- ලෝකය ආරක්ෂා කරන 71) ලොකනායක- ලෝකයට අධිපති 72) ලෝකාන්තදස්සි- ලෝකයේ අන්තය දුටු 73) ලෝකත්තයෙකසරණ- තුන් ලොවට ඇති එකම සරණ

74) ලෝකවිදු - ලෝකයදන්නා 75) ලෝකබන්ධු- ලෝකයාට ඇති එකම බන්ධුවරයා 76) ලෝකේන්ද්‍රයක -ලෝකයාට ඇති එකම නායකයා 77) ලෝක රාජා-ලෝකයට ඇති එකම රජු 78) ලෝකුත්තම - ලෝකයේ සිටින උත්තමයා 79) චිර- ජයග්‍රාහකයා 80) වර්ධමමරාජා - ධර්මයේ උත්තරීතර රජු 81) විපුලයස- මහා යසස් ඇති 82) විශාලපන්නා- මහා ප්‍රඥාවෙන් යුත් 83) විසුද්ධ- නිර්මල- පරම පවිත්‍ර 84) සබ්බභන්තූ- සියල්ල දන්නා -සර්වඥ 85) සජ්ජන - ගුණවත් පුරුෂයා 86) ශාක්‍යමුනි- ශාක්‍යයන්ගේ මුනිවරයා 86) ශාක්‍යමුනි කේසරි- ශාක්‍යයන්ගේ මුනි සිංහයා 87) සම්බුද්ධ - සම්බුදු 88) සම්මාසම්බුද්ධ - ශ්‍රේෂ්ඨ සම්බුදු 89) ශාන්ත- ශාන්තිනායක 90) ශාන්තමන- ශාන්තවූ සිත්ක් ඇති 91) සත්තා- ගුරු 92) ශිවන්තර - සුරක්ෂිත බව සකස්කරන 93) සුභග - ප්‍රියතම 94) සුගත- වාසනාවන්ත 95) භිතෙසි- භීතවතා 96) මහේසිනෝ - මහා ඉසි ඇති . මූලාශ්‍රය: ජීනවර්තය: මේධංකර තෙර: පරිවර්තනය:ආනන්දජෝති හික්බු.

2. සද්ධර්මාලංකාරයට අනුව:සමන්තපද, සකලලෝකානන්දකර, සමස්තජනශේඛර, සධර්ම ගංගාප්‍රවාහ, පරදු:බදු:බිත, ශරණාගත වජ්‍රපඤ්ජර, ත්‍රිභුවන වන්ද, අභිධර්මාමාන ප්‍රශව, දේවානිදේව, ශක්‍රාතිශක්‍ර, බ්‍රහ්මාතිබ්‍රහ්ම.

16) දෙවියෝ හා බ්‍රහ්මදෙවියෝ බුදුන්වහන්සේගේ ගුණ වැනිම- Praising The Buddha by Devas & Brahmas

▲ බ්‍රහ්ම රාජයන් හා සක්‍රදෙවියන් ඇතුළු දේවසමූහය බොහෝ අවස්ථාවල බුදුන් වහන්සේගේ උතුම් ගුණ වර්ණනා කර ඇත.

▼ සහම්පති බ්‍රහ්ම රාජ

* බුදුන් වහන්සේ බුදුව, අප්පාල නුගරුක මූල වැඩසිටින අවස්ථාවේදී, සහම්පති බ්‍රහ්මරාජයා මෙසේ පවසාඇත:

“...නිවන දක්නාවූ භිතානුකම්පා ඇති, භාග්‍යවතුන්වහන්සේ එකම මග දන්නා සේක...”

මූලාශ්‍රය: චිත.පි: මහාවග්ග පාලි1: 10 බ්‍රහ්මආයාචනා කථා: පි. 88.

* සංයු.නි: (1) බ්‍රහ්මසංයුත්ත:අන්ධකචින්ද සූත්‍රයේ සහම්පති බ්‍රහ්ම, බුදුන් වහන්සේ ගේ ගුණ මෙසේ පවසා ඇත:

“ගැඹුරු වනසේනාසන විහරණය කරති...සංඝයා අතර රක්තා ලද සිත ඇතිව වැඩසිටි...ගෝපනය කරනලද ඉඳුරන් ඇතිව, තීරණ ප්‍රඥාව ඇතිව, සිහි ඇතිව කුලයන් අතර පිඩුසිභා යති...සසරබිය මුදා, නිවනේ අධිමුත්තකව වාසය කරති...යම් තැනක බිහිසුණු බව ඇත්ද, සර්පයෝ සිටිද, විදුලිය ලෙළදෙයිද, මේසය ගිගිරි හඬ දෙයිද, මහණ තෙමේ ඒ රැ ගණඅඳුරේ පහවූ ලොමුදැහැගැනීම ඇතිව හුන්නේය...”

* බුදුන් වහන්සේගේ මහා පරිනිබ්බානයෙන් පසුව සහම්පති බ්‍රහ්මරාජයා මෙසේ පැවසූහ:

“ලෝකයෙහි අප්‍රතිප්‍රද්ගල වූ තථාගතවූ බලයට පැමිණිවූ සියලු ධර්මයන් අවබෝධ කළාවූ මෙබඳු ශාස්තෘන් වහන්සේ පවා යම්සේ පිරිනිවිසේක්ද...”

මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1) බ්‍රහ්මසංයුත්ත: 6.2.5 පරිනිබ්බාන සූත්‍රය, පි.308, ESN: 6: Brhmasamyutta: 15.5 Finala Nibbana, p. 350.

▼ සහම්පති බ්‍රහ්ම රාජ හා සක්දෙව්දු

එක්සමයක බුදුන් වහන්සේ විවේක සුවයෙන් වාසය කරන අවස්ථාවක, සහම්පති බ්‍රහ්මරාජ හා සක්දෙව්දු, උන්වහන්සේ වැඳ නමස්කාර කිරීමට පැමිණ මෙසේ ගාථා වදාළහ:

සක්දෙව්දු ගේ ගාථාව: “දිනනලද සංග්‍රාම ඇති, බහා තබන ලද බර ඇති, ණය නැති, වීරයන් වහන්ස නැගිසිටිනු මැනවි, ලොව හැසිරෙනු මැනවි, ඔබ වහන්සේ, පුන්පොහෝදින සඳ මෙන් මැනවින් මිදුනේය”.

සටහන්: * ඒ අවස්ථාවේදී බ්‍රහ්ම සහම්පති, සක්දෙව්දු අමතා එලෙසින් නොව, මෙසේ තථාගතයන් වැඳිය යුතුයයි පැවසූහ:

“වීරයන් වහන්ස, දිනනලද සංග්‍රාම ඇති, ණය නැති, සාක්ෂාත් වහන්ස, නැගිසිටිනු මැනවි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ධර්මය දේශනා කරණු මැනවි, අවබෝධ කරන්නො ඇත.”.

මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1) සගාථ වග්ග: සක්කසංයුත්ත: 11.2.7 වන්දනා සූත්‍රය, පි.440, ESN: 1: Sakkasamyutta: 17.7 Veneration of the Buddha, p.484.

▼ සක්දෙව්දු

* බුද්ධත්වය ලබා, බුදුන් වහන්සේ රජගහ නුවරට වඩින අවස්ථාවේ සක්දෙව්දු තරුණ මිනිස්වෙසක් ගෙන බුදුගුණ කියමින් ජනයා ඉදිරියේ ගමන්කළහ. සක්දෙව්දුගේ ගායනය අසා, මහජනයා ඔහු කවරෙක්ද? යයි ඇසුවිට මෙසේ පැවසූහ:

“ යම් නුවණැත්තෙක් තෙමේ සියලු ස්කන්ධ ආයතනයන්හි දැමුනේද, පිරිසිදු වුයේද, අප්‍රතිප්‍රද්ගල වුයේද, ලෝකයෙහි රහත් වුයේද, යහපත් ගමන් ඇත්තේද, මම උන්වහන්සේගේ මෙහෙකරුවෙමි”.

බලන්න: චිත.පි: මහාවග්ග (1) : 48: මහාබන්ධක: 48 උරුවෙලපටිභාරිය කතා, පි. 127.

* එක් සමයක, සක්දෙව්දු තව්නිසා දේව සභාවේදී බුදුන් වහන්සේගේ විද්‍යාමාන ගුණ 8 ක් ගැන පවසා ඇත : 1) භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, බොහෝදෙනාට සුව පිණිස, ලොවට අනුකම්පාව පිණිස, දෙව්මිනිස් වැඩ පිණිස පිළිපන්නෝය 2) භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ධර්මය ස්වාක්ඛාතය 3) භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කුසල අකුසල යහපත් ලෙසින්ම පෙන්නවා ඇත 4) භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, තම ශ්‍රාවකයන්ට නිවන් මග යහපත් ලෙසින්ම පෙන්නවා ඇත 5) භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සේධයන්ද, අසේධයන්ද මැද පලසම්මතින් වැඩ වාසය කරති, එසේම, ඔවුන් බැහැරකොට ඒකාරාමතාහිද වැඩ වසති 6) භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කිරිනිය සියලු

දෙව්මිනිස් පිරිසට ප්‍රියවේ, උන්වහන්සේ පහවූ මද ප්‍රමාද ඇතිව ආහාර ගනිති 7) භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යථාච්ඡි තථාකාරිය, යථාකාරී තථාචාදිය- කියන දේ කරන, කරනදේ කියන 8) ආරියමාර්ගයේ සංකා නොමැති, පරිපූර්ණ මනෝරථ ඇතිව වැඩ සිටිති... මේ අංගයන්ගෙන් සමන්විත ශාස්තෘවරයෙක්, අතීතයේද, දැන්ද දකින්නට නොමැත.

සටහන්: * ඒ අවස්ථාවදී බොහෝ සම්මා සම්බුදුවරු පහළවන්නේ නම්, එය ලොවට කොපමණ සෙනක්ද යයි දේවසභාවේ දී කථාබස් කරන ලදී. ඒ අවස්ථාවේ, සක්දෙව්දු පැවසුවේ ‘ලෝක ධාතුවේ සම්මා සම්බුදුවරු දෙනමක් එකවිට පහළ නොවන බවය’.

**** අවසානයේදී සක්දෙව්දු මෙසේ පැවසූහ:** “භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ලෝකයාගේ හිත සුව පිණිස, බොහෝ කලක්, දිගුකලක්, ලෙඩ නැතිව නිරෝගිව වැඩ සිටිනසේක්වා!” **** එම දෙවසභාවට පැමිණි සන්තකුමාර බ්‍රහ්ම රාජයාද , බුදුන් වහන්සේගේ පෙරකී ගුණ අට වර්ණනා කළෝය.** **** එම අවස්ථාවේදී, සන්තකුමාර බ්‍රහ්ම රාජයා, බුදුන් වහන්සේ, පෙර ජීවිතයක, දිසම්පති රජුගේ, ගෝවින්ද පුරෝහිත බ්‍රාහ්මණ ගේ පුතා: ජෝතිපාල මානවක ලෙසින් වාසය කිරීම ගැන විස්තර පැවසූහ. බලන්න:** බුදුන්වහන්සේගේ පෙර ජීවිත.

මූලාශ්‍රය:දිස.නි: (2) 6 මහා ගෝවින්ද සූත්‍රය, පි.350.

▼ බක බ්‍රහ්මරාජ

“...ඔබවහන්සේ බුද්ධය, ඔබගේ දිලිසෙන ආනුභාවයෙන් මුළු බඹලොවම බැබළුනි”. **මූලාශ්‍රය:** සංයු.නි: (1) බ්‍රහ්මසංයුත්ත:බකබ්‍රහ්ම සූත්‍රය.

▼ දෙවියන් බුදුගුණ වැනිම

*** දේවියෝ මෙසේ බුදු ගුණ පවසා ඇත:**

“කෙණ්ඩා එණිමුවෙක් ගේ මෙන්ය; කය සිහින්දැරිය; ලෝහරහිතය; ස්වල්ප ආහරයක් ගනී; කම් සැප නොතකයි, සිංහයෙක් මෙන්, ඇතෙක් මෙන් මහාවීරයන් වහන්සේ එකලාව හැසිරේ’.

සටහන: එණිමුවා: විශේෂ මුව වර්ගයකි. **මූලාශ්‍ර:**සංයු.නි:(1): දේවතා සංයුත්ත: 1.3.10 එණිජඛස සූත්‍රය, පි. 58, ESN: 1:Devatasamyutta: 30.10 Antelope Calves, p. 93.

*** එක් සමයක බුදුන් වහන්සේ ගේ පාදය ගල්පතුරකින් තුවාලවී බලවත් ශාරීරික වේදනා ඇතිවිය, උන්වහන්සේ ඒ තියුණු අමිහිරි වේදනාවන් සිහියෙන් හා නුවණින් යුතුව ඉවසූහ. එදින රැ පෙරයම සතුල්ලපකායික දේවතාවෝ මේ ගාථාවලින් බුදුගුණ ප්‍රකාශ කළහ:**

“ශ්‍රමණ හවත් ගෝතම තෙමේ ඒකාන්තයෙන්ම නාගයෙකි... සිංහයෙකි... ආජානිය අශ්වයෙකි... නිසභයෙකි (නායක වෘෂභයෙකි)... ධොරස්භයෙකි(ධුර- බර ,දුක් කරදර ඉසිලීමට සමත්)... දාන්තයෙකි (දමනයවූ)... දැඩිවූ, කටුකවූ, අමිහිරිවූ ශාරීරික සිහිනුවනින් යුතුව, පිඩාවට පත්නොවී ඉවසා දරා සිටි”.

“ශ්‍රමණ භවත් ගෝතමයන් වහන්සේ සමාධිය මැනවින් වඩනලදී, සිත සුවිමුක්තය. මානව විමුක්තියට පත්ව ඇත... සියළු කෙලෙස්, බලයන් නොව විරියෙන් ප්‍රහිනය කොට ඇත:

එම අවස්ථාවේ දී වෙනත් දෙවියෙක් මෙසේ පැවසූහ:

“යමෙක්, එබඳු උතුමෙක්, පුරුෂ නාගයකු, පුරුෂ සිංහයෙකු, පුරුෂ අජානියකු, පුරුෂ වසභයකු, පුරුෂ ධොරය්හකු, පුරුෂ දාන්තයකු ලෙස හඳුන්වන්නේ නම් ඒ ඔවුන්ගේ නුනුවණ කම නිසාය. වේද පස දරන, සිය වසක් මුළුල්ලේ තපස් රකිමින් හැසිරෙන බ්‍රාහ්මණයෝ සිටිද, ඔවුන්ගේ සිත් මැනවින් නො මිදුනේය. ලාමක ඔවුන් පරතෙරට (නිවනට) නොයන්නෝය. තණ්හාවෙන් කිඳි සිටින, චුත හා ශීල වලින් බැඳුන, සිය වසක් මුළුල්ලේ දුෂ්කර තපස් කම් කරන යම් බමුණෝ සිටිද, ඔවුන්ගේ සිත මැනවින් නොමිදුනේය. ඒ පහත් ස්භාවය ඇති ඔවුන් ද පරතෙරට නොයන්නෝය. මානය ට ඇල්ම ඇති අයට දමනයක් නැත. සමාධියක් නැති අයට මුණිබව ලැබිය නොහැකිය. ප්‍රමාද සහිතව වනයේ හුදකලාව වෙසන ඔවුන්ට සසර පරතෙරට- නිවනට පැමිණිය නොහැකිය”.

සටහන්: * ඒ අවස්ථාවේදී බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“මානය දුර ලා , මනාව එකඟවූ සිතක් ඇති, සියලු උපධීන්ගෙන් මිදුන, අප්‍රමාදව, හුදකලාව, වනයේ වෙසන තැනැත්තා , මරණය ජයගෙන, සසර පරතෙරට- නිවනට පැමිණෙන්නේය”.

****** බුදුන් වහන්සේ ඝාතනය කිරීම පිණිස දේවදත්ත විසින්, ගිජ්ජ කුටයේදී පෙරලන ලද මහා ගල් කුලකින් කැඩීගිය ගල් පතුරක් වැදීමෙන් බුදුන් වහන්සේගේ සිරි පතුල තුවාලවිය. විස්තර පිණිස බලන්න:1) ESN, devatha samyuththa, note 86, p 513,

2), හික්බු ඥානමොලී විසින් සම්පාදනය කළ : ‘Life of the Buddha’, 13 නි පරිච්ඡේදය. මූලාශ්‍ර:සංයු.නි: (1): දේවතා සංයුත්තය, සකලික සූත්‍රය,පි.74, ESN:1: devatha samyuththa:38.8 The stone splinter,p. 111.

***** අනෝම සූත්‍රයේ දී දෙවියෙක් මෙසේ බුදු ගුණ වර්ණනා කර ඇත:

“අනොමනාමං නිපුණසුද්ධස්සිං පඤ්ඤාදදං කාමලයෙ අසත්තං තං පසුභං සබ්බවිදුං සුමෙධං අරියෙ පටෙ කම්මානං මහෙසින්ති”

පිරිපුන් යයි නම් ඇති (අනෝම), සියුම් අරුත් දන්නා (නිපුණසුද්ධස්සිං), නුවණදෙන (පඤ්ඤාදදං), කාමවස්තූන්ට නොඇලුන (කාමලයෙ අසත්තං), සියල්ල දන්නා (සබ්බවිදුං) මනා නුවණ ඇති (සුමෙධං), ආරියමාර්ගයේ ගියා වූ ඒ මහා ඉරිසිවරයා (මහෙසින්ති) බලන්න!. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (1):දේවතාසංයුත්ත:1.5.5 අනෝම සූත්‍රය, පි. 84, ESN:1: devatha samyuththa 45.5.perfect , p. 120.

*** ▼** බවාරි බ්‍රාහ්මණට දේවතාවක් බුදුගුණ පැවසීම

“පෙර කිඹුල්වත්පුරයෙන් නික්ම ගිය ලෝකනායක වූ ඔක්කාක රජ පරපුරෙහි, ලොව හෙළි කරන ශාක්‍ය පුත්‍රයෙක් විය... හේ සම්බුද්ධය...

ධර්මයන්ගේ පරතරට ගියහ, සියලු අභිඤා බල ලැබූහ, සියලු ධර්මයන්හි නුවණැස ඇත, හැම කම්ම ක්‍ෂය කර ඇත...භවවිමුක්තිය ලැබූහ. උන්වහන්සේට පසැස් ඇත...පස් මරු දිනූහ, මහා ප්‍රාඥයය, අප්‍රතිමය, අනාසවවූහ...”. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3. මූලාශ්‍රය: බු.නි.සුත්තනිපාත: පාරායනවග්ග:වස්තුගාථා: පි,326.

17) බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ බුදුගුණ පැවසීම- Praising The Buddha by the disciples

▲බුදුන් වහන්සේගේ උතුම් ශ්‍රාවක සංඝයා උන්වහන්සේගේ ගුණ වර්ණනා කිරීම විස්තර පිණිස බලන්න: තේරගාථා, තේරිගාථා, අපදාන.

▼අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤ තෙරුන්

“මම (බුදුන් වහන්සේගේ) ඉතා රසවත් දහම අසා බෙහෙවින් පැහැදුනෙමි, උන්වහන්සේ, සර්වප්‍රකාරයෙන්ම උපදාන රහිත විරාග ධර්මය දේශනා කරන ලදි”. බලන්න: බු.නි: ථෙරගාථා:16.1.1. පි.214.

▲ අංගුලිමාල තෙරුන්

“දෙවිමිනිසුන් පූජිත මේ මහාඉසි මහණ බොහෝ කලක් ඇවෑමෙන් මට වැඩ පිණිස මහාවනයට වැඩියහ. මම ඔබගේ ධර්ම යුක්ත ගාථා අසා පවි හැරදමි”.

මූලාශ්‍රය: ම.නි: (2) 2.4.6 අංගුලිමාල සූත්‍රය, පි.532.

▼ ආනන්ද තෙරුන්

1)“ ඇවෑන්ති, තථාගතවරයෝ අසිරිමත්ය, අසිරිමත් ධර්මයන්ගෙන් සමන්විතය; ... අද්භූත ද වෙනි, අද්භූත ධර්මයන්ගෙන් සමන්විතය”. බලන්න:ම.නි: ආචාරියා අද්භූත සූත්‍රය.

2) “තථාගතයන් වහන්සේ වක්ඛුසම්පන්නය; ඤාණ සම්පන්නය; ධර්මසම්පන්නය; ශ්‍රේෂ්ඨය; වක්තෘහ, ප්‍රකාශයෙහි සමර්ථය; අර්ථ මැනවින් පහදාදෙන්නෝය; අමරණියබව ලබාදෙන්නෝය; ධර්මස්වාමියෝය,ඒ තථාගතයන් වහන්සේය” මූලාශ්‍ර: අංගු.නි:(6):10 නිපාත:10.4.2.6, දුතිය අධ්‍යාය සූත්‍රය,පි.494, EAN:10: 172-6 non-Dhamma-2, p.551 .

▼ අභය (රාජකුමාර) තෙර

“ සුරිය බන්ධු වූ බුදු රජාණන්වහන්සේගේ සුභාෂිතය අසා, දක්ෂ දුනුවායෙක් වලග භීයෙන් විදුනාක් මෙන් සියුම් වූ නිරෝධ සත්‍ය අවබෝධ කෙළෙමි”. බලන්න: බු.නි: ථෙර ගාථා:1.3.6, පි.48.

▼ උදාසී තෙරුන්

“ මනුෂ්‍යවූ, තමන් විසින් දමනයවූ, සමාහිතවූ, ධ්‍යානයෙන් නිවන්මග වසන, චිත්තඋපසමයෙහි නියැලුනු, සර්වධර්මඤානයෙහි පාරප්‍රාප්තවූ යම් බුද්ධනාගයකු මනුෂ්‍යයෝ නමදිත් නම්, ඒ බුදුන්, දෙවියෝද නමදි...සත්‍ය වූ නාගනාම ඇති බුදු තෙම අනුත්තරය.... දියෙහි උපන් හෙළ පියුම යම් සෙයින් වැඩේද, පිවිතුරු සුවද ඇතිව, සිත්කලුව, දියේ නො තැවරේ,

...මේලොවේ මොනවට උපන් බුදුරජ, නොමඟුලේ... විතරාගිවු,
විතරේසවු, විතරේහවු ආශ්‍රව නැති නාග තෙමේ සිරුර හැරලමින්,
අනාශ්‍රව වූයේ පිරිනිවේ” මූලාශ්‍රය:අංගු.නි: (4) 6 නිපාතය: ධම්මික වග්ග:
6.1.5.1 නාගසූත්‍රය, පි.126.

▼ උත්තිය (උත්තර) තෙරුන්:

"දේවේන්ද්‍රය, එලෙසින් යම් සුභාෂිතයක් වේ නම් ඒ හැම බස, ඒ
භාග්‍යවත් අරහත් සම්මා සම්බුදුරජාණන්වහන්සේ ගේ බුද්ධ වචන වේ.
අප, ඒ බුද්ධ භාෂිතය තුලින් ගෙන අපගේ දේශනා කරන්නෙමු" සටහන:
සක්දෙව්දු ඇසු පැනයකට, උත්තර තෙරුන් එසේ වදාළහ.
මූලාශ්‍රය:අංගු.නි: (5 කාණ්ඩය): 8 නිපාත:උත්තරසූත්‍රය, පි.46, EAN :8:
8.8.Uththara , p 414.

▼ උපවාන තෙරුන්

“ ...ලෝකයේ අරහත්වූ සුගතවූ මුනින්ද්‍රයන් වහන්සේ ට ආබාධ
ඇතිසේක... පිදිය යුත්තන් විසින් පුදනලද, සත්කාර කටයුත්තන් විසින්
සත්කාර කරනලද, ගරු කටයුත්තන් විසින් ගරු කරන ලද ඒ බුදු
රජාණන්වහන්සේට ගෙනයන්නට උණුදිය ලැබීමට කැමැත්තෙමි”

මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (1) බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත:7.2.3 දෙවනික සූත්‍රය, පි.338.

▼ කඩ්බාරේවත තෙරුන්

“යම් කෙනෙක් තමන් වෙත පැමිණෙන අයගේ සැක දුරලා, නුවණ එළිය
ලබා දෙන්නේද, ප්‍රඥාව නමැති ඇස දෙන්නේද, මැදියම් රැ ඇවිළෙන
මහා ගින්නක් බදු ඒ තපාගතවරුන්ගේ ප්‍රඥා මහිමය බලනු මැනවි!”

බලන්න: බු.නි: ථෙරගාථා:1.1.3 පි.38.

▼ කුමාර කාශ්‍යප තෙරුන්

“ යම් ශාස්තෘ කෙනෙක් වෙත, මේ බදු ශ්‍රාවකයෙක් ලොවතුරු දහම
සාක්ෂාත් කරගන්නේද, ඒ බුදුහු අසිරිමත්ය, දහම අසිරිමත්ය, අපගේ
ශාස්තෘන් වහන්සේගේ දසබල ආදියෙන් අසිරිමත්ය”.

බලන්න: බු.නි: ථෙරගාථා:2.5.1, පි.110.

▼ මෝසරාජ තේරුන්

“...මිනිසුන්ට හිත වැඩ සලසන නරඥේෂ්ඨවූ ඒ සර්වඥයන් වහන්සේට
යම් කෙනෙක් නමස්කාර කරන්නේ නම්, ඔවුන් පැසසිය යුතුද?”

බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“මොසරාජය, යම් කෙනෙක් එසේ, මිදුණු ඒ සර්වඥයන් වහන්සේට
නමස්කාර කරයිද, එබඳු හික්ෂුන් පැසසිය යුතුය. ඒ හික්ෂුහු ධර්මය
දැන,විවිකිව්වා ව දුරුකර, රාගාදී බැඳුම් වලින් මිදුන අයවේ”.

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) දේවතාසංයුත්ත:1.1.1. නසන්නි සූත්‍රය.

▼ මහා කව්වාන තෙරුන්

1) “...ඒ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ සියල්ල දන්තෝය; සියල්ල දකින්නෝය... වක්ඛු සම්පන්නය; ඥාණ සම්පන්නය; ධර්මසම්පන්නය; ශ්‍රේෂ්ඨය (බ්‍රහ්ම සම්පන්නය) ; වක්කාහ, ප්‍රකාශයෙහි සමර්ථය; අර්ථ මැනවින් පහදාදෙන්නෝය; අමරණියබව ලබාදෙන්නෝය; ධර්ම ස්වාමියෝය...”

“...හගවා ජානං ජානාති, පසං පසාති, වක්ඛුහුතො ඥාණහුතො ධම්මහුතො බ්‍රහ්මහුතො වක්කා පවක්කා අක්කං නින්නනා අමතස්ස දාතා ධම්මස්සාමී තථාගතො...”

සටහන: ම.නි: මහාකච්චාන හද්දේකරත්ත සූත්‍රයේ දී ද මෙම ගුණ වර්ණනාව කර ඇත. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි:(6):10 නිපාත:10.4.2.6, දුතිය අධම්ම සූත්‍රය, පි.494, EAN:10:172-6 non-Dhamma-2, p.551.

2) “...පෙරදිග දනව්වෙහි සැවත් නම් නුවරක් ඇත. එහි, ඒ අරහත් සම්මා සම්බුද්ධවූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දැන් වැඩවසනසේක. ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වනාහි මේ කාමරාග ... දිට්ඨිරාග බැඳීම් හැම ඉක්මවා වැඩසිටිති”

“...පුරුෂේෂ සාවතී නාම නගරං. තත් සො හගවා එතරහි විහරති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො... හගවා ඉමඤ්චව කාමරාග... ඉමඤ්ච දිට්ඨිරාග විනිවෙස විනිබ්බං පලිගෙධ පරියුට්ඨානඡෙක්ඛාසානං සමතික්කන්තොති”.

මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1): 2 නිපාත: 2.1.4.6 සූත්‍රය, පි. 166 , EAN: 2: 37.6 Sutta, p.62.

▼ මහා මුගලන් තෙරුන්

එක්සමයක බ්‍රහ්මදේවරාජයෙක් ඇසූ පැනයකට පිළිතුරු ලෙසින් මුගලන් මහා තෙරුන් මෙසේ වදාළහ:

“ත්‍රිවිද්‍යා ඇති සාදධිවිධ ඥානයට පැමිණි පරසිත දැනීමෙහි දක්ෂවූ, ක්‍ෂය කළ ආසව ඇති රහත්වූ, බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෝ බොහෝය”.

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1): බ්‍රහ්මසංයුත්ත:6.1.5 අපරාදිට්ඨිසූත්‍රය, පි. 286.

▼ වංගීස තෙරුන්

1. එක්සමයක බුදුන් වහන්සේ, වම්පා නුවර අසල පිහිටි ගග්ගාරා පොකුණ තෙර , 500ක් සංඝයා, 700ක් පමණ ගිහි උවසුවන් හා දහස්ගණන් දෙවියන් සමග වැඩවසන අවස්ථාවේ, උන්වහන්සේගේ ගරීර වර්ණය හා යසස සෙසු හැම අබ්බවා බබලන සේක. ඒ බව දුටු වංගීස තෙරුන් මෙසේ වදාළහ:

“පහව ගිය වලාකුළු ඇති අහසේ සඳද, හිරුද යම්සේ බබලයිද, මහාමුනිවූ බුදුන් වහන්සේ, එලෙස යසසින් සියලු ලෝකයා අබ්බවා බබලන සේක”.

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) සගාථවග්ග: වංගීසසංයුත්ත:8.1.11 ගග්ගාරා සූත්‍රය, පි.374.

2. “...ත්‍රිවිද්‍යා ඇති, මරු නැසූවා වූ ශ්‍රාවකයෝ, දිනු සංග්‍රාම ඇති නිරුත්තර වූ ‘සත්ථවාහ’ නම් බුදුරාජානන් වහන්සේ පයුරුපාසනය

කරති. සියල්ලෝම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පුත්තුය... තෘෂ්ණාශල්‍යය නසන සුර්යබන්ධු වූ සර්වඥයන් වහන්සේ වදිමි”.

බලන්ත: සංයු.නි: (1) වංගීසසංයුත්ත:පචාරණ සූත්‍රය,පරොසහස්ස සූත්‍රය.

▼ සේල තෙරුන්

“...මුනින්ද්‍රයාණෙනි, ඔබ වහන්සේ බුද්ධිය...ශාස්තෘයහ...මරුන් මැඩුසේක... අනුසයන් සිදු උතතිණි වූ සේක...ප්‍රජාව තරණය කරවන්නේහය...උපධි සමතික්‍රාන්තකළහ, ආශ්‍රව බිඳුණලදහ, සිංහක් සෙයින් උපාදාන රහිතව සිටි, සියලු හය හෙරව පහකළහ...”

බලන්ත:ම.නි:සේලසූත්‍රය.

▼ සැරියුත් තෙරුන්

බුදුන් වහන්සේ, අවසාන වාරිකාවේ දී නාලන්දා නුවර , පාචාරික අභිවනයෙහි වැඩ වසන අවස්ථාවේදී, සැරියුත් මහා තෙරුන්, බුදුන් වහන්සේ වැද නමස්කාර කර මෙසේ පවසා ඇත:

"...වහන්ස, සම්බෝධි (රහත්මග නුවණ) නම්වූ යම් දෙයක් ඇත්ද. එයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට වඩා අභිඤ්ඤාවූ (උත්තරිතර ඥානයෙන් යුක්තවූ) අන් මහණෙක් හෝ බමුණෙක් හෝ ඉකුත් කල්හි නොවිය, මතුත් නොවන්නේය, දැනුදු නැතයයි මම මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කෙරෙහි ප්‍රසන්නවූවෙමි"

මූලාශ්‍රය: දීඝ.නි: මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රය:17 ශාරිපුත්‍ර සිංහනාදය, පි.144.

▼ බෙමා තෙරණිය

" බාලයෝ නක්ෂත්‍රයට වදී, වනයෙහි ගිනිදෙව් පුදයි, ඔවුන් යථාභූතය නොදත් නිසා, ඒවා ශුද්ධිය ලෙස සිතති. මම පුරුෂඋත්තමවූ සමායක් සම්බුදුන් වදිමින්, බුදුන් ගෙ අනුසස් කර, හැම දුකින් මිදුනෙමි"

මූලාශ්‍රය: බු.නි:පෙරිගාථා:6.3 ,පි.404

▼ හදාකුණ්ඩල කේසි තෙරණිය

"ගිජුකුලු පච්චේ දිවාච්චාරස්තානයෙන් නික්ම, භික්ෂු සංඝයා විසින් පිරිවරණලද, කෙළෙස් රහිත වූ බුදුන් දුටිමි. බුදුන් හමුයේ දෙදණ බිම පිහිටුවා ඇඳිලි බැඳ වැන්දෙමි. 'ඒව, හදාවෙනි යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ, එය මගේ උපසම්පදාව විය".මූලාශ්‍රය: බු.නි:පෙරිගාථා:5.9 ,පි.398.

▼ වසේට්ඨී තෙරණිය

" මම පුත්‍ර ශෝකයෙන් පීඩිතව, එනිසාම සිහිනොමැතිව, නග්නව, මුදාහල කෙස් ඇතිව එ එ තැන හැසිරුනෙමි. කසළ ගොඩේද, සොහොනේද, මාවතේද තුන්වසක් සා පිපාසෙන් හැසිරුනුමි. අදාත්තයන් දමනය කරන, කිසිම බියක් නොමැති සුගතවූ සම්බුද්ධයන් වහන්සේ, මියුලු නුවර බලා යන ගමනේදී මට හමුවිය. පියවි සිහි ලැබූ මම බුදුන් වහන්සේ වෙත එළඹ උන්වහන්සේට නමස්කාර කෙළෙමි. එ ගෝතම බුදුන් වහන්සේ මට අනුකම්පාවෙන් දහම දෙසුසේක, එ දහම අසා

සසුනේ පැවිදිවුවෙමි, බුද්ධ වචනයෙහි යෙදෙමින් නිවන පදය පසක් කරගනිමි". මූලාශ්‍රය: බු.නි:පෙරිගාථා:6.2 ,පි.402

18) අන්‍යආගමිකයන් බුදුගුණ පැවසීම- Praising The Buddha by the other religious sects

▲බුදුන් වහන්සේ සරණ නොගියද, උන්වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ විසූ බොහෝ අන්‍යආගමිකයෝ එතුමන්ගේ ගුණ පවසා ඇත. එ සමයේ බ්‍රාහ්මණ වංශය බලගතුව සිටි නිසා බොහෝ බ්‍රාහ්මණයන් බුදුන් වහන්සේට එරෙහිව කටයුතු කළහ. එහෙත්, ධර්මය අසා අවබෝධ කරගත් බ්‍රාහ්මණයන් බොහොමයක් බුදුන් සරණ ගියහ. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:1,3.

▼උපක ආච්චක: බුදුන් වහන්සේ දැක ප්‍රසාදයට පත් උපක ආච්චක මෙසේ පැවසූහ:

“විසුසන්නානි බො තෙ ආවුසො ඉඤ්ජියානි පරිසුද්ධා ජච්චණ්ණා පරියොදානො...”

“ඇවැත්නි, ඔබ වහන්සේගේ වක්ෂුආදී ඉන්ද්‍රියෝ විශේෂයෙන්ම ප්‍රසන්නය, සිරුර පැහැය පිරිසිදුය, අතිශයින්ම නිර්මලය”.

සංභත: පසුකලෙක, උපක බුදුන් වහන්සේ දැකීමට පැමිණ පැවිදිබව ලබාගනි. මූලාශ්‍ර: වි.න.පි: මහාවග්ග පාලි1: ඛන්ධක:14 පඤ්ඤවචග්ගිය කථා:4 ඡේදය, පි.94.

▼ වෙරඤ්ජකවැසි බ්‍රාහ්මණ පිරිස

බුදුන් වහන්සේ දැකීමට ජේතවනයට යෑමට සූදානම්වූ, වෙරඤ්ජකවැසි බ්‍රාහ්මණයන් තම පිරිසට බුදුන් වහන්සේ ගෙ ගුණ මෙසේ පවසා ඇත:

"...ඒ භවත් ගොතුවන් ගැන මෙවන් කලණ යසස් උස්ව නැගී ඇත: ඒ භවත්හු මේ කරුනින්ද අරහත්ය, සම්මාසම්බුද්ධය...දෙවියන් සහිත...මෙලොව හා...ප්‍රජාව තමාවිසින්ම දැන, පසක් කොට දන්වති...ආදී කල්‍යාන...මධ්‍ය කල්‍යාන...පරියාසාන කල්‍යාන...දහම දෙසති...කෙවල පරිපූර්ණ පාරිශුද්ධ බ්‍රහ්මචරියාව පවසති. එබඳු රහතුන්ගේ දර්ශනයක් වේ නම් එය මානවය". මූලාශ්‍ර:ම.නි:(1) 1.5.2 වෙරඤ්ජක සූත්‍රය, පි.692

▼ කෝසලදනවචේ සාලා බමුණු ගම් පිරිස

බුදුන් වහන්සේ වදාළ ධර්මය අසා පැහැදුන මේ පිරිස මෙසේ පවසා ඇත:

"...භවත්ගෝතමයිනි, ඉතා මැනවි...යම් පරිදි යටිකුරු කළයක් උඩුකුරුකරන ලෙසින්, ආවරණය කළ දෙයක් විවර කරන ලෙසින්, මග මුලාවූ කෙනෙකුට හරිමග පෙන්වාදෙන ලෙසින්...ඇස්ඇති අය රූප දකින ලෙසින්...අඳුරමකා තෙල් පහනක් දල්වන ලෙසින්...භවත් ගෝතමයන් අපට නන් අයුරින් දහම පැවසූහ...අපි භවත් ගෝතමයන් සරණ කොට යමිහ". මූලාශ්‍රය: ම.නි: (1) 1.5.1 සාලෙයික සූත්‍රය, පි.682.

▼ උපාලි ගහපති

පෙරදී නිගණ්ඨතාට පුත්‍රගේ අනුගාමිකවූ, නාලන්දාවේ ප්‍රස්ථිත ගපතිවූ, උපාලි හට, මහණ ගොයුම් ගෙ මායාවට (ආවර්තී මායාව) හසුවී බුදුසරණ යෑම ගැන නිගණ්ඨතාට පුත්‍ර ඔහුට දොස් පවසන විට උපාලි ගහපති මෙසේ පවසා ඇත:

"... ආවර්තී මායාව හදුය... කලානාය, මගේ ප්‍රිය නැදැයෝ එම මායාවෙන් ආවර්තී වෙන්නේ නම්..හැම ක්ෂත්‍රියෝ... බමුණෝ... වෛශ්‍යයෝ... ශුද්‍රයෝ...එම මායාවෙන් ආවර්තී වෙන්නේ නම් එය ඔවුන්ට බොහෝ කල් හිත සුවපිණිස වේ... හඟවත් අරහත් සම්මා සම්බුද්ධයන් වහන්සේගේ කථා බාලයන්ට නොව පණ්ඩිතයන්ටම සුදුසු, යෝග්‍ය දහමකි".

ඉන්පසු නිගණ්ඨතාට පුත්‍ර, උපාලි කවරෙකුගේ ශ්‍රාවකද? යයි විමසුවිට උපාලි ගහපති මෙසේ පැවසූහ:

“ධර්ම-පාණ්ඩිතයාවූ, විගත මෝහවූ, පංචවේතෝබ්ල බිඳිනලද, මාරවිජය කල, කෙලෙස් දුකින්, විපාක දුකින් නිදුක්වූ, දෙවියන් හා මිනිසුන් කෙරෙහි යහපත්වූ සමමෙතැ ඇති, වැඩු ශීලය ඇති, සුන්දර ප්‍රඥා ඇති, රාගාදී විෂම හැරදැමූ, විගත රාගමල ඇති, ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මම ශ්‍රාවක වෙමි...”

සටහන: උපාලි සුත්‍රයේ සම්පූර්ණ විස්තර වර්ණනාව දක්වා ඇත.
මූලාශ්‍රය:ම.නි: (2) 2.1.6 උපාලි සුත්‍රය, පි.76.

▼ වංකි බ්‍රාහ්මණ

බුදුන් වහන්සේ තම ප්‍රදේශයට පැමිණිබව අසා උන්වහන්සේ බැහැදැකීමට එ බමුණා කැමත්ත පලකලවිට, ඔහුගේ පිරිස, මහණ ගොතමට වඩා ඔහු උසස් යයි කියා එ ගමන නතර කිරීමට උත්සාහ කල අවස්ථාවදී ඔහු මෙසේ පවසා ඇත:

"...මහණ ගොයුම් වූකලි විශිෂ්ඨ රූප ඇත, දර්ශනීයය ප්‍රසාද එළවනු සුළුය, පරම වර්ණ සුන්දරත්වයෙන් සමන්වාගතය, රන්වන්ය, මහාබමු බඳු සිරුර ඇත... සිල්වත්ය ...ආරිය ශීලය ඇත... කලණබස ඇත, මධුර ස්වරය ඇත, ... එ උතුමා අප දක්නට පැමිනෙන්නට නුසුදුසු ය... අප එ උතුමන් දකින්නට යාම සුදුසුය...". මූලාශ්‍රය:ම.නි: (2) 2.5.5. වංකි සුත්‍රය, පි.662.

▼ කාපටික බ්‍රාහ්මණ මානවක

බ්‍රාහ්මණ වේදයේ පරතෙරට ගිය, බ්‍රාහ්මණයන්ට වඩා සෙසු අය පහත්ය යන මතය දැඩිව දැරූ මොහු, බුදුන් වහන්සේ විසින් වදාළ ක්‍රමානුකූලව පුහුණුව යහපත් ලෙසින් අවබෝධ කර ශ්‍රද්ධාව පිහිටුවා ගෙන මෙසේ පවසා ඇත:

"...අපි සත්‍ය ආරක්ෂා කරගන්නා අන්දම...සත්‍ය අවබෝධ කරගන්නා අන්දම... සත්‍යයට පැමිණීම...හවත් ගෝතමයන් වෙතින් ඇසුවෙමි...හවත් ගෝතමයෝ ඒ ගැන කරුණු ප්‍රකාශ කළහ...ඒවා අපට රුස්සන්නේ වෙයි... පිලිගත හැකිවෙයි... එයින් අපි සතුටු විය...අපි ඇසූ යම් යම් කරුණු ගැන හවත් ගෝතමයෝ ප්‍රකාශ කලදේ ට අප කැමතිය, සතුටුය...හවත් ගෝතමයෝ මට ශ්‍රමණයන් කෙරෙහි...ප්‍රේමය...ප්‍රසාදය...

ගෞරවය... ඉපදවුහ..." බලන්න: උපග්‍රන්ථය:3 .මූලාශ්‍රය:ම.නි: (2) 2.5.5. වංකි සූත්‍රය, පි.662.

▼ සකුලදායී පරිබ්‍රාජක

බොහෝ ශිෂ්‍යයන් ඇති, ප්‍රසිද්ධ ගුරුවරයෙක් වූ මොහුට බුදුන් වහන්සේ ගැන ප්‍රසාදයක් පැවතී. එවක, සිටි අන්‍යාභාගමික ගුරුවරුන් හට ඔවුන්ගේ සිසුන්ගේ ගරුසැලකිලි නොමැති බව පැවසූ මොහු, බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක පිරිස, උන්වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ඇතිව, ගෞරව භක්තිය ඇතිව හැසිරෙන බව පවසා ඇත:

"...ශ්‍රමණ ගෝතම... ප්‍රසිද්ධය, යසස් ඇත. බොහෝ දෙන විසින් සාධු සම්මතය ... ශ්‍රාවකයන් විසින් ගුරුපූජා ඇත්ත..ඔවුන් ශ්‍රමණ ගෝතම සත්කාර කොට ගරුකාර කොට වෙසති... යම් කලක ශ්‍රමණ ගෝතමයන් නොයක් සිය ගණන් පිරිසට දහම දෙසයිද...ශ්‍රාවකයන් ගෙ කිවිසි භඩ්ක් හෝ උගුර පාදන භඩ්ක් හෝ නැත..."

සටහන: ම.නි. වූලසකුලදායී සූත්‍ර දේශනාව අවසානයේ, මෙතෙම බුදුන් වහන්සේ ගැන ශ්‍රද්ධාව උපදවා පැවිදිවීමට කැමත්ත පලකළද, ඔහුගේ සිසුන් මැදහත්ව එයට බාධා කළහ.. මූලාශ්‍රය:ම.නි: (2) 2.3.7 මහා සකුලදායී සූත්‍රය, පි.348.

▲ සේල බ්‍රාහ්මණයා (පසුව සේල තෙර) බුදුන් වහන්සේ පළමු දැක්මෙන් පැහැදී, උන්වහන්සේගේ ගුණ ලක්ෂණ වර්ණනාකිරීම:

“භාග්‍යවතුන්වහන්ස ඔබ වහන්සේ පිරිසුන් සිරුර ඇතියහ...මහා පුරිස ලක්ෂණ ඇතියහ...පස්පැදිස්නා නුවණ ඇතියහ...ඔබ වහන්සේ සක්විතිරජවන්නට නිසියහ....”. බලන්න: ම.නි. සේල සූත්‍රය.

19) මාරයා බුදුගුණ පැවසීම- Praising The Buddha by Mara

▲ බුදුන් වහන්සේ මාර සේනාව පරදවා සම්බෝධිය ලැබීම ගැන දුකට පත් මාරයා දැක ඔහුගේ දියණියන් එ පිලිබදව විමසුවට ඔහු මෙසේ පවසා ඇත:

“ අරහං සුගතො ලොකෙ න රාගෙන සුවානසො,
මාරෙධයාමතිකකතෙනා තසමා සොවාමහං භුසසනති”

සුගතයන් වහන්සේ අර්හත්ය, රාගයෙන් බැද ගත නොහැකිය, මාරවිෂය ඉක්මවා ඇත,එමනිසා මම බලවත් සංතාපයෙන් පෙළෙමි.

මූලාශ්‍ර: සංයු:නි:(1):මාරසංයුත්ත: 4.3.5.මාරධිතු සූත්‍රය, පි .252, ESN: Marasamyutta: 25.5 Mara's Daughters, p. 298.

20) රජවරු බුදුගුණ වැනීම- Praising The Buddha by Kings

▲ රජවරු බුදුගුණ වැනීම- Praising The Buddha by the Kings

බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ වාසය කළ මහා රජවරුන්: රජගහනුවර සේනිය බිම්බිසාර, ඔහුගේ පුත් අජාසත් රජ, මගධයේ පසේනදී කෝසල රජ ආදී රජවරුන් හා ඔවුන්ගේ බිසවුන් බුදුගුණ වර්ණනා කර ඇතිබව

සූත්‍ර දේශනාවල පෙන්වා ඇත. කප්පිත රජ, පුක්කුසාති රාජ, බුදුගුණ අසා පැහැදී පැවිදිබවට පත්වූහ. බලන්න: උපග්‍රන්ථය:1,3.

▼ පසේනදී කෝසල රජතුමා

බුදුන් වහන්සේට ගෞරව සම්මාන පුදකිරීමට, මෛත්‍රිය සම්ප්‍රයුක්ත උපහාර දැක්වීමට හේතු කරුණු 10ක් පසේනදී කෝසල රජතුමා පෙන්වා ඇත: 1) බුදුන් වහන්සේගේ: ප්‍රතිපදාව බොහෝ දෙනාගේ හිත සුව පිණිස කටයුතු කිරීමය-ඔවුන් කල්‍යාණ ධර්මය-කුශල ධර්මය වූ අරිය මාර්ගයේ පිහිටුවනි 2) උන්වහන්සේ සිල්වත්ය;පරිණත හැසිරීමෙන් යුක්තය. 3) උන්වහන්සේ, දීර්ඝ කාලයක්ම, ආරණ්‍ය සේනාසනවල සන කැලෑ වාසස්ථාන වල වැඩ සිටිති. 4) උන්වහන්සේ, තමන්ට ලැබෙන ඕනෑම සිව්පසයකින් සතුටුවෙති.5) උන්වහන්සේ, තෑගි ලැබීමට, ආගන්තුක සත්කාරයට, පුද පූජා ලැබීමට, උත්තමාවාරය ලැබීමට සුදුසුය, ලෝකයට අනුත්තර පින් කෙතකි. 6) උන්වහන්සේ, සිතැති පරිදි, තපස් ජීවිතයට අදාළවන, කෙළෙස් ප්‍රභිණය කිරීමට මගපෙන්වන, සිත්සන්තානය විවෘත කිරීමට හේතුහුවන කථා දේශනා කරති. 7) උන්වහන්සේ, පහසුවෙන්ම සිව් ජාන සම්පත් ලබති 8) උන්වහන්සේ, අප්‍රමාණවූ පෙර ජාති සිහිකරති. 9) උන්වහන්සේ, චූත උත්පති නුවණින්, සත්වයන්ගේ මරණය හා යළි උපත දකිති. 10) උන්වහන්සේ, සියලු ආසව ඤය කර, මේ ජීවිතයේදීම සුවයෙන් සැපයෙන් වැඩ සිටිති. මූලාග්‍ර: අංග.නි:(6):10 නිපාත: මහා වග්ග, 10.1.3.10. ද්විතීය කොසල සූත්‍රය,පි. 144, EAN:10: 30.10 Kosala-2, p. 507.

21) යක්ෂයෝ බුදුගුණ වැනිම -Praising The Buddha by the Yakkas

▲ පුත්තබුදු හා ඔහුගේ යක්ෂණියෝ

එක්සමයක බුදුන් වහන්සේ නිවන පිළිබඳව සංඝයාට වදාළ දේශනය අසා පුත්තබුදු හා ඔහුගේ යක්ෂණියන් බුදුගුණ වර්ණනා කර ඇත.

“ මැණියෙනි, සදහම් නොදත් නිසා දුකසේ හැසිරෙමු, ප්‍රභාකරවූ පසැස් ඇති පසුලු අත්බව දරණ මේ බුදුරජාණන්වහන්සේ අතිශයින් මුළාවූ දෙවිමිනිසුන්ට දහම් දෙසන සේක”

මූලාග්‍ර: සංයු.නි: (1): සගාථවග්ග: යක්ඛසංයුත්ත: 10.1.7 පුතබ්බසු සූත්‍රය, පි.398.

▼ සතාගිර යක්ෂ ඔහුගේ මිතුරු හේමවත යක්ෂයාට පුර පසලොස්වක දින බුදුන් වහන්සේ බැහැදැකීමට ඇරයුම් කර, මිතුරා තුල ශ්‍රද්ධාව අතිකරලීමට මෙසේ බුදුගුණ පවසා ඇත:

“...සියලු සතුන් කෙරහි සමසිත් ඇති බුදුන් වහන්සේගේ සිතද යහපත් ලෙසින් සමාහිතය...නුවණින් පිරිසිදු දැන අර්ථයම පවසති...බුදුරජට සියලු දහම්හි නුවණැස ඇත්තේය...”

සටහන: එම යක්ෂ මිතුරන් දෙදෙන බුදුන් වහන්සේ දැක දහම් අසා අපමණ සතුටට පත්ව මෙසේ පැවසූහ:

“සාද්මත්...යසස්වූ දහසක් යක්ෂයෝ හැම ඔබ සරණ කොටයති, ඔබ වහන්සේ අපගේ නිරුත්තර ශාස්තෘය..අපි සම්බුදුන් නමදීමින් ධර්මය

වණමිත් ගමිත් ගමට යමු”. මූලාශ්‍රය:බු.නි:සු.නි:උරගවග්ග:1-9 හේමවත සූත්‍රය, පි.69.

▼ අලාවක යක්ෂයා බුදුගුණ වැනිම

පළමුව බුදුන් වහන්සේට එරෙහිව බස් කථාකළ මොහු පසුව බුද්ධ දේශනාව අසා සතුටට පත්ව මෙසේ පවසා ඇත:

“ඒකාන්තයෙන්ම බුදුන් වහන්සේ මගේ යහපත් පිණිස අළුවිපුරයට වැඩියහ... මහත් එල ඇති පින්කෙත මම දැනගනිමි, මම බුදුන් නමදිමින්, ධර්මයේ සුධර්මකය කියමින් ගමිත් ගමට නුවරින් නුවරට හැසිරෙමි”.

මූලාශ්‍රය:බු.නි:සු.නි:උරගවග්ග:1-10 ආලවක සූත්‍රය, පි.74.

22) බුදුන් වහන්සේට අපවාද කිරීම- Accusations to The Buddha

▲ සංජය පරිබ්‍රාජක වෙතින් ඉවත්ව උපනිස්ස හා කෝලිත පරිබ්‍රාජකයන්, බුදුන් වහන්සේ වෙත සැරියුත්, මුගලන් ලෙසින් පැවිදිබවට පත්වීම ගැන මිනිසුන් බුදුන් වහන්සේට අපවාද කළෝය:

“ මහා ශ්‍රමණ තෙමේ සංජය අතවැසි සියල්ලන් තමන් වෙත පමුණුවා ගෙන රජගහ නුවරට ආයේය; දැන් කවරකු ගෙනයන්නේද?”

“ ...ශ්‍රමණ ගෞතම තෙමේ දරුවන් නැතිකිරීම පිණිස පිළිපන්නේය, වැන්දඹුව පිණිස පිළිපන්නේය. දැන් ඔහු ජට්ටයෝ දහසක් පැවිදිකරණලදී. සංජය පරිබ්‍රාජකයාගේ අතවැසි 250 ක් ද පැවිදිකරනලදී. ඉතා ප්‍රසිද්ධවූ මේ මගද දනව්වැසි කුලපුත්‍රයෝ ද ශ්‍රමණ ගෞතම වෙත බ්‍රහ්මචරියාවේ හැසිරෙති...”

සටහන: එම අපවාද ගැන සංඝයා, බුදුන් වහන්සේට දැන්වූ විට උන්වහන්සේ වදාළේ එවැනි කතා වැඩිකලක් නොපවතින බවය. එසේ මිනිසුන් කතා කරනවිට මෙලෙසින් පවසන ලෙස බුදුන් වහන්සේ අනුසස්සනය කළහ:

“මහා වීරිය ඇති තථාගතවරයෝ ඒකාන්තයෙන්ම හික්මවිය හැකි ජනයා සහමොක් සැපයට පමුණුවති. එසේ ධර්මයෙන් පමුණුවන කල්හි තතු දන්න අයගේ කවර දොස් පළ කිරීමක් වේද?”

සතියක් ඇවෑමෙන් ඒ කතාබහ අතුරුදහන් විය. මූලාශ්‍රය:වින.පි: මහාවග්ග පාලි 1: 84. සාරිපුත්‍ර මොග්ගල්ලාන පබ්බජා කතා, පි.168.

▼ බුදුන් වහන්සේ වෙතින් ධර්මය අසා පැහැදුන උපාලි ගහපති (පෙර නිගන්ඨනාථ පුත්‍රගේ ශ්‍රාවකයකි) බුදුන් සරණ ගිය බව ඇසූ නිගන්ඨනාථ පුත්‍ර පවසා ඇත්තේ බුදුන් වහන්සේ මායා කාරයෙක් බවත්, මායාවෙන්, අන්‍ය ආගමික පිරිස වැඩි කරගන්නා බවය. බලන්න: ම.නි: උපාලි සූත්‍රය.

සටහන: බුදුන් වහන්සේ විසාලානුවර වැඩවාසය කරන සමයේ හද්දිය ලිච්චවි ද, අන්‍ය ආගමිකයන් බුදුන් වහන්සේ ‘මායාකාරයෙක්ය’ යයි කියන බව, උන්වහන්සේට දන්වා ඇත. බලන්න: අංගු.නි: (2): 4 නිපාත: 4.4.5.3 හද්දිය සූත්‍රය, පි.392.

▼ බුදුන් වහන්සේ, කෝලිය දනව්වේ වැඩ වාසය කරන සමයේ, පාටලිය ගාමිණී නම් ග්‍රාමනායකයා, බුදුන් වහන්සේ බැහැදැක මෙසේ පවසාඇත:

“වහන්ස, මහණ ගොයුම් (ගෝතම) ‘මායා දනිති, ඔහු මායාකාරයෙකි’යි මෙය මා විසින් අසන ලදී...”

බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“ගාමිණී, මම මායාවත් මායාවේ විපාකයත් දනිමි. මායාකාරයා, යම්සේ කටයුතුකර සැප නැති, දුක ඇති නිරයට පැමිණේ නම් එයද දනිමි”

සටහන: බුදුන් වහන්සේ මායාව පිළිබඳ අවබෝධ කර ඇත, එහෙත්, මායා කාරයෙක් නොවේ. ඒ පිළිබඳව පෙන්වා දුන් උපමාව. කෝලිය රජුගේ ලම්භවූලක සෙබළුන් (භටයන්) සිටිති. පාටලිය ගාමිණී, ඔවුන් දුස්සීල බව දනී. ඔවුන්ගේ පාපි ස්වභාවය දැනගත් පමණින්, ඔහු දුස්සීල කෙනෙක් නොවේ. මූලාශ්‍රය: සංයු. නි: සළායතනවග්ග: ගාමිණී සංයුත්ත: 8.1.13 පාටලිය සූත්‍රය, පි.611

▼ බුදුන් වහන්සේ, වෙරඤ්ජ නුවර අසබඩ නලේරු නම් කොසඹ ගස මූල වැඩ සිටින සමයේ, වෙරඤ්ජ බ්‍රාහ්මණයා, උන්වහන්සේ, වැඩිහිටියන්ට ගරු නොකරන බව ආදී කරුණු 8 කින් උන්වහන්සේට අපවාද කරනලදී. ඒ පිළිබඳ මෙහි විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත.

සටහන: මේ සූත්‍රය අවසානයේදී, වෙරඤ්ජ බ්‍රාහ්මණයා, බුදුන් සරණ ගිය උපාසකයෙක් විය. බලන්න: උපග්‍රන්ථය: ගිහි ශ්‍රාවකයෝ. මූලාශ්‍රය: අංගු. නි: (5): 8 නිපාත: මහාවග්ග: 8.1.2.1 වෙරඤ්ජ සූත්‍රය, පි.62.

23) ශ්‍රාවක සංඝයාට ඇතිවිස්වාසය- Faith of the Disciples

▲ එක්සමයක බුදුන් වහන්සේ කුසිනාරා ප්‍රදේශයේ වාසය කරන අවස්ථාවක සංඝයා ගෙන්, ඔවුන් බුදුන් වහන්සේ ගැන කෙසේ සිතන්නේද? යයි විමසූහ. සංඝයා මෙසේ පිළිතුරු වදාළහ:

“භාග්‍යවතුන් වහන්සේ... වීර... පිණ්ඩපාත... සේනාසන හේතුවෙන් හෝ. එ එ භවයන්හි සුව වීදීම යන හේතුවෙන් හෝ දහම් දෙසති යයි අපට සිත් නොවේ... භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, අනුකම්පා ඇත, හිතේෂිත, අනුකම්පා පිණිස දහම් දෙසන සේක යයි අපට සිත්වේ...”

මූලාශ්‍රය: ම. නි: (3) 3.1.3 කිත්තිසූත්‍රය, පි.60.

▼ එක් අවස්ථාවක මිගාරමාතා ප්‍රසාදයේ, 500ක් පමණ භික්ෂු සංඝයා සමග වස් පාවරණ යෙහි වැඩ සිටියහ. එහිදී, බුදුන් වහන්සේ, සංඝයා අමතා, උන්වහන්සේගේ කායික හෝ වාචික ක්‍රියා කිසිදෙයකට සංඝයා අගෞරව කරන්නේද? යයි විමසූහ.

*ඒ අවස්ථාවේදී, සැරියුත් තෙරුන් බුදුන් වහන්සේට වැද නමස්කාර කොට මෙසේ පැවසූහ:

“...භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ කායිකවූ හෝ වාචිකවූ හෝ කිසිවකට අපි නොම ගරහමු. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වනාහි කාශ්‍යප බුදුන්ගෙන් පසු තුළුපත් මග උපදවන සේක. නො හටගත් මග දනවන සේක. නො දෙසු

මග දෙසන සේක. මාර්ගය දන්නා සේක. මාර්ගය දන් සේක... බුදුන් වහන්සේට පසුව, මාර්ගය අනුව ගිය (මාර්ග ඥානයෙන් සමන්විත) ශ්‍රාවකයෝ දැන් වෙසෙත්”.

* එ අවස්ථාවේදී, වංගීස තෙරුන් මෙසේ පැවසූහ:

" සංයෝජන නම්වූ ද බන්ධන නම්වූද කෙලෙස් සිද්ධ දුක් රහිතවූ ඤාය කළ පුනර්භව ඇති සෘෂිවූ පන්සියක් හික්ෂුහු අද පුණ්‍යපොහෝ දින විශුද්ධි පවාරණය පිණිස එක් රැස්වූහ. සක්විති රජ තෙමේ ඇමති සමුහයා විසින් පිරිවරන ලදුව සතර සයරු හිමි කොට ඇති මේ පොළොව භාත්පස යම්සේ පිලිවෙලින් පරිගමනය කෙරේද... එලෙස ත්‍රිවිද්‍යා ඇති, මරු නැසුවාවූ, ශ්‍රාවකයෝ දිනු සංග්‍රාම ඇති, නිරුත්තරවූ, සත්ථවාහ නම් බුදුන් වහන්සේ පයුරුපාසනය කෙරෙති. සියල්ලෝම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පුත්තුය. මෙහි හිස් පුභුලෙක් නැත. තන්හාගලා නසන, සුරියබන්ධවූ සර්වඥයන් වහන්සේ වදිමි"

මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (1) වංගීසසංයුත්ත:8.1.7 පවාරණ සූත්‍රය,පි.366.

24) බුදුන් වදාළ ධර්මය-The teachings of The Buddha

▲බුදුන් වහන්සේ, තමන් වහන්සේ විසින්ම අවබෝධ කරගත් සත්‍ය, බුද්ධ ධර්මයය: වතුරාර්ය සත්‍ය, පටිච්චසමුප්පාදය, බෝධිපාක්‍ය ධර්මතා ආදීය, දුකින් මිදීම පිණිස, විමුක්තිය පිණිසය.බුදුන් වහන්සේ වෙතින් ධර්මය ඉගෙන ඒ පිළිබඳව ශ්‍රාවකයන් දේශනා කළ ඉගැන්වීම් ද බුද්ධ ධර්මයමය. ධර්මය දැකීම බුදුන් වහන්සේ දැකීම බව මෙහිදී පෙන්වා ඇත:

“වක්කලී, ...යමෙක් ධර්මය දකිනම් හේ මා දකියි, යමෙක් මා දකින්නේ නම් හේ ධර්මය දකියි...”

“...යො බො වකකලී ධම්මං පසසති සො මං පසසති,
යො මං පසසති සො ධම්මං පසසති...”

සටහන: මේ දේශනාව වදාළේ වක්කලී තෙරුන්ටය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (3): බන්ධසංයුත්ත:ථෙරවග්ග: 1.2.4.5 වක්කලී සූත්‍රය, පි.234.

▼ අග්‍ර ධර්මය අරභත්වය යයි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ. අග්‍ර ධර්මය පිණිස කරුණු 6 ක් සපුරා ගත යුතුය: ශ්‍රද්ධාව, හිරි හා ඔත්තප්ප, චීරිය, ප්‍රඥාව, තම ජීවිතය හා කය පිලිබඳ අපේක්ෂා නැතිබව.

මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (4): 6 නිපාත: 6.2 3.9 අග්ග ධම්ම සූත්‍රය, පි. 258,
EAN:6: 83.9 The Foremost state, p. 361.

▼ බුදුන් වහන්සේ වදාළ ධර්මවිනය සත්‍යයය:

“ අයං බො පන භික්ඛවෙ මයා ධම්මො දෙසිතො අනිග්ගහිතො අසඬකිලිට්ඨො අනුපවජ්ජො අසසතිකුට්ඨො සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤුහි”. (මා විසින් (බුදුන් වහන්සේ විසින්) උගන්වා වදාළ ධර්මය: වැරදිය යි (අසත්‍යයයි) ඔප්පු කල නොහැකිය, නොකිළිටිය (කෙලෙස් රහිතය), කෙනෙකුට නින්දා කිරීමට (ගැරහීමට) නොහැකිය, නුවණැති

ශ්‍රමණබ්‍රාහ්මණයන් විසින් විවේචන නොකළ (සංසෝධනය නොකළ)
ධර්මයකි.

මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1): 3 නිපාත: මහාවග්ග: 3.2.2.1 සූත්‍රය, පි. 348,
EAN:3: The Great Chapter, 61.1 Sectarian, p. 104.

▼ බුදුන් වහන්සේ වදාළ ධර්මයේ ඇත්තේ එක් රසයකි, එනම් විමුක්ති
රසය යි බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත. මාර්ග ඵල සාක්ෂාත් කරගැනීම
නිසා ආරියෝ ලබන විමුක්ති රසය අග්‍රතම රසයවේ. මාර්ගය සාක්ෂාත්
වීම නිසා ලබන අර්ථරසය හා ඵල සාක්ෂාත් වීම නිසා ලබන ධර්ම රසය,
මගින් විමුක්ති රසය ඇතිවේ. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (1) 1 නිපාත: එකධම්ම
පාළිය: 1.16.4.15 සූත්‍රය, පි. 114.

25) බුදුන් වහන්සේගේ වාදය- What The Buddha declared

▲ බුදුන් වහන්සේගේ වාදය නම් උන්වහන්සේගේ ඉගැන්වීමයි.
උපතිස්ස පරිබ්‍රාජක (සැරියුත් තෙරුන් මහණ වීමට පෙර ගිහිනම), අස්සඪී
තෙරුන් (පස්වග මහණ) දැක පැහැද, එතුමන්ගේ ගුරුවරයා ගේ වාදය
කුමක්ද? යයි විමසූ අවස්ථාවේ, ඒ තෙරුන් මෙසේ වදාළහ:

“යෙ ධම්මා හෙතුප්පහවා තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ,
තෙසඤ්ච යො නිරොධො ඵචංවාදී මහාසමණො’ති”

“හේතුවෙන් උපදින යම් ධර්මයක් වෙත්ද, ඒ හේතුව තථාගත තෙමේ
වදාළහ. ඒ වාදේ යම් නිරෝධයක් වේද, එයද වදාළේය. මහා
ශ්‍රමණතෙමේ මෙබඳු වාද ඇත්තේය”.

මූලාශ්‍ර:වින.පි: මහාවග්ග පාලි1: 84 සාරිපුත්ත මොග්ගල්ලාන පබ්බජා.
පි.161.

▼ එක් අවස්ථාවක බ්‍රාහ්මණයෙක්, බුදුන් වහන්සේ කෙබඳු වාදයක්
ඇත්තේද? කුමක් කියා පාන්නේද? යයි විමසීය:

“ කිංවාදී භවං ගොතමො කිමකඛායීති?”

“ගෝතමයන් වහන්සේ කෙබඳු වාද ඇතිසේක්ද? කුමක් වදාරන්නේද?”
(What does Master Gotama assert, what does he declare?).

බුදුන් වහන්සේ මෙසේ පිළිතුරු වදාළහ:

“කිරියාවාදී වාහං බ්‍රාහ්මණ අකිරියාවාදී වානි”

“බ්‍රාහ්මණය, මම ක්‍රියාවාදීන් වෙමි, අක්‍රියාවාදීන් වෙමි” (Brahmin, I
assert a doctrine of deeds and a doctrine of non-doing)

සටහන: කයෙන්, වචනයෙන් හා සිතින් කරණ දුසිරිත් ක්‍රියා, හා විවිධවූ
ලාමක අකුසල් නොකරණ ලෙසින් ප්‍රකාශ කරන නිසා බුදුන් වහන්සේ
අක්‍රියවාදීය. කයෙන්, වචනයෙන් හා සිතින් කරණ සුසිරිත් ක්‍රියා හා විවිධ
කුසල ධර්ම කරන්න යයි ප්‍රකාශ කරන නිසා බුදුන් වහන්සේ ක්‍රියාවාදීය.

මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (1) 2 නිපාත: 2.1.4.3 සූත්‍රය, පි.160, EAN:2: 34.3
sutta, p. 61.

▼ දණ්ඩපානී ශාකයන් බුදුන් වහන්සේගේ වාදය පිළිබඳ විමසීමක් කල අවස්ථාවේදී බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“යථා වාදී බො ආවුසො සදෙවකෙ ලොකෙ...පජාය සදෙවමනුස්සාය න කෙනවි ලොකෙ විගග්ගා තිට්ඨති, යථා ච පන කාමෙහි විසංයුතං විහරන්තං තං බ්‍රාහ්මණං අකථංකතීං ඡින්නකුක්කුචං භවාහවෙ චිත්තණං සඤ්ඤා නානුසෙති. එවං වාදී බො අහං ආවුසො එවමකොයිති”

“යම් බදු දිට්ඨියක් ඇත්තෙක් ලෝකයා හා කළහ නොකර සිටීද, යම් කරුණින් කාමයෙන් වෙන්ව වාසය කරන, සැකය සහිත, කුකුස් රහිත, සියලුම භවපිලිබඳ පහවූ තණ්හාව ඇති, ඒ ක්ෂීණාසව බ්‍රාහ්මණයා වෙත කෙළෙස් සංඥාවෝ ලැග නොසිටිත්ද, මිත්‍රය, මම එබඳු වාද ඇත්තෙක්මී, එසේ ප්‍රකාශ කරන්නෙක් වෙමි”

සටහන: අටුවාවට අනුව දණ්ඩපානී ශාකයන්, දේවදත්ත භික්ෂුවගේ අනුගාමිකයෙකි. බලන්න: EMN:note:226:p.1085. මූලාශ්‍ර: ම.නි: (1):1.2.8 මධුපිණ්ඩික සූත්‍රය, පි.291, EMN:18: The Honeyball, p.196.

▼ එක්සමයක උත්තිය පරිබ්‍රාජික ගුරු ගෝතම කුමක් ප්‍රකාශ කර තිබේද? යයි විමසුවිට බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“අභිඤ්ඤා බො අහං උත්තිය සාවකානං ධම්මං දෙසෙමි සත්තානං විසුඤ්ඤා සොකපරිඤ්චානං සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථගමාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියායාති”

“උත්තිය, මම විශිෂ්ඨ ඥානයෙන් දැන, සත්වයන්ගේ විශුද්ධිය පිණිස, සෝක විලාප මැඩපවත්වා ගැනීම පිණිස, දුක්වේදනා හා දොම්නස අභවරකරගැනීම පිණිස, මාර්ගය ලැබීම පිණිස, නිවන සාක්ෂාත් කරගැනීම පිණිස, ශ්‍රාවකයනට ධර්මය දේශනා කරමි”.

මූලාශ්‍ර: අංගු.නි: (6):10 නිපාත, 10.2.5.5. උත්තිය සූත්‍රය, පි.374, EAN:10: 95.5 Uttiya, p.536.

▼ බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“මගේ ඉගැන්වීමේ අරමුණ වන්නේ, ඒ ඉගැන්වීම් පුරුදු පුහුණු කරන අය, දුක් සහමුලින්ම විනාශකර දැමීමය”.. මූලාශ්‍රය: දීඝ.නි: පාඨික සූත්‍රය.

25 බුදුන් වහන්සේ පිළිබඳ අන්‍යආගමිකයන් ගේ මත-Views of Other sectarians about The Buddha

▲ සමහර අන්‍ය ආගමිකයන් බුදුන් වහන්සේ මෙබඳු මත දැරූහ:

- 1) ශ්‍රමණ ගෝතම, හැම තපස්බවක්, හැම උග්‍ර තවුස්දමක් ගරහනේනේය.
- 2) ශ්‍රමණ ගෝතම, සෑමදෙයක්ම අභෝසිකරන්නෙකි (වෙනයිකො - abolitionist), ඔහු නිශ්චිත ප්‍රකාස කිරීමෙන් වැලකිසිටින්නෙකි.

ඒ පිළිබඳව බුදුන් වහන්සේ මෙසේ දක්වා ඇත: 1. සෑම උග්‍ර තපස් ව්‍රතයක්ම පුහුණු කලයුතුය යයි මම නො පවසමි. 2. සෑම උග්‍ර තපස් ව්‍රතයක්ම පුහුණු නො කලයුතුය යයි මම නො පවසමි. 3. සෑම ව්‍රත වාරිත්‍රයක්ම (observance) කලයුතු යයි මම නො පවසමි. 4. සෑම ව්‍රත

වාරිත්‍රයක්ම නොකළයුතු යයි මම නො පවසමි. 5.කෙනෙක් සෑම ආකාරයකම ප්‍රධන් වීරිය කළයුතු යයි මම නො පවසමි. 6. කෙනෙක් ඕනෑම ආකාරයකම ප්‍රධන් වීරිය නොකළයුතු යයි මම නො පවසමි. 7. කෙනෙක් සෑම ආකාරයකම අත්හැරීම (relinquishment) කළයුතු යයි මම නො පවසමි.8. කෙනෙක් සෑම ආකාරයකම අත්හැරීම නො කළයුතු යයි මම නො පවසමි.9.කෙනෙක් සෑම ආකාරයකම විමුක්තිය ලබාගත යුතුය යයි මම නො පවසමි. 10. කෙනෙක් සෑම ආකාරයකම විමුක්තිය ලබානොගතයුතුය යයි මම නො පවසමි.

සටහන්: * කෙනෙක් යම්කිසි උග්‍ර තපසක් කරනවිට...වුන වාරිත්‍රයක යෙදීසිටිනවිට... ප්‍රධාන වීරියකරනවිට... කිසියම් අත්හැරීමක් කරනවිට... යම්කිසි විමුක්තියක් ලද විට ඔහුගේ අකුසල ගුණ වැඩිවෙනම්, කුසල ගුණ පිරිහෙනම්, ඒ දේ පුහුණු නොකළයුතුය. බුදුහිමි වදාළහ. ** ඉහත කරුණු වල යෙදෙනවිට ඔහුගේ කුසල ගුණ වැඩිවෙනම්, අකුසල ගුණ පිරිහෙනම්, ඒ දේ පුහුණු කළයුතුවේ. ** මේ සූත්‍රය, බුදුන් වහන්සේගේ ගිහි ශ්‍රාවකයකු වූ වජ්ජියමාහිත ගහපතිහට දේශනා කර ඇත.

මූලාශ්‍ර: අංග.නි: (6):10 නිපාත:10.2.5.4. වජ්ජියමාහිත සූත්‍රය,පි.368, EAN:10: V: 94-4 Vajjiyamāhita, p.535.

26) බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ-පැවිදි හා ගිහි- Disciples of The Buddha: Sangha & Lay people

▲ බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේ උන්වහන්සේගේ අනුගමනය කල, පැවිදි පිරිස:සංඝයා (හික්ෂු, හික්ෂුණි, මහණ හා මෙහෙණියන්), ගිහි පිරිස: උපාසක හා උපාසිකා, සිව් පිරිස ලෙසින් ත්‍රිපිටකයේ සඳහන්ව ඇත. විස්තර පිණිස බලන්න: උපග්‍රන්ථ:1,2,3.

▼ මෙහිදී බුදුන් වහන්සේ, තමන්වහන්සේගේ අග සවිදෙනම: සැරියුත් හා මුගලන් තෙරුන් බව දක්වා ඇත. බලන්න: අග්‍ර ශ්‍රාවකයෝ.

මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (2) : නිදානවග්ග:අන්මතග්ග සංයුත්ත: දුග්ගතවග්ග: 3.2.10 වෙපුල්ල පබ්බත සූත්‍රය, පි.314.

▼ බුදුන් වහන්සේ වැඩසිටි සමයේදී, උන්වහන්සේට 1250 ක් වූ රහත් ශ්‍රාවක පිරිසක් (assemblies of disciples) සිටිබව මේ සූත්‍රයේ පෙන්වා ඇත. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි: (2) : 1: මහාපදාන සූත්‍රය,ඡේද:11 හා13, පි. 18, EDN: 14 Mahâpadâna Sutta: The Great Discourse on the Lineage, p. 151.

▼ බුදුන් වහන්සේ තමන්ගේ සිව් පිරිස, ධර්මයේ ව්‍යාක්ත, විනිත, විශාරද බහුශ්‍රැත, ධර්මධර වෙනතක්, ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපන්න...සමයක් ප්‍රතිපන්න... අනුධර්මවාරී වෙනතෙක්, ස්ව ආචාර්යවාදය (බුදුන්ගේ දහම) ඉගෙන...දේශනා කරනතෙක්... දහම යහපත්ලෙසින් විභාගකර දක්වනතෙක්, දහම යහපත් ලෙසින් නියානිකව දේශනා කරන තෙක් තමන් වහන්සේ පිරිනිවන් නොපාන බව මරයහට පවසා ඇත. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි: මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රය:73 මාර අයාචනය, පි.192.

28) බුදුන් වහන්සේ ගේ විහරණ- Abiding s of The Buddha

▲ බුදුන් වහන්සේ ගේ විහරණ- Abiding s of The Buddha

සංයු.නි. විහාරවග්ගයේ බුදුන්වහන්සේ හුදකලා විවේක සුවයෙන් ධර්මය ආවර්ජනය කරමින් වාසය කළබව දැක්වේ:

“මහණෙනි, මම බුද්ධත්වයෙන් පසු පළමු විහරණයක යේදී සිටියේ නම් ඉන් කොටසක් පමණක් පරික්ෂා කරමින් වාසය කෙළෙමි...”

සටහන්: * අටුවාවට අනුව බුදුන්වහන්සේ බුද්ධත්වය ලබා, සමාධි සුවයෙන් වැඩසිටි සති 7 තුළදී පංචඋපාදානස්කන්ධය, සලායතන, ධාතු, චතුසත්‍ය ආදී ධර්මතා පරික්ෂා කරමින් වැඩවිසූහ. * මේ සූත්‍රයේ බුදුන් වහන්සේ, ‘වේදනාව’ ආවර්ජනය කරමින් වාසය කළබව පෙන්වා ඇත. බලන්න: ESN: note 19, p. 2390. මූලාශ්‍ර: සංයු.නි:(5-1):මග්ගසංයුත්ත:විහාර සූත්‍ර 1,2, පි. 48, ESN: Maggasamyutta, Dwelling 1 & 2, p. 1616.

▼ බුදුන් වහන්සේ වනසේනාසන සේවනය කිරීම: බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“ආහං භික්ඛවෙ අස්ථවසෙ සමපසුමානො අරඤ්ඤ ව්‍යාප්ථානි පතතානි සෙනාසනානි පටිසෙවාමි... අතතො ව දිට්ඨධම්මාසුඛවිහාරං සමපසුමානො, පච්ඡිමඤ්ච ජනතං අනුකම්පමානො”.

“මහණෙනි, අර්ථ දෙකක් දකිමින් මම ආරණ්‍ය ද, වන්පෙත්ද, ගැඹුරු වනසේනාසනද හා සන සේවනය කරමි : 1) මාහට මේ ජීවිතයේදීම සුවයෙන් වාසය කිරීමට පිණිස 2) මතු ඇතිවෙන ජනතාවට (පශ්චිමජනතාව) අනුකම්පා කිරීම පිණිස” (අතතො ව දිට්ඨධම්මාසුඛවිහාරං) 2) මතු ඇතිවෙන ජනතාව ගැන ඇති අනුකම්පාව නිසා (පච්ඡිමඤ්ච ජනතං අනුකම්පමානො).

සටහන: අටුවාවට අනුව, මතු කළ ගිහිගෙය හැර මහණදම් පුරන තරුණ භික්ෂුන්, සියල්ල දත් බුදුන් වහන්සේ වනයේ වාසය කිරීම පැහැර නොහැරිය බව දකිමින්, වනවාසයට පැමිණේ. එබඳු නිසල පියසක වසන ඔවුනට පහසුවෙන් බවුන් වැඩිය හැකිය, එලෙස ඉතා ඉක්මනින්ම දුකින් ගැලවීමට ඔවුන්ට හැකිවේ. මේ කරුණ දකිමින් බුදුන් වහන්සේ වනවාසය ප්‍රිය කලහ, භික්ෂුන්හටද වනවාසය කිරීමට අනුබල දුන්හ. බලන්න: EAN:2: note no. 248, p. 593. මූලාශ්‍රය: අංගු.නි: (1): 2 නිපාත: 2.1.3.10 සූත්‍රය, පි. 158.

29) බුදුන් වහන්සේ ධර්මය දේශනා කිරීමේ පිළිවෙල - Teaching methods of The Buddha

▲ කෙටියෙන් ද, විස්තරාත්මකව ද, කෙටියෙන් හා විස්තරාත්මකව ද තමන්වහන්සේට ධර්මය දේශනා කළ හැකිය යි බුදුන් වහන්සේ වදාළහ.

“සඬබ්බෙතනපි බො අහං සාරිපුත්ත ධම්මං දෙසෙය්‍යං, විඤ්ඤානපි බො අහං සාරිපුත්ත ධම්මං දෙසෙය්‍යං, සඬබ්බෙතන විඤ්ඤානපි බො අහං සාරිපුත්ත ධම්මං දෙසෙය්‍යං, අඤ්ඤාතාරො ව දුලලහොති.

සටහන්: * එහෙත්, ධර්මය අවබෝධ කරගන්නා අය දුර්ලභය ** මේ සූත්‍රය දේශනා කර ඇත්තේ සැරියුත් තෙරුන්ටය. මූලාශ්‍ර: අංගු.නි : (1): 3 නිපාත: දේවදුතවග්ග: 3.1.4.3 සාරිපුත්ත සූත්‍රය, පි. 284, EAN:3: Divine Messengers: 33.3 Sariputta, p.90.

▼ බුදුන් වහන්සේ ඇතැම් අයට සකසා දහම් දෙසයි, ඇතැම් අයට සකසා දහම් නො දෙසයි, එයට හේතුව කවරේද? යයි, අසිබන්ධපුත් ගාමිණී විසින් අසන ලද ප්‍රශ්නයක් පිළිබඳව මේ උපමා යොදාගනිමින් බුදුන් වහන්සේ විස්තර කර ඇතිබව මෙහි පෙන්වා ඇත. 1. කෙත උපමාව: එක් ගොවියෙකුට කෙන් 3 ක් ඇත: 1) යහපත් බිමක් ඇත 2) මැදිහත් බිමක් ඇත 3) මුඩුබිමක් ඇත. සරු අස්වැන්න බලාපොරොත්තු වෙන් ගොවියා පළමු කෙත වපුරන්නේය, ඉන්පසු දෙවෙනි කෙත වපුරයි, අවසානයේදී, ගොනුන්ට කෑම පිණිස තුන්වෙනි කෙත වපුරයි. එලෙස, බුදුන් වහන්සේ අග්‍ර කෙත ලෙස සලකන මහණ, මෙහිණි පිරිස, ඔවුන් බුදුන් වහන්සේ ගේ රැකවරණය යටතේ සිටින නිසා ඔවුන්ට පළමුව අරුත් සහිතවු බ්‍රහ්මචරියාව ගැන දහම් දෙසයි. මැදුම් කේත නම් උපාසක උපාසිකවන්ය. ඔවුන් බුදුන් සරණ ගිය පිරිස නිසා ඔවුන්ට අරුත් සහිතවු බ්‍රහ්මචරියාව ගැන දහම් දෙසයි. තෙවනි කෙත බඳු අන්‍යාභාගමික පිරිසටද, අරුත් සහිතවු බ්‍රහ්මචරියාව ගැන දහම් දෙසයි. ඔවුන් ඒ එක් දහම් පදයක් හෝ දැනගන්නේ නම්, එය ඔවුන්ට දීර්ඝ කාලයක් හිත සුව පිණිස වන නිසාය.

2. දිය බඳුන උපමාව: දිය බඳුන් 3 ක් ඇත. 1) සිදුරු නැති හොඳ බඳුන 2) සිදුරු නැතිවුවත් මදක් දිය වැගිරෙන බඳුන 3) සිදුරු ඇති, වැගිරෙන, සිඳෙන බඳුන. ජලය තබා ගැනීමට කැමති කෙනෙක් පළමුවම කරන්නේ හොඳ බඳුනේ වතුර පිරිවීමය. ඉන්පසු දෙවන බඳුන භාවිතා කරයි. ඔහු තුන්වෙනි බඳුනේ දිය පිරිවීමට කැමති හෝ අකමැතිවේ. සමහරවිට, භාජන සේදීම පිණිස දිය රැස්කිරීමට ඒ බඳුන ඔහු භාවිතා කරනු ඇත. එලෙස පළමුව සංඝයාටද, දෙවනුව උපාසක පිරිසටද දහම් දෙසයි. දිගු කලක් ඔවුන්හට සුවය ලබ්දීමේ අදහසින්, තෙවෙනි පිරිසටද ඒ ධර්මයම බුදුන් වහන්සේ දේශනා කරයි.

සටහන: මෙහිදී පෙන්වා ඇත්තේ සියලු පිරිසටම එක සමාන ධර්මය බුදුන් වහන්සේ දේශනා කරණ බවය. මූලාශ්‍රය: සංයු.නි: (4) සළායතනවග්ග:ගාමිණිසංයුත්ත:8.1.7 බෙතුපම සූත්‍රය, පි.596.

30) බුදුන් වහන්සේ ශ්‍රාවකයන් හික්මවීමේ පිළිවෙල - Training methods of The Buddha

▲ සිහසේනාපති විසින් විමසනු ලැබුව, බුදුන් වහන්සේ, තම ශ්‍රාවකයන් හික්මවන අන්දම මෙසේ පෙන්වා ඇත: 1) කාය, වච්ඡි, මනෝ දුශ්චරිත නොකිරීම පිණිස දහම් දෙසමි. 2) කාය, වච්ඡි, මනෝ සුවරිත කිරීම හා නානාවිධ කුසල දහම් කිරීම පිණිස දහම් දෙසමි. 3) රාගයේ දෝෂයේ මෝහයේ සිද්ධි පිණිස, නානාවිධ අකුසල ධර්මයන් සිද්ධි පිණිස දහම් දෙසමි. 4) කාය වච්ඡි මනෝ දුශ්චරිත හා නානාවිධ අකුසලයන් ඇතිකිරීම පිළිකල් කරමි. 5) රාගය දෝසය මෝහය හා නානාවිධ අකුසල් වැනසීම පිණිස දහම් දෙසමි 6) කාය වච්ඡි මනෝ දුශ්චරිත තැවිය යුතු ලාමක අකුසල් ධර්ම යයි මම කියමි- යමෙකුගේ තැවිය යුතු ලාමක අකුසල් ධර්ම ප්‍රතිනවේද, සිද්ධි ලද මුල් ඇත්තාහුද, මුදුන සිඳ දැමු -නැවත

නොවැඩෙන තල් ගසක් සේ කරන ලද්දාහුද, මතු වනුපදනා ස්වභාවය ඇත්තේද, මම ඔහු තපස්සී යි කියමි. මෙලස මම තැවීම පිණිස දහම් දෙසමි. 7) යමෙකු මතු ගැබයක විසීම -නැවත භවයක ඉපදීම ප්‍රතීණවේද...අභාවයට පමුණුවන ලද්දේද, මතු ව ඉපදෙන ස්වභාවය නැත්තේද, මම ඔහු අපගබ්භ යයි කියමි. එලස ගැබ් නසනු පිණිස දහම් දෙසමි 8) මම උතුම්වූ සිවුමගපල අස්වැසීමෙන් සැනසුනේ වෙමි. අස්වැසීම පිණිස දහම් දෙසමි, එලෙස ශ්‍රාවකයන් හික්මවමි. මූලාශ්‍රය: වි.න.පි: මහාවග්ග පාලිය2: භේසජ්ජබන්ධ:පි 80.

සටහන: බුදුන් වහන්සේ සංඝයා ක්‍රමානුකූලව පුහුණු කරන ආකාරය පිළිබඳ මේ සූත්‍රයන්හි විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත: දීඝ:නි: ශ්‍රමණ ඵල සූත්‍රය, ම.නි: වංකි සූත්‍රය, දන්තභූමි සූත්‍රය.

31) බුදුන් වහන්සේ දැක්වූ ප්‍රාතිභාර්යන්- The miracles performed by The Buddha

▲බුදුන් වහන්සේ දැක්වූ ප්‍රාතිභාර්යන්- The miracles performed by The Buddha: ප්‍රාතිභාර්ය-පෙළහර ලෙසින් පෙන්වා ඇත්තේ යම් අවස්ථාවන්හිදී, බුදුන් වහන්සේ තමන්ගේ විශේෂ නුවණින් හා බලයෙන්, අන්‍යයන්ගේ යහපත පිණිස සිදුකරනලද විශේෂවූ, අසිරිමත් වූ සිද්ධිවිමිය.

▼යමක මහා ප්‍රාතිභාර්ය: බුදුන් වහන්සේ, කිඹුල්වත්පුරයේදී තමන්වහන්සේගේ ඥාතීන් දමනය කිරීම පිණිස යමක මහා ප්‍රාතිභාර්යදක්වා ඇත. බලන්න: යමකමහා ප්‍රාතිභාර්ය.

▼ගංගානම් ගඟ තරණය

“සංඝයා පිරිවරා ගෙන පාටලිපුත්‍ර නගරයෙන් බැහැරව වඩින බුදුන් වහන්සේ ගංගානම් ගඟ අසලට පැමිණියහ. එකල ඒ මහා ගඟ උතුරා යමින් පැවතිනි. ගඟින් එතෙර වීම සඳහා මිනිසුන් ඔරු සොයමින් පහුරු, බදිමින් සිටියහ. භාග්‍යවතුන්වහන්සේ ඉර්දී බලයෙන් මෙගොඩ සිට එගොඩට සංඝායා සමග පහලවූසේක. තවමත් ඔරු පාරු සොයමින් ගඟින් එතෙරවීමට උත්සාහ කරණ මිනිසුන් දැක මෙවැනි උදානයක් වදාළහ:

“යම් කෙනෙක් දියවතුර හැර ගැඹුරු වූ තණ්හා නදිය, ආර්ය මග පාලමක් (හෙය) කොටගෙන තරණය කරයි. එහෙත් සාමාන්‍ය ජනයා (තණ්හාවෙන් වේලි) දියත්තක් තරණය කිරීමට පහුරු බදිති. නුවණැති බුද්ධආදී උතුමන් පහුරක් නොමැතිව එතෙර වූහ.

මූලාශ්‍රය: වින.පි:මහා වග්ගපාලි2: භේසජ්ජබන්ධ:40-41, පි.72.

▼ජට්ට දමනය: උරුවෙල කස්සප ආදී ජට්ටයන් දමනය කිරීම පිණිස බුදුන් වහන්සේ පෑ ආශ්වර්යන් මෙහි විස්තරාත්මකව පෙන්වා ඇත.

මූලාශ්‍රය: වින.පි:මහා වග්ගපාලි1 : මහාබන්ධක:50 උරුවෙලපටිභාරිය කථා, පි.127.

▼යසකුල පුත්‍රයා ගේ පියාට දැක්වූ ප්‍රාතිභාර්ය.

ගිහිගෙයින් නික්මී, බුදුන් වහන්සේ වෙතින් දහම් අසා සොනාපත්ති මගඵල ලැබූ යසකුලපුත්‍රයාගේ පියාණන් ඔහු සොයා එනු දැක ඉර්දි බලයෙන් යසකුලපුත්‍රයාව, පියාට නොපෙනේවා යයි අදිටන් කළහ.

මූලාශ්‍රය: චිත.පි:මහා වග්ගපාලි1 : මහාබණ්ඩක:9 යසකුල පුත්‍ර, පි.112.

▼ බුදුන් වහන්සේගේ ඉද්දිබල

මෙහිදී බුදුන් වහන්සේ ලසු සංඥාව හා සුඛ සංඥාව ඇතිකර ගෙන, බඹලොව දක්වා කය ගෙනයාම විස්තර කර ඇත. බලන්න: අයගෝල, ආශ්වර්ය ධම්ම. මූලාශ්‍රය:සංයු.නි: (5-2) ඉද්දිපාදසංයුත්ත:7.3.2 අයෝගුළ සූත්‍රය,පි.70.

▼ බුදුන් වහන්සේ ඉදුබලයෙන්, අට පිරිස වෙත පැමිණ, ඔවුන් බඳු රූප ඇතිව, කටහඬ ඇතිව දැහැමි කතාවෙන් ඔවුන් තුටුපහටු කළහ, ඉන්පසු අතුරුදහන්වූහ.එ අවස්ථාවේදී, එ එක් එක් කණ්ඩායම මෙසේ සිතූහ:

" කවරෙක් එලෙස අතුරුදහන් වීද? එ දෙවියෙක්ද? මිනිසෙක්ද?"

සටහන: අට පිරිස ලෙසින් මෙහි දක්වා ඇත්තේ: කැත්පිරිස, බමුණු පිරිස, ගෘහපති පිරිස, මහණ පිරිස, වාතුර්මහාරාජික දේව පිරිස, තවතිසා දේව පිරිස, මාරපිරිස, බ්‍රහ්මදේව පිරිස. මූලාශ්‍රය:දීඝ.නි: මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රය,70 පිරිස්අට, පි.186.

▼ අවසාන වාරිකාවේ යෙදුන බුදුන් වහන්සේ, දැඩිසේ ගිලන්ව කුසිනාරාවට යන අතරමග පිපාසය ඇතිවී, පානය කිරීමට ජලය ඉල්ලා සිටි අවස්ථාවේදී, එ කුඩා දිය පහරෙ ජලය බොහෝ ගැල් ගමන්කිරීම නිසා අපිරිසුදු බව ආනන්ද තෙරුන් පවසා ඇත. බුදුන් වහන්සේ තෙවරක්ම දිය පානය පිණිස ඉල්වා සිටි නිසා ආනන්ද තෙරුන්, එ කුඩා නදිය වෙත පැමිණි විට එහි ජලය ඉතා පිරිසිදුව පැවති බව දැක, පැන් රැගෙන විත් බුදුන් වහන්සේට පුජාකර, උන්වහන්සේගේ අසිරිය මෙසේ වදාළහ:

" ... තථාගතයන් ගේ මහා ඉර්දිබව, මහත් ආනුභාව ඇතිබව අසිරියකි! අද්භූතය! ...ගැල් සකවලින් සිඳි ගිය...බොරවූ ජලය...පැහැදුන දියවූ වේය...". මූලාශ්‍රය: දීඝ.නි: මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රය,87, පි.217.

32) බුදුන් වහන්සේ වස් විසූ ස්ථාන- Rain retreats abodes of The Buddha

▲ ත්‍රිපිටකයට අනුව: බුද්ධත්වය ලබා පළමු වස්ස ගතකර ඇත්තේ බරණැස ඉසිපතනයේදීය. එතැන් සිට 45 ස වසරක් දහම් සේවයේ යෙදමින් උතුරු ඉන්දියාවේ විවිධ ස්ථානවල බුදුන් වහන්සේ වස් වසා ඇත. අවසාන වස්ස ගතකළේ විසාලා නුවර අසබඩ බේලුව ගමේහිය.

1 වස්ස: ඉසිපතනය, 2, 4, 17 හා 20 රජගහනුවර, 11 මගධ-නාලක 5 හා 45 විශාලානුවර, 16 අලාවි, 9,10, 12 කෝසම්බි, 15 කපිලවත්තනුවර 14 හා 20-44 සැවැත්තුවර.

▼ වෙනත් මූලාශ්‍ර:

බුදුන් වහන්සේ වස් විසූ ස්ථාන පිළිබඳ සිතියමක් සකස් කළ ආනන්ද ජෝති භික්ෂුව මෙසේ පවසයි. බලන්න: සිතියම්

“බුද්ධවංස අටුවාවට අනුව හා ජිනවර්තය (මේධංකර හිමි සකස් කළ) හා සූත්‍ර පිටකයේ බොහෝ සූත්‍රවලට අනුව බුදුන් වහන්සේ බොහෝ වස් කාලයන් ගත කළේ මජ්ඣමදේශයේ ය.(Middle Land), සමහර ස්ථාන හඳුනා ගත නොහැකිය. ඒවානම්: 6 වන වස් ස්ථානය- මාන්කුල කන්ද; 8 වන වස් ස්ථානය-බග්ග ප්‍රදේශයේ හේසකලා වනය; 13, 18 හා 19 වන වස් ස්ථාන - වාලිය කන්ද. තවත් ස්ථාන ගැන පැහැදිලි විස්තර නැත: කෝසම්බි ප්‍රදේශයේ -සිල්ක-කපු වනය, පාරිලේයිය වනය හා වෙරන්ජනාව. තවද අලාවිය පිහිටි නියම ස්ථානය ගැන දන්නේ නැත. මෙය බොහෝ යක් පුජාභූමි ඇති වජ්ජි ප්‍රදේශයේ විය හැකිය. සම්ප්‍රදායට අනුව 7 නි වස් ගඟකලේ තාවතිංස දෙවිලොකයේය (මාතෘ දිව්‍ය රාජ්‍යයට අභිධර්මය දේශනා කළ බව). අටුවාව, බුදුන් වහන්සේ අවසන් වස් ගත කළ බෙළුව ගම ගැන දක්වා නැත. මේ ස්ථානය විසාලා නුවර ට ආසන්න බව මහා පරිනිබ්බාන සූත 4නි වස් වැසුවේ රජගහනුවර වේළුවනා රාමයෙහිය. 5නි වස් වසුවේ විසාල නුවර මහා වනයේ කුටාගාර ශාලාවේය. 6 මන්කුල කන්ද. 7 නි වස් තවතිසා දෙවිලොවය. 8නි වස් බග්ග ප්‍රදේශයේ, සුංසුමාර ගිරි (කිඹුල් කන්ද) අසල හේසකලා වනයේය. 9 කෝසම්බි ප්‍රදේශයේය. 10 පාරිලේයිය වනයේය. 11 මගධ ප්‍රදේශයේ නාල නම් බමුණු ගමේය. ත්‍රයේ සඳහන්වේ. ඉසිපතන මීගදායේ පළමු වස් වැසි තැනය. 2නි 3නි 12 වෙරන්ජනා ව අසබඩය. 13 වාලිය කන්දේය. 14 සැවැත්නුවර ජේතවනාරාමයේය. 15 කපිලවස්තු නුවරය. 16 අලාවියක්ෂ්‍යාගේ වාසස්ථාන ය අසලය. 17 රජගහනුවර- වේළුවනා රාමයේ විය හැකිය. 18 වාලිය කන්දේය. 19 හා 20 රජගහ- වේළුවනාරාමයේ විය හැකිය. ඉන්පසු අවසාන වස් දක්වා සැවැත්නුවර වස් වැසූහ- ජේතවනාරාමයේ හා පූර්වාරාමයේ (මීගාරමනා ප්‍රසාදයේ). මූලාශ්‍රය: Maps of Ancient Buddhist India, drawn and compiled by Ānandajoti Bhikkhu, p. 31.

2) සද්ධර්මාලංකාරයට අනුව: 1 වන අවුරුද්ද (බුද්ධත්වය ලබා)- බරණැස, ඉසිපතනාරාමය, 2-4 වන අවුරුදු- රජගහනුවර, වේළුවනාරාමයෙහිදීය. 5 වන අවුරුද්ද - විශාලානුවර කුටාගාර ශාලාවෙහිදීය 6 වන අවුරුද්ද-කොසඹු නුවර කොසම්බිය ආරාමයේය. 7 වන අවුරුද්ද- තවතිසා දෙවිලොවය. 8 වන අවුරුද්ද- සුංසුමාරගිරි පර්වතයේය. 9 වන අවුරුද්ද කොසඹු නුවර සෝමකාරාමයෙහිය. 10 වන අවුරුද්ද- පරාලිය වනයේය. 11 වන අවුරුද්ද- නාලක බමුණාගේ නාලකාරාමයෙහිය. 12 වන අවුරුද්ද- වෙරඤ්ජා ගම නලෙරු නම් කොසඹ රුක්මුල ශාලාවෙහිදීය. 13 වන අවුරුද්ද- වාලිය පර්වතයේය (දෙවියන්ගේ ආරාධනාව නිසා). 14 වන අවුරුද්ද- සැවැත්නුවර දෙවරම් වෙහෙරය. 15 වන අවුරුද්ද- කිඹුල්වත්තුවර නිග්‍රෝධා රාමයෙහිය. 16 වන අවුරුද්ද- අලවුනුවරය. 17 වන අවුරුද්ද- රජගහනුවර, වේළුවනා රාමයෙහිදීය. 18-36 (අවුරුදු 19 ක්) සැවැත්නුවර දෙවරම් වෙහෙරය. 37-40 අවුරුදු සැවැත් නුවර පූර්වාරාමයෙහිය. 41-44 අවුරුදු අනිබ්බ වාසයය (අනාප්‍රදේශ) 45 වසර, විසාලානුවර බෙලුව ගමය.

33) බුදුන් වහන්සේ මහළුවීම-The Buddha becoming old

▲ බුදුන් වහන්සේ සැවැත්නුවර පූර්වාරාමයේ වැඩ වසන සමයේදී, ආනන්ද තෙරුන් උන්වහන්සේගේ කය ජරාවට පත්වීම-මහලු වීම පිළිබඳ කළ ප්‍රකාශනය මෙහි දක්වා ඇත. යොවුන් බවේ දිරන ස්වභාවය ඇත, නිරෝගී බවේ රෝගී ස්වභාවය ඇත, දිවියෙහි මරණ ස්වභාවය ඇත යයි, යථාබව ගැන ආනන්ද තෙරුන්ට පෙන්වා දුන් බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

“...යමෙක් සියවසක් ජීවත්වුවද, හෙතෙම මාරු ගේ වසභයට යන්නේය... මරණය කිසිවෙක් අත් නොහරී, සැම මැඩ ගනී” (One who might live a hundred years, Also has death as destination. Death spares none along the way but comes crushing everything).

මූලාශ්‍ර: සංයු.නි: (5-1): මහාවග්ග: ඉන්ද්‍රියසංයුත්ත: ජරාවග්ග: 4.5.1 ජරාසූත්‍රය, පි.412, ESN:48: Indriyasamyutta: 41.1 Subject to aging, p. 1972.

▼ මෙහිදී බුදුන් වහන්සේ තමන්වහන්සේ මහලුවියේ සිටින බව වුන්ද සාමණේරයන් හට පවසා ඇත:

“...මම බොහෝ කලකට පෙර පැවිදිවුවෙමි, දැන් මම බොහෝකලක් මහණ දම් පිරු, වයස්ගත ගුරුවරයෙකි, මගේ ජීවිතය අවසන්වීමට ආසන්නය”. මූලාශ්‍ර: දීඝ.නි: (3), පාසාදික සසුත්‍රය, පි. 210, EDN: 29, The delightful discourse, p. 318.

▼ බෙලුව ගමේ වස්වසන අවස්ථාවේදී දැඩිව ගිලන්වූ බුදුන් වහන්සේ, ක්‍රමයෙන් සුවපත්බවට පැමිණෙනු දැක ආනන්ද තෙරුන් මෙසේ පවසා ඇත:

"... භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පහසුව...සහනය මා විසින් දක්නා ලදී, එහෙත්, මගේ සිරුර හටගත් තදබව ඇත්තක්නු මෙන්විය...භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ගිලන්බව හේතුකොටගෙන දිශාවෝ ද මට නොපෙනේ ...සතිපට්ඨාන ධර්මයෝ ද මට නො වැටහේ..." .එ අවස්ථාවේදී, ආනන්ද තෙරුන්ට අනුසාසනා වදාළ බුදුන් වහන්සේ, මෙසේ වදාළහ:

" ආනන්දයෙනි, මම දැන් දිරාගියෙමි, වෘද්ධවුවෙමි, මහළුවුවෙමි, දික් කලක් ගතකෙළෙමි, පසුම් වියට පැමිණියෙමි. මට දැන් වයස අසුවක්ය... දිරු ගැලක් (කරත්තයක්) වක්‍රබන්ධන ආදියෙන් (ගැටගසා) පිළියම් කර යැපෙන්නේද, එලෙස, තථාගතයන් ගේ කය රහත්පල සමවත් නමැති පිළියමෙන් යැපෙන්නේය... තථාගතයෝ රූපාදි සියලු නිමිති නො මෙනෙහි කිරීමෙන් ඇතැම් වේදනාවන්ගේ නිරෝධයෙන් නිමිති රහිත චිත්ත විමුක්තියට පැමිණ වෙසෙති...එ සමයෙහි තථාගතයන්ගේ කයට අතිශයින් පහසු ඇතිවේ..."

සටහන: එ පලසමවන ලබා ගැනීම පිණිස, තමන් දීපයක් ලෙසින් පිහිට කොටගෙන, තමන්ම සරණය කරගෙන, අන්‍යසරණයක් නැතිව, ධර්මය දීපය ලෙසින් ගෙන, ධර්මය සරණය කරගෙන වාසය කරන ලෙසින් බුදුන් වහන්සේ, ආනන්ද තෙරුන්ට අවවාද අනුසාසනා වදාළහ. මූලාශ්‍රය:දීඝ.නි: මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රය, ඡේදය 50-53, පි.173.

34) බුද්ධ ආයුෂ- Lifespan of The Buddha

▲ මහාපදාන සූත්‍රයේදී පෙර වැඩ විසූ සම්මා සම්බුදුවරු දීර්ඝආයුෂ වැළඳූ බවත්, තම ආයුෂ කෙටි බව බුදුන් වහන්සේ පෙන්වා ඇත:

“ මහණෙනි, මෙකල මගේ ආයුෂ ප්‍රමාණය අල්පය, ස්වල්පය, ලඝුය. යමෙක් මේ සමයෙහි බොහෝ කල් ජීවත් වන්නේ නම් හෙතෙම අවුරුදු 100ක් හෝ ස්වල්පයක් වැඩියෙන් හෝ ජීවත් වන්නේය”

මූලාශ්‍ර: දී.ස.නි: (2): 1: මහාපදාන සූත්‍රය, ඡේදය 8, පි. 18, EDN: 14
Mahâpadâna Sutta: The Great Discourse on the Lineage, p. 151.

▼ බුදුන් වහන්සේ, විසාලානුවර, වාපාලවෙහෙය යේදී ආයුසංඛාරය අත්හලසෙක. විස්තර පිණිස බලන්න: දී.ස.නි: මහා පරිනිර්වාණ සූත්‍රය.

▼ උදාන පාලියේ බුදුන් වහන්සේ ආයුසංඛාර හැරදැමීම මෙසේ දක්වා ඇත:

“ ඉක්බිත්තෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වාපාල වෙහෙයයේ දී එළැඹී සිටි සිහි ඇත්තාහු නුවණින් පිරිසිදු දන්තාහු ආයුසංඛාරය හළ සේක. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ආයුසංඛාරය හළ කල්හි ම බිහිසුණු ලොමුදහ ගන්වන මහද්භූමිකම්පනයක් විය. දෙව්බෙර නද දුන්හ... එකල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ කරුණ සලකා ඒ වෙලෙහි උදන් ඇනුහ:

‘පුනර්භවය සකස් කරන, භවොත්පත්තියට කාරණවූ කාමාවචර රූපාවචර කර්මද අරූපාවචර කර්මද බුද්ධමුණි තෙමේ හළේය. නිජකාධ්‍යාත්මයෙහි ඇලුණේ (හෙවත් උපචාරපිණිස සමාධි විසින්) සමහිත වූයේ තමා කෙරෙහි වූ කෙළෙස් කවචයක් (සන්තාහයක්) මෙන් බිඳ දැමීය. නොහොත් පස්කඳ අනිසැ යි නිවන නිත්‍ය යැ යි ආදීන් තුලනය (තිරණය) කරනුයේ, බුද්ධමුණි තෙමේ භවගාමී කර්මයන් (කර්මක්‍ෂයකර) ආර්යමාර්ගයෙන් හළේය. කෙසේද? විවසුන් විසින් සිය පස්කඳෙහි ඇලුණේ ශමට විසින් සමාහිත වූයේ, තමා කෙරෙහි වූ කෙළෙස් නමැති කවචය බෝමුලදීම හළ භවසංඛාර ඇත්තේ, සමාපත්ති බලයෙන් රැඳවූ අත්බව මෙයින් මතු එයට නො සම්බද්ධ යි ආයුසංඛාරය හළේය’”. මූලාශ්‍රය: බු.නි: උදාන පාලිය: 6.1
ආයුසංඛාරවොස්සජ්ජන සූත්‍රය, පි. 278.

▼ බුදුන් වහන්සේ ආයුසංඛාර හැර දමා පරිනිබ්බානය අදිටන් කරගත් පසු, ආනන්ද තෙරුන් උන්වහන්සේට, කපක් වැඩ සිටීන් ලෙස ආයාචනා කළහ. එ අවස්ථාවේ බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

" ආනන්දයෙනි, ප්‍රියවූ මනවඩනවූ සියලු දෙ කෙරෙන් වෙන්වීම, ඉවත්වීම, අන් සැටියෙකින් වීම යන් මෙය මාවිසින් පවසා ඇත...යමක් උපන්නේද, සලසුනේද, පලුදුවන සුළුද , එය පලුදු නොවේවා යන මෙය කෙසේ ලැබිය හැකිද?... යමක් තථාගතයන් විසින් හරන ලදද....පහ කරන ලදද...යම් ආයුසංඛාරයක් හරන ලදද, නොබෝ කලකින්.... මෙයින් තෙමසකින් තථාගතයෝ පිරිනිවේ... යි යම් ඒකාන්ත වචනයක් තථාගතයන් විසින් කියන ලදද... එ වචනය තථාගතයෝ, දිවි හෙයින් නුමුදු වලක්වන්නේ නැත...". මූලාශ්‍රය: දී.ස.නි: මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රය, 75 ආනන්ද ආයාචනා, පි.196.

35) බුදුන් වහන්සේගේ පරිනිබ්බානය- Final Passing away of The Buddha

▲ බුදුන් වහන්සේ ආයුසංඛාර හැර දමා පරිනිබ්බානය අදිටන් කර, විසාල නුවර, මහාවනයේ. කුටාගාර ශාලාවේදී සංඝයා අමතා බොහෝ අනුසාසන වදාරා මෙසේද පැවසූහ:

"මහණෙනි, ඔබ අමතමි...සංස්ඛාරයෝ නැසෙන සුඵය, නොපමාව කටයුතු කරගන්න... මෙයින් තුන්මස් අවැමෙන් තථාගතයෝ පිරිනිවේන්තාහය...."

"මගේ වයස මුහුටිය...පීචිත කාලය ස්වල්පයකි...ඔබ හැර යන්නෙමි, මාවිසින් තමහට පිහිට කර ගන්නේ ලදය... නොපමාව, සිහි ඇතිව, සිල්වත්ව, යහපත් කල්පනාවෙන් සිත රැකගන්න...යමෙක් නොපමාව වෙසෙන්නේ නම්, හෙතෙම ජාති සංසාරය හැර දුක කෙලවර කර ගන්නේය". මූලාශ්‍රය: දීඝ.නි: මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රය, 80
බ්‍රහ්මවිහාරස්ථායී දහම් දේශනා, පි.202

▼ එලෙස අවසාන වාරිකාවේ එළඹුන බුදුන් වහන්සේ, විසාලානුවරින් පිටව හන්ඩගම කරා පිටත්වූහ. එ එ ස්ථානයන්හිදී, මහා කරුණාවෙන් ශ්‍රාවකයන් පුබුදුවා, දිරිමත් කර විමුක්ති මග දේශනා කර වදාළහ. එතැන් සිට හස්තිගමට...අම්බගමට....ජම්බුගමට... හෝග නුවරට ක්‍රම ක්‍රමයෙන් වැඩියෝය. හෝග නුවරදී ආනන්ද වෛත්‍යයෙහි වැඩසිටි සේක. එහිදී සතරමාහාඋපදේශ සංඝයාට වදාළහ. එහිසිට, පාවනුවරට වැඩ, චූන්ද කර්මකාර පුත්‍ර ගෙ අඹවනයේ වැඩසිටිසේක. බුදුන් වහන්සේ බැහැදැකීමට පැමිණි චූන්දට දෙලොව වැඩ පිණිස කටයුතු කිරීමට දහම් දෙසුසේක. ඉන්පසු, චූන්දගේ ආරාධනාව ඉවසා, පසුදින දානය පිණිස සංඝයා සමග චූන්දගේ නිවාසට වැඩිසේක. එම දානයෙන් පසුව, බුදුන් වහන්සේට ලෝභිත පක්ඛන්දිකා යන දරුණු ආබාධය ඇතිවිය. මරණය කෙලවර කොට ඇති දැඩි දුක් වේදනා සිහිනුවණින් දරාගත් බුදුන් වහන්සේ, එහිසිට කුසිනාරාවට වැඩිසේක. අතර මගදී පිපාසය ඇතිවී.කුඩා දියපහරකින් දිය පානය කිරීම, ඉන්පසු කකුක්ථා නදියෙන් දියනැම, ඉන්පසුව හිරන්තාවති නදියෙන් එතරව මල්ල රජුන්ගේ උපවර්තන නම් සල් උයනට වැඩිසේක. එහි යමා සල් රුක් අතර පැනවූ ඇඳක , සිහි නුවණ ඇතිව සැතපුන සේක. එ අවස්ථාවේදී, අකාලය වුවද එ සල් රුක් බුදුන් වහන්සේගේ අසිරියෙන් මලින් ගැවසිනි, තථාගතයන්ට පුද පූජා කරන ලෙසින්, සල්මල් වැස්සක් මෙන් බුදු සිරුරේ පතිත විය. එ අවස්තාවේදී බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ:

"...යම් මහණක්, මෙහෙණියක්, උවසුවෙක් හෝ උවැසියෙක්.. ධර්මානුධර්මව ප්‍රතිපන්නව, සමාසක් ප්‍රතිපන්නව, අනුධර්මවාරිව වෙසෙයි නම් ඔවුන්, පරම පූජාවෙන් තථාගතයන්ට පුද සත්කාර කරන්නේය" බලන්න: මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රය.

▼ බුදුන් වහන්සේගේ අවසාන අවවාද අනුසාසනා

* බුදුන් වහන්සේ වදාළ ධම්ම විනය, උත්තරාසේගේ පරිනිබ්බානයෙන් පසු ශාස්තෘ ලෙසින් සැලකිය යුතුවේ.

* කනිෂ්ඨ භික්ෂුන්, ජේෂ්ඨ භික්ෂුන්ට ආවුසො යයි ආමන්ත්‍රණය නොකළයුතුය, වහන්ස හෝ ආයුෂ්මතුන් යයි ඇමතිය යුතුය.

* සංඝයා කැමතිනම්, කුඩා සික පද අස්කර ගත හැකිය.

* වන්ත මහණට බ්‍රහ්ම දණ්ඩනය පැනවීම.

සටහන: බුදුන් වහන්සේගේ පිරිනිවන් අවස්ථාවේදී, 500ක් සංඝයා උන්වහන්සේ අසල රැඳී සිටිබව. එ සියලු උතුමන් සම්බෝධිය නියත කරගෙන සිටිබව මෙහි දක්වා ඇත. බලන්න: මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රය, පි.260.

ඉන්පසුව බුදුන් වහන්සේ අවසාන වදන් වදාළා පිරිනිවිඟිය සේක:

" සියලු සංඝකාරයෝ නැසෙන සුළුය, නොපමාව සිහි ඇතිව රහත්බව පිණිස කටයුතු කරගන්න".

" ...වයධම්මා සංඛාරා අප්පමාදෙන සම්පාදේථ"

බලන්න: මහාපරිනිබ්බාන සූත්‍රය.

▼ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිනිවීම

මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රයට අනුව බුදුන් වහන්සේ පළමුව, ප්‍රථම ජාන සමාපත්තියේ සිට අනු ක්‍රමයෙන් සිව්වන සමාපත්තියට එළඹ, ඉන්පසු අනුපිලිවෙලින් අරූප සමාපත්ති: ආකාසානඤ්චායතනය, විඤ්ඤානඤ්චායතනය, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය සමාපත්තින්ට සම්වැදුනහ, ඉන්පසු, සංඥාවේදයිත නිරෝධ සම්පත්තියට එළඹුනහ. ඉන්පසු, එ සමාපත්තියෙන් නැගීසිට, අනුක්‍රමයෙන් අරූප සමාපත්තන්ට සම වැදී එහිසිට, සිව්වෙනි ජානයේ සිට ක්‍රමයෙන් ප්‍රථම ජානයට එළඹුනහ. අවසානයේදී, පළමු ජාන සමාපත්තියේ සිට ක්‍රමයෙන් සිව්වෙනි ජානයට සම්වැදී, ඉන් නැගී සිට පිරිනිවන් පෑසේක.

සටහන: බුදුන් වහන්සේගේ සමාපත්තින්ට සම්වැදීම, පිරිනිවන් පෑම, අනුරුද්ධ තෙරුන් දිවැස් නුවණින් අවබෝධ කළ බව මාහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රයේ දක්වා ඇත.

එ අවස්ථාවේදී, මහා භූමි කම්පා ඇතිවිය, දෙව් බෙර පැලී ගියහ.

* බුදුන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑ විට සහම්පති බ්‍රහ්මරාජයා මෙසේ පැවසූහ:

" සබ්බේව නික්ඛිපිස්සන්ති භූතා ලොකෙ සමුස්සයං

යථා එතාදිසො සත්ථා ලොකෙ අප්පටිපුග්ගලො

තථාගතො බලප්පත්තො සම්බුද්ධො පරිනිබ්බුතෝ" ට.

ලෝකයේ සෑම සත්වයෙක්ම, යම්සේ ජීවිතඉන්ද්‍රිය පරිහානියෙන් සිරුර හැර දමති, එසේම, දස බල ඥාන ඇති, බුදුන් වහන්සේට සම පුද්ගලයෙක් මෙ ලෝකයේ නැත. එබඳු තථාගත සම්මාසම්බුද්ධ වූ ශාස්තෘන් වහන්සේ පිරිනිවි සේක"

* එ අවස්ථාවේ, සක්දෙවිඳු මෙසේ පැවසූහ:

" අනිච්චා වත සංඛාරා උප්පාදවයධම්මී නො,

උප්පජ්ජිකා නිරුපකුන්ති තෙසං වූපසමො සුඛො" ති

සංඛාරයෝ ඒකාන්තයෙන්ම ඉපදී, නැසෙනසුළුය. ඔවුන් ඉපදී නැසී යති, ඔවුන්ගේ සංසිද්ධිම සුවය ගෙනදේ.

* අනුරුද්ධ තෙරුන් මෙසේ වදාළහ:

" නාහු අස්සපසස්සාසො ධීතචිත්තස්ස තාදීනො,

අනෙජො සන්තිමාරබ්භ යං කාලමකරි මුණි.

අස්ලලිනෙන චිත්තෙන වෙදනං අපකුචාසයි,

පජ්ජොතසෙසව නිබ්බානං විමොක්ඛො වෙනසො අහු" ති

තහවුරු වූ සිතක් ඇති, අටලොදහමින් නොසැලෙන බුදුරජුන් ගේ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයෝ නැවතුනහ. එ මුනින්ද්‍රයන්, තණ්හාව නැතිව නිවන අරමුණු කොට කලුරිය කළහ. ඔබ වහන්සේ, නො හැකුළුන සිතින් මාරාන්තික වේදනා ඉවසූහ . පහතක් නිවියන ලෙසින් ඔබවහන්සේගේ සිත මිදීම විය.

* ආනන්ද තෙරුන් මේ ගාථාව වදාළහ:

"තදාසි යං භිංසනකං තදාසි ලොමහංසනං

සබ්බාකාරවරුපෙනෙ සම්බුද්ධෙ පරිනිබ්බුතෙ" ති

සියලු උතුම් කරුණින් සමන්වාගත සම්මා සම්බුදු රජුන් පිරිනිවිඟිය කල, මහා බිහුසුණු ලෙසින් පොළොව කම්පාවී ගියේය, එ කෙනෙහිම මහා ලොමුදැහැගැනීමක් විය.

* එ අවන්වේදී පහනොවූ රාග ඇති සංඝයා මෙලස පවසමින් හඬන්නට විය:

" භාග්‍යවතුන් වහන්සේ... සුගතයන් වහන්සේ ඉතා යුහුව පිරිනිවී සේක, ලොවේ ඇස ඉතා යුහුව අතුරුදහන් විය"

එහිදී, අනුරුද්ධ තෙරුන් දයාවෙන්, දහම සිහිපත්කර ඔවුන් සැනසූහ. පහවූ රාග ඇති භික්ෂූන් දහම සිහිපත් කොට ඉවසා වැඩසිටියහ.

* එ අවස්ථාවේදී අහසේ සිටින දේවතා වෝද, පොළවේ සිටින දේවතාවෝද දුකින් වැළපුනෝය, රාගය පහවූ දෙවියෝ සංස්ඛාරයන්හි අනිත්‍ය ස්වභාවය සිහිකර ඉවසා දැරූහ.

* බුදුන් වහන්සේ පිරිනිවිඟිය පුවත සැලවූ මල්ල රජදරු පිරිසද බොහෝ දුකින් හඬා වැළපුනහ.

අවිද්‍යාවෙන් අසුරුවූ ලෝකය, සත්‍ය ධර්මයෙන් බබලවා වූ , ලෝකජනයාගෙ සුව සෙන පතා මහා කරුණාවෙන් දහම් දෙසූ බුදුන් රජාණන්වහන්සේ, සුගතයන් වහන්සේ එසේ පිරිනිවන් පෑ සේක.

❧❧❧

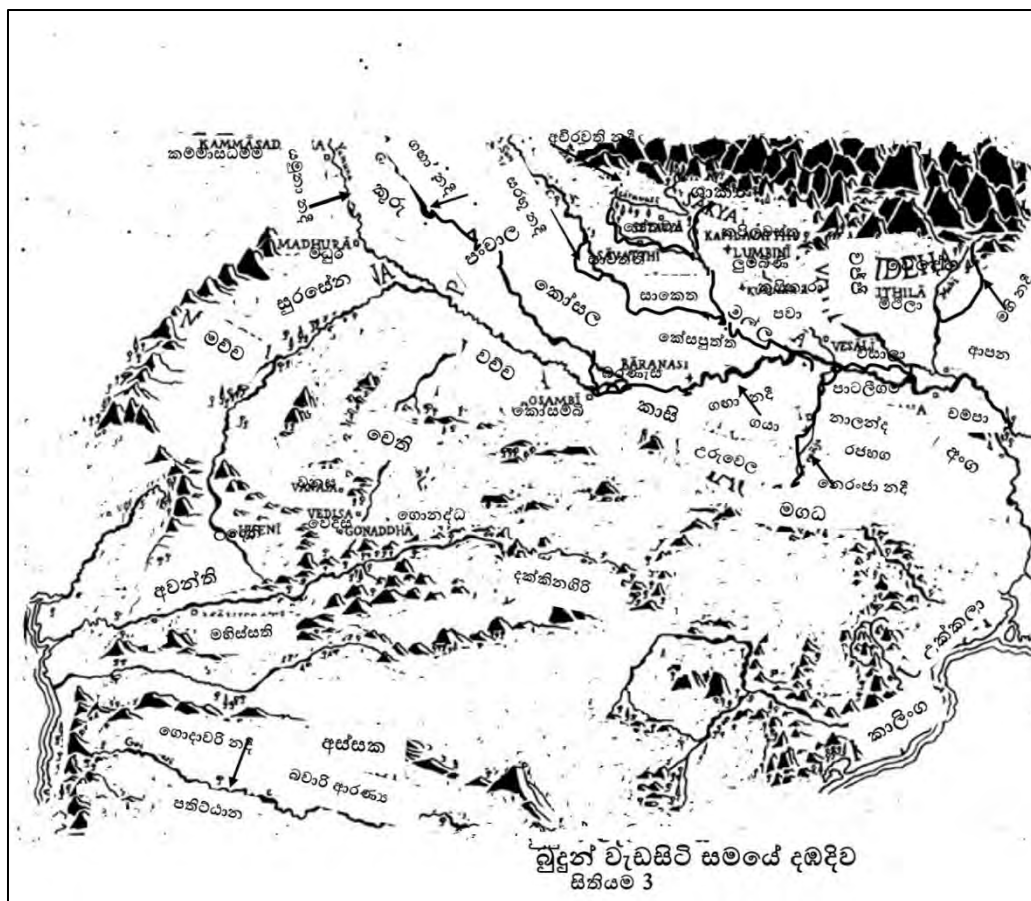

පිටියම 1

සිතියම 2 බුදුන් වහන්සේ වස් වැසූ ස්ථාන

Drawn by Anandajithi Bhikkhu: Maps of Ancient Buddhist India

Map4: Ancient India by Sutta Central

୨୨୨୨